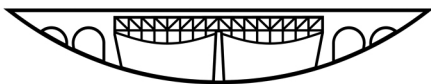

BIATORBÁGY

VÁROS FŐÉPÍTÉSZE

2051 Batorbágy, Baross Gábor utca 2/a. • Telefon: 06 23 310-174/143 mellék
Fax: 06 23 310-135 • E-mail: foepitesz@pmh.biatorbagy.hu • www.biatorbagy.hu

TÁJÉKOZTATÓ

Pest Megye Közgyűlése által jóváhagyott megyei területfejlesztési koncepciót megalapozó helyzetfeltárásról

A megyei területfejlesztési koncepcióra vonatkozó tartalmi követelményeket és egyeztetési szabályokat a 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelet határozza meg. A megyei koncepcióra vonatkozóan először egy feltáró – értékelő munkarész készül (előkészítő fázis), amely elfogadását követően, annak alapján készítik el a megye jövőképét (javaslattevő fázis) azaz magát a megyei területfejlesztési koncepciót.

Pest Megye Közgyűlésének Elnöke 2012. december 14-én levélben tájékoztatta Pest Megye településeit, így Batorbágy Város Önkormányzatát is a megyére vonatkozó területfejlesztési koncepcióval kapcsolatban. A levélhez csatolták a PM Közgyűlése által 2012. november 30-án elfogadott un. Helyzetfeltáró munkarészt, melyre december 30-ig várják az észrevételeket. Ugyanezen időpontig kérték, hogy a település jelezze a jövőkép (célrendszer) megalkotásával kapcsolatos javaslatait. Egyben tájékoztattak arról is, hogy a későbbiekben fogják az egyes konkrét programokra, fejlesztési elképzelésekre vonatkozóan kérni az önkormányzatok javaslatait.

Tekintettel a kitűzött határidőre a Pest Megyei Önkormányzat ügyintézőjét felkerestük, aki arról tájékoztattott, hogy mivel az elmúlt napokban többen jelezték, hogy a decemberi határidő nem tartható, így az kitolásra kerül januárra, melyről tájékoztatni fogja az érintetteket. Ezzel kapcsolatban jelezte, hogy a véleményeket folyamatosan dolgozzák majd fel, továbbá hogy mostani megkeresésük a jövőkép megalkotásával kapcsolatban egy „előzetes” feltérképezése és összegyűjtése az észrevételeknek.

A TMKB Bizottság szíves figyelmébe ajánlom a megküldött anyagot és kérem szíves észrevételeiket, javaslatokat azzal kapcsolatban, egyben az alábbiakat javaslom:

1. A következő bizottsági ülésen a mellékelt anyaggal (helyzetfeltáró munkarész) kapcsolatos észrevételek megtárgyalása, javaslat megfogalmazása.
2. A melléklet anyag (helyzetfeltáró munkarész) tükrében Pest Megyre vonatkozóan jövőkép (célrendszer) meghatározásával kapcsolatos javaslatok összegyűjtése javaslat megfogalmazása.
3. Tekintettel arra, hogy jövő tavasszal már várható a megye részéről a konkrét programok, fejlesztési elképzelésekre vonatkozó javaslatok bekérése, így indokolt, hogy a bizottság javasoljon egy ütemezést a konkrét programok összegyűjtésével kapcsolatban, így már 2013 elejétől fel lehet készülni az esetleges rövid határidős adatszolgáltatásra.

Batorbágy, 2012. december 17.

Tamás Gábor s.k.
főépítész

Mellékletek:

- Pest Megye Közgyűlése Elnökének 1023-215/2012. számú levele
- Pest Megye Területfejlesztési Koncepciója Helyzetfeltárás

BIATORBÁGY VÁROSPOLGÁRMESTERÉHEZ
Érkezéskor száma: 20577
Dátum: 12.17.
Utóirat: 31-2/2012
Ügyintéző:

PEST MEGYE KÖZGYŰLÉSÉNEK ELNÖKE

1052 BUDAPEST, VÁROSHÁZ U. 7. – 1364 BUDAPEST, PF.: 112 – TEL.: (06 1) 233-6800 – FAX: (06 1) 233-6881

ELNOK@PESTMEGYE.HU

Tarjáni István
polgármester

2051 Biatorbágy
Baross G. u. 2/a

Ikt.sz.: 1023-215/2012

Ügyintéző: dr. Popovics Gábor

+36-20-262-42-01

popovics.gabor@pestmegye.hu

Handwritten signature: Csiki-Főp
JKB

Tárgy: Pest megyei területfejlesztési koncepció helyzetfeltáró része

Handwritten note: Biz. uszappás
uszappás
7.11.
2012.12.14.

Tisztelt Polgármester Úr!

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2012. január 1-től hatályos rendelkezései szerint Pest Megye Önkormányzatának kell kidolgoznia és elfogadnia - az országos területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megye hosszú távú területfejlesztési koncepcióját, illetve - a megyei területfejlesztési koncepció és területrendezési terv figyelembevételével - a megye fejlesztési programját és az egyes alprogramokat.

A készülő dokumentumok – a megyei területfejlesztési koncepció, valamint a területfejlesztési stratégia – célja a hazai fejlesztési célok és igények integrálása, azok területi dimenzióinak meghatározása, ami összességében a 2014-2020-as európai uniós tervezési és költségvetési időszakokra készülő tervdokumentumok megalapozását is szolgálja. A koncepció a megye hosszútávra szóló céljait, jövőképet fogalmazta meg 2030-ig terjedő időtávban, a stratégiai program pedig a megye középtávra vonatkozó specifikus és területi céljait, horizontális céljait és azok eléréséhez vezető prioritásokat.

A koncepció két fő része: helyzetfeltárás (jelenlegi helyzet értékelése) és a célrendszer meghatározása (jövőképet). Pest Megye Önkormányzatának Közgyűlése által a 91/2012. (11.30.) PMÖ határozatával a további tervezés alapjául elfogadott helyzetfeltárást jelen levélem mellékleteként CD lemezen megküldöm.

A koncepció célrendszerének és a stratégiai programnak a kidolgozása párhuzamosan zajlik. Az a célunk, hogy Pest megye jövőképe megalkotása, és az ahhoz vezető út kijelölése széles körű szakmai és társadalmi egyeztetés keretében, az önkormányzatok, a piaci szereplők, a tudomány képviselői és a civil szféra aktív részvételével valósuljon meg. Ezért a megküldött dokumentummal, illetve a jövőképet (célrendszer) megalkotásával kapcsolatban várjuk javaslatait, észrevételeit 2012. december 30-ig.

Tájékoztatom, hogy az egyes konkrét programokra, fejlesztési elképzelésekre vonatkozóan a közeljövőben külön levélben, elektronikus úton fogjuk kérni javaslatait.

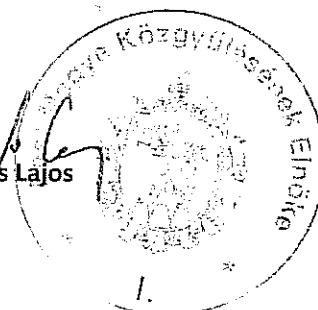
A CD-n található Európa 2020-ról szóló előadás összefoglalja az Európai Unió „Intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés” című stratégiájának fontosabb prioritásait és tartalmazza a tagállamok által 2020-ig elérni kívánt célkitűzéseket. Az EUROBAROMETER regionális felmérése bemutatja, hogy az egyes régiók lakói miként vélekednek régiójuk jelenlegi helyzetéről, mik az elvárásaik a jövőre vonatkozóan, illetve mely problémák kezelését tartják a legfontosabbnak.

Ügyintéző: dr. Szűcs Lajos

Budapest, 2012. december 10.

Üdvözlettel:

dr. Szűcs Lajos

Pest megye területfejlesztési koncepciója

Helyzetfeltárás

Budapest, 2012. november 30.

TARTALOM

TARTALOM	2
Összefoglaló megállapítások Pest megye helyzetértékeléséről.....	6
1. PEST MEGYE A NEMZETKÖZI ÉS NAGYTÉRSEGI TÉRBEN	13
2. GAZDASÁGI BÁZIS.....	15
2.1. Pest megye gazdasági jelentősége.....	15
2.2. Pest megye gazdasági sajátosságai.....	16
2.3. Pest megye gazdasági szerkezete	21
2.4. A gazdasági fejlődés trendjei	25
2.5. A vállalati szektor legfontosabb jellemzői.....	27
2.6. Befektetés-ösztönzés	31
2.7. A Pest megyei kistérségek gazdasági jellemzői.....	36
2.8. Kutatás-fejlesztés	40
2.9. Pest megye gazdasága a közép-európai térben, a metropoliszrégió helye és szerepe a nemzetközi versenyben	44
3. TURIZMUS ÉS SZABADIDŐGAZDASÁG	46
3.1. A megye turizmusa számokban	46
3.2. Fő keresleti szegmensek	48
3.3. A megye turisztikai kínálata	48
3.4. Térségi turisztikai elemzés	52
3.5. A megye turizmusának szervezeti háttere.....	56
3.6. Pest megyére vonatkozatható turisztikai trendek.....	56
4. MEZŐGAZDASÁG	58
4.1. A legnagyobb hazai élelmiszer fogyasztói piac	58
4.2. Állattenyésztés.....	59
4.3. Zöldségtermesztés	60
4.4. Gyümölcstermesztés.....	61
4.5. Szántóföldi növénytermesztés.....	62
4.6. Termőföldhasználat	64
4.7. Mezőgazdasági foglalkoztatás	64
5. VIDÉKFEJLESZTÉS	66
6. KÖZLEKEDÉS	72
6.1. A megye kapcsolati, közlekedési struktúrája.....	72
6.1.1. Pest megye pozíciói	72

6.1.2. Kapcsolati, közlekedési szegmensek.....	72
6.2. A megye közlekedését jellemző néhány fontosabb mutató	75
6.2.1. Területi jellegzetességek, adatok	75
6.2.2. A közlekedési hálózat jellegzetességei	77
6.2.3. Áramlási, forgalmi adatok.....	78
6.3. Területi különbözőségek Pest megye közlekedésében.....	81
7. MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉP, FOGLALKOZTATÁS.....	83
7.1. Foglalkoztatottak	84
7.2. Regisztrált álláskereső.....	85
7.3. Pályakezdő álláskereső.....	87
7.4. Keresleti oldal.....	87
7.5. Térségi munkaerőpiaci helyzet	88
8. TÁRSADALMI KÖRNYEZET.....	96
8.1. Demográfiai szerkezet és prognózis.....	96
8.1.1. Népszámszám, népsűrűség.....	96
8.1.2. Természetes népmozgalom	97
8.2. A népesség struktúrája.....	99
8.3. Népességprognózis	100
8.4. Nemzetiségek Pest megyében	100
9. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA	103
9.1. Oktatási intézmények	103
9.1.1. Óvodai ellátás	103
9.1.2. Általános iskola	104
9.1.3. Sajátos nevelési igényű tanulók ellátása	104
9.1.4. Középfokú oktatás, szakiskola és speciális szakiskola	105
9.1.5. Felsőoktatás.....	107
9.1.6. Felnőttképzés.....	108
9.2. Szociális ellátás, gyermekvédelem.....	109
9.2.1. Szociális alapellátások.....	109
9.2.2. Szociális szakellátás.....	111
9.2.3. A gyermekvédelmi alapellátás.....	113
9.2.4. A gyermekvédelmi szakellátás.....	116
9.3. Egészségügyi ellátórendszer	119
9.3.1. Fekvőbeteg ellátás	119
9.3.2. Járóbeteg ellátás.....	121
9.3.3. Alapellátás	122

9.3.4. Gondozóintézeti ellátás	122
9.3.5. Védőnői szolgálat.....	122
9.4. Kulturális adottságok, értékek	123
9.5. Közbiztonsággal kapcsolatos kérdések	124
10. KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA	126
10.1. Vízellátás	126
10.2. Gyógy- és termálfürdők	127
10.3. Szennyvízkezelés	128
10.4. Energiaellátás	131
10.4.1. Energiaközmű infrastruktúra ellátás helyzetértékelése	131
10.4.2. Villamos-energia ellátás.....	132
10.4.3. Földgázellátás	133
10.4.4. Távhőellátás.....	134
10.4.5. Nem vezetékes energiahordozók hasznosítása az energiaellátásban – a megújuló energiahordozók.....	135
10.5. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	141
10.6. Lakásviszonyok	144
10.7. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme	147
10.8. Infokommunikáció	150
11. TELEPÜLÉSHÁLÓZAT, TÉRSZERKEZET.....	152
11.1. Településhálózat	152
11.2. Térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása	156
11.2.1. Általános jellemzés	156
11.2.2. A megye térszerkezete	156
11.2.3. A térszerkezetben közelmúltban bekövetkezett legfontosabb változások.....	159
11.3. Pest megye megyehatáron átnyúló kapcsolatai	159
12. PEST MEGYE BELSŐ ADOTTSÁGAI, BELSŐ ERŐFORRÁSOK.....	162
12.1. Természeti adottságok.....	162
12.1.1. Éghajlat, éghajlatváltozás elleni védelem	162
12.1.2. Felmelegedés elleni védelem	163
12.1.3. Viharok elleni védelem	164
12.2. Földtani és talajadottságok	164
12.2.1. Földtani adottságok	164
12.2.2. Vízrajz és élővilág	167
12.2.3. A táj jellemzői.....	168
12.2.4. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	173

12.2.5. Területfelhasználás	175
12.2.6. A környezeti elemek állapota	177
12.2.7. Felszíni és felszín alatti vízkészletek, árvízvédelem	183
13. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEK ÁTTEKINTÉSE.....	191
13.1. Az Európai Unió területfejlesztési elképzelései	191
13.1.1. EU2020 Stratégia (2010).....	191
13.1.2. Az Európai Unió Területi Agendája 2020 (2011).....	191
13.1.3. A területi kohézió Zöld Könyve (2008) és a területi kohézióról szóló 2009. Decemberi konferencia állásfoglalása.....	192
13.2. Országos és térségi stratégiák megyei vonatkozásai	192
13.2.1. Az Országos Területfejlesztési Konceptió (2005)	192
13.2.2. A Közép-magyarországi régió Stratégiai Terve (2006).....	194
13.2.3. Pest megye Területfejlesztési stratégiája és operatív programja (2003)	195
13.2.4. Pest megye Struktúraterve (2002).....	197
13.2.5. A Budapesti agglomeráció területfejlesztési tervei (2007)	198
13.3. Pest megye 20 ezer főnél népesebb városai településfejlesztési célkitűzéseinek összefoglalója	199
13.4. Pest megyét is érintő szomszédos és egyéb kiemelt térségek területfejlesztési terveinek Pest megyére vonatkozó üzenetei.....	208
13.5. A megye fejlesztése szempontjából releváns egyéb dokumentumok.....	215
13.6. A megye fejlesztése szempontjából releváns jogszabályok.....	222
14. PARTNERSÉGI TERV	224
15. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	228
16. HELYZETÉRTÉKELÉS, SWOT ANALÍZIS.....	235
16.1. Gazdasági SWOT elemzés	236
16.2. Természeti és települési környezet állapot SWOT elemzés.....	239
16.3. Közlekedési SWOT elemzés.....	241
16.4. Társadalmi környezet és humán erőforrás SWOT elemzés	242
16.5. A fejlesztés lehetséges irányai	244

Összefoglaló megállapítások Pest megye helyzetértékeléséről

Magától értetődő elvárásnak tekinthető, hogy Pest megye területfejlesztési koncepciója és stratégiája megfelelő helyzetértékelésre támaszkodjon; a megye és térségei profiljának, sajátos jellemzőinek, az egyes területek adottságainak ismerete alapozza meg a területfejlesztés hatékonyságát – és azt a hozzáadott értéket, amit a vállalkozások és a közösségek számára jelent a megye és térségeinek jelenét és jövőjét meghatározó tényezők bemutatása.

Nagy jelentőséggel bír, hogy az értékelés keretében összefoglalt adatok és megállapítások helyességét visszaigazolják az érintettek. A helyzetértékelés első változata e feladatnak kíván megfelelni – összegzi a fontos, vagy annak vélt jellemzőket, sajátosságokat és folyamatokat, hogy az érintettek számára megadja a véleménynyilvánítás lehetőségét.

Az állítások között talán az egyik legfontosabb, hogy Pest megye, vagy akár csak a megye Budapest agglomerációhoz tartozó része, nem egyszerűen Budapest rekreációs és lakóövezete. Annál lényegesen nagyobb jelentőséggel bír úgy a Főváros, mint az ország egészének működésében, fejlődésében. Földrajzi elhelyezkedésének következménye, hogy az európai fő áramlási irányok, a transeurópai közlekedési útvonalak jelentős része (elsősorban a Nyugat- és Észak-Európát a Balkánnal és a Közép-Kelettel összekötő irányok) a megyében kapcsolódnak össze; de a megye országos térszerkezetben elfoglalt speciális szerepét a szomszédos megyék illetve tájak irányába ható több tradicionális kapcsolódási pont és zóna megléte is biztosítja.

Megkerülhetetlen tény, hogy az ország népessége és gazdasága területi elhelyezkedésében az elmúlt évtizedben folyamatos koncentráció következett be. Miközben az ország népessége csökken és Győr-Sopron-Moson és Fejér megye kivételével valamennyi megyét népességvesztés jellemzi – Pest megye népessége folyamatosan növekszik. Ráadásul Budapest népességmegtartó képessége folyamatos erősödésével (2007-től) már a Főváros népessége is növekszik; és a nemzetközi migráció eredménye is ebben a központi térségben a legerőteljesebben pozitív. Az itt élő népesség korosztályi összetétele, népsűrűsége, aktivitása, és képzettsége különleges lehetőséget jelent az itt élő embereknek éppúgy, mint az ország egészének.

Pest megye – gazdasági ereje, a szolgáltatások és az ipar koncentrációja és nemzetgazdaságon belüli részaránya, valamint innovációs teljesítménye miatt – megkerülhetetlen tényezője a gazdaság növekedésének, a foglalkoztatás és a beruházások bővítését, az innováció erősítését célzó kezdeményezéseknek. Amennyiben Pest megye gazdasága akár csak stagnál, az Magyarország számára azt jelenti, hogy a Növekedési Tervben, illetve az egyes ágazati stratégiákban megfogalmazott ambiciózus célok döntő többségét nem lesz képes teljesíteni. A helyzetértékelés ráadásul arra is rámutatott, hogy a Pest megyei kistérségek központi elhelyezkedése, a Főváros közelsége nem jelent garanciát a növekedésre. Több, korábban kedvező fejlődést mutató kistérségben is törekénynek bizonyult az uniós csatlakozás előtt megindult felzárkózás; a dezintegrációs folyamatokat figyelembe véve nem zárható ki annak lehetősége, hogy akár korábban fejlett ipari térségek is válságövezetté válhatnak viszonylag rövid idő alatt.

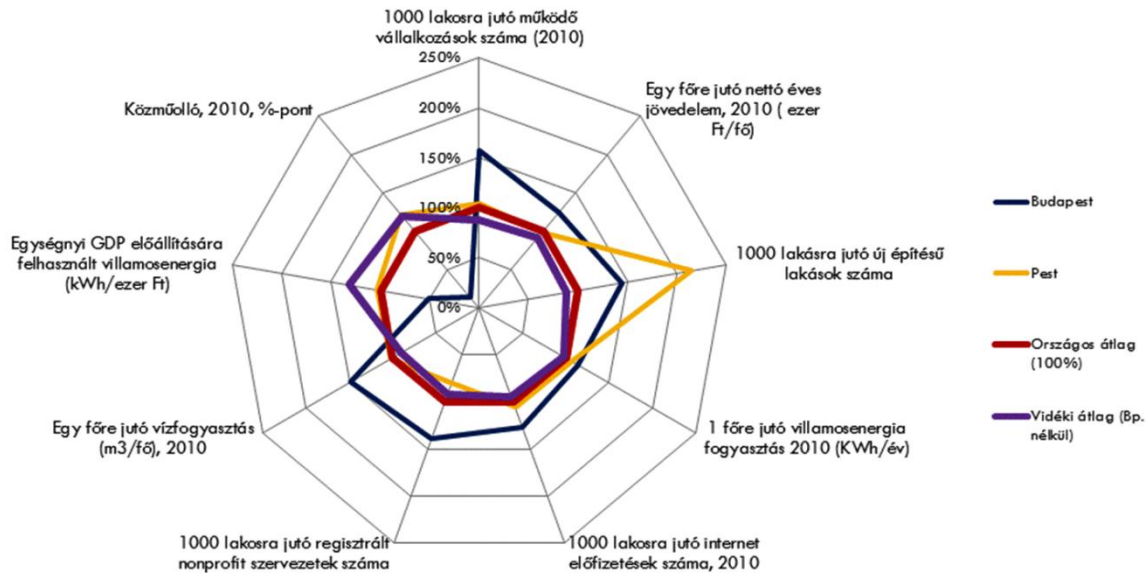
Pozicionálás

Pest megye hazánk legdinamikusabban fejlődő megyéje, a Fővárost körülölelve, azzal a gazdasági- és társadalmi élet terén ezer szálon összefonódva, mégis önálló területi egységként Közép-Kelet Európa egyik legjobb adottságokkal rendelkező térsége. A megye, ahogy a térség egésze, nem a többi hazai megyével, hanem közép-európai és ázsiai térségekkel versenyez.

Az agglomerációban az országos átlaghoz képest jelentősen nagyobb a népsűrűség, és továbbra is dinamikus nő a lakosság szám. A szuburbanizációs folyamatot a fiatal és képzett népesség betelepülése táplálja, ugyanakkor az agglomeráción kívül térségek mutatói az országos átlaggal megegyezőek, vagy annál rosszabbak.

A térszerkezet az országban egyedülálló: a Főváros központi szerepe, a centrális hálózati elemek, az M0-ás körgyűrű, a nemzetközi repülőtér jelenléte, a Duna, a kisvárosokkal átszótt tér, a környező megyékhez hasonló adottságú peremvidékek nagy fejlődési potenciált hordoznak, ugyanakkor számos megoldandó problémát is jelentenek.

Forrás: KSH

Pest megyét a sokszínűség jellemzi mind természeti-, földrajzi-, mind gazdasági-, társadalmi- és kulturális szempontból. Kiválóak az adottságok a turisztika, a feldolgozóipar, a kereskedelem és logisztika, a kulturális- és kreatív ipar területén. A megye gazdasága nagyban függ a Fővárosétól, ugyanakkor bizonyos területeken attól függetlenül fejlődik, döntően a főbb útvonalak mentén, részben a nemzetközi vállalatok kereskedelmi, logisztikai, feldolgozóipari fejlesztései eredményeként.

A mezőgazdasági termelés, az élelmiszer-feldolgozás visszaesett, növelve a leszakadó térségekben a munkanélküliséget. A helyi gazdaság - bár a vállalkozások száma igen magas - nem nyújtja azt a teljesítményt, ami az adottságokból következhetne.

Pest megye, pontosabban Budapest metropolisztérsége megfelelő adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy nemzetközi léptékben fontos nagyrégiós csomópont (HUB) és globális kereskedelmi/elosztó központ (KAPU) legyen. Ez a lehetőség nem csak fizikai elhelyezkedéséből adódik. A KAPU szempontjából több térségbeli ország – Szlovákia, Csehország, Lengyelország – egyes régiói elmondhatják, hogy az európai piachoz, a gazdasági centrumhoz és a népességhez lényegesen közelebb helyezkednek el – fizikai, illetve földrajzi értelemben. A Dunai Régió, Kelet-Közép-Európa, vagy akár csak a Kárpát-medence esetében ugyancsak megállapítható, hogy az elhelyezkedése nem predesztinálja a Fővárost és Pest megyét a térségi HUB szerepére.

A HUB és a KAPU azonban nem elsősorban fizikai közelséget jelent a piacokhoz, hanem virtuális közelséget – kapcsolatrendszer, szolgáltatásokat, rugalmas és innovatív környezetet, koncentrált és széleskörű kínálatot, amelyek komparatív előnyt biztosító tényezői lehetnek egy regionális üzleti központnak, amelynek versenyképessége a megkülönböztető erővel bíró képességeken alapul. A HUB, de még a KAPU kiemelt szerepét az értékteremtés magvát jelentő szolgáltatások (pénzügyi, logisztikai, IT, stb.) erős beágyazottsága biztosítja; és nem csak a globális értékáramba, de a hazai üzleti és kulturális környezetbe, mely szükségszerűen sokszínű, komplex és koncentrált. Pest megye, illetve a metropolisztérség rendelkezik ezzel az adottsággal.

Pest megye Budapesttel szoros kapcsolatban fejlődik. A fejlődés motorja a koncentrált vásárlóerő, valamint a nemzetközi versenyképesség szempontjából fontos ágazatok – gyógyszeripar, informatikai szolgáltatások, egyéb csúcstechnológiai és tudásintenzív szolgáltatások – tekintetében kimutatható együttműködés, a városhatárt átlépő beszállítói és értéklánc-kapcsolódás. Pest megyében létezik regionális innovációs rendszer – ezzel egyedülálló az országban – az egyes kistérségek K+F+I aktivitása összekapcsolódik.

Pest megye, illetve azon belül a budapesti agglomeráció megyei része és a Főváros fejlődése tehát szorosan összefügg; ugyanakkor nem tekinthető és nem kezelhető egységes funkcionális várostérséggé (FVT). A főváros körül történelmi léptékben is jelen volt a nagy- és kisvárosok sűrű, de decentralizált hálózata; amelyek működése szoros kapcsolatban volt Budapesttel, de különböző gazdasági, társadalmi és kulturális profil határozta meg fejlődésüket, különös tekintettel a német nemzeti-ségi, valamint szlovák, szerb közösségekre. A földrajzi, társadalmi és kulturális rétegzettség mintái ma is jelen vannak, kézzelfoghatóak az egyes kistérségek működésében, fejlődésében, külgazdasági kapcsolataiban és innovációs teljesítményében.

Pest megye Magyarország nemzetközi versenyképességének egyik meghatározó térsége. Az egy főre jutó export és külföldi működő tőke értéke nem kiemelkedő; Pest megye exportorientált, a nemzetközi gazdaságba beágyazódott ipari, feldolgozóipari agglomerációja még így is a legnagyobbak között van Magyarországon, és a külgazdasági aktivitás folyamatosan növekszik. A belföldi piacra termelő és/vagy szolgáltató cégek egy jelentős része nem a Fővárosban, hanem az ország egészében értékesít; ez utóbbi esetben is gyakran megállapítható, hogy az adott tevékenység exportáló vállalatokhoz teljesítményéhez kapcsolódik.

Az innováció, a technológia és a puha infrastruktúra mutatói, valamint a vállalkozási, népesedési, jövedelmi értékek és folyamatok, arra engednek következtetni, hogy eltérő gazdasági (egyben társadalmi, kulturális és feltételezhetően innovációs) szerkezet jellemzi a Budaörs, Érd, Pilisvörösvár, Szentendre kistérségei alkotta innovációs-vállalkozói öv közösségeit, vagy a Versenyegyház-Gödöllő versenyképességi pólust. De sajátos a kitörési pontokat kereső Cegléd, vagy az „Gateway” (a Ráckevei, Gyáli, Monori kistérségei) nyomában érkező – „feltörekvő” – Dabasi kistérség fejlődése. Bizonytalan a helyzet az „átalakuló” Vác, valamint kisebb mértékben Dunakeszi térségében – ahol a technológiát, tudást hasznosító iparágak teljesítménye, a 2-es főút alkotta tengely növekedési perspektívája kérdéseket vet fel. Végül mindenképpen át kell gondolni az innováció és a versenyképesség szempontjából „fehér folt” Nagykáta és Aszód kistérségeinek jövőjét.

Pest megye erősségei és gyengeségei

A következő megállapítások a SWOT elemzések eredményét foglalják össze. A helyzetértékelés jelen szakaszában ez a kiemelés nem tekinthető teljesnek, vagy nem feltétlenül megfelelően súlyozott, így a helyzetértékelés áttekintését sem pótolja. Elsősorban annak az igénynek kíván megfelelni, hogy az értékelés során összegyűjtött adatok és megállapítások szisztematikus átgondolása folyamatosan megtörténjen; így Pest megye későbbi – megkülönböztető erővel bíró – profilja megalapozott legyen.

Erősségek: Pest megye viszonylag kis területre kiterjedő, de átlagot meghaladó sokszínűsége minden tekintetben helytálló megállapítás. Természeti és települési környezetét jelentős mértékű táji-, természeti változatosság jellemzi: A Duna, a hegyvidékek erdőkkel, jelentős kiterjedésű védett területekkel – értékekkel. A megyében átlagon felüli a rendelkezésre álló építőanyag-nyersanyag. Javul a környezetminőség – a szennyező iparágak termelésének csökkenésével, a tehermentesítő közlekedésfejlesztés, a hulladékgazdálkodás, a csatornázás és a tisztított szennyvizek arányának növelésével. A gáz- és áramellátás kiépítettsége közel teljes. A megye műemlékekben gazdag, a megyét meghatározó kisvárosok központjai megújultak, zöldterületeik épek, az intézményhálózat építményei, valamint a lakóépületek száma, minősége jó.

A makrohálózati (elérhetőségi) adottságai kiválóak az – elsősorban sugárirányú – közlekedési szerkezetnek köszönhetően. Pest megye specifikus erőssége a nemzetközi kapcsolódás (reptér), és a közös-

ségi közlekedés. A megyében az országosnál kedvezőbb a demográfiai helyzet – életkor, státusz, aktivitási arány – és a munkáltatók összetétele. Viszonylag sűrű az iskolahálózat, a szociális ellátórendszer; a közszolgáltatások minősége viszonylag jónak mondható. Kiemelést érdemel a szakmai háttér erőssége, valamint a képzési kínálat, a viszonylag komplex szolgáltatást nyújtó kezdeményezések a szociális ellátásban.

Pest megye gazdaságát erős és folyamatosan, az országos átlagot meghaladó módon növekvő nyitottság, teljesítmény jellemzi (ipari export, turizmus). Specifikus erőssége a viszonylag fejlett gazdasági infrastruktúra, a kis és közepes méretű vállalkozások piaci versenyben szerzett tapasztalata, érettsége, a fejlődő menedzsmentkultúra és pénzügyi tudatosság, és növekvő integráció, betagozódás a nemzetközi értékláncokba; valamint az üzleti környezet, a kereslet viszonylagos kiszámíthatósága. Megjelent a megkülönböztetés igénye – a helyi értéken (innovációs és tudásközponton, kompetencián és márkaértéken) alapuló – tudatos stratégia. Nemzetközi és hazai összehasonlításban a megye, illetve a metropoliszrégió kedvező pozíciókkal rendelkezik az egészségiparban (gyógyszeripar, biotechnológia), a szállítmányozásban és a logisztikában, az informatikai szolgáltatásokban, az oktatásban és a tudásgenerálásában – a regionális innovációs rendszer működésében.

Gyengeségek: A kisvárosok sajátosan nagy aránya miatt a térség központjai és a közöttük lévő kapcsolat hiányosak, gyengék, fizikai értelemben is (haránt-irányú közlekedés), valamint térségi menedzsmentben, koordinációban, szolgáltatásokban. A kapcsolatok, a hálózatos rendszerek, hiánya minden szinten gondot jelent – így a szakképzés és a gazdaság, vagy az önkormányzatok között is. Országos összehasonlításban kevés a kiváló, vagy átlagos minőségű szántóterület (a művelhető, illetve biológiailag aktív területekre a klímaváltozás, a beépítés, az erózió, a területi potenciálba nem illeszkedő művelés további kockázatot jelentenek.)

A közműolló csökkenésének üteme elmarad az országos átlagtól, a beépítettség jellemzői magas költség-szintet eredményeznek a társadalmi ellátások megszervezésében. A hatékonysági problémákat gazdagítja a nagytérségi potenciálok kihasználását akadályozó versenyhelyzet Budapest és Pest megye között, valamint a környezeti (és további) monitoring-rendszerek hiánya. A specifikus adottságokon – Duna, repülőtér, intermodalitás – alapuló előnyök kihasználatlanok. A strukturális problémák meghatározó jelentőséggel bírnak: munkaerőhiány, pályakezdekők munkanélkülisége, a szakiskolák, szakmunkásképzés és a felnőttképzés iránti érdeklődés alacsony szintje, valamint csökkenése. Az óvodai és bölcsődei ellátás hiányos. Az intézményi feladatellátásban a fejlesztések és az igények nincsenek összhangban, az erőforrások szétaprózódtak, a szolgáltatási szemlélet hiányzik. Az intézményrendszer rugalmatlan, miközben az igények gyorsabban, illetve kiszámíthatatlanul változnak. A strukturális problémák mellett új kockázatot jelent az, hogy tartós leszakadással sújtott térségek alakulnak ki.

A Pest megyei gazdaságra komoly kockázatot jelent, hogy általánosságban hiányoznak a termelékenység és a jövedelemtermelő képesség fenntartható növekedésének alapjai. Alacsony a tőke, a külföldi működő tőke és a K+F és innováció fajlagos szintje. Nemzetközi összehasonlításban elmarad a felzárkózáshoz szükséges mértéktől a technológiai fejlesztések és a nemzetközi piacra kilépő KKV-k aránya, hiányosak továbbá a vezetési és vállalatirányítási ismeretek. A megye fejlődését akadályozza a duális gazdaság jelensége: alacsony jövedelmezőség, tőke és kapacitáshiány, kedvezőtlen piaci pozíció, termelési és tulajdonosi szerkezet. E tulajdonságok a turizmusban és az agráriumban is megfigyelhetők; mint ahogy az is, hogy a termelés, a feldolgozás és a szolgáltatások nem épülnek egymásra és nem hoznak létre megkülönböztető erővel bíró portfóliót. A metropoliszrégió nemzetközi pozíciói kedvezőtlenek. A nemzetközi HUB szerepvállalás tekintetében viszonylag jól teljesítő klaszterek mellett az üzleti szolgáltatások, a pénzügyi szolgáltatások, a telekommunikációs szektor, az építőipar, a kreatív ipar (média, filmipar, ékszergyártás, alkotó,-, művészeti- és szórakoztatóipari tevékenység), valamint a könyvtári, levéltári, múzeumi, egyéb kulturális tevékenység tekintetében mérhető egyfajta átlagon felüli teljesítmény – ugyanakkor ez a teljesítmény jelentősen elmarad attól, ami megkülönböztető erővel bírna.

Lehetőségek: A fenntartható mezőgazdasági művelés előtérbe kerülése, a Duna közlekedésben, turizmusban, márkaértékben kifejezhető értéke, a hálózatok sűrűsége, a helyi karakter erősítése, a területi adottságokba illeszkedő fejlesztések hangsúlya. A gazdasági fejlődés erősíti az üzleti központ szerepet; az uniós politika a kötöttpályás fejlesztéseket, valamint a K-Ny és É-D logisztika fejlődését.

A közellátás és a közszolgáltatások fejlődésére kedvező hatással van a kereslet folyamatos mennyiségi és minőségi változása – a tudás iránti kereslet, az alternatív foglalkoztatási formák bővülése –; a létező intézményi infrastruktúra jobb kihasználása, a verseny és az együttműködés egyidejű erősödése a felsőoktatásban és a K+F területén. A járási rendszer, az egyablakos ügyintézés mellett a jelentősebb civil szerepvállalás teremtheti meg a továbblépés lehetőségét.

Különleges lehetőséget jelent a metropoliszrégió vásárlóereje, valamint kulturális és tudásbázisa, egyetemei és innovációs központjai, üzleti szolgáltatásainak kínálata, az elérhető humán erőforrás koncentrációja és sokfélesége. A világ gazdaság globalizációjával tovább bővülnek az elérhető javak és erőforrások. A vállalkozások működését és új beruházásait, fejlesztéseit megkönnyítheti a pénzügyi szolgáltatások, a tudásközpontok, hálózatok és klaszterek szolgáltatásainak fejlődése. Az új vállalkozások alapítását és a forrásszerzést segítheti, ha a nemzetközi tőkeáramlás új erőre kap, valamint az uniós támogatáspolitikán belül a vállalkozásfejlesztés előtérbe kerülése. Különösen az agrárium fejlődését segítheti a tudatosabb fogyasztói magatartás, a klímaváltozás jelentette innovációs és technológiai ösztönzés, a minőségi termények előállítására. A pozicionálás jelentette lehetőség határozza meg a turizmus jövőjét is (a Duna és Budapest márkaereje, másrészt a megye termálvizek és a vízi turizmus különleges adottságai) – valamint rámutat a piaci rétegzettség erősödésére, s az adekvát szolgáltatási stratégiák kialakításának szükségére. A megye földrajzi elhelyezkedése és az üzleti infrastruktúra kifejezetten kedvez a logisztikai szolgáltatások fejlődésének – Európai léptékű KAPU szerep betöltésének.

Veszélyek: A természeti erőforrások – erdőterületek, talajvíz és ivóvíz – csökkenése, veszélyeztetése; továbbá az ár- és belvízveszély, a parlagterületek növekedése. Specifikus problémák jellemzik az urbanizációval, a koordinálatlan szuburbanizációval, a tranzitforgalom erősödésével, a bányászati tevékenységgel kapcsolatban – beleértve a tömegesen épített lakóparkok, a közlekedési hálózat, fenntarthatóságát (leromlás, értékcsökkenés, degradáció), a települési gazdasági és közlekedési töredezettség fennmaradását, vagy a dezintegrációt. A területi és társadalmi kohéziót gyengíti a diplomások, vagy a szakképzett aktív munkaerő ki- vagy elvándorlása, a kereslet és a szolgáltatott képzetek közötti olló nyílása, a szociális ellátásban megfigyelhető területi különbségek.

A dezintegráció veszélye a gazdaságban is jelen van. Pest megye üzleti és fizikai infrastruktúra hiányosságai – és a szükséges fejlesztések esetleges jövőben elmaradása – mellett az elhúzódó európai gazdasági válság különösen nagy kockázatot jelent a megye gazdaságára. Annak ellenére, hogy az egyetlen olyan térsége az országnak, ahol az innováció kistérségek közötti kapcsolódása viszonylag fejlett, e relatív fejlettség csak országon belüli összehasonlításban jelentős – már európai méretekben sem az, és nem generál automatikus fejlődést, nem alapozza meg a megcélzott nemzetközi szolgáltató HUB szerepét. A metropolisztárség klasztereinek törekenysége, valamint a helyi gazdaság integrációja és a kistérségek közötti gazdasági, szolgáltató szerep, a haránt-irányú kapcsolódás hiánya miatt a növekedés és a foglalkoztatás jelentős romlása is elképzelhető – különösen egy kedvezőtlen, inkonzisztens szabályozási, támogatási, adópolitikai helyzetben. Ez esetben Magyarország növekedési célkitűzései nem teljesülhetnek.

Fejlesztési irányokra vonatkozó következtetések

Pest megye számára kiemelt jelentőséggel bír az, hogy egyes térségeinek fejlődése a helyi adottságok lehető legteljesebb kihasználásán alapuljon – lehetővé téve a rendelkezésre álló emberi és természeti erőforrások lehető leghatékonyabb felhasználását, a helyi értéken és az itt élő emberek kreativitásán alapuló teljesítmények kibontakoztatását.

A területfejlesztés feladata a térség kiegyensúlyozott, versenyképes, innovatív fejlesztése a megye társadalma egésze jólétének növekedésének érdekében. Ezen belül a fejlesztés fő irányai a következők:

Több lábbon álló gazdaságfejlesztés, a tőkevonzó képesség javítása, a belső térségi kapcsolatok erősítése, pólusfejlesztés, hálózatok és klaszterek kialakítása, a helyi gazdaság, a KKV-k fejlesztése, a szolgáltatói környezet, az energiahatékonyság javítása, - külön figyelmet szentelve a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatásának. A tudás-ipar, high-tech iparágak, a magas hozzáadott értéket előállító tevékenységek ösztönzése. A túlzott főváros központúság mérséklése, az ingázás és annak gazdasági, társadalmi, környezeti terheinek csökkentése.

Az infrastrukturális ellátottság javítása, az agglomerációs közösségi közlekedés fejlesztése, P+R parkolók építése, a hiányzó települési és haránt irányú összekötő utak megépítése, a leromlott utak felújítása, az M0 körgyűrű befejezése, kerékpárút hálózat fejlesztés, felszíni vízelvezető rendszerek megépítése.

A humánerőforrások fejlesztése, az oktatási-, egészségügyi és szociális ellátások minőségének javítása. A leszakadó társadalmi rétegek újraintegrálása a társadalomba, a köznevelési intézményhálózat racionalizációja, infrastruktúra fejlesztése, az oktatás, a gyermekvédelem, az élethosszig tartó tanulás területén. Egészséges életmódra nevelés. A szakképzésben a piaci igények figyelembe vétele.

Kiemelten feladatnak tekinthető, hogy az innováció ne elszigetelt vállalatok, egyetemi kutatóközösségek, vállalkozások tevékenysége legyen – hanem a társadalom széles körének alapvető törekvése arra, hogy új megoldásokat találjon gazdasági, tudományos, vagy társadalmi kérdésekre. A fejlődés megalapozottságát csak a helyi kreativitás, a szolgáltató szektor innovációja, vagy a közszféra megújulása biztosíthatja, ezért az innováció nem korlátozódhat a technológiai, illetve K+F tevékenységen alapuló megoldásokra. Az innováció befektetést jelent – befektetést az immateriális javakba, továbbá olyan vezetési ismereteket, stratégiát, vállalati kultúrát, valamint támogatói környezetet, amely biztosítja a ráfordítások megtérülését, az eredmények széleskörű alkalmazását.

Ugyancsak fontos terület a vállalkozásfejlesztés. A nemzetközi és a hazai piacra termelő, szolgáltató, és különösen a hazai és a külföldi tulajdonban álló vállalkozások teljesítménye közötti igen jelentős különbség továbbra is akut problémát jelent; és az egyik fő oka annak, hogy az egy főre jutó GDP tekintetében Pest megye alig haladja meg az Európai Unió átlagos szintjének 50%-át – azaz egyértelmű és jelentős mértékű a lemaradás teljesítményben és jövedelemben, életminőségben.

A Pest megyei vállalkozások döntő többségéről nem mondható el, hogy áttörés következett volna be teljesítményükben, kutatásfejlesztési aktivitásukban, kapcsolatrendszerükben, piaci orientációjukban. Jelentős az elmaradás a rendelkezésre álló fizikai állóteke értékében, valamint a materiális javak és az immateriális javak beszerzésére fordított forrásokban. Különösen ez utóbbi – a felnőttképzésre, szakképzésre fordított összegek, a felnőttképzésben résztvevő lakosság száma, valamint a szervezetfejlesztéshez felhasználható pályázati források felhasználása – alapján vélelmezhető, hogy a vállalkozások tágabban értelmezett befektetései, amelyek a munkatermelékenységet, illetve a kistérségek és az adott ágazatok hatékonyságát érdemben növelhetnék, messze elmaradnak attól, ami áttörést eredményezhetne innovációban, növekedésben, foglalkoztatásban. További vizsgálatra szorul, hogy a kreatív ipar, valamint az annak bázisát jelentő oktatási és kulturális szolgáltatások széles körében milyen mértékben megalapozott a nemzetközi orientáció.

Igen jelentős a különbség az egyes térségek fejlettségében, gazdasági teljesítményében és jövedelemtermelő képességében – integritásában. Néhány éve az Ipoly-mente volt az egyetlen térség, ahol a népesség összetételét (korosztályok, képzettség, aktivitás) tekintve kifejezett krízishelyzetről beszélhettünk; jelenleg már Nagykáta kistérsége is hasonló gondokkal néz szembe. A helyi gazdaság integritása, a térségi és/vagy iparági integráció, bizalom és együttműködés azonban a legtöbb térségben kihívást jelent; kint ahogy a klaszterek, hálózatok, valamint a verseny- és a közszféra közötti partnerség megteremtése. A helyzetértékelés során megállapítást nyert például, hogy a vállalkozások

közötti kapcsolatok említettsége meghaladja a várakozásokat, de kérdés, hogy a valódi stratégiai partnerségek aránya és értéke hogyan értékelhető nemzetközi összehasonlításban.

Pest megye különleges adottságokkal rendelkezik; de ez nem feledtetheti azt, amit a LEADER csoportok tapasztalata is visszaigazolt, hogy a megye strukturális problémákkal terhelt, különösen a helyi gazdaság, a „földre alapozható” tevékenységek, és általában a kis és közepes méretű vállalkozások tekintetében. A megye több kistérsége a kiútkeresés állapotában van; újra kell gondolni az Ipolymente, valamint a Ráckevei-Duna rekreációs és üdülő övezetének működését, továbbá életképes üzleti modellt teremteni a turizmus egyes szegmenseiben (lovasság, kastélyok használata), és figyelmeztető jel, hogy Aszód és Nagykáta kistérségeinek lemaradása megkezdődött. A térségi fejlődés tehát nem visszafordíthatatlan, még Budapest közelsége, még az igen kedvezőnek tűnő adottságok ellenére sem. A sztráda ugyanis nem csak összekapcsol, de át is vezetheti a „forgalmat” – az értékteremtő kapcsolatokat – ezért a növekedés és a gyarapodás korántsem szükségszerű, még Pest megye kifejezetten kedvező elhelyezkedésű településein sem.

1. PEST MEGYE A NEMZETKÖZI ÉS NAGYTÉRSEGI TÉRBE

Pest megye földrajzi elhelyezkedésének következménye, hogy az európai fő áramlási irányok, a transzeurópai közlekedési útvonalak jelentős része (elsősorban a Nyugat- és Észak-Európát a Balkánnal és a Közel-Kelettel összekötő irányok) érintik térséget, a megyét.

A térség országos térszerkezetben betöltött abszolút centrális helyzete több tényező együttes hatásaként alakult ki. A térség különböző adottságú, és eltérő gazdasági tevékenységet folytató földrajzi tájak találkozásánál, az ország két nagy fontosságú térszerkezeti vonalának – a DNy-ÉK csapásirányú középhegységek déli oldalán kialakult vásárvonal és a Duna – metszéspontjában fekszik. Ezek az adottságok határozták meg az út- és vasútvonalak kiépítésének fő irányait, amellyel – különösen a reformkor időszakát követően – rögzült a térség centrális szerepe, és ez természetes módon eredményezte a gazdaság koncentrációját, a térség textúrájának besűrűsödését, az ország magterületének kialakulását.

A rendszerváltást követően ez a koncentráció tovább erősödött a gyorsforgalmi közlekedési hálózat sugárirányú elemeinek egymást követő kiépülése, illetve elsősorban Budapesten és agglomerációjában megindult új típusú gazdasági folyamatok – illetve ezek térszerkezet-alakító hatása – következtében.

A megye országos térszerkezetben elfoglalt speciális szerepét az országos jelentőségű fő közlekedési tengelyek nyújtotta kapcsolatokon túl a szomszédos megyék illetve tájak irányába ható több tradicionális kapcsolódási pont és zóna megléte biztosítja (Cegléd-Nagykőrös-Kecskemét, Abony-Szolnok, Gödöllő-Aszód-Hatvan, Pilis-völgy települései - Dorog-Esztergom, Vác - Börzsöny-Cserhát falvai).

A Közép-Magyarországon kialakult népességi és gazdasági koncentrációt bizonyítja, hogy ebben a térségben – amelynek Budapest mellett Pest megye része – az ország területének mindössze 7,4%-án él a magyarországi népesség közel harmada és itt termelődik meg a nemzeti jövedelem mintegy fele.

Az ország népessége és gazdasága területi elhelyezkedésében az elmúlt évtizedben folyamatos koncentráció zajlik. Miközben az ország népessége csökken és Győr-Moson-Sopron és Fejér megye kivételével valamennyi megyét népességvesztés jellemzi (amely folyamat az utóbbi években felgyorsult), Pest megye népessége folyamatosan (bár a legutóbbi években csökkenő intenzitással) növekszik. Budapest népességmegtartó és népességvonzó képessége folyamatos erősödésével 2007-től már Budapest népessége is növekszik. A nemzetközi migráció eredménye is ebben a központi térségben a legerőteljesebben pozitív.

Ezeknek a folyamatoknak az eredményeként e térség (ezen belül Pest megye) súlya és vonzereje folyamatosan nő az országon belül elsősorban a kiemelkedően kedvező munkahely-választási, elhe-

lyezkedési és életlehetőségeknek köszönhetően. Ennél fogva ez a térség a magyar térszerkezet sajátos eleme, népességi és gazdasági súlyánál fogva pedig más régiók fejlődésének is befolyásolója.

Pest megye területét érintik a meghatározó jelentőségű európai közlekedési folyosók, elérhetővé téve a közép-európai térség meghatározó erőközpontjait. A Kárpát-medencén belüli kedvező fekvés, a közlekedési hálózat és a települések sűrűsödő rendszere együttesen kiemelkedő potenciált jelent az egész megye fejlesztésében, lehetőséget a térszerkezeti adottságok sokoldalú kihasználásában. Ezzel válik alkalmassá ez a tér a kapuszerep betöltésére Kelet- és Délkelet-Európa, de a légiközlekedésben lévő fejlesztési lehetőségek révén távol-kelet vonatkozásában is.

Pest megye belső térszerkezetét sajátos kettősség jellemzi. A budapesti agglomeráció az ország közlekedési hálózata – részben az európai fő forgalmi irányokra szerveződő – sugárirányú elmeinek kiindulópontjaként, a gazdaság strukturális jellege és aktivitásának magas szintje, szellemi potenciálja révén, az új vállalkozások, valamint a külföldi tőkebefektetések irányultsága alapján az ország térszerkezetének kiemelt fontosságú részévé vált.

A főváros elhelyezkedése meghatározza a térség gazdasági struktúráját és a népesség területi elhelyezkedését is. A megye népességének növekvő hányada (több mint fele) a 80 településből álló agglomerációs övezetben él a főközlekedési utak, vasútvonalak mentén kialakult urbanizációs sávokban, ahol a települések ezekre a tengelyekre felfűződve helyezkednek el. Ezekben a térségekben úgy a népesség koncentrációja, mint a gazdaság fejlődésének mértéke is gyorsabb ütemű az átlagosnál.

A térszerkezetet erőteljesen befolyásoló gyorsforgalmi közlekedési hálózatoktól és az agglomerációs övezettől távolodva a térszerkezet lazább, kevésbé strukturált, a településhálózat ritkább, kisebb mértékben differenciált, és a térségszervező központoknak egy része már a szomszédos megyék területére esik. Az agglomeráció területéről sugárirányban kiinduló fő közlekedési tengelyek a megye alföldi részein a térben kiterjednek, egymástól eltávolodnak, és a megfelelő transzverzális elemek hiánya miatt – regionális szerepük mellett – helyi, térségi szervező és fejlesztő hatásuk kevésbé jelentős.

A kettősségből adódóan Pest megyében az ország egészének fejlődését is befolyásoló dinamikusan fejlődő térségek, illetve jórészt előregedő kis- és aprófalvas, periférikus területek egyaránt megtalálhatóak. Térszerkezeti szempontból tehát Pest megye nem mutat egységes képet. A megye – miközben része annak a múltjában, jelenében és jövőjében is egymáshoz sok szállal kapcsolódó Budapest központú térnek – területén belül erőteljesen különböző potenciálú és fejlettségű mikrotérségek, településcsoportok találhatóak.

Kettősség mutatható ki Pest megye és Budapest viszonyrendszerében is. Pest megye számára Budapest közelsége mellett, hogy meghatározó erősség és erőforrás, hátrányt is jelent, mivel a térségi szintű és a települések (és kerületek) közötti koordináció, illetve megállapodások hiányában nem biztosított, hogy a fejlesztésekre ott kerül sor, ahol az a térség egésze szempontjából a legnagyobb hozzáadott értéket jelenti. Ez rontja e potenciálok kihasználásának lehetőségeit is.

Bár a nagytérségi potenciálok kihasználtsága összességében javuló, de az még mindig elmarad a térszerkezet jelentette kiemelkedő potenciáloktól. Hátrányt jelent térszerkezeti szempontból, hogy a tér túlzottan főváros centrikus, hogy hiányoznak, illetve kis kapacitásúak a haránt irányú kapcsolatok. A meglévő kialakult műszaki infrastruktúra hálózatok adta lehetőségekhez képest gyengék a nagytérségi gazdasági kapcsolatok, gyenge a megyei gazdaság európai gazdasági térbe való integráltsága. A térség (és a megye) térszervező központjai és alközpontjai funkcióhiányosak és több területen gyengék.

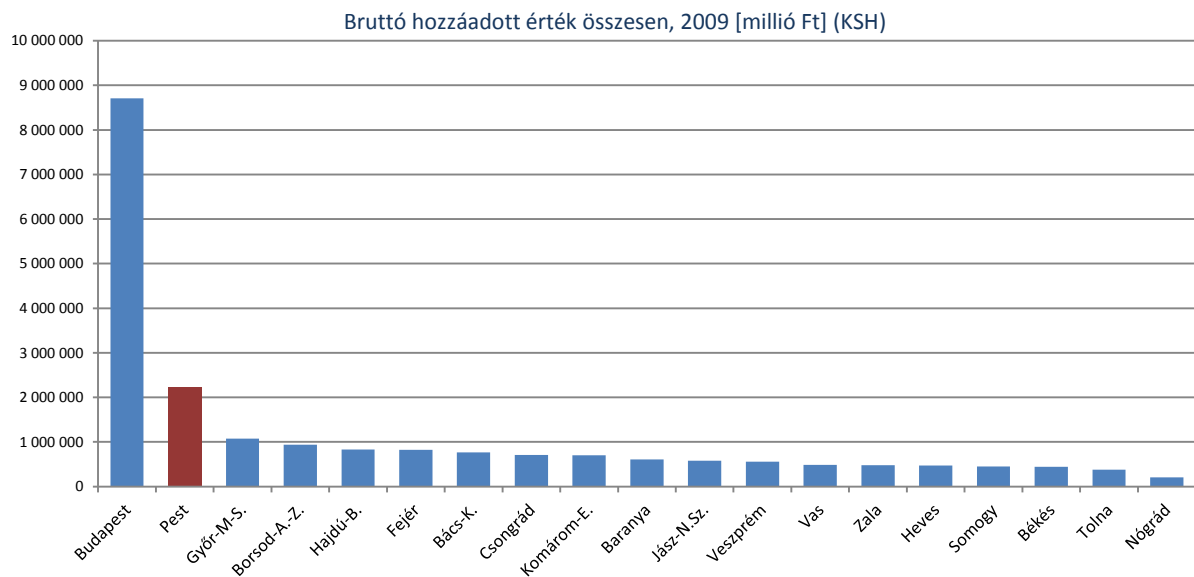
2. GAZDASÁGI BÁZIS

2.1. Pest megye gazdasági jelentősége

Pest megye a fővárossal együtt a kelet-közép-európai térségi vezető szerepért folyó nemzetközi verseny résztvevője. Közvetlen versenytársai Bécs, Pozsony, Prága és Varsó, de egyes területeken Moszkva, és a szomszédos déli országok fővárosai is. A megye jövőjét alapvetően befolyásolja, hogy a fővárosi agglomeráció hogyan teljesít ebben a versenyben. Ez a teljesítmény nem kizárólag a térségben dől el, erősen befolyásolja az ország fejlődése, megítélése, teljesítménye.

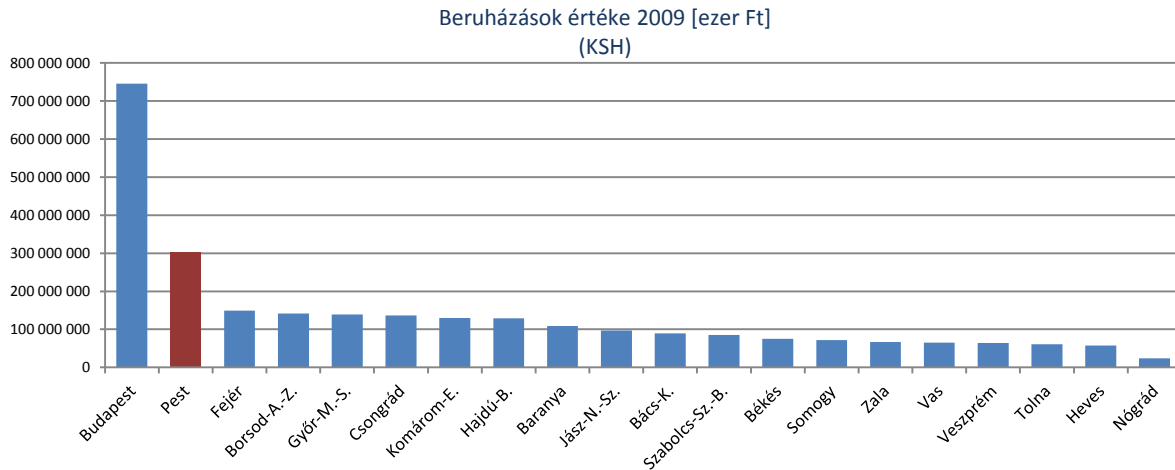
Pest megye gazdasági súlya, jelentősége kiemelkedő bármely más megyéhez képest. A GDP több mint 10%-át a megye állítja elő (2009-ben mintegy 2650 milliárd Ft), a beruházások 11%-a itt valósul meg, a működő vállalkozások és az ipari parkok 13%-a itt található, az ország exportjának közel 15%-át adja, és az ipari termelés terén is nagy a teljesítménye. Pest megye része annak az összefüggő fejlett gazdasági térségnek, amely az ország észak-nyugati részén az ipari termelés és hozzáadott érték többségét adja, és gazdasági fejlettségben a legjobb mutatókat produkálja. A Pest megyei GDP és beruházások értéke több mint a kétszerese a következő legmagasabb megyei értéknek.

Pest megyét a fővárossal együtt vizsgálva látható, hogy Közép-Magyarország gazdasági jelentősége kiemelkedő, itt keletkezik a hazai GDP közel fele, és itt található a külföldi működő tőke több mint 40%-a. A fentiekén túl meghatározó az a tény, hogy a főváros adja a megye legfontosabb piacát, ezáltal Pest megye rendelkezik egy olyan exportbázissal¹, ami példátlanul kedvező helyzetet jelen az országon belül. A hazai KKV-k 84%-ának fő piacai a megyehatáron belül vannak, mert földrajzi értelemben korlátozott a piaci hatókörük (alapvetően a relatív tranzakciós költségek miatt). A Pest megyei KKV-k számára nagyon kedvező, hogy a közelükben van egy viszonylag nagy felvevő-képességű, koncentrált piac: Budapest.

Pest megye gazdasági jelentőségét tekintve külön kategóriát képez, jellemzői a főváros és a megyék mutatói között helyezkednek el. Összességében teljesítménye jóval a megyék átlaga felett van, és növekedési lehetőségei is jobbak az átlagnál.

¹ Egy térség exportbázisa alatt a térségen kívüli vevőknek eladott termékeket, szolgáltatásokat értjük (turizmus, mezőgazdaság, feldolgozóipar, szolgáltatások).

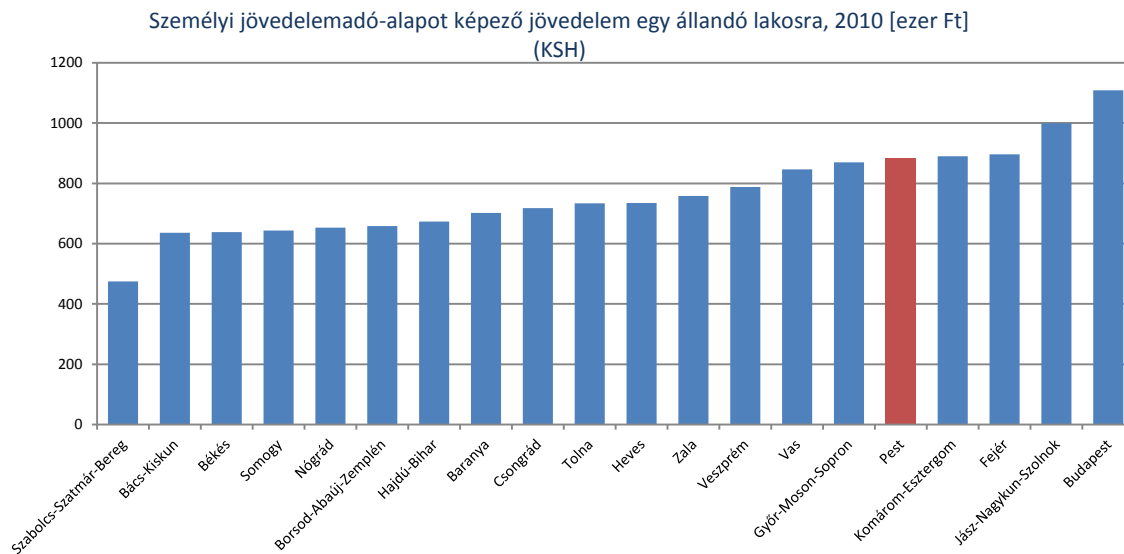

Ez a tény éles ellentmondásban van azzal, hogy a fejlesztési forrásokból Pest megye sokkal kisebb arányban részesedik, mint a többi megye.

Egyrészt érhető, hogy egy fejlettebb térség nagyobb arányban tudja finanszírozni a beruházásait és a fejlesztéseit saját forrásokból, mivel több visszaforgatható jövedelem keletkezik a magánszektorban, és több az adóztatható jövedelem is.

Másrészt a hazai források központi elosztásánál nem érvényesül az a törekvés, hogy a korlátozott uniós források szerepét a hazai források kompenzálják, így a megye a Közép-Magyarországi Régió részeként – Budapesttel együtt – alulfinanszírozottá vált. Ez éppen azokon a területeken okoz problémát, amelyeken a megye jelenlegi teljesítményét javítani kellene (innováció, kutatás-fejlesztés, mikrovállalkozások fejlesztése).

2.2. Pest megye gazdasági sajátosságai

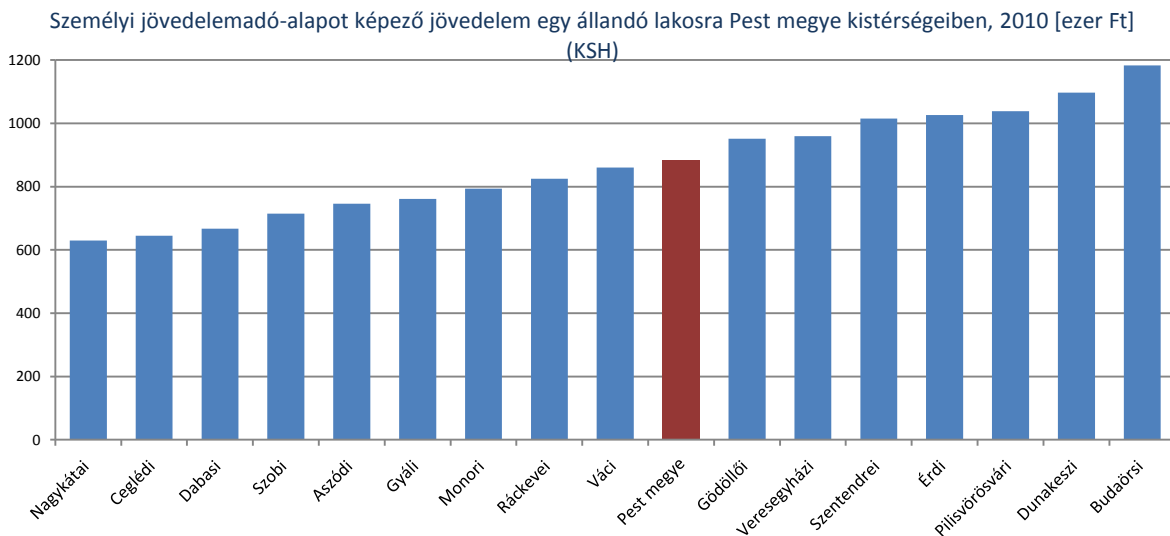
Pest megye gazdasági szerkezete a konvergencia-régiókra jellemző strukturális gyengeséggel és ellentmondásokkal terhelt, beleértve az intézményrendszert, a közösségi ellátásokat és szolgáltatásokat is. A termelékenységben is kézzelfogható elmaradás elsősorban a duális gazdaságnak köszönhető, amely általánosan, tehát valamennyi kistérségben jelen van. Az elmúlt évtizedben hiába volt tapasztalható az innováció és a vállalkozási kedv, valamint a nemzetközi versenyképesség és teljesítmény erősödése – a vállalkozások döntő többségéről nem mondható el, hogy áttörés következett volna be

teljesítményükben, K+F+I aktivitásukban, kapcsolatrendszerükben, piaci orientációjukban. A nemzetközi és a hazai piacra termelő, szolgáltató, és különösen a hazai és a külföldi tulajdonban álló vállalkozások teljesítménye közötti igen jelentős különbség továbbra is létezik.

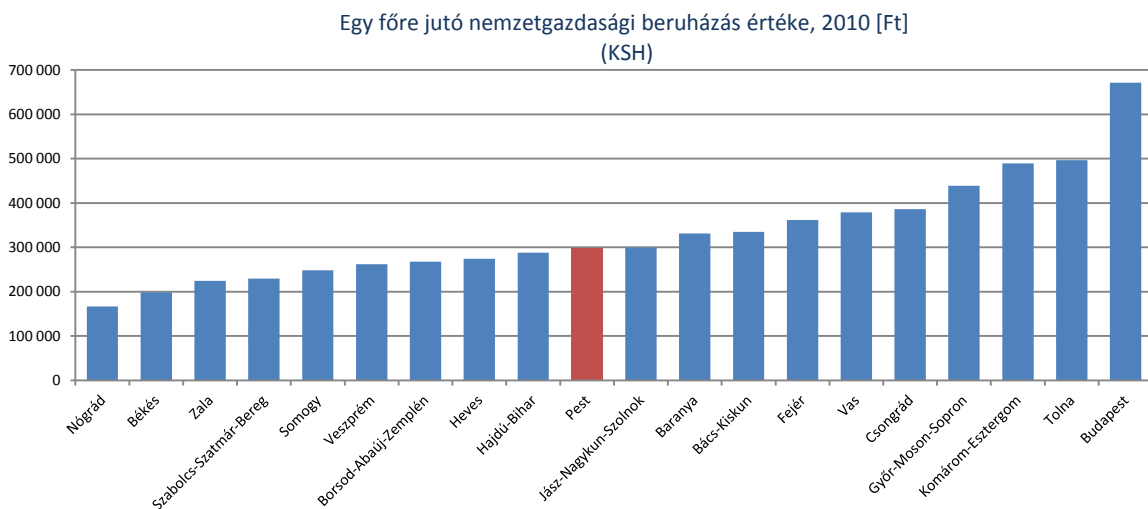
Az egy főre jutó jövedelem termelésében Pest a megyék között az ötödik helyet foglalja el, csak a nagy ipari kapacitásokkal, és magas külfölditőke-állománnyal rendelkező megyék, és Budapest előzik meg. Regionális szempontból fontos, hogy az ország négy legmagasabb jövedelmű megyéje és Budapest egy tömbben található.

A személyes jövedelmek megoszlása sokkal kisebb szóródást mutat, mint a GDP megoszlása, ebben a tekintetben Pest a megyék között a negyedik helyet foglalja el, de hátránya Budapesthez képest sokkal kisebb.

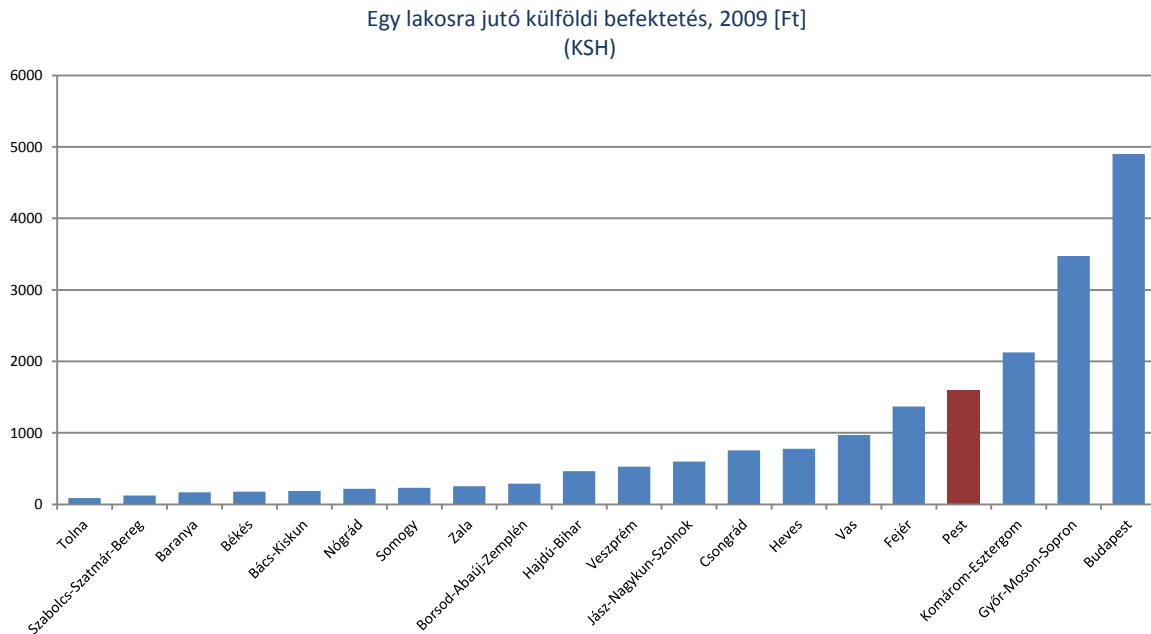
A megyén belül a személyes jövedelmek megoszlása viszonylag nagy szóródást mutat, a Budaörsi kistérségben csaknem kétszer akkora, mint a nagykátaiiban. Az agglomeráció térségeiben meglévő viszonylag magas vásárlóerő fontos jellemzője a megyének, mert lehetőséget ad a lakosság által vásárolt termékekre és szolgáltatásokra épülő gazdasági növekedésre.

Beruházások tekintetében Pest megye a középmezőnyben helyezkedik el, az átlagtól elmaradva, ami figyelembe véve az összességében is alacsony hazai beruházási szintet, nem tekinthető kedvezőnek.

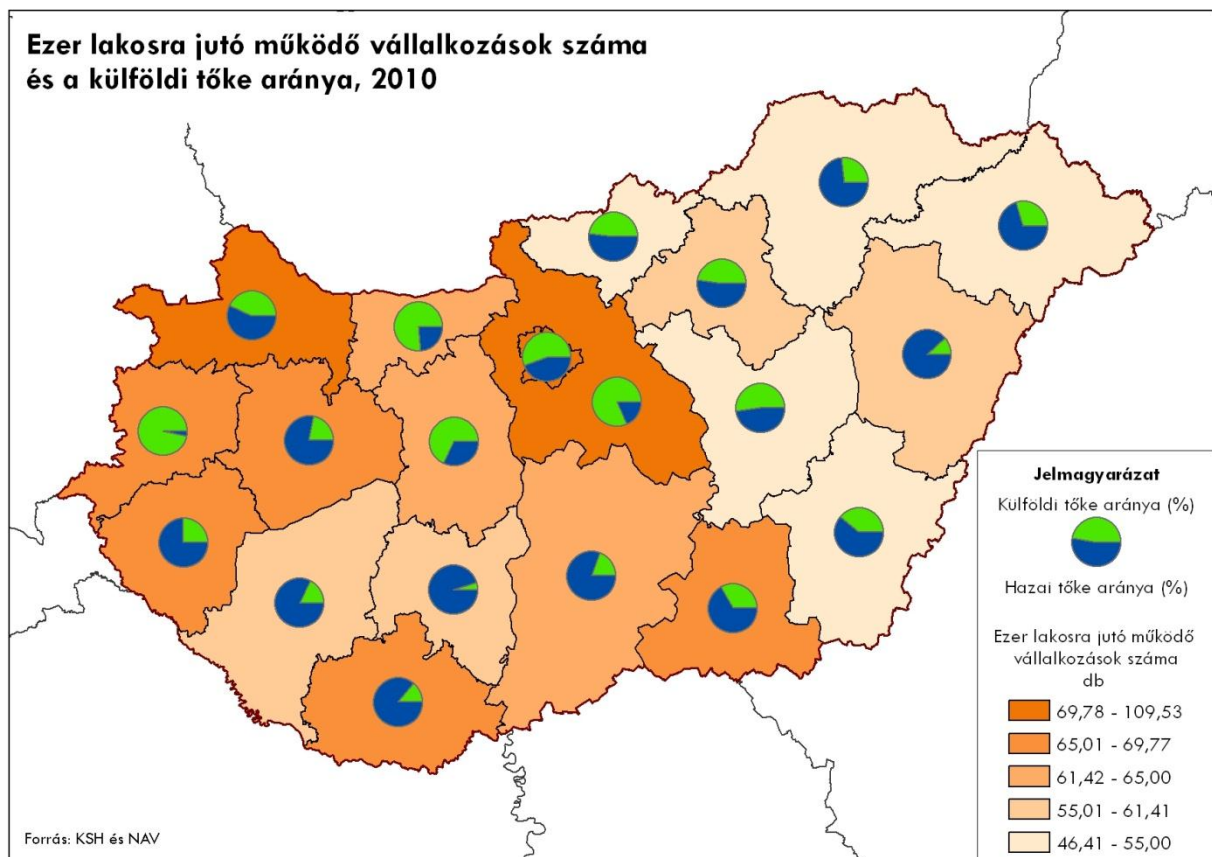

Miután Pest megye az ipari hozzáadott érték termeléséből magas arányban részesedik, a beruházások magas szintje nemcsak a növekedésnek, hanem a pozíció megőrzésének is feltétele.

Az egy lakosra jutó külfölditőke-befektetés tekintetében Pest a megyék között a harmadik, azonban lemaradása Budapesthez és a két vezető megyéhez képest meglehetősen nagy. Érdeemes megfigyelni, hogy a magas külfölditőke-állománnyal rendelkező, és a magas GDP termelő megyék azonosak.

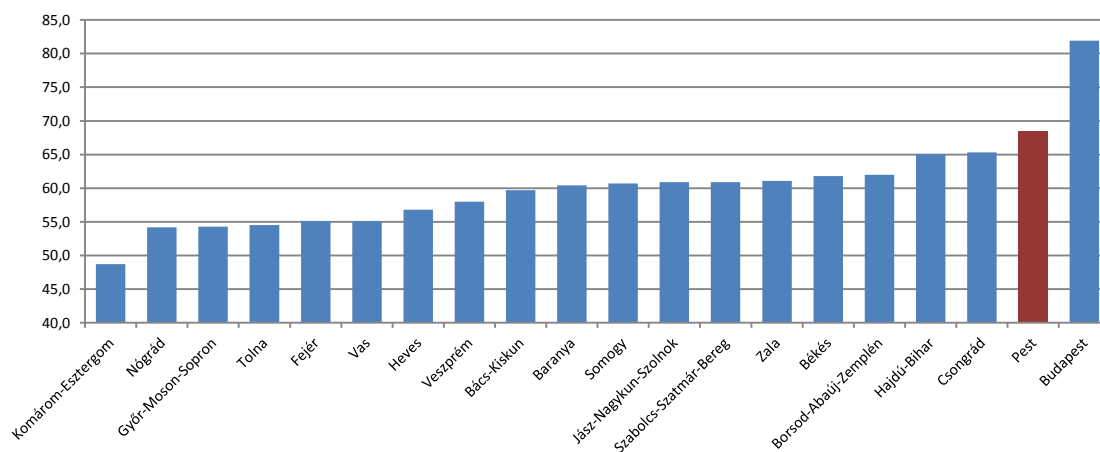

Pest megye gazdaságában a szolgáltatások súlya magas, amit a szolgáltató ágazatokban foglalkoztattak magas aránya is mutat. Ebben a tekintetben Budapest után a második legmagasabb értéket

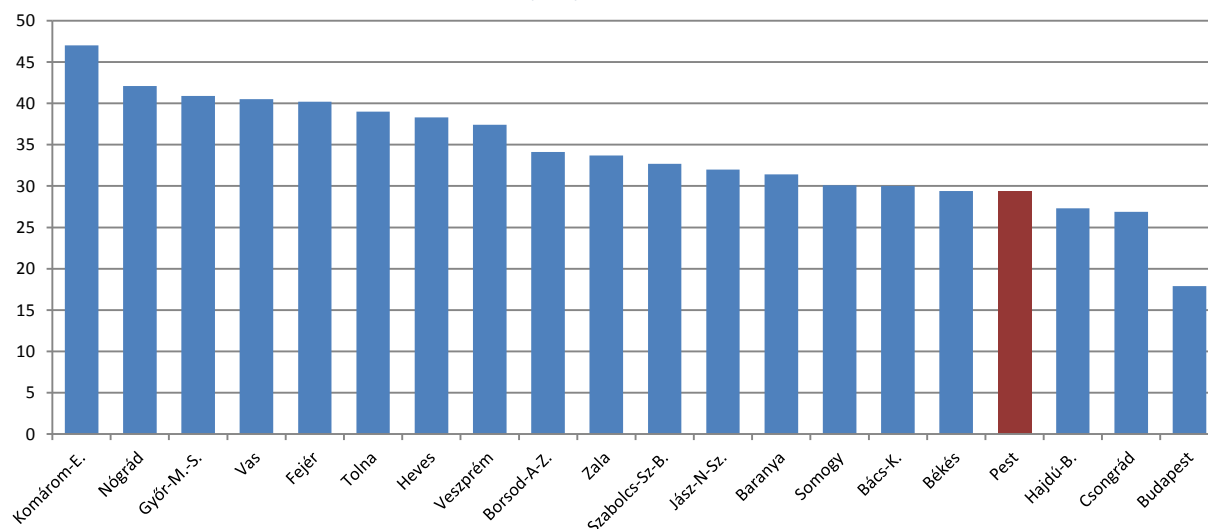
produkálja az országban. A megye gazdasági szerkezetének fontos jellemzője, hogy a feldolgozóipar jó, de nem kiemelkedő teljesítményéhez a szolgáltatások magas aránya párosul.

A szolgáltatás jellegű ágazatokban foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatotton belül, 2009 [Ft] (KSH)

Ugyancsak alátámasztja a megye „posztindusztriális” gazdaságszerkezetét az ipari foglalkoztatottak viszonylag alacsony aránya.

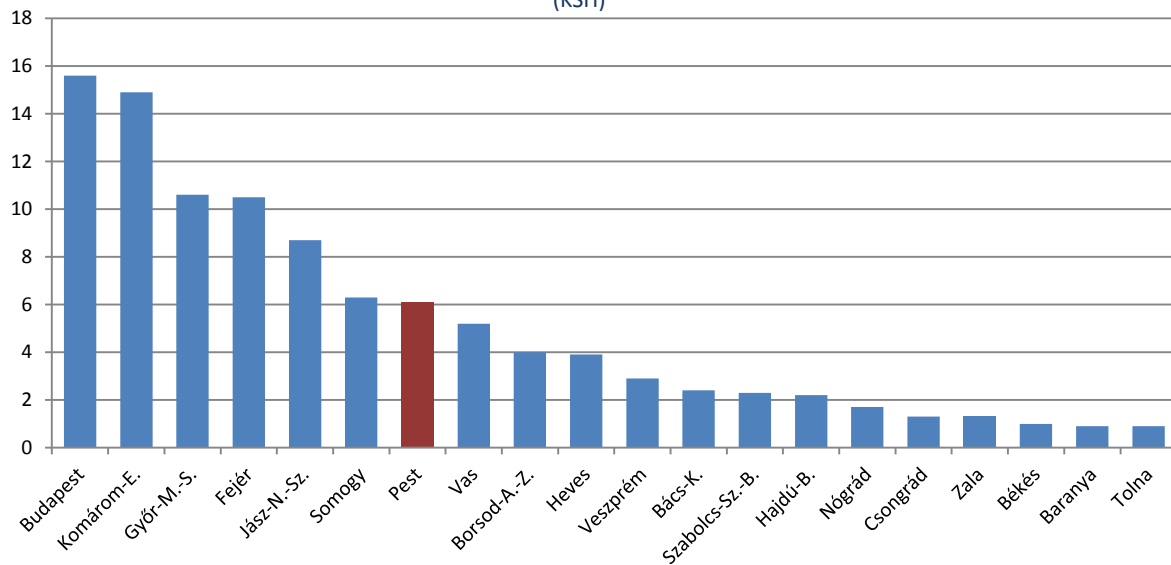
Ipari foglalkoztatottak aránya (KSH)

Mint korábban láttuk, a Pest megyei feldolgozóipar exportintenzitása valamivel kisebb az országos átlagnál, továbbá az országos átlagnál nagyobb a szolgáltatások aránya, így nem meglepő, hogy az egy foglalkoztatottra jutó export nincs az élmezőnyben. Ez a tény is alátámasztja, hogy Pest megye legfontosabb piaca Budapest.

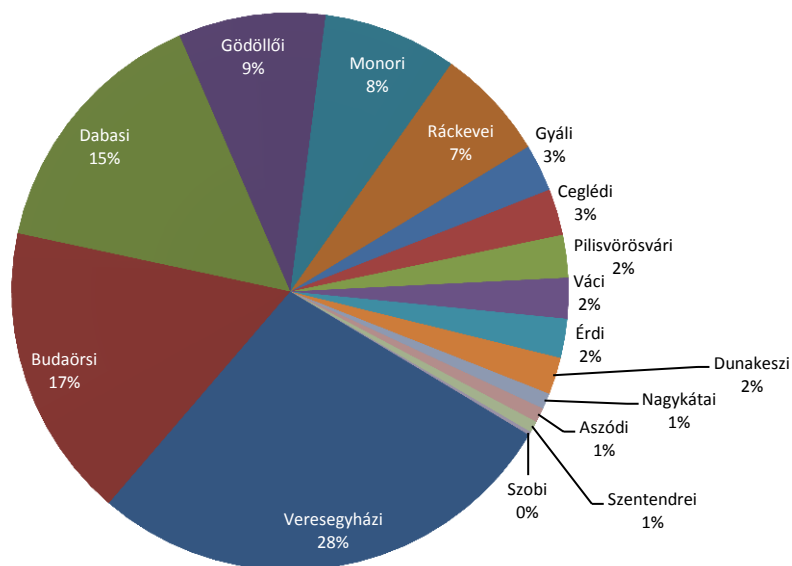

Egy foglalkoztatottra jutó exportértékesítés, 2010 (KSH)

Az exportértékesítés megoszlása a megye kistérségei között egyenetlen. A teljes megyei export háromnegyedét öt kistérség, a Budaörsi, a Veresegyházi, a Dabasi, a Gödöllői és a Monori adják (a népességi súlyuk 32%). 2010-re a Veresegyházi kistérség exportrészesedése nagyon jelentősen megnőtt.

Az exportértékesítés nettó árbevételének megoszlása a pest megyei kistérségek között 2010-ben (KSH)

Megállapítható tehát, hogy Pest megye gazdasági teljesítményét a szolgáltatások határozzák meg. A szolgáltató szektor vállalkozásainak döntő része helyi értékesítést folytat, de az értékes volumenén belül jelentős lehet a hazai piaci, valamint az exportorientáció; különösen a fejlődés tekintetében fontos szegmensekben. Például a kereskedelem, valamint a szállítmányozás, raktározás ágazataira is helytálló a megállapítás, az értékesítés jelentős része a budapesti agglomeráció keresletét elégíti ki – kiskereskedelem „city logisztika” – ugyanakkor megállapítható az is, hogy a nagykereskedelem, a szállítmányozás, vagy éppen az ellátási lánc logisztika vagy a hazai gazdaság igényeit szolgálja ki, vagy kifejezetten exportorientációban működik.

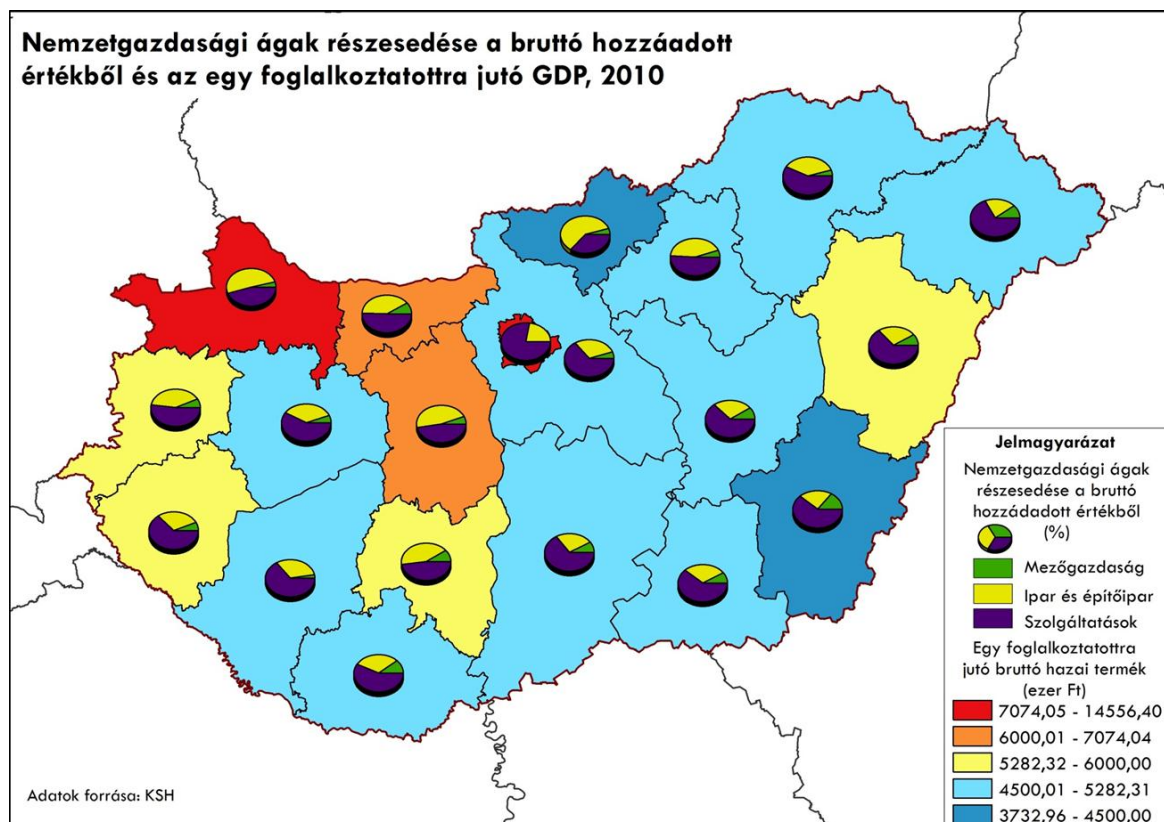

Pest megye részesedése az ország mezőgazdasági hozzáadott értékének előállításából 2009-ben 6,3% volt, elmaradva több tradicionális agrármegye (Bács-Kiskun, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar) teljesítményétől, ami a megye adottságait, és a budapesti piac közelségét tekintve kihasználatlan lehetőségeket sejtet.

Név	2007	2008	2009
Bács-Kiskun	9,4	8,8	9,0
Baranya	4,4	4,7	5,3
Békés	7,5	7,9	7,8
Borsod-Abaúj-Zemplén	4,5	5,0	4,8
Budapest	2,1	2,2	1,7
Csongrád	7,7	6,6	6,5
Fejér	4,8	5,2	5,1
Győr-Moson-Sopron	4,9	4,6	5,1
Hajdú-Bihar	8,5	7,6	8,2
Heves	2,9	3,1	3,0
Jász-Nagykun-Szolnok	5,2	6,2	5,9
Komárom-Esztergom	3,4	3,2	3,6
Nógrád	1,0	1,1	1,1
Pest	6,4	7,3	6,3
Somogy	5,1	5,1	5,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	6,3	7,0	7,1
Tolna	4,0	4,1	4,0
Vas	4,7	3,7	3,6
Veszprém	3,8	3,2	3,4
Zala	3,3	3,4	3,4

Mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték megoszlása a megyék között (KSH)

2.3. Pest megye gazdasági szerkezete

Megnevezés	Pest megye	Országos átlag
Bányászat	0,2	0,4
Élelmiszeripar	16,2	11,0
Textilipar	...	1,5
Fafeldolgozás, papír- és nyomdaipar	6,8	3,3
Vegyipar	0,4	5,5
Gyógyszer-gyártás	1,6	3,2
Gumi-, műanyagipar	12,1	7,3
Fémfeldolgozás	5,6	7,6
Számítógép, elektronika, optika	20,9	18,7
Villamos berendezés	5,3	4,1
Gép, gépi berendezés	6,1	8,1
Járműgyártás	19,0	19,7
Gépipar	51,3	50,5
Egyéb feldolgozóipar	2,8	2,5
Feldolgozóipar	96,9	92,3
Villamosenergia-, gáz-, gőztermelés	2,9	7,3
Ipar összesen	100,0	100,0

Az ipari termelés ágazati szerkezete országosan és Pestmegyében (KSH) [...] nem közölhető adat, 2010

exportorientált, valamint a nemzetközi gazdaságba beágyazódott ipari, feldolgozóipari agglomeráció még így is a legnagyobbak között van Magyarországon.

Megnevezés	Pest megye	Országos átlag
Bányászat, kőfejtés	1,7	10,3
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	27,0	33,7
Textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	...	81,4
Fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység	70,8	46,2
Vegyí anyag, termék gyártása	9,7	54,3
Gyógyszergyártás	43,2	82,0
Gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	65,3	59,1
Fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	59,5	60,7
Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	60,1	94,4
Villamos berendezés gyártása	93,8	85,0
Gép, gépi berendezés gyártása	87,3	86,8
Járműgyártás	88,3	91,5
Gépipar	77,3	91,3
Egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	11,0	49,8
Feldolgozóipar	63,2	70,2
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	60,0	29,7
Ipar víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	63,0	67,2

Export értékesítés aránya az iparban, %, 2010

Pest megye gazdasági szerkezete nem tér el jelentősen az országos átlagtól. Magasabb az élelmiszeripar, és a papír- és nyomdaipar aránya, alacsonyabb a vegyipar részesedése. A gépgyártás, és azon belül a járműgyártás, illetve az elektronika szerepe alig tér el az országos átlagtól.

Megkerülhetetlen tényező az a koncentrált vásárlóerő, amelyet Budapest és a megye népessége jelent. A megye gazdasága azonban nem csak ettől a vásárlóerőtől függ, az ipar és azon belül a feldolgozóipar esetében egyértelmű az exportorientáció és/vagy a hazai exportorientált feldolgozóipari beszállítás. Annak ellenére, hogy az egy lakosra jutó export – és bizonyos mértékig a külföldi működő tőke – nem számít kiemelkedőnek hazai összehasonlításban az

A nyomda- és papíripar exportintenzitása jóval meghaladja az országos átlagot, a gépipar teljesítménye viszont valamivel szerényebb annál. Összességében a budapesti felvevőpiac közelsége magyarázza a hazai értékesítés magasabb arányát, ami újabb bizonyítéka annak, hogy a megye gazdasága mennyire szorosan Budapesthez kötődik.

A Pest megyében előállított hozzáadott érték szerkezetét jól jellemzik azok az adatok is, amelyek a gazdasági ág szerint mutatják meg a megye súlyát a régióban (vagyis Budapesthez képest) és országosan. Ebben az összehasonlításban is feltűnő a mezőgazdaság alacsony teljesítménye, különösen az ország legnagyobb piacának közvetlen közelségére való tekintettel. Az természetes, hogy a régió mezőgazdasági termelésének túlnyomó többsége a főváros határain kívül realizálódik.

Bruttó hozzáadott érték gazdasági ágak szerint, folyó áron (KSH)	A bruttó hozzáadott érték				
	millió Ft			a régió	az ország
				azonos gazdasági ágán belüli arány, %	
	2007	2008	2009		
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	56 964	66 348	47 171	78,7	6,3
Ipar	736 244	661 379	629 093	32,9	11,8
Ebből: feldolgozóipar	658 110	604 613	575 065	38,1	13,2
Építőipar	145 880	164 210	154 091	35,6	14,6
Kereskedelem; szállítás, raktározás; szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás	543 571	597 011	512 810	25,5	13,5
Információ, kommunikáció	140 715	152 523	148 312	14,0	11,8
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	28 569	29 428	31 539	4,1	3,0
Ingtatlanügyletek	227 946	252 686	253 877	24,2	13,0
Szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	193 805	158 996	169 253	14,4	9,3
Közigazgatás, védelem; oktatás; humán-egészségügyi és szociális ellátás	220 441	241 594	240 923	12,9	6,0
Művészet és szabad idő; egyéb szolgáltatások	53 665	56 173	52 957	16,3	8,3
Összesen	2 347 800	2 380 348	2 240 026	21,0	10,3

A beruházások megoszlása gazdasági ág szerint (KSH)	Pest megye			Magyarország		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
	millió Ft			millió Ft		
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1,9	3,0	2,4	4,8	5,6	4,8
Bányászat, kőfejtés	0,3	0,3	0,1	0,5	0,3	0,2
Feldolgozóipar	23,9	20,2	19,1	22,1	20,2	22,3
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	4,4	7,8	8,9	3,9	4,6	5,6
Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	28,6	28,3	28,1	26,5	25,0	28,1
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyződésmesítés	2,1	3,7	3,9	3,0	2,6	3,1
Ipar	30,6	32,0	32,0	29,5	27,6	31,1
Építőipar	3,1	4,9	4,4	2,4	2,4	2,3
Kereskedelem, gépjárműjavítás	12,5	15,0	16,0	8,5	7,5	7,1
Szállítás, raktározás	24,3	19,5	18,5	14,8	17,5	16,5
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	0,6	0,9	0,9	1,2	0,9	0,9
Információ, kommunikáció	3,7	4,3	4,1	4,1	4,1	4,1
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	0,8	0,4	0,4	1,6	1,1	1,3
Ingtatlanügyletek	8,9	6,6	6,8	21,1	21,8	18,7
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	0,7	1,5	1,7	1,5	1,5	1,6
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	6,1	1,4	2,1	2,5	1,9	1,8
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	3,6	3,8	2,5	3,7	3,5	3,3
Oktatás	1,5	3,6	4,5	1,6	2,0	3,3
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	0,8	1,0	1,6	1,4	1,3	1,4
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	0,7	1,9	2,2	0,9	0,9	1,2
Egyéb szolgáltatás	0,2	0,2	0,2	0,5	0,6	0,5

A megye feldolgozóipari teljesítménye robusztus, és az építőiparban is erőteljesek a pozíciói. Feltűnő ugyanakkor a művészeti és szabadidős szolgáltatások alacsony aránya, ami ismét egy olyan területet jelez, ahol a megye elmarad az adottságaitól.

A beruházások szerkezete Pest megyében nagyon hasonlít az országos átlagra. Eltéréseket a következő területeken láthatunk:

A mezőgazdasági beruházások aránya kisebb, mint az országos átlag, miközben a megye mezőgazdaságának hatalmas potenciális piaca van Budapest közelsége miatt, így ez a terület továbbra is a kihasználatlan lehetőségek közé tartozik.

A feldolgozó ipari beruházások aránya 2008-ban még Pest megyében magasabb volt, mint az országos átlag, 2010-re viszont fordult a helyzet, a csökkenő trend miatt, a megye elmaradt az országos átlagtól. A jelenség megértéséhez további vizsgálatokra van szükség, ugyanakkor látható az adatokból, hogy a jelenlegi trendek mellett a megye szerepe az ipari termelésben csökkenhet országos szinten.

Az ipar egészében Pest megyében magasabb arányban részesedik a beruházásokból, mint az országos átlag, azonban ez az energetikai beruházások magas szintje miatt van így. A szállítás, raktározás ágazat beruházásainak aránya Pest megyében jóval magasabb, mint az országos átlag.

A 2010-ig megfigyelhető tendenciák annak a lehetőségét is magukban rejtik, hogy Pest megye a főváros logisztikai és energetikai kiszolgáló övezetévé válik, ami annak ellenére nem vonzó perspektíva, hogy ez a funkció fontos szerepet játszik a megye gazdaságában.

A beruházások volumenindexei nagyrészt azokat a tendenciákat tükrözik, amelyeket a megoszlási adatoknál bemutatunk. Különösen jól látható, hogy a feldolgozóipari beruházások 2009-ben és 2010-ben jelentősen visszaestek, még az országos átlagnál is jobban. Ennek a jelenségnek az egyik magyarázata az lehet, hogy a nemzeti fejlesztési terv keretében a közép-magyarországi régió jóval kevesebb beruházás-ösztönzési fejlesztési forráshoz jutott, mint az ország többi része, de feltehetőleg a nagyvállalati beruházások visszaesése is szerepet játszott a folyamatban. A beruházásokat gazdálkodási forma szerint vizsgálva azt látjuk, hogy a vállalati és a költségvetési szféra teljesítménye elmentésesen mozgott. A költségvetési beruházások a válság évéig csökkentek, majd növekedni kezdtek (feltehetőleg az uniós források felhasználásával összefüggésben), miközben a vállalati beruházások a válságig növekedtek, majd utána jelentősen visszaestek.

A beruházások volumenindexei gazdasági ág szerint (KSH)	Pest megye		Magyarország	
	2009	2010	2009	2010
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	127,1	78,1	107,0	74,5
Bányászat, kőfejtés	78,2	36,7	54,1	52,4
Feldolgozóipar	68,4	93,1	84,8	109,4
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	144,1	111,6	108,1	110,6
Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	80,0	97,6	n.a.	n.a.
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	142,8	103,3	78,0	106,4
Ipar	84,3	98,3	n.a.	n.a.
Építőipar	125,1	89,7	79,0	93,8
Kereskedelem, gépjárműjavítás	96,3	104,4	81,4	93,9
Szállítás, raktározás	64,4	92,0	108,3	87,5
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	110,8	98,5	68,8	97,0
Információ, kommunikáció	96,5	93,8	91,4	95,4
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	38,4	82,9	61,2	104,4
Ingatlanügyletek	59,3	100,5	94,6	82,9
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	183,8	109,6	91,9	102,0
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	19,0	142,0	68,8	95,9
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	85,7	62,0	85,3	85,9
Oktatás	192,7	120,8	113,3	155,2
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	98,1	149,2	82,4	101,0
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	213,7	112,7	91,0	122,1
Egyéb szolgáltatás	109,6	82,9	93,5	98,3
Összesen	80,4	97,8	91,4	94,9

A beruházások gazdálkodási forma szerint (millió Ft, KSH)	2006	2007	2008	2009	2010
Társas vállalkozás összesen	352 208	391 801	408 954	308 655	295 833
Ebből:					
korlátolt felelősségű társaság	185 251	187 215	228 146	161 729	168 040
részvénytársaság	158 814	196 754	173 914	139 513	119 255
szövetkezet	2 126	1 847	1 610	1 899	1 277
betéti társaság	5 090	5 162	5 110	4 856	4 562
Egyéni vállalkozás	2 136	1 883	2 063	2 060	914
Vállalkozás összesen	354 345	393 684	411 017	310 714	296 747
Költségvetési szerv és intézménye összesen	51 782	38 746	34 874	55 208	56 573
Ebből:					
központi költségvetési szerv és intézménye	7 259	3 514	6 935	5 891	5 338
helyi, helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési szerv és intézménye	44 286	35 188	27 680	49 148	50 846
Nonprofit szervezet	2 299	2 070	2 248	3 163	13 979
Összesen	408 425	434 500	448 140	369 086	367 298

Tekintettel arra, hogy a vállalati beruházások összege egy nagyságrenddel nagyobb, mint a költségvetési beruházásoké, a két trendből a vállalati beruházások határozták meg az összteljesítmény változását.

A jelentős visszaesés kihatással lesz a megye jövőbeni jövedelemtermelő-képességére és versenyképességére, ezért – bár a beruházások visszaesése sajnos országos jelenség – alapvető kérdés ennek a trendnek a megfordítása. Fontos figyelembe venni azt is, hogy ugyan a költségvetési szféra beruházásaira is nagy szükség van, ezek nem pótolhatják, vagy helyettesíthetik a vállalati beruházásokat.

A beruházások anyagi-műszaki összetétele azt mutatja, hogy az épületek tették ki a teljesítmény nagyobbik részét.

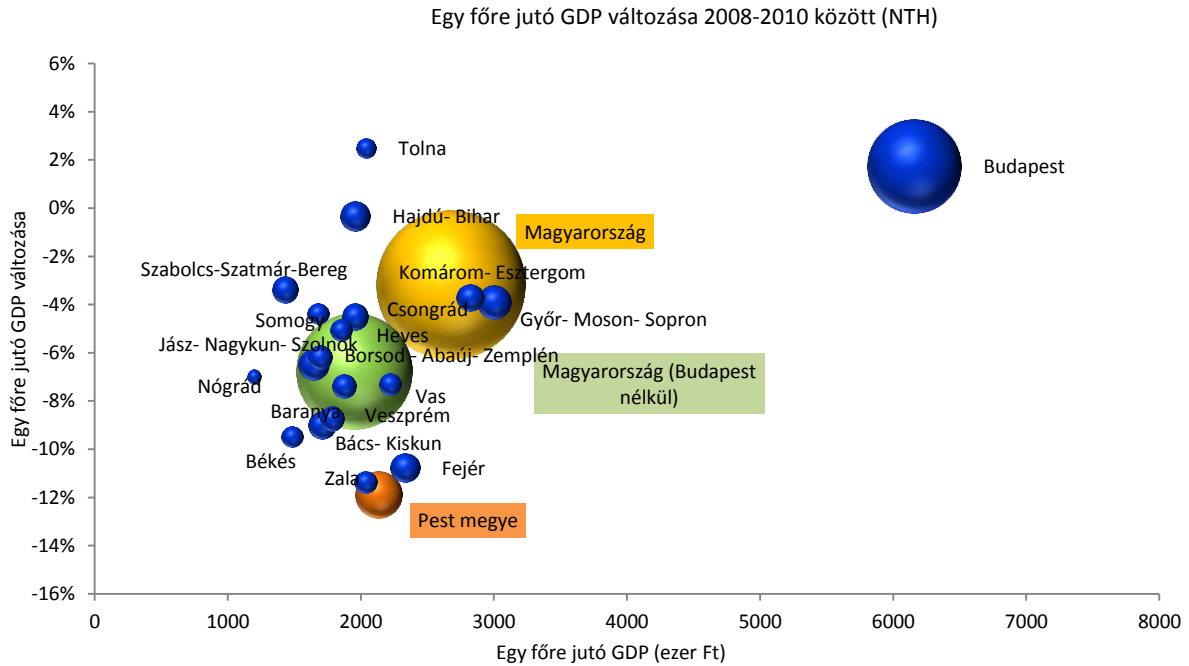
A beruházások anyagi-műszaki összetétel szerint, gazdasági áganként, 2010 (millió Ft, KSH)	Épület, egyéb építmény	Gép, berendezés, jármű	Ültetvény, erdő, tenyész- és igásállat	Föld, telek, egyéb nem termelt tárgyi eszköz	Összesen
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	3 625	2 633	2 550	0	8 807
Bányászat, kőfejtés	30	391	–	–	420
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	2 887	8 914	456	0	12 257
Textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	229	360	1	–	590
Fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység	1 292	4 275	1	–	5 568
Kokszgyártás, kőolajfeldolgozás
Vegyi anyag, termék gyártása	196	1 155	13	–	1 364
Gyógyszergyártás	1 095	3 346	0	–	4 441
Gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	1 589	6 472	2	–	8 064
Fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	1 409	5 290	1	–	6 699
Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	863	4 225	3	–	5 091
Villamos berendezés gyártása	935	2 578	1	–	3 514
Gép, gépi berendezés gyártása	634	3 963	–	–	4 597
Járműgyártás	261	2 796	7	–	3 064
Egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	1 126	1 138	–	0	2 264
Feldolgozóipar	25 292	44 516	485	0	70 294
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	5 793	26 879	–	–	32 672
Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	31 115	71 786	485	0	103 387
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyződésmosás	11 958	2 321	2	–	14 282
Ipar	43 073	74 108	488	0	117 669
Építőipar	10 204	5 996	0	3	16 203
Kereskedelem, gépjárműjavítás	25 549	33 034	12	0	58 596
Szállítás, raktározás	61 028	6 750	11	–	67 789
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 849	1 326	0	–	3 175
Információ, kommunikáció	4 850	10 206	–	–	15 055
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	796	501	–	–	1 296
Ingatlanügyletek	23 957	976	–	–	24 933
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1 949	4 152	1	0	6 102
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	2 019	5 593	2	13	7 627
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	7 456	1 422	34	141	9 052
Oktatás	14 332	2 203	6	–	16 542
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	4 173	1 539	–	–	5 712
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	6 610	1 437	–	–	8 047
Egyéb szolgáltatás	390	305	–	–	694
Összesen	211 859	152 178	3 103	158	367 298

Anélkül, hogy a leegyszerűsítés hibájába esnénk, meg kell említeni, hogy a versenyképesség javítása szempontjából a gépberuházások jóval magasabb aránya lenne kívánatos.

2.4. A gazdasági fejlődés trendjei

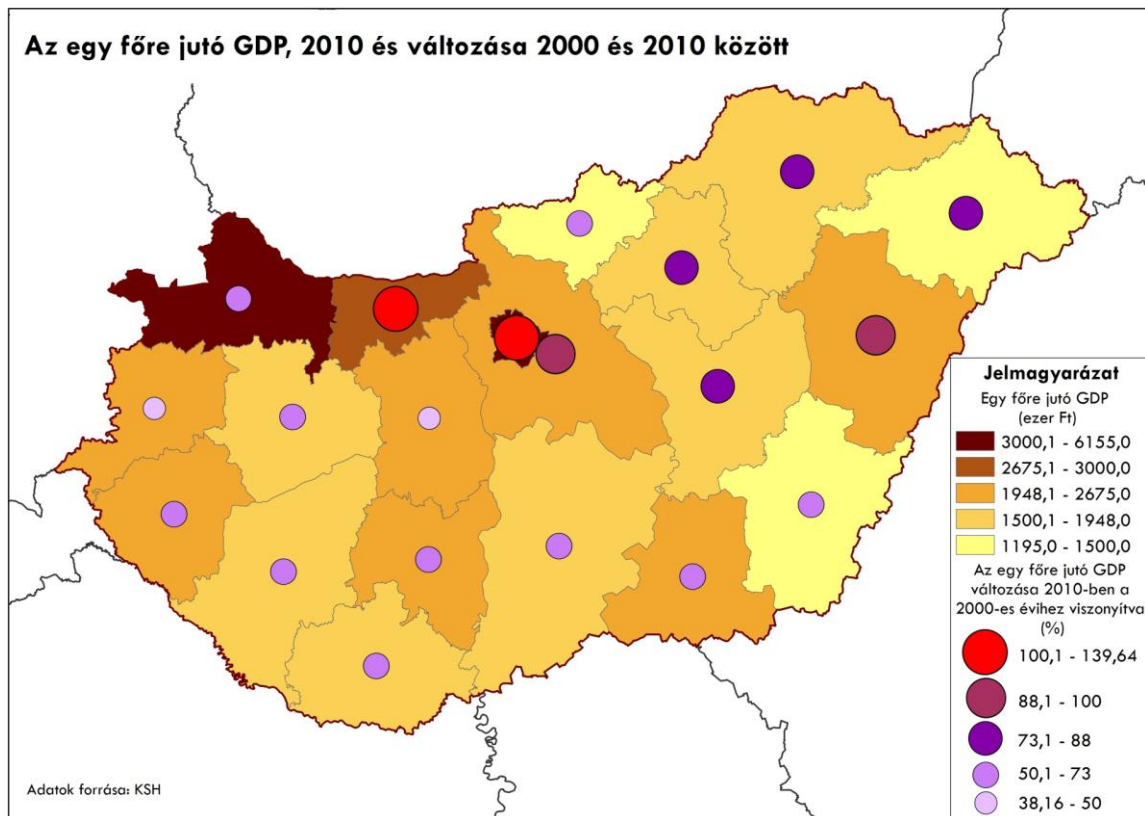
Az alábbi, NTH által készített ábrán is jól látható, hogy Pest megye gazdasági jelentősége – mint azt korábban bemutattuk – a GDP volumene (gömbök mérete) Pest megyében Budapest után a legnagyobb. Az egy főre jutó GDP (a gömbök horizontális elhelyezkedése) tekintetében azonban Pest megye alig haladja meg a – Budapest nélküli – országos átlagot. Tragikusabb képet mutat az egy főre jutó GDP 2008-2010 közötti változása (gömbök vertikális elhelyezkedése): a jelentős visszaesés azt jelzi, hogy a globális gazdasági válság Magyarország megyéi közül Pest megyét érintette a legnagyobb mértékben.

Ez egyrészt valószínűleg az országos átlagot meghaladó arányú külföldi tőke részesedésű vállalkozások teljesítmény-visszaesése miatt következett be, másrészt nyilvánvalóan jelentős részben hátráltatja a megye gazdasága fejlődését az uniós forrásokhoz való korlátozott hozzáférés.

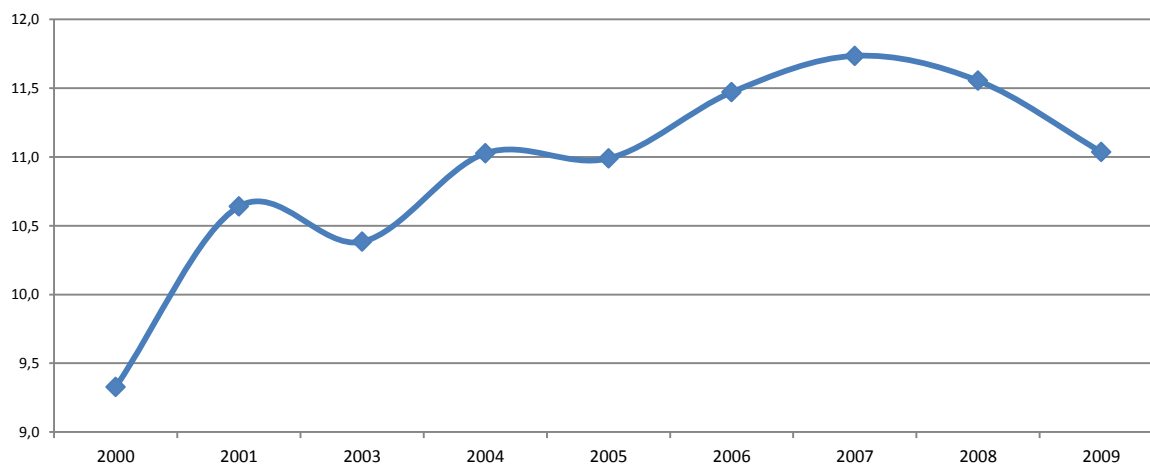
(Elgondolkodtató, hogy a megyék közül egyedül Tolna megye teljesítménye nőtt a válság éveiben, ahol egyébként a külföldi tőke jelenléte a gazdaságban marginális.)

Ha a fenti ábrát (2008-2010) összevetjük a 2000 és a 2010 közötti adatokkal, látható, hogy 10 év alatt Pest megye egy főre jutó GDP változása az élmezőnyben volt. Ez is alátámasztja azt a megállapítást, hogy a válság kiemelten érintette Pest megyét, továbbá a jelentősebb visszaesés arra az időszakra vezethető vissza, amikor az uniós forrásokhoz való hozzáférés még korlátozottabbá vált.

Pest megye részesedése az ország beruházásaiból (%)
(KSH)

Magyarországon 2002 óta nem változik érdemben a működő vállalkozások száma, mivel ekkorra lelassult a rendszerváltást követő szerkezeti átalakulások nagy része. Ugyanakkor a jelenlegi gazdasági szerkezet több szempontból a kevésbé fejlett uniós tagországokéra emlékeztet, például kicsi az átlagos vállalatméret, és alacsony a formális foglalkoztatás, ezért a további fejlődés fontos feltétele, hogy folytatódjon a most már lelassult szerkezeti átalakulás nagyrészt a mélyebb szerkezeti rétegekben.

A hétszáz ezer körül ingadozó vállalkozás növekvő hányada található Pest megyében, ahol Budapest után a legmagasabb a működő vállalkozások aránya a regisztráltakhoz képest. A magas vállalkozói aktivitás fontos és erősödő jellemzője a megye gazdaságának.

A megye részesedése az ország beruházásaiból 2000-től 2007-ig növekvő, azóta csökkenő trendet mutat. A megye beruházásainak értékét erősen befolyásolja a közlekedési infrastruktúra (autópálya-építés és vasút-korszerűsítés) fejlesztése, mivel a Budapestet érintő útvonalak a megyén haladnak keresztül. A versenyszféra tekintetében az ingadozás feltehetően kisebb. A beruházások alakulásában nem a megye arányának változása a meghatározó tényező, hanem az a csökkenő beruházási trend, amely 2000 óta az egész országot jellemzi, így a helyzet javításának feltételeit alapvetően az országos politika keretei között lehet megteremteni.

A problémát jól mutatja, hogy az elmúlt 10 évben a GDP arányos beruházások tendenciájukban csökkenést mutatnak, a rövid távon tapasztalható növekedést szintén a közlekedési infrastruktúra megítélését érintő fejlesztései eredményezték.

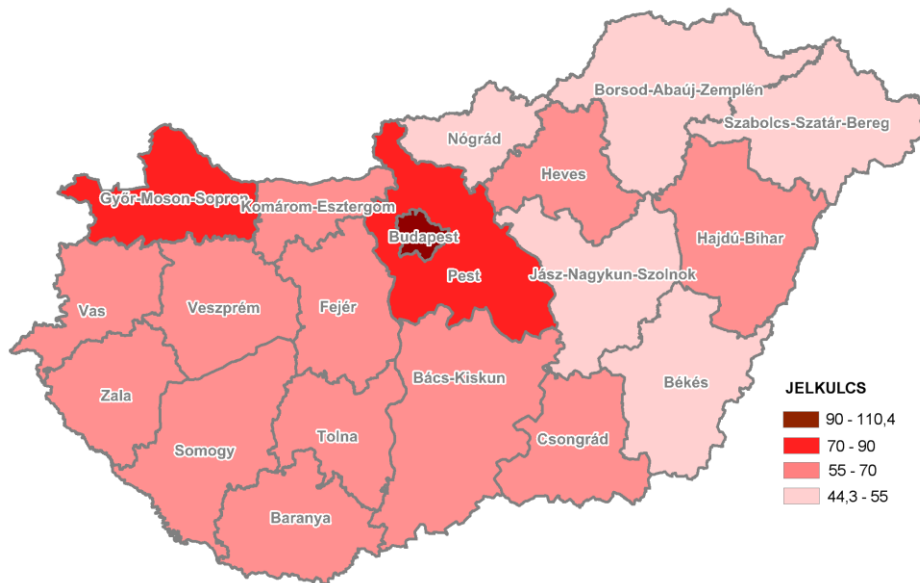
Pest megye részesedése az ország exportjából 2004-ben 8,5% volt, ami folyamatos növekedés mellett 2010-ben 14,6%-ra emelkedett, meghaladva háromezer milliárd forint értéket. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy a megyében vannak olyan vállalati központok, amelyek nem az itt termelt árukat értékesítik.

2.5. A vállalati szektor legfontosabb jellemzői

Magyarországon a relatív vállalkozássűrűség (amit az ezer főre jutó vállalkozások számával jellemzünk) szoros összefüggést mutat a gazdasági fejlettséggel.

Általános tapasztalat, hogy a kis- és középvállalkozások egyéni teljesítménye viszonylag kis eltérést mutat régióként, azonban a fejlettebb régiókban nagyobb a vállalkozássűrűség. Pest a második leg-

Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma, 2009, ezer db (TEIR adatok alapján)

- Pest megyében több működött belőlük, mint bármelyik konvergencia-régióban.
- Budapesten csökkent, Pest megyében nőtt a részarányuk.
- A közép-magyarországi régió aránynövekedésért Pest megye felelős.
- Pest megye produkálta az időszak egészében a leggyorsabb növekedést.

Különösen gyorsan nőtt Pest megyében az általában jobb gazdasági teljesítményt nyújtó társas vállalkozások száma, és ezek aránya is magasabb a megyében, mint az összes vállalkozásé. Ezek alapján levonható az a következtetés, hogy Pest megye egyre erőteljesebben tölti be a vállalkozói régió szerepét, a viszonylag nagy teljesítményű kis- és középvállalkozások súlya 2010-ig egyre jelentősebbé vált.

Összes vállalkozás és a társas vállalkozások száma, megoszlása és változása megyék és régiók szerint (KSH)	Összes működő vállalkozás					Működő társas vállalkozás				
	2000	2010	Összes vállalkozás 2010	Részarány-változás	Növekedés 2010/2000	2000	2010	Összes vállalkozás 2010	Részarány-változás	Növekedés 2010/2000
Budapest	27,8	27,3	189 882	-	109,3	39,2	37,0	142 255	-	136,7
Pest	10,7	12,9	89 548	+	134,3	10,9	14,6	56 070	+	193,9
Közép-Magyarország	38,4	40,1	279 430	+	116,3	50,2	51,5	198 325	+	149,2
Közép-Dunántúl	10,3	10,1	70 153	-	109,3	8,4	8,6	33 090	+	148,0
Nyugat-Dunántúl	9,8	9,9	69 034	+	113,0	7,9	7,9	30 413	+	145,6
Dél-Dunántúl	9,0	8,5	59 352	-	106,0	7,6	7,1	27 329	-	135,8
Észak-Magyarország	9,0	8,5	59 280	-	105,3	7,2	6,8	26 209	-	138,2
Észak-Alföld	11,7	11,5	80 067	-	109,7	9,3	9,1	34 874	-	140,8
Dél-Alföld	11,9	11,4	79 364	-	106,9	9,4	9,0	34 707	-	138,7
Ország összesen	100,0	100,0	696 680	0	111,4	100,0	100,0	384 947	0	145,2

A legalább részben külföldi tulajdonban levő vállalkozások száma Pest megyében több mint 2700, saját tőkéjük értéke meghaladja a 2000 milliárd forintot. Ha egy cégben van külföldi tulajdonos, akkor az jellemzően többségi tulajdonos is egyben.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások gazdasági ág szerint, 2009 (KSH)	Vállalkozások száma	Saját tőke, millió Ft		Saját tőke, millió Ft	
		összesen	ebből: külföldi részesedés	összesen	ebből: külföldi részesedés
Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	55	28 548	26 538	519,1	482,5
Ipar	386	574 093	534 207	1 487,3	1 384,0
Építőipar	134	12 761	6 698	95,2	50,0
Kereskedelem, javítás	897	801 101	789 985	893,1	880,7
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	43	1 258	1 117	29,3	26,0
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	137	242 693	200 905	1 771,5	1 466,5
Pénzügyi közvetítés	15	9 638	8 208	642,5	547,2
Ingtatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	1 009	357 736	348 799	354,5	345,7
Oktatás	14	63	62	4,5	4,4
Egészségügyi, szociális ellátás	13	2 742	2 673	210,9	205,6
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	59	2 926	3 046	49,6	51,6
Összesen	2 762	2 033 561	1 922 238	736,3	696,0

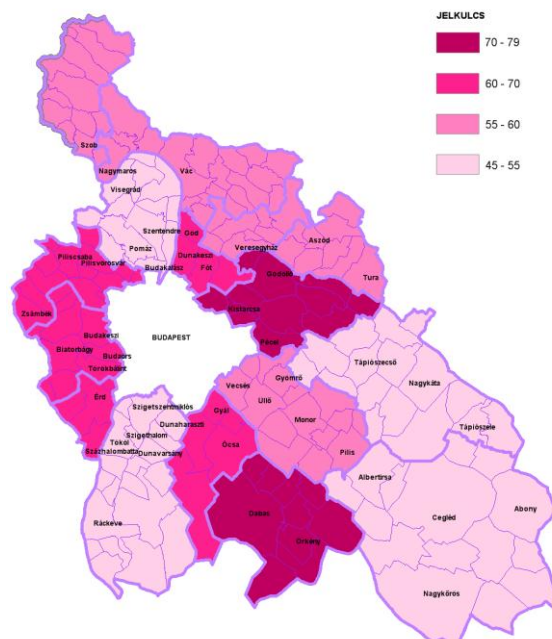
A legnagyobb tőkeértékű cégek az ipar és a logisztika területén tevékenykednek. A legnagyobb tömegű külföldi tőke a kereskedelemben van, de ez több cég között oszlik meg, így az egyes vállalkozások tőkeértéke valamivel kisebb. Az ingatlanágazatban is jelentős a külföldi tulajdon szerepe. A turisztikai ágazat úgy tűnik kevés külföldi tőkét vonzott idáig, és ezzel elmarad a lehetőségeitől.

Mielőtt részletesebben elemezzük a Pest megyei vállalkozói szektort, érdemes röviden áttekinteni a magyar vállalati szektor néhány olyan jellemzőjét, amelyek nem csak a megyére igazak, sőt nem csak Magyarországra, hanem a kelet-közép-európai térség egészére is. Ez azért fontos, mert a fejlesztési célok és eszközök meghatározásánál figyelembe kell venni a versenyszféra valós természetét.

Magyarországon a fejlett piacgazdaságokhoz képest kicsi az átlagos vállalatméret, ami azt jelenti, hogy egy vállalkozásra kevés alkalmazott jut. Magyarországon 4,7 alkalmazott jut egy vállalkozásra, Hollandiában 9,2 Németországban 11,9. Az átlagos vállalatméret azért fontos kérdés, mert a cégek versenyképessége korrelációt mutat a vállalatmérettel; a nagyobb cégek versenyképesebbek, mint a kicsik. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy ne lennének versenyképes kis-, és mikrovállalatok, de azt igen, hogy a viszonylag kicsi átlagos magyar (és Pest) megyei vállalatméret összességében versenyhátrányt jelent a gazdaság egésze szempontjából. A kisebb cégeket alacsonyabb tőkeintenzitás, kisebb termelékenység, kevesebb innováció és kutatás-fejlesztés, alacsonyabb képzettségű munkaerő, és kisebb piaci hatókör jellemzi, továbbá kevésbé tudnak és akarnak külső finanszírozási forrásokat igénybe venni. Magyarországon nemzetközi összehasonlításban alacsony a külső finanszírozást igénybe vevők aránya (22,5%), és alacsony a pénzügyi közvetítés mélysége is (27%). Hasonló mutatók jellemzik a Pest megyei kis- és középvállalkozásokat is.

Másrészről látható, hogy – ha lassan is –, de fejlődik a KKV szektor menedzsmentkapacitása, javul a vállalkozások képzettsége, nő a menedzsmentszolgáltatások igénybevétele és terjed az infokommunikációs eszközök üzleti használata.

Magyarországon és Pest megyében is jelentős a különbség a külföldi és a hazai tulajdonú vállalkozások teljesítménye

Vállalati honlapok aránya Pest megyében, 2010 (TEIR adatok alapján)

között, függetlenül attól, hogy milyen méretű vállalkozásról van szó. A külföldi vállalatok teljesítménye minden tekintetben jobb, több jövedelmet, és azon belül profitot termelnek. A legalább részben külföldi tulajdonban levő vállalkozások 70%-a mikrovállalkozás.

A működő társas vállalkozások száma gazdasági ág és létszám-kategória szerint, 2009 (KSH)						
Gazdasági ág	1–9	10–19	20–49	50–249	250 és több	Összesen
	fős létszámú					
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	800	68	39	19	2	928
Bányászat, kőfejtés	34	7	4	3	–	48
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	355	85	61	38	6	545
Textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	320	25	15	2	–	362
Fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység	819	47	26	19	2	913
Kokszgyártás, kőolajfeldolgozás	1	–	–	–	–	1
Vegyianyag, termék gyártása	55	12	11	3	–	81
Gyógyszergyártás	10	3	–	4	–	17
Gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	432	47	39	17	5	540
Fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	752	86	81	30	3	952
Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	221	12	7	7	10	257
Villamos berendezés gyártása	81	9	6	10	3	109
Gép, gépi berendezés gyártása	300	21	22	11	3	357
Járműgyártás	63	6	12	11	7	99
Egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	779	46	21	11	2	859
Feldolgozóipar	4 188	399	301	163	41	5 092
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	35	2	3	2	1	43
Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	4 257	408	308	168	42	5 183
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezékesztés	201	18	20	14	2	255
Ipar	4 458	426	328	182	44	5 438
Építőipar	5 748	310	99	40	1	6 198
Kereskedelem, gépjárműjavítás	10 735	582	270	114	23	11 724
Szállítás, raktározás	1 937	110	67	52	5	2 171
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 582	117	41	11	–	1 751
Információ, kommunikáció	3 926	47	17	6	3	3 999
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1 043	10	3	12	–	1 068
Ingtalanügyletek	3 240	57	24	5	–	3 326
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	9 142	103	43	12	–	9 300
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	2 652	118	59	45	7	2 881
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	7	–	–	–	–	7
Oktatás	1 020	3	1	–	–	1 024
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1 656	18	6	3	–	1 683
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	1 186	16	8	4	–	1 214
Egyéb szolgáltatás	999	26	4	6	–	1 035
Összesen	50 131	2 011	1 009	511	85	53 747

A hazai KKV szektor a kilencvenes években radikális szerkezeti változásokon ment keresztül, átalakult a méret-, az ágazati és a tulajdoni struktúrája. A kétezres évekre a változások lelassultak, napjainkban a makrostruktúra alig változik.

A magyar gazdaság a rendszerváltást követően a visegrádi országok közül a leglassabb felzárkózást mutatja, 2006 óta nem csökken a különbség a magyar és az EU15 GDP-termelés között.

Pest megyében az összes működő társas vállalkozásból mindössze 3600 vállalkozás foglalkoztatotti létszáma haladja meg a 10 főt, 250 főnél többet pedig csak 85 vállalkozás foglalkoztat. Ez utóbbiak közül 41 a feldolgozó iparban, 23 a kereskedelemben, a gépjárműjavítás terén működik.

2.6. Befektetés-ösztönzés

Pest megye gazdasági teljesítménye mélyen az EU átlag alatt van, az egy főre jutó hozzáadott érték tekintetében. Ennek fő oka a jelentős termelékenységi hátrány, a gazdaság duális szerkezete, valamint az, hogy a gazdaság szereplőinek nagyobb része igen jelentős tőke- és tudáshiánnyal küzd. Mindezt önmagában a főváros közelsége, illetve a nemzetközi közlekedési folyók találkozási pontja nem képes ellensúlyozni, ezért megállapítható, hogy Pest megyében további infrastrukturális és vállalkozásfejlesztésre van szükség ahhoz, hogy a törekeny fejlődés fenntartható legyen az elkövetkező évtizedekben.

A fenntartható növekedés a fizikai állótőkébe történő befektetésre, a K+F ráfordítások növelésére, az innovációt, és általában a hatékonyság növekedését szolgáló kiadások növekedésére, az alkalmazottak és a menedzsment képzésére, szervezetfejlesztésre van szükség. A fejlődésben kimutatható lemaradás mértéke miatt a gyorsabb felzárkózáshoz elengedhetetlen a tudás és a tőke további importja is, valamint az alkalmazkodási és abszorpciós képesség javítása, a külföldi működő tőkén alapuló beruházások aktív ösztönzése.

A befektetés-ösztönzéshez Pest megyében meg kell jeleníteni azokat a sajátosságokat, illetve előnyöket, amelyek nemzetközi összehasonlításban is megkülönböztető erővel bírnak; és amelyek Budapest és Pest megye metropolisztárságot általában, és azon belül a markáns profillal rendelkező kistérségeit specifikusan jellemzik. Pest megye pozícionálása során figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy mint felzárkózó ország része, elsősorban az egységnyi kibocsátásra jutó munkaerőköltséggel versenyzik a termelési telephelyekért, valamint az innovációs és szolgáltató központokért vívott versenyben. Ugyanakkor a főváros közelsége és a vállalkozássűrűség miatt, országon belül, a bérköltségek tekintetében versenyhátrányban van az ország más vidékeivel szemben. A befektetésért folytatott versenyben így egyre nagyobb mértékben támaszkodik egyéb tényezőkre, például a helyben elérhető erőforrásokra, az itt elérhető stratégiai előnyökre, és az itt megszerezhető hatékonyságra.

A jelenlegi trendekre, valamint Pest megye sajátos gazdasági teljesítményére vonatkozó megfigyelések alapján, illetve a nemzetközi befektetés-ösztönzés és versenyképesség többtényezős modelljeinek figyelembevételével a következő állítások fogalmazhatóak meg azzal kapcsolatban, hogy milyen szereplők számára lehet érdekes az a perspektíva, amit Pest megye kínál az elkövetkező évtizedben, évtizedekben. A feldolgozóipar magas hozzáadott értékű, magas technológia- és tudástartalmú szegmensei, ahol magas a szolgáltatástartalom, rövid a technológiai ciklus, és így a vállalati teljesítményben különleges szerepet tölt be a gyors és rugalmas alkalmazkodás képessége. A feldolgozóipar strukturális szerkezete várhatóan közelít a magas termelési költséggel jellemezhető országok feldolgozóiparához, ahol jelentősen nagyobb szerepe van az erős kapcsolati térnek, a klasztereknek, konzorciumoknak és más együttműködéseknek, a versenytársak és partnerek jelenlétének, valamint a szellemi tulajdonnak, a piac fizikai és virtuális közelségének, az explicit és rejtett innovációs aktivitást támogató üzleti és intézményi környezetnek.

- Feltétlenül kiemelést érdemel az élettudományokon alapuló ipar, elsősorban a gyógyszeripar, továbbá a biotechnológia és az orvostechikai eszközök gyártása, valamint a gépipar egyes magas K+F intenzitású szegmensei.
- A térségben erős az élelmiszeripar, jelentős részben olyan tevékenységeknek köszönhetően, amelyek nem kifejezetten a helyi termelésre támaszkodnak, hanem a megye központi elhelyezkedésére építenek. Fontos kiemelni, hogy az ágazatban találhatóak olyan szegmensek is, ahol az innovációs aktivitás viszonylag magas (például állati takarmányok, adalékanyagok gyártása).
- Jelentős az autóipari beszállítók teljesítménye. E szegmens kilátásai azonban bizonytalanok, mivel a költségek és az elérhető támogatások versenyében jelentős hátrányban van Pest megye, így az országon belüli telephelyválasztásban lemaradhat.

A szolgáltatások tekintetében különleges figyelmet érdemelnek azok a szolgáltatások, amelyek meghatározzák a feldolgozóipari értékláncok versenyképességét, így például, a technológiai szolgáltatások (K+F+I, mérnöki szolgáltatás, ipari formatervezés stb.); a feldolgozóipari szolgáltatások (beszerzést, működést, karbantartást, javítást, gyártásfejlesztést, monitoring és ártalmatlanítást támogató szolgáltatások); valamint fogyasztói/ügyfélkapcsolati szolgáltatások. Ezek a tevékenységek fontos részét képezik a fejlett országok feldolgozóipari klasztereinek, a magas explicit tudástartalom, valamint a vállalati kultúra és a szerzett tapasztalat tacit tudása, és az informális tudásáram (spillover) viszonylagos jelentősége miatt. Magyarországon belül Pest megye az egyetlen olyan térség, ahol ez a koncentráció, valamint a kistérségeken átívelő kapcsolati tér egyidejűleg jelen van, és ez vonzerővel bírhat olyan feldolgozóipari beruházások, illetve vállalkozások számára, amelyek kisebb méretűek, és ezért óvatosabban terjeszkednek.

Megállapítható, hogy Pest megyében nagy, és várhatóan tovább bővül, a magas hozzáadott értékű, tudás-intenzív szolgáltató vállalkozások száma és teljesítménye, illetve azon belül a tudás-intenzív üzleti szolgáltató vállalkozások száma, teljesítménye és kínálata (diverzitás).

A tudás-intenzív szolgáltatások jelenléte önmagában nem garanciája a versenyképességnek, de mindenképpen területi innovációs és versenyképességet (kistérségi szinten) meghatározó tényezőnek tekinthető. Figyelembe kell venni azt is, hogy az innováció és a tudástartalom, valamint a statisztikai ágazati besorolás közötti kapcsolat gyengül. Így például azokban az ágazatokban, amelyek K+F intenzitása átlag alatti, és ezért innovációs teljesítményüket sem tekintik jelentősnek (pl. turizmus, élelmiszeripar, közszolgáltatások stb.) egyre több lehetőség adódik a megújulásra, technológiai, szervezeti és marketing innovációra, új üzleti modellek kialakítására. Ezzel összefüggésben gyarapodnak azok a vállalkozások, amelyek nem csak fogyasztói, hanem „termelői” is a tudásnak, azaz kifejezetten tanácsadási, fejlesztési szolgáltatásokat, innovációs értékkel bíró megoldásokat nyújtanak üzleti partnereik számára. A trendet a technológia (internetalapú platformok) fejlődése, a nyílt innovációs rendszerek terjedése, valamint az ágazatok közötti konvergencia, átjárhatóság határozza meg; értékét pedig az adja, hogy erősíti a beruházási aktivitást, valamint lehetőséget nyújt az export, a versenyképesség alapjainak bővítéséhez.

A versenyképesség tekintetében teljesebb képet ad a következő indikátorok kompozit vizsgálata: jövedelem, munkatermelékenység, foglalkoztatottság, globális integráltság, K+F, kis- és közepes méretű vállalkozások, külföldi érdekeltségű vállalkozások, infrastruktúra és humán tőke, gazdasági szerkezet, innovációs kultúra és kapacitás, elérés, a munkaerő felkészültsége, társadalmi szerkezet, döntési központok, a környezet minősége, a régió társadalmi kohéziója. (Lukovics Miklós, dr. Kovács Péter - A magyar kistérségek versenyképessége – alapján.) A hazai kistérségekre vonatkozó vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a Pest megyei versenyképességet az ágazatokon és térségeken túlmutató innovációs és üzleti teljesítmény erősíti.

A Pest megyei szolgáltató szektor fejlődési perspektívái, valamint a befektetés-ösztönzés szempontjából a következő szegmensek érdemelnek figyelmet:

- Az exportorientáció – Az exportképes vállalkozások, beruházások bővülése, amelyek a globális, európai, vagy a szűkebb kelet-európai térségben képesek szolgáltatói, összefüggésben a regionális csomóponti szereppel, a globális versenyben résztvevő értékláncokhoz kapcsolódva. A szegmens egyik jellemző (de nem egyetlen) példája az osztott szolgáltató központok (shared service centers) megtelepedése, amelynek új lendületet adhat a vidékies térségre irányuló egyre nagyobb figyelem (rural sourcing), valamint a különleges ingatlanfejlesztési és szolgáltatási igények és a specifikus munkaerő-kereslet.
- Hazai piacra szolgáltatók – Különösen nagy jelentőséggel bírnak a hazai piacon jelenlévő vállalatok, illetve vertikumok (ellátási láncok) működését támogató szolgáltatások. Például egyes magas hozzáadott értékkel bíró logisztikai szolgáltatások, amely adott esetben korlátozottan, vagy a munkaerő révén csak indirekt módon kapcsolódnak Budapesthez; ezzel ellenében szorosan beágyazottak a hazai exportorientált gazdaság működésébe, elsősorban a

feldolgozóipar értékteremtő folyamataiba. Megállapítható, hogy Pest megye megfelelő helyszíneket kínál olyan szolgáltató vállalkozásoknak, illetve telephelyeknek, amelyek az országon belüli (vagy közel-külföld méreteken) termelő komplexumok működését támogatják.

- Térségi vállalkozások – A helyzetértékelésben megállapításra került, hogy a Pest megyei vállalkozások jelentős része, jellemzően szolgáltató cégek, nem lépik túl a megyehatárt. Ezek a vállalkozások termelékenységben és eredményességben is elmaradnak más vállalkozásoktól, amelynek az oka részben az alacsony tőkeellátottság, illetve egyéb hiányosságok (menedzsment felkészültsége, vállalatirányítási stratégiája, valamint a vállalkozások költség szerkezete). Budapest és Pest megye metropoliszrégió vásárlóereje, továbbá komplex igényei és a vállalkozások nagy száma (mint potenciálisan a versenyt erősítő tényező), valamint a támogató üzleti környezet viszonylagos fejlettsége alapján kijelenthető, hogy a funkcionális várostérségen belül a szolgáltató vállalkozások viszonylag kedvező helyzete, illetve a fogyasztói és vállalati piac a jövőben megteremtheti a feltételeit az innováció és a termelékenység növelésének, és így a foglalkoztatás bővítésének. Kiemelten fontos feladatnak tekinthető az ICT és technológiaintenzitás növelése, az e-üzlet platformjainak és alkalmazásainak további terjedése – a marketing csatornák fejlesztése, a szolgáltatástartalom bővítése, a rétegzettebb szolgáltatások kialakítása, adott esetben új üzleti modellek bevezetése, melyek fogadtatása relatíve kedvező a térség adott gazdasági és társadalmi viszonyai között.
- A helyi gazdaság – A nemzetközi tőkeáramlás volumenét tekintve marginális, de helyi, az egyes kistérségek integritását és integrációját tekintve igen jelentős hatással bírhat, amennyiben a helyi gazdaság fejlesztésében is elérhető bizonyos fajta nyitottság, egyenrangú partnerség, adott esetben közvetlen befektetés. A helyi gazdaság fejlődése alapvetően a magyar vállalkozók és közösségek teljesítményén alapul, de az esetleges külföldi működő tőke komplementer módon egészítheti ki a változás érdekében tett erőfeszítéseket, amennyiben a tudástartalom, vagy az alkalmazott technológia bizonyos esetekben ezt indokolja.

Megállapítható az is, hogy Pest megye gazdasági szerkezetváltásához elengedhetetlen a külföldi és hazai tulajdonú vállalkozások, szolgáltatók közötti „határ” oldódása; az átjárhatóság megteremtése; ügyelve arra, hogy nem csak a technológia és tőkeellátottság tekintetében állapíthatóak meg különbségek a szereplők között, hanem piaci orientációban, üzleti modellben és vállalati kultúrában.

Sajátos lehetőséget jelent Pest megye számára a kreatív ipar; illetve a kreatív iparon belül az üzleti értékteremtést segítő tevékenységek.

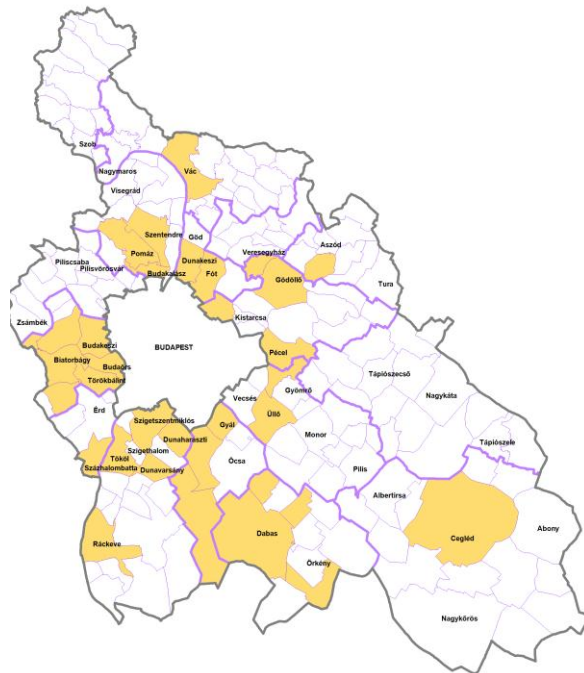
Kreatív ipar: elektronikus és nyomtatott sajtó, reklám- és hirdetési ipar, film és videó, szoftverkészítés és digitális játékfejlesztés, építészet, könyvkiadás, zene, előadó-művészet, képzőművészet, iparművészet, formatervezés és divattervezés, művészeti és antik piac, kézművesség.

A Pest megyében várható befektetések mértéke természetesen nem függetleníthető a konjunkturális helyzettől, az európai adósságválság várható alakulásától. Alapvető jelentőségűnek tartjuk továbbá a bizalom kérdését is – a régióval, az országgal és a metropolisztérség jövőjével, gazdasági és politikai kilátásaival kapcsolatos várakozások alakulását. Megállapítható azonban az is, hogy a tényezők nagyobb részére nincsen hatása a területi szinten érdekelt szereplőknek, de azonosítható néhány olyan szerep, illetve feladat, amely lehetőséget ad a változásra helyi, illetve megyei szinten:

A befektetés-ösztönzés tekintetében fontos előrelépésnek tekinthető az a határozott szándék, hogy a kormányzat stratégiai partnerséget épít a Magyarországon befektető termelő vállalatokkal; Pest megyében ezt a célt szolgálja a területfejlesztés partnerségi elvének érvényesítése a kamara, a vállalkozások és az önkormányzatok közötti kapcsolatok elmélyítése.

A beruházási, befektetési hajlandóságot jelentős mértékben erősítheti a fejlesztésre kijelölt területekkel kapcsolatos információk koordinált összegyűjtése, a településfejlesztési tervek és térségi fejlesztési programok összehangolása, az új marketingcsatornák feltárása, valamint a térségek pozícionálásának (márkaértékének) erősítése.

Nagyobb és újragondolt intézményi szerepvállalással, szolgáltatással, egységes és átlátható módon biztosítani a befektetésekkel és telephelyválasztással kapcsolatos döntéseket támogató információkat, egyeztetéseket és eljárásokat úgy, hogy *jelentősen* gyorsabban, hatékonyabban és alacsonyabb költségszinten legyen az elérhető a befektetők széles köre számára. Magyarország az elmúlt években fontos lépéseket tett előre ezen a területen, ugyanakkor megállapítható az is, hogy területi szinten további fejlődésre van lehetőség, különösen a kis- és közepes méretű vállalkozások, vagy e vállalkozások konzorciuma által megvalósítani tervezett beruházások esetében, mely réteg különösen fontos szerepet tölt be Pest megye fejlődésében.

Ipari parkok Pest megyében

Fontos feladatnak tekinthető az ipari parkok fizikai és üzleti infrastruktúrájának fejlesztése, a megkülönböztető erővel bíró szolgáltatások bővítése, a technológiai és innovációs parkok kialakítása, bővítése – pozicionálása. Figyelembe véve a jelenlegi trendeket, megalapozottnak tekinthető a várakozás, hogy az ipari, feldolgozóipari és technológiai vállalkozások befektetései a jelenleginél is tudatosabban keresnek majd telephelyet; ezért fontos, hogy a területfejlesztés is ebbe az irányba ösztönözze az érdekelteket, illetve megteremtse az együttműködés, a minősítés és az átláthatóság feltételeit, illetve hozzáférhetővé tegye az információkat (például a rendelkezésre álló munkaerőről, az iskolarendszeren belüli és kívüli képzésekről, a szolgáltató vállalkozásokról).

A területi szintű aktív, szolgáltató jellegű befektetés-ösztönzés megalapozottságát az adja, hogy az új zöldmezős beruházások esetében

nem csak a fizikai infrastruktúra kialakítása jelent kihívást, vagy éppen a kormányzati támogatás megszerzése. Hanem a termelési és üzleti folyamatok egyedi megtervezése – amely az optimális üzemméret, a „shop floor” és a logisztika mellett kiterjed a szervezet és technológia megfelelő kialakítására is (amely a munkajog, a szellemi jogvédelem és egyéb szabályzók figyelembevételével végezhető csak el); de legalább ilyen fontos a telepítés és a működés során a tényezők, beszállítók, és egyéb lehetőségek értékelése, minősítése is. Valamint a helyben elérhető szakemberállomány, amely képes ellátni ezt a feladatot. Általában pedig a szervezet gyors felépítését befolyásoló tényezők, a célpiacok gyors elérhetőségét befolyásoló adottságok, a helyben beszerezhető anyagok és eszközök, a beszállítói háttér fejlettsége. Minden áttelepített tevékenység többletköltségekkel jár és nehezen érvényesíthető megtakarításokkal – e költségek és megtakarítások tervezhetősége jelentősen javítja az adott térség vonzerejét.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a termelékenységi adatok, vagy az egységnyi kibocsátásra eső munkaerőköltség alapján Pest megye gazdasági teljesítménye nem haladja meg a felzárkózó országok átlagos szintjét, elmaradása igen jelentős a fejlett gazdaságokhoz mérten, így a befektetés-ösztönzés elsődleges célja tehát továbbra is a felzárkózás, azaz a munkahelyteremtés és a termelékenységi elmaradottság jelentős mértékű csökkentése. A felzárkózás (és a tudásgazdaságba történő átmenet) nem automatikus, és a kedvező folyamatok sem feltétlenül visszafordíthatatlanok – Pest megye 2008-2012 között elszenvedett pozícióvesztése, egyes kistérségeinek leszakadása, majd a korábban kifejezetten kedvező munkaerőpiaci folyamatok megfordulása kifejezetten figyelmeztető jelnek tekinthető.

A befektetési vonzerő fenntartása érdekében elengedhetetlennek tűnik a jelentős, stratégiai jelentőséggel bíró ipari vállalatok megtartása, illetve további vállalatok betelepítése, vagy hasonló mérettel/láthatósággal bíró ipari klaszterek létrejötte. Kifejezetten célszerűnek tekinthető, hogy a megye megfelelő választ adjon a Fővárosi tudásközpontból – egyetemekről, intézményekből és vállalatoktól – érkező spin-off, vagy spin-out vállalkozások telephely-keresési igényére; az induló, vagy optimalizált/újjaszervezett tervelés elhelyezésére.

Az országon belüli viszonylag kedvezőbb pozíciója (versenyképességi és innovációs adottságai), másrészt az elérhető támogatások alacsony szintje és a viszonylag magas bérszínvonal alapján megfogalmazható az állítás, hogy az elkövetkező években érkező új befektetéseket nem csak a termeléssel kapcsolatos költségek határozzák meg. Hanem a nemzetközi befektetés-ösztönzés és versenyképesség többtényezős modelljeiben hangsúlyozott egyéb tényezők is – az elérhető piac (a metropolisztérség és/vagy az ország és térsége vásárlóereje), a hatékonyság növelése, valamint a stratégiai előnyök – különös tekintettel a regionális versenypozíciókra, a térségi beszállítói/szolgáltatói kapcsolatokra – és általában azokra a helyben elérhető erőforrásokra, amelyek az adott vállalat stratégiai pozícióját és innovációs képességét tartósan erősítik.

E tényezők között is kiemelésre érdemes a „biztonság”. Különös tekintettel arra, hogy míg egy klasszikus termelési telephely esetében a technológiai ciklus akár 1,5-2 éves is lehet, addig egy jelentősebb innovációt megtestesítő technológia kifejlesztése közel 10 éves időszakot is felölelhet; egy egyetemi-vállalkozói stratégiai partnerség, vagy egy regionális innovációs ökoszisztéma létrejötte pedig évtizedekben mérhető. A biztonság kérdése tehát egyre nagyobb jelentőségre tesz szert, ahogy nő a technológia- és tudás-intenzitás.

Továbbra is különleges ezért a jelentősége a megfelelő „munkakultúrának”, a szakképzettség és a szerzett tapasztalat egyidejű meglétének. Egy olyan humán háttérre van szükség, amely képes biztosítani az alapot a rugalmas, minőségen alapuló, termelékeny és az egyre rövidebb innovációs ciklusban is versenyképes szervezet hatékony és gyors felépítéséhez; és egy olyan fejlett beszállítói, szolgáltatói háttérre, amely további termelékenységi, illetve költséghatékonysági tartalékot jelent a beruházó vállalkozások számára, legyen szó a helyben elérhető anyagok és eszközök jelentette költségelőnyről, vagy innovációs partnerségről.

A helyben elérhető erőforrások jelentősége egyre nagyobb, ahogy nő a beágyazottság és a helyi hozzáadott érték. Ezért olyan fontos Pest megyében a „hátszárny”, a globalizáció foka, az abszorpciók képessége, a hálózatok és együttműködések elérhetősége. Továbbá az általános fejlettség, a technikai és technológiai színvonal és képzettség, a vezetési kultúra, a K+F kapacitások, a piac potenciálja, mérete, szerkezete és nyitottsága, a verseny minősége és a versenytársak összetétele, az infrastrukturális ellátottság, a jogi szabályozás és az adminisztrációs környezet, valamint az elérhető kedvezmények. Azok a tényezők, amelyek lehetővé teszik a jobb megtérülést, a kockázatok megosztását/csökkentését, a minőség javítását, a gyorsabb piacra-jutást (rugalmasabb működést), erősebb fókuszot és/vagy a termékek és szolgáltatások diverzifikációját, a vevői elégedettség növelését, és így a növekedést, a vállalat eszközeinek és kapacitásainak jobb kihasználását; és amelyek révén elérhetőek új ötletek, megoldások, technológiák. Méghozzá úgy, hogy az lehetőség szerint kisebb költséggel és készpénzigénnyel járjon.

Mindezt figyelembe véve megállapítható, hogy Pest megyében a néhány kiemelt megkülönböztető jellemző – a logisztikai szolgáltatások, a tudás-intenzív üzleti szolgáltatások, a képzett és gazdaságilag aktív népesség, a jövedelmi viszonyok és az életminőség, az erős kapcsolati tér, illetve a kreatív ipar teljesítménye (amely túlmutat a turizmust támogató attrakciók, élmények lehetőségén) jelentősen felértékelődhet a jövőben. Feltéve, ha a helyi gazdaságban, illetve a szélesebb gazdaságban nem következik be olyan drámai, kedvezőtlen fordulat, amely miatt a nemzetköz versenyhez kapcsolódó vállalkozások környezete drámai mértékben megromlik.

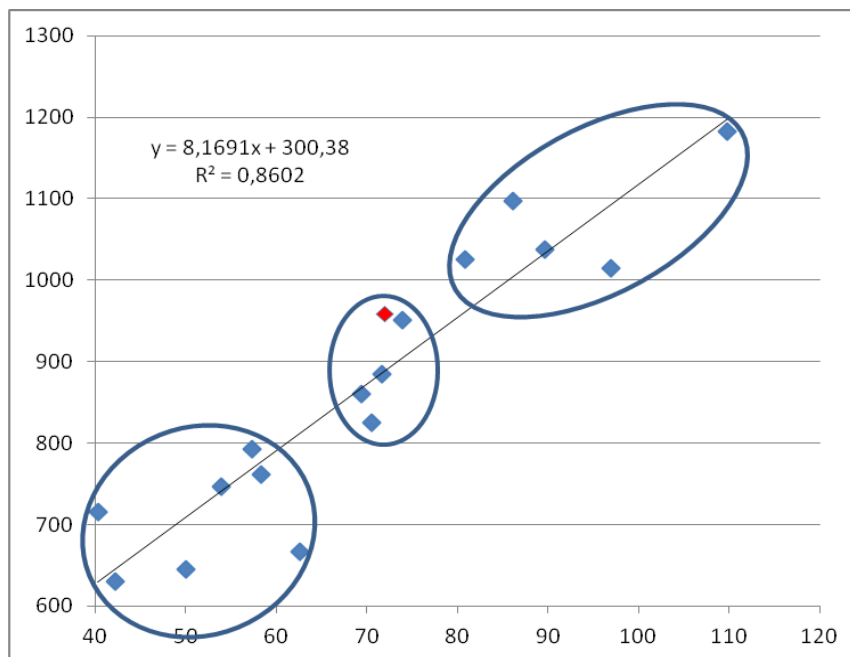
Pest megye földrajzi elhelyezkedése, infrastrukturális ellátottsága jó alapot kínál ahhoz, hogy jelentősebb – pozitív – változás következzen be, amelynek motorjai az egyes önálló versenyképességi és

innovációs pólusok, illetve a Dunától nyugatra fekvő kistérségek alkotta innovációs vállalkozási övezet, amely vonzerőt gyakorol a „kreatív osztályra”, és amely megkülönböztető erővel bíró kulturális és egyéb közösségi élményt, életminőséget és megélhetést kínál az itt élő, és ide költöző embereknek. Pest megye minél sokszínűbb és minél inkább több lábón áll, annál inkább képes hozzájárulni Budapest és Pest megye metropolisztérség értékteremtő képességéhez, helyreállítva a térség nemzetközi versenyképességét, márkaértékét, adottságainak megfelelő pozícionálását – és megteremteni az alapvető háttérét annak a nagyrégiós csomóponti (HUB), valamint európai KAPU szerepnek, amelynek révén Magyarország a kontinens egyik nagy jelentőséggel bíró üzleti és szolgáltató központja lehet 2030-ra.

2.7. A Pest megyei kistérségek gazdasági jellemzői

A magas megyei átlag a kistérségek erősen szóródó adataiból áll össze. A Budaörsi kistérségben két és félszer annyi vállalkozás jut ezer lakosra, mint a Szobi kistérségben. Vállalkozásintenzitási szempontból három csoportba sorolhatjuk a megye kistérségeit: Az átlag alattiak (Szobi, Nagykátai, Ceglédi, Aszódi, Monori, Gyáli, Dabasi), az átlag körüliek (Váci, Ráckevei, Veresegyházi, Gödöllői), és az átlag feletti (Érdi, Dunakeszi, Pilisvörösvári, Szentendrei, Budaörsi). A Budaörsi kistérség a vállalkozássűrűsége a legmagasabb az egész országban. Az átlag feletti vállalkozássűrűségű kistérségek mindegyike a fővárosi agglomerációhoz tartozik.

Az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem és a vállalkozássűrűség összefüggése (Forrás: KSH)

Megjegyzések:

Függőleges tengely: Az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem 2010 [ezer Ft]

Vízszintes tengely: Az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma 2009

A piros pont jelöli a kistérségek átlagát

A gazdasági fejlettség és a vállalkozássűrűség összefüggése Pest megyében is érvényesül. A gazdasági fejlettség kistérségi bontásban elérhető legjobb mutatója az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem és a vállalkozássűrűség szoros korrelációt mutat. A személyi jövedelem szerint ugyanazok a kistérség-csoportok képezhetők, mint a vállalkozássűrűség szerint. Ez a három csoport matematikai értelemben is klasztert képez.

A fenti kistérség-csoportok gazdasági szerkezete is eltérő. Az átlag alatti vállalkozássűrűséggel rendelkező kistérségekben a (Monori kivételével) magas a mezőgazdaságban, az iparban és az építőiparban (a Szobi kivételével) tevékenykedő vállalkozások aránya, és alacsony a szolgáltatással foglalkozók aránya.

Az átlagos vállalkozássűrűségű kistérségek ágazati arányai is az átlag közelében vannak, csak a Veresegyházi kistérség mezőgazdasági vállalkozásainak alacsony aránya feltűnő.

A magas vállalkozássűrűségű kistérségekben a mezőgazdaságban tevékenykedő vállalkozások aránya átlag alatti, az építőiparban tevékenykedőké (az érdi kivételével) alacsony, az ipari vállalkozások aránya az átlaghoz közeli, a szolgáltatásban tevékenykedő vállalkozások aránya mindegyik kistérségben átlag feletti.

Összességében a megye gazdasági szerkezetét az jellemzi, hogy a fejlettebb területeken magas a vállalkozássűrűség és a szolgáltató vállalkozások magas aránya figyelhető meg, míg a kevésbé fejlett területeken alacsony a vállalkozássűrűség, és a mezőgazdasági, építőipari és feldolgozóipari vállalkozások aránya viszonylag magas.

Érdemes megemlíteni, hogy a megye egyetlen olyan kistérsége, amelynek van országhatára, a Szobi kistérség gazdaságilag a legkevésbé fejlettek közé tartozik.

Kistérség	Működő vállalkozás/ ezer fő	Ipari vállalkozások aránya	Szolgáltató vállalkozások aránya	Mezőgazdasági vállalkozások aránya	Építőipari vállalkozások aránya
Szobi	40,3	8,7	71,2	9,3	10,7
Nagykátai	42,3	10,6	69,5	4,4	15,6
Ceglédi	50,0	8,9	72,5	5,9	12,8
Aszódi	53,9	11,3	64,6	3,9	20,3
Monori	57,4	11,6	72,6	1,9	13,8
Gyáli	58,4	9,3	72,3	3,2	15,3
Dabasi	62,6	11,2	71,7	5,2	11,9
Váci	69,4	7,9	78,7	2,0	11,4
Ráckevei	70,6	9,6	75,4	2,1	12,9
Pest (átlag)	71,7	9,0	76,9	2,1	12,0
Veresegyházi	72,0	7,2	78,9	1,2	12,7
Gödöllői	74,0	9,0	78,1	1,6	11,3
Érdi	80,8	8,7	77,2	1,0	13,2
Dunakeszi	86,2	9,3	79,3	0,9	10,5
Pilisvörösvári	89,6	9,0	78,8	1,2	11,0
Szentendre	97,0	7,8	81,0	1,3	9,9
Budaörsi	109,8	7,1	83,3	1,2	8,5

A Pest megyei kistérségek egyes gazdasági mutatói, 2009 (KSH)

A sokszínűség megyén belül is rétegzett. Az innováció, a technológia és a puha infrastruktúra mutatói, valamint a vállalkozási, népesedési, jövedelmi értékek és folyamatok, arra engednek következtetni, hogy eltérő gazdasági (egyben társadalmi, kulturális és feltételezhetően innovációs) szerkezet jellemzi a Budaörs, Érd, Pilisvörösvár, Szentendre kistérségei alkotta innovációs-vállalkozói öv közösségeit, vagy a Versenyegyház-Gödöllő versenyképességi pólust. De sajátos a kitérés pontokat kereső Cegléd, vagy az „Gateway” (a Ráckevei, Gyáli, Monori kistérségei) nyomában érkező – „feltörekvő” – Dabasi kistérség fejlődése. Bizonytalan a helyzet az „átalakuló” Vác, valamint kisebb mértékben Dunakeszi térségében – ahol a technológiát, tudást hasznosító iparágak teljesítménye, a 2-es főút alkotja tengely növekedési perspektívája kérdéseket vet fel. Végül mindenképpen át kell gondolni az innováció és a versenyképesség szempontjából „fehér folt” Nagykáta és Aszód kistérségeinek jövőjét.

Veregyházi-Gödöllői versenyképességi-innovációs pólus

Veregyházi kistérség kevés haránt irányú közlekedési kapcsolat mentén fekszik. Teljesítménye kiugró – az export intenzitása, a csúcstechnológia ipar részaránya mellett jelzésértékű a lakásépítés, vagy a vitalitási index adata. A fővárosi K+F szolgáltatók igénybevétele erős, értékteremtő kapcsolatot jelez. Gödöllővel együtt innovációs és növekedési pólusa lehet a térségnek.

Gödöllő innovációs hot-spot ígéretét hordozza. Jelenleg a Gödöllői kistérség erős innovációs képességet mutat, komplex teljesítménye meghaladja például Miskolc teljesítményét, tudás generálásában a Győri kistérséget. Sajátosságai alapján a Veszprémi kistérséghez hasonló, de jobban beágyazott a térségébe. Veregyház és Gödöllő kistérségei országos jelentőségű feldolgozóipari és technológiai központok lehetnek a jövőben – nagyvállalatai mellett a vállalkezési aktivitásnak köszönhetően.

A „Feltörekvő” – Dabasi kistérség

Duna-Tisza közti vállalkozói hátság része; így a tradicionális ipar mellett a hazai tulajdonú vállalkozások magas aránya a jellemző. Az ipari parkok gazdaságszervező erővel bírnak, bár fejletlenek; és a közép- valamint nyugat-dunántúli régiókhoz képest alacsony a külföldi működő tőke betelepülése. Exportteljesítménye emelkedik, ez a tény, és az életminőséget, a „puha” versenyképességet meghatározó tényezők (pl. szélessávú internet-előfizetések) egy hosszabb távon is kedvező fejlődési dinamika lehetőségét vetítik előre.

Innovációs-vállalkozói öv - Budaörsi, Érdi, Pilisvörösvári és Szentendrei kistérségek

Aktív vállalkozói térség. A tudás generálásában, kihasználásában, valamint olyan jellemzőkben erősek, amelyek a kreativitás és a tehetség jelenlétéhez, illetve megtartásához szükségesek. Az övezet gazdasági-kulturális értelemben, továbbá a turizmus révén is nyitott a Főváros, a külföld és a szomszédos kistérségek felé. Élénjár az információs és kommunikációs technológiák kihasználásában; ígéretes a tudás-intenzív szolgáltatások fejlődése, valamint a kreatív iparban meglévő potenciál. Budaörs kifejezetten exportorientált; Pilisvörösvári kistérség esélyes, hogy e tekintetben felzárkózzon. Szentendre kistérsége a turizmus központja. Városhálózatok jellemzik – és általában is a hálózatok – informális és formális vállalati kapcsolatok viszonylagos erőssége, gyakorisága.

Útkereső – Cegléd (Nagykőrös, Abony)

Duna-Tisza közti vállalkozói hátság része, amelyet a hazai tulajdonú vállalkozások átlagon felüli aktivitása jellemez. Fejlődését, szerepét, jelenlegi és lehetséges profilját inkább a megye határon túli térségek befolyásolják. Ez nem azt jelenti, hogy egy kecskeméti központú identitáskörzetnek – funkcionális várostérségnek lennének a része – inkább azt, hogy az előtérbe kerülő egészségiparban – termálvíz –, illetve a turizmusban a kistérség kínálata szorosan összekapcsolódik a szomszédos megyékben élő emberek keresletével.

Sajátos helyzetéhez szervesen hozzátartozik a hagyományos élelmiszeripar „útkeresése”, ahogy az a fajta igény is, hogy az új, ígéretes területeken mintaértékű megoldásokkal egy jelentős lépést tegyenek meg a megkülönböztető erővel bíró profil, valamint a helyi gazdaság diverzitásának erősítése érdekében (ld. Újszilvás megújuló energetika). Ez az alapvető kihívás a 4-es főút megyei szakaszára jellemző – így a Monori kistérségből Monor, valamint Pilis városára is.

Transzformációs térség – Vác és térsége

Vác kistérsége komoly kihívásokkal néz szembe. Egyelőre nem kapcsolódik szervesen a Veregyházi/Gödöllői pólushoz; közvetlen kapcsolódás hiányában pedig nem része a Budaörs, Érd, Pilisvörösvár, Szentendre innovációs szolgáltató vállalkozási övnek. Korábban meghatározó pozíciója az iparban erodálódik, törekeny – annak ellenére, hogy az egy főre jutó külföldi működő tőke az egyik legmagasabb, és a GE világitástechnika mellett vezető elektronikai, autóiipari gyártók, beszállítók települtek le.

Vác agglomerációs központ, kedvező adottságokkal. Ezért nagy jelentőséggel bír, hogy az európai gazdasági válság mellett milyen egyéb strukturális tényező (elhelyezkedése, a Szobi és a Rétsági kistérségek (valamint a szlovák határterületek) gazdasági teljesítménye, vagy más körülmények) magyarázhatják a kistérség gazdasági fejlődésének megtorpanását.

„Fehér folt” – Aszód és Nagykáta kistérségei

Alacsony vállalkozási és innovációs aktivitás, gyenge innovációs képesség és hasznosítás jellemzi a térséget, amelyeknek része a Gödöllői kistérségből Valkó, Vácszentlászló – lényegében az Észak-Kelet-Pest Megyei LEADER egyesület területe. A térségben hiányzik, vagy hiányos az ipari parkok hálózata, és alacsony a külföldi működő tőke aránya, mennyisége.

Aszód és Nagykáta korábban jelentős lépést tett a felzárkózás felé. Ez a trend azonban megállt, annak ellenére, hogy Aszód az „Északkelet-magyarországi innovációs tengelyen” helyezkedik el; és voltak biztató jelek – ld. járműipari beszállítók, gépgyártás megtelepedése – az ipari növekedés fenntarthatóságára. Jelenleg a helyi gazdaságintegrációja és fejlesztése is kihívást jelent – annak ellenére, hogy az országos átlaghoz mérten jó a rendelkezésre álló termőterület minősége.

Kifejezetten kedvezőtlen a helyzet a Tápió mentén, ahol a természeti értékek képezhetik egy jövőbeni profil alapját, egyelőre kevés konkrét gazdasági és szolgáltató tevékenységet eredményezve; és ahol az alapvető kapcsolati hiány is akadályozza a kibontakozást. A viszonylag kedvezőtlen demográfiai helyzet a komolyabb mértékű elvándorlás lehetőségét is magában hordozza.

„Gateway” – Ráckevei kistérség északi része, Gyál, Monor

A térség fejlődését az M0 határozza meg. Az iparterületek, ipari parkok kijelölése ellenére a gyűri övezetén nem terjeszkedett túl az ipari, kereskedelmi övezet (különösen a Ráckevei kistérségében) illetve nem eredményeztek jelentősebb gazdasági növekedést a városközponti területeken (Monor), vagy a főutak (4-es, 51-es) mentén.

A térség fejlődése jelenleg Budapest környéki ipari ingatlanfejlesztési övezet – irodaházak, kereskedelmi ingatlanok, komplex logisztikai projektek – részeként valósul meg. Az M0 déli szektora, vagy a Liszt Ferenc nemzetközi reptér egyedülálló adottságot jelent a megkülönböztető erővel bíró fejlesztésekhez. Ez a térség lehet a KAPU. Ennek megfelelően a térséget nagyfokú bizalom övezi; ugyanakkor a várakozások (lakásépítés, ingatlanpiac) és a tényleges gazdasági teljesítmény egyelőre nincsen egyensúlyban.

„Rekreációs övezet” – Ráckevei, és Gyáli kistérség déli része, Szob

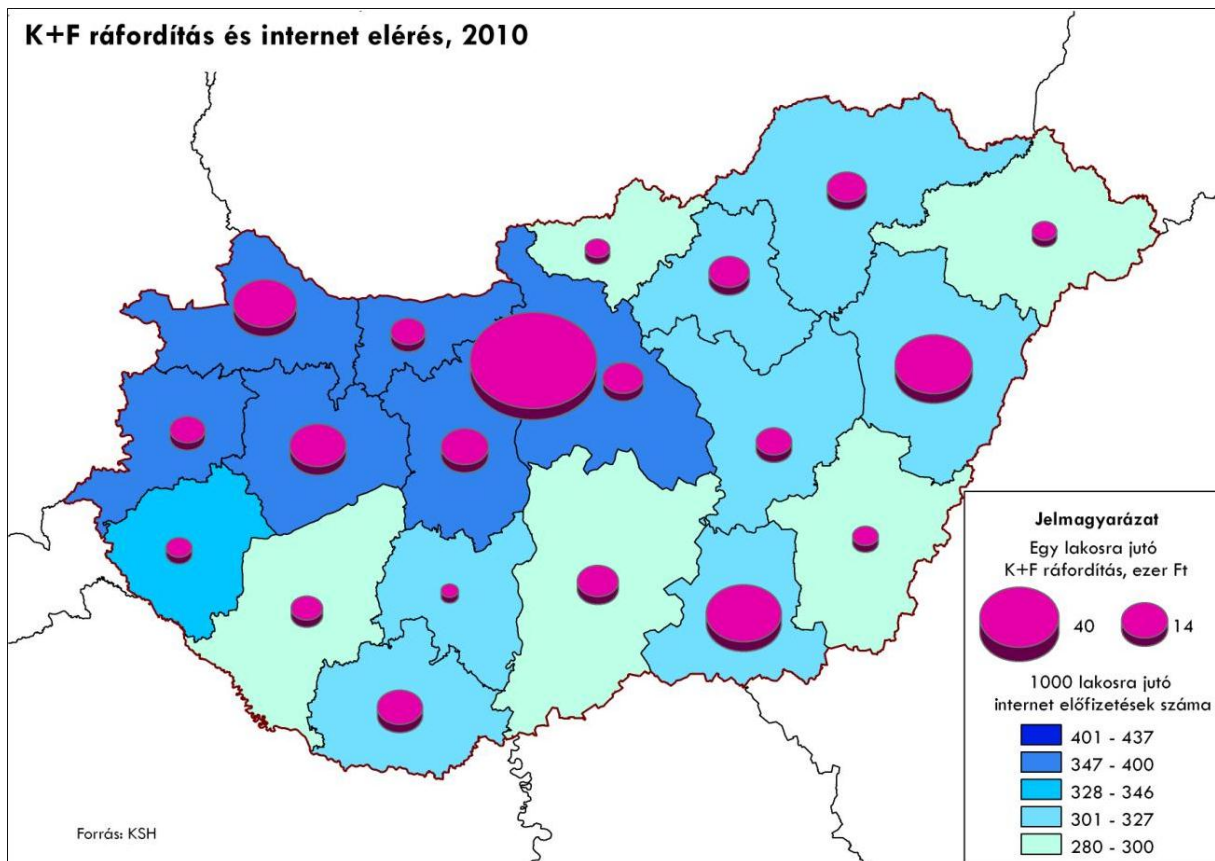
E két övezet az, ahol már a helyi gazdaság integritása is gondot jelent. A Szobi kistérségben már a népesség elvándorlása, az aktív és képzett munkaerő hiánya is megfigyelhető. Figyelmeztető tény, hogy a Ráckevei és Gyáli kistérségek ide tartozó területein az országos átlagnál jobb, illetve kiváló földek találhatóak – kifejezett gazdasági teljesítmény nélkül.

A Szobi térség lehetőségeit a réteggigényeket kereső ingatlanfejlesztésben, a rekreáció és a gazdaság összekapcsolásában keresi. A bogyós terményeken alapuló élelmiszeripari vertikum megszűnt, a feldolgozóipari beszállítás szigetszerű és nem generál további vállalkozási és beruházási aktivitást.

A Ráckevei-térség kapcsolatai hiányosak, a lakó és rekreációs ingatlanok fejlesztése nem eredményezett tartós gazdasági aktivitást – a Duna-ág rendre elmaradó kotrása akadályozza a jelentősebb megalapozott turisztikai projektek, beruházások elindítását. Az infrastrukturális fejlesztések, valamint a szolgáltatások innovációja elkerülhetetlennek tűnik a turizmusban – a lehetőségektől (kerékpár, lovas, zárandoklat) ugyanis messze elmarad a térség teljesítménye, miközben a spontán szuburbanizáció következményeitől sem teljesen mentes ez a terület sem.

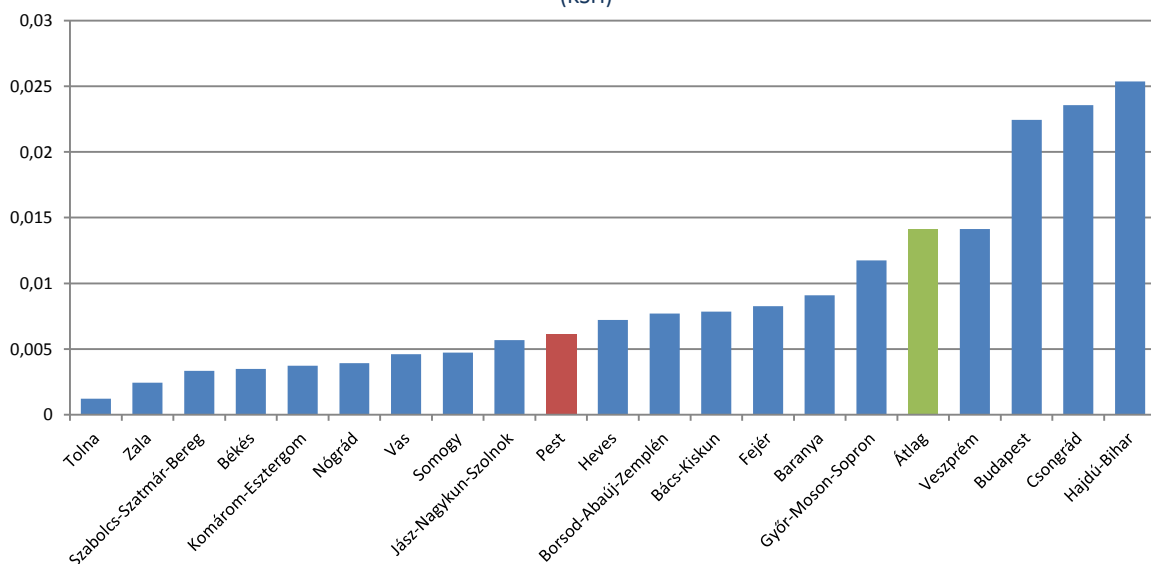

2.8. Kutatás-fejlesztés

Pest megyében a kutatás-fejlesztési ráfordítások alacsonynak mondhatók, a nemzetközi összehasonlításban alacsony országos átlagtól is jóval elmaradnak, kevesebb, mint a felét teszik ki.

Kutatás-fejlesztési kiadás / GDP , 2010
(KSH)

Az egyetlen Pest megyei székhelyű egyetem a Szent István Egyetem, amelynek több kara Budapesten, illetve a megyén kívüli városokban működik. Gödöllőn a Gazdaság- és társadalomtudományi, a Gépészmérnöki, és a Mezőgazdaság- és Környezettudományi karok vannak, így a kutatás-fejlesztés tekintetében a megye elsősorban ezekre a területekre támaszkodhat.

A megyében folyó tudományos kutatások jórészt a mezőgazdasághoz kötődnek. Gödöllő az agrártudományok fő kutatóbázisa. Említést érdemel a Herceghalmon működő kutató-fejlesztő bázis is, ahol elsősorban az állattenyésztés fejlesztéséhez kapcsolódó kutatásokat folytatnak. Százhalombattán az ipar, azon belül is a kőolajszármazékok minőségének fejlesztésével, új termékek előállításával, új technológiai eljárások bevezetésével kapcsolatos kutatások folynak.

Az endogén, belső erőforrásokra alapozott növekedés lehetősége a várakozásokat meghaladó lehet. Erre utal a K+F, a csúcstechnológiai vállalkozások, a tudás-intenzív ipar és szolgáltatások, valamint a külpiaci nyitottság, a humán erőforrások és életminőség alapján számított innovációs teljesítményre; és ez az innovációs teljesítmény nem csak egyszerűen meghaladja az országos átlagot, mert feltételezhetően Pest megyében működik az egyetlen regionális innovációs rendszer az országban, ahol az innováció nem korlátozódik egy kistérségre.

A kistérségeken átívelő innovációs kapcsolatrendszer meghatározó tényezője a fővárosi tudásközpontok (egyetemek, intézmények, vállalati K+F központok) által nyújtott kutatásfejlesztési szolgáltatás, amelyet a Pest megyében működő vállalkozások, vagy termelési telephelyek vesznek igénybe. A technológiatranszfer jelentős arányt képvisel; és aránylag magas az egyetemekről, vállalkozásoktól elindult (spinoff) cégek aránya is, valamint technológiai vállalkozások kitelepített (optimalizált) termelése. A kapcsolatrendszer azonban nem csak sugárirányú – feltételezhetően a haránt-irányú hálózatosodásnak, agglomerációnak, potenciálisan klaszteresedésnek is nagyobb az esélye.

A regionális innovációs rendszer létezése egyedi, megkülönböztető erővel bír. A jövő tekintetében nagyobb lehet a jelentősége, mint az ingázó népesség nagy száma, vagy a közösségi közlekedés jelentette kihívásoknak. Az OTFK nagy jelentőséget tulajdonít a HUB és a KAPU szerepeknek, amely nemzetközi jelentőséggel bíró központi funkciót, magas hozzáadott értékű tevékenységeket, nagyrégiós szervező erőt, integráló szerepkört biztosíthatna Magyarországnak – és e szerepek megalapozásához elengedhetetlen a regionális innovációs rendszer működése.

A HUB és a KAPU egyaránt piacokat kapcsol össze – régiós, valamint globális szinten. A földrajzi elhelyezkedés tehát sokat számít, de legalább ennyire fontos a virtuális közelség is – az üzleti/partnerségi kapcsolatrendszer, az üzleti szolgáltatások, rugalmas és innovatív környezet, a koncentrált és széleskörű kínálat – amely hozzájárul a megkülönböztető erővel bíró képességeken alapuló versenyképesség erősítéséhez. Ezért fontos a diverzitás, illetve az innovatív, kreatív környezet, amely elősegíti a szolgáltatások széleskörű fejlődését.

A HUB és a KAPU nem fizikai infrastruktúra – hanem ökoszisztéma. Nem gépezet, hanem inkább élő organizmus, amelynek része nemzetközi, multinacionális vállalatok és a nemzetközi üzleti kapcsolatokban közvetlenül nem érintett versenyszféra is. A támogató intézményi környezet, a regionális innovációs rendszer, a társadalom és a kultúra komplex teljesítménye, a foglalkoztatottak nyelvtudása, a kreatív ipar, a kulturális centrumok, a tudás-intenzív szolgáltatások aktivitása, klaszterei és hálózatai fejlődése, valamint a fejlett ingatlanpiac, innovatív és/vagy megkülönböztető erővel bíró ingatlanfejlesztési projektek – több száz, vagy inkább több ezer szereplő összessége. A természetes személyeket tekintve olyan sokszínű képzettséggel, tapasztalattal és kompetenciákkal rendelkező menedzsment és szakemberállomány, akik versenyképessé teszik azokat a szervezeteket, amelyek egy egész régió értékteremtő folyamataiban játszanak kulcsszerepet. Beleértve az olyan atipikus társadalmi rétegeket, mint a „globális nomádokat” – a karrierjüket és munkájukat folyamatos nemzetközi vándorlásban építő, kiemelkedően mobil menedzsment és szakemberállományt.

HUB, de még a KAPU sem jöhet létre úgy, hogy az értékteremtés magvát jelentő pénzügyi, vagy éppen a logisztikai szolgáltatások nem beágyazottak egyidejűleg a globális, másrészt a hazai környezetükbe – ez utóbbi különösen egy HUB esetében, szükségszerűen és megkerülhetetlenül sokszínű, tömeges, valamint koncentrált. Magyarországon több technológiai, illetve K+F hot-spot található. Ugyanakkor Pest megye az egyetlen, ahol több kistérségre kiterjedően, Budapesttel szoros kapcsolatban, fellelhető egy olyan regionális innovációs rendszer hálózata, amely képes átlépni a kistérségi határokat, amely megfelelően sűrű, amelynek népessége megfelelően képzett és aktív, és ahol a

nemzetközi HUB szereppel kapcsolatban fontos egyes szolgáltatások, valamint kulturális teljesítmény együttesen jelen van. Ezek a térségek – identitáskörzetek, funkcionális várostérségek (Budaörs, Pilis-vörösvár és Szentendre esetében inkább integrált városhálózatok) – az országon belül is nagyobb övezetekhez kapcsolódnak: „Duna-menti innovációs tengely”, az „Észak-kelet- magyarországi innovációs tengely”, vagy a „Duna-Tisza-közi vállalkozói hátság”.

Budapest és Pest megye metropoliszrégió innovációs teljesítményét és perspektíváit alapvetően két körülmény kettőssége határozza meg az elkövetkező évtizedben. Egyrészt a K+F+I kapacitások és teljesítmények koncentrációja – másrészt az a tény, hogy a statisztikai régió egységének fenntartása esetén Közép-Magyarország versenyképességi régióként minősül, és elveszítheti a 2007 és 2013 között rendelkezésre álló fejlesztési forrásainak legalább háromnegyedét.

A *Befektetés a jövőbe – Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020* társadalmi vitára bocsátott munkaváltozata a következő kijelentéseket fogalmazza meg e tekintetben:

„Budapest és agglomerációja messze kiemelkedik a vállalati KFI-ben. Hasonlóképpen a vállalati KFI tevékenység ágazatilag is nagyon koncentrált, ma a húzóágazatok a gyógyszeripar, a járműipar és az informatika, és ezek az ágazatok adják a vállalati ráfordítások döntő hányadát”. Máshelyen - „Pozitív tendencia, hogy térségi kitekintésben Budapest és vonzáskörzete már ma is európai léptékű tudástermelő régióként tekinthető (Borsi és Viszt, 2010), KFI-teljesítménye az Európai Kutatási Térség (ERA) szintjén is jelentős (ld. Lengyel és Leydesdorff, 2008).”

Majd megállapítja - *„A területi egyenlőtlenségek növekedése, valamint az uniós források terén a Közép-Magyarország Régió (KMR) támogatási szabályai megnehezítik a legjelentősebb KFI bázisokkal rendelkező régió támogatását; miközben a vidéki térségek gyakran a KFI-források ésszerű felhasználásának problémájával küszködnek.”* Más helyen - *„A területi egyenlőtlenségek növekedése és a KMR támogatási szabályai megnehezítik a régió támogatását.” (...)* *„Nem tudjuk hatékonyan felhasználni az EU-s forrásokat.”* Továbbá - *„Rendkívül súlyos feszültség forrása ugyanakkor, hogy a közép-magyarországi régió (KMR) - gazdasági fejlettségének következtében - ún. versenyképességi régióként minősül, így csak erősen korlátozott uniós forrásfelhasználásra jogosult a 2014-2020 időszakban is, miközben a KMR területén koncentrálódik a hazai K+F kapacitások mintegy kétharmada.”*

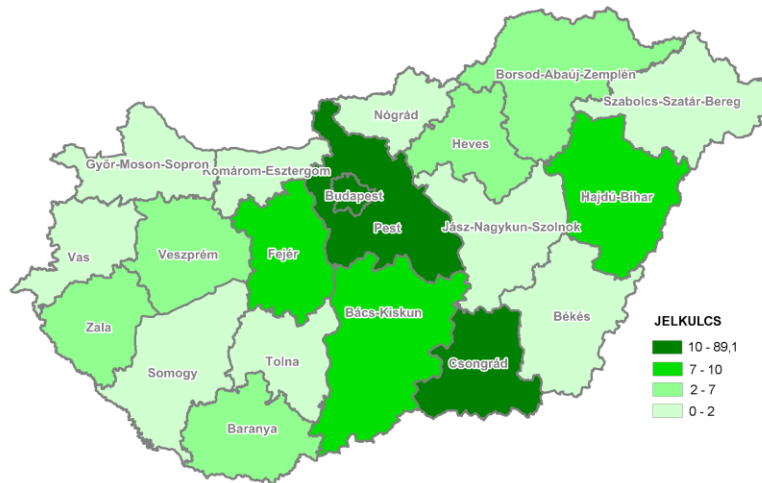
Fontos hangsúlyozni, hogy már a 2007 és 2013 közötti időszakban is korlátozottan állt rendelkezésre az innovációra fordítható közösségi forrás Budapest és Pest megye metropoliszrégióban; részint az elérhető pályázatok alacsonyabb száma (korlátozás) miatt, illetve azért, mert hazai és európai összehasonlításban igen alacsony volt a kohéziós források terhére, az innovációra, kutatásfejlesztésre, vállalkozási környezet fejlesztésére betervezett forrás. Amennyiben Pest megye nem lesz önálló régió, úgy a térség hátránya tovább fog növekedni, és alapvető versenyképességi problémákat okozhat a regionális versenyben. A K+F ösztönzéséhez elérhető hazai források korlátozottak, illetve nem tartalmaznak garanciális elemeket. A nemzeti innovációs stratégia megállapítja, hogy a Kutatási és Technológiai Innovációs Alap (KTIA) mintegy 50 milliárd forint éves bevétellel számolhat; amely teljes mértékben hazai forrásként, az EU kohéziós forrásainál kisebb kötöttségekkel alkalmazható. Kijelenti továbbá, hogy *„a KTIA egyik fő felhasználási területe az EU kohéziós források kiváltása a közép-magyarországi régióban megvalósuló KFI tevékenység ösztönzésében.”*

A Nemzeti Innovációs Stratégia megállapítása szerint *„olyan KFI stratégiára van szükség, amely (...) a tudásáramlás, tudás- és technológiatranszfer, valamint az együttműködési mechanizmusok problémáit is kezelni képes.”* Tekintettel a Pest megyei regionális innovációs rendszer sajátosságaira, ez a megállapítás kiemelt jelentőséggel bír e térségben; mint ahogy egészében véve a területfejlesztés és az innovációs politika összehangolása, az „intelligens szakosodás”, a felsőoktatási kutatásfejlesztésben a kiemelkedő tudásközpontok, kutatóegyetemek célirányos támogatása, továbbá a hazai KKV szektor innováció-tudatosságának fejlesztése, oktatása – „az innovációt, kreativitást fejlesztő közoktatás, tehetséggondozás, valamint társadalmi szemléletformálás.”

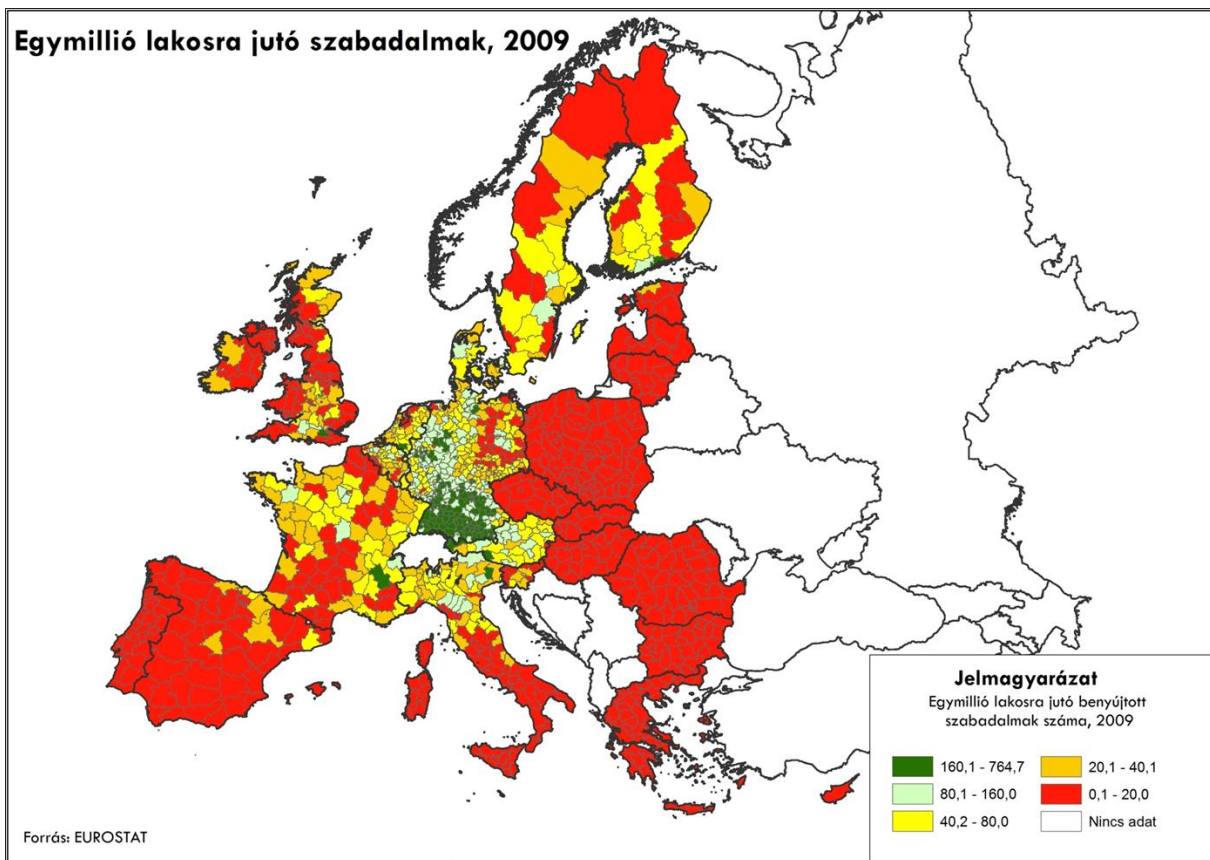

A megye számára fontos lehetőséget jelent az innovációt támogató intézményrendszer kilátásba helyezett decentralizációja – „Központi és decentralizált innováció-menedzsment szolgáltatások nyújtása (...) egységes, a szűk keresztmetszeteket célzó, továbbá a helyi igényeket figyelembe vevő innovációs szolgáltatások épüljenek ki. Az innovációs szolgáltatási infrastruktúra felépülésének intézményfinanszírozási és képzési vonzata is van.” Egyben feladatot is, hogy területi szinten megerősödő tudásbázisok irányítása és monitoringja tekintetében is szerepet vállaljon a területfejlesztés középszintje.

A magyarországi szabadalmi bejelentések száma nemzetközi összehasonlításban nem túl magas. Bár Pest megye a K+F ráfordítások mértéke tekintetében a többi megyével összehasonlítva a lemaradó mezőnybe tartozik, a magyar bejelentők szabadalmi bejelentéseit számba véve közvetlenül Budapestet követi.

Szabadalmi bejelentések száma 2011-ben (TEIR adatok alapján)

2.9. Pest megye gazdasága a közép-európai térben, a metropoliszrégió helye és szerepe a nemzetközi versenyben

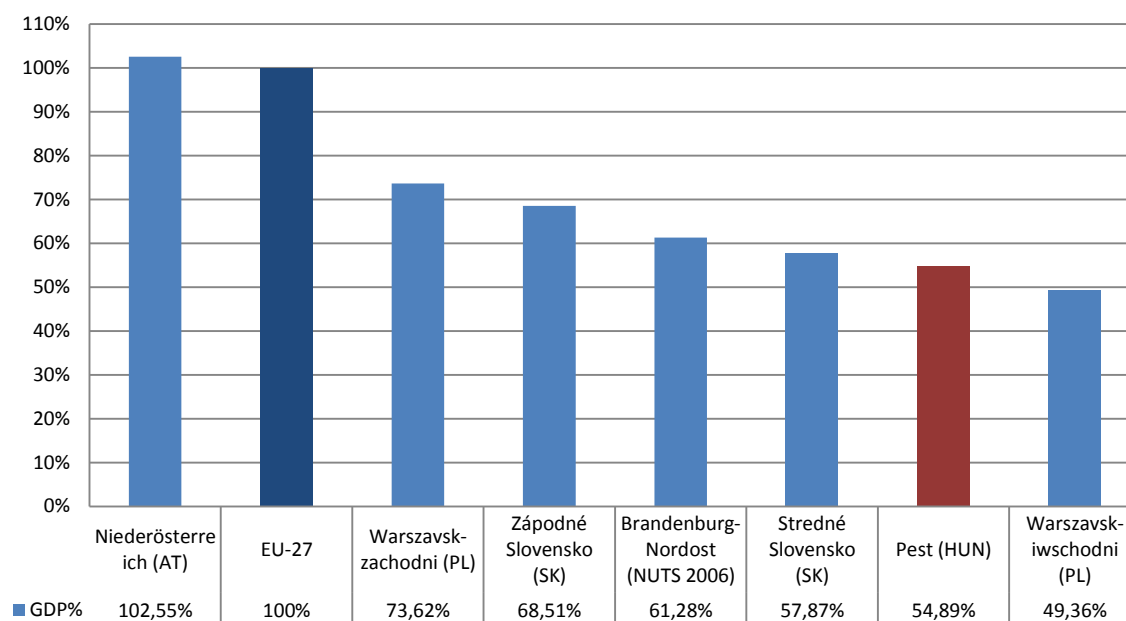
A közép-európai fővárosi agglomerációk versenyének valószínűleg nem lesz abszolút győztese. Egyrészt nem nyerhet egyik versenyző sem minden fontos területen, másrészt a vezető szerep elérése nem abszolút győzelmet jelent, hiszen a többiek továbbra is jelen lesznek minden területen. Egy lehetséges csoportosítása azoknak a szerepeknek, amelyben a vezető szerep megszerzése fontos fejlődési tényező a következő lehet:

- pénzügyi, banki szolgáltatások;
- tőzsdei, befektetési szolgáltatások;
- közlekedés, logisztika;
- kereskedelmi központ;
- feldolgozóipari, gyártási központ;
- kutatás-fejlesztési központ;
- nemzetközi cégek regionális központjai;
- kultúra, kulturális események, sport;
- turizmus (rekreációs, konferencia);
- oktatás.

Reális kérdés a budapesti agglomeráció szempontjából, hogy a lehetséges területek melyikén tud vezető szerepet, jó pozíciót elérni. Az esélyeket rontja az, hogy Magyarország gazdasági teljesítménye tartósan a leggyengébb a visegrádi országok között, és jelenleg a „külső” értékelők várakozásai nem optimisták, vagyis nem számítanak érdemi pozíciójavulásra.

Az egyes gazdasági területeket vizsgálva jelenleg nincs túl jó esély arra, hogy Budapest regionális központtá váljon a pénzügyi, banki szolgáltatások területén, részben mert a kilencvenes évek elején szerzett pozícióból veszített, részben, mert a bankszektorttal kapcsolatos kormányzati intézkedések miatt – rövid távon – nem várható sem a hazai bankszektor megerősödése, sem a külföldi tulajdonú bankok aktivitásának növekedése.

Egy főre jutó GDP az Európai Unióban és néhány régióban EU átlag=100

Tőzsdei, befektetési szolgáltatásokban Varsó és részben Moszkva fejlődik gyorsan, Bécs szerepe hagyományosan erős. A befektetési piacok fejlődése aligha lehet független az adott ország gazdasá-

gi/népességi súlyától, a gazdasági konjunktúrától, és a térség befektetői megítélésétől, így ezen a téren sem reális arra számítani, hogy vezető szerepet tudjon játszani.

Közlekedés és logisztika terén sokat javultak a régió adottságai, azonban a regionális vezető szerep nem csak az infrastruktúrán, hanem az üzleti, befektetési környezeten is múlik, ami jelenleg nem mondható kedvezőnek. Hasonló a helyzet a kereskedelmi-elosztó központok létesítésével is. A gazdasági infrastrukturális szolgáltatásokra (telekommunikáció, energetika, pénzügyi szolgáltatások, kiskereskedelem), illetve az ezekkel kapcsolatos kommunikáció nem javítja annak esélyét, hogy Budapest ezeken a területeken regionális központtá váljon.

Némiképp más a helyzet a feldolgozóipar, gyártási központ szereppel, mert ebben a minőségben az országon belül is vannak erős versenytársak, továbbá a térség karakterének sokkal inkább a szolgáltatások fejlesztése felelne meg, ezért ezen a területen nem érdemes kiemelkedően gyors növekedésre törekedni. Általában is igaz, hogy a közvetlen gazdasági területeken akkor javulhat a régió szerepe, ha a befektetések, ezen belül a külföldi befektetések növekszenek. A régió nemzetközi szerepének javításához elengedhetetlen feltétel a gazdasági konjunktúra, és a befektetői bizalom jelentős javulása. Ezekben a területeken a privátszektor forrásait kiegészíthetik, de nem pótolhatják a közösségi, állami fejlesztési források.

Jobb esély van arra, hogy kulturális, oktatási, sport területen javuljon a régió nemzetközi pozíciója a meglévő adottságokra támaszkodva (pl. Sziget Fesztivál, Formula 1, Közép-Európai Egyetem).

Pest megye (GDP-vel mért) fejlettségét nemzetközi összehasonlításban vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az valamivel nagyobb, mint az uniós átlag fele. Ha azokat a régiókat választjuk viszonyítási alapnak, amelyek a térségben fővárosokkal szomszédosak, akkor az látjuk, hogy Pozsony környékén és (természetesen) Bécs környékén magasabb a jövedelemszint, a Varsó melletti térségek egyikében alacsonyabb, a másikban magasabb az egy főre jutó GDP. A Pest megyével szomszédos szlovák régió (Stredné Slovensko) jövedelemtermelése enyhén meghaladja a Pest megyeit.

Ahhoz, hogy esélyeinket a vizsgált szegmensek vonatkozásában a térségi vezető pozíció megszerzésében növelni tudjuk, mindenképp szükséges egy tervezett, koordinált, stratégia-alapú menedzsment és térségfejlesztés megvalósulása. Ehhez nélkülözhetetlen a térség önkormányzatainak (megyei, fővárosi, kerületi, települési) együttműködése, a kormányzattal szervezett együttműködés megvalósítása, valamint a vállalkozásokkal, a lakossággal, a civil szervezetekkel történő aktív párbeszéd.

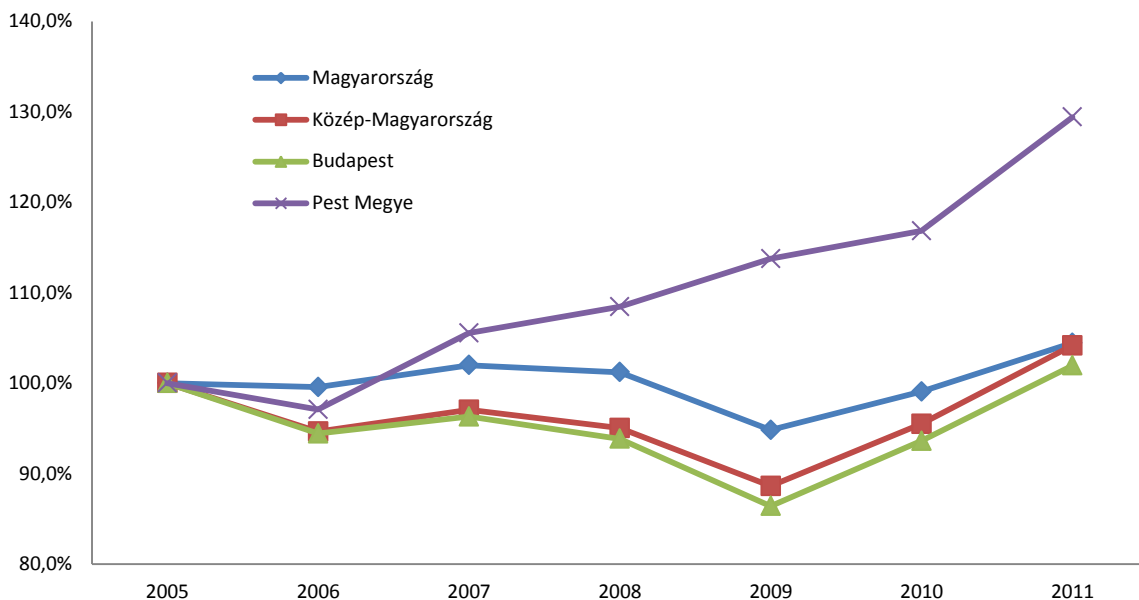
3. TURIZMUS ÉS SZABADIDŐGAZDASÁG

Pest megye turizmusát nem lehet Budapesttől elvonatkoztatva elemezni, hiszen a főváros az ország elsőrendű turisztikai célpontja. Pest megye fő piacát a főváros és az oda érkező turisták adják. A megye egyes helyszínei nagyon eltérő vonzerővel, ismertséggel, piaci pozícióval rendelkeznek, azonban önmagukban ritkán tekinthetők önálló desztinációknak.

Budapest fontosságából és jó elérhetőségéből fakadóan, Pest megye közúton az ország bármely pontjáról jól megközelíthető. A megyei helyszínek fővárosból történő megközelíthetőségét gátolja, hogy az erős forgalom miatt az utak gyakran túlszűfoltak, a haránt irányú összeköttetések pedig hiányosak. A keresztirányú mozgásokhoz nincs megfelelő közlekedési lehetőség se észak-déli, se keletnyugati irányban. Budapest nemzetközi repülőtere a külföldről érkező vendégforgalom számára is jól elérhetővé teszi a megye településeit. A megyében lévő kisrepülőterek (Tököl, Budaörs, Halásztelek, Kiskunlacháza) még kihasználatlanok a szabadidő-gazdaság szempontjából. A Dunán keresztül történő elérhetőséget viszont nehezíti a nem megfelelő áteresztő-képességű infrastruktúra.

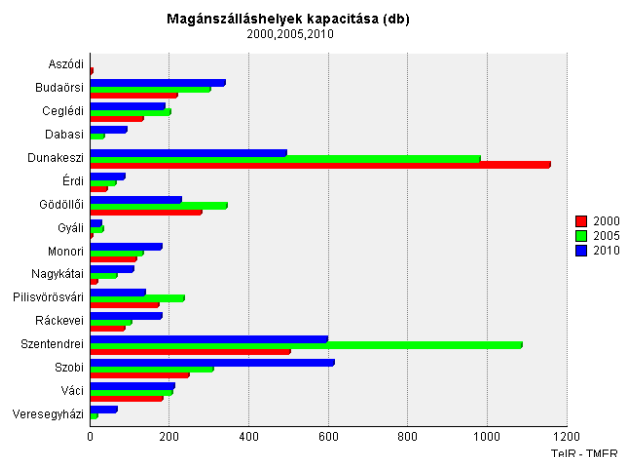
3.1. A megye turizmusa számokban

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának változása (vendégéjszakák) Magyarországon, Közép-Magyarországon, Budapesten és Pest Megyében, 2005-2011 (KSH)

Pest megyében 568.507 vendégéjszakát regisztráltak a kereskedelmi szálláshelyeken 2011-ben, s ezzel a megye az ország vendégéjszaka forgalmának 3,6%-át adta, a Közép-Magyarországi régió belüli részesedése pedig 10,0% volt, csaknem 2%-kal nagyobb, mint 2005-ben.

A 2005-2011. közötti időszakban Magyarországon, Közép-Magyarországon, Budapesten és Pest megyében egyaránt növekedett a vendégforgalom, de annak mértéke – e területi egységek közül – Pest megyében kiugróan a legnagyobb: a vendégérkezések száma csaknem 40%-kal (2011-ben 390.260 fő), a vendégéjszakák száma 30%-kal (2011-ben 735.795 éj) nőtt a kereskedelmi szálláshelyeken. (A két

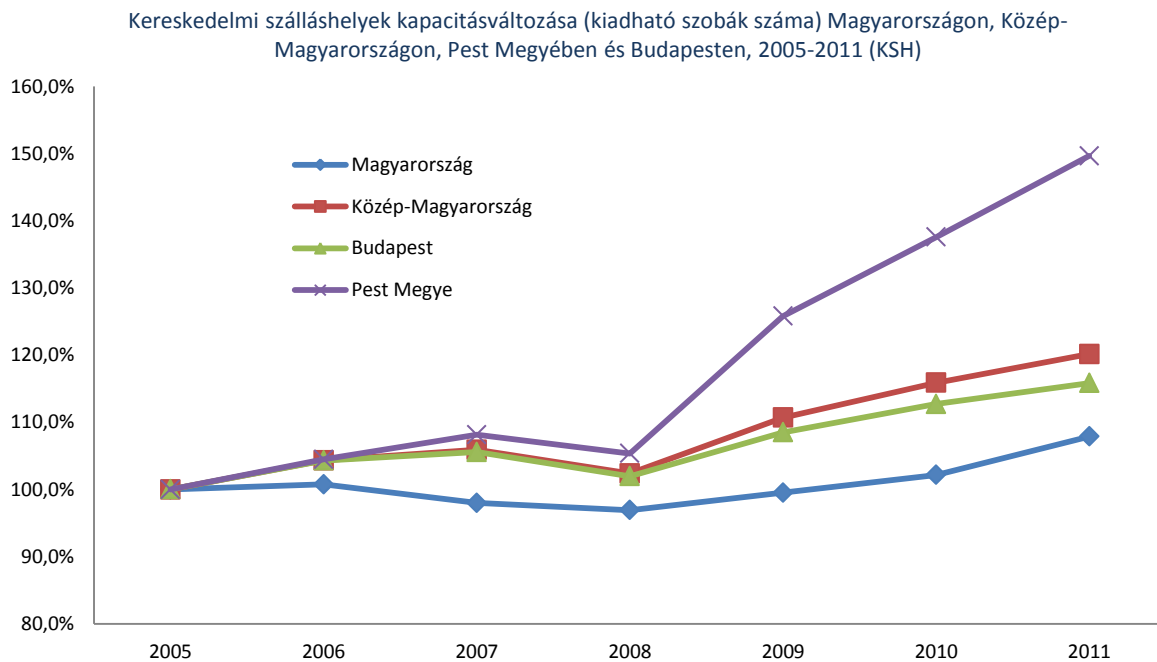

számsor közötti növekedés különbség azt jelenti, hogy a vendégérkezéseknél kisebb arányban nőtt a vendégéjszakák száma, tehát az átlagos tartózkodási idő 2005-2011 között csökkent.)

A külföldi vendégérkezések száma 2011-ben 116.217 volt, amely a 2005-ben mért adathoz képest 34,8%-os növekedést jelent. Ez a megyei vendégérkezések közel 30%-át tette ki. A kereskedelmi szálláshelyek vendégérkezéseinek több mint 80%-a szállodákban realizálódott, amely arány a külföldiek esetében megközelítette a 90%-ot. Az adatok alapján a külföldi látogatók tekintetében egyfajta eltolódás tapasztalható a magánszálláshelyektől a kereskedelmi szálláshelyek irányába.

Pest megye kereskedelmi szálláshelyeire jellemző rendkívül alacsony és folyamatosan csökkenő átlagos tartózkodási idő a szállodák esetében még alacsonyabb, annak ellenére, hogy a csökkenés üteme valamivel lassabb. A magánszálláshelyeken az átlagos tartózkodási idő magasabb, bár a csökkenés üteme lényegesen gyorsabb, mint a kereskedelmi szálláshelyek esetében.

A vendégéjszaka számok havi megoszlásáról megállapítható, hogy azok viszonylag kiegyensúlyozottan jelentkeznek, tehát jelentős szezonális ingadozásokról nem lehet beszélni a kereskedelmi szálláshelyek esetében. A január-februári és a július-augusztusi időszak között is csupán 2,5-szörös a különbség.

Pest Megyében a 2005-2011 közötti időszakban a működő kereskedelmi szálláshely egységek száma 112-ről 153-ra (+37%), míg a kiadható szobák száma 2.557-ről 3.827-re, azaz közel 50%-kal növekedett. 2011-re Pest megye így a Közép-magyarországi régió kereskedelmi szálláshelyi szobakapacitásának 15,9%-át tudhatta magáénak, országos részesedése pedig 4,2% volt 2011-ben, ami Pest megye részesedésének növekedését mutatja regionális és országos szinten egyaránt.

A megye kiadható szobáinak 72%-át a kereskedelmi szálláshelyek kínálták, s a fennmaradó 28%-ot tették ki a magánszálláshelyek. A kereskedelmi szálláshelyeken belül közel 87%-ot képviselnek a szállodák.

A megyei turizmus fontos vonása, hogy a súlypontja erőteljesen a megye északi részére, azon belül is a Duna jobb partja felé billent. A vendégéjszakák mintegy 40-45%-a Dunakanyar Kiemelt Üdülőkörzet Pest megyei területein realizálódik.

3.2. Fő keresleti szegmensek

Pest megye turisztikai és szabadidős szolgáltatásait – a szálláshelyeken kívül – a turisták és a napi kirándulók mellett igénybe veszik a helyi lakosság és a hétvégi ház tulajdonosok is. Ez alapján az alábbi kategóriák szerint szegmentáltuk a turisztikai és szabadidős szolgáltatások iránti keresletet:

1. Megye lakossága, amely a fővárosból betelepülők következtében folyamatosan nő
2. Hétvégi ház tulajdonosok
3. Kirándulók (nem töltenek el éjszakát a megyében): aktív és kulturális turisztikai motivációval
4. Szabadidős turisták (legalább egy éjszakát eltöltenek a megyében), főképp Budapestről
5. Üzleti turisták, akik konferencián, képzésen vagy egyéb szakmai rendezvényen vesznek részt

A hétvégi ház tulajdonosok és a kirándulók keresletének következménye az erős hétvégi és nyári szezonizáció, amely azonban kívül esik a rendszeres évi turizmus-statisztikai nyilvántartás körén. A szolgáltatások kiépülését gátolja továbbá, hogy a növekvő lakosságszám kereslete - a napi ingázások révén - jórészt továbbra is a fővárosban realizálódik.

3.3. A megye turisztikai kínálata

A megyében a kultúrára, az aktív szabadidő-eltöltésre és az egészségmegőrzésre épülő vonzerők teljes tárháza megtalálható. A kistérségek bemutatásánál említett erőteljes fejlődés ellenére még mindig jelentős a kontraszt a főváros, illetve a Budapesten kívüli területek vonzerői, illetve azok kiépítettsége tekintetében. A megye turizmusának fontos jellemzője, hogy a turisztikai kínálati elemek területenként nagy szóródást mutatnak.

Összefoglaló jelleggel, az alábbiakban turisztikai terméktípusonként adunk rövid áttekintést a megye turisztikai kínálatáról.

Kulturális- és örökségturizmus

A megye turizmusa szempontjából az egyik legfontosabb vonzerőt a településeinek épített öröksége jelenti. A megye földrajzi fekvéséből és történelmi szerepéből adódóan, a római birodalom korából származó kulturális emlékekkel és az ezeréves magyar államiság során létrehozott, az európai kultúrtörténet egyes korszakainak tárgyi és szellemi értékeivel egyaránt rendelkezik. Hiányoznak azonban azok a tematikus utak, melyek a kevésbé erős vonzerők összekapcsolásával segítenék azok piacra jutását.

A kulturális rendezvények is egyre jelentősebb szerepet játszanak a megye turisztikai kínálatában. A számos nagyrendezvény és fesztivál közül csak néhányat említünk: Szentendrei Nyár, Dunakanyar Művészeti Hetek, Gödöllői Kastélynapok, Visegrádi Nemzetközi Palotajátékok, Váci Világi Vigalom, Zsámbéki Szombatok és a Summerfest (Százhalombatta, Tököl és Ráckeve helyszínekkel).

Pest megyében a települések döntő többségében van falumúzeum vagy tájház. A legtöbb látogatót a Gödöllői Királyi Kastély Múzeum, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Skanzen), valamint a Kovács Margit Múzeum vonzza, melyek jelentős fejlesztéseket valósítottak meg az elmúlt években. A megye számos híres, azonban jóval szerényebb látogatottsággal rendelkező múzeummal is rendelkezik, melyek közül több sikeresen megújult a vizsgált időszakban (pl. az érdi Földrajzi Múzeum). A múzeumok látogatóbaráttá tétele azonban igen lassú folyamatnak bizonyult: a turizmusba való integrálásuk, attrakció jellegük növelése több forrást, a turisztikai szakemberek bevonását, de mindeneke-lőtt gyorsabb ütemű szemléletváltást igényelne.

Új elemek a megye turisztikai kínálatában a tematikus, illetve szórakoztató parkok, létesítmények: Veresegyházi Medvepark (fejlesztés, marketing) és az Emese Park Szigethalmon.

Aktív turizmus

A megye az aktív turizmus több fajtája szempontjából – elsősorban a kerékpározás, a víziturizmus, a lovaglás, a természetjárás, horgászat, vadászat – jó adottságokkal rendelkezik. A lehetőségek jobb

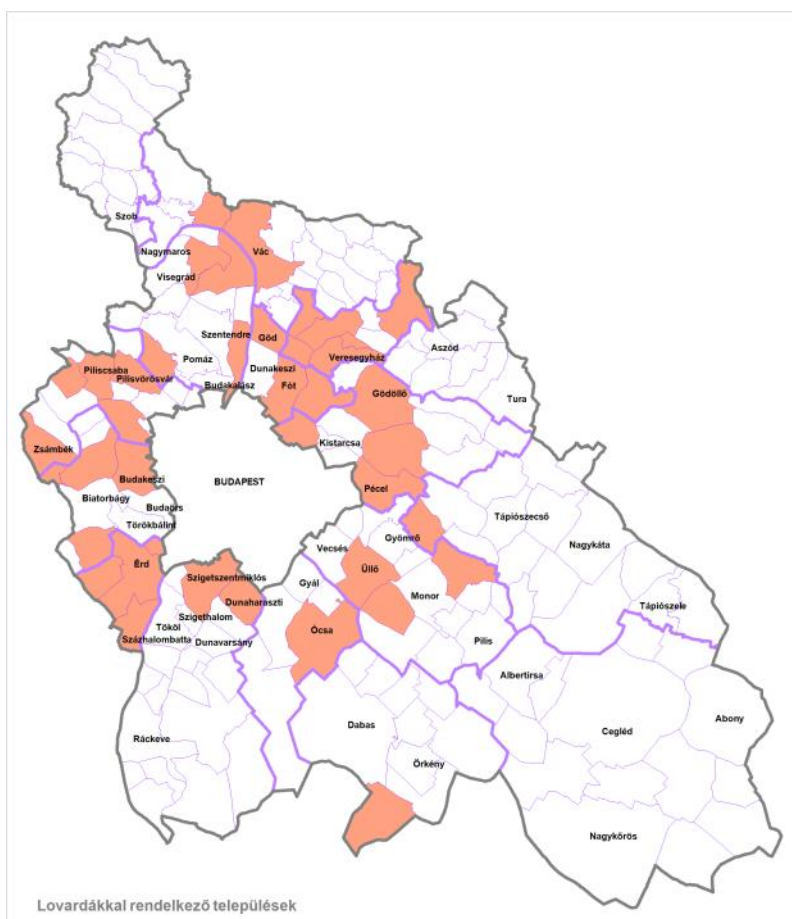

kihasználása jól haladt az elmúlt években, azonban jelenleg is még sok helyen egyáltalán nem, vagy nem az optimális mértékben vannak kihasználva az adottságok az infrastrukturális kiépítettség hiányosságai miatt.

A meglévő kerékpárutak nem képeznek egybefüggő rendszert és nem csatlakoznak a nemzetközi kerékpárút hálózatokhoz. Ennek tulajdonítható, hogy – a jól érzékelhető fejlődés ellenére – még sok helyen nem épültek ki a kerékpározást segítő kiegészítő szolgáltatások, mint például a táblarendszer, a pihenőhelyek, a kerékpárkölszönzők, a kerékpár szervizek és a kerékpározók fogadására szakosodott vendéglátóhelyek.

A kerékpározás egyre népszerűbb irányzata a hegyi és erdei kerékpározás, melynek legjobb adottságokkal rendelkező helyszínei a Pilis és a Börzsöny hegységek, amely igényre már a nemzeti parkok is reagáltak - útvonalak kijelölésével és a kapcsolódó jelzések kihelyezésével.

A megye víziturizmusa elsősorban a Duna főágára, a Szentendrei-Dunára, a Ráckevei-Soroksári Dunára, a Duna-Tisza csatornára és néhány mesterséges tóra alapozódik. A megye víziturisztikai infrastruktúrájának kiépítettsége sokat fejlődött a 2005. és 2011. közötti időszakban, de még mindig sok lehetőséget rejt: több színvonalas kikötőre, csónakházra, kempingre és pihenőhelyre, a vízi járművek kölcsönzési lehetőségére lenne szükség. A Duna, mint nemzetközi víziút alkalmas szállodahajó-, motorcsónak- és jachtforgalom lebonyolítására is. A motorcsónak- és jachtforgalmat a vízi határátlépés nehézségei, továbbá a jachtkikötők kis száma és alacsony színvonala hátráltatják.

Hazánkban és Pest megyén belül is igen komoly hagyományai vannak a lovasturizmusnak, amely önmagában komoly vonzerőt jelent, illetve alkalmas arra, hogy komplementer terméként az aktív szabadidő eltöltés lehetőségeit kiegészítse. Hazánk kiváló terepadottságai és kedvező árfekvése további kedvező adottságokat jelentenek a lovasturizmus számára.

Pest megyében 54 lovasbázis található. A szolgáltatások között megtalálhatók a lovas oktatás, a fogathajtás, a díjlovaglás, a díjugratás, a terep- és túralovaglás, valamint a bemutatók megtekintése is. Országos hírű lovascentrumok Tápiószentmárton (Kincsem Lovaspark), Domonyvölgy (Lázár Lovaspark), valamint Apajpuszta. A megye néhány településén magasabb színvonalú lovasversenyeket rendeznek, ilyenek például Sós-

kúton és Fóton a Military-versenyek és Apajpusztán az Apaji Lovasnapok.

A megyében több új lovasbázis alakult, és a régiek megújulása, folyamatos fejlesztése is megfigyelhető. Kitérésre a gyógylovagoltatás megszervezése, hiszen Magyarország nagy hírnévvel rendelkezik az alternatív gyógypedagógia területén, és erre adott az igény, valamint a fizetőképes kereslet is.

A túrázók és természetjárók számára fontos vonzerő, hogy a megyében található az 1997-ben alapított Duna-Ipoly Nemzeti Park, amely a Duna-kanyart övező hegyeket és az Ipoly völgyének még viszonylag érintetlen szakaszát foglalja magában. 60 ezer hektáros területe kiterjed Budapestre, Komárom-Esztergom megyére és Nógrád megyére is. Turisztikailag jelentős értékek gondozója a Pilisi Parkerdőgazdaság: hozzá tartozik a Budakeszi Vadaspark és Erdészeti Arborétum.

A Kiskunsági Nemzeti Park területéből 6600 hektár Pest megye déli részébe nyúlik, és négy települést érint: Kiskunlacháza, Apaj (tanösvény is található itt), Bugyi, Tatárszentgyörgy. Északi része a Felső-Kiskunsági puszta, ahol a hagyományos állattartás – régi magyar házi állatfajtákkal – ma is fontos szerepet játszik a táj arculatának megőrzésében. A megye legnagyobb szürkemarha állománya Apaj környékén található.

Az említettek mellett a Budai, a Gödöllői-dombság, az Ócsai és a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzetek, továbbá a természetvédelmi területek és értékek jelentik a megyében a természetjárás további színtereit. A bürzsönyi túrázást segítik az erdei kisvasutak, mint pl. a Kemence-Hajagos, a Nagybürzsöny-Nagyirtáspuszta, a Szob-Márianosztra és a Kismaros-Királyrét közötti vasútvonalak.

A nemzeti parkok vezetői egyre inkább nyitnak a turizmus felé: tanösvényeket alakítanak ki, erdei iskolákat szerveznek, melyhez a szükséges infrastruktúrát is kialakítják, számos ismeretterjesztő és egyben szórakoztató programot, tematikus hétvégét, vezetett túrát szerveznek.

A horgászat turizmusba való intenzívebb bekapcsolódását gátolja, hogy a horgászegyesületek által üzemeltetett tavak közvetlenül nem érdekeltek a profit maximalizálásában, a magánkezelésben álló tavak pedig általában nem rendelkeznek a szükséges tőkével a színvonalas szolgáltatások kiépítéséhez. A megye kis tavai mellett jó horgászati lehetőséget nyújt a Duna, a Soroksári Duna-ág és az Ipoly, azonban ezeken a helyeken is kevés még a színvonalas horgászközpont, amely megfelelő szolgáltatásokkal sikeresen bekapcsolható lenne a turisztikai kínálatba. A közelmúlt fejlesztéseinek eredménye a színvonalas horgász szolgáltatásokat nyújtó Préri-tó Dömsöd mellett.

A megye megközelítőleg 700 ezer hektár vadászterülettel rendelkezik. A hegyvidéktől az Alföldig, változó természeti környezetben, az ország valamennyi vadászható apró- és nagyvadja megtalálható. A megyében évente átlagosan 10 ezer nagyvad kerül kilövésre, melynek közel felét kül- és belföldi bér vadászok ejtik el.

Télen a Bürsönyben több helyen lehetőség van sélésre: Kemencén, Nagyhideghegyen és Zebegény mellett található sípályák. Visegrád mellett a közelmúltban megnyílt sípálya jól kiegészíti Visegrád és térsége komplex kínálatát. A Szokolján, Budaörsön és Visegrádon található gyepsípályák a nyári sélést is lehetővé teszik.

A megye további adottságokkal rendelkezik a teniszezés, a golfozás, a sportrepülés, a nyári bobozás és az erdei strandolás területén, valamint egyre több helyen van lehetőség quadozásra és paintball játéokra is.

Rendezvények

A megye számos rendezvénye közül a legjelentősebb a Hungaroringen évenként megrendezésre kerülő Forma-1 Magyar Nagydíj nemzetközi autóverseny, amelyre több mint kétszáz ezer vendég látogat el évente.

Egészségturizmus

A megye turizmusának nagy fejlődési lehetőséggel rendelkező területe az egészségturizmus. A megye nemzetközi összehasonlításban is nagyszámú, bővizű, magas hőfokú termálvizet kínáló fürdővel rendelkezik, azonban az adottságok jelenleg elsősorban szezonálisan és alacsony színvonalon vannak kihasználva.

A megye északi részén Gödön, Leányfalun, Szentendrén, Vácott, Veresegyházon és Visegrádon (jelenleg zárva); a megye déli részén pedig Abonyban, Albertirsán, Cegléden, Nagykátán, Nagykőrösön, Ráckeven, Tápiógyörgyén és Tápiószentmártonban találhatóak fürdők. Ezek közül turisztikai és egészségügyi szolgáltatásokkal bővült és megújult a nagykőrösi fürdő, és egy új fürdő nyitott Cegléden.

Falusi turizmus

A megye Budapesthez való közelsége ellenére is alkalmas arra, hogy a falusi turizmus normáinak és elvárásainak megfelelő vendéglátást nyújtson. Erre leginkább alkalmas helyszínek az Ipolymente térsége, a Zsámbéki medence, a Galga mente, a Ráckevei-Soroksári Duna-ág, a Kiskunsági Nemzeti Park területe, a Tápió völgye, valamint Dél-Pest megye.

Az elmúlt évek folyamatai megmutatták, hogy az egyszerű „szobakiadás falun” többé nem életképes, a vendégeknek ennél színvonalban és szolgáltatásokban, élményben és hangulatban jóval több kell.

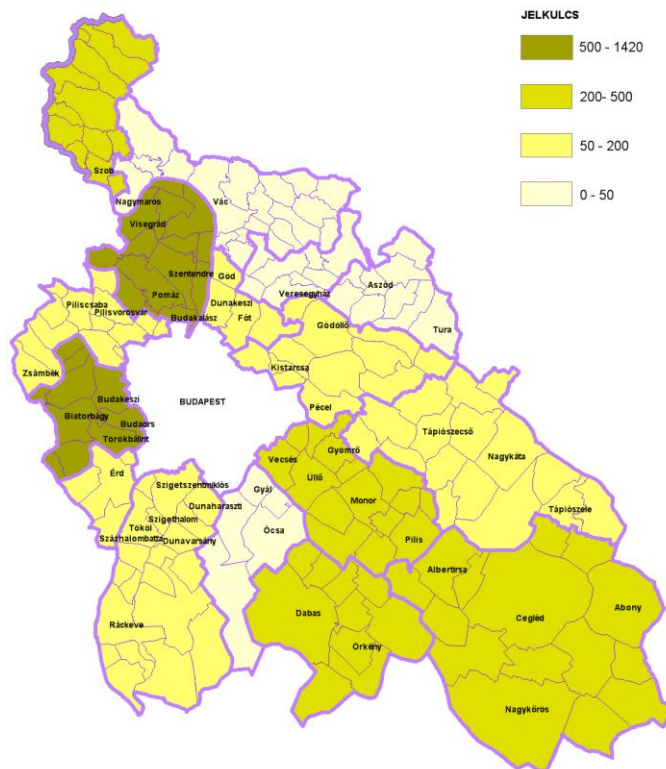
Bor- és gasztronómia turizmus

A bor- és gasztronómia a turizmus szinte valamennyi formájához kapcsolható. A turisták valamennyi csoportja számára élményt jelentenek a borhoz és étkezéshez kapcsolódó programok. A magyar konyha és borászat nemzetközi hírnevének köszönhetően önálló vonzeróként is megjelenik a megye

turisztikai kínálatában. A nemzetközileg is elismert éttermek kínálatán túl számos rendezvény segíti a magyar gasztronómia iránt érdeklődő turistákat. A megye területét három borvidék is érinti: az Ászár-Neszmélyi, az Etyek-Budai és a Kiskunsági. A megyében több gasztronómiai és borfesztivált tartanak. A megye gasztronómiai specialitásai a Duna-menti településeken a halászlé és a tejfölös pontypaprikás, a vecsési pecsenyekacsa és káposzta, a gödöllői töltött csirke, a dömsödi májas, a tőki kuglóf, továbbá a nemzeti-ségi falvak német, szláv és szerb eredetű ételkülönlegességei.

Üzleti és konferencia turizmus

A megye területén a szállodai kapacitások bővülése együtt járt a konferencia helyszínek számának és minőségének javulásával, hiszen az új, általában négycsillagos kategóriájú szállodák nemigen engedhetik meg maguknak, hogy ne nyújtsanak lehetőséget konferenciák és üzleti rendezvények lebonyolítására, mert fizetőképes és nagyméretű szegmensről van szó.

Szállodai férőhelyek száma a szálláshelyekből, 2010 (TEIR adatok alapján)

Speciális turisztikai formák

Pest megyében a vallási és zarándokturizmus hagyományosan jelen van (pl. Máriabesnyő/Gödöllő), de új elem a Máriaút (Máriazelltől Csíksomlyóig), és a Magyar Zarándokút (Esztergomtól Máriagyűdig) melyek keresztezik a megyét, érintik annak településeit.

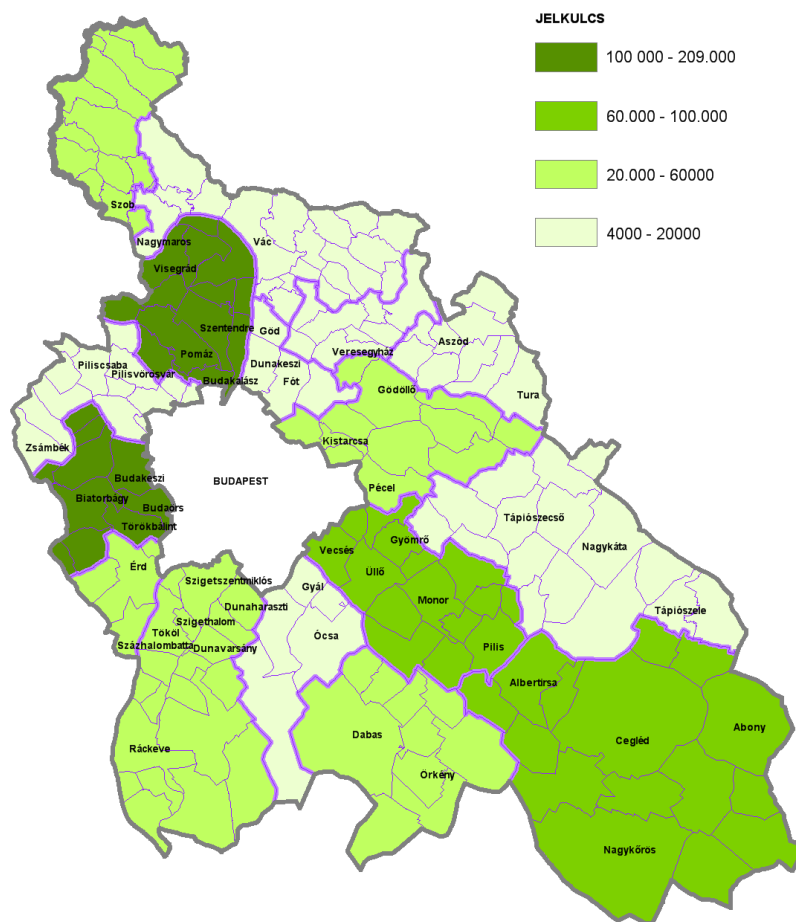
3.4. Térségi turisztikai elemzés

A turisztikai piaci tendenciák és a megye adottságai egyaránt a kereskedelmi szálláshelyek egyre erősödő dominanciáját mutatják, ezért a megye kistérségeit itt kizárólag a kereskedelmi szálláshelyek forgalmán és kapacitás adatain keresztül mutatjuk be.

Térségi turisztikai kereslet

A kereskedelmi szálláshelyek vonatkozásában a legtöbb vendégéjszakával rendelkező kistérségek a Szentendrei (208.278), a Budaörsi (143.720), majd tőlük jelentősen leszakadva a Monori (81.400), a Ceglédi (61.955), a Ráckevei (49.691), a Dabasi (34.835) és a Szobi (30.213) kistérségek. A legdinamikusabban növekvő forgalmú kistérségek a Ceglédi (+436%!), a Pilisvörösvári (+208%), a Monori (+136%), a Dabasi (+70%), a Gödöllői (+49%) és a Szentendrei (+36%) [2005-höz viszonyítva]

A növekedési tendencia azonban a megye kistérségeinek vonatkozásában egyáltalán nem egyöntetű:

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a vendégéjszakák száma szerint, 2011 (KSH)

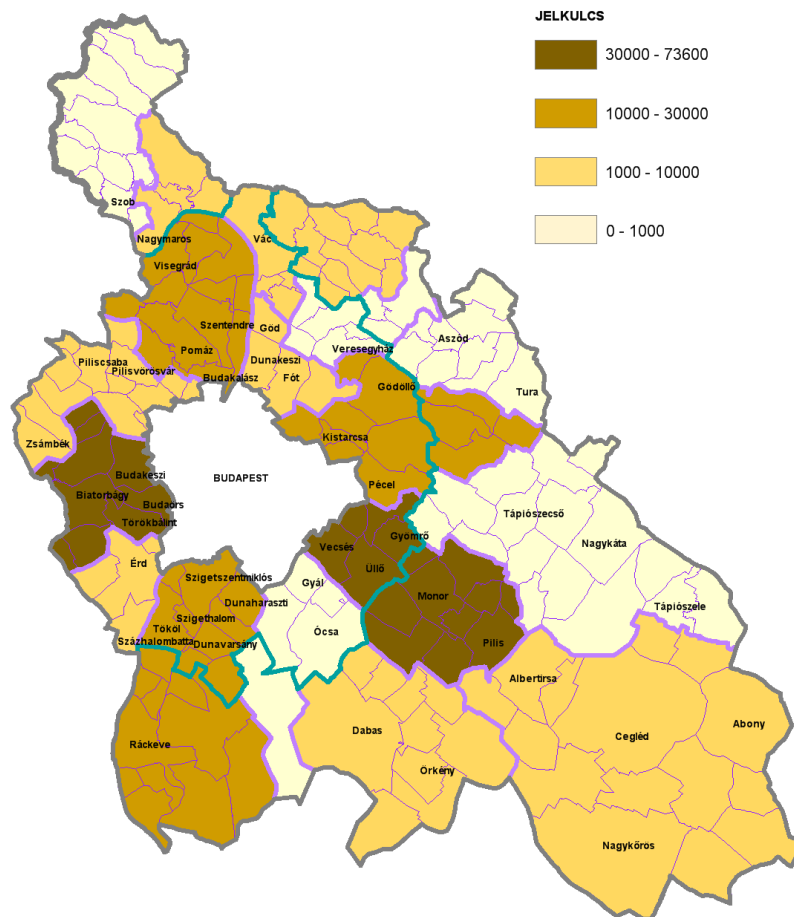
nyolc kistérségben (Dunakeszi, Érdi, Gyáli, Nagykátai, Ráckevei, Szobi, Váci, Veresegyházi) kereslet visszaesést mutatnak a statisztikák, mely visszaesés mértéke és nagyságrendje azonban jóval kisebb a növekedést mutató térségeknél, így a folyamatok eredője pozitív. A teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy az Aszódi kistérség a kereskedelmi vendégéjszakák tekintetében stagnálást mutat.

A legtöbb külföldi vendég a Budaörsi kistérség kereskedelmi szálláshelyein szállt meg (46.274), ami javarészt a térség üzleti turisztikai vendégforgalmának tudható be, és szintén Budaörsön töltötték 2011-ben a legtöbb külföldi vendégéjszakát, összesen 73.514-et. A külföldi vendégek számát tekintve sorrendben Monor (32.370) térsége következik, majd tőle jelentősen lemaradva Ráckeve, Szentendre

és Gödöllő kistérségei következnek nagyságrendileg 7-8000-es vendégszámokkal, melyektől a többi kistérség igen erőteljesen lemarad.

A külföldiek Budaörs után a legtöbb vendégéjszakát – a vendégszámokhoz hasonlóan – a Monori kistérségben töltötték (55.921), de sorrendben utánuk Szentendre (24.904) és Gödöllő (21.241) kistérségei következnek, így Ráckeve térsége (14.010) az élboly végére szorult. A rangsor élén álló kistérségekben a külföldi vendég- és vendégéjszakák tekintetében egyaránt erős pozitív tendencia figyelhető meg, egyetlen kivétellel: Budaörs külföldi vendégeinek száma 2005. óta összességében 20%-kal, vendégéjszakáinak száma pedig 27%-kal esett vissza (a mélypont 2009. volt), de a romló tendenciát sikerült megállítani, illetve visszafordítani.

Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a külföldiek vendégéjszakáinak száma szerint, 2011 (KSH)

A legdinamikusabban növekvő külföldi vendégéjszaka számmal a Ceglédi kistérség büszkélkedhet, ahol csaknem 18,5-szeresére ugrott a forgalom, igaz, meglehetősen alacsony bázisértékről (484) indulva 2005-ben. A rekorderek közé tartozik még Vác térsége, ahol csaknem ötszörösére nőtt a külföldiek vendégéjszaka forgalma, majd a rangsorban csaknem négyszeres növekedéssel a Gödöllői és 2,5-szeres növekedéssel a Dunakeszi kistérségek következnek. Érdekes tendencia, hogy a külföldi vendégéjszaka szám - a Nagykátai és a Szobi kistérség kivételével - minden kistérségben nőtt, ami a nemzetközi kapcsolatok erősödését, az ismertség növekedését mutatja.

Térségi szálláshely kapacitás

A legtöbb kereskedelmi szálláshely sorrendben a Szentendrei (30), a Budaörsi (20), a Dunakeszi (14), a Monori (13), a Ráckevei (12), a Dabasi (11) és a Szobi (10) kistérségekben található. A legkevesebb kereskedelmi szálláshely a Gyáli (1), az Aszódi (3) és az Érdi (4) kistérségben üzemel. Az egységsszá-

Turisztikai szempontból legjelentősebb kistérségek

Pest megye kistérségeiben a turizmus fejlődése, fejlesztése a 2005. és 2011. között eltérő ütemben, irányban és jelleggel zajlott. A turizmus alakulására számos tényező hatott és hat folyamatosan mind a keresleti, mind a kínálati oldalon, melyek felsorolására itt nem térhetünk ki. Az eddig ismertetett statisztikai adatok mögötti változások közül azonban a legfontosabbakat - a megye kereskedelmi vendégéjszaka forgalmának 80%-át kitevő - hat kistérségben mindenképpen be szeretnénk mutatni.

Szentendrei kistérség

Vendégéjszaka szám: 208.278, kereskedelmi szálláshelyek szobaszáma: 925

Szentendre a művészek és művészetek városa a Duna partján, mely nemzetközi jelentőségű kulturális és építészeti értékekkel, különleges egyházi műemlékekkel, számos színvonalas nyári és téli rendezvénnyel, múzeumok és galériák sokaságával várja látogatóit. Az elmúlt időszakban megújult a Belváros, és új, sokkal szebb és frekventáltabb helyre költözött a turisztikai információs iroda. Turisztikai desztináció menedzsment szervezet alakult a város és térségének turisztikai fejlesztésére és profeszionálisabb marketingjének megszervezésére. Megújult több múzeum a kistérségi székhelyen (Ferenczy és Kovács Margit Múzeumok, Skanzen), és korszerűsödött, bővült a szálláshely kapacitás (pl. Hotel Waterfront) európai uniós források felhasználásával. E fejlesztések hatása a vendégéjszákák számának 25%-os növekedésében mutatkozott meg.

Budaörsi kistérség

Vendégéjszaka szám: 143.720, kereskedelmi szálláshelyek szobaszáma: 760

Budaörs turizmusában az üzleti forgalom a meghatározó, melyet a környéken megtelepült nemzetközi cégekhez érkező vendégek, szakértők, vezetők hoznak. A külföldi érdekltségű cégek azonban folyamatosan adják át a vezető pozíciókat magyar vezetőknek, illetve arra törekednek, hogy helyi szakemberekkel oldják meg a feladatokat. Ez a tendencia negatívan hatott a vendég- és vendégéjszaka forgalomra egyaránt, de az új cégek betelepülése és a tranzitforgalom révén keletkező szállásigények ezt ellensúlyozták. A 2005-2011. időszakban ezért enyhe forgalomnövekedés mutatkozott (+6,6%), ami azonban inkább stagnálásnak tekinthető, mivel éves átlagban nem éri el az 1%-ot sem.

Monori kistérség

Vendégéjszaka szám: 81.400, kereskedelmi szálláshelyek szobaszáma: 336

A Monori kistérség a megye egyik rekordere: kereskedelmi szobakapacitása és vendégéjszaka forgalma is nagyjából a két és félszeresére nőtt. E dinamikus fejlődés mögött új szállodák átadása, régebbiek korszerűsítése és bővítése áll (pl. Airport Hotel Stáció, és Airport Hotel és Konferenciaközpont Vecsésen, Bagoly Fogadó Gyömrőn). Az új szállodák a legpiacképesebb négy csillagos kategóriában várják vendégeiket, főképp a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér vendégforgalmára építve. Új attrakciókkal is bővült azonban a kistérség turisztikai kínálata (pl. quadpálya Maglódon). A fejlesztésekhez uniós pályázati pénzeket is lehívtak a beruházók.

Ceglédi kistérség

Vendégéjszaka szám: 61.955, kereskedelmi szálláshelyek szobaszáma: 227

A Ceglédi kistérség vendégéjszaka szám növekedésben a megyén belüli csúcstartó: csaknem megszorozta turisztikai forgalmát a 2005. és 2011. közötti időszakban, s ezáltal a megye sereghajtói közül az élbolyba került. A robbanásszerű növekedés mögött komoly turisztikai attrakció- és infrastruktúra-fejlesztések állnak: a ceglédi fürdő korszerűsítése, a nagykőrösi termálfürdő és strand felújítása és szolgáltatásainak bővítése, az Ungár kúria felújítása és megnyitása a nagyközönség előtt Abonyban, valamint szállodák és más szálláshelyek bővítése és építése (pl. ceglédi Hotel Aquarell és a fürdőház)

tartó apartmanok). E turisztikai fejlesztésekhez a beruházók igénybe vettek Uniós támogatásokat is.

Ráckevei kistérség

Vendégéjszaka szám: 49.691, kereskedelmi szálláshelyek szobaszáma: 269

A Ráckevei kistérség hagyományosan a fővárosiak kedvelt üdülőtérülete, azonban az üdülőforgalom jelentős része a turisztikai vendégforgalmi statisztikákon kívül esik, mert a vendégek saját tulajdonú hétvégi házaikban, saját telkeiken töltik idejüket, éjszakáikat. Turisztikai és egyéb szabadidős szolgáltatásokra azonban így is van igényük, és ezzel hozzájárulnak a kistérségi bevételek növeléséhez, munkahelyek létrehozásához, még ha csak szezonálisan is. A kereskedelmi szálláshelyeken megvalósuló vendégéjszaka forgalom 20%-kal esett vissza a kistérségben, annak ellenére, hogy több új szálloda beruházásnak is színtere volt a kistérség: a Hotel Termálkristály Aqualand és a Kék Duna Wellness Hotel is ebben az időszakban nyitott meg Ráckeven, valamint a Gastland Csoport is egy új szállóval bővítette létesítményeinek sorát az MO-ás körgyűrű mellett, Szigetszentmiklós területén. A kistérségben több turisztikai attrakciófejlesztés is megvalósult: turisztikai látogatóközpont létesült Dunavarsányban, kikötő Majosházán, és egy élménypark nyitott Szigethalmon (Emese). A fejlesztésekhez itt is igénybe vették a beruházók az Európai Unió társfinanszírozási lehetőségét. A vendégforgalom csökkenését tehát a reálfolyamatok nem támasztják alá, ezért további vizsgálódás szükséges.

Gödöllői kistérség

Vendégéjszaka szám: 42.978, kereskedelmi szálláshelyek szobaszáma: 241

Gödöllő kistérségében folyamatosan zajlottak fejlesztések, különösen a kistérség központjában volt látványos a változás: megújult a város főtere, a Királyi Váró, és a Kastély rekonstrukciója, parkjának környezetének, turisztikai szolgáltatásainak fejlesztése is tovább folytatódott, valamint befejeződött az Erzsébet Szálloda újjáépítése. Uniós támogatással két lovas turisztikai fejlesztés is elindulhatott (Csömör, Pécel). Az eredmények a vendégéjszaka szám csaknem 50%-os növekedésében mutatkoznak meg. A Gödöllőhöz tartozó Máriabesnyő fontos állomása lett a sok szervezőmunkával elindított első hazai hivatalos zarándokútnak, a Mária útnak, melynek turizmusra gyakorolt hatása a jövőben válik majd érzékelhetővé.

3.5. A megye turizmusának szervezeti háttere

A megfelelő szervezeti háttér meghatározó jelentőségű abban a tekintetben, hogy a területen lévő jelenlegi és potenciális turisztikai vonzerők és szolgáltatások komplex turisztikai terméké váljanak, továbbá együtt, egységes arculattal jelenjenek meg a hazai és a külföldi turisztikai piacon. Ezen alapelv mentén kerültek kialakításra a helyi turisztikai desztináció menedzsment (TDM) szervezetek Szentendrén, Vácon, Visegrádon és a Zsámbéki medencében, de ezek száma még messze nem elegendő a megyében.

A megye marketingtevékenységét a Magyar Turizmus Zrt. kötelékében működő Budapest-Közép-Dunavidék Regionális Marketing Igazgatóság látja el Budapesttel és a Dunakanyar Kiemelt Üdülőkörzet Pest megyén kívüli területeivel együtt. A szervezet együttműködik az önkormányzatokkal, a szakmai szervezetekkel, a TDM szervezetekkel és a Tourinform irodákkal, mely utóbbiak jelenleg nyolc településen, Zsámbékon, Szentendrén, Vácon, Visegrádon, Ráckeven, Rétság, Ócsán, Cegléden és Gödöllőn működnek.

3.6. Pest megyére vonatkoztatható turisztikai trendek

Utazók egyre többször és egyre rövidebb időre utaznak el, ami az egy-egy utazásra vetített átlagos tartózkodási idő csökkenését eredményezi. Ma már minden valamirevaló desztináció nyújt gyógy- és wellness, kulturális, bor- és gasztronómiai, valamint aktív időtöltést lehetővé tevő szolgáltatásokat. Turisták részéről erősödik a környezet- és egészségtudatosság, illetve eleve nehezebbé vált a gyen-

gőbb ár-érték arányú termékek értékesítése. Egyre meghatározóbb az idős korosztály jelenléte az utazási piacon (silver segment).

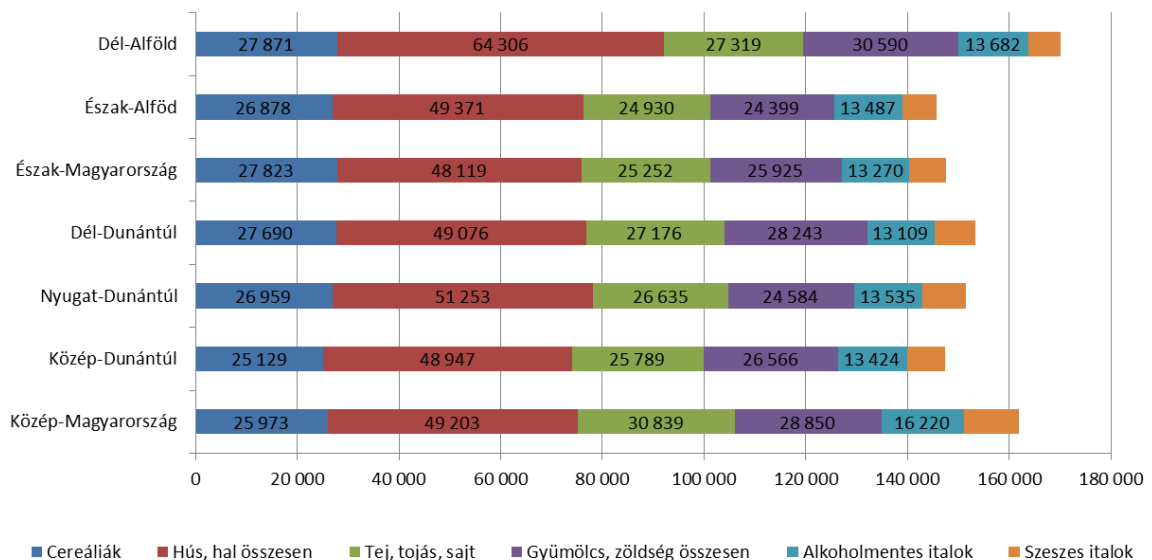
4. MEZŐGAZDASÁG

4.1. A legnagyobb hazai élelmiszer fogyasztói piac

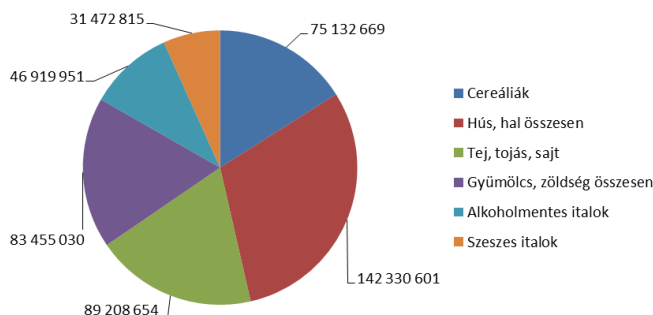
A Közép-Magyarországi régió a lakosság szám és az egy főre eső élelmiszer kiadások alapján a legnagyobb hazai fogyasztói piac. A régió éves élelmiszer fogyasztása egy főre vetítve 161 965 forint volt 2009-ben. A teljes éves élelmiszer vásárlás a régióban 468 milliárd forint, dohányárú nélkül.

Az élelmiszer kiadás összetétele jelentősen nem tér el a többi régiótól. Az adatok alapján a tej, sajt, tojás és a gyümölcs-zöldség, valamint az alkoholmentes italok fogyasztása nagyobb a többi régiónál. A fogyasztási szerkezet eltérése azt mutatja, hogy a régióban (beleértve Budapestet is) nagyobb a kereslet az egészségesebb életmód iránt, illetve az itteni lakosok saját termelési kapacitás hiányában csak vásárlás útján jutnak ezekhez a termékekhez.

A fogyasztási szerkezet elemzése azt mutatja, hogy a Pest megyei mezőgazdaság földrajzilag egy hatalmas, 468 milliárdos élelmiszer fogyasztói piac mellett termel. Az adott piacon a friss termék (tej, sajt, tojás, gyümölcs-zöldség) beszerzésére vonatkozó igény éves szinten 172 milliárd forint.

Egy főre jutó évi élelmiszer kiadás főbb csoportonként, régióként, 2009 [Ft/fő]

Közép-Magyarország teljes lakosságának teljes éves vásárlása árú-csoportonként, 2009-ben, ezer forintban (KSH)

A régió lakosságának teljes éves jövedelméből 15,52%-ot költenek élelmiszerre. A fogyasztás aránya tartalékot rejt magában a vásárlói erőt tekintve. Az élelmiszer fogyasztás tekintetében a tartalék bevonása elsődlegesen a minőség, hozzáadott érték növelésével lehetséges. Ehhez viszont ismerni kell a tartalékkal rendelkező fogyasztói csoportok elvárásait, piaci igényeit, amelyek teljesítésével lehetőség nyílik a tartalék felszabadítására.

Az elemzett fogyasztói csoport éves szinten 83 milliárd forintot költ gyümölcsökre, zöldségekre, 89 milliárdot tejre, tojásra és sajtra és 142 milliárd forintot húsrá, halra és hús-készítményekre. A Pest megyei mezőgazdaság számára mindhárom árucsoport jelentős tartalékokat rejt megában.

4.2. Állattenyésztés

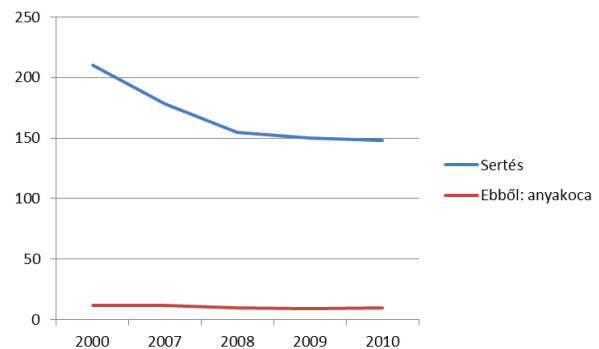
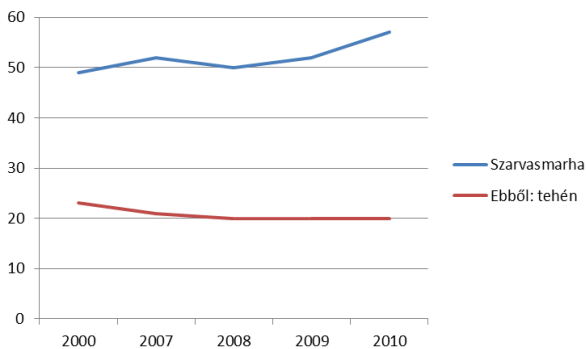
Állattenyésztéssel érintett települések Pest megyében

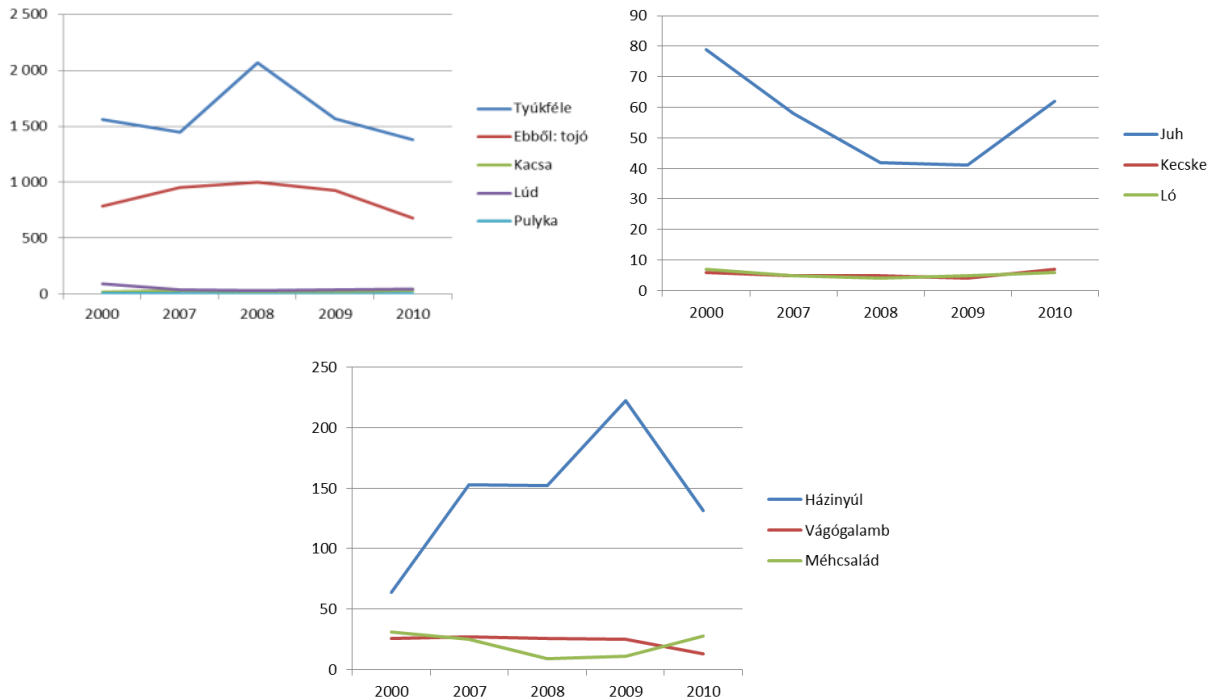
A termelési oldal nem mutatja a keresleti oldalon meglévő lehetőségek kihasználását. Mind az állatállomány, mind a zöldség és gyümölcs-termelés tekintetében folyamatos csökkenést figyelhetünk meg 2000-től fogva, egy-két kivételtől eltekintve.

A szarvasmarha állomány kissé növekedett, azonban a tehén létszám, így a tejtermelés is csökkent, annak ellenére, hogy az utolsó 10 évben jelentős kereslet alakult ki a friss tej és kézi készítésű tejtermék fogyasztása iránt. Ezen a területen a legnagyobb akadályt a tej és tejtermék fogyasztóhoz való rendszeres eljuttatása okozza. Ezen belül a termelő-fogyasztó kapcsolat, valamint a mikrobiológus (házhozzáállítás) rendszere nem képesek megfelelő mennyiségű áru kijuttatására. Ez az akadály a friss termékek mindenyikénél megjelenik.

A sertésállomány folyamatosan csökken, miközben a sertéshús és a hús-készítmények kereslete folyamatos. A fogyasztók keresik a megbízható minőségi terméket. A fogyasztói piacon az olcsó sertéshúst biztosító áruhátláncok áraival a csak a nagy beruházások segítségével lehetnek versenyképesek a hazai termelők. Azonban a minőségi, feldolgozott áruk esetében lehetőség van az árhátrány leküzdésére.

A baromfi állomány is folyamatosan csökken a megyében. A csökkenés a tojó állományra is vonatkozik, bár a tojás fogyasztói ára folyamatosan növekszik.

Pest megye állatállományának alakulása (ezer darab)

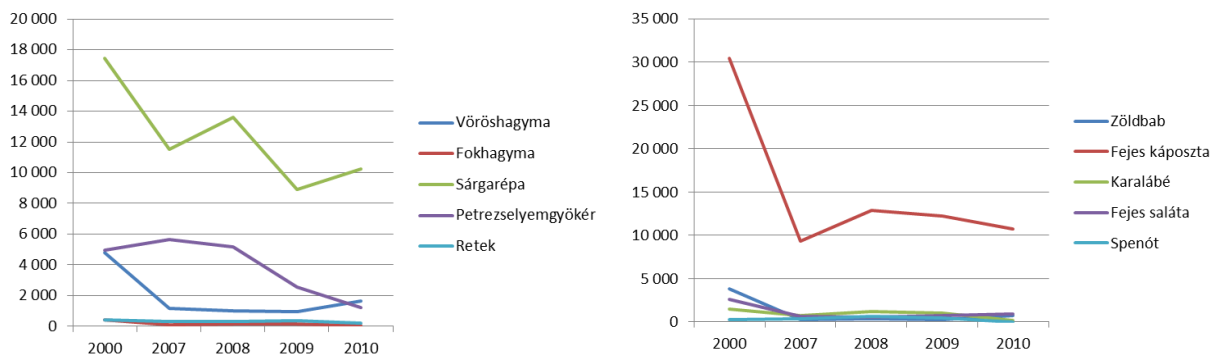
A kivételek között említhetjük meg a megye juhállományát amely egy jelentős csökkenést követően újra növekedésének indult. A növekedés oka között szerepel egyrészt a báránykereslet, másrészt a juh teje és tejtermékei iránti kereslet növekedése. A juh tartás alacsony beruházás igénye következtében gyorsan reagált a keresletben beállít változásokra.

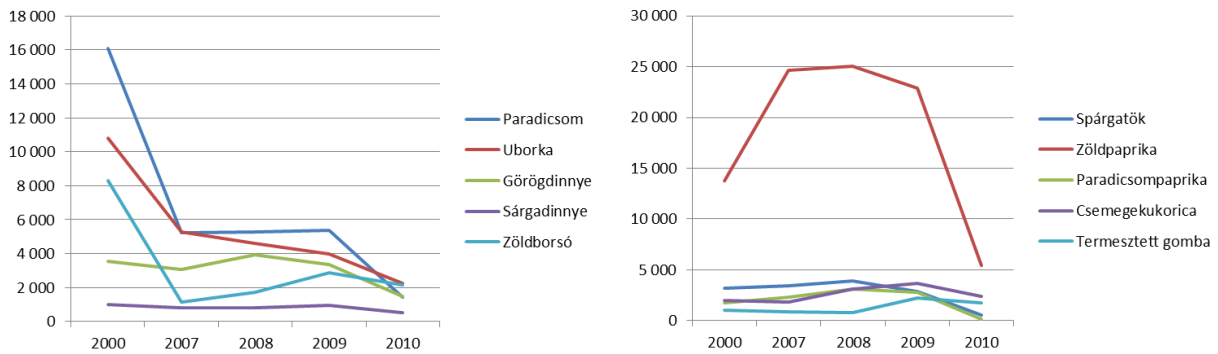
A házinyúl állomány csökkenése jelzi egyrészt a fogyasztói piac változásait, másrészt az agglomeráció lakosságának változását is. A házinyúl-hús fogyasztás nem tartozik a „divatos” gasztronómiai termékek közé. A hazai nyúlfogyasztás évi 2 dkg körül van.

Az agglomerációban lakók többsége nem rendelkezik alapvető mezőgazdasági ismeretekkel, így sem a baromfitartás, sem a nyúl tartás nem jellemző ezeken a településeken.

A méhcsaládok számának lassú emelkedése a hazai mézpiac viszontagságai közepette a helyi, regionális piac keresletének köszönhető.

4.3. Zöldségtermesztés

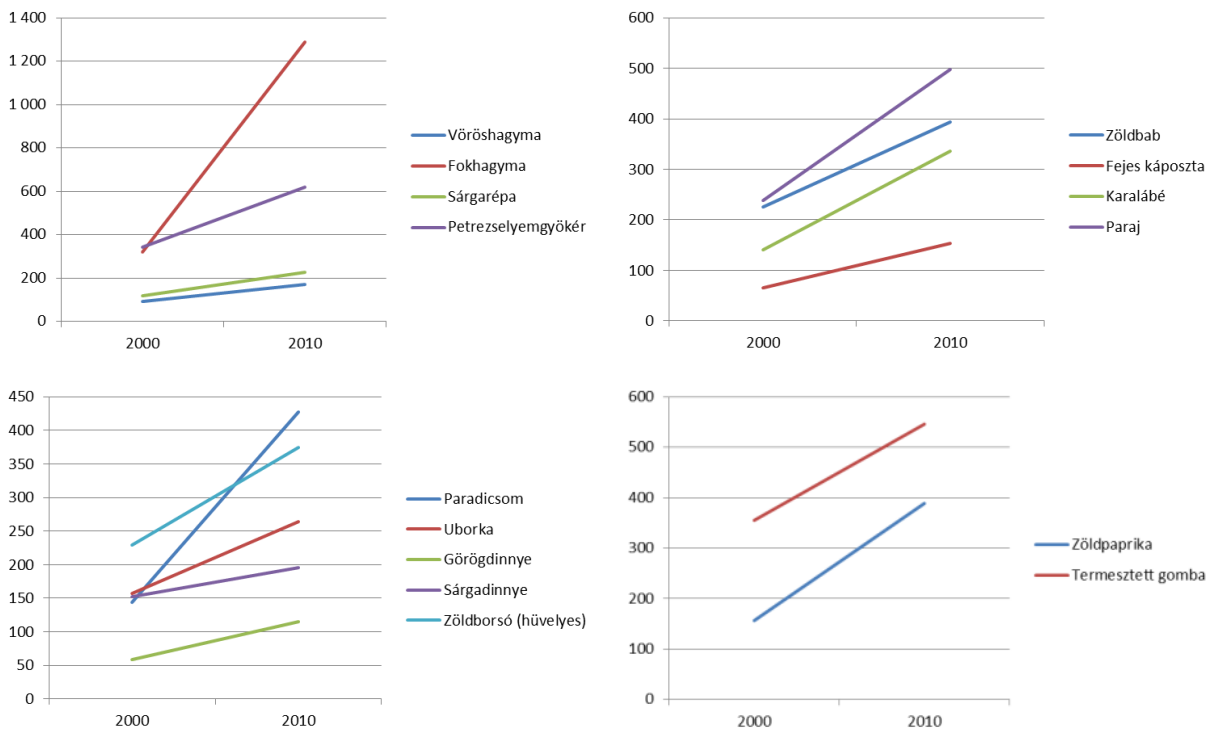

A zöldségfélék összes termésmennyiségének alakulása [tonna]

A zöldségfélék termékmennyiségében kivétel nélkül jelentős csökkenés tapasztalható a megyében. A jelenség különösen érdekes a jelentős méretű helyi fogyasztói piac jelenléte mellett. A grafikonok alapján megállapíthatjuk, hogy a termelés és a fogyasztói piac közötti kapcsolat, a megyei termelők pozíciója a élelmiszer értékláncban igen jelentősen meggyengült. A csökkenés mértékét sem a földhasználat, sem időjárás változás, sem demográfiai okok nem támasztják alá.

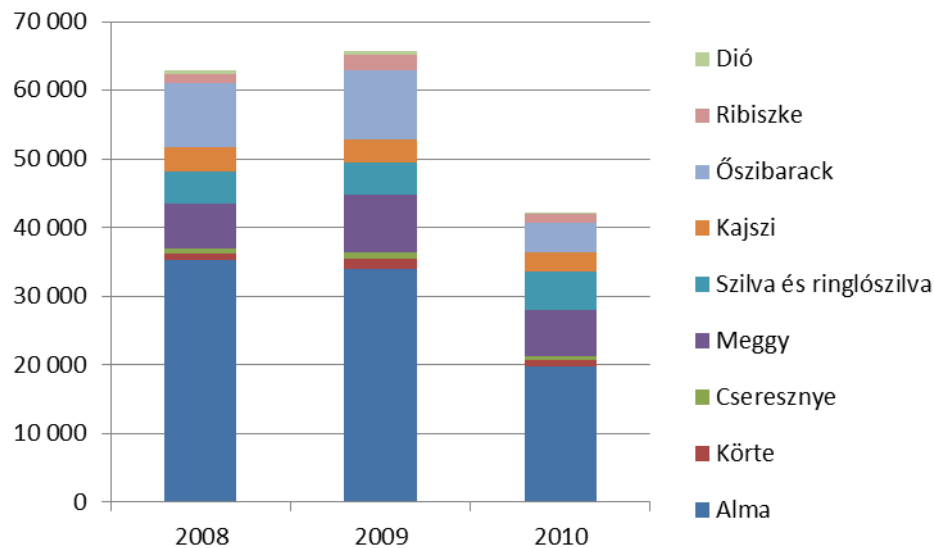
A csökkenő termékmennyiségek jelentős kínálati átlagár növekedéssel jártak együtt. Az egyes zöldségeknél akár 300%-os kínálati áremelkedés volt tíz év alatt. A piacokon tapasztalható áremelkedés a kereslet egyértelmű növekedését jelentik. Vagyis a közvetlen értékesítési csatornák bővítése jelentős árbevételhez juttatná a megye termelőit. A helyi, regionális piac nagysága biztosítja, hogy a bővülő csatorna kínálatát felszívja.

Az egyes zöldségfélék kínálati átlagárának változása a megfigyelt piacokon [Ft/kg]

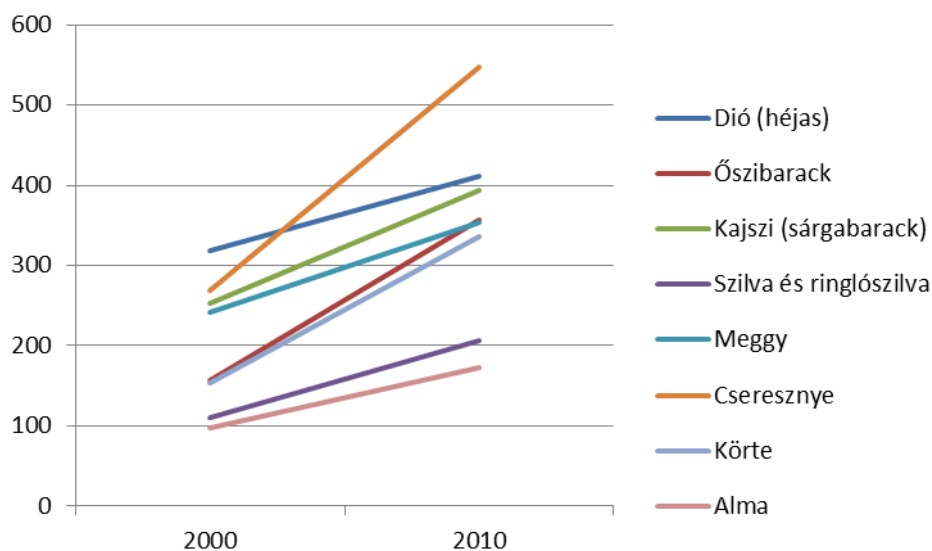
4.4. Gyümölcsstermesztés

A gyümölcsstermesztésben tapasztalható trendek hasonlóak a zöldségstermesztés trendjeihez. Folyamatosan csökken a termelés, folyamatos kínálati áremelkedés mellett.

Gyümölcstermés Pest megyében [tonna]

A gyümölcspiac árai is jelentősen emelkedtek az elmúlt 10 évben, ami itt is a kereslet növekedését jelenti.

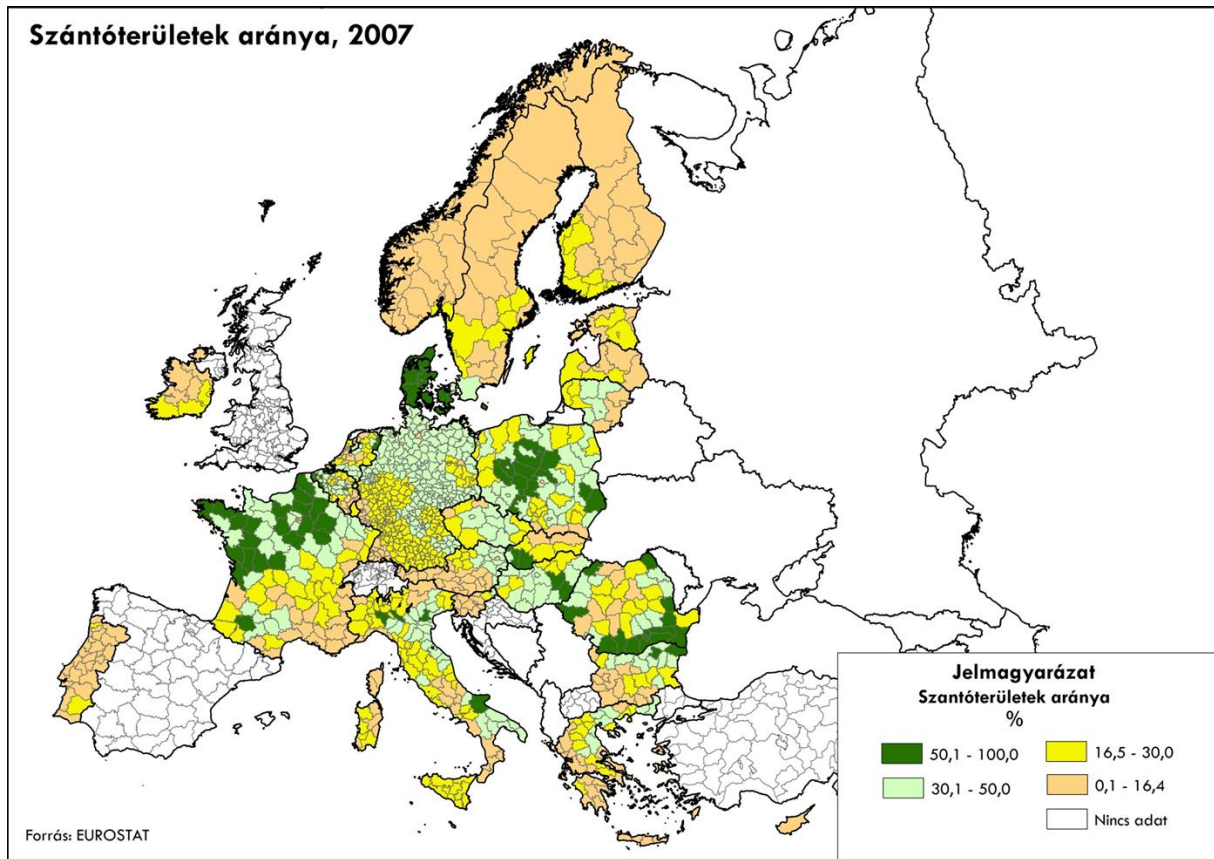

Az egyes gyümölcsfélék kínálati átlagárának változása a megfigyelt piacokon [Ft/kg]

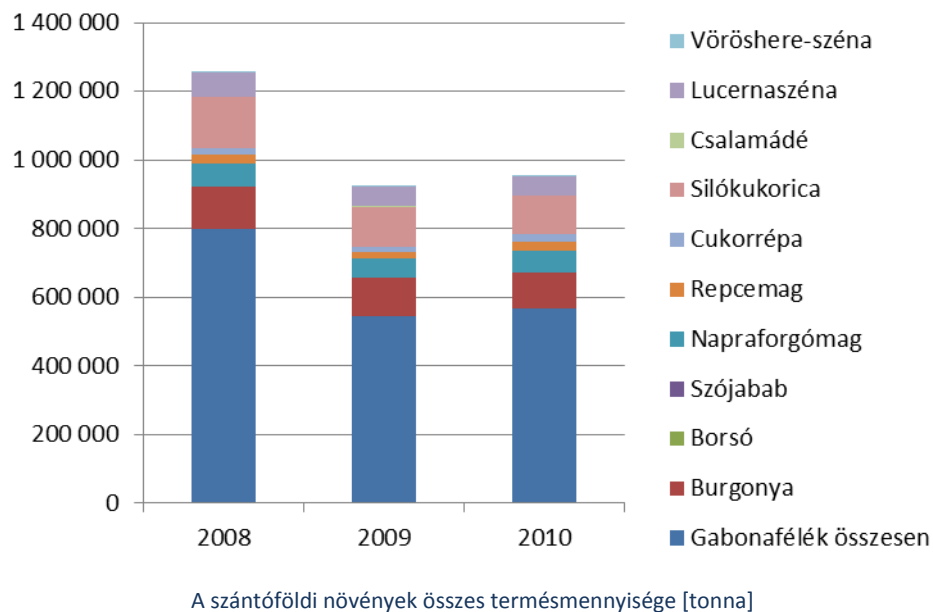
4.5. Szántóföldi növénytermesztés

2010-re a szántóföldi növénytermesztésben az 1996-2000 közötti átlagosan megművelt területek nagysága 20%-kal csökkent (266 512 ha-ról 219 402 hektárra).

Európai összehasonlításban Pest megyében a szántóterületek aránya viszonylag magasnak mondható. Ennek ellenére a szántóföldi növénytermesztés területén is tapasztalható termésmennyiség csökkenés.

A csökkenés főleg a gabonafélék termesztésében tapasztalható, illetve kisebb mértékben a silókukorica termesztésben. A silókukorica termesztés csökkenése vélhetőleg az állattenyésztés csökkenésével járt együtt. A gabonafélék csökkenése a vizsgált években a főleg az időjárás változásával magyarázható. A megye szántóföldi növénytermesztésében tapasztalható trendek megegyeznek az ország többi részében tapasztalható trendekkel.

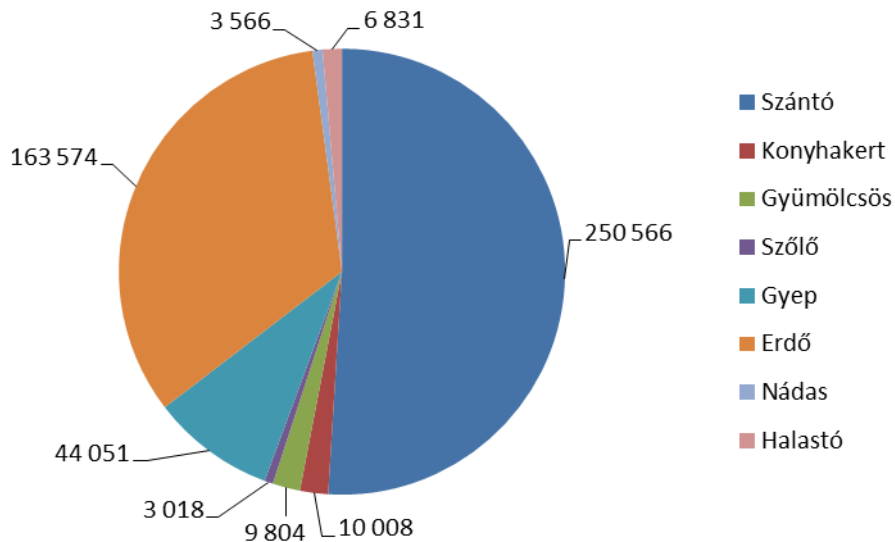

4.6. Termőföldhasználat

A termelésből kivont terület nagysága növekedett, 2010-ben a teljes terület több mint negyedét tették ki ezek a területek. Pest megye ezzel együtt az ország összes termőterületének 6,2%-ával rendelkezik, amelynek több mint fele szántó, 3,9 %-a kert, 2,2, %-a gyümölcsös, 11,1 %-a gyep és 24,3 %-a erdő.

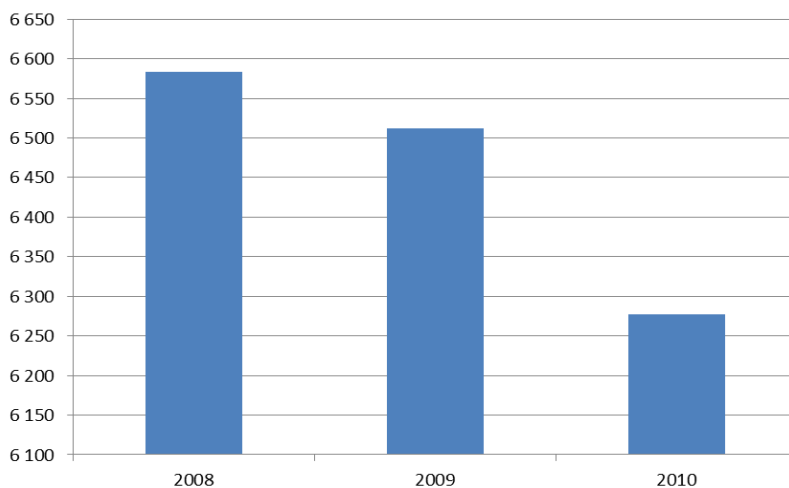
A megye termőföldhasználata szintén leképi az országos átlagot. A földhasználat kissé több mint felét a szántóföld teszi ki, amelyen szántóföldi növénytermesztést és zöldségtermesztést folytatnak. A földterület közel harmada az erdő. Jelentős a gyepgazdálkodás is amely a takarmánytermelést és a legeltetési állattartást szolgálja.

A földterület művelési ág szerint, 2010 [hektár]

Az egy gazdaságra jutó termőterület a régióban az országos átlagnál (1,5 ha) alacsonyabb, 0,9 ha. A termőterület így igen elaprózott, ami a termelők horizontális integrációját teszi szükségessé. A horizontális és vertikális integrációra irányuló aktivitás kismértékű. Az összes vállalkozáshoz viszonyítva a szövetkezetek aránya 2,8%, ami csökkenést jelez az 1998-as 4,8%-hoz képest.

4.7. Mezőgazdasági foglalkoztatás

Az alkalmazásban állók száma a mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban és a halászatban (fő)

A mezőgazdasági foglalkoztatás folyamatosan csökken a megyében. A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat alkalmazásban állók száma 2010-ben a teljes foglalkoztatási létszám 2,23%-a volt. A létszám csökkenése egyértelműen a termelés csökkenésével és így a fogyasztói piaci és a termelők közötti kapcsolat távolságával magyarázható. A mezőgazdaságból származó jövedelmek a megyében is alacsonyak. A mezőgazdaságban alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete az összes

gazdasági szektor átlagának csak mintegy 63%-át teszi ki, ami még így is javuló tendenciát jelez az 2004-es 54 %-hoz képest.

Pest megye 6,3%-kal részesedik a magyar mezőgazdaság által megtermelt GDP-ből (2009), amely egy folyamatosan csökkenő tendenciát jelez a 2000-es évek elejét jellemző 10%-os részesedéshez képest.

A megye mezőgazdasággal kapcsolatos környezeti problémái: elsősorban a talajvízszint süllyedése, a belvíz, a defláció (szél általi erózió), valamint a lakott területen belüli, üzemi állattartás. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatotthoz viszonyítva 1,9%, ami csökkenő tendenciát mutat és országos viszonylatban az egyik legalacsonyabb (országos átlag: 5,5%).

A régió mezőgazdaságának területi szerkezetéről általánosságban elmondható, hogy a főváros közelében, az intenzív kertészeti kultúrák dominálnak, a távolabbi, elsősorban alföldi területeken pedig a hagyományos állattartás és szántóföldi növénytermesztési kultúrák.

5. VIDÉKFEJLESZTÉS

A szolgáltatások innovációja, a mind rétegzettebb piaci kereslet, az egyre csökkenő piacra-lépési költségek, továbbá a helyi gazdaságban rejlő érték elismerése új alapokra helyezi a vidékfejlesztést is. Továbbra is fontos pillére a vidéki gazdaságnak a mezőgazdaság – s egyre nagyobb a jelentősége az igényes, minőségi, magasabb hozzáadott értéket képviselő termelési kultúrák fejlődésének, a helyi gazdaság és a helyi fogyasztás közötti szervezettebb kapcsolatnak, a nagy piacokon történő szervezett, közös fellépésnek. A „Főváros éléstára” számára, az elmúlt 10 év kudarcnak tekinthető ebből a szempontból. Ezért Pest megye különösen érdekelt a diverzifikáltabb, kisebb, de rugalmasabb termelési ágak, kultúrák honosításában, a Pest megyei tájegységek, illetve a Hungaricum márkaértékének növelésében, továbbá a piaci verseny szabályozásában, a verseny hatékonyságának növelésében, a kisebb termelők piaci erejét növelő összefogás fejlesztésében, a nagykereskedelmi és kiskereskedelmi csatornák újragondolásában, a helyi piac és közösségek egységének helyreállításában.

Legalább ilyen fontos kérdéseket vet fel azonban a fenntartható települések koncepciója (mely az erőforrások felhasználását, a keletkező hulladék hasznosítását, és a termelés tekintetében is jelentős hatékonyságnövekedést eredményez), valamint a kistelepülések energiahatékonysága, a biomassza termelése és hasznosítása.

Kedvező lehetőséget hordoznak az olyan, egyelőre fejlett országban megfigyelhető trendek, mint a „rural sourcing”. Ez utóbbi azt jelenti, hogy érezhetően nő a hajlandóság arra, hogy üzleti szolgáltató központokat telepítsenek kisvárosokba, vidéki településekre. Ez a trend az agglomerációt kevésbé, a távolabbi térségeket, különösen a Ceglédi kistérséget, illetve Pest megye dél-keleti területét, továbbá a Galga-mentét érintheti, míg az Ipoly-mente továbbra is elzárt, demográfiai viszonyait tekintve igen kedvezőtlen helyzetű települései esetében kisebb az esély a kibontakozásra.

Összességében megállapítható, hogy a vidék fejlődése egyre inkább a diverzifikációra, a szolgáltató vállalkozások visszatelepítésére, az egyedi, megkülönböztető erővel bíró technológiák kisléptékű honosítására, adaptálása épül. Helyreállítja a kapcsolatokat a vidék és a hazai, valamint nemzetközi piac, illetve értékláncok között. Több lábon álló gazdasági teljesítményt alapoz meg, amely csökkenti a kockázatokat, a kiszolgáltatottságot, és biztosabb jövedelmet, perspektívát kínál az ott élő emberek számára, nem elfelejtve azt a tényt, hogy a vidék megélhetése továbbra is nagyrészt a mezőgazdaságon alapul.

Pest megye vidékies térségének közös problémáit a következők szerint foglalhatjuk össze:

- kevés a helyi munkalehetőség, ezért a kvalifikált munkaerő máshol kamatoztatja tudását;
- a munkába járás közlekedési feltételei sok helyen nem megfelelőek;
- nő az álláskereső száma, miközben az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település a 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet jegyzéke szerint nincs a megyében. A társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott települések közül is mindössze öt található megyénkben: Ipolytölgyes, Jászkarajenő, Kocsér, Mikebuda, Tápíószőlős;
- a vállalkozások többsége forráshiányos, kevés a szolgáltató jellegű vállalkozás;
- a termelési infrastruktúra alacsony fejlettségű;
- a helyi termékek piacra jutása nehézkes;
- a települések elöregedő tendenciát mutatnak, megtartó-képességük gyenge;
- a fiatalok helyi kulturális, sportolási, szórakozási lehetőségei erősen korlátozottak, az ehhez tartozó létesítmények leromlottak;
- a helyi közösségek forráshiányosak, nem elég aktívak.

A 2007-2013-as programozási időszak ÚMVP LEADER fejezetének végrehajtása érdekében Pest megyében 2007-ben és 2008-ban szervezetek, egyesületek alakultak, szám szerint hét helyi akciócsoport (HACS), amelyek a megye agglomeráción kívüli részét teljes egészében lefedték. A Helyi Vidékfejlesztés

tési Stratégiák megalkotása után a lemaradt falvak is elindulhattak a fejlődés útján. (2012-től már csak egyesületi formában működhetnek a LEADER szervezetek.)

A Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület területének legjelentősebb gazdasági ágazata az ingatlanokhoz kapcsolódó építési és forgalmazási tevékenység. Meghatározó még a kereskedelem és a különböző szolgáltatások is. Kitűnő turisztikai lehetőségekkel rendelkezik a terület, ezért itt kiemelt célként jelenik meg a minőségi turizmus fejlesztése.

A HAJT-A Csapat Egyesület területe, a Tápió-mente növényföldrajzi szempontból Magyarország egyik legváltozatosabb, egyben legbonyolultabb vidéke. Itt található a középhegységi zárt lombos erdők öve a ligetek és gyepterületek váltakozásával jellemezhető erdős sztyeppekkel. Átmeneti jellegénél fogva növényvilágának változatossága országos viszonylatban is egyedülállóan mondható. A Tápió-mente életében mindig meghatározó szerepet játszottak a vizek, jelentős madárvilággal. Ezért az öko-turizmusra is épít ez a vidék.

A Felső-Homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület területén az akácerdő-művelést nagy tapasztalatokkal rendelkező erdészek végzik. Az egyesület ösztönzi a nemzetközi együttműködéseket a tapasztalatok megosztására.

Az Észak-Kelet Pest Megyei Leader Egyesület területén több település rendelkezik egy jellegzetes növényvel, amellyel a település neve szinte összeforrott (pl. turai savanyított káposzta, püspökszilágyi málna). A lokális termelők a minőségibb árjuk ellenére nem tudják felvenni a versenyt a nagyáruházakkal, így cél a helyi piacok kialakítása, fejlesztése.

A GERJE-SZTŐK Helyi Vidékfejlesztési Közösség Egyesület a helyi, fenntartható gazdálkodási módokat bemutató mintagazdaságok létrehozását is célul tűzte ki.

A Kis-Duna-menti Vidékfejlesztési Egyesület területén a Kis-Duna, illetve a szigeti fekvés köti össze a településeket. A térség identitását meghatározza a „szigeti-lét” és a természet-közelség, mely megjelenik az itt lakók mindennapjaiban, életmódjában. Fontos szerepet tölt be a helyi identitásban a Kis-Duna, melyhez kötődnek a térség hagyományai, épített, természeti és kulturális öröksége. A térség fekvéséből fakadó természeti, közlekedési, közigazgatási, gazdálkodási és ezekhez szorosan kapcsolódó kulturális hagyományok alapozzák meg a térségi identitást. Így kiemelt célként jelenik meg annak megalapozása, hogy a térség hosszú távon a főváros ökológiai alapokon nyugvó rekreációs központjává váljon. *Az egyesület 2012 augusztusában megszűnt, területének sorsa még bizonytalan.*

A Strázsa-Felső Tápió Vidékfejlesztési Nonprofit Kft. a főváros közelségére építve borturisztikai és kerékpár-turisztikai fejlesztésekben, termékház létrehozásában is gondolkodott. A szervezet 2012-ben megszűnt, volt „területe” a HAJT-A Csapat Egyesülethez csatlakozott.

Az akciócsoportok megalkotásánál a HACS-ok alapvetően arra törekedtek, hogy térségük minden településén a helyi adottságoknak és lehetőségeknek megfelelő fejlesztések valósuljanak meg. A LEADER közösségek a további delegált feladataik keretében (amely az ÚMVP III. és IV. (LEADER) tengely helyi koordinálását jelentette) már nem csak az együttműködés további fenntartását segítették elő, hanem térségeik tényleges fejlődéséhez és fejlesztéséhez is hozzájárultak. Első elemként 2008-ban elkészültek a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák (HVS), melyek ténylegesen megfogalmazták azokat a jövőképeket, célkitűzéseket és konkrét megoldási javaslatokat, amelyek együttesen szolgálták a térségek gazdasági és társadalmi erőforrásainak mozgósítását a gazdaság fejlesztése, a társadalomépítés és az élhetőbb vidék érdekében. A HVS egy komplex, megvalósítható programot jelentett az

Pest megye alakuló akciócsoportjai (2008)

adott HACS számára a vidékfejlesztési célkitűzések III. és IV. tengelyében megjelölt céljainak elérése érdekében, amely a helyi erőforrásokra és eszközökre támaszkodva kívánta egyre hatékonyabbá tenni a gazdaságfejlesztést és ennek megerősödésén keresztül a közösségfejlesztést. A HVS-ben megfogalmazott célok tényleges megvalósítását és a pályázatok benyújtását (a III. és IV. tengelyben) a térség településein tartott szakmai fórumokkal, konzultációs lehetőségekkel, valamint a szükséges dokumentumok folyamatos közzétételével biztosította az adott HACS.

A III. és IV. tengelyben is többszörös igény mutatkozott a fejlesztési forrásokra.

A LEADER 1. és 2. körében több száz nyertes pályázat született Pest megyében, amelyek a HVS-ekben megfogalmazott intézkedéseknek megfelelően szolgálják a vidékfejlesztési célokat, a helyi termékfejlesztést, azaz a gazdaság fellendülését, a szolgáltatások fejlesztését, a hagyományok, a kézműves hagyományok megőrzését, elsajátítását, a települési sportlétesítmények fejlesztését, a vidéki fiatalok sport és szabadidős igényeinek kielégítését, a polgárőr egyesületek eszközfejlesztését, vagyis a lakosság biztonságérzetének megteremtését, a civil szervezetek támogatását, kapcsolatépítését.

A III. tengely nyertes támogatási kérelmeinek megvalósulásával mikrovállalkozások, turisztikai vállalkozások indultak el vagy léptek tovább. Bár nem jelentős számban, de új munkahelyek is születtek. A falumegújítás és a vidéki örökség jogcímeiket a települések zöme kamatoztatta. Védett és nem védett, a településképet meghatározó, vagy a település mindennapi életében jelentős szerepet betöltő épület, intézmény, templom és park szépülhetett meg, válhatott korszerűbbé. Biztonságos játszótérek, piacok létesültek.

A megyében 10 település kapott jogot arra, hogy Integrált Községi és Szolgáltató Teret (IKSZT) hozzon létre. A legtöbb IKSZT-nyertes (6 település) a Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület területén található. Láthatunk már átadott községi teret, vannak folyamatban lévő fejlesztések, és sajnos előfordul olyan eset is, hogy bizonytalan a beruházás megvalósítása.

Azt külön meg kell említeni, hogy a fiatalok helyben tartása olyan nagyhatású törekvés, amely a HVS keretein túlmutat, mindazonáltal minden intézkedés hozzájárult ahhoz, hogy vidéken a fiatalok megélhetést, megfelelő szabadidő eltöltési lehetőséget, valamint olyan közösséget találjanak, amelyhez tevőlegesen tudnak kapcsolódni. A fiatal felnőtt nők, különösen a kisgyermekesek számára szinte megoldhatatlan problémát jelent a helyi munkahelyek hiánya, ezért a HVS-ek szellemében megvalósuló pályázatok által teremtett néhány munkahely is sorsdöntő. A hátrányos helyzetűek lehetőségeit bővítette, esélyegyenlőségüket javította a közösségi kapcsolatok élénkülése, a szabadidős programok szélesedése.

A hazai LEADER-rel kapcsolatos viták évek óta nem csitulnak. Számos kritika érte a rendszert. 2011-ben a HACS-ok felülvizsgálták HVS-üket, módosították célterületeiket, azonban a lebonyolítás folyamatát további bírálatok érték (érik). A közigazgatási hatósági eljárás szabályainak alkalmazási kényszere kifejezetten bonyolulttá, s nem utolsó sorban időigényessé teszi a LEADER pályáztatást. A kuzsa, menetközben megváltozó jogszabályi környezet számos félreértés forrása, nem nevezhető ügyfélbarátnak. A helyi döntéshozó testületek igen korlátozott jogokkal rendelkeznek, csak a minimumpontszámok meghatározásáról dönthetnek, a nyertesek tényleges kiválasztása nem az ő feladatuk. A jobb pályázatiíróval, nagyobb tőkével rendelkezők előnybe kerülnek, függetlenül pályázatuk tartalmától. Nem egyszer „kívülről” telephelyet létrehozó cégek viszik el a pályázati forrást, nem pedig a helyben lakók lesznek a kedvezményezettek. Azt is meg kell említeni, hogy több nyertes pályázat balsorsáért az utófinanszírozási rendszer „felelős”. Nem minden pályázó képes arra, hogy hosszú hónapokra megelőlegezze fejlesztési összegét. Ezzel kapcsolatban pozitív változás is történt, mivel a kifizetési kérelem benyújtási időszakát megnyújtották, ezáltal már évi kilenc hónapon keresztül lehet kifizetési igényekkel élni, tehát valamelyest meggyorsult a forráshoz jutás.

A legutóbbi (2012. szeptember) regionális értekezleten világossá vált, hogy az évek óta tartó, megnyugtató megoldást nem hozó viták után egyre inkább indokoltá válik a LEADER pályáztatási rendszer (központilag is támogatott) gyökeres átalakítása. Az ehhez szükséges társadalmi viták és egyezte-

tések még hátravannak, az új jogszabályi környezet megalkotása pedig csak később következhet. Időigényes munka előtt állunk tehát, amelyből az is következik, hogy a LEADER 3. körének megnyitására 2013 tavasza előtt nem számíthatunk. Az új elképzelések szerint az akciócsoportok helyi döntési jogköre jelentősen kibővül, valódi beleszólásuk lesz a nyertes pályázatok kiválasztásába. Egyszerűsödik a pályázati rendszer, nem lesznek külön célterületek, a jogcímrendelet pedig csak azt szabályozná, mire nem lehet pályázni. A HACS egy külön elkészített akciótervben szabna pontos keretet (a területére érvényes fejlesztési célok mentén) pályázói számára. Az előzetes visszhangok alapján rendkívül kedvező fogadtatásra találtak az új tervek a vidékfejlesztésben érdekeltek körében.

A jövőben erősen építeni kell azokra a vidékfejlesztőkre, akik nagy tapasztalatokkal rendelkeznek, térségükben elismertek. Ők a biztosítéka annak, hogy a megindult közösségé-kovácsolódás tovább folytatódik, a LEADER szemlélet a gyakorlatban is kiterjedélyesedik. Tudásukat felhasználva kiforrottabb fejlesztési tervek születhetnek, nem csak folyamatos kísérletezésnek lehetünk tanúi.

Térségi szemlélet, partnerség

A LEADER közösségek már a megalakulásukkor célul tűzték ki, hogy küzdenek a településeken elterjedő közönyösség, elidegenedés ellen, aktivizálják a közösségeket települési, majd térségi szinten. Partnerség kialakítására törekedtek egészen nemzetközi szintig. A célok elérésének gyakorlati színterét jelentették a falunapok, a helyi termékes rendezvények és természetesen a regionális és országos rendezvények (Magyar Vidék Napja, LEADER Expó, Hungaroring Feszt stb.). Néhány Pest megyei akciócsoportunk példaértékű nemzetközi kapcsolatokat épített ki.

A megye összes LEADER egyesülete azért dolgozik, hogy biztosítsa az adott térség közösségeinek összetartozását, a partneri kapcsolatok ápolását, s kifejezetten arra törekszik, hogy a települések megváltozott helyzetének figyelembevételével az új fejlesztési igények beépítésre kerüljenek. Lehetőséget biztosít a különböző szférák közötti együttműködésre, az innováció növelésére és a hálózatépítésre. A tapasztalatok mindenestre árnyaltak. Vannak akciócsoportok, ahol kifejezetten erősödött a tagok közötti összetartó erő, szívesen egyeztetnek és vállalnak feladatokat térségük jövőképe-ének formálása, megvalósítása érdekében. Ugyanakkor vannak térségek, ahol nem sikerült az elveket gyakorlati szintre ültetni, a bizalmatlanság szele lengi körül a LEADER misztikumot, a nyertesekkel kapcsolatban a „sógor, koma, jóbarát” elv érvényesülését sejtik. Szükség van tehát a program hatékonyabb népszerűsítésére, melyhez a működési költségen kívüli keretet is biztosítani kellene.

Fejlesztések, minták

Minden megvalósult fejlesztést sikerként él meg az akciócsoport, kivált akkor, ha a pályázati elszámolás (ez a koránt sem egyszerű művelet) is rendben lezajlik. Öröndetes a tapasztalt, jelentős vállalkozásfejlesztési igény, a sok nyertes pályázat, amellyel munkahelyteremtő beruházások indulhattak, indulhatnak el.

A Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület (BDIVE) a működési költségéből minden évben pályázatot ír ki közösségei számára, hogy a közösséggé formálódást, az egymásra figyelést erősítse. A nyertesek szimbolikus ajándékot vagy serleget kapnak, amellyel az egyesület bizonyítja, hogy nem az anyagi, hanem az erkölcsi elismerés a fontos. Ugyancsak a BDIVE rendszeresen hirdet rajzpályázatot gyermekek számára vidékfejlesztés témakörben. Ezen kívül saját pályázatot írt ki „Börzsöny szépségéért küzdők táborába tartozom” címmel, hogy a legszebb helyi védelem alatt álló épületet díjazza, valamint azokat a vállalkozókat, turisztikai szolgáltatókat, akik településeikért még segítségnyújtást is vállalnak. Egy másik akcióban a „Tiszta udvar – rendes ház” mintájára keresték térségük legtakarosabb (nem a „pénz beszél” jellegű) portáit, amelyben a „Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület legtakarosabb portája címet lehetett elnyerni. A táblák ma is ott díszelgenek a díjazott házakon. A BDIVE nagy eredménynek tekinti, hogy sikeres a helyi termékek piacra jutásának ösztönzése, így egyre több helyi piac nyílik az egyesület területén. Kívánatos a korábban nagy területeken termesztett bogys gyümölcs, alma, barack termőterületének növelése, illetve a gyümölcs helyi feldolgozása.

A HAJT-A Csapat Egyesület (HCSE) területén munkahelyteremtés szempontjából kiemelkedik az a III. tengelyes fejlesztés, melynek során piaci pozíciója erősítése mellett kilenc új munkahelyet tudott létrehozni Tápiószentmártonban a FER-ÉPSZER Hungary Kft. Famegmunkáló üzemépület létesült a legkorszerűbb technológiával rendelkező asztalosipari gépekkel felszerelve. A HCSE területének LEADER-nyertes rendezvényei közül kiemelkedett a „Tápió Expo”, amelyen a térség településeinek őstermelőivel, gazdálkodóival, családi-, mikro- és kisvállalkozásaival, termékeivel, kereskedőivel, illetve kulturális csoportjaival ismerkedhettek meg a látogatók. A rendezvény több ezer látogatót vonzott, kiváló terepet biztosított a kulturális és gazdasági kapcsolatépítésre, az identitástudat erősítésére. A „Tápió-menti Kvízfesztivál” különleges, hiánypótló, a tíz-tizennégy éves korosztály általános műveltségét próbára tevő rendezvénysorozata volt a térségnek. A tények, az adatok, a hétköznapi élet összefüggései, a tudományok, a történelem, az irodalom, anyanyelvünk páratlan gazdagsága, játékosága mellett kiemelten a Tápió-vidék értékeire fókuszált a vetélkedő sorozat, amely a fiatalok identitástudatának erősítését is szolgálta. Sikeres folytatás várható. A lakosság biztonságérzetének erősödését jelentette az, hogy LEADER forrásból több polgárőr szervezet is térfigyelő kamerarendszerhez jutott.

A GERJE-SZTÓK Helyi Vidékfejlesztési Közösség Egyesület területén III. tengelyes forrásoknak is köszönhető, hogy európai színvonalon működhet tovább a törteli házitészta-gyártó kisüzem és a csemői Orlov-Fa Kft. fűrészüzeme.

Az Észak-Kelet Pest Megyei Leader Egyesület minden támogatott és megvalósított fejlesztésére büszke. Területének vállalkozói igen aktívak a pályázatokban és a közösségi életben is. Vállalkozásfejlesztő tevékenységükkel munkahelyeket teremtenek.

Nemzetközi kapcsolatok

A Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület már 2008-ban kapcsolatba lépett egy észtországi akciócsoporttal, akik már többször vendégeskedtek itt. Folyamatban van egy finnországi és egy romániai kapcsolat elmélyítése is. A 2009-es LEADER Expón Szlovákiából, egy földrajzilag közeli terület akciócsoportja ajánlott fel partnerséget, s 2010-ben nemzetközi együttműködési megállapodás aláírására is sor került. A megállapodás fő mozgatórugója az a közös cél volt, hogy a fiatalok ne vándoroljanak el, illetve csökkenjen az elvándorlás mértéke a városok irányába. A fiatalok osszák meg egymással tapasztalataikat, terveiket, a tradíciókat felhasználva a falvakban képzeljék el további életüket, mellyel erősíthetik az idősek és a fiatalok közötti egyre gyérülő párbeszédet.

A Felső-Homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület (FHVE) kiváló nemzetközi együttműködést folytat a Francia Bordeaux-Medoc-i Magánerdő Tulajdonosok Szövetségével, és ez a kapcsolat jelentős gazdasági eredményeket hozhat. A maga több mint 415.000 ha akácosával Magyarország az első helyet foglalja el Európában az akác termesztés terén. Az akác mezőgazdasági, erdészeti, tájépítészeti, környezetvédelmi, kulináris és műszaki értékei, valamint művészi lehetőségei még nagyon kevésbé ismertek és ritkán hasznosulnak Franciaországban. Ezért a francia partner, amelynek alapvető célja az új erdészeti termesztési technológiák népszerűsítése és elterjesztése Médocban, úgy látta, elengedhetetlen, hogy a médoc-i erdőtulajdonosok belekezdjenek egy figyelemfelkeltő akcióba, amely felhívja a figyelmet az akácra. Ugyanakkor szükség van arra is, hogy az erdőtulajdonosok Magyarországon közvetlenül tanulmányozhassák az akác kutatásában elért eredményeket, az akác erdőművelést és fájának feldolgozását. A célok elérésének érdekében több csereutazásra került sor. A FHVE delegációja a franciaországi útjai során bepillantást nyerhetett az öröklődések vagy vásárlások miatt végletekig felaprózódott, sok esetben osztatlan közös tulajdonban lévő erdőbirtokok adminisztratív és szakmai kezelésének francia módszereibe, valamint tájékoztatást kapott az erdőtüz elleni védekezésre létrejött, önkéntes egyesületek szervezeti formáiról és működéséről. Ezeknek a szakmai találkozóknak a célja a szakemberek látókörének kiszélesítése, a szervezetbe tömörülés elősegítése, szakmai támogatás nyújtása.

A Strázsa-Felső Tápió Vidékfejlesztési Nonprofit Kft. (amely 2012 áprilisában megszűnt) egy szlovák-magyar munkaügyi együttműködés létrehozásánál játszott közvetítő szerepet, így nagy segítséget

nyújtott a képzési lehetőségek feltérképezése (szakmunka, nyelv stb.), cégalapítás, vállalkozások be-településének lehetőségei és a kölcsönös munkaerő áramlás feltételeinek tisztázása terén. Cél, hogy a két ország szervezetei között jó kapcsolat, a bevált, jó gyakorlatok átadása és a jövőben történő szorosabb munkaügyi együttműködés alakuljon ki.

A GERJE-SZTŐK Helyi Vidékfejlesztési Közösség Egyesület egyéb pályázati rendszerben (HU-SK határon átnyúló együttműködési program) valósított meg nemzetközi együttműködési projektet.

6. KÖZLEKEDÉS

6.1. A megye kapcsolati, közlekedési struktúrája

6.1.1. Pest megye pozíciói

Pest megye térségi, hazai és nemzetközi helyzetét alapvetően az határozza meg, hogy mint – Budapesttel együttesen – központi szerepű nagyvárosi régió, saját lokális térség-szervező és adminisztratív feladatai mellett egyfelől országos felelősségű funkcióknak is meg kell feleljen, másfelől sajátos szerepkörével az európai nagyvárosi régiók hálózatának is potens kapcsolati pontja kell legyen.

A megye e háromrétegű feladatköréhez geopolitikai, gazdaságföldrajzi pozíciói kiválóak. Európa közepén, kontinensrészeket összekapcsoló makro-tengelyek metszésében, népek, kultúrák, értékek találkozásánál, napjaink globál - gazdasági áramlatainak súlyvonalában kínál gazdag természeti, fizikai és humán adottságokkal rendelkező stratégiai jelentőségű helyszínt.

Alapozva a kitüntetett adottságokra, a megye egyedi és legfontosabb feladata a kapu pozíciójára alapozott híd szerep betöltése a térség-szerveződés két horizontális szintje, az európai (globális) és a hazai regionális szintek között. E szerepkör igényli, hogy adottságainak jobb hasznosításával alkalmassága növekedjen a tágabb – globális – szintből merített erőforrások fogadására és továbbítására az ország más térségei felé, azok fejlődése érdekében. A fejlesztési tényezőket a világból a térségbe vonzó és az ország más területei felé továbbító transzfer szerep napjaink regionalizált gazdasági rendszerében Pest megye – mint metropolisz térség – sajátos, ország szervezési legitimitást biztosító új szerepköre.

E szerepkör napjainkra még nem, vagy csak csíráiban működik. A térség egyenlőre saját kapu szerepe felépítésének és rész-eredményeinek fázisában van, továbbító feladatköréhez még nincs kellő ereje. A 2013-al végződő fejlesztési ciklus pozíciókra és célokra vonatkozó, a közlekedést érintő vezérszavai: centrális helyzet; kapu és híd szerep; magisztrális tengelyek; négyzethálós szerkezet; megújuló struktúrák; pólusok és policentrumok; mikrotérségi elérhetőségek; településközi hozzáférések; élhetőség; belső kohézió; külső versenyképesség; kívülről érkező impulzusok befogadására való felkészülés; tőkemozgások területgazdák általi motiválása; vonzerő és életminőség javítása; kiemelt földrajzi helyből fontos stratégiai helyé válás.

A pozíciók érvényesülése és a célok megvalósulása a szükséges eszközök hiányából vagy elmaradottságából, illetve pótlásának, fejlesztésének elégtelenségéből eredően a 2013-mal záródó ciklusban az esélyektől és a lehetőségektől lényegesen elmaradt. A struktúrák megújítása, pólusok, policentrumok kialakítása, belső elérhetőségek, illetve külső versenyképesség javítása csupán kismértékben, részlegesen és területileg lokalizálva valósult meg. Holott Pest megyében, a magisztrális közlekedési elemek országon belüli koncentrációja egyedülálló – és az ebből eredő forgalmi aránytalanságokat az M31 autópálya, valamint az M0 autópálya keleti, déli szektorainak megépítése jelentősen enyhítette – a megye nem tudta kihasználni helyzetének, pozíciójának előnyeit. Ennek legfőbb oka a térségi szereplők kellő együttműködésének, a térségi folyamatok, illetve eszközök kellő integráltságának hiánya.

6.1.2. Kapcsolati, közlekedési szegmensek

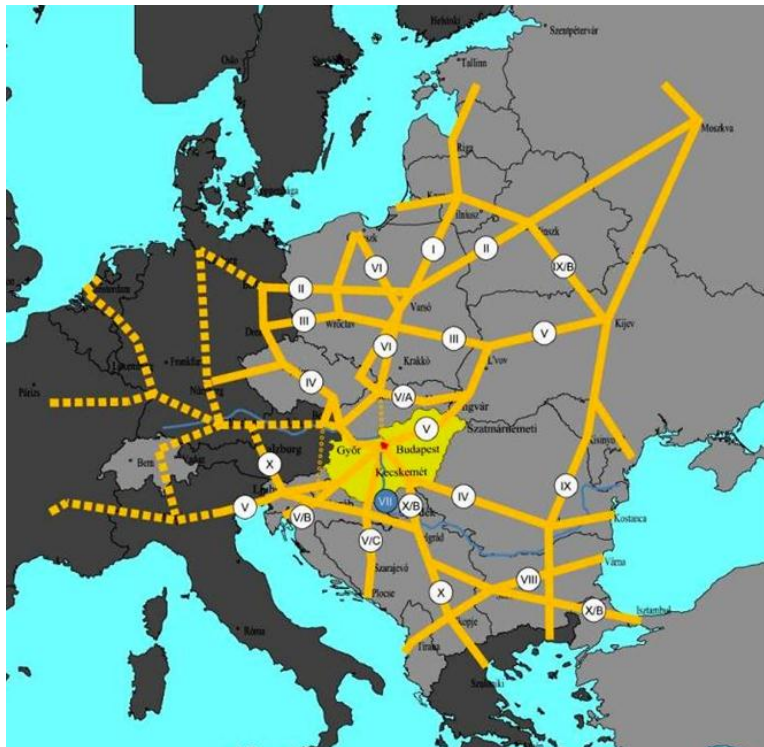
A megye sajátos feladatköréből következően, a térség kapcsolati, közlekedési viszonyainak alakulása kiemelt jelentőséggel bír. A kapcsolati alkalmasság javítása érdekében történt beavatkozások eredményessége, három közlekedési szegmens folyamatai alapján ítéltethők meg. Ezek:

- a nemzetközi és országos kapcsolatok (elérhetőség) alakulása – a megye, mint jó földrajzi hely,
- a fővárossal való kapcsolatok alakulása – a megye, mint erős, kooperatív, együtt-működő térség,
- a belső térségi kapcsolatok alakulása – a megye, mint hatékony, erős kohéziós tér.

A megfogalmazott feladatok nyomán az elmúlt években történt beavatkozások ugyan rész-eredményeket hoztak, azonban a már említett menedzselési, szervezési és koordinációs hiányosságok akadályozták mind a hiányosságok elvárható mértékű felszámolását, mind a megvalósult fejlesztések hatásainak optimalizálását. Összességében megállapítható, hogy a beavatkozások fenti szegmensek minőségét felsorolásuk sorrendjében csökkenő mértékben javította. A legnagyobb adósság ebből következően a belső térségi kapcsolatok szintjén alakult ki. A jelen állapot fő hiányosságaira az alábbi megállapítások tehetők.

Pest megye, mint jó földrajzi hely.....

- A nemzetközi repülőtér nem tudott intermodális gócponttá válni, földi megközelítése nehézkes, nem épültek ki sem városi, sem térségi vasúti kapcsolatai, az utóbbi időkben a MALÉV megszűnésével korábbi jelentősége, gyűjtő- elosztó szerepe is csökkent.
- A megyei vasúthálózat a XIX. század óta lényegében változatlan, a nemzetközi vasúti pályák megyei szakaszai a főhálózat legszűkebb, és néhány elem esetén a legkorszerűtlenebb elemei, a vasúti pályaudvarok állapota kevés kivételtől eltekintve drámai színvonalú.

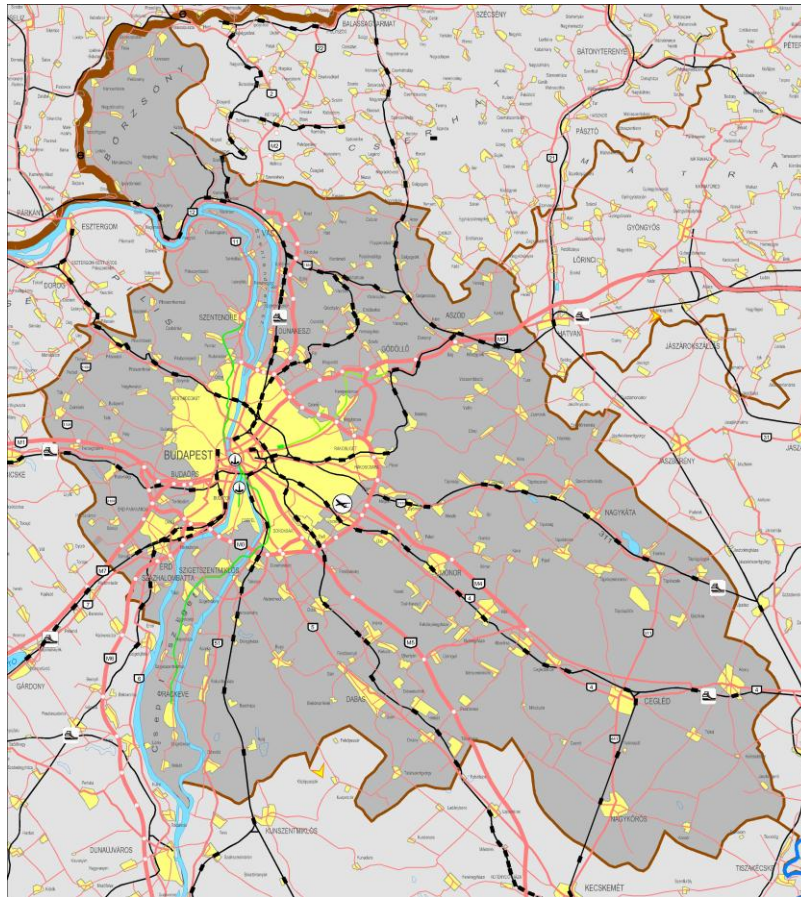
Pest megye pozíciói a Transzeurópai közlekedési rendszerben

- A térségbe érkező autópályák, nemzetközi főutak érintett útpályái a megyei úthálózat legsűrűltabb, legkritikusabb forgalmú elemei, amelyek mentén nem épült ki a forgalmat egy fenntartható térségi közlekedésbe illesztő eszközváltási infrastruktúra (illeszkedő, jó minőségű mellékálózat, P+R, kapcsolódó közösségi hálózat) sem.
- Európa legfontosabb nemzetközi vízi útja, a Duna lehetőségei kihasználatlanok, nemzetközi személyforgalma jelentéktelen, a nemzetközi hajóállomás méltatlan nevéhez, az áruszállítás gazdasági hatásaiból a térség a kapcsolódó logisztika hiányosságai miatt minimálisan részesedik.

Pest megye, mint kooperatívan együttműködő nagyvárosi térség....

- A megye és a főváros integrált közlekedési rendszerének hálózati adottságai jók, de hiányoznak mind a kapcsolati, mind az intézményi feltételei, az e kérdésben érintett szereplők között nincs, vagy alig van érdemi párbeszéd.
- Az elővárosi és a városi közlekedési hálózatok nem alkotnak integráns rendszert, hiányos az eszközváltási infrastruktúra és szinte teljesen hiányzik az intermodalitás valamint az interoperabilitás infrastruktúrája.
- A közlekedési szolgáltatók között nincs menetrendi harmonizáció, nincs és jelei sem láthatók az egységes jegy- és tarifa rendszernek, a közös információs rendszernek és marketing tevékenységnek.

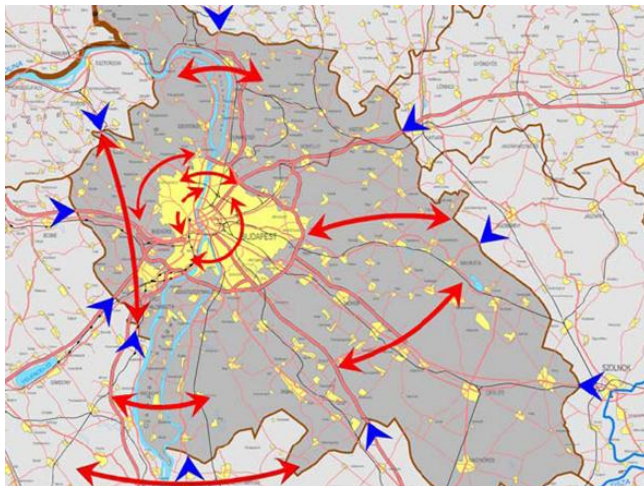
- Az intézményi feltételek megteremtésére hivatott Budapesti Közlekedési Szövetség megszűnt, a MÁV, a VOLÁN és a BKV együttműködését, a rá- és elhordásban a munkamegosztás egyeztetését kényszerítő mechanizmusok mára teljesen hiányoznak.

Pest megye közlekedéshálózati struktúrája

Pest megye, mint erős kohéziós tér....

- A megye közlekedési szerkezete alapvetően sugaras szerkezetű és főváros irányú, hiányosak a harántoló kapcsolatok, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a megye települései és kistérségei között nem kellő mértékű az együttműködés.

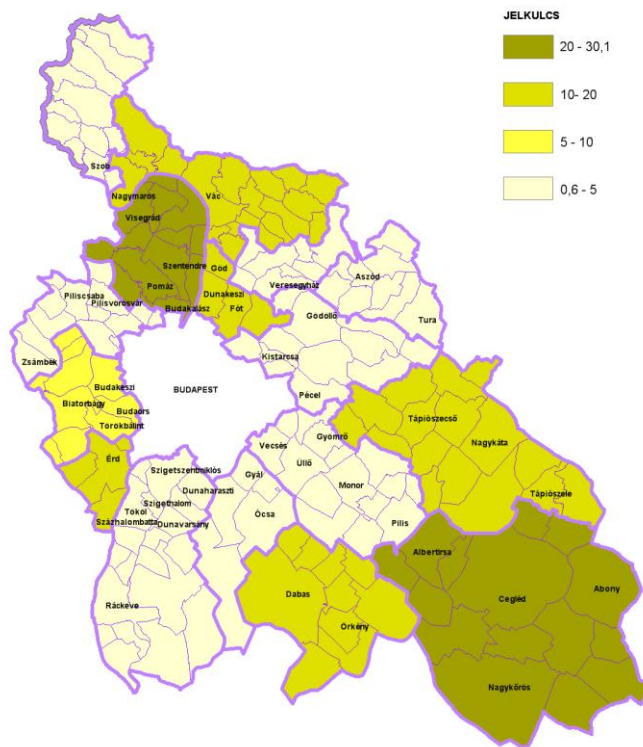
Pest megye közlekedési kapcsolati hiányai

- A harántoló kapcsolatokat az M0 autópálya kivételével szinte kizárólagosan mellékutak biztosítják, amelyek állapota, burkolatminősége, keresztmetszeti és vonalvezetési adottságai alacsony szolgáltatási szintet és elégtelen forgalombiztonságot eredményeznek.

- A közösségi közlekedés kötőpályás hálózata (MÁV és HÉV vonalak) fejlett, de kizárólagosan főváros irányú, a harántoló

közösségi kapcsolatokat biztosító autóbussz-közlekedés a közúthálózaton zajlik, ami megbízhatóságát kedvezőtlenül érinti.

Kerékpárutak hossza Pest megyében, kistérségeként, km, 2010
(TEIR adatok alapján)

gok. Ezek megszüntetése jelenti Pest megye közlekedési rendszerének legnagyobb tartalékát.

6.2. A megye közlekedését jellemző néhány fontosabb mutató

6.2.1. Területi jellegzetességek, adatok

Pest megye vándorlási mozgásait, ehhez kötve települései szerkezetének alakulását elsősorban az autós közlekedésre alapozott szuburbanizáció alakította, amelynek következményeként a települések szerkezete a vasútvonalaktól egyre jobban elfordult. E koordinálatlan folyamatok következménye egyfelől a napi utazások mennyiségének és hosszának növekedése, másfelől az utazások összetételében a modal-split arány kedvezőtlen alakulása, az autóhasználat előtérbe kerülése. A főváros határát 100 utazásból 65-en autóval lépik át, a megye területén ez az arány még kedvezőtlenebb.

Hasonlóan kedvezőtlennek, illetve a lehetőségek kihasználatlanságának minősíthető, hogy miközben az autópálya fejlesztések jelentős logisztikai szolgáltatásokat vonzottak a megye térségébe, aközben egy tudatos fejlesztési politika hiányában azonban erre nem épült rá a megfelelő feldolgozó, összeszerelő, szortírozó háttérpar. Pedig a másutt előállított, de a megyében megállított áru nagy lehetőségét adja a megyei hozzáadott érték realizálásának.

A közlekedési rendszer infrastruktúráját és teljesítményeit leíró mutatók Pest megyét majd minden vonatkozásában országos átlag fölé emelik, azonban ezeket az adatokat egyfelől a megye előzőekben említett sajátos szerepe, másfelől a markáns területi különbözőségek árnyékában kell értelmezni.

A megyén belül a közutak teljes hossza 2707 km, ebből 233 km gyorsforgalmi út, 257 km elsőrendű, 270 km pedig másodrendű főút. A megye ezen valamennyi adatával első helyen áll a megyék között országos szinten, gyorsforgalmi hálózathossza nagyobb, mint a GDP-ben öt megelőző, három megyét egyesítő Nyugat-Dunántúli régió megyéié. A 100 km²-re eső közúti hossz fajlagos értékében (42 km) viszont a megye csak harmadik, Zala megye és Vas megye megelőzi (46 km).

- A Duna megyén belüli közösségi szolgáltatásokat csak keresztirányban bonyolít (kompközlekedés), ugyanakkor a keleti és nyugati területek közötti kapcsolatokban markáns akadályt jelent, mivel az M0 autópálya határolta közvetlen főváros-térségen kívül a megyében nincs Duna híd.

- Tekintettel arra, hogy a hosszabb utazásokhoz még nem épült ki a közösségi közlekedésre ráhordó kerékpáros infrastruktúra, a megyén belüli kerékpáros közlekedést elsősorban a szabadidős kerékpározás jelenti, koncentrálna elsősorban a Duna menti északi zónára.

- Összességében és fent említett szerkezeti hiányok ellenére is megállapítható, hogy a megye közlekedésének legfőbb hiányosságai nem mennyiségi, hanem inkább minőségi hiányosságok, illetve működtetési, együttműködési, intézményi, szabályozási hiányosságok.

A megyei közforgalmú vasútvonalak hossza 576 km, ebből mindössze 2 km az üzemén kívüli vonal. E vonalhossz szintén a legnagyobb a megyék rangsorában.

A motorizációs szint (szgk/1000 lakos) nagyságában Pest megye a Fővárost is megelőzve (331) áll az első helyen (338), míg a legkisebb ellátottságú Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ez az érték csupán 240 szgk/1000 lakos.

A foglalkoztatottak területi mozgására vonatkozó 2005 évi adatok alapján a megye helyzete egészen sajátos. Ingázási különbözete (eljáró és odajáró dolgozók) -30%, ezzel Nógrád megyével együtt a legrosszabb az országban, miközben a megyén belül foglalkoztatottak 43%-a máshonnan jár a megyébe dolgozni és csak 57% lakik is, dolgozik is a megyében.

A BKSZ területi lehatárolása (Forrás: S-bahn koncepció)

Fenti adatok Pest megye kiemelt mobilitási aktivitását, közlekedési rendszerének kiemelt terhelését igazolják. Különösen, ha figyelembe vesszük a gazdasági szerkezet összetételét, tehát hogy 100 munkahelyből 67 munkahely a fokozott utazási, szállítási igényű szolgáltatási szektorban van, valamint ha figyelembe vesszük a megye nagy tranzit forgalmi terhelését.

A megye közlekedését leíró mutatók és adatok szűk értelmű megyére vonatkoztatását nehezíti, sőt torzíthatja az utazási, szállítási teljesítmények főváros térség általi befolyásoltsága, valamint a közlekedési érintettség többféle területi értelmezése.

A megye közúti és kötöttpályás személyforgalmának jelentős része, áruforgalmának nagyobb része a megye közlekedési pályáin csupán áthaladó, a térség számára inkább terhelést, mint hasznot jelentő tranzit forgalom, amely vagy a fővárosba irányul, vagy a teljes térség szempontjából idegen átmenő forgalom. A megye ez utóbbi forgalmi terheléstől való mentesítése – vagy fent jelzeten e forgalom logisztikán át történő térségi gazdasági tevékenységekbe vonása – a jövő egyik fontos és összetett fejlesztési feladata.

A megye területe közlekedési értelemben többféle térségi lehatárolás része. Így része a közép-magyarországi régió területének, a szobi kistérség kivételével (!) része a Budapesti Közlekedési Szövetségnek (amelynek intézményi háttere jelenleg bizonytalan), illetve a megye területének főváros közeli térsége része a Budapesti Agglomerációnak (amelynek intézményi háttere ugyancsak bizonytalan).

A többféle területi lehatárolásból eredő eltérő tartalmú adatgyűjtések, valamint a jelentős mértékű területidegen forgalom ellentmondásossá teszi a megye közlekedési folyamatainak mutatókkal, számokkal való leírását. A legmeghatározóbb személyforgalmi áramlatok leírására talán a megye területétől a Szobi kistérségen túl jelentősebben csak a nyugati zónában szélesebbre terjedő, de folyamataival ott is a megyét érintő, 188 települést magába foglaló BKSZ értelmezés a leginkább alkalmas. (A BKSZ (Budapesti Közlekedési Szövetség), mint intézmény működése jelenleg szünetel, de mint a Főváros valóságos vonzáskörzete, tervezési egységként való használata alapvetően indokolt.)

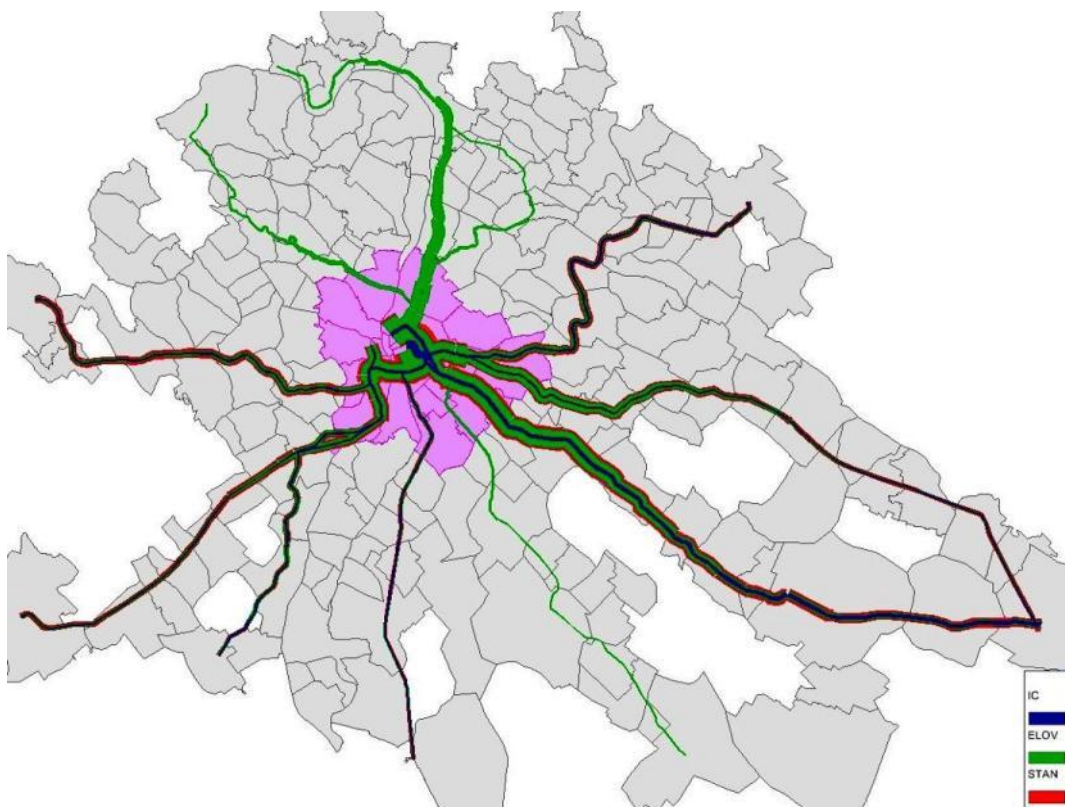
A 188 településsel érintett térségben Budapesttel együtt a lakónépesség száma mintegy 3.196.000 fő, a foglalkoztatottak száma 1.429.000 fő. A Budapesten kívüli 188 településről a foglalkoztatottak 47,5 %-nak a munkahelye nem esik egybe lakóterületével. Eltérő lakóterület és munkahelyi terület esetén a munkahelyi utazások (hivatásforgalom) 80-90%-a a fővárosba, vagy annak közvetlen közeli térségébe irányul.

6.2.2. A közlekedési hálózat jellegzetességei

Az elővárosi és helyközi közösségi kötőtpályás közlekedést 11 vasútvonal és 4 hév vonal biztosítja, közúton néhol párhuzamos, máshol kiegészítő szolgáltatást nyújtva a Volántársaságok autóbusszai közlekednek. A kötőtpályás vonalak az esztergomi (2.sz.) és a lajosmizsei (142.sz.) vonal kivételével villamosítottak, a tervezési sebesség 50-160 km/h között változik. A városi, elővárosi kötőtpályás vonalak közötti integráció ma még hiányzik.

A vasútvonalak közül a hegyeshalmi (1.), székesfehérvári (30.), ceglédi (100.), újszászi (120.), hatvani (80.) bonyolít jelentős forgalmat, napi 140-180 vonat közlekedik két irányban. A váci vonal (70.) Vác és Budapest között szintén eléri ezt a forgalomnagyságot. Általában ez a forgalom a pálya kapacitásának csupán 50-70%-át adja a fővároson kívüli szakaszokon. Kapacitása határán egyetlen vonalként az esztergomi vonal üzemel. Ennek ellenére, a környéki forgalom lehetőségeit nagymértékben korlátozza, hogy az elővárosi- városközi- és nemzetközi személyforgalom, valamint a belföldi- és nemzetközi áruforgalom ugyanazon az általában rossz műszaki feltételekkel rendelkező pályatesten halad.

A külső szakaszokon mutatkozó esetleges kapacitástartalék a budapesti fejpályaudvarok (és az oda vezető vágányutak) kapacitás korlátai miatt elvész. A pályaudvarok közel 100%-os kapacitással üzemelnek, többlet vasúti forgalom fogadása a fejpályaudvarokon kapacitásbővítés (pálya és biztosítóberendezés oldalról) nélkül nem oldható meg.

Elővárosi kötőtpályás hálózat és forgalmi volumene

Szolgáltatás gyakoriságot tekintve, a hév vonalakon csúcsidőben 5-10 perces követéssel közlekednek a szerelvények. Kedvező a szolgáltatás a váci vasútvonalon 15-20 perces követési idővel és ütemes menetrenddel. A többi vonalon jellemzően 20-30 percenként közlekednek az elővárosi vonatok csúcsidőszakban. A délutáni rendelkezésre állás kevésbé frekvenciált, napközben és este pedig gyakran az órás gyakoriság sem adott. Ez a rugalmatlanság rontja a kötőtpályás közlekedés megbízhatóságát.

A közúthálózat kapacitív, kedvező szolgáltatást nyújtó elemei sugár irányúak.(M1, M3, M5, M6, M7 autópályák; M2 autóút; 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 10., 11., 31., 51. sz. főutak). Közöttük a haránt irányú kapcsolatok hiányosak. Harántoló kapcsolatot biztosít a 2012-ben a keleti szektorában teljessé váló M0 autópálya, amelynek térségi forgalomelosztó szerepét korlátozza, hogy viseli a helsinki IV. és V. transeurópai folyosó jelentős tranzitforgalmát. A környéken a napi ingázó forgalom keveredik a tranzitforgalommal jelentősen túlterhelve és balesetveszélyessé téve az érintett útszakaszokat. A forgalom munkanapokon a sugár irányú elővárosi közlekedési pályákon torlódik, nagysága a motorizáció növekedésével évről-évre emelkedik. Az alternatív kapcsolatot biztosító utakon az eljutási idő egyen-súly kialakult, az un. menekülő utak, mint lehetőségek megszűntek.

Az elmúlt évek megyét érintő legjelentősebb fejlesztéseként elkészült az M0 autópálya keleti szektorra és az M3-al kedvező kapcsolatot jelentő M31 autópálya, 2013-ban pedig végleges keresztmetszétére bővül az M0 déli szektora, de a térségi és távolsági kapcsolatok megfelelő biztosításához ma még komoly akadályt jelent az M0 autópálya északi, nyugati szektorának, a Tápiómenti feltáró útnak, és az M4 továbbépítésének hiánya. Kiemelt problémaként jelentkezik az M0 környékű befejezésének elmaradása, amely késlelteti a nyugati szektor úthálózati elemeinek összekapcsolását, a térség átjárhatóságát. A fejlesztés során kiemelt figyelmet kell fordítani az ott élők érdekire valamint a természeti környezet megővésére.

A vasúti és közúti közösségi szolgáltatások együttműködése kifejezetten. Klasszikus ráhordási szerep (ahol az utazáslánc: az autóbusz – MÁV – fővároson belüli utazás) markánsan csak a Ceglédi (100.) vonal mentén működik. Ezen a vonalon a kedvezőbb eljutási időt kínáló kötött-pálya versenyelőnyben van, a Volán gyakorlatilag nem kínál párhuzamos utazási lehetőséget. Ehelyett – helyesen – településen belüli, és települések közti ráhordó szerepet tölt be.

A vasúti és az autóbuszos kiszolgálás összehangolatlanságára példa az esztergomi (2.) és lajosmizsei (142.) vonal térsége, ahol a ráhordás szerepe elenyésző, az autóbuszos kiszolgálás párhuzamos jellemű, a két üzemág verseng. (forrás, S-bahn koncepció)

A megye egyetlen nemzetközi kapcsolódása északi, Szlovákia irányú. Rendkívül hátrányos, hogy éppen az északi irányú kapcsolatokban van a legnagyobb mennyiségi és minőségi hiány, amelyet a topográfiai kötöttségek is erősítenek. A magyar-szlovák napi – mintegy 21 000 jármű/nap – összes határforgalomból Pest megye ma egyetlen működő határátkelőhelye (Letkés) csupán 300 jármű/nap alatti forgalommal részesedik.

Szlovákiához kapcsolódó megyei kistérség az elérhetőségben és gazdasági dinamikában egyaránt hátrányos helyzetű Szobi kistérség, amelynek lehetőségeit a határon túli területekkel való szorosabb kapcsolat jelentősen javíthatná. E kapcsolat akadályai a ma még nem helyreállított térségi vasúti és közúti összeköttetések, kiemelten az Ipoly hidak. A megyében valamikor működő és a jövőben újjáépíteni tervezett 7 Ipoly-hídból a közeli jövőben várhatóan 2 híd készül el, ezek az Ipolydamásd-Helemba és a Vámosmikola-Ipolypásztó kapcsolatot állítják helyre.

6.2.3. Áramlási, forgalmi adatok

Belső kapcsolatok (Forrás: S-bahn koncepció)

A megye közlekedési rendszerének és fejlesztési törekvéseinek összehangolatlanságával, koordinátlanságával és az integráció hiányával függ össze, hogy a KSH 2001 évi népszámlálási adatai alapján a napi ingázók közül:

- 30 % lakik olyan településen ahol a vasúti közlekedés térbeni elérhetősége nagyon kedvezőtlen, a település és a kötöttpályás megálló kapcsolata nagyobb, mint 1500 m;
- 49 % ingázó esetében ez a távolság kedvezőtlen, 500 – 1500 m közötti;
- 6 % ingázó esetében a távolság megfelelő.

A megye területén összesen 99 MÁV és HÉV állomás, illetve megálló működik, ennek ellenére az elővárosi közlekedést igénybe vevő napi ingázók 15 %-a esetében közvetlen kötőpályás kapcsolat nem áll rendelkezésre

A napi bejárók (ingázók) eszközhasználatában – ellentétben a városkörnyéki modal-split arányával – 50 %-nál magasabb a közforgalmú eszköz részesedése.

A főváros határát naponta átlépő mintegy 600 000 utazásból 387 000 utazás ma személygépkocsival történik és az előrejelzések szerint pedig a 2015-re várható közel 800 000 utazásból – hatékony beavatkozás hiányában – a személygépkocsival történő utazások száma 530 000 is növekedhet.

A megye területei és a főváros közötti utas-áramok jellegzetességeit érzékeltetik az alábbi adatok.

- A BKSZ 2006. évi számlálása alapján a MÁV esetében városhatárt átlépő utasokból 55% naponta lépi át a városhatárt (tehát ingázó), a VOLÁNBUSZ esetében ez az arány 67%. További 16%-a, illetve 13%-a az utasoknak hetente többször utazik Budapestre.
- A városhatárt átlépő vasúti forgalom 66-71%-a tekinthető hivatásforgalomnak, a távolsági autóbusz forgalomnál pedig a beutazók 80-83%-a.
- A hivatásforgalmon belül a személygépkocsi használat részaránya 40-45% körüli értékre tehető.

A megye közlekedési rendszerének relatív jó fejlettsége és relatív rossz minősége közötti olló elsődleges okait az alábbi táblázat érzékelteti.

Forma	Eszköz, intézmény	Fejlettségi szint
Személyszállítás	Egységes jegy- és tarifarendszer	kezdetleges
	Egységes információs rendszer	nincs
	Menetrendi harmonizáció	nincs
	Intermodalitás, összközlekedés létesítményei	kifejletlen
	Kooperativitásért felelős intézményi háttér	nincs
	Kooperativitást segítő szabályozási háttér	hiányos
Áruszállítás	Kombinált szállítás létesítményei	kifejletlen
	City logisztika létesítményei	kezdetleges
	Ösztönző tarifapolitika, pénzügyi szabályozás	kezdetleges
	Integrált szállítást koordináló intézményi háttér	nincs
	Integrált szállítást ösztönző szabályozási háttér	hiányos

Külső kapcsolatok

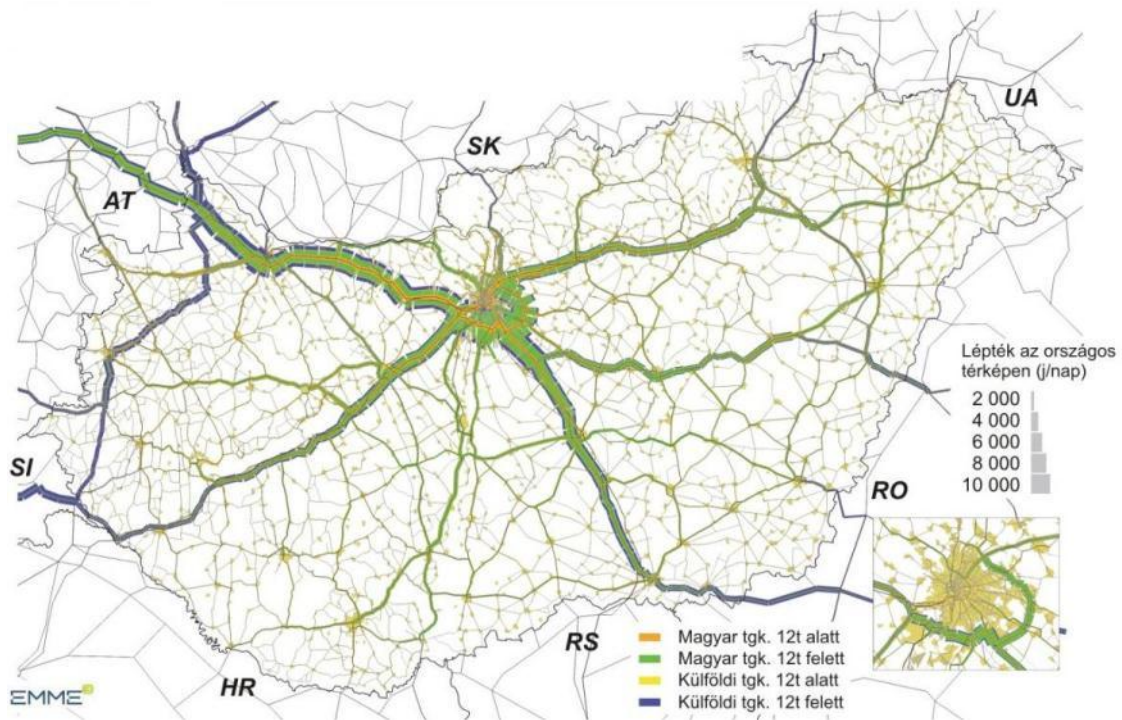
A külső kapcsolatokban a megyébe irányuló, a fővárosba irányuló és a térségen csak áthaladó forgalom elkülönítése nehéz.

A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér utasforgalma 8,9 millió utassal, 2011-ben érte el csúcspontját. Megelőző évihez viszonyított növekedése az európai átlagot meghaladva 9%-os volt, ezen belül különösen öröndetes a hagyományos légitársaságok utasforgalmának 20%-os növekedése. Az átszálló utasok a teljes forgalom 17%-át képviselték, a MALÉV 200 ezer fővel növelte éves forgalmát.

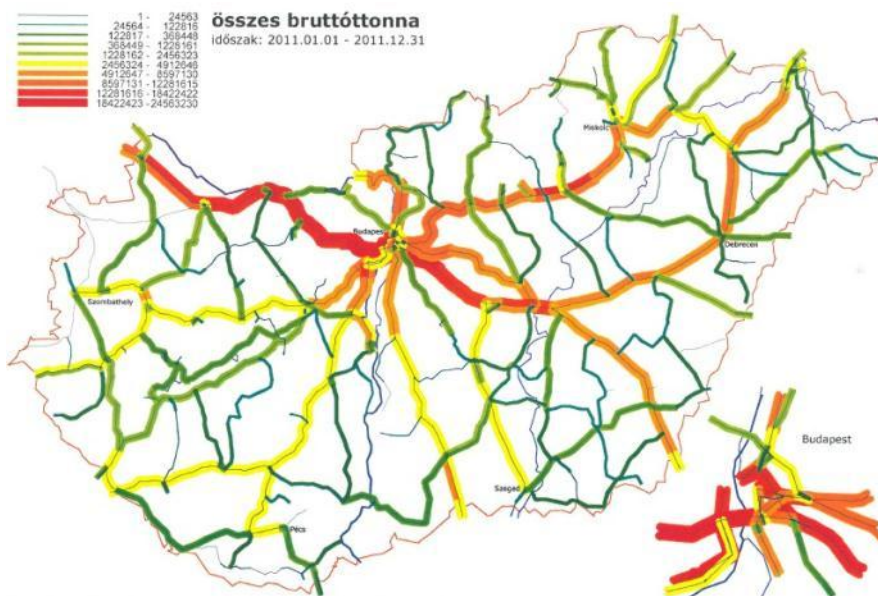
A 2012-es évben az utasforgalom – a MALÉV megszűnéséből eredően - várhatóan 14-25%-kal csökken, az igazi változást azonban nem az utasforgalom nagysága, hanem az összetétele jelenti, amelyet a járat-összetételben bekövetkezett változtatások jól érzékeltetik. Míg 2011-ben az összes napi le – felszálló gép 82%-a volt hagyományos és 18%-a diszkont, addig 2012-ben csupán a 47% a hagyomá-

nyos, és 48% a diszkont, illetve 4% a charter. A változás mutatja a tendencia legnagyobb veszélyét. Üzleti utasok ritkán utaznak diszkont légitársasággal. Budapest és Pest megye üzleti elérhetőségének viszonyai romlottak, az üzleti központ szerepkör hátrányba kerül.

Az üzleti központ szerepnek a logisztikai, disztribúciós központi szerep kedvező háttérteret teremthet. Az alábbi két ábra a közúti és vasúti szállítások irányát és volumenét mutatja, jól érzékeltetve a megye országon belüli súlypontiságát.

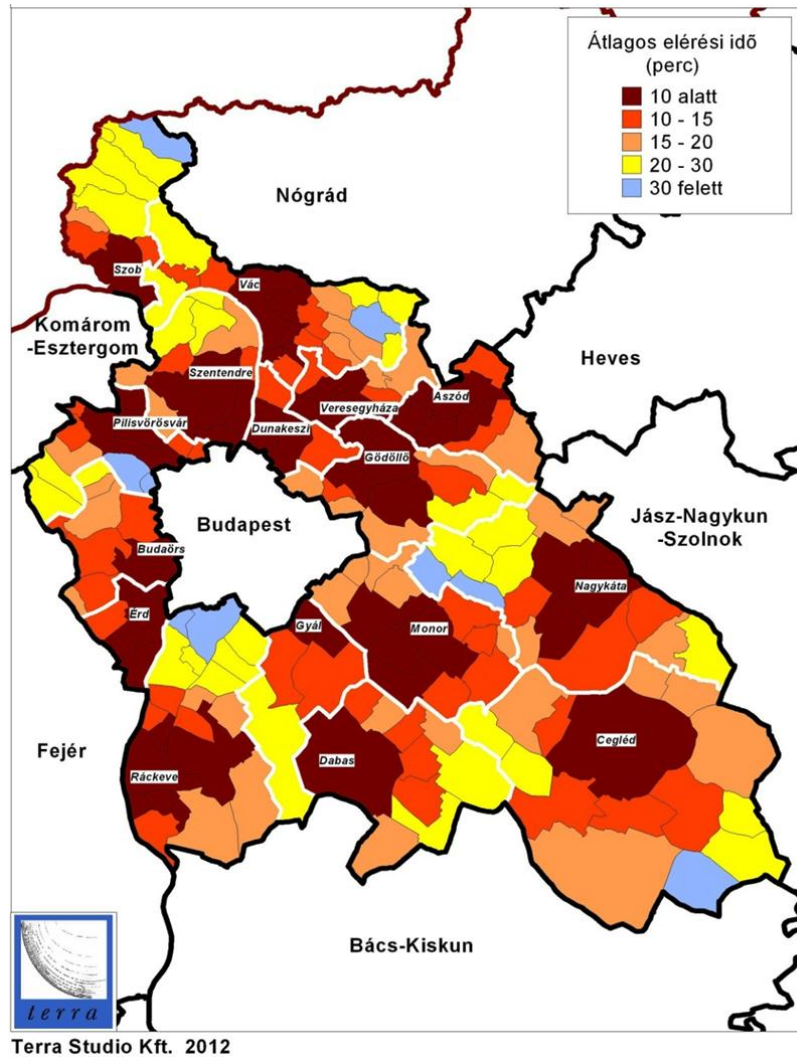
Tehergépkocsik modellezett forgalomnagysága 2008-ban (jármű/nap) (KTI)

Tehergépkocsik modellezett forgalomnagysága 2008-ban (jármű/nap) (NKS)

6.3. Területi különbségek Pest megye közlekedésében

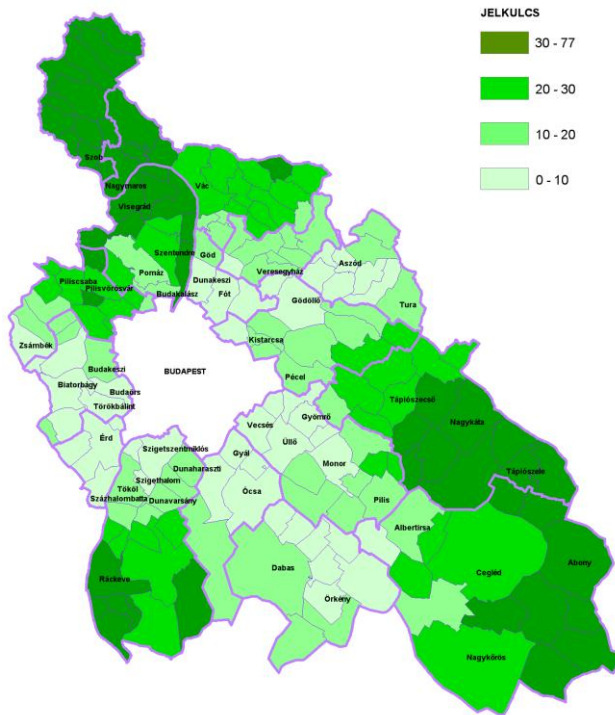
A megye egyes területeinek – topográfiától is függő – közlekedési feltártsága heterogén. A megye főváros környéki, a budapesti agglomeráció részét képező térségeinek kapcsolati, gazdasági feltételei kedvezőbbek, míg a délkeleti távolabbi zónák és a hegyvidék által elzárt területek közlekedési ellátottsága eszközt, mennyiséget és minőséget tekintve kedvezőtlen. Nagyon nagyok a közlekedési különbségek az egyes kistérségek között is.

Pest megyei települések saját kistérségi központhoz való átlagos elérési ideje, 2011 (Terra Studio Kft.)

Legkedvezőtlenebbek a Szobi kistérség viszonyai, de komoly közlekedési szerkezeti ánnal terhelt a Duna és az M1 autópálya által határolt észak-nyugati zóna, valamint az M3 autópálya és a 4-es sz. főút által határolt keleti zóna fővárostól távolabbi térsége is (Ceglédi kistérség, Nagykátai kistérség). A Csepel-sziget településeinek elérhetőségét a Duna átjárhatóságának megoldása (Duna híd hiánya) akadályozza.

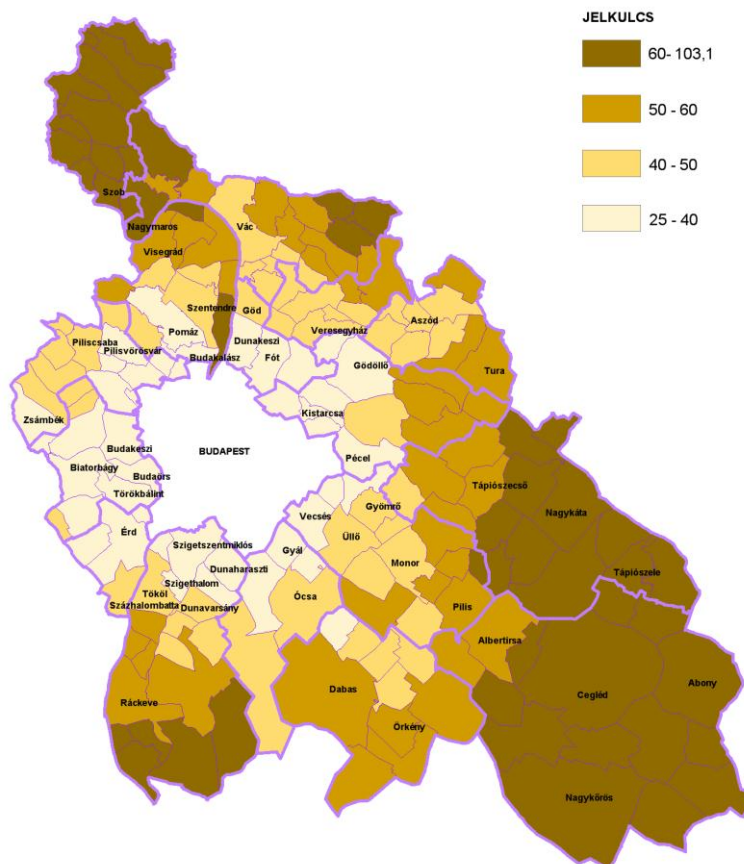
Az egyes kistérség központok egymás közötti, és a saját kistérségi településekről való elérhetőségét a legtöbb esetben csak rossz minőségű mellékutak biztosítják, ezek fejlesztése a következő uniós tervezési ciklus legfontosabb feladata lehet. A harántoló autóbussz vonalak fejletlenek, viszonylat vezetése hiányosak, több esetben a kistérségi központ elérése is nehézkes.

Gazdasági, életszínvonalbeli és mobilitás aktivitási különbségeket mutatnak a motorizációs adatok is (szgk/1000 lakos), amelynek egészen rendkívüliek a kistérségek közötti különbségei. A kistérségek közül egészen kiemelkedő, minden megyei és országos átlag feletti a Veregyházi (549), a Budaörsi (401) és a Szentendrei (362) kistérség motorizációs ellátottsága, míg minden átlag alatti a Szobi (254), a Nagykátai (263) és a Ceglédi (283) kistérség ellátottsága.

Nem véletlen, hogy elérhetőségi mutatókban és gazdasági, foglalkoztatási paraméterekben is a legkedvezőtlenebb helyzetűek között vannak fenti, alacsony motorizációjú kistérségek, illetve legkedvezőbb helyzetben a magas motorizációs ellátással rendelkező kistérségek.

Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza percen autópálya csomópontig (perc), 2011 (TEIR adatok alapján)

A leggyorsabb út hossza percen Budapestig (perc), 2011 (TEIR adatok alapján)

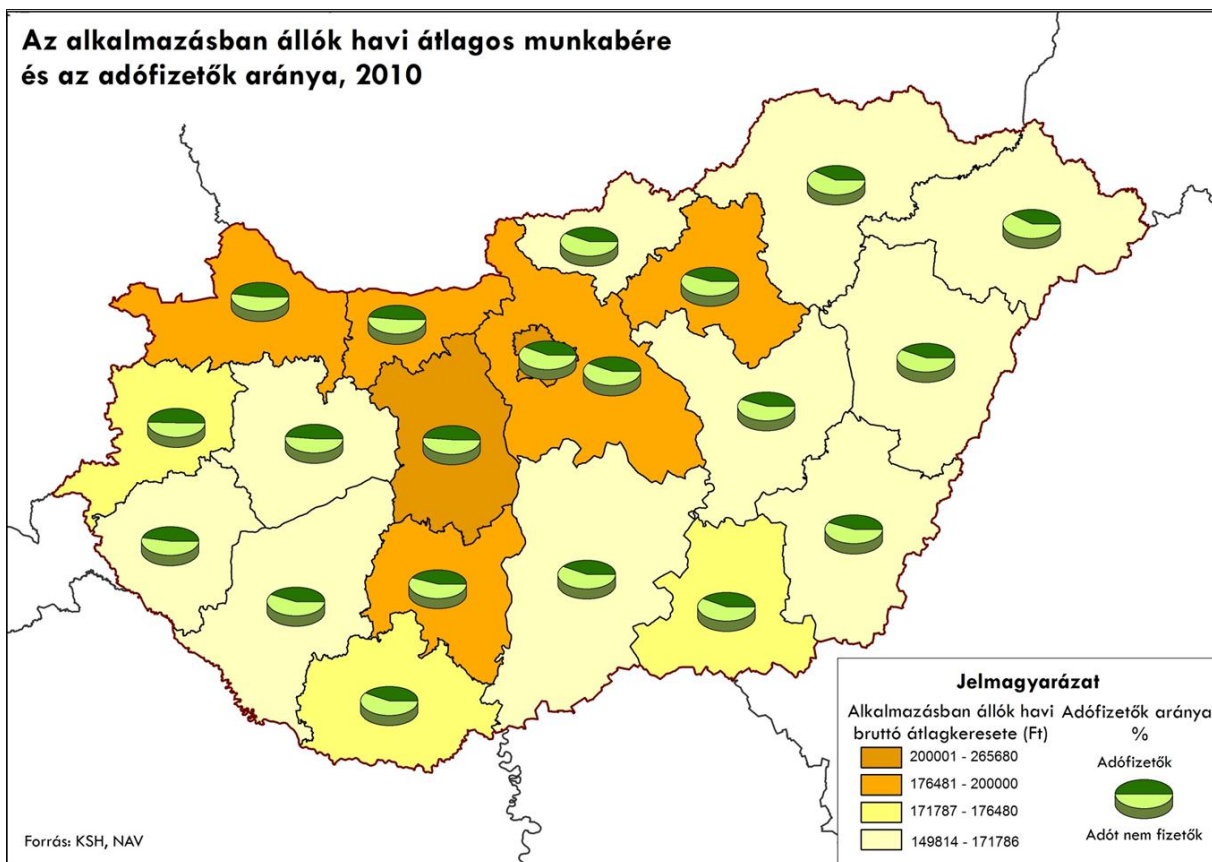
7. MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉP, FOGLALKOZTATÁS

A 2008-ban kirobbanó gazdasági válságot 2009. közepéig tartó recesszió követte, mely a kibocsátás és a fogyasztás erőteljes csökkenésével, a külső és belső piacok szűkülésével járt együtt. A válság miatt kialakult csökkenő keresletre gyorsan reagált a munkaerő-piac, melynek fő jellemzője a foglalkoztatás csökkenése és a munkanélküliség növekedése volt. A munkaerő-piaci helyzet 2011-ben indult javulásnak: az előző évhez képest emelkedett a foglalkoztatottak, a gazdaságilag aktívak száma, míg munkanélküliek száma csökkent.

Hazánkban a gazdaságilag aktívak száma 2001-2011. között 4,1-4,3 millió fő között mozgott. A közép-magyarországi régióban a gazdaságilag aktívak 30 %-a van jelen. A foglalkoztatottak száma 3779,0 ezer főt tett ki, amely egy 28,9 ezer fős bővülés eredménye. A foglalkoztatási ráta így 55,8 %-nak felel meg.

Az inaktív 15-64 éves népesség aránya 2011-be 37,3 %-ot tett ki Magyarországon, szemben az Európai Unió 28,8 %-os értékkel. A gazdaságilag nem aktívak számában igen magas arányt képviselnek a 30-55 év közöttiek, akik elsősorban az elmaradott, hátrányos helyzetű térségek lakói. Az inaktív munkaerő-piaci státussal rendelkezők között legnagyobb arányban azok vannak, akik nem dolgoznak (tanulók, nyugdíjasok) vagy nem tudnak dolgozni (egészségügyi problémák, nem megfelelő szakképesítés stb.), ennek mértéke 80 % felett van.

A megye fekvése azáltal, hogy teljesen körülöleli a fővárost, különleges jellemzőkkel szolgál. A munkaerő jelentős hányada (42,6 %-a) ingázó, amelynek kb. 2/3-a fővárosi munkahelyre jár dolgozni. Az országon belüli vándorlás egyik meghatározó tényezője volt a Budapestre történő elvándorlás, amely főleg az agglomeráció települései felé irányult.

A közép-magyarországi régióban a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma a harmadával, az ipari foglalkoztatottaké 13%-kal csökkent az elmúlt 10 évben, a szolgáltatás területén foglalkoztatottak száma azonban emelkedett, 842,4 ezer főről 953,8 ezer főre. 2011. évben Pest megyében a főbb

nemzetgazdasági ágak többségében létszámnövekedés valósult meg. Több az alkalmazott az ipar, a szállítás és raktározás, az oktatás, továbbá az egészségügyi szolgáltatás területén, mint egy évvel korábban.

A Pest megyei székhelyű szervezeteknél alkalmazásban állók havi bruttókeresete a 2011. évben 189 000 Ft volt, amely elmarad az országos értéktől (214 ezer Ft), viszont 4,0 %-kal több, mint az előző év azonos időszakában. A keresetnövekedés mértéke azonban elmaradt az országos átlagtól. A szellemi munkakörben foglalkoztatottak havonta átlagosan bruttó 264 ezer forintot, a fizikai foglalkozásúak 133 ezer forintot kerestek, 3,2%-kal, illetve 5,3 %-kal meghaladva az egy évvel korábbi keresetet.

7.1. Foglalkoztatottak

Magyarországon a foglalkoztatottak száma 2008-ban és 2009-ben mintegy 150 ezer fővel esett vissza. A foglalkoztatási ráta értéke ugyan még nem érte el a válság előtti szintet, de már érzékelhető a javulás. 2011. évben a foglalkoztatási ráta értéke 55,8 %-ot tett ki, a 2010. évben ez az érték 55,4 % volt. Magyarország a foglalkoztatási ráta tekintetében az utolsó előtti helyet foglalja el 2011. évben, Görögország után.

Igaz, hogy Magyarországon uniós összevetésben a foglalkoztatottak aránya alacsonyabbnak számít, de közismert, hogy hazánkban kevesen, de sokat dolgoznak. Az egy főre eső ledolgozott heti munkórák száma hazánkban 2 órával magasabb, mint az EU átlaga (37,5; 39,4 óra).

A hazai foglalkoztatottak 30-32 %-a a közép-magyarországi régióban van jelen, ebből Pest megyében van az érintettek 37-40 %-a.

A foglalkoztatottak 60-70 %-a a 25-64 éves korosztályból kerül ki a régióban, míg a 65-74 év közötti korosztály foglalkoztatási rátája 1,5-3 % között mozog. A 25-64 év közötti korosztály 65-70 %-a férfi, a többi női munkaerő.

A foglalkoztatottak 11 %-a általános iskolával, vagy annál kevesebbel rendelkezik országosan. Ez az arány 2003-tól kezdődően fokozatosan csökken, hiszen egyre többen rendelkeznek érettségivel vagy szereznek diplomát. Az érintettek 29-30 %-a szerzett valamilyen szakmát szakiskolában, vagy szakmunkásképző iskolában. Ennek a rétegnek az egyik része továbbtanul, másik része megszerzett szakmájában dolgozik.

A foglalkoztatottak 33-34 %-a érettségivel rendelkező. Az érettségivel rendelkezők elhelyezkedése közel olyan súlyos probléma, mint a nyolc általános vagy az annál kevesebbel rendelkezők elhelyezkedése, hiszen szakmával egyik sem rendelkezik, viszont az általuk betölthető álláshelyeket gyakran felsőfokú végzettséggel rendelkezők töltik be. A felsőfokú végzettség foglalkoztatási rátája 2011-ben 78,4 %-ot jelentett, ettől csak 3,6 %-ponttal több az uniós átlag.

Amíg összességében Magyarországon egészen 2010-ig a foglalkoztatottak számában csökkenés volt kimutatható, addig Pest megyében minimálisan, de növekedést prognosztizáltak, amelynek oka leginkább abban keresendő, hogy a hátrányos helyzetű térségekben élők a gazdasági válság hatására a főváros közelében próbáltak munkát keresni. 2001-ben a foglalkoztatottak száma 439,3 ezer fő volt, míg 2011-ben már 506,3 ezer fő. Ez a közép-magyarországi régióban foglalkoztatottak 40 %-a. A foglalkoztatottak 49 %-a nő, 51 %-a férfi munkaerő. Pest megyében a foglalkoztatottak 65-70 %-a a 25-64 éves korosztályból kerül ki, iskolai végzettség szerint legnagyobb arányt a középfokú iskolai végzettséggel rendelkezők képviselik, az érintettek 60-70 %-a tartozik ebbe a körbe.

Az atipikus (részmunkaidős, alkalmi, határozott idejű, illetve önfoglalkoztatás) foglalkoztatási formák súlya a válságot követő években megemelkedett. 2011-ben 18,1 %-kal emelkedett a részmunkaidőben foglalkoztatottak (15-64 évesek) száma az egy évvel korábbihoz képest, ennek ellenére arányuk továbbra is alacsony a foglalkoztatottakon belül (6,4 %), mely jóval alulmarad az uniós átlagától (18,8 %).

7.2. Regisztrált álláskeresők

2011-ben a nyilvántartott álláskeresők átlagos zárónapi száma 582,9 ezer főt tett ki, amely elsősorban 2009-ben ugrott meg csaknem 120 ezer fővel. A nyilvántartott álláskeresők számában erőteljes területi különbségek mutatkoznak, hiszen a központi régióban a jobb munkaerő-piaci helyzet, az élénkebb munkaerőpiac, valamint a munkaerő-kínálat okán az állást keresők nagyobb eséllyel találnak munkát.

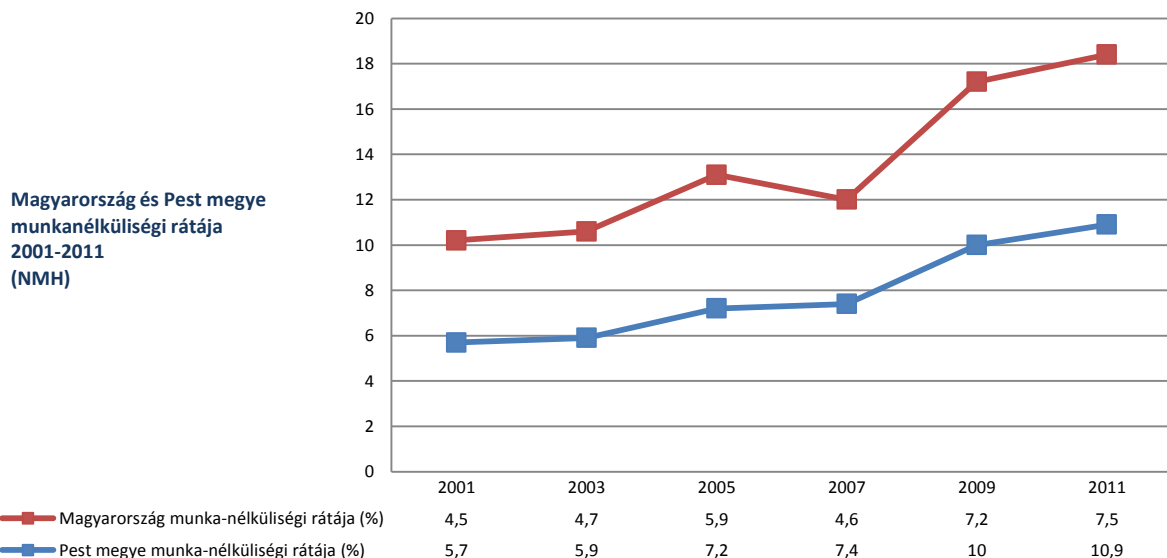
A nyilvántartott álláskeresők korcsoportok szerinti összetételében jelentősebb eltolódás az idősebb korosztály esetén figyelhető meg, amely a nyugdíjba vonulás időpontjának kitolódásával magyarázható. 2011-ben az ötödük (21,0%) volt 50 évesnél idősebb. Munkaerő-piaci helyzetüket tekintve a hátrányos helyzetűek közé tartoznak.

Iskolai végzettség szerint továbbra is legmagasabb arányban a 8. általánost vagy annál kevesebbet végeztek vannak: a nyilvántartottak 40 %-a tartozik ehhez a csoporthoz. Valamivel kevesebb (30%) végzett szakiskolát, vagy valamilyen szakmunkásképzőt.

A nyilvántartott álláskeresők egyik kiemelt célcsoportja a megváltozott munkaképességűek. 2011-ben számuk 32,2 ezer főt tett ki, mely az összes álláskeresőhöz viszonyítva 5,5 %-os aránynak felel meg. Arányuk az elmúlt években fokozatosan emelkedett, elsősorban a nők körében.

A gazdasági válságot követően jelentősen megemelkedett az országban a regisztrált álláskeresők havi létszáma, és ezen belül növekedett Pest megye munkanélküliségi rátája is. A regisztráltak 35%-a általános iskolával vagy annál kevesebbel rendelkezik, 25%-uk érettségivel, 30%-uk valamilyen szakmát szerzett és mindösszesen 10%-uk rendelkezik diplomával. A regisztráltak 14%-a 25 év alatti, 70%-a pedig a 25-54 év közötti korcsoportból kerül ki.

A közép-magyarországi régióban jóval magasabb a diplomás álláskeresők száma, hiszen a felsőfokú intézmények többsége a fővárosban található, és a diploma megszerzése után elsősorban Budapesten és térségében próbálnak meg elhelyezkedni.

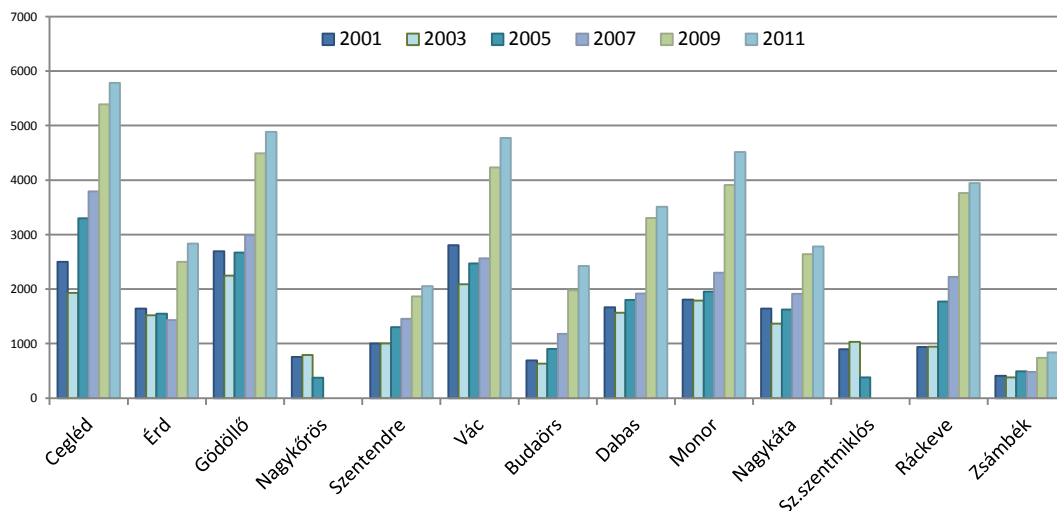
A munkanélküliségi ráta emelkedésének fő oka a nagyarányú inaktivitás. A munkaerőpiactól való tömeges távolmaradás miatt alacsony foglalkoztatás mellett közepes mértékű munkanélküliség jellemzi a magyar munkaerőpiacot.

Az országos rangsorban Pest megye a negyedik legkisebb rátaértékkal rendelkezett a 2011. évben. Térségen belül a jó közlekedési infrastruktúrával közvetlenül kapcsolódó térségekben a munkanélküliségi ráta 6% körüli, a távolabbi, rosszabb közlekedési lehetőségekkel rendelkező, kedvezőtlenebb

infrastrukturális ellátottsággal bíró területeken a megyére számított 7,2%-os értéket jelentősen meghaladó arányú a munkanélküliség (pl. Nagykáta 9,8%, Cegléd 9,2% és Zsámbék 9,4% körzetében).

Regisztrált állás keresők havi átlagos létszáma 2001-2011. közötti időszakban (NMH)

A nyilvántartott állás keresők száma a válság előtti év azonos időszakához viszonyítva (2008. december) 160,1%-ra növekedett. Ilyen mértékű növekedés csak a fővárosban volt tapasztalható. 2010. évben már a regisztrált állás keresők havi átlagos létszáma duplájára emelkedett, 38-42 ezer fő között mozgott.

A Pest Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja nyilvántartása alapján Pest megye területén a regisztrált állás keresők számát tekintve a legnagyobb emelkedés a ceglédi, dabasi, nagykáta és monori térségben történt. Ezeknek a térségeknek a megközelítése, ellátottsága jelentősen rosszabb, mint az agglomerációs kistérségeké.

Térség	2005 (fő)	2006 (fő)	2007 (fő)	2008 (fő)	2009 (fő)	2010 (fő)	2011 (fő)
Cegléd	17	1278	1449	1475	2140	2182	1911
Érd	32	834	959	1003	1566	1650	1283
Gödöllő	40	1432	1650	1543	2491	2490	1964
Szentendre	33	792	907	802	1076	1259	984
Vác	27	1386	1741	1739	2421	2470	2189
Budaörs	19	680	849	855	1349	1606	1308
Dabas	28	929	1093	1076	1639	1737	1316
Monor	43	1088	1384	1389	2351	2536	1855
Nagykáta	35	796	862	841	1273	1203	947
Ráckeve	40	1196	1359	1378	2573	2653	2023
Zsámbék	10	259	272	275	433	436	330
Összesen	322	10667	12520	12376	19312	20220	16108

Ellátásban érintettek havi átlagos létszáma 2005-2011. között (NMH)

2006-tól egészen 2010-ig a regisztrált állás keresők több mint 50 %-a részesült valamilyen ellátásban. 2011-től az újabb törvényi változások miatt (járadék mértékének lerövidítése 90 napra) csökkent a regisztráltakon belül az ellátásban részesültek aránya.

7.3. Pályakezdő álláskeresők

A legidősebbek mellett általában a legfiatalabb munkavállalói korosztály elhelyezkedési esélyei a legrosszabbak. A fiatalok munkanélkülivé válásának legfőbb oka az alacsony munkaerő-keresleten túl a munkaerő-piaci tájékoztatatlanságból fakadó megalapozatlan pályaválasztás; az oktatásból képzettség nélkül kilépők magas aránya; az iskolarendszerű képzéseknek a gazdaság igényeit nehézkesen követő szakmasztruktúrája, valamint az érintettek álláskeresési készségének, motivációjának alacsony szintje.

Magyarország az Európai Unió 27 tagállama között a középmezőnybe tartozik a NEET rátát figyelembe véve – amely azokat a fiatalokat fedi le, akik nem dolgoznak és nem vesznek részt az oktatásban vagy a felnőtt képzésben. Magyarország esetében ez a mutató 12,4%, ami az EU-27 átlagától 0,4 % ponttal kisebb, azaz némileg kedvezőbb.

A regisztrált pályakezdő álláskeresők havi átlagos létszáma országos szinten 40-50 ezer fő között mozgott, ebből Pest megyében az érintett létszám 4-6 %-a jelent meg a kirendeltségeken. Évek óta megfigyelhető az a trend, hogy az év elején, valamint a nyár végén megemelkedik az új (először regisztrált) belépők száma az iskolát befejezett, de a továbbtanuláshoz felvételt nem nyert pályakezdők miatt. Területi szempontból elmondható, hogy a fővároshoz közelebb eső települések esetében (Érd, Budaörs, Szentendre) minimális a regisztrált pályakezdő álláskeresők létszáma, míg a legmagasabb a Ceglédi, Monori és Gödöllői kistérségekben.

Iskolai végzettség szerinti megoszlásukban a szakmunkások és szakiskolai végzettséggel rendelkezők gyakoriságának növekedése tapasztalható, a középiskolát végzettek arányának csökkenése mellett. A diplomás munkanélküliséggel összefüggésben általában nem csak a nem megfelelő diploma (pedagógus, bölcsész, jogász) jelent gondot, hanem a túlképzettség is. Pest megye vonatkozásában megállapítható, hogy a regisztráltak igen csekély száma rendelkezik diplomával: elsősorban alacsony-, illetve középfokú végzettséggel rendelkeznek a fiatal álláskeresők.

7.4. Keresleti oldal

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálathoz 2011. évben 52,7 ezer foglalkoztató 550 ezer darab új álláslehetőséget jelentett be a munkaügyi kirendeltségekhez, ami 53,5 %-os (358 ezer) emelkedést mutatott az előző évhez képest. A támogatott állások elsősorban a hátrányos helyzetű térségekben jelennek meg, a fejlettebb megyékben a nem támogatott álláshelyek a jellemzőek. A külföldiek számára kínált állások több mint 70 %-át a közép-magyarországi kirendeltségeken jelentették be, többnyire a szolgáltatási, a kereskedelmi és a vendéglátó-ipari munkakörökben. Pest megyében a gazdasági válság hatására a regisztrált álláskeresők számának növekedése mellett drasztikusan csökkent a munkaerő iránti kereslet. A legnagyobb visszaesés a feldolgozóipar, az építőipar, a mezőgazdaság, az ingatlanügyek és a gazdasági szolgáltatás területén következett be. Míg a 2004-2007-es időszakban 10-13 ezer között mozgott az érvényes állásbejelentések havi átlagos száma, addig a válságot követő időszakban 4-5 ezer közé esett vissza. A 2011-es időszakban csekély mértékű emelkedés volt tapasztalható.

	2001. (fő)	2003. (fő)	2005. (fő)	2007. (fő)	2009. (fő)	2011. (fő)
Cegléd	1423	1052	1257	1306	923	1120
Érd	919	994	1122	426	300	368
Gödöllő	766	857	917	684	459	632
Nagykőrös	207	149	98	-	-	-
Szentendre	700	1019	1066	528	241	287
Vác	955	1191	776	728	419	607
Budaörs	1372	1471	2103	1356	838	413
Dabas	481	512	943	443	293	536
Monor	554	526	774	599	293	581
Nagykátá	518	641	289	216	232	410
Sz. szentmiklós	714	590	209	-	-	-
Ráckeve	300	296	722	738	484	585
Zsámbék	338	531	361	208	67	87
Összesen	9247	9828	10638	7234	4549	5626

A térségi adatokból látható, hogy a legnagyobb mértékű csökkenés a szentendrei, budaörsi, érdi térségben volt, ahol jellemzően multinacionális cégek vannak jelen a munkaerőpiacon, szemben a Budapesttől távolabb lévő térségekkel, ahol jellemzően mikro-, kis-, és középvállalkozások működnek. A munkaerőigények 90 %-a középvállalkozásoktól érkezik. A felkínált munkahelyek betöltése 20,3 %-ban szakképzettséget igényel. Állománycsoport szerint vizsgálva az összes állásbejelentés 88,6 %-a fizikai munkaerőre vonatkozik, igen alacsony a szellemi munkaerő iránti kereslet. A leggyakrabban kínált munkakörök az elmúlt években nem változtak. Továbbra is a segédmunkás, a gyártósori összeszerelő, eladó munkakörökben kínálták a legtöbb munkalehetőséget. Iskolai végzettség szerint az üres álláshelyek 30 %-a középfokú, 2,5 %-a felsőfokú végzettséggel tölthető be, 67,5 %-ához pedig elegendő a nyolc általános vagy annál alacsonyabb végzettség is.

2012. első félében összesen 10,5 ezer új álláshelyet jelentettek be a munkáltatók Pest megyében, az előző évhez képest 2,6 ezerrel kevesebbet, ami közel 20 %-os csökkenést jelent. A 2011. évi 69,5 %-ról 2012. első félévében 60,6 %-ra csökkent a támogatott álláshelyekre benyújtott igények aránya. A nem támogatott állásigények legnagyobb része a kereskedelem (14,5 %) az építőipar (7,8 %), a feldolgozóipar (33,8 %), az oktatás (10,9 %), illetve az adminisztrációs (9,6 %) ágazatból érkeztek.

A támogatott álláshelyek magas szinten történő realizálódásának oka a hazai recesszív gazdasági környezetben munkáltatói oldalon megnövekedett – elsősorban az uniós forrásból finanszírozott programok keretében nyújtható – bér- és járuléktámogatások iránti igény.

A nem támogatott foglalkoztatásra irányuló bejelentések csökkenésének oka, hogy a térségekbe is besűrűdött gazdasági válság miatt nehéz helyzetbe került munkáltatók – elsősorban kis- és középvállalkozások az „életben maradásukhoz” a támogatott foglalkoztatási lehetőségeket keresik.

Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök között például a képzési támogatások, a vállalkozóvá válás segítése és a bérjellegű támogatások jelentek meg. 2001-től szinte valamennyi aktív foglalkoztatáspolitikai eszközben csökkenés volt kimutatható. Növekedés 2011-ben jelentkezik, amelynek oka a kormány által elindított közfoglalkoztatási programokban keresendő.

7.5. Térségi munkaerőpiaci helyzet

Cegléd és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Cegléd és térsége 15 településéhez kapcsolódóan a munkavállalási korú népesség száma 79 ezer fő. A foglalkoztatottak száma 54 ezer fő körül mozog, a közel 35 ezer inaktív mellett. A nyilvántartott álláskeresők száma mintegy 7 ezer fő. Pest megye legnagyobb kiterjedésű térségét hagyományos kapcsolatai erősen kötik a fővároshoz és a két szomszédos megyeszékhelyhez: Kecskeméthez és Szolnokhoz. A térségi foglalkoztatási helyzet fejlődésének kulcsa Abony, Cegléd, Nagykőrös városok fejlődése. Nagykőrös foglalkoztatására gyakorolt hatása elsősorban Kocsér településére hat, ugyanakkor a nagykőrösi munkavállalók nagy számban ingáznak Bács-Kiskun megyébe.</p> <p>A térség mikro körzeteit vizsgálva egyértelműen látható, hogy a nagykőrösi központú (Nagykőrös, Kocsér, Nyársapát) mikro térségek foglalkoztatási helyzete 2011-ben látványosan romlott.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A térséghez tartozó települések mindegyikében 10% feletti a munkanélküliek számának emelkedése. A városok közül a legnagyobb százaléku növekedés Abonyban következett be, ahol duplájára emelkedett az álláskeresők átlagos létszáma. Ennek oka, hogy 2009-ben megszűnt az átlagosan 350 főt foglalkoztató abonyi Car-Oline Kft.</p> <p>Az inaktív állományra jellemző az alacsony iskolai végzettség, a „háztáji gazdálkodásra”, alkalmi munkavégzésre és a szociális ellátásokból történő megélhetésre történő berendezkedés, a halmozottan jelentkező egyéb hátrányok (szociális, egészségügyi, mentális), a nyugdíjrendszerbe való „menekülés”, valamint az újratermelés veszélye.</p>	<p>A körzetben a regisztrált vállalkozások száma 14 ezer, melyből közel 10 ezer egyéni vállalkozás. A térségben jelentkező munkaerőigények elsősorban az egészségügyi-, szociális ellátás területén jelennek meg, valamint a logisztika, kereskedelem, egyéb segédmunka (pl.: összeszerelői munka) területéről.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>Az élelmiszeripar területén a legjelentősebb a nagykőrösi Bonduelle Central Europe Kft. A nagykőrösi konzervipar világhírű hagyományaira építve 2011-ben magánvállalkozók új konzervüzemet hoztak létre, mely elsősorban a helyi, szakképzett</p>	

Cegléd és térsége
<p>munkaerő foglalkoztatását biztosítja, egyenlőre mikro szinten.</p> <p>A gazdasági válság eredményeként az Elegant Mode Zrt. után a textilipar „legnagyobb helyi képviselője” a Pevdi Divat Kft. csoportos létszámleépítés hajtott végre 2009. év elején, melynek következtében a nőruha-készítő, szabó, varró képzett-ségek az elavult szakmák közé kerültek.</p> <p>A gépipari jellegű üzemek változatos képet mutatnak. Előfordult létszámcsökkentés, jogutód nélküli megszűnés (pl.: HWB Irodaszer Kft.), gazdasági szervezetek összeolvadással és jogutódlással történő piaci pozíciójának megerősítése (ceglédi Laing – ITT Lowara Hungary Kft. – szivattyúgyártás), továbbá a kistérség munkaerő-piacát jelentős mértékben pozitív irány-ba befolyásoló foglalkoztató megjelenése (kecskeméti Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. – 2010. márciusától).</p> <p>További 100 fő feletti foglalkoztatók a térségben: Infineon Kft., XylemWater System Kft., PracticeClean Kft., Faulhaber Motors Hungaria Kft., Crown Magyarország Csomagolóipari Kft.</p>

Érd és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Érd és térségéhez tartozó Százhalombatta, Pusztazámor, Tárnok, Diósd és Sós-kút munkavállalási korú népességének száma 73 ezer fő körül alakul. A népességre jellemző, hogy az aktív korú (16-55 év közötti) lakosok aránya csökken, a gyermekek száma évről-évre nő.</p> <p>Az álláskeresők száma 2007. évről (1433 fő) 2010. évre (2967 fő) folyamatos növekedés eredményeként a duplájára nőtt. 2011. évben a nyilvántartott álláskeresők száma 2816 fő.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>Az álláskeresők összetétele annyira sokrétű, hogy megtalálható a szakképzetlentől a felsőfokú végzettségű, több diplomás álláskeresőig szinte mindenféle végzettségű álláske-reső munkaerő. A regisztrált álláskeresők 8,4%-a diplomás, 61,1%-a középfokú végzettségű, 28%-a általános iskolával, 2,5%-a pedig 8 osztállyal nem rendelkező. Az álláskeresők 53,9%-a nő, 6,1%-a pályakezdő, 25,9 %-a tartós munkanél-küli.</p>	<p>Érd és térségében a munkaerőigények nagyrészt kereske-delmi (pl.: eladók, pénztárosok), vendéglátó-ipari (pl.: pultos, pincér, stb.), építőipari (pl.: darukezelő, kőműves, hegesztő, stb.), logisztikai (pl.: csomagoló, raktárkezelő, tehergépkocsi-vezető, stb.) munkakörökre irányulnak. A foglalkoztatókról elmondható, hogy előnyben részesítik azokat az álláskeresőket, akik utána valamilyen támogatás-hoz juthatnak.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>Érden a szolgáltató centrum megnyitásával a szolgáltatás területén növekedett a foglalkoztatás. A városközpont fejlesztéséből eredően, további bővülés ismételen a szolgáltatás területén várható. Az autópálya mentén gazdasági fejlesztésre kijelölt területeken várhatóan megnő a különböző gazdasági-ipari tevékenységeket végző, illetve raktározási, logisztikai területen működő vállalkozások száma. A közeljövőben várható az Érdi Gazdasági-Logisztikai Park bővítése is.</p> <p>A térséghez tartozó Százhalombatta az ország egyik vezető vegyi és energetikai központja, dinamikus fejlődő város. Két nagy stratégiai vállalat, a MOL Nyrt. Dunai Finomító és a Dunamenti Erőmű Zrt. idetelepítése a település olyan kedvező gazdaságföldrajzi helyzetének köszönhető, mint a főváros közelsége, a Duna, mint vízi út és vízbázis, a közúti és vasúti kapcsolat, továbbá az országon belüli centrális elhelyezkedés. A kedvező beruházásoknak és az azzal összefüggő munka-helyteremtésnek köszönhetően a város stabil, jó környezetet tud biztosítani az ott élőknek, a lakosság száma folyamatosan növekszik. Jelentős a Batta Ipari Park területén kialakult üzemek munkaerő-felszívó képessége is.</p> <p>Diósd térségében jelentős többletfoglalkoztatást biztosító foglalkoztató betelepülése nem valósult meg, és nem is várható. Sós-kút igazgatási területén megindult az ipari park infrastruktúrával ellátott részének beépítése, ahol számos cég telephe-lyet alakított ki az elmúlt évek során. E terület szomszédságában további jelentős, kijelölt gazdasági terület vár beépítésre az autópálya-csomóponthoz kapcsolódóan.</p> <p>Pusztazámoron létesült 2000-ben a Pusztazámori Regionális Hulladékkezelő Központ. A hulladékkezelő központ további fejlesztési elképzelései közt szerepel a komposztálótelep bővítése, az egész lerakóra kiterjedő depóniaágaz hasznosítása, a hulladéklerakó bővítése és a csurgalékvíz tisztítás.</p> <p>Tárnokon a tervezett ipari park kialakításához elengedhetetlen közműfejlesztés megvalósítására törekednek. Az önkor-mányszat szerződést kötött az eddigi mezőgazdasági művelésű terület átminősítésére. Az átminősítés célja kereskedelmi-, szolgáltatói-, gazdasági területté nyilvánítás, mely új munkahelyek teremtését teszi lehetővé.</p> <p>További 100 fő feletti foglalkoztatók a térségben: Kerox Ipari és Kereskedelmi Kft., GDF-Suez Energia Holding Zrt., West-Bridge Kereskedelmi Kft., Prettl Electronics Hungary Kft.</p>	

Gödöllő és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Gödöllő és térsége 27 településéhez kapcsolódóan a munkavállalási korú népesség száma 119 ezer fő. A nyilvántartott álláskeresők száma 6 ezer fő körül mozog. A térségben jelen vannak hátrányos helyzetben lévő települések is, így a Felső-Galga-völgye, illetve Verseg térsége, ahonnan a közlekedési nehézségek miatt a bejárás körülményes, a munkahelyek elérése meghaladja az előírt munkába járási időtartamot. Ezekben a térségekben továbbra sem létesülnek új munkahelyek, a korábbi jellemzően mezőgazdasági foglalkoztatók megszűntek, átalakultak.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A hátrányos helyzetű népesség körében még a fiatalabb (25 év alatti) korosztályban is gyakori a nyolc általános alatti végzettség is. A térségben lévő egyetem és főiskolák működésének köszönhető, hogy a fiatalabb korosztály magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik, ugyanakkor az idősebbek a tanulási nehézségekre hivatkozva tudásukat nem tudják fejleszteni.</p>	<p>Dominánsan vannak jelen a térségben a feldolgozóiparhoz, gyógyszeriparhoz, kereskedelemhez köthető multinacionális vállalatok. A javuló gazdasági helyzet hatására a térség munkáltató csomagoló, eladó-pénztáros, lakatos, ápolónő, gépészmérnök, NC-CNC esztergályos, lakatos és betanított munkás munkakörökben terveznek létszámfelvételt. Elhelyezkedési nehézséggel küzdenek a környezetvédelmi mérnökök, pedagógusok.</p> <p>A jó környezeti adottságoknak köszönhetően az 1990-es évektől létesített multinacionális nagyvállalatok egy kivételével a mai napig működnek. A Gödöllői Ipari Park folyamatosan bővül, az építkezések befejeztével várhatóan további munkaerőre lesz szükség.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>A térségben igen magas arányt képviselnek az egyéni vállalkozások. Ezek zömmel 10 fő alatti foglalkoztatók a kereskedelem és a szolgáltatás területéről.</p> <p>Említésre méltó ebben a térségben a Lear Corporation, a GE Hungary Kft., a TevaZrt., a Richard Fritz Kft., a Caterpillar Zrt. és a Sanofi Gyógyszercég, melyek 100 %-ban külföldi tőkeerős cégek. A főváros közelsége nagyban befolyásolja a térség lakosságának munkaerő-piaci pozícióját.</p> <p>További 100 fő feletti munkavállalókat foglalkoztatók a térségben: Szent István Egyetem, Hyginett Magyar-Amerikai Higiéniai Cikketek Gyártó Kft., Ganz Mérőgyár Kft., Avon Cosmetics Kft., HM Currus Gödöllői HarcjárműtechnikaiZrt.,Nordenia Hungary Csomagolóanyaggyárak Kft.</p>	

Szentendre és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Szentendre és térsége 13 településéhez kapcsolódóan a munkavállalási korú népesség száma 53 ezer fő körül mozog. A térség gazdaságát döntően meghatározza a főváros közelsége. A szentendrei-sziget rész kivételével a térség minden települése könnyen megközelíthető. A térség földrajzi adottságai sem az ipar, sem a mezőgazdaság nagymértékű fejlődését nem teszik lehetővé, azonban egyszerű természeti adottságainak (Pilis-hegység, Dunakanyar, stb.) köszönhetően az idegenforgalom és az ezt kísérő vendéglátóipar az egyik kiemelkedő ágazat.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A regisztrált álláskeresők (2125 fő) 24%-a nyolc általánossal vagy annál kevesebb iskolai végzettséggel rendelkezik, 62%-a középfokú végzettségű és 14%-a pedig diplomás.</p>	<p>Az idegenforgalom és a vendéglátóipar mellett a térségben jellemző további ágazatok az építőipar, faanyag feldolgozás, gépipar, turizmushoz kapcsolódó vendéglátás, irodaszergyártás. A foglalkoztatottság növekedése elsősorban a kereskedelem, kisebb mértékben a fémfeldolgozásban, élelmiszer-gyártásban, szállítmányozásban prognosztizálható.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>Jelentősebb ipari tevékenység Budakalász, Pomáz, Szentendre területén található (pl.: Cora/Auchan/, Metro, BricoStore). A pilisi falvak, Csobánka, Pilisszentkereszt, Pilisszántó, Pilisszentlászló inkább lakótelepüléssé váltak, csak a helyi igényeket kielégítő szolgáltatást nyújtó vállalkozások lehelhetőek fel.</p> <p>A Leányfalutól Visegrádig terjedő területre szinte teljes egészében jellemző, hogy a turizusból, kereskedelemből és vendéglátásból élnek.</p> <p>A Szentendrei sziget települései nem dicsekedhetnek munkalehetőségekkel. Egyéni vállalkozások, háztáji mezőgazdaságok, építőipar, bútorgyártás, fafeldolgozással foglalkozó kisebb vállalkozások működnek, melyek főleg a helyi igényeket elégíti ki.</p> <p>További 100 fő feletti foglalkoztató munkáltatók száma a térségben: ICO Író- és irodaszereket Gyártó Zrt., OS Security Szolgáltató Kft., Thermal Hotel Visegrád</p>	

Vác és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Vác és térségéhez tartozó 38 településen a munkavállalási korú népesség száma 113 ezer fő. A foglalkoztatottság tekintetében 2008-ig folyamatos és dinamikus volt a növekedés, azonban a válság hatására ez 2009-ben megtorpant és stagnálás, majd visszaesés következett be, mely jelenleg is tart. A regisztrált álláskeresők száma több mint 5 ezer fő.</p> <p>A foglalkoztatás szempontjából a terület nem egységes. A déli területek a főváros és a közlekedés kedvező hatását kihasználva munkahelyekkel viszonylag jobban ellátottak. A hagyományos mezőgazdasági termelésre alkalmas területek (Ipoly és Galga folyók völgyei) falvaiban munkalehetőséget csak korlátozottan, időszaki jelleggel találnak az ott élők.</p> <p>Pest megyében egyedül a Szobi kistérség minősül hátrányos helyzetű kistérségnek. E térségben a foglalkoztatási helyzet kimondottan kedvezőtlen. A térség számára nagy lehetőséget jelent a 2012-ben indított startmunka mintaprogram, mely 250-300 fő foglalkoztatását teszi lehetővé.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A regisztrált álláskeresők száma meghaladja az 5 ezer főt, melynek 22%-a 8. általános vagy annál kevesebb iskolával rendelkezik, 68%-a középfokú végzettségű 10%-a diplomás. A nyilvántartott álláskeresők 20,7%-a legalább 12 hónapja regisztrált (tartós) munkanélküli.</p>	<p>A körzetben 18 ezer bejegyzett vállalkozás található. A dominánsan jelenlévő munkáltatók tevékenysége az elektronikai termékek gyártására, kereskedelemre, vendéglátásra, építőiparra, személy és áruszállításra terjed ki. A térséget érintő előzetes prognózisok szerint elsősorban a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők, ipari és építőipari foglalkozásokban várható bővítés.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>Meghatározó, nagy létszámot foglalkoztató térségi munkáltatók a váci Zollner, Contitech, a gödi Samsung és beszállítói, a Dunakeszin lévő Bombardier-MÁV Kft. Ezek a cégek az elmúlt években és remélhetőleg a jövőben is megőrzik állományi létszámukat.</p> <p>A munkáltatók között kevés 100 főt meghaladó munkavállalót foglalkoztató található, ellenben sok a 300 főt meghaladó létszámú (Zollner, IBM, Lighttech Lámpatechnológia Phoenix Pharma, Bombardier Kft., Philip Morris Kft.), de többségében 1-50 fő közötti munkavállalót foglalkoztató.</p> <p>A 4 főnél több munkavállalót foglalkoztató munkáltatók főként a feldolgozóipari ágazatban, a gép- és berendezésgyártás, fémtermék előállítás, jármű-gyártás és a műszergyártás ágazatokban működnek. Jellemző ágazat még a személyszállítás, kis- és nagykereskedelem, vendéglátás.</p> <p>A munkavállalók nagy része (kb. 25%) naponta ingázik munkahelyére.</p>	

Budaörs és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Budaörs és térségéhez tartozó 13 településen a munkavállalási korú népesség száma 56 ezer fő. Erről a térségről egyértelműen elmondható, hogy a térséghez tartozó települések nem „elöregedő” települések, az elmúlt 5 évben számukat és arányukat is tekintve nőtt az aktív korú népesség száma.</p> <p>Az álláskeresők száma 2008. évről (1229 fő) 2010. évre (2964 fő) a gazdasági válság következtében több mint a duplájára nőtt. 2011. évben 2057 fő volt a nyilvántartott álláskeresők száma.</p> <p>A térség a főváros agglomerációs övezetének a része, a főváros nyugati kapuja. Évek óta töretlenül fejlődött, kereskedelmi, szolgáltató, szállítmányozó, logisztikai egységek sora települt ide. A települések viszonylag két, viszonylag jól elkülöníthető térségre oszthatóak, eltérő lehetőségekkel, eltérő adottságokkal. Budaörs és közvetlen környéke még mindig több munkalehetőséget kínál, mint a pilisi térség kisebb települései. Az itt élők általában Pilisvörösvárra és Esztergomba ingáznak. A térség kimagasló infrastruktúrájából adódóan sokan ingáznak Budapestre.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A regisztrált álláskeresők 16%-a diplomás, 65%-a középfokú végzettségű, 18%-a általános iskolával, 1%-a pedig 8 osztállyal nem rendelkező. Az álláskeresők 53%-a nő, 0,03%-a pályakezdő, 23%-a tartós munkanélküli. Túlkínálat az építőipari szakmunkában, és a középfokú, de szakképesítéssel nem rendelkező adminisztratív területeken mutatkozik. Hátrányos helyzetűnek minősülnek a térséget illetően a 25 év alattiak és az 50 év felettek. Előbbiek aránya a regisztrált álláskeresőkhöz viszonyítva 18%, utóbbiaké pedig 30%.</p>	<p>Budaörsön és térségében a munkaerőigények a kereskedelem, szociális ellátás, logisztika (raktáros, targoncavezető) sütőipar, vendéglátás (szakács) munkakörökre vonatkoznak. A pénzügyi tanácsadó, minőségbiztosítási mérnök és felsőfokú nyelvismeretet igénylő munkakörökre érkező igények kielégítése folyamatos nehézségekbe ütközik. Túlkínálat az építőipari szakmunkában és a középfokú, de szakképesítéssel nem rendelkező adminisztratív munkakörökben mutatkozik.</p>

Budaörs és térsége
Jelentősebb foglalkoztatók
Számtalan 500 fő feletti foglalkoztató cég van jelen a térségben, ezek a következők, pl.: Tesco Global Zrt., Metro Kereskedelmi Kft., ALDI, Petroszolg Karbantartó és Szolgáltató Kft., WÜRTH Szereléstechnika Kft., DM-Drogerie Kft., Magyar Hipermarket Kft., GTS Hungary Távközlési Kft., Tabaco, stb.

Zsámbék és térsége	
Általános jellemzők	
Zsámbék és térségéhez 8 település tartozik. A munkavállalási korú népesség száma a térségben 45 ezer fő. A népesség száma folyamatosan növekszik, melynek oka Budapest közelsége. Legnagyobb mértékben Telkin és Budajenőn nőtt a népesség száma. A Zsámbéki-mendence lakossága az elhelyezkedés szempontjából kedvezőbb helyzetben van, míg a térségben Tinnye, Piliscsaba, Pilisjászfalu területein kedvezőtlenebbek a foglalkoztatási viszonyok. A kiköltöző családok jelentős anyagi és szellemi tőkével rendelkeznek, de általában dolgozni a fővárosba járnak. A napi ingázás a térség egészét jellemzi.	
A regisztrált álláskeresők száma 2011-ben 1069 fő volt, 2012-ben csökkenés volt megfigyelhető az álláskeresők számában (838 fő).	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
A Zsámbéki térségbe kiköltöző családok jelentős anyagi és szellemi tőkével rendelkeznek, azonban általában a fővárosba járnak dolgozni. A regisztrált álláskeresők iskolai végzettségüket tekintve elsősorban közép- és alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, csekély számot képvisel a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma. Jelenleg az építőiparból került ki a legtöbb munkanélküli.	A térségben a prognózisok szerint az elkövetkezendő időszakban pedagógusra, szociális gondozóra, kereskedelmi munkaerőre lesz szükség. A térség természeti adottságai, a közlekedés, földrajzi elhelyezkedés nem tesz lehetővé olyan intenzív beruházásokat, amilyenek a nemzetközi jelentőségű főútvonalak mentén létesülnek. Ebből következően a térségbe új munkáltató betelepülése nem várható, a meglévő munkáltatók elsősorban lakatos, elektroműszerész, piackutató, ápoló, pedagógus, betanított munkás munkakörökben nyújtanak be munkaerőigényeket. Keresett szakmák közé sorolható a térségben a pék-táblás, műszerész, élelmiszer csomagoló képesítések.
Jelentősebb foglalkoztatók	
A térségben idénymunkára alkalmi munkavállalókat foglalkoztat a Nyakashegy Kft., aki szőlőtermelésre, borfeldolgozásra specializálódott. Világhírűvé lett borait Japánba, Angliába exportálja. Az élelmiszeripari területén jelenlévő Ziegler édesipari termékeket gyártó cégnél, a húsipari termékeket gyártó Zimbo Kft-nél, a Sváb pékségnél folyamatos a létszámmozgás. Munkaerő felvételük szinte folyamatos, mert a munka jellege miatt nagy a mozgás. Nagyobb létszámot foglalkoztat a műanyag alapanyag gyártással foglalkozó Wawin Kft. Perbálon 2009-ben kezdte meg a működését az A.R. Hungaria Informatikai Rt, mely csak műszerészeket vesz fel.	

Dabas és térsége	
Általános jellemzők	
A térség munkaképes lakóinak száma meghaladja a 61 ezer főt, a regisztrált álláskeresők száma pedig a 4 ezer főt.	
A dabasi térségben Foglalkoztatási Paktum működik, a térség munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében.	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
Iskolai végzettség tekintetében csekély arányt képviselnek a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (5%), jellemzően középfokú végzettséggel (54%), vagy alacsony iskolai végzettséggel (41%) rendelkeznek az ebben a térségen élők.	Szinte minden ágazatból érkezik munkaerőigény a térségben. Főbb területek: mezőgazdaság, fémfeldolgozás, szállítmányozás, raktározás. Jellemző azonban a túlkínálat is a személy- és vagyonőr, varrónő, logisztikai ügyintéző, gépkocsivezető ágazatokban. Keresett foglalkozások közé tartozik az esztergályos, NC-CNC gépbeállító, lakatos, gépészmérnök, minősített hegesztő. Jellemző elvárás munkaadói oldalról a térségben a változó munkaidőhöz és munkafeltételekhez való alkalmazkodás. Kevés munkáltatónak fontos a magasabb iskolai végzettség, a térségben általában alacsonyabb a szellemi munkára vonatkozó munkaerőigény.
Jelentősebb foglalkoztatók	
A térségben több mint 5300 működő vállalkozás van, melynek 63%-át az egyéni vállalkozók teszik ki. Ők elsősorban a ke-	

Dabas és térsége
<p>reskedelem, vendéglátás, műanyag feldolgozás, szállítmányozás területén tevékenykednek. Alkalmazottként általában családtagjaikat foglalkoztatják.</p> <p>A középvállalkozások jellemzően a feldolgozás, sütőipar, takarmányozás, szállítmányozás, építőipar területén működnek. A térség „nagy” munkáltatói (200-600 fő közötti foglalkoztatók) a nyomdaipari, a húsipari, elektronikai alkatrészgyártás, összeszerelés, csomagolóipari termékek, vakolat gyártása, és egyéb feldolgozóipari ágazatokban működnek.</p> <p>Az egyéni vállalkozások elsősorban Bugyi, Alsónémedi, Újlengyel településén életképesek és hagyományosan a főváros friss zöldséggel, gyümölcssel történő ellátásában vesznek részt. Mezőgazdasági idénymunkában, napszámban, elsősorban külföldi (román) állampolgárokat alkalmaznak. Kismértékű elmozdulást jelent Örkény és Tatárszentgyörgy térségében a gyógynövénytermesztés (kamillavirág és homoktövis) fellendülése. Kitőrési pontot jelenthet az energiafű nagyobb arányú termesztése. A térségben elterjedőben van a strucc és a szürkemarha tartása.</p> <p>A piaci helyzet változása a feldolgozóipart érinti leginkább. A munkaerőmozgás jellemzi a nagyobb üzemeket, elsősorban a csomagolóanyag gyártás, elektronikai alkatrészek gyártása, húsfeldolgozás területén.</p> <p>A Penny Market központ a sikeres letelepedés után bővítette raktárbázisát Alsónémedi határában. A környező településekről 250 főt foglalkoztat. A Tesco Global Zrt. friss áru raktára Gyálon 850 főt foglalkoztat. Már meglévő és fejlesztést prognosztizáló cégek a térségben: Her-csi-Hús Kft. (húsfeldolgozó, gépkezelő, betanított munkás), Metal 99 Kft. (CNC forgácsoló, lakatos, hegesztő), Diego Kft. (targoncavezető, varrónő).</p> <p>További 100 fő felett foglalkoztatók a térségben: Hercsi-Szolj Kft., Vitafort Első Takarmánygyártó Zrt., Bonded Kereskedelmi Kft., Reálszisztéma Dabasi Nyomda Zrt., Diego Kereskedelmi Kft., Richlik-Trans Szállító és Szolgáltató Kft., Nissho Hungary Kft.</p>

Monor és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Monor és térsége 18 települése lakosainak száma több mint 125 ezer fő. A munkavállalási korú népesség száma 75 ezer fő. A nyilvántartott álláskeresők száma 4 ezer fő felett van. Monor kezdetben agártípusú település volt, majd fokozatosan ipari jellegűvé alakult. Meghatározóvá vált a feldolgozóipar. A térség gazdaságára jellemző, hogy jelentős ipartelepítés nem történt az elmúlt években, a munkaerő jelentős része ingázik, elsősorban a fővárosba. Jellemző a feldolgozóipar és a mezőgazdasági termékek feldolgozása.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>Budapest közelsége miatt a térségre a népesség növekedése jellemző. Az idősebb korosztályra az alacsonyabb iskolai végzettség, szakképzetlenség jellemző, a kitelepülő fiatalabb generációra pedig a középfokú, vagy magasabb iskolai végzettség a jellemző.</p>	<p>A munkáltatóktól érkező jelzések alapján a térségben a következő szakmák a legkeresettebbek: bolti eladó, árukiadó, tehergépkocsivezető, fodrász, targoncavezető, villamos berendezés szerelő, könyvelő, recepciós, takarító.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>A munkáltatók többsége egyéni vállalkozó. Az elmúlt években megindult külföldi tőkebeáramlás a térségen belül is érzékelteti hatását, elsősorban a középvállalkozások telepedtek meg, de a vecsési Market Central bevásároló központ megvalósulásával megjelent a nagyvállalkozói tőkebefektetés is. A térség foglalkoztatási helyzetén javíthat a további logisztikai központok építése és az atipikus foglalkoztatás terjedése is.</p> <p>Megtalálható azonban a térségben több olyan munkáltató is, aki 5 felett foglalkoztat munkavállalókat. Ilyen pl.: a süllyápi székhelyű Jászplasztik Kft., ahol 84 fő van alkalmazásban és akkumulátor gyártással foglalkoznak; Pilisen a Vasanferr Kft-nél 83 fő dolgozik, profiljuk a fémszerkezet gyártása; Üllőn a Civil Nonprofikt Kft-nél 440 fő dolgozik, javarészt megváltozott munkaképességűek.</p> <p>További 100 fő feletti munkavállalókat foglalkoztatók a térségben: Rossmann Kft., Csemege-Match Zrt., Profi Magyarország Zrt.</p> <p>A mezőgazdaságból élő egyéni vállalkozók és gazdasági társulások száma alacsony, az őstermelők száma viszont magas.</p>	

Nagykátai és térsége
Általános jellemzők
<p>A térségben a munkavállalási korú népesség száma mintegy 51 ezer fő. A 13 településből álló térségre nem jellemző, hogy egy meghatározott településre koncentrálódik a munkavégzés helye. A munkavállalók kb. 2/3-a fővárosi munkahelyre jár dolgozni, de Jászberényben, Jászfényszarun és Gödöllőn is sokan találnak munkát. A Tápió-mente térség elmarad a többi térségtől. Lényegesen kevesebb a működő vállalkozás, magasabb a munkanélküliek száma. A foglalkoztatók jellemzően 30-50 km távolságon belül vállalják az utazási költség megtérítését.</p>

Nagykátá és térsége	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A regisztrált álláskeresők száma a tavalyi évben mintegy 3 ezer fő. A regisztrált álláskeresők 4,9%-a általános iskolai végzettséggel sem rendelkezik, 44%-a semmilyen szakképesítéssel nem rendelkező általános iskolai végzettségű; 30%-a szakmunkás, 18%-a középfokú végzettséggel, 2,7%-a diplomával rendelkezik. 2011-ben a nyilvántartott álláskeresők száma megközelíti a 4 ezer főt. A regisztráltakon belül az iskolai végzettségek aránya nem változott. A gazdasági válság hatására megkezdődött az inaktív állományból a regisztrációba történő áramlás. Egyre több az együttműködést kérő ügyfél, akik a foglalkoztatás helyettesítő támogatást kívánják igényelni a helyi önkormányzatokról.</p> <p>A helyi munkaerő jelentős része alacsonyan iskolázott vagy elavult képesítéssel rendelkezik. Ez a vállalkozók és az egyének számára egyaránt kedvezőtlen.</p>	<p>A korábbi évekhez nőttek a pékek, adósságbehajtók, bér-számfejtők foglalkoztatására irányuló igénybejelentések száma. A szállítmányozás, logisztika területén jelentkeznek még munkaerőigények a térségben. Várhatóan a jövőben egy induló vállalkozáshoz kapcsolódóan különböző egészségügyi szakmákhoz (fogorvos, eü-i asszisztens, stb.) kapcsolódó munkalehetőségek jelennek meg.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>A tőkehiánnyal működő kisvállalkozások a nagyobb kereskedelmi üzletláncokkal (Tesco, Lidl, CBA) nem tudják felvenni a versenyt, így a kisboltok sorra zárnak be.</p> <p>A CG Electric System Hungary Kft-nél (volt Ganz Transelektro) jelenleg 440 fő dolgozik. A Clarion Elektronikai Kft. jelenleg 390 fővel dolgozik, azonban teljes a bizonytalanság, kiszolgáltatottak a világ autóiipari válságának.</p> <p>A Sca-Packaging Kft. svéd érdekeltségű európai színvonalú csomagolóanyag gyártással foglalkozó cég, kb. 180 fő, elsősorban helyi lakos számára biztosít munkalehetőséget.</p> <p>A térségben több húsfeldolgozó üzem is működik. Létszámuk jellemzően stagnál, termékeik iránt azonban csökkent a kereslet.</p> <p>A TÁPIÓ VIN Kft. (Tápiószentmárton) a környék legnagyobb szőlőtermesztője. A szőlő és gyümölcsstermesztés Gombán folyik. Folyamatos gondot okoz a megbízható mezőgazdasági munkások hiánya. Szintén Tápiószentmártonkátához köthető a Kincsem-Lovaspark területén található, gyógyító hatásáról híres Atilla domb szállodával, wellness részleggel. A tulajdonos újabb beruházásokat tervez, mely megvalósítás esetén elsősorban építőipari és vendéglátós szakmákban kínál majd munkalehetőséget.</p> <p>Nagykátán elkészült és átadásra került a gyógyfürdő, mely újabb munkalehetőséget nyitott meg az ott élők számára.</p>	

Ráckeve és térsége	
Általános jellemzők	
<p>Ráckeve és térsége 20 településén a munkavállalási korú népesség száma 98 ezer fő. A kistérség eltérő adottságokkal rendelkezik. Sajátos fekvése a munkaerőpiac szerkezetére és struktúrája is rányomja a bélyegét.</p> <p>Az északi rész iparosodott, nagy ipari parkok vannak az M0-ás mentén. Ezen a részen magasabb a fejlettség szintje, a foglalkoztatottság a lakosság arányában, kedvezőbb a déli résznél.</p> <p>A déli térséget vizsgálva árnyaltabb képet kapunk. Két központú körzetet találunk, a ráckeveit és a kiskunlacházit. A Ráckeve központú a Csepel-sziget déli részén található, elsősorban idegenforgalmi centrum, valamint közigazgatási szempontból is jelentős szerepet tölt be. A kiskunlacházi központú térség Pest megye déli részén a Duna-Tisza között helyezkedik el. Itt a mezőgazdaság és a feldolgozóipar a jellemző. Kiemelkedő a környékbéli sóderbányákra rátelepült betonüzemek szerepe is.</p>	
Munkaerő-kínálat	Munkaerő-kereslet
<p>A regisztrált álláskeresők száma 2011. januárban 4862 fő volt, mely a decemberi hónapra 3995 főre csökkent. 2012. januárban a regisztráltak száma szintén 4400 fő felé emelkedett. Iskolai végzettsége tekintve a középfokúak száma mutatkozik a legmagasabbnak. Jelentősebb létszámot képviselnek az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők is. A diplomások száma 300 fő alatt marad.</p>	<p>A legnagyobb létszámingadozás az alacsony iskolai végzettséget igénylő munkakörökben figyelhető meg. Ezen a területeken nem ritka a munkaerő-kölcsönző cégek szerepe a foglalkoztatásban. A több műszakos munkarend, valamint az egyes munkák szezonális jellege szintén a jelentős létszámmozgás generálói.</p> <p>Túlkínálat mutatkozik ebben a térségben az építőiparhoz kapcsolódó szakmákban. A lakáspiac élénkülése azonban kedvezően hathat ezen szakmákkal rendelkezők foglalkoztatottságára. A biztonsági, vagyoni képesítéssel rendelkezők között is jelentős az elhelyezkedési nehézséggel küzdők száma, jelentős a túlkínálat. Keresett szakmák, hiány szakmák közé sorolható a gépész, villamosmérnöki</p>

Ráckeve és térsége	
	<p>szakirányok, valamint az ezekhez kapcsolódó technikai képzések, CNC gépkezelők. A nyelveket beszélők számára további lehetőséget kínál a térségben működő multinacionális vállalatok jelentős része a logisztikától a gépgyártáson át különféle munkaterületeken.</p> <p>A vállalkozások számára fontos a rugalmasság, gyors, megbízható munkavégzés és a céghez való lojalitás. A szakképzettséget nem minden esetben, de a szakértelmet mindig elvárják.</p>
Jelentősebb foglalkoztatók	
<p>Jelentős az olyan tevékenységet folytató cég a környéken, amelyre jellemző a szezonális foglalkoztatás (mezőgazdaság, külszíni bányászat, építőipar, vendéglátás, élelmiszer feldolgozás).</p> <p>Az északi területeken a gépiparhoz, járműiparhoz kapcsolódó vállalkozások (IBIDEN Hungary Kft., KUKA Robotics Hungary Kft.) a jellemzőek, melyekhez számos szállítói cég is kapcsolódik. A fővároshoz való közelsége révén több logisztikával, szállítmányozással, valamint raktározással foglalkozó munkáltató is létesített telephelyet (RabenLogistics Hungary Kft., Schwarzmüller, Gebrüder Weiss osztrák cég). Az elmúlt évek egyik legnagyobb térségi beruházása a Lidl áruházlánc harmadik – egyben legnagyobb – magyarországi logisztikai központja kezdte meg működését.</p> <p>A német élelmiszerkereskedő cég Szigetszentmiklóson a Les-hegy Ipari Parkban húzta fel a 46 ezer négyzetméteres bázisát, mely a budapesti és a főváros környéki boltjait látja el áruval.</p>	

8. TÁRSADALMI KÖRNYEZET

8.1. Demográfiai szerkezet és prognózis

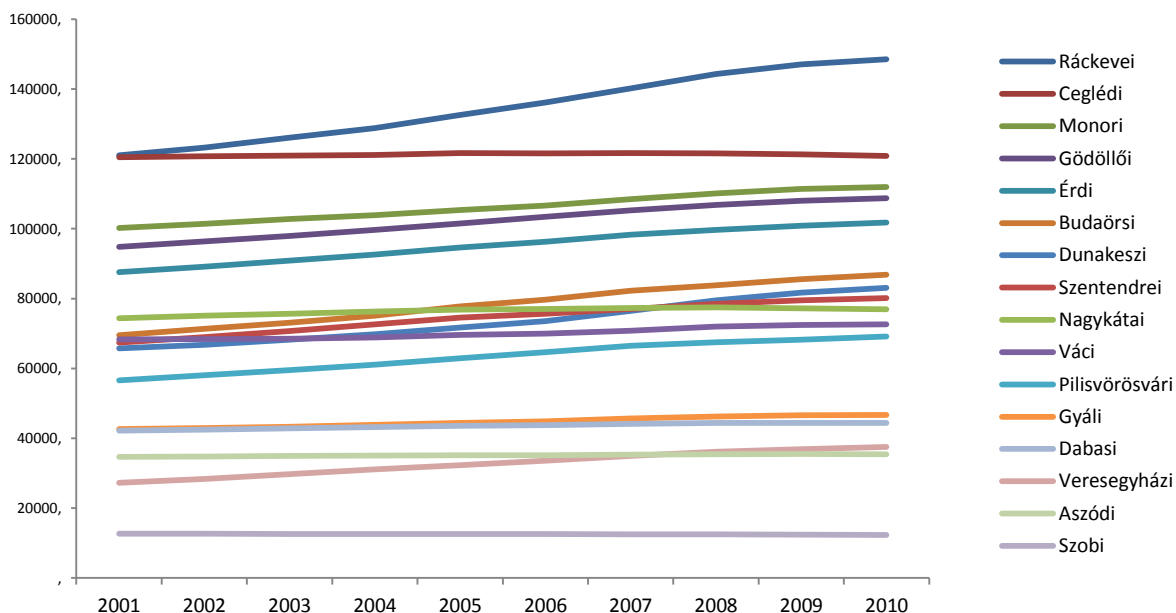
Pest megye népessége a legnagyobb az országban és – Győr-Moson-Sopron megyével együtt – az ország növekvő népességű megyéje is, az elmúlt 10 év során itt nőtt legdinamikusabban a népesség. A növekedés legnagyobb részét a fővárosból kifelé irányuló és az ország távolabbi térségeiből érkező bevándorlásból táplálkozik. Korstruktúrája kedvező, bár területileg differenciált.

8.1.1. Népeségszám, népsűrűség

A megye lakónépessége 2012 elején 1 245 048 fő volt. A megye népességszámának 2000-es évekbeli alakulását vizsgálva megállapítható, hogy a 2001-es népszámlálás óta 2012-ig eltelt egy évtized során mintegy 16,1%-os növekedés következett be. A megye lakónépessége 2001 és 2012 között majdnem 173 000 fővel nőtt. Összehasonlításképpen: ez azt jelenti, hogy a megye lélekszáma öt és fél (!) Gödöllő nagyságú város népességével növekedett az elmúlt évtized során. A '90-es évtizedhez hasonlítva a növekedés üteme az új évtizedre felgyorsult. Már a '90-es években is Pest megye volt szinte az egyedüli, amelynek népessége növekedett, viszont akkor még csak 100 ezer fő volt a 10 év alatti gyarapodás. A népességnövekedés üteme tehát megduplázódott egy évtized leforgása alatt.

A népességnövekedés megyén belüli területi megoszlása lényeges különbségeket mutat. Gyakorlatilag valamennyi kistérség növelte népességét, azonban az agglomerációs kistérségek nagyobb mértékben. A Ráckevei, Monori, Érdi, Gödöllői, Dunakeszi, Veresegyházi és Pilisvörösvári kistérségben a legdinamikusabb a növekedés. A többi kistérség növekedése kevésbé kiemelkedő illetve stagnáló, és egyedülként a Szobi kistérségben csökkent – kismértékben – a népesség.

Állandó népesség alakulása Pest megye kistérségeiben, 2001-2010
(jelmagyarázat a 2010. év sorrendjében)

A megye népesedési helyzetét nem lehet a budapesti agglomerációs összefüggések ismerete nélkül vizsgálni. A megye országos szinten kimagasló dinamizmusa a népességnövekedés terén javarészből az agglomerációs övezetben lévő települések tartós és erőteljes növekedésének köszönhető. Az agglomerációs településeken 791 ezer fő élt 2010-ben, a megye agglomeráción kívüli településeiben összesen ennek alig több mint a fele, 438 ezer fő. A népességnövekedés (10 év alatt évente egy kisvárosnyi népesség letelepedése) erőteljesen megterhelte az agglomerációs övezet települései intézményhálózatát, amelynek kapacitásbővülése a legtöbb helyen nem tudott lépést tartani a népesség-

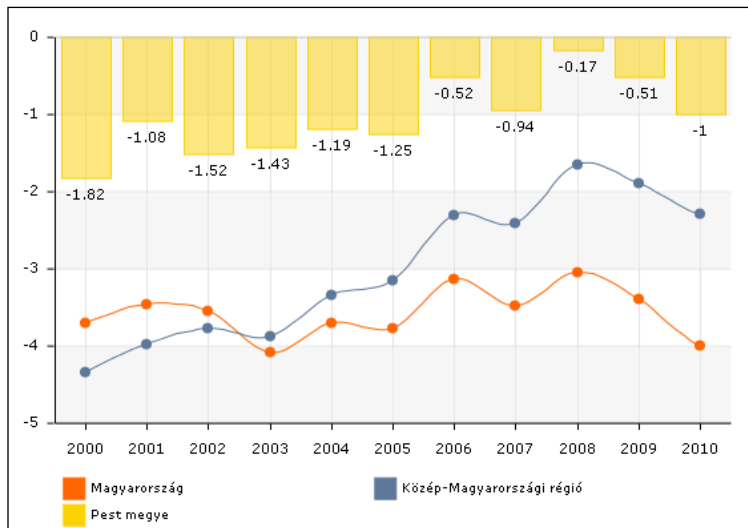
növekedés dinamizmusával. A növekvő hiányok pótlása meghaladja a települések felhasználható fejlesztési forrásait, a mennyiségi hiányok pótlásának kényszere elveszi a forrásokat a minőségi fejlesztésektől, amely sajátos agglomerációs konfliktust generál a helyben élők és a betelepülők között.

Az átlagos népsűrűség a megyében 195 fő négyzetkilométerenként, ami a 107 fő/km²-es országos átlagnak közel kétszerese, ezzel az értékkel Pest megye az ország legsűrűbben lakott megyéje. A népesség területi elhelyezkedése a megyében – a sajátos településhálózati adottságok, azaz a legsűrűbben lakott agglomerációs gyűrű és a ritkán lakott borszönyi vagy alföldi területek egymásmellettsége következtében – meglehetősen kiegyenlítetlen.

8.1.2. Természetes népmozgalom

A lakónépesség számának alakulását az élveszületések és halálozások különbségéből adódó természetes szaporodás valamint az állandó és ideiglenes be- illetve elvándorlások egyenlegeként előálló vándorlási különbözet határozza meg. Pest megye népessége a hatályos területrendezési terv demográfiai vizsgálatai óta eltelt időszak, valamint a 2001-es népszámlálás óta eltelt egy évtized során is folyamatos növekedést mutat. Ennek okai az összességében pozitív vándorlási egyenlegben kerekednek.

Természetes szaporodás alakulása

Természetes szaporodás alakulása (ezrelék) 2000-2010 (TEIR)

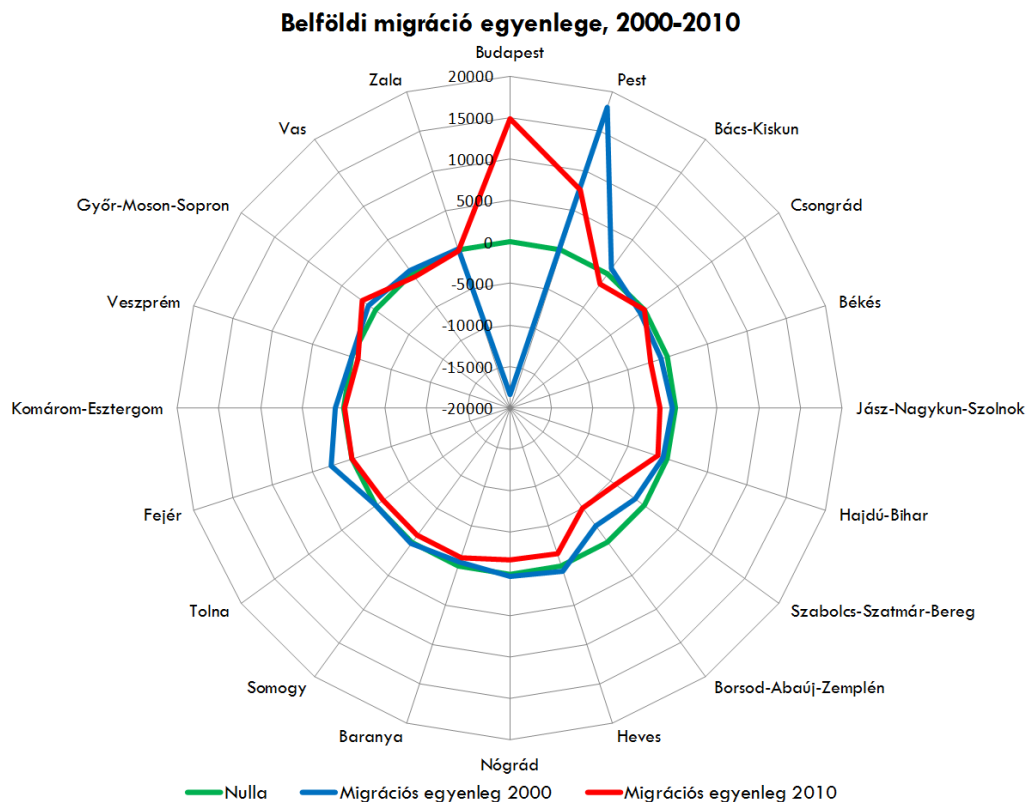
A természetes szaporodás (az élveszületések és a halálozások számának különbsége) a vizsgált időszak során negatív, mivel a halálozások száma évről-évre magasabb a születésekénél, ezért a megye népességének természetes fogyásáról beszélhetünk. A természetes fogyás éves értéke a vizsgált egy évtizedes időszakban első felében volt rosszabb, 2002-2004 között a halálozások számának emelkedése és az ehhez társuló, csak kisebb mértékben növekvő születési arányszámok hatására. A halálozások száma

13.500 fő körül stabilizálódott 2005-től egészen 2010-ig. Emellett a születések száma 2005-től tendenciáját tekintve növekszik, bár kisebb megingások látszanak. A természetes fogyás lelassult az évtized első felében tapasztaltnoz képest. Mind a születések, mind a halálozások számának előző évhez viszonyított változása ingadozást mutat, sőt, 2007-ben, 2009-ben és 2010-ben pedig a születések száma csökkent, ugyanezen években a halálozások száma viszont nőtt. A természetes fogyás 2008-tól ismét évről-évre nő.

A természetes szaporodás mértéke nem teljesen homogén, e tekintetben jelentős területi differenciák léteznek a megye egyes térségei között. A kedvező népesedési mutatók elsősorban a megye agglomerációs településeit jellemzik. A megye periferiáin – Ipoly-völgy települései, Délkelet-Pest megye, Felső-Galga-völgy – ezzel ellentétes trendek jellemzőek. A kistelepüléseket jellemzően az előregedés és a csökkenő gyerekszám sújtja.

Vándorlás

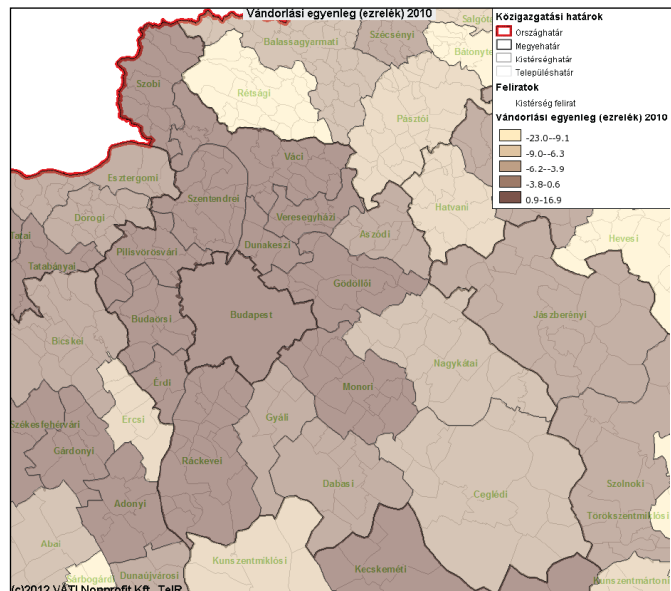
A megye külső – belföldi – vándorlási egyenlege, azaz a más megyékből történő beköltözések és a más megyébe történő elköltözések egyenlege, valamint a nemzetközi vándorlási egyenlege a 2000-es évek során egyaránt pozitív.

A belföldi vándorlási nyereség azonban többszörösen felülmúlja a külföldiek beköltözéséből származó nemzetközi vándorlási értékeket.

Azaz a megye vándorlásból (költözésből) adódó népességnövekménye egyaránt származik az országon belülről és a külföldről történő beköltözésekből.

A megye és Budapest között sajátos népességcsere zajlik. Az erőteljes és 2007-ig növekvő tendenciájú szuburbanizáció mellett (azzal egyidőben) tehát számottevő (és szintén 2007-ig növekvő) a Pest megyéből a fővárosba való beköltözés is.

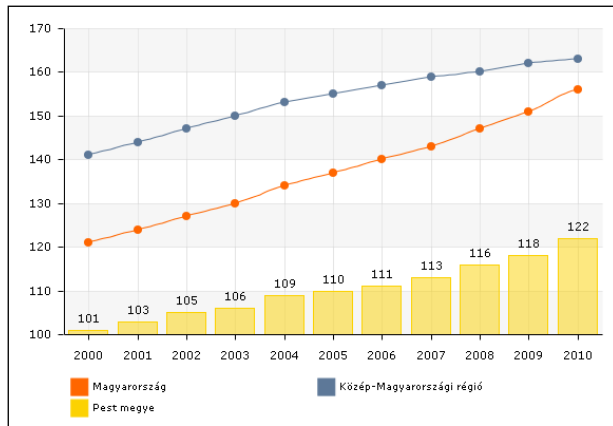
A megyébe érkező bevándorlás elsődleges célterületei az agglomerációs települések. A megye a migrációs folyamatok terén megosztott, mivel a negatív elköltözési aránnyal leginkább sújtott települések

Vándorlási egyenleg Pest megye kistérségeiben 2010 (ezretek, TEIR)

többsége a megye északi, Börzsönyi és Ipoly-menti térségében, illetve délkeleti térségében, valamint a Galga felső folyása mentén a Nógrádi megyehatárhoz közeli részen helyezkednek el. Az agglomeráció határán kívül csak elszórtan találni tartósan pozitív vándorlási egyenlegű településeket.

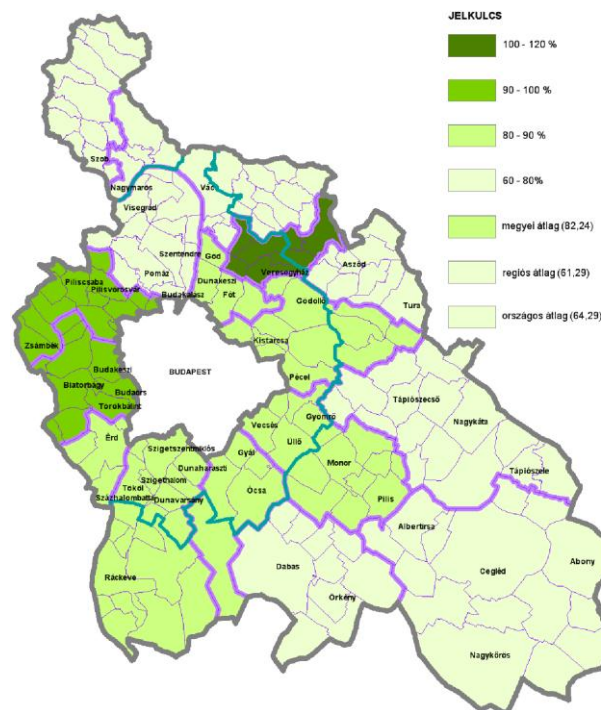
Az időskorúak gyermekkorúakhoz viszonyított aránya 2000-2010

tűrájának kettős arculata. A megye egyes térségeiben – legfőképp az Ipoly mentén és a Börzsöny kis-településeiben – az országos szinten is magas elöregedés jellemző.

8.2. A népesség struktúrája

Összességében a megye népessége elöregedő, annak ellenére is, hogy országos összehasonlításban a legjobb mutatójú (legfiatalabb korösszetételű) megyék közé tartozik. Az elmúlt 10 évben egyre inkább az öregedő korszerkezet válik dominánssá. Ugyanakkor az országos átlagnál, de a közép-magyarországi régiónál is kedvezőbb a népesség korösszetétele, a fiatal és az aktív korúak magasabb aránya jellemzi a megyét.

A népesség szerkezetének tekintetében a legfőbb sajátosság a megye korstruk-

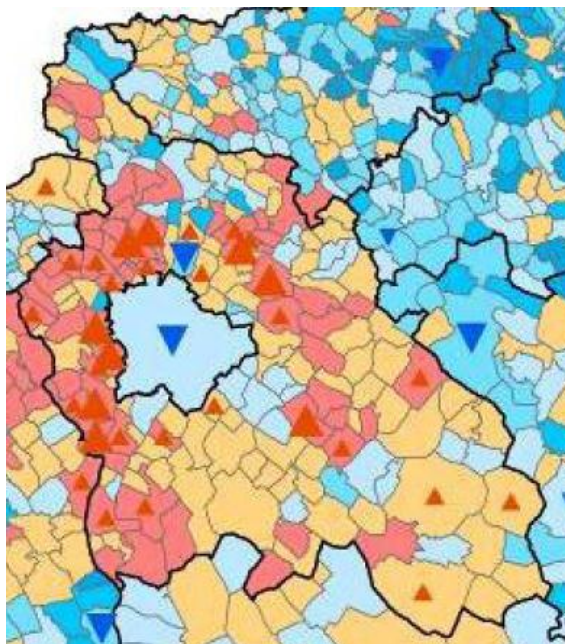

Vitalitási index a kistérségekben (TEIR adatok alapján)

A fokozott elöregedés, azaz az idősebb korosztályok teljes népességen belüli magas részaránya és a fiatal népesség relatíve kisebb részesedése az érintett települések reprodukciós képességének csökkenésével jár. Az e településekről elvándorló népesség javarészt a fiatal és középső korosztályok köréből kerül ki, ami népességen belüli részarányuk csökkenése mellett a települések demográfiai megújuló képességének esélyét is visszaveti. Ezzel szemben a pozitív migrációs mutatójú, népességüket a nagyszámú beköltöző révén dinamikusan növelő települések korösszetétele kedvező, mivel éppen a fiatal és aktív korú népesség teljes lakosságon belüli részaránya növekszik. E településcsoport az agglomerációs övezetben helyezkedik el.

8.3. Népeségprognózis

Az Országos Népeségkutató Intézet előrejelzése szerint a 2010-2021 közötti időszakban folytatódik a megye elmúlt évtizedben is tapasztalt növekedése. Pest megye az ország legdinamikusabban növekvő megyéje marad továbbra is. A megye szinte egészét a növekedés jellemzi majd, kivételt csak a Galga-völgy és az Ipoly-mente néhány települése jelent. Az agglomerációs övezet népességnövekedése marad továbbra is a legerősebb, azon belül is a nyugati és déli agglomeráció, valamint Gödöllő-Veresegyház térsége. A megye alföldi térségében is – néhány településtől eltekintve – mérsékelt növekedés várható, 10 százalékot meg nem haladó mértékben.

Prognosztizált népességszám-változás a településen (2010-2021)

Abszolút változás

- ▼ 2000 fő feletti fogyás
- ▼ 1000 és 2000 fő közötti fogyás
- ▲ 1000 és 2000 fő közötti növekedés
- ▲ 2000 fő feletti növekedés

A változás aránya a 2010-es bázisához (%)

- 15,01 és 57,14 közötti csökkenés
- 10,01 és 15 közötti csökkenés
- 5,01 és 10 közötti csökkenés
- 0 és 5 közötti csökkenés
- 0,01 és 10 közötti növekedés
- 10,01 és 57,67 közötti növekedés

Forrás: Nemzeti Fejlesztés 2020

8.4. Nemzetiségek Pest megyében

A jelenleg hatályos törvényi szabályozás alapján Magyarországon 13 nemzetiség van. Nemzetiségnek minősül: a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán.

Pest megye sokszínűségét jól mutatja, hogy megyénkben valamennyi nemzetiség megtalálható és a szlovén nemzetiség kivételével valamennyi rendelkezik legalább egy településen önkormányzattal. Számos olyan település található a megyében, ahol 4 vagy több nemzetiség él együtt (Budaörs, Csohány, Érd, Szentendre). A nemzetiségekhez tartozók számáról nagyon nehéz pontos adatokat kapni. A 2001-es népszámlálási adatok szerint Pest megyében mindösszesen 28.533 olyan ember él, aki valamely nemzetiséghez tartozónak vallja magát. Valamivel kedvezőbb képet mutat a nemzetiségi kultúrához kötődők száma (33.529 fő), azonban becslések szerint ennél jóval magasabb, a hivatalos adatok 6-7-szerese ténylegesen a nemzetiségi száma, csak a roma lakosság száma 80 ezer körülire tehető megyénkben. A jelentős eltérés egyik indoka a ciklikusan visszatérő bel- és külpolitikai okokon kívül, hogy a fiatalság körében igen erőteljes az asszimiláció, inkább vallják magukat magyarnak, mint valamely nemzetiséghez tartozónak. A hivatalos népszámlálási adatok szerint a megyében a legnagyobb nemzetiség a roma, számuk 11.252, a legkisebb nemzetiség pedig az örmény, számuk 52.

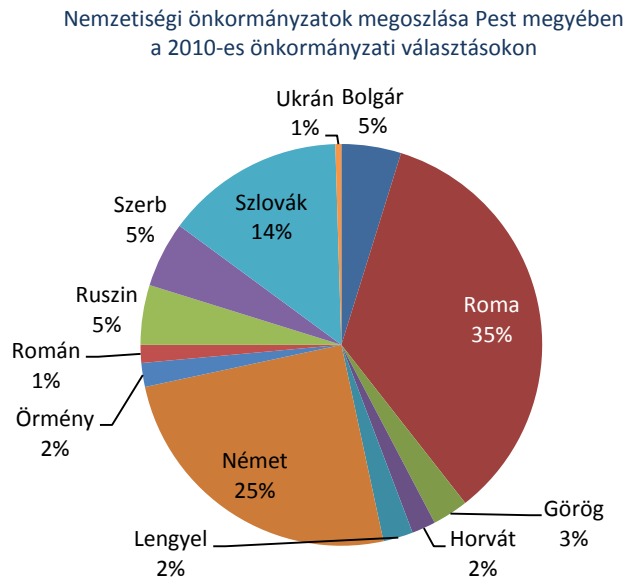
Az egyes nemzetiségek előfordulását tekintve egy adott területre történő koncentrálódásról nem beszélhetünk. Ugyan a német nemzetiségűek jelentős része a főváros körül található, de Ceglédbercelen ugyanúgy jelen vannak. A szlovákok jelentős része a Pilisben él, de a megye déli (Dabas) és keleti (Ecser, Kistarcsa) területein szintén élnek szlovákok. Természetesen a legnagyobb szórást a legna-

gyobb lélekszámú roma nemzetiség mutatja, a kisebb létszámú nemzetiségek (ukrán, örmény) általában csak egy településen vannak jelen.

Nemzetiségi önkormányzatok működése, feladata

2010-ben Pest megyében 187 településen 208 nemzetiségi önkormányzat alakult. A nemzetiségi önkormányzatok aránya a megyében az alábbi:

A nemzetiségi önkormányzati rendszerben 2007-ben új elemként jelent meg a területi szint. 2007-ben 5 nemzetiségi önkormányzat tudott megyei önkormányzatot létrehozni: bolgár, német, szerb, szlovák, roma. A testület létszáma 9 fő volt. 2011-ben a megyei nemzetiségi önkormányzatok száma eggyel nőtt, a ruszin nemzetiségűek is létrehoztak önálló önkormányzatot.

A nemzetiségi önkormányzatok feladatai különösen:

- a nemzetiségi feladatokat ellátó intézmények fenntartásával kapcsolatos feladatellátás,
- a saját kezdeményezésére más önkormányzat által átruházott feladat- és hatáskör ellátása, ideértve az átvett intézmény fenntartásával kapcsolatos feladatellátást,
- a más szervtől átvett intézmény fenntartásával kapcsolatos feladatok ellátása,
- a képviselt közösség érdekképviseletével, esélyegyenlőségének megteremtésével kapcsolatos feladatok ellátása, különösen tekintettel a helyi önkormányzatnak a nemzetiségek jogainak érvényesítésével kapcsolatos feladataira,
- a nemzetiségi önkormányzat illetékességi területén működő állami, helyi önkormányzati vagy más szerv által fenntartott intézmények működésével, feladatellátásával összefüggő, a nemzetiségi közösség kulturális autonómiája megerősítését szolgáló döntési, együttdöntési jogok gyakorlása,
- a képviselt közösség kulturális autonómiájának megerősítése érdekében a közösség önszerveződésének – szervezési és működtetési feladatok ellátásával – történő támogatása, kapcsolattartás a képviselt közösség helyi nemzetiségi civil szervezeteivel, szerveződéseivel, helyi egyházi szervezetekkel,
- a nemzetiségi önkormányzat illetékességi területén lévő, a nemzetiségi közösséghez kötődő kulturális javak megőrzése érdekében szükséges intézkedések kezdeményezése,
- közreműködés a fejlesztési tervek előkészítésében,
- a nemzetiségi nyelven folyó nevelésre és oktatásra irányuló igények felmérése.

A helyi nemzetiségi önkormányzat – a rendelkezésére álló források keretei között – önként vállalt közfeladata különösen

- nemzetiségi intézmény alapítása,
- kitüntetés alapítása, odaítélése feltételeinek és szabályainak meghatározása,
- nemzetiségi pályázat kiírása, ösztöndíj alapítása,
- önként vállalt feladatot láthat el különösen a nemzetiségi oktatási és kulturális öngazgatással összefüggő ügyekben, a helyi írott és elektronikus sajtó, a hagyományápolás és közművelődés, a társadalmi felzárkózás, a szociális, ifjúsági, kulturális igazgatás és a közfoglalkoztatás területén, valamint településüzemeltetési és településrendezési feladatok körében.

A felsorolt feladatokból látszik, hogy a nemzetiségek feladatai közül kiemelten hangsúlyos szerepet kap az oktatás, a kultúra megőrzése, a hagyományok ápolása. A közoktatási információs adatbázis szerint a megyében 37 nemzetiségi oktatási, nevelési intézmény található, ezek javarészt a német nemzetiséghez köthetők. Emellett számos olyan intézmény található még, melyek a nemzetiségi általános iskolai oktatásban, óvodai nevelésben, vagy nyelvoktatásban részt vesznek.

A Magyarországon elismert nemzetiségek közül kettő kivételével (roma, ruszin) valamennyi rendelkezik anyaországgal, s ezek közül hét az Európai Unió tagja, egy pedig (Horvátország) hamarosan szintén az Unió tagja lesz. Pontos felmérés nem készült a megyében lévő települések testvérvárosi kapcsolatairól, azonban a települések honlapjait nézve elmondható, hogy azon településeken, ahol nemzetiségi önkormányzat is működik, ott testvér települési kapcsolatot építettek ki valamely anyaországi településsel. Néhány esetben a kiválasztás szempontjánál is fontos volt az élő kapcsolat, pl. Szigetszentmiklós bolgár testvérvárosa az a település, ahonnan a Szigetszentmiklóstra betelepült bolgárok származnak, vagy Budaörs német testvérvárosa az a település, ahova a 2. világháborút követően a budaörsi németeket kitelepítették. Ezek a településeken általában jóval szorosabb az együttműködés, mind gazdasági, mind kulturális területen. Néhány esetben találni adatokat arra vonatkozóan, hogy közösen vettek részt Európai Unió pályázaton, azonban a jövőben nagyobb hangsúlyt kell kapnia a határon átívelő együttműködésnek, a közös pályázati lehetőségek kihasználásának.

Nemzetiségek problémái

Minthogy területileg nem tekinthetők homogénnek az egyes nemzetiségek, úgy problémájuk sem tipizálható. Közös pont a nyelv megőrzésének nehézsége. Generációról generációra csökken azon személyek száma, akik az adott nyelvet vagy tájegységre jellemző nyelvjárást beszélnek. Ebben nagyon fontos az oktatás szerepe is, a kis létszámú minoritásoknak nincs esélye a nyelvet, kultúrát szervezett oktatási keretek között átadni. Néhány nemzetiségnek (bolgár, szerb) a fővárosban van oktatási intézménye, azonban a gyerekek ide történő eljuttatása elsősorban szülői akarat és elhivatottság kérdése.

Ezen túlmenően – akár az egyes nemzetiségen belül is – eltérő problémákkal küzdenek. Működésüket tekintve jelentős előny vagy hátrány az elhelyezkedésük, egy jobb anyagi helyzetben lévő helyi önkormányzat jelentős kiegészítő forrást biztosít a működésükhöz.

Fejlődési lehetőségek

A hagyományok ápolása, nyelv megőrzése szempontjából fontos, hogy az egyes nemzetiségekhez tartozók megismerjék történelmüket, nyelvüket. Ehhez szükséges, hogy külön erre a célra készített könyvekből, folyóiratokból szerezzenek információt, tudást. Jelenleg is folyamatosan készülnek tankönyvek, ezen anyagok célzott támogatása fontos lenne a nemzetiségi hagyományok megőrzése szempontjából.

Szükséges lenne a meglévő nemzetiségi tájházakat, múzeumokat felújítani, a meglévő kiállítási anyagokat interaktívvá tenni, ezáltal a távolabb lévő kisebb településeken élő nemzetiségiek is forrásul használhatják.

9. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA

9.1. Oktatási intézmények

Az iskolai végzettség mutatóinak elemzéséhez, sajnos, még nem állnak még rendelkezésre a 2011. évi népszámlálás adatai, így csak a korábbi – a 2001-es népszámláláson alapuló – adatokkal tudunk számolni. Iskolai végzettség szempontjából a Közép-magyarországi régió igen előkelő helyet foglal el az országban. A régióra jellemző – az országos átlagokat minden esetben felülmúló – végzettségi arányok egyértelműen a főváros jelenlétének köszönhetők. Kiemelkedő pozícióval rendelkezik a főváros a közép- és felsőfokú végzettségűek tekintetében: a 18 évesnél idősebb népesség 54,1%-a végzett középiskolát (ez az érték országosan: 34,7%), a felsőfokú végzettségűek aránya közel kétszerese az országos átlagnak (25%).

Pest megye lakosságának iskolai végzettségét az ezredfordulón az országos átlaghoz közelebb álló értékek jellemezték, sőt a felsőfokú végzettségűek aránya elmaradt az országostól. Az elmúlt 10 évben a képzettségi mutatók javulását tapasztalhatjuk, a felsőfokú intézmények hallgatói létszámnövekedésének és a fiatal képzett munkavállalók betelepülésének köszönhetően.

A 2011/2012. tanévben feladatellátási helyenként 478 óvodában 47 010 fő óvodáskorút, 317 általános iskola 95 119 főt, 73 gimnáziumi helyszínen 17 022 főt, a 60 szakközépiskolai feladatellátási helyen 12 196 tanulót, valamint 6 speciális szakiskolai helyszínen 458 tanulót látnak el.

Ezenkívül a megye feladatellátását színesítik az alapfokú művészetoktatási intézmények, valamint a nemzetiségi intézmények, amelyek óvodától, a középfokú képzésig megtalálhatók. Különösen a német és a szlovák nemzetiségek esetében.

A megyében a közoktatási feladatokat elsősorban önkormányzati, állami intézményekben látják el. Pest megyében a nem önkormányzati iskolák aránya 12,7%. A nem önkormányzati iskolák 45%-a egyházi fenntartású. A 179.775 Pest megyében ellátott gyermek 15,5% -a nem önkormányzati, nem állami intézménybe jár.

Figyelembe kell venni a főváros közelségét, amely olyan oktatási kínálatot jelent a Pest megyei gyerekeknek, ami sokakat az ottani szolgáltatások igénybevételére ösztönöz. Ennek a jelentősége a tanulók életkorával egyre jelentősebbé válik. A Budapest Főváros Önkormányzat által eddig fenntartott oktatási nevelési intézményekben tanulók 34,5%-a Pest megye településéről ingázott naponta a fővárosba

9.1.1. Óvodai ellátás

A 2011/2012. tanév adatai alapján a megyében 485 óvodaegység (önálló, vagy tagóvoda) működik, 46 899 fő óvodai ellátása valósul meg. A megye egész területén azonban nem megoldott az óvodai ellátás. Sajnos nálunk – Magyarországon és a megyében is, – pontosan azokban a körzetekben, régiókban a legkevésbé hozzáférhető az ellátás, ahol a legnagyobb szükség lenne rá.

Az óvodák esetében a létszámnövekedés különösen jelentős volt a 2000. év elején, ez az óvodai igények növekedését hozta magával. 2006. óta jelentős területi átrendeződést figyelhetünk meg, amelynek intézményi kiszolgálása az önkormányzatokra róta a legnagyobb terhet. Akkor a megyében működő óvodák 80,7%-a önkormányzati fenntartású volt. Azóta 156 óvodával bővült a térség ellátása, amelynek 82%-a változatlanul önkormányzati fenntartású.

Pest megyében 2001 és 2011 között a Szentendrei (+2709 fő), a Ráckevei (+3336 fő), a Váci (+1519 fő), a Monori (+1944fő), a Gödöllői (+1869 fő), a Veresegyházi (+679fő), és a Dunakeszi (+1112 fő) kistérségekben lévő óvodai ellátásban részesülők létszáma emelkedett a legnagyobb mértékben. A fenti területek tekinthetők talán a jövő nyerteseinek, amennyiben a munkahelyek kínálata, infrastrukturális fejlesztések, intézmények, szolgáltatások követni képesek ezeket a változásokat.

2001 és 2006 között már a leszakadó területek között volt a Szobi kistérség, és ez a helyzet ma már drámai: 1971 fővel, vagyis 83,3%-kal csökkent az óvodáskorúak száma, amely részben az elvándorlásnak és részben az iskola-összevonásoknak is betudható. Ugyancsak jelentősen csökkent az utóbbi

5 évben a Gyáli (-1589 fő, - 49,5%), Pilisvörösvári (-1610 fő, -37%) kistérségek óvodásainak a száma. A csökkenés Nagykáta környékére is igaz, de ennél jóval meglepőbb, hogy a Budaörsi kistérség népszerősége csökkent a fiatalok körében, noha 2006-ig még a növekedést mutató csoportban helyezkedett el.

Az adatok szerint az óvodapedagógusok számának emelkedése nem követte a gyerekek létszámának a növekedését. A 3 éves kötelező óvodai felvételhez meg kell teremteni a megye térségeiben a képzett humánerőforrást is.

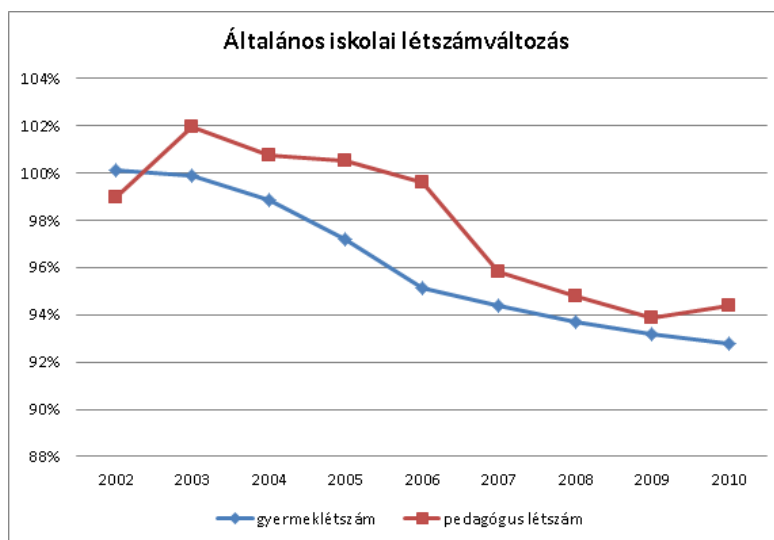
9.1.2. Általános iskola

2005 óta az általános iskolás tanulók létszáma csak minimális (- 3,9%) csökkenést mutat. A 317 általános iskolában 95 119 gyermek tanul. Nincs minden településen általános iskola. Megszűntetésük sok esetben összefügg az óvodai ellátás hiányával is. Megfigyelhető, hogy ahol nincs általános iskola, ott óvoda sem, így például a Nagykáta kistérségben 3, a Ráckevei kistérségben 4 település esetében. Több esetben az önkormányzatok intézményfenntartó társulást hoztak létre a fenntartási nehézségek megoldására.

A megyében minimálisan emelkedik csak a nem önkormányzati fenntartású (magán, alapítványi, egyházi) intézmények száma. Az utóbbi 5 évben ezek száma 12,7%-ról 14,2%-ra emelkedett. Mivel ellátási kötelezettség nélkül látják el a feladatukat, némi bizonytalanságot jelentenek az oktatási rendszer működésében (még ha a megyei tanulók közel 5%-át érinti csak).

A közoktatási törvény integrációt ösztönző rendelkezései főleg a kis településeket érintették hátrányosan. Jelenleg 15 intézmény működik nagyon kicsi, 100 fő alatti tanulói létszámmal, 46 intézmény lát el 100-200 főt. Mivel a kis létszámú osztálytermek fenntartása aránytalanul nagy terhet jelent a fenntartó számára, ezért az intézményhálózat racionalizálása, amely az utóbbi 10 évben megindult, várhatóan tovább fog folytatódni.

Az utóbbi 10 évben – bár nem olyan mértékben, mint a tanulói létszám, de – csökkent a pedagógusok létszáma is.

9.1.3. Sajátos nevelési igényű tanulók ellátása

A sajátos nevelést igénylő tanulók ellátását nem lehet csak megyei szinten értékelni, hiszen sok megyei tanulót a fővárosi intézmények látnak el. A kiegészítő normatívát azonban az utolsó 2 évben – ellenőrzötten – csak a fővárosi lakhellyel rendelkező tanulóakra engedtek kiutalni, így a megyéből érkező tanulók térítésszerűen juttattak csak a szolgáltatáshoz.

A megyében a gyógypedagógiai ellátás keretében többnyire a települési önkormányzatok szerveznek külön csoportokat az enyhe, illetve a közepes értelmi fogyatékosok részére. A tanulók utaztatása,

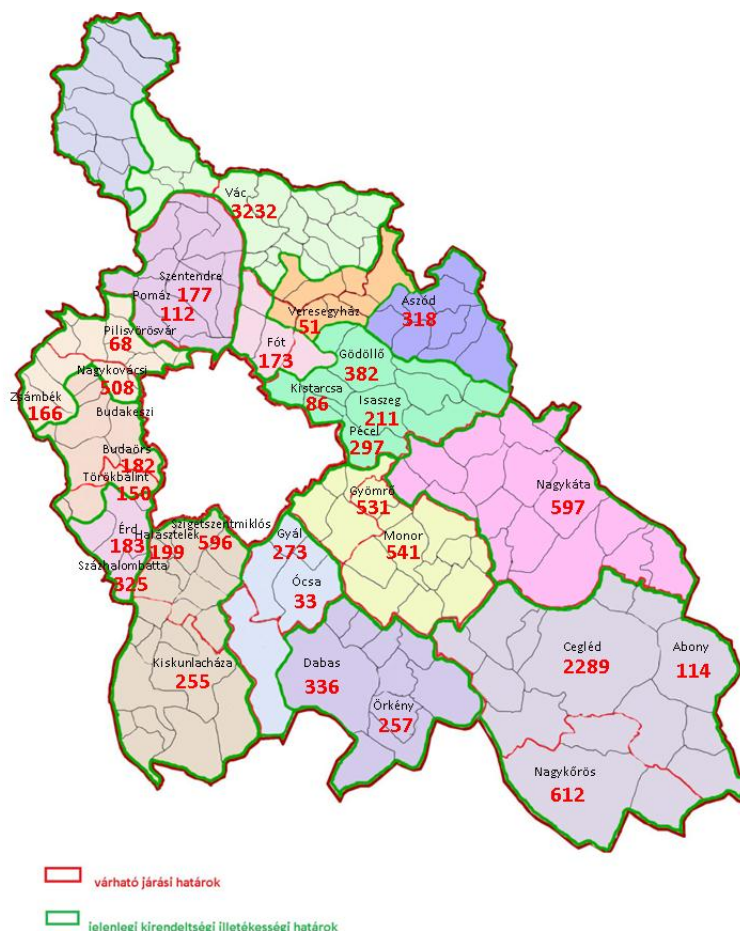
a feladattal foglalkozó iskolák kis száma, illetve elhelyezése a megyében, a feladatellátást nem teszi teljessé. Ebben az ellátásban segít az integráció, amelynek eredményességével azonban számos kétség is felmerült.

A logopédiai szakszolgálat a megyében 2011/2012. tanévben 38 helyszínen 11 052 gyermeket látott el. A Nagykátai kistérség kivételével mindenütt van logopédiai szakszolgálat. A súlyos beszédhibás gyermekek fejlesztése a fővárosban a Fővárosi Beszédjavító Intézet feladata.

A konduktív pedagógiai ellátást a fővárosban a Pető Intézet mellett a IV., X., XII. és a XVIII. kerületekben szervezték meg. A megyében ilyen fejlesztés nincsen. Nevelési tanácsadó azonban működik a kistérségek többségében, a Szobi, Nagykátai, és Pilisvörösvári kivételével.

9.1.4. Középfokú oktatás, szakiskola és speciális szakiskola

A középiskolai oktatás 133 feladatellátási helyen valósul meg, mintegy 17 022 gimnazistát és 12 196 szakközépiskolást érint.

A megye gimnáziumaiban tanulók létszáma (9-13. évfolyam)

Ellentétben Budapesttel, Pest megyében a gimnazisták száma több mint 2.000 fővel (14%-kal) nőtt az elmúlt négy évben, míg a szakközépiskolások száma csökkent 803 fővel (6%-kal).

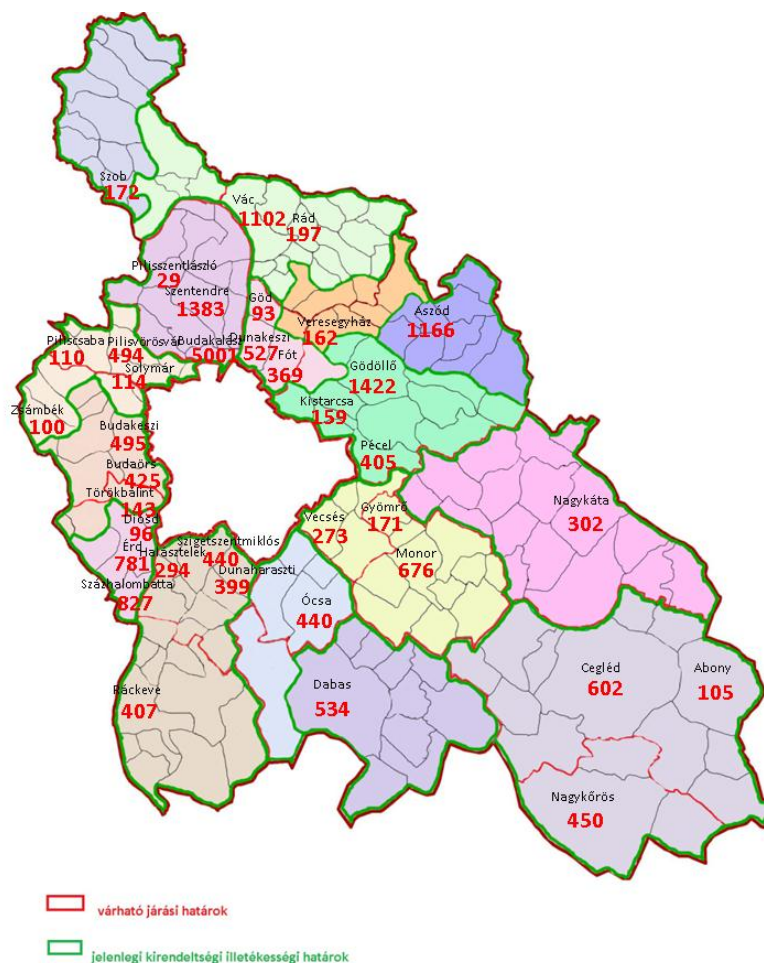
A lakosság számának a növekedésén túlmutat a gimnáziumok népszerűségének a növekedése a fiatalok körében, hiszen az országban inkább a szakképzés felé mozdult el a beiratkozási arány az utóbbi 10 évben. Mindez azt eredményezte, hogy ma az ország gimnazistáinak 25%-a Pest megyébe jár.

A gimnáziumok 3493 tanulólétszamos növekedése (2001-2011 között) maga után vont a feladatellátási helyek növekedését is. Napjainkban 53 intézmény 73 „telephelyén” folyik gimnáziumi oktatás. A gimnáziumi képzésen belül a 4 évfolyamos gimnáziumi képzés a jellemző, azonban az arányok a fenntartó típusa szerint eltérőek. A nem önkormányzati intézmények esetében magasabb a 6 és 8 évfolyamos képzések aránya. Az esti-levelező képzés kétharmada nem önkormányzati fenntartású intézmények keretén belül zajlik.

Kistérségek szerint vizsgálva a gimnáziumi ellátás adatait, megállapítható, hogy mindegyik kistérségben növekedett a gimnáziumi tanulók száma az utóbbi 5 évben, legjelentősebben a Ráckevei, a Váci, Dunakeszi, az Érdi, valamint a Gödöllői és a Dabasi kistérségekben.

A középfokú képzés másik fontos ága a szakképzés, amely a megye területén 47 feladat-ellátási helyen 13 252 tanulót lát el. Az utóbbi 5 évben jelentős összevonás, tagosítás történt ezen a területen, így bár a tanulólétszám 12,7 %-kal több mint a 10 évvel ezelőtti, a feladatellátási helyek száma csökkent. Napjainkban a főváros által fenntartott intézményekben a tanulók 36%-a megyei lakos.

A megye szakközépfiskoláiban tanulók létszáma (9-13. évfolyam)

Az utóbbi 10 évben létrejöttek a Térségi Integrációs Szakképző Központok (TISZK), azonban a kapacitások így sincsenek kihasználva, a párhuzamos képzések változatlanul fennállnak, és valójában nincs párbeszéd a TISZK-ek iskolái között sem. A megyében létrejött 3 TISZK iskoláiban (Cegléd, Dabas, Vác) a megyei középfokú oktatásban résztvevők több mint 30%-a jár. A helyi gazdaság, azon belül az ipar munkaerő-felszívó képessége jelentős mértékű és igen sokszínű, így nem csak a nappali rendszerű szakképzés fontos a megyében, de előtérbe kerülnek a továbbképzések, átképzések is.

A kistérségi megoszlás és létszámalakulás tekintetében a helyzet a gimnáziumi képzéshez hasonló. A szakképzés vonatkozásában azonban a legnagyobb nyertes a Monori kistérség, 2,2-szer több tanuló van, mint 10 évvel ezelőtt. A szakközépiskolai képzésnek 2 nagy centruma továbbra is a Váci és a Ceglédi kistérséggel.

A szakképzés struktúrája visszatükrözi a térség gazdaságának a szerkezetét, mivel a szolgáltatási ágak kiemelkedő szerepe a szakmacsoportos képzésen belül is kimutatható. A legtöbb képzés a közgazdaságtan (5292 fő), a kereskedelem-marketing (5637 fő), az informatika (4443 fő) szakmacsoportban van, de jelentős a mezőgazdasági szakmacsoport ereje is (2667 fő). Javult a vendéglátásban részt vevők száma (3423 fő), ugyanakkor az élelmiszeripar, faipar szakmacsoportja kisebb jelentőségű, mint azt a megye helyzete indokolná.

A régió munkaerőpiacán megjelenő hiányszakmák jelentős részét a szakiskolákban oktatott szakmák teszik ki (kőműves, ács, villanyszerelő, gépi forgácsoló). A hiányszakmák keletkezése nem csak az iskolarendszeren belüli képzés rugalmatlanságából adódik, hanem a szülők-tanulók beiskolázási szándékától is függ. Sajnos egy hosszú folyamat eredménye, hogy Magyarországon a kétkezi munka nincs megbecsülve, és ez befolyásolja a továbbtanulás irányait.

A középfokú oktatás értékelésénél szót kell ejtenünk a beiskolázáskor tapasztalható, Budapestnek az elszívó hatásáról, amely bár sokszínű kínálatával kivételes adottságot jelent a megyének, ugyanakkor nagy terhet is egyben, az intézményhálózat működtetésének a kiszámíthatósága terén. Megfigyelhető ez a 6. évfolyamos létszám és a 8. évfolyamos létszám különbözőségénél is.

A csökkenő általános iskolai tanulólétszámon belül, azzal ellentétesen évről évre jelentősen emelkedik a hátrányos², és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók létszáma. Az óvodáskorúak közül hátrányos helyzetű gyermek 17,6%, az általános iskolás korosztály 18,7%-a (az országos adat itt 33%!), a középiskolai korosztály 9,9%-a.

Nagyfokú heterogenitás jellemzi azonban a megye területét. Különösen hátrányos helyzetű térség a Nagykáta kistérség, ahol az óvodáskorúak 42,1%-a!, valamint a Ceglédi kistérség 35,7%, és Dabasi kistérség ahol az óvodáskorúak 34,2%-a hátrányos helyzetű. Az általános iskolai korosztálynál a fentiekén túl az átlagosnál magasabb a hátrányos helyzetű tanulók száma az Aszódi, Gyáli, Szobi kistérségben. A többi, főként a főváros agglomerációjába tartozó kistérségek az átlagosnál kedvezőbb képet mutatnak. A legkevesebb hátrányos általános iskolás a Szentendrei kistérségben van.

9.1.5. Felsőoktatás

A megye felsőoktatási helyzetképét a főváros közelsége befolyásolja. A felsőoktatás feladatellátása Budapesten koncentrálódik, ugyanakkor különböző nagy egyetemek karai is megjelennek a megye területén: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (Törökbálint), Pázmány Péter Katolikus Egyetem (Piliscsaba), Szent István Egyetem (Gödöllő), Eötvös Loránd Tudományegyetem (Göd).

Az egyházi főiskolák jelentős számban képviseltetik magukat:

Adventista Teológiai Főiskola (Pécel), Apor Vilmos Katolikus Főiskola (Vác), Egri Hittudományi Főiskola (Vác), Sola Scriptura Teológiai Főiskola (Herceghalom), Károli Gáspár Református Egyetem (Nagykőrös).

A legtöbb helyszínen gazdaságtudományok (Piliscsaba, Göd, Gödöllő, Törökbálint), bölcsészettudomány (Vác, Piliscsaba, Göd, Gödöllő, Nagykőrös), pedagógusképzés (Piliscsaba, Piliscsaba, Gödöllő, Törökbálint, Nagykőrös) oktatására van lehetőség. Ezenkívül agrár: Gödöllő, informatika: Piliscsaba, Göd, Törökbálint, jog- és igazgatás: Piliscsaba, Göd, műszaki: Piliscsaba, Gödöllő, Törökbálint, művészetközvetítés: Göd, orvos – és egészségtudomány: Gödöllő, sporttudomány: Göd, társadalomtudomány: Göd.

² Hátrányos helyzetű gyermek az, aki a családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, ezen belül halmozottan hátrányos helyzetűek azok, akiknek szülei csak nyolc általános iskolai végzettséggel rendelkeznek.

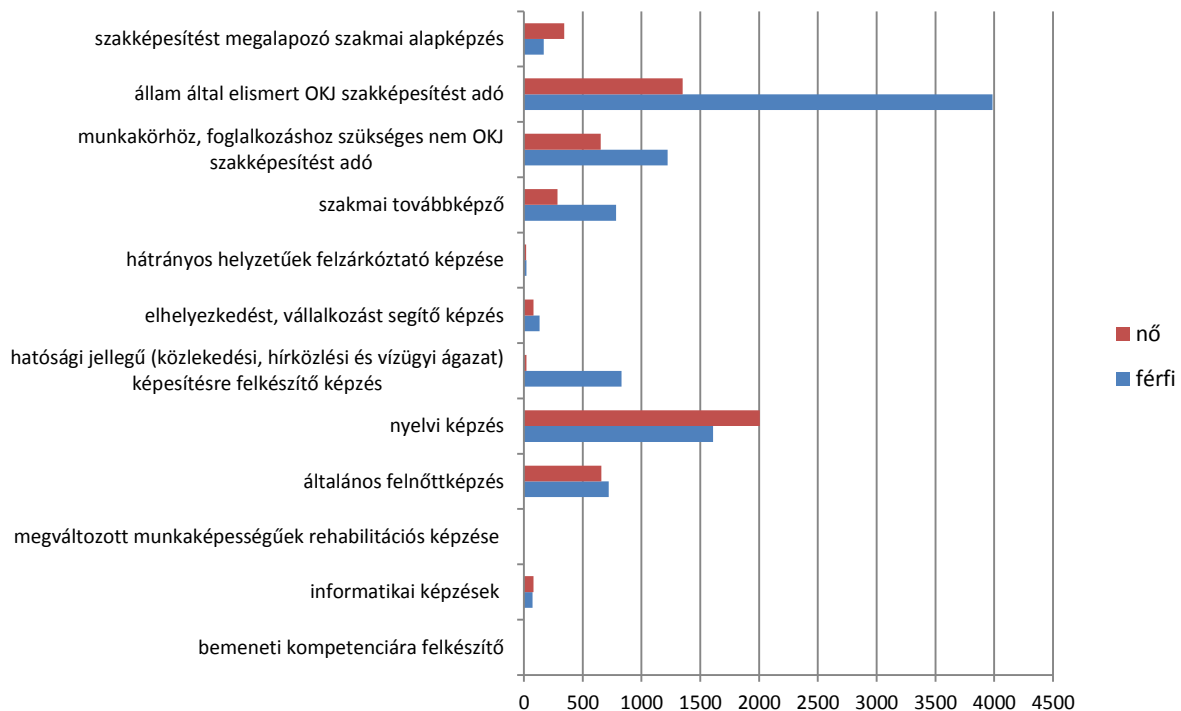

mány: Piliscsaba, Göd, Gödöllő, Törökbálint, Vác, természettudomány: Piliscsaba, Göd, Gödöllő, Törökbálint, Nagykőrös képzésre van lehetőség. A képzés helyszíne gyakran azonban Budapest.

A felsőfokú képzésben végzettek száma tekintetében, négy megye és Budapest előzte meg Pest megyét 2010-ben. Budapest közelségével - a képzési kínálat bősége miatt-, indokolt elvárás lehet, hogy Pest megye e téren vezető szerepet foglaljon el a megyék között.

9.1.6. Felnőttképzés

A hazai Diplomás kutatás 2010 eredményei szerint (OFI), a pályakövető vizsgálatok arra is rámutatnak, hogy a diplomás fiatalok nagy arányban (35%) terveznek továbbtanulást, az alábbiak szerint: a főiskolások egyetemi, az egyetemet végzettek doktori fokozatot, szakirányú továbbképzés szeretnének szerezni. Az európai tendenciával megegyező folyamat, hogy hazánkban is a magasabb végzettséggel rendelkezők vesznek részt aktívabban a képzésben.

Nemek szerint a magyarországi adatok különböznek az európaiaktól, mert a nők részvételi aránya megelőzi a férfiakét, míg Európában éppen fordított összefüggés figyelhető meg. Pest megyében azonban az országos tendenciáktól eltérő képet mutatnak az adatok: itt az OKJ-s képzésre beiratkozók között jóval magasabb a férfiak aránya.

9.2. Szociális ellátás, gyermekvédelem

9.2.1. Szociális alapellátások

A szociális alapellátás rendszerét és az egyes ellátásokat 2010-ben igénybevevők számát az alábbi ábra tartalmazza:

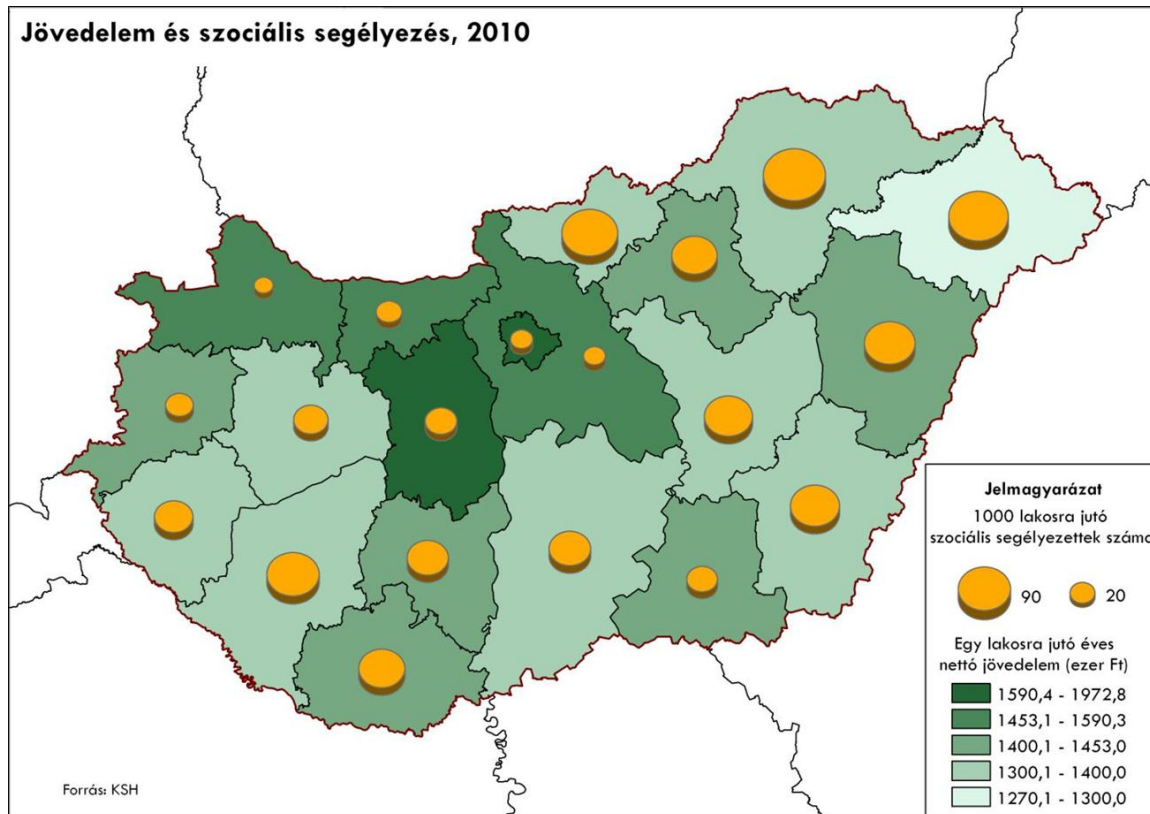
Pénzbeli ellátások		Természetbeni ellátások		Személyes gondoskodást nyújtó ellátások	
időskorúak járadéka	349 fő	egyes pénzbeli ellátások	17.837 fő	falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás	n.a
foglalkoztatást helyettesítő támogatás	n.a.	közgyógyellátás	36.533 fő	étkeztetés	6.987 fő
rendszeres szociális segély	2.198 fő	köztemetés	n.a	házi segítségnyújtás	2.872 fő
lakásfenntartási támogatás	14.622 fő	egészségügyi szolgáltatásra jogosultság	n.a	családsegítés	38.474 fő
ápolási díj	5.945 fő	adósságkezelési szolgáltatás	n.a	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	2.101 fő
átmeneti segély	31.145 fő	energiafelhasználási támogatás	n.a	közösségi ellátások	474 fő.
temetési segély	4.396 fő			támogató szolgáltatás	1.087 fő
				utcai szociális munka	n.a.
				nappali ellátás	1.941 fő

Forrás: KSH

A pénzbeli ellátások közös jellemzője, hogy rászorultsági alapon határozzák meg a jogosultak körét.

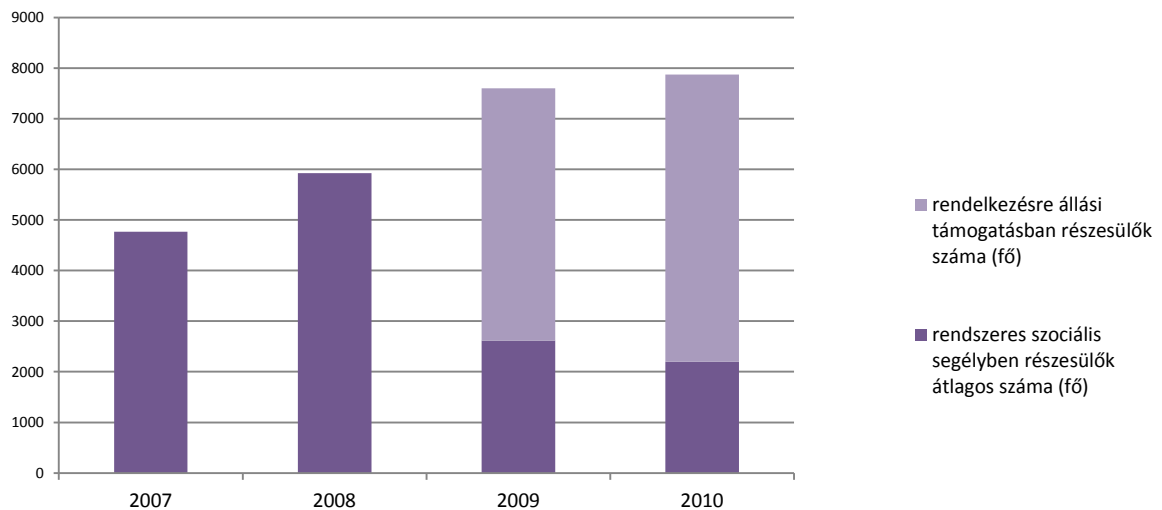
A ábrában jelzett pénzbeli támogatások közül az aktív korú nem foglalkoztatottak részére nyújtott, különböző elnevezésekkel illetett támogatást mindenképpen ki kell emelni. Korábban rendszeres szociális segélyben részesültek. Majd 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülőket két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. Ez a támogatás jelenti a szociális háló legalsó szintjét egy tartósan nem foglalkoztatott személy részére. Aki nem felel meg a jogosultsági kritériumoknak, az tulajdonképpen rendszeres ellátás nélkül marad, kiszolgáltatott helyzete súlyosbodik.

Az ellátásban részesülők számát nem szabad összetéveszteni a tartósan nem foglalkoztatottak számával, mert nem mindenki válik jogosulttá az ellátásra. Ez az ellátás kifejezetten azokat a személyeket célozza meg, akik a járulékfizetési alapon járó munkanélkülieket célzó támogatásokat már kimerítették, vagy eleve nem vehették igénybe.

Az ellátásban részesülők száma erőteljes növekedést mutat, de még így sem olyan ijesztő a kép, mint az országos helyzetet tekintve, mert négy megyében is meghaladja a 10.000 főt az ellátottak száma, az országos átlagot (11.075 fő) nem éri el Pest megye:

Az aktív korú nem foglalkoztatottak ellátásának alakulása Pest megyében (KSH)

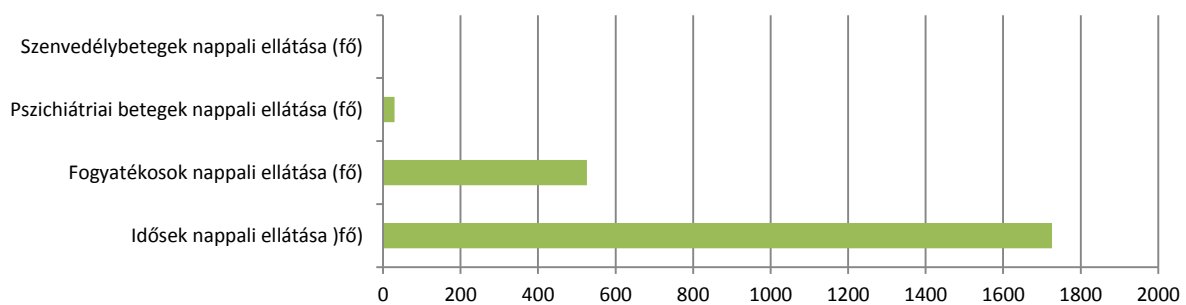
Fel kell hívni a figyelmet még az önkormányzati rendeletekben szabályozott átmeneti segélyezés alakulására, amely ellátás elméletileg azt a célt szolgálja, hogy a létfenntartást veszélyeztető, rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek rendkívüli támogatása biztosított legyen. Az átmeneti segélyben részesülők száma nem mutat jelentős ingadozást az elmúlt években, ami korántsem jelenti azt, hogy ne lenne egyre szélesebb az a réteg, amely rászorul. Lényeges mutató az átmeneti segélyben részesültek számához viszonyítva az egy főre jutó évi átlag, amely a megyében 2010-ben 15.807,-Ft volt. Ez azt jelenti, hogy nagyon sokan

kisebb összegű segélyben részesültek, amely azt a célt szolgálta, hogy a létfenntartást veszélyeztető körülményt megszüntesse.

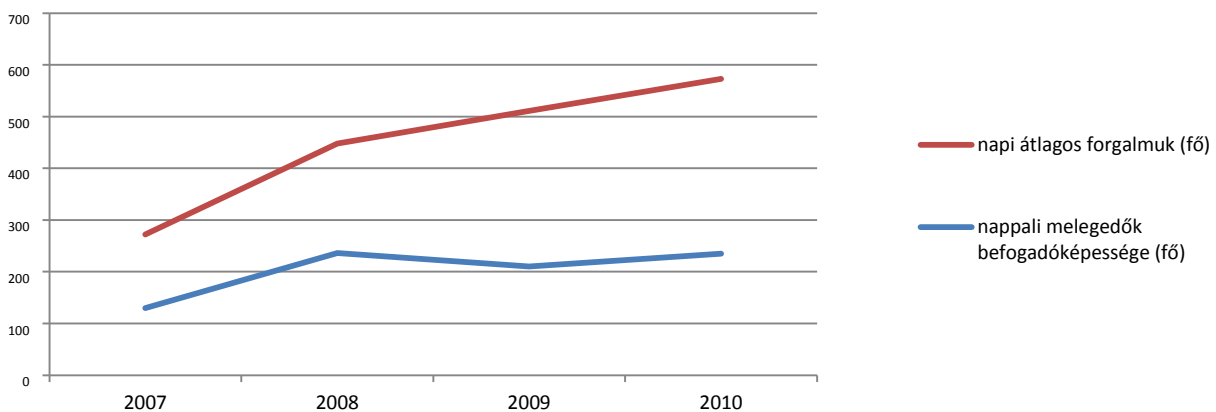
A személyes gondoskodást nyújtó ellátások, mai fogalomhasználattal alapszolgáltatások megszervezésével az állam és a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. Az alapszolgáltatások közül a nappali ellátás mutatószámait érdemes megvizsgálni, mert bár a vonatkozó jogszabályok tartalmazzák, mint lehetőséget, nem mindegyik típus található meg a megyében. A nappali ellátásban részesülhetnek a hajléktalan személyek (népkonyhák, nappali melegedők), a nagykorú fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátást nem igénylő pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, az önmaguk ellátására képtelen személyek (idősek, megromlott egészségi állapotú nagykorúak), továbbá a három év feletti fogyatékosok, autisták.

A nappali ellátást nyújtó intézmények férőhelyei, 2010 (KSH)

A megyében 2010-ben működő két népkonyha összesen 43 fő befogadására volt alkalmas, amely a napi átlagos forgalmat tekintve elegendőnek bizonyult. A nappali melegedők napi átlagos forgalma azonban évek óta meghaladja a befogadóképességet.

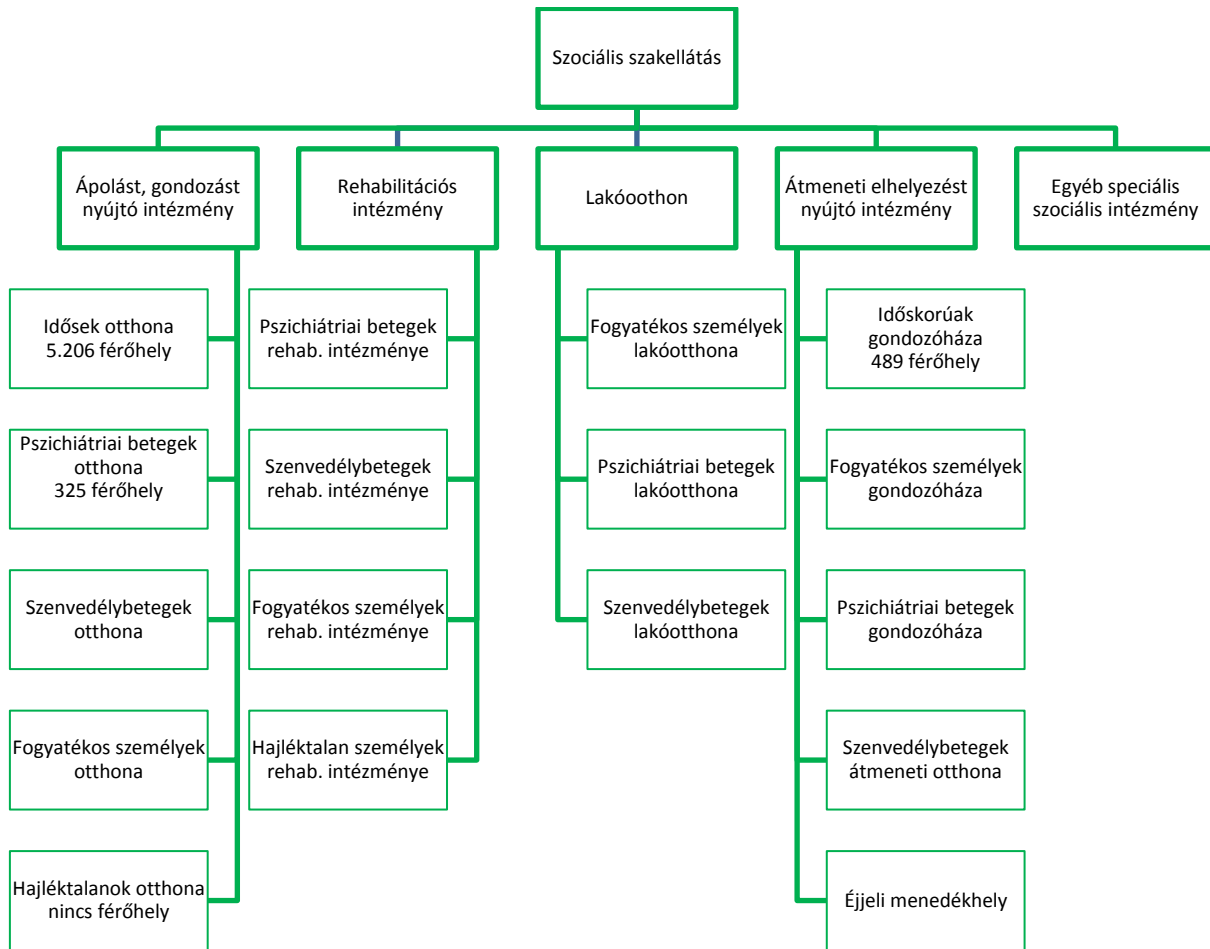
A nappali melegedők napi átlagos forgalma és befogadóképessége, 2010 (KSH)

9.2.2. Szociális szakellátás

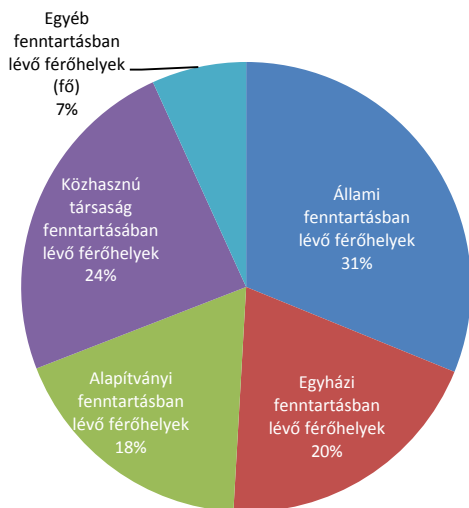
Ha az életkoruk, egészségi állapotuk, valamint szociális helyzetük miatt a rászorult személyekről az alapszolgáltatások keretében nem lehet gondoskodni, a rászorultakat állapotuknak és helyzetüknek megfelelő szakosított ellátási formában kell gondozni.

A szociális szakellátás rendszere:

Az ápolást, gondozást nyújtó intézményekben az önmaguk ellátásra nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek ellátása történik. A rehabilitációs intézmény a bentlakók önálló életvezetési

képességeinek kialakítását vagy helyreállítását szolgálja. Az átmeneti intézmények legfeljebb egyévi időtartamra biztosítanak ellátást.

A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények fenntartó szerint 2010-ben (KSH)

A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonokban 9127 férőhely állt rendelkezésre a megyében 2010, ez az országban található férőhelyek közel 10%-át jelentette. A férőhelyek kihasználtsága nem érte el a 100%-ot, ami azért félrevezető adat, mert egy intézmény kihasználtságát, az általa nyújtott szolgáltatásra való igény mértékét leginkább a felvételre várók száma mutatja meg. A mindenkori gondozotti forgalomjelentések alapján nyilvánvaló a férőhelyhiány a pszichiátriai betegeket ellátó ápolást, gondozást nyújtó intézmények férőhelyszámaiban.

A vizsgált időszakban 250 állami fenntartásban lévő férőhely állt rendelkezésre.

zésre, amelyre átlagosan 189 fő várakozik egyidejűleg.

2009 és 2012 között a megyében egyetlen nem állami fenntartásban lévő otthon létezett ugyanezen célra, 75 férőhellyel, amelyre a várakozók száma átlagosan 50 fő volt. 2012. januárjában ez az otthon is állami fenntartásba került.

Az ábra kizárólag az fenntartói típusok jelenlétének mértékét érzékelteti az ellátórendszerben, de nem tükrözi a fenntartók közötti színvonalbeli különbséget, amely egyrészt a finanszírozási háttérben, az ellátotti körben található különbségekben keresendő. Ezek a különbségek kihatnak a tárgyi, szakmai feltételek jelentős eltérésére.

A területen dolgozó szakemberek véleménye megegyezik abban, hogy a legjobb feltételeket az egyházi fenntartásban lévő intézmények nyújtják. A civil szervezetek között nem ritka a működési engedély nélkül működő intézmény, és a csődhelyzet sem. Ezek a körülmények rendkívüli veszélyeket rejtenek magukban, mert az ellátottak a magasabb szintű ellátás reményében komoly anyagi ráfordítás ellenében veszik igénybe a szolgáltatást. Amennyiben egy civil szervezet által fenntartott intézmény megszűnik, a feladatellátást az állami fenntartásban lévő intézmény köteles megoldani. Az állami fenntartásban lévő intézmények rendkívül rossz személyi, tárgyi feltételeit azonban mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy a fenntartásukban lévő intézmények több mint 75%-a határozott idejű működési engedéllyel rendelkezik. A feltételek hiányához a szférára jellemző alacsony munkabérek és a finanszírozási hiányosságokon túl a feladatellátás kötelező jellege is hozzájárul, amelynek következtében az adott intézménynek nincs mérlegelési lehetősége az ellátotti kör tekintetében. Az alacsony jövedelemmel rendelkező, de ellátásra jogosult személyeket ugyanúgy köteles ellátni, mint a magas jövedelműeket, a különbséget a fenntartó költségvetését terheli.³

9.2.3. A gyermekvédelmi alapellátás

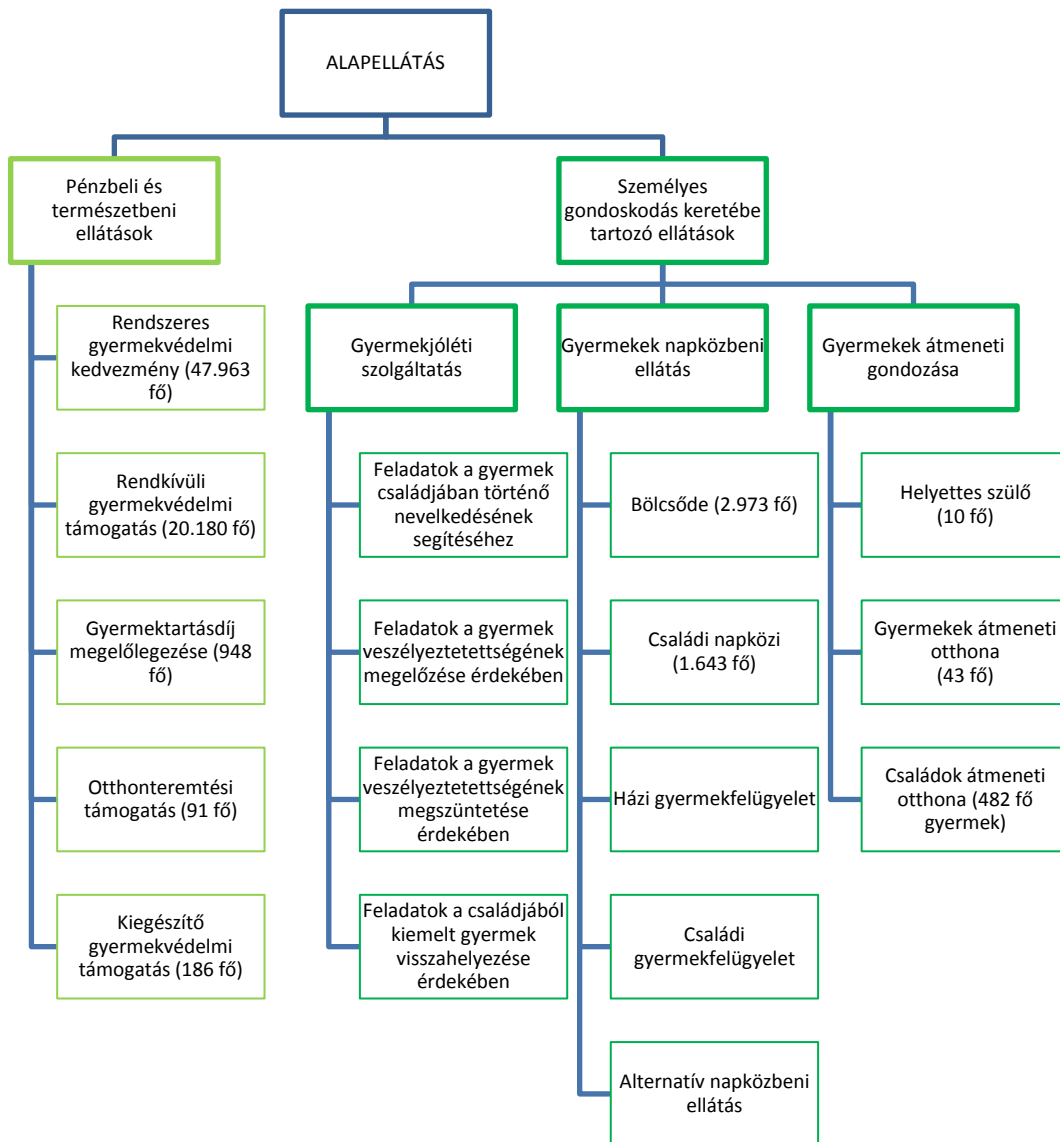
A pénzbeli és természetbeni ellátások elemzése során kiemelendő támogatások:⁴

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény szociális rászorultság alapján teszi jogosulttá a gyermeket gyermekétkeztetési kedvezmény igénybevételére valamint fogyasztásra kész étel, ruházat, tanszer vásárlására feljogosító eseti támogatás igénybevételére, utalvány formájában. Az ellátásra jogosultak számának egyértelmű emelkedése állapítható meg az elmúlt évek adatai alapján.

A személyes gondoskodás keretébe tartozó ellátások köréből kiemelendő a gyermekjóléti szolgáltatás, amely alapvetően az ábrában részletezett feladatok ellátása érdekében működik. A megyében 2010-ben 69 gyermekjóléti szolgálat működött, 183 településen láttak el feladatokat, a vizsgált évben 10.318 családnak nyújtottak segítséget. 2010-ben Pest megyében 16.786 gyermeket tartottak nyilván veszélyeztetettként (ez 8.175 családot érintett), ezzel a megyék között (a fővárost is beleértve) a negyedik. Kevésbé szomorú képet mutatnak azok az adatok, amelyek az ezer megfelelő korú személyre jutó arányokat vizsgálják, mert így Pest megye a 15. helyet foglalja el. Hangsúlyozandó, hogy a gyermekek más és más okból veszélyeztetettek, például környezeti okból, magatartási okból, anyagi vagy egészségi okból. A legmagasabb arányt Pest megyében az anyagi okból veszélyeztetett gyermekek érik el, az összes veszélyeztetett gyermek 38%-a tartozik ebbe a csoportba.

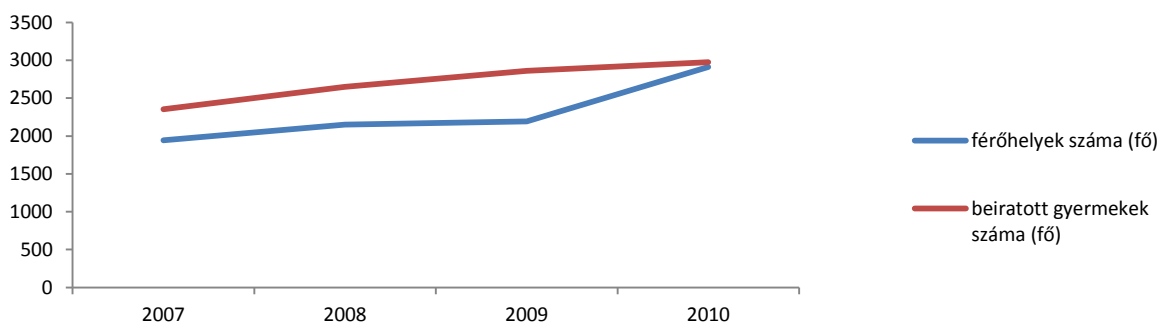
³ Pest Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalának tájékoztatása alapján

⁴ Az elemzés nem érinti az otthonteremtési támogatást (gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatalok lakáshoz jutását segítő elő), a kiegészítő gyermekvédelmi támogatást (nyugdíjban vagy nyugdíjszerű ellátásban részesülő gyámok részére megállapítható juttatás), és a gyermektartásdíj megelőlegezését, amelynek oka, hogy rendkívül szűk réteget céloznak meg ezen ellátások, a megyei helyzetre vonatkozó következtetések nem célszerűek.

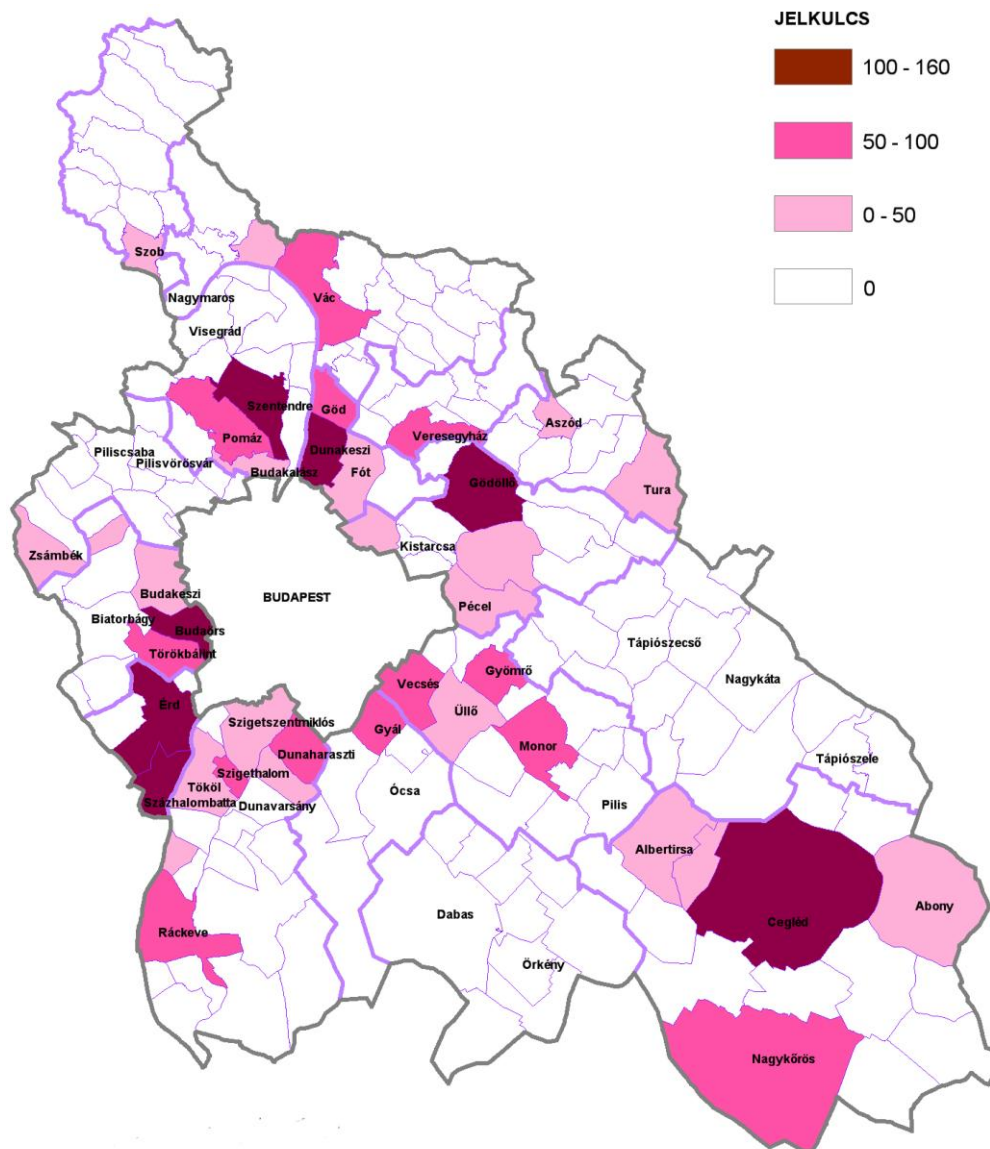
A gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények közül pozitív változás tapasztalható a bölcsődei ellátás területén, amely az elmúlt években újonnan létrejött intézményeknek köszönhetően még több gyermek számára elérhető. Pest megyében az utóbbi 10 évben 46-ról 64-re emelkedett a bölcsődék száma, amelynek következtében a száz férőhelyre jutó beírt gyermekek száma évről-évre csökkent. Az országos adatokat áttekintve kijelenthető, hogy a fővárost követően a megyében működik a legtöbb bölcsőde. A 2. hely a férőhelyszámok és a beíratott gyermekek számának alakulásában is tetten érhető.

Bölcsődei férőhelyek és beíratott gyermekek száma, 2010 (KSH)

A pozitív változások ellenére is elérhetetlen ez a szolgáltatás a családok jelentős részének, tekintettel arra, hogy a férőhelyek számának növekedése nincs összhangban a területi lefedettséggel.

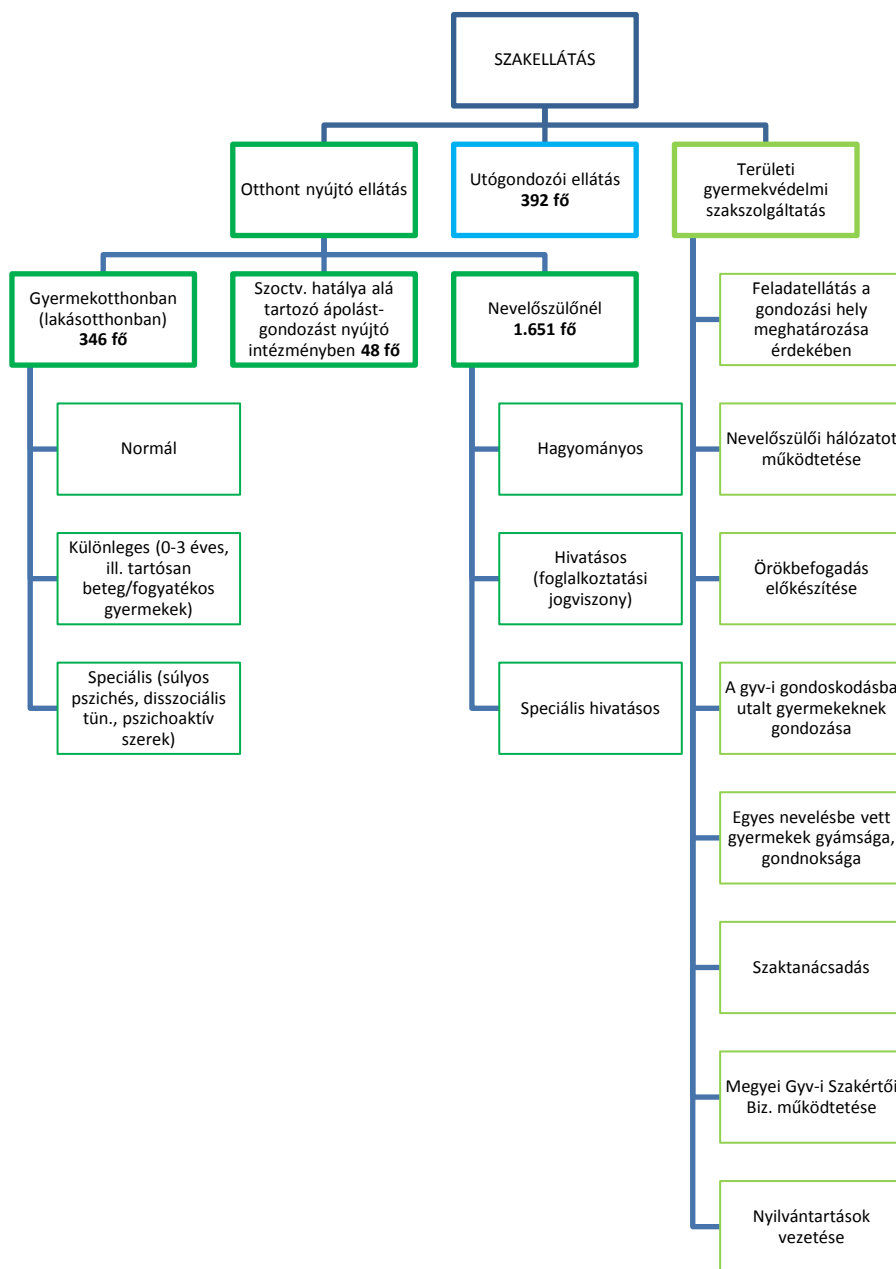

A megyében működő bölcsődei férőhelyek száma (2009)

Jellemzően a nagyobb városokban található bölcsőde, amelynek oka elsősorban az, hogy 10.000 fő állandó lakosságszámot meg nem haladó településen nem kötelező bölcsődét működtetni. Az ellátási terület természetesen túl nyúlhat a település határain, de a férőhelyek számára nincsenek előírások, az mindig a települési önkormányzat teherbíró képességétől függ. Az alábbi térképen jól látható, hogy egyes területekről teljesen hiányzik ez az ellátás, amely körülmény jelentősen befolyásolja a kisgyermekes szülők munkavállalási lehetőségeit.

9.2.4. A gyermekvédelmi szakellátás

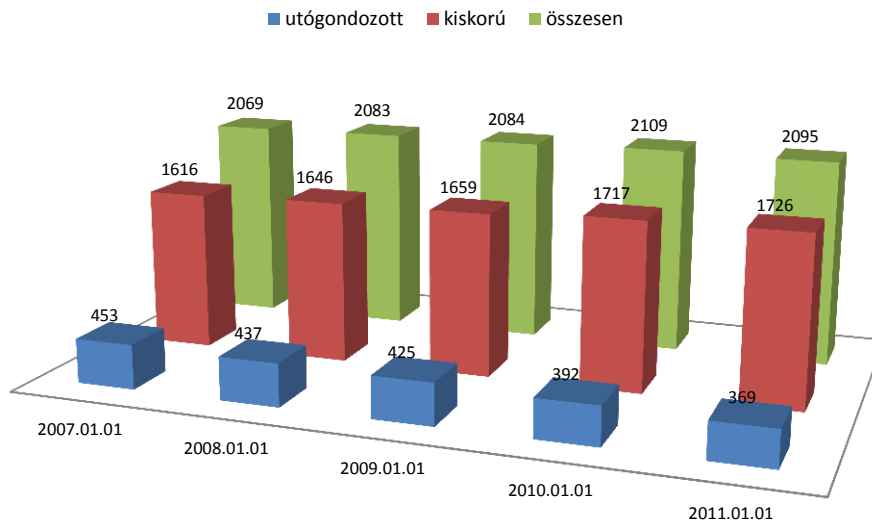
Az ábra bemutatja a gyermekvédelmi szakellátás rendszerét, valamint 2010.12.31-ei állapot szerint a gyermekvédelmi gondoskodásban lévők számát. Az otthont nyújtó ellátás arányaiban az országos adatokhoz képest nem mutat eltérést.

Pest megyei sajátosság a kiterjedt nevelőszülői hálózat, a vizsgált időpontban a gyermekek 81%-a nevelőszülőnél került elhelyezésre. A nevelőszülői hálózatban elhelyezett 1.651 gyermek gondozását 40 hivatásos és 463 hagyományos nevelőszülő látta el. Speciális hivatásos nevelőszülő országsszerte nem létezik, a megfelelő képzés hiánya miatt, ezért a speciális ellátási igényű gyermekek ellátása kizárólag gyermekotthonban történhet.

A vizsgált időpontban a speciális ellátási igényű gyermekek száma 84 fő volt, ugyanerre az ellátásra 15 megyei fenntartású férőhely állt rendelkezésre, a megfelelő elhelyezés többnyire megoldhatatlan.

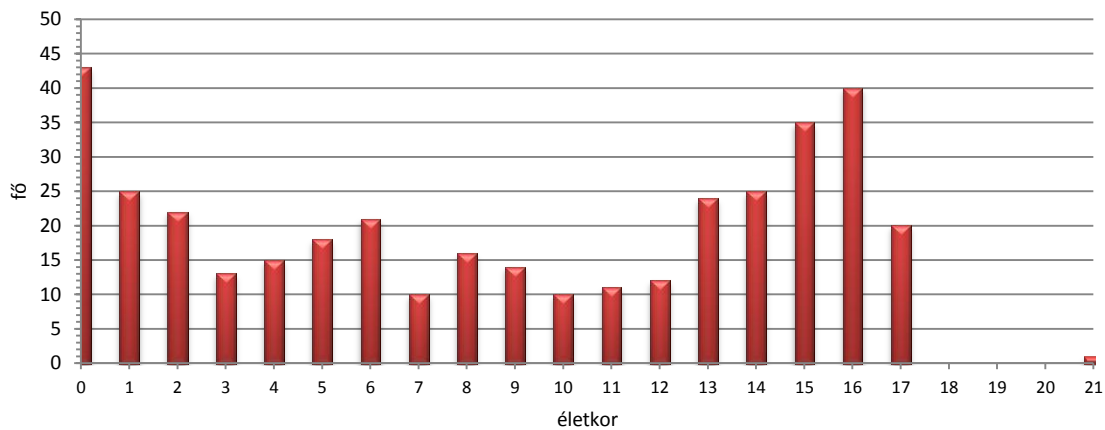

Felbontás a gondozottak gyermekvédelmi státusza alapján 2010.12.31-ei állapot szerint

A gyermekvédelmi szakellátásba a leggyakoribb bekerülési okok 2010-ben a következők voltak rangsor szerint: a szülő elmulasztotta a gondozást, akadályozta a fejlődést, nem tudta ellátni a gyermekét, a szülőnek lakásproblémái voltak, a gyermek felügyelet nélkül maradt, csavargó életmódot folytatott, a szülő jövedelem nélkül maradt, italozott vagy bántalmazta a gyermeket.

A beutalások életkor szerinti felbontása megmutatja, hogy különösen a 6 év alatti és a 12 év feletti gyermekek kerülnek nagy számban a gyermekvédelmi szakellátásba. A vizsgált szakmai beszámolók általános problémaként jelenítik meg a kamaszkorosztály tekintetében felmerülő elhelyezési gondokat, amelynek oka, hogy ez a korosztály viszonylag rövid időt tölt a rendszerben, így a nevelőszülőknél történő elhelyezésük ritkán indokolt. A gyermekotthoni férőhelyek ugyanakkor szűkösnek állnak rendelkezésre.

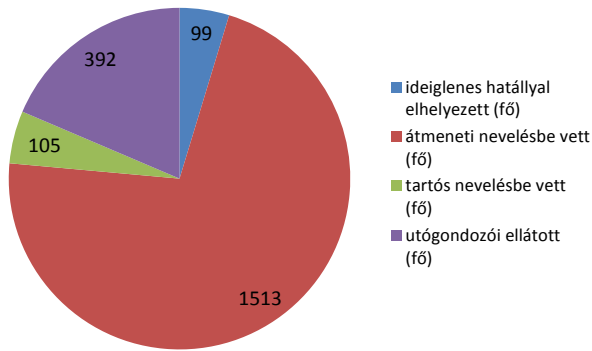
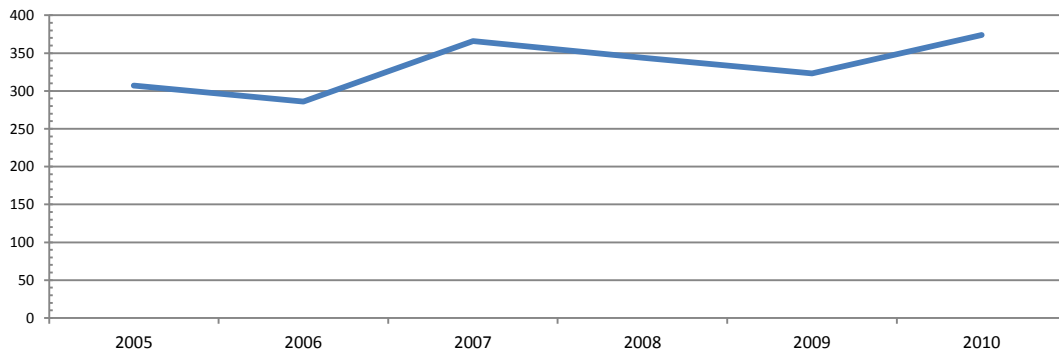

A gyámhivatali beutalások száma a vizsgált években viszonylag kiegyenlített mértéket mutat. A megyén belüli különbségek azonban szembeötlőek, ha azt nézzük, melyik kistérség területéről került be a legtöbb gyermek a gyermekvédelmi szakellátásba. Kiugróan magas a beutalások száma a ceglédi (16%), a nagykátai (14%) és a monori (14%) kistérség területéről. Jelentős még a ráckevei (9%), a gödöllői (8,5%), és a váci (6%) kistérség területéről érkező beutalások száma.

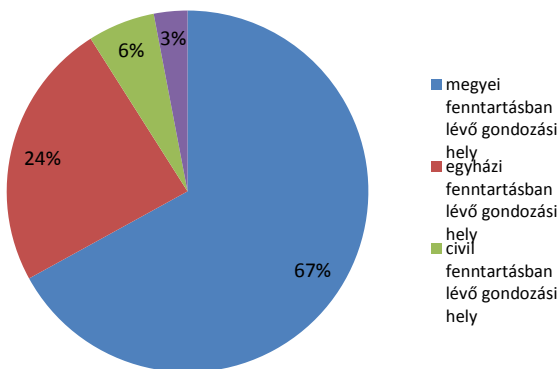
A létszámadatok változásait áttekintve kijelenthető, hogy az egy adott évben a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülők száma nem mutat jelentős ingadozást. Az utógondozói ellátottak számának csökkenésének oka jogszabályváltozás, amelynek eredménye a 2011. évben a legszembetűnőbb, ezért az értékelés ezen része nem mellőzhette a legfrissebb adatokat.

A gyermekvédelmi szakellátásba történő gyámhivatali beutalások számának alakulása (a rendszerbe újonnan bekerülő gyermekek), KSH

Figyelemre méltó adat a 99 fő, ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek, akik valamennyien azonnali elhelyezést igényeltek, mert életük közvetlen veszélyben volt, vagy olyan veszélyeztető körülmények között éltek, amelyek helyrehozhatatlan károsodást okozhatnak a fejlődésükben. A rendelkezésre álló férőhelyek tekintetében ez a gyermekvédelmi státusz jelenti a legnagyobb problémát, mert rendkívül gyors beavatkozást igényel, a rendszernek gyorsan kell reagálnia, figyelembe véve a jogszabályi normákat. Kijelenthető, hogy hosszú évek óta nem tud a rendszer a követelményeknek megfelelni e tekintetben.

Egyetlen év leforgása alatt soha nem látott mértékű kiáramlás figyelhető meg a civil fenntartásban lévő gondozási helyekre, amelynek oka elsősorban a finanszírozási problémákban keresendő.

9.3. Egészségügyi ellátórendszer

Pest megye egészségügyi ellátórendszere szempontjából mindig is meghatározó volt a központi régióban való elhelyezkedése, azaz Budapest közelsége, valamint a XX. század első felében kialakult intézményi struktúra és kapacitás.

Elemelve az elmúlt 20 évet, lényeges változások nem következtek be sem a mortalitási, sem pedig a morbiditási adatokban, mivel a halálokok tekintetében továbbra is első helyen szerepelnek a szív- és érrendszeri betegségek, illetve a daganatos megbetegedések. Ha a betegségstruktúrát elemezzük, akkor a leggyakoribb megbetegedések az alábbiak: magasvérnyomás-betegségek, cukorbetegség, szívkoszorúér eredetű szívbetegségek, idült alsólégúti betegségek, agyi keringési zavarok, a gyomor-, nyombél- és máj betegségei, rosszindulatú daganatok. Öröndetes viszont, hogy a TBC előfordulása egyre csökkenő mértékű.

A várható élettartam a nőknél 78,37 év, a férfiaknál 71,84 év, amely a budapesti értékeknél kissé alacsonyabb, viszont az országos átlagnál magasabb értéket mutat. Elemelve a környező megyék hasonló adatait, elmondható, hogy Pest megye valamennyinél magasabb értéket mutat.

Az új területi ellátási kötelezettség 2012. július 1-i bevezetését követően Közép-Magyarországon kialakult egy nagytérség – több mint 4 millió lakost bevonva –, melynek területei Budapest, Pest megye és a környező megyék szomszédos kistérségei. E területen élő lakosság számára valamennyi területen lévő egészségügyi intézmény – és ezáltal az ellátás – is elérhető. Bizonyos szempontból, csak a progresszivitási szintek jelenthetnek kötöttséget.

Egyértelmű tény, hogy az agglomeráción belüli települések lakosainak rendelkezésére álló ellátórendszer a szükségleteknek megfelelő ellátást biztosít. Az agglomeráción kívüli települések lakosainak tekintetében a szakorvosi, azaz a járóbeteg ellátás feltételei biztosítottak és elégségesek. A kórházi ellátás a Váci és Ceglédi térségekben alapszinten megoldott, a progresszivitás magasabb szintjei esetében, egyrészt Budapest, másrészt a környező megyékben működő megyei kórházak szintjén megoldottak. Az ellátottság szempontjából meghatározó az egészségügyi intézményektől való távolság mértéke. Ebből a szempontból külön figyelmet és elemzést igényelnek a Szobi, a Ráckevei, a Dabasi, illetve a Nagykátai kistérség települései.

Pest megye egészségügyi ellátórendszere magába foglalja a fekvőbeteg ellátást (kórházak), a járóbeteg ellátást (szakrendelők, gondozók) és az alapellátást, mely a felnőtt háziorvosi, a gyermek háziorvosi, a fogorvosi és a védőnői ellátásból áll.

9.3.1. Fekvőbeteg ellátás

Intézet	Aktív ágyszám	Krónikus ágyszám	Ágyszám összesen
Flór Ferenc Kórház, Kistarcsa	687	85	772
Toldy Ferenc KH Kft., Cegléd	468	272	740
Jávorszky Ödön Kórház, Vác	399	123	522
Gálfi Béla Gyógyító és Rehabilitációs Nonprofit Kft., Pomáz	42	420	462
Szent Rókus Kórház és Intézményei, Budapest		350	350
Tüdőgyógyintézet, Törökbálint	225	85	310
Szent Kozma és Damján Rehabilitációs Szakkórház, Visegrád		230	230
Nagykőrösi Rehabilitációs Szakkórház és Rendelőintézet		195	195
Misszió Egészségügyi Központ Nonprofit Kft., Veresegyház		30	30
ÖSSZESEN:	1 821	1 790	3 611

Pest megye területén 8 állami fenntartású fekvőbeteg szakellátó intézmény működik. Aktív fekvőbeteg ellátást végző intézményeink: Kistarcsa, Cegléd, Vác, Törökbálint; döntően krónikus-rehabilitációs ellátást nyújt: Szent Rókus Kórház, Nagykőrös, Visegrád, Pomáz, Veresegyház. Ezen kívül Telkiben, a

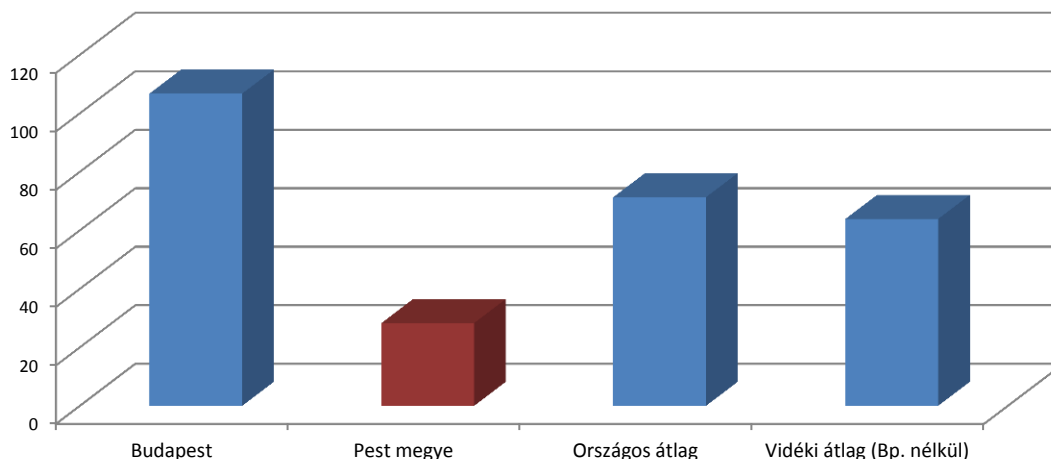
Pest megyei betegek ellátása szempontjából nem számottevő, kis ágyszámú magánkórház működik. A fekvőbeteg ellátó intézményekben jelentős kapacitással rendelkező járóbeteg szakellátó helyek működnek.

Pest megye az 1970-es évek elejéig nem rendelkezett számottevő fekvőbeteg ellátó kapacitással, a budapesti fekvésű Szent Rókus Kórház kivételével. Az akkori döntéshozók úgy gondolták, hogy mivel Budapesten jelentős fekvőbeteg ellátó kapacitás áll rendelkezésre, ezért nem szükséges Pest megye fekvőbeteg és részben járóbeteg ellátó rendszerének dinamikus fejlesztése. Az 1970-80-as évekre tehető a jelenlegi kapacitás és struktúra kialakítása. Bár ezen időszakban jelentős ágyszám kapacitásbővítés történt, ennek ellenére, döntően a folyamatos lakosságszám növekedés miatt a tízezer lakosra jutó ellátó kapacitás csak kis mértékben javult, sőt az ismert 2007-es ágyszám revízió (Szent Rókus Kórház 562 aktív ágyának megszüntetése) miatt inkább csökkent. Jelenleg is, naponta mintegy 3500-3600 Pest megyei beteg részesül fekvőbetegként ellátásban a főváros különböző kórházaiban (országos intézetek, egyetem, honvédségi, fővárosi és egyházi fenntartású kórházak).

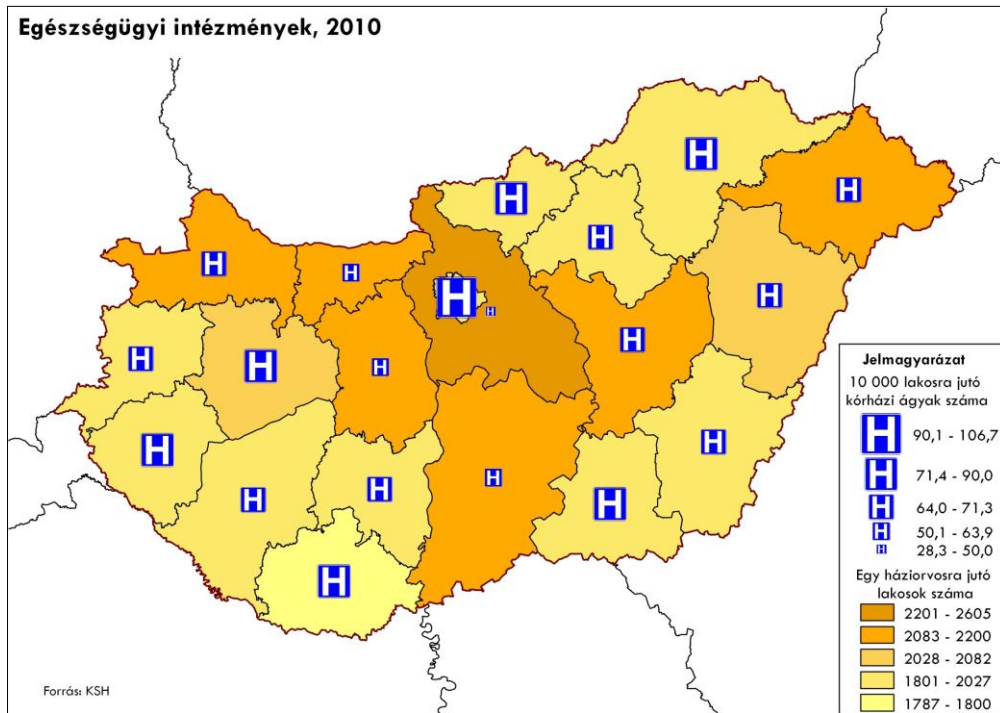
Az 1990-es évekre – a mennyiségi fejlesztések hatására – országos szinten 100 ezer fölé emelkedett az aktív és krónikus fekvőbeteg ágyak száma. Egyértelművé vált, hogy a kapacitások túlzóak, ezért egyre nagyobb hangsúlyt kapott az ésszerű, az igényekhez jobban igazodó kapacitások meghatározásának szükségessége és a helyes struktúra kialakításnak igénye.

Ennek hatására, 1996-ban és 2007-ben jelentősen, mintegy 30 ezer ágyal csökkent a fekvőbeteg ellátás kapacitása. Tényként kell megállapítani, hogy a Pest megyei ellátórendszer helyzete – ezen változások ellenére is – tovább romlott.

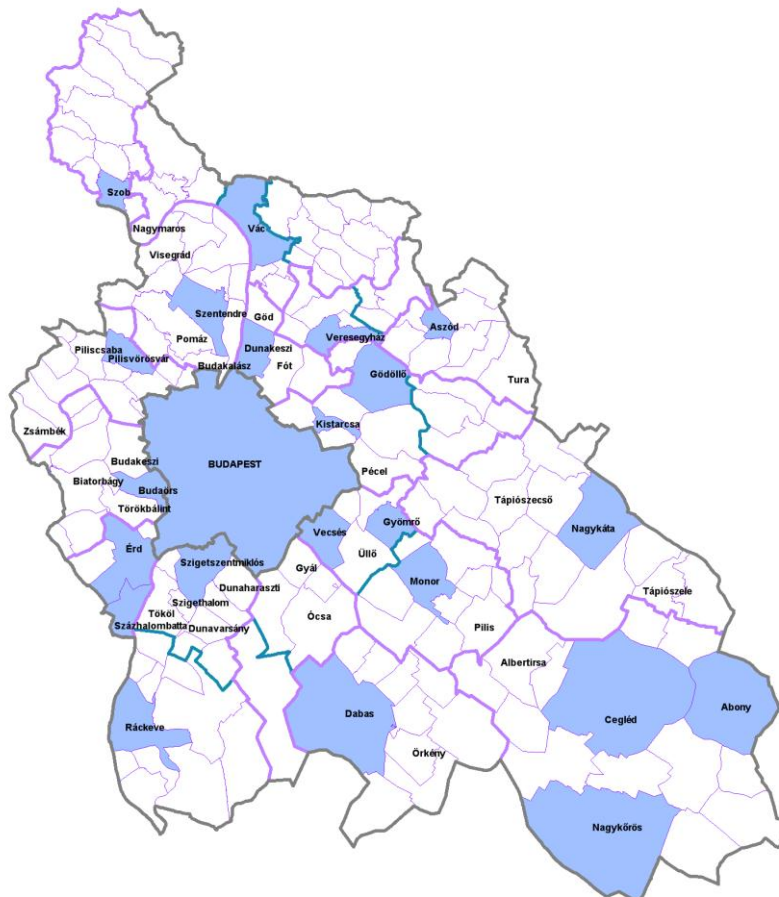
10 ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma (db), 2010.

Az elmúlt 20 évben nagyobb részt ésszerűtlen, meggondolatlan kapacitáscsökkentések történtek a fekvőbeteg ellátás területén, emellett folyamatos volt a forráskivonás is. Ezek következtében az ágazat anyagi és szakmai lehetőségei jelentősen romlottak, sőt ma már egyértelműen megállapítható, hogy a jelenlegi keretekkel (és a jelenlegi ellátási csomaggal) nem lehet fenntartani a rendszert. Ezen belül a Pest megyei ellátórendszerben (illetve a Közép-magyarországi régióban) történt kapacitáscsökkentések miatt, a lakossági szükségletek egyre nehezebben elégíthetők ki.

9.3.2. Járóbeteg ellátás

Járóbeteg-ellátó intézmények Pest megyében

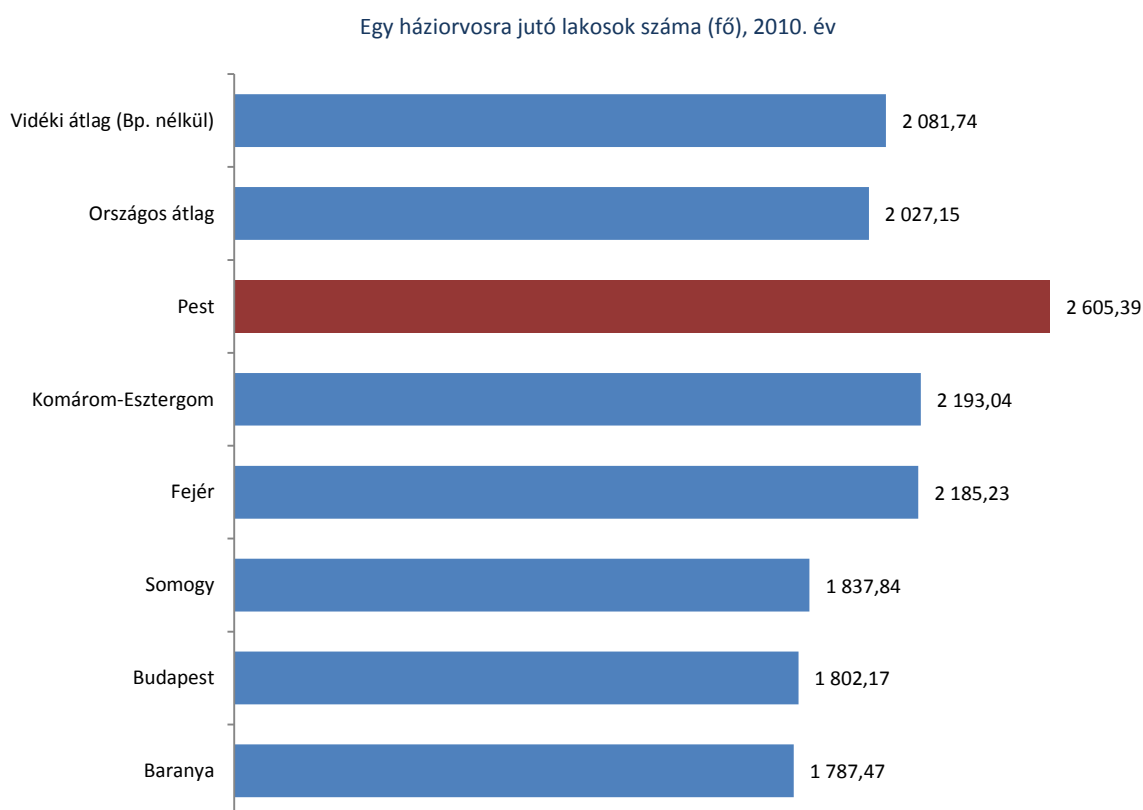
Járóbeteg ellátás területén a kialakult ellátórendszer döntően képes kielégíteni a megyei lakosság igényét az alapszakmákban. A speciális igényeket, döntően a fekvőbeteg ellátó intézmények szakam-

balanciái végzik, azonban néhány szakmában (pl. ortopédia, érsebészet, hematológia, kardiológia, illetve a gyerekszakellátás: gyerekkardiológia, gyerek-tüdőgyógyászat stb.) a főváros intézményei, valamint három Pest megyei kórház: a Szent Rókus, a kistarcsai és a törökbálinti kórházak nyújtanak ellátást.

9.3.3. Alapellátás

Egy felnőtt háziorvosi körzetre Pest megyében mintegy 2605 lakos jut, az országos átlag viszont 2027 fő, a budapesti átlag 1802 fő. Ez jelentős elmaradást mutat mind az országos, mind a budapesti átlaghoz képest. A házi orvosok száma 475 fő, a házi gyermekorvosoké 190 fő. Ha a felnőtt házi orvosok esetében az ellátott lakosságszámból levonjuk a gyerekorvosok által ellátottak körét, akkor egy házi orvosra átlagosan 2310 lakos jut (az ellátott gyereklakosság nélkül). Jelentős számú az ún. vegyes körzet, ahol a felnőtt házi orvos ellátja a gyerek lakosságot is. Elmondható, hogy még így is jelentős az elmaradás az országos átlagtól.

9.3.4. Gondozóintézeti ellátás

Ebbe a körbe tartoznak a tüdőgondozók, az ideg-elme gondozók, a bőr- és nemibeteg gondozók, az onkológiai gondozók. Pest megyében a gondozóintézeti ellátás kiépített, további működtetésük – az onkológiai gondozó kivételével – indokolt. Az onkológiai hálózat átszervezése folyamatban van. A gondozók biztonságos működtetése a fix díj megszüntetésével bizonytalanná vált.

9.3.5. Védőnői szolgálat

Pest megye teljesen lefedett, talán néhány helyen túlzott is a kapacitás. 2010-ben Pest megyében az élveszületések száma 12.427 volt. A betöltött védőnői állások száma 546, így egy védőnőre mindössze 23 újszülött jut évente, amely kiemelkedően jó arányt mutat. Szakértői vélemények szerint az egy védőnőre jutó újszülöttek számát célszerű 32-38 közé emelni. A ma még meglévő területi egyenlőtlenségek rendezése a fő cél.

Összegzés

Megállapítható, hogy Pest megye jelenlegi ellátórendszerére kettősség jellemző. Egyrészt a 10 ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma rendkívül alacsony, mely a történelmileg ismert okok miatt alakult ki. A legutóbbi ágyszám csökkentések nem csak szakmai alapon történtek (lásd Szent Rókus Kórház), ezért tovább romlott az addig is alacsony fajlagos kapacitás.

A járóbeteg és alapellátásban a helyzet már pozitívabb összképet mutat, azonban az egy házi orvosra jutó lakosságszám még mindig jelentősen magasabb, mint az országos és főként a budapesti átlag. Fellelhető a humán erőforrás hiány, elsősorban az orvosoknál, de néhány területen a szakdolgozói hiány is jelentős. Jelentős még – főleg a nagyobb intézményekben – a gazdasági-műszaki ellátás területén a hiány, döntően az alacsony bérek miatt.

A fekvő- és járóbeteg ellátás működésképpen nélkülözhetetlen feltétele a diagnosztikai terület folyamatos fejlesztése, és a meglévő műszerpark csere-pótlása. Napjainkban e terület rendkívül kaotikus képet mutat, megtalálhatóak a gyógyítás legmodernebb eszközei, de többségében jelen vannak még az elavult, 10 évet meghaladó életkorú műszerek is. A jövőben feltétlen indokolt a jelenlegi műszerpark felülvizsgálata és mielőbbi cseréje, illetve az új megjelenő modern technológiák alkalmazási feltételeinek megteremtése. Fejlődés szempontjából igen nagy veszteséget jelentett a Közép-magyarországi Régió, így Pest megye egészségügyi szolgáltatói számára, hogy az EU-s források elosztásánál hátrányos megkülönböztetésben részesültek. Továbbá kiteljesedhet – az Európában már széles körben elterjedt – egynapos és kúraszerű ellátás köre.

Pest megyében – mint ahogyan országosan is – egyre nagyobb teret nyer a külföldi munkavállalás, mind az orvosok, mind pedig a szakdolgozók körében. Különösen jellemző ez a fiatalabb, 25-45 év közötti korosztályra. E témával foglalkozó elemzők szerint ez a tendencia súlyos veszélyeket hordoz, mivel az a korosztály távozik külföldre, amelyik a legfogékonyabb a legújabb technológiák és eljárások meghonosításában. Indokolt a jövőben az egészségügy területén a méltatlanul alacsony bérek mielőbbi rendezése.

9.4. Kulturális adottságok, értékek

A megye történelmi emlékei, kulturális értékei, népművészeti hagyományai a múltban és a jelenben is polgárainak alkotó erejét tanúsítják, melyek visszatükröződnek a megye kulturális életében. A településeken felgyűlt értékek, az ezeket ápoló és teremtő közösségek, intézmények és önkormányzatok fontos részét alkotják a megye kulturális és társadalmi értékeinek, amelyek közül számosan országos és nemzetközi jelentőséggel bírnak.

A megye területe északon egybeesik a magyar-szlovák államhatárral, a határ túloldalán magyarlakta települések vannak. A megye kulturális, idegenforgalmi, gazdasági értékeit, vonzerejét növelik, színesítik az itt élő kisebbségek (német, szlovák, szerb, horvát, örmény, bolgár nemzetiségek és a cigány etnikum).

Pest megye kulturális életében meghatározó a főváros szerepe, amely legszembetűnőbben a színházak hiányában érzékelhető. Míg az ország szinte valamennyi megyéje rendelkezik épülettel és színtársulattal, Pest megyében ez nem alakult ki. A rendszerváltás óta Budaörsön alakult ugyan színház, de nem állandó társulattal, ezen kívül nyári színházak működnek („Szentendrei Teátrum”, a „Zsámbéki Nyári Színház”).

A megyei múzeumi feladatkör 1972-ben a szentendrei Ferenczy Múzeumhoz került, építve a meglévő képzőművészeti hagyományokra. Ennek köszönhetően az 1970-től sorra létesítettek életműgyűjteményeket, múzeumokat Szentendrén, és Vácott (Anna Margit, Ámos Imre, Barcsay Jenő, Czobel Béla, Ferenczy Károly, Kovács Margit). A megye másik képzőművészeti központja, Gödöllő – a Nagybányáról idejött művészek révén – a szecesszió fellegvára volt, de csupán az 1990-es években jött létre gyűjtemény. A Dunakanyarban, Zebegényben Szőnyi István festőművész, Verőcemaroson Gorka Géza keramikus alkotómunkája révén jött létre múzeumi emlékhely. A megyében tájmúzeumok alakultak, a hely szellemiségét hangsúlyozva (Aszódon Petőfiről, Cegléden Kossuthról, Nagykőrö-

sön Arany Jánosról, Ráckevén Árpádról, Vácon Tragor Ignácra neveztek el a múzeumot) ápolják a hagyományokat.

A megyei levéltári központ kezdetben a Megyeháza épületében volt elhelyezve, majd a korszerű, modern levéltár épülete 2001-re készült el Budapest IX. kerületében. Az országban a harmadik legnagyobb terjedelmű irat-együttesét kezeli. Két jelentős alközpontját Nagykőrösön és Vácon alakították ki.

A főváros kiemelkedő szerepe az országban a könyvtár-fejlesztés területén is háttérbe szorította Pest megyei települések lehetőségeit. A települési könyvtárak munkájának pillére változatlanul a folyamatos és tervszerű állománygyarapítás volt. A költségvetési források szűkülése következtében azonban számos nehézséggel küzdöttek. A városokban pályázatok és központi források segítségével nem jelentős mértékben a megvásárolt könyvek száma, addig a községekben súlyosabb a helyzet. Az elektronikus információs szolgáltatások eredménye, hogy a könyvtárak iránti érdeklődés nem csökkent, az olvasók számát sikerült megtartani.

Pest megye közművelődési intézményrendszere tevékenységének bemutatása a közelmúlt számadataival:

- Pest megye 124 közművelődési intézményben 1.878 főfoglalkozású közalkalmazott, ebből 1.308 fő közművelődési szakember dolgozik;
- az intézményekben több mint 3.000 közösség működik;
- melyből 1.800 alkotócsoporthoz közel 30.000 fő taggal;
- 870 klub és szakkör több mint 80.000 taggal;
- 277 tábor 7.000 résztvevővel;
- 177 képzési alkalom 3.500 tanulóval;
- 1.500 előadás, konferencia közel 52.000 résztvevővel;
- 11.000 rendezvény több mint 2 millió látogatóval (kiállítások, fesztiválok, színháztermi előadások, szabadtéri rendezvények, versenyek, minősítők).

9.5. Közbiztonsággal kapcsolatos kérdések

Az összes regisztrált (ismertté vált) bűncselekmény dinamikáját az utóbbi öt teljes évben a viszonylag szűk határok közötti ingadozás jellemzi Pest megyében. Abszolút értékben a 2011. évi legmagasabb (43.383) és a legalacsonyabb 2009. évi (36.656) között 18,4% a változás mértéke. (Megjegyzendő, hogy 2011-ben került először regisztrálásra 8019 ún. járulékos bűncselekmény a kötelező érvényű legfőbb ügyészi állásfoglalás alapján, amely a vagyon elleni bűncselekményekhez kapcsolódó „okirattal visszaélés” és „készpénz-helyettesítő eszközzel visszaélés” bűncselekményeket jelenti.)

A bűnözés struktúrája

A bűnözés terjedelmét alapvetően meghatározó vagyon elleni bűncselekmények ötéves átlagban az összes bűncselekmény 65,9%-át tették ki. E bűncselekmények dinamikája a 2007-es bázisához viszonyítva folyamatos, mérsékelt mértékű csökkenő tendenciát mutat.

A személy elleni bűncselekmények emelkedő tendenciát mutatott 2010-ig abszolút számukat és a bűnözésen belüli arányukat tekintve is (3% és 6,5% között), majd 2011-ben mindkét szempont szerint csökkenés következett be.

A közlekedési bűncselekmények a vizsgált időszak első három évében ingadozó, majd a következő két évben csökkenő tendenciát mutatva 4,1% és 6,8% között részesedtek az összes bűncselekményből.

A gazdasági bűncselekmények száma ingadozó, de határozottan emelkedő tendenciájú volt az elmúlt öt évben, részesedésük pedig 2% és 4,5% közötti részesedést jelentett.

Közlekedés-biztonság

Pest megye közlekedésbiztonsági helyzete 2008-2012 évek viszonylatában kedvezően alakul. A 2008-2009-ben a személyesérüléses balesetek száma és a halálos balesetek száma egyaránt csökkent.

A 2010. évben 13 %-os (-272) csökkenés volt tapasztalható a PMRFK illetékességi területén. Ekkor az 1861 személyi sérüléssel járó balesetből 71 volt halálos eredményű, míg 536 súlyos és 1254 pedig könnyű kimenetelű. Az elmúlt évben további 14 %-os csökkenést regisztráltunk a személyesérüléses balesetekben. Az 1601 balesetből 76 halálos, 399 súlyos és 1126 könnyű sérüléses baleset következett be.

Pest megye közúthálózatának baleseti kockázatát tekintve megállapítható, hogy a legtöbb közlekedési baleset – a forgalom sűrűségével egyenes arányban – jellemzően az egy- és kétszámjegyű főútvonalakon következik be. A főútvonalak tekintetében kiemelten balesetveszélyes a 4-es számú főút és azon belül is Cegléd és Abony közigazgatási területéhez tartozó külterületi része, továbbá Monor belterületi szakasza.

A baleseti kockázat vonatkozásában a 4-es számú főutat az 51-es számú főút követi. Ezen közlekedési útvonalon a legtöbb balesetet Kiskunlacháza belterületén és Dunavarsány külterületén regisztráltunk.

A fenti két főútvonal mögött – baleseti szempontból – a 3-as számú főút a következő. Ezen az útvonalon a legtöbb baleset Gödöllő és Aszód belterületi szakaszán következett be.

Közterületi és közrendvédelmi szolgálatok

A megye infrastruktúrájának alakulását – elsősorban az agglomerációs övezetben – meghatározza az a tény, hogy a megye „körülöleli” a fővárost. Az egyre növekvő lakosság szám determináns tényezője a Rendőrség tevékenységének. Az új, rohamosan épülő lakóparkok potenciális célpontjai lehetnek a bűncselekmények elkövetőinek.

Pest megyében az egy rendőrre jutó lakosok száma több éve rendkívül kedvezőtlen. A 2008-ig rendelkezésre álló adatok alapján ez az alábbiak szerint alakult:

- 2008. évben a rendőr-lakos arány: 650 lakos/1 rendőr.
- 2009. évben a rendőr-lakos arány: 663 lakos/1 rendőr.
- 2010. évben a rendőr-lakos arány: 647 lakos/1 rendőr.
- 2011. 12. 1-jén a rendőr-lakos arány: 554 lakos/1 rendőr.

Az adatokból látható, hogy a rendőr- lakos arány évek óta a 650-es átlag körül volt. A 2011-2012 évek jelentős létszámfejlesztésének köszönhetően ez az arány jelentősen javult, de így sem közelíti meg a 2010. évi országos átlagot, amely 358 lakos/rendőr volt.

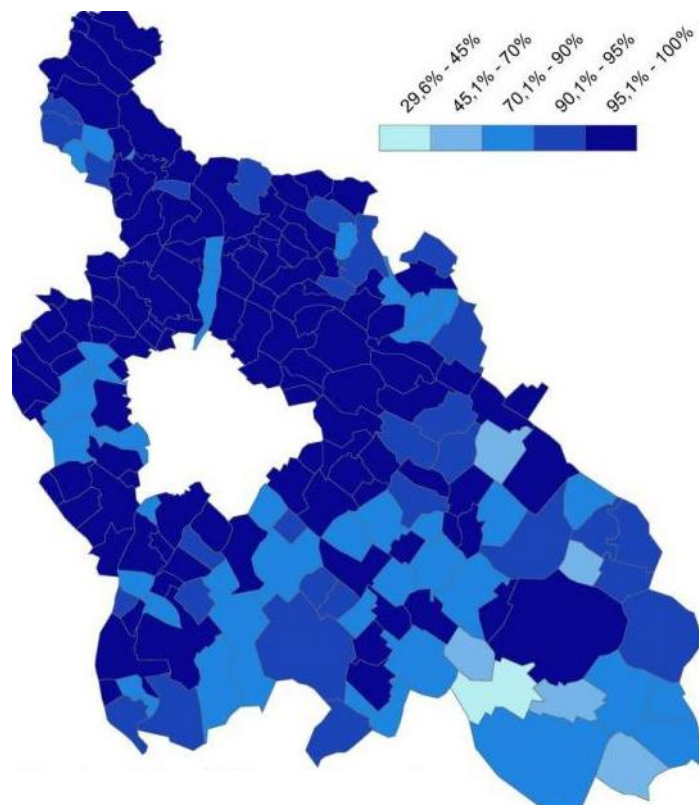
Változatos képet mutat a közrendvédelmi szolgálati forma a megyében. Egyes városokban, nagyközségekben több körzeti megbízott is lát el szolgálatot, míg a kisebb lélekszámú településeken egy rendőr több falu körzeti megbízotti teendőit is ellátja.

A társadalom elvárásai is jelentősen megváltoztak a Rendőrséggel szemben. Előtérbe került az az igény, hogy a nagyobb városokban élők helyi rendőri szervek létrehozását, illetve megerősítését várják, amelyek közelebb viszik a rendőröket az állampolgárokhoz és ezáltal a lakosság szubjektív biztonságérzete javul.

10. KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA

10.1. Vízellátás

A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás. Ma megyei szinten a lakások vezetékes ivóvíz bekötöttsége 94,6 %-os, amely jelzi, hogy néhány település kivételével a lakosság számára az egészséges ivóvíz szinte teljes körűen rendelkezésre áll.

Háztartások vezetékes ivóvíz-ellátottsága

A megye vizekben gazdag, a vízigények kielégítése felszín alatti vízkészletekből történik. Legjelentősebb a Szentendrei- és Csepel-szigeti parti-szűrésű kutak vízkészlete (csaknem 90%-át biztosítják az igényeknek), emellett kisebb részben rétegvizekből (9%), talajvízből és karsztvízből biztosított a vízellátás. A vízkészletek jelentős részénél azonban a vízminőség kifogásolt (vas, mangán, ammónia, nitráttartalom).

A kommunális, az ipari és mezőgazdasági célú ivó- és iparivíz minőségű vízellátás részben helyi vízkivétellel, helyi kutakkal, részben regionális vízbeszerzési lehetőséggel regionális gerinchálózat segítségével történik. A helyi, megfelelő vízminőségű vízbeszerzést a helyi bázis elszennyeződése esetén a regionális rendszerek fejlesztésével lehet pótolni. A regionális vízbeszerzés lehetősége, ezért különös figyelmet érdemel. Az ellátás biztonsága érdekében a kistérségi-, térségi szolgáltató művek összekapcsolása, regionális rendszerek kialakítása növeli az ellátás biztonságát.

A települések vízellátása a megye északi és nyugati részén jellemzően regionális vízellátó rendszerről biztosított. A regionális hálózatra nem csatlakozó települések a megye keleti, déli részén találhatók. A megye északi területén a vízellátást a regionális vízellátó hálózatokat üzemeltető a Duna menti Regionális Vízmű Zrt. (DMRV) biztosítja (összesen 64 településen).

Szintén több település vízellátó rendszerét üzemelteti a Galgamenti Víziközmű Kft, az Érd és térsége Víziközmű Kft., valamint a Fővárosi Vízművek Zrt., amelyeknek szolgáltatási területe az érvénybelépő új szabályozás alapján változhat. A megye további településeinek vízellátását 65 kistérségi és önálló települési szolgáltató biztosítja, amelyek közül 32 csak a vízellátást biztosítja, míg 33 a szennyvízelvezetést, kezelést is megoldja.

A víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény meghatározza a szolgáltatók által minimális ellátandó fogyasztószámot, amelynek hatására a jelenleg országosan 400 szolgáltatóból megközelítőleg 30 maradhat meg. A törvény az előírt minimális szolgáltatói méretet szakaszosan vezeti be. Az első és legintenzívebb társulási időszak 2013. május 31-ig lezárul. Ezt követően is várhatók átrendeződések az ellátási területekben. A közel végleges állapot 2016. december 31-ig kell hogy kialakuljon.

A jó minőségű ivóvíz biztosítása egyre komolyabb vízkezeléssel oldható meg, a kitermelt víz romló minősége miatt, amely az ivóvíz értékét egyre jobban emeli. Ezért a nem ivóvíz minőséget igénylő vízfogyasztások, igényének megfelelő minőségű vízellátására egyre nagyobb az igény. Az ehhez szükséges iparivíz ellátás a megyében közüzemi szolgáltatásként csak Vácon épült ki, amely jelenleg nem is üzemel. Egyes nagyobb iparivíz igényű ipari üzemek saját vízkivételt és ellátási rendszert üzemeltetnek a fenntartási költségeik csökkentésére. A kisebb ipari üzemek ipari célra is a település ivóvizét használják.

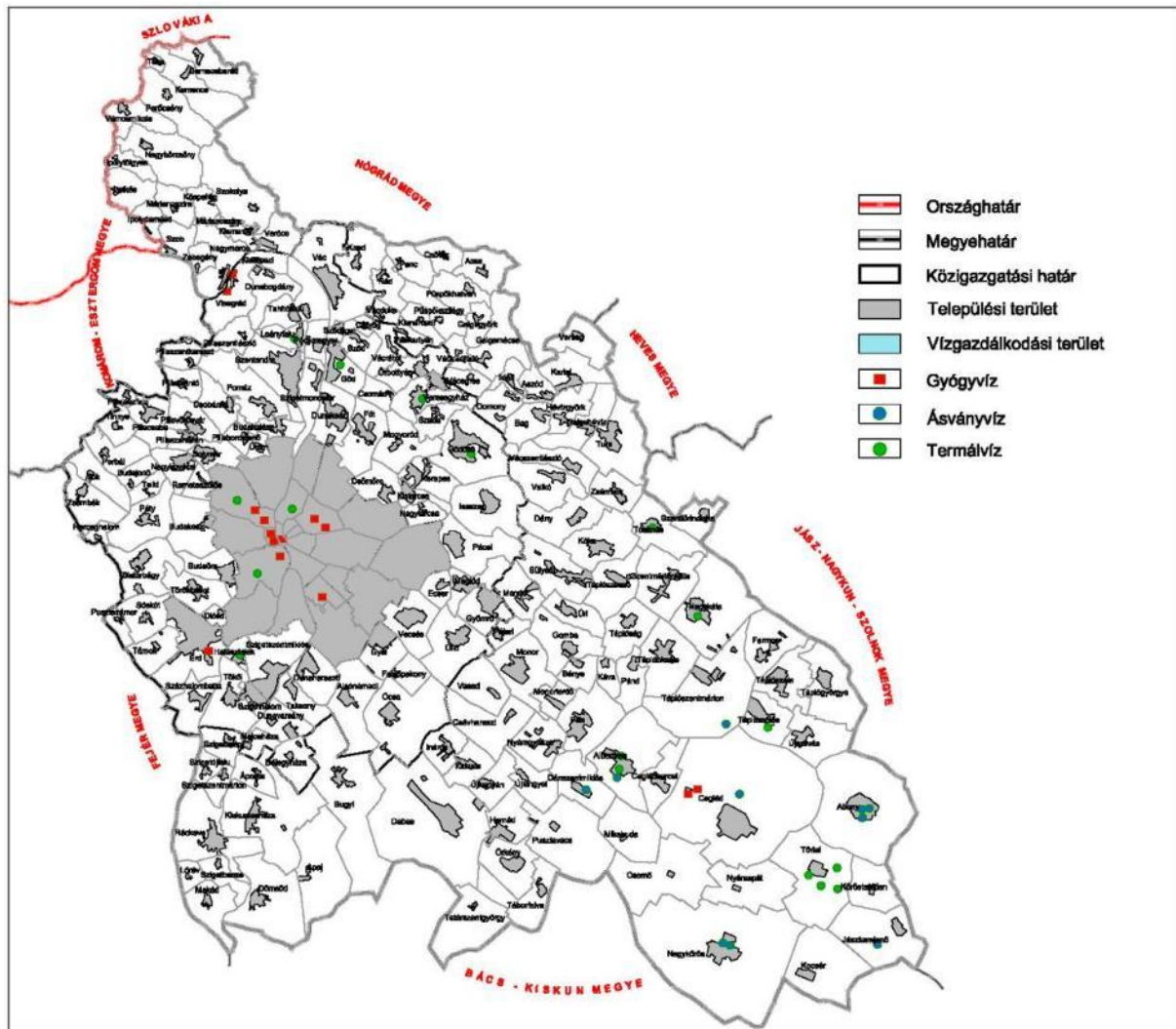
A mezőgazdaságban a közelmúltban lezajlott átalakulási folyamat hatására a korábbi öntözőrendszereket felhagyták. A korábbi nagyfogyasztók lemondták a vízhasználatot, különösen sok állattartó telep szűnt meg. Az öntözéshez, és az állatok itatásához szükséges vízellátás felszíni vízkivétellel biztosítható. A felszíni, vagy felszín közeli vízbeszerzést az igénylők várhatóan egyedileg fogják megoldani.

10.2. Gyógy- és termálfürdők

A vízellátás fejezetében is rögzíteni kell a megye természeti adottságaként kezelendő, fejlődését segítő hévízkinccsét. Jelentősebb gyógyvíz minősítésű termálvíz kinccsel rendelkezik Albertirsa, Cegléd, Érd, Göd, Leányfalu, Nagykáta, Ráckeve, Tápiószentmárton, Tóalmás és Visegrád amelyet mindegyik település fürdési célra hasznosít, illetve hasznosíthat.

További települések is rendelkeznek termálvíz kúttal, amelynek hasznosítása jelenleg még csak szűk körű, általában a település strandfürdője üzemeltet egy-egy termálvizes medencét, de vannak üzem kívüli kutak is. Kivételként a közelmúltban épített Ceglédi Termálfürdő és Szabadidőközpontot lehet kiemelni, ahol már a kor igényének megfelelő, színvonalas fürdőt helyeztek üzembe. A többi termálvíz hasznosítású fürdő saját termálkúttal rendelkezik, ezeknek vízgazdálkodást érintő hatása nincs, a hasznosítása elsődlegesen idegenforgalmi célú. A megyében üzemelő strandok, fürdők közül a mogyoródi AQUARÉNA Vízipark is kiemelendő, amelyet szintén a közelmúltban építettek és jelenleg a megye legkiemelkedőbb vizes szabadidős létesítménye. Saját vízbeszerzéssel biztosítja vízellátását, a vízkivétele hidegvíz, amelyet fűtéssel melegítenek.

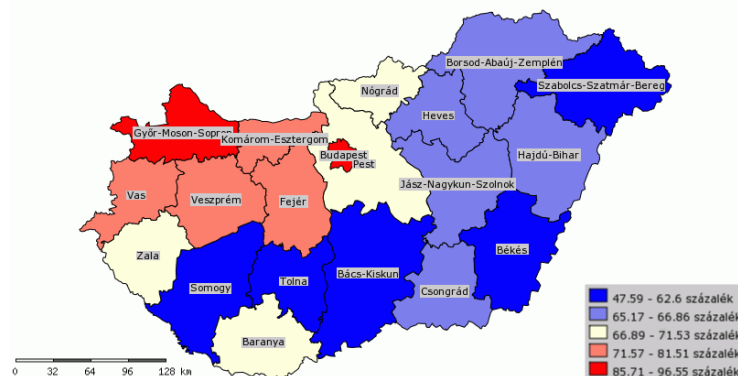
Elismert ásványvízzel 16 település rendelkezik, amelyek közül több kereskedelmi forgalomba bevezetett terméként van jelen az ásványvizek hazai piacán.

10.3. Szennyvízkezelés

Pest megye csatornázottsága fejlődött az elmúlt 10 évben a legtöbbet, itt épült a legtöbb km csatorna és itt került csatorna bekötésre számszerűen a legtöbb ingatlan. A fejlődés is értékelendő, hogy 2000-ben a megyék közötti ellátottsági rangsorba a 14. helyről, 2005-re a 11. helyre, 2010-re pedig a 8. helyre lépett előre. Így a megye ez irányú hátérnyairól nem lehet beszélni.

Közcatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya [Adatforrás: KSH] Magyarország megyéi (2010)

A megye csatornázottsága a 2001-es évi 38 %-ról, 2005-re 55 %-ra, 2010-re pedig 67,3 %-ra nőtt. A fejlődés, a szennyvízhálózat építések folyamatosan zajlanak, így az ellátottság már jelenleg is ezt meghaladó lehet.

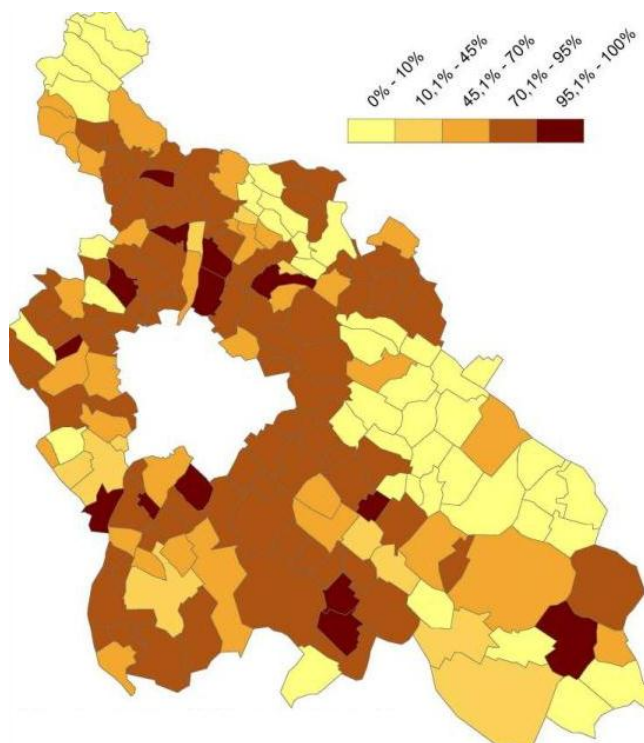
Az elmúlt évtizedekben kiépített vezetékes ivóvízellátással párhuzamosan lényegesen megnőtt a fajlagos vízfelhasználás, s ezzel együtt a keletkező szennyvíz mennyisége is. Az elhasznált víz a környezet egyik alapvető szennyező eleme, amelynek megfelelő elhelyezése nagyon fontos feladat.

A szennyvízgyűjtés és kezelés problémájának megoldatlansága, valamint a keletkezett szennyvizek jelentős hányadának még ma is kezeletlenül a talajba szikkasztása, az ivóvízkészlet vízminőségének egyik legnagyobb veszélyeztető forrása. A vízügyi ágazat a közelmúltban a korábbi vezetékes ivóvízellátás kiépítéséhez hasonlóan, hazai és nemzetközi támogatás segítségével bonyolította a szennyvízhálózat és szennyvíztisztítás létesítésének intenzív fejlesztését. Ennek hatására számos szennyvíztisztító telep létesült és több települési csatornahálózat került kiépítésre illetve van a megvalósítás különböző fázisaiban.

Ma már Pest megyét kizárólag Dunántúli megyék előzik meg a csatornázottság terén, amelyeknél a csatornahálózat fejlesztése a helyi gazdasági lehetőségek hatására korábban indult el, mint ahogy felismerve a szennyvíz okozta szennyezés vízbázis-felszíni vizeket veszélyeztető hatását, az országos szennyvízhálózat építési fejlesztési program elindult. A közelmúltban kiemelt támogatást élvezett a csatornahálózat fejlesztésénél a Balaton vízminőség védelme, a Velencei-tó vízminőség védelme, a dunántúli karsztvíz bázis védelme, a szigetközi vízbázis védelem. Ez felgyorsította Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Komárom-Esztergom, Fejér és Zala megyékben a csatornázási beruházások megvalósítását. Az ebből a körből kimaradók közül Pest megye ellátottságát mindössze két megye előzi meg, Vas és Baranya megye.

Érdekes az egyes megyék csatorna-ellátottság fejlődését is mérlegelni. A 2010-es rendelkezésre álló adatok alapján a 19 megye közül az országban a 8. legcsatornázottabb megye Pest megye. A megyét csatornázottsági szempontból most megelőző Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Komárom-Esztergom, Vas, Fejér, Baranya, Zala megyék már az ezredfordulón is megelőzték Pest megyét. Az ezredfordulón viszont Pest megye csatornázottságában még csak 14. volt a megyék közül az országban. Pest megyétől rosszabbul ellátott megye, csak Bács-Kiskun, Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok és Nógrád megyék voltak. Ezek közül a megyék közül 2005-ig egyetlen megye előzte meg Pest megyét, Nógrád megye, amely az ivóvíz készletének teljes elnitratósodása miatt kiemelt támogatási helyzetet élvezhetett. 2010-re Pest megye már Nógrád megyét is megelőzte.

Háztartások szennyvíz-csatornázottsága

tött ingatlanok aránya 67,3 %.

A megvalósított csatornázási és szennyvíztisztító telep, létesítési beruházások ellenére azonban, a rendelkezésre álló 2010-es statisztikai adatok alapján a megye 187 településéből még mindig 43 település nem rendelkezik közcsatornás szennyvízelvezetéssel, és a már csatornahálózattal rendelkező településeken sem településszintű a csatornázottság. Öt település (Tápiószentmárton, Érd, Pócsmegyer, Csemő, Nagykőrös) ellátottsága nem éri el a 30 %-ot. Érden és a környező településeken jelenleg folyik a csatornahálózat kiépítése és a megfelelő szennyvíztisztítási kapacitás kiépítése.

95 %-ot meghaladó csatornázottsággal 14 település jellemezhető: Göd, Hernád, Dunakeszi, Kisorozsi, Örkény, Százhalombatta, Monorierdő, Csobánka, Dunaharaszti, Leányfalu, Szigethalom, Telki, Törtel, Veresegyháza. A megye átlagában a csatornahálózatra kö-

Az ellátottságot bemutató ábra jelzi, hogy a budapesti agglomeráció területén kedvezőbb a csatornázottság, míg a megye északi és keleti oldalán sokkal hiányosabb, miközben a vízbeszerzés itt helyi vízbázisról történik, amelynek védelme különösen indokolná a szennyezés kizárását.

Kedvezőbb a helyzet, ha az is mérlegelésre kerül, hogy bár a csatornázatlan települések a megye településeinek majdnem 23 %-át képezik, de abban a megye lakosságának mindössze 8,3 %-a él. A népesebb települések csatornázottsága kedvezőbb.

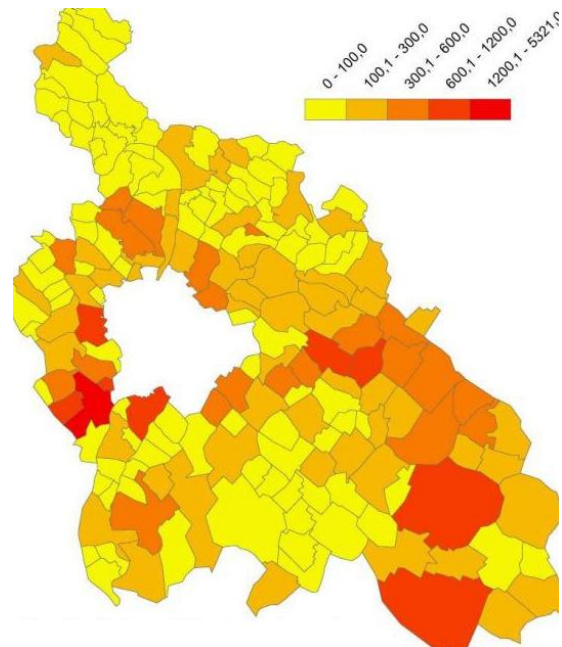
A vízellátáshoz hasonlóan Pest megyében a már csatornázott települések döntő hányadának szennyvíz elvezetését, kezelését, elhelyezését négy jelentősebb, több települést ellátó szolgáltató: DMRV Zrt., Fővárosi Vízművek Zrt., Érd és térsége Víziközmű Kft., Galgamenti Víziközmű Kft. biztosítja. A nyilvántartás szerint a csatornázott településeken (144) a szennyvíz elvezetését és kezelését 46 szolgáltató biztosítja, amelyből 13 kizárólag a szennyvízelvezetést, kezelést üzemelteti, 33 szolgáltató a vízellátás mellett végzi a településen a szennyvízhálózat üzemeltetését.

A szennyvízelvezetés, tisztítás, elhelyezés kérdésének a rendezésében az elmúlt két évtizedben lényeges előrelépések történtek. Ennek ellenére hangsúlyozni kell a hiányosságokat, hisz a nem csatornázott településeken és az ugyan csatornázott, de az egyes közcsatornára nem csatlakozó ingatlanokból Pest megye területén, jelenleg naponta átlagosan 37 422 m³ szennyvíz szikkad a talajba, amely veszélyezteti a helyi vízbeszerzés lehetőségét, de valamennyi vízbázisból kinyert víz vízminőségét és a felszíni vizeket is.

A meglévő csatornahálózat és szennyvíztisztító telepek elsősorban a kommunális szennyvizet gyűjtik össze és tisztítják. A nagyobb ipari üzemek saját ipari szennyvíztisztítóval rendelkeznek, melynek üzemeltetését is maguk végzik.

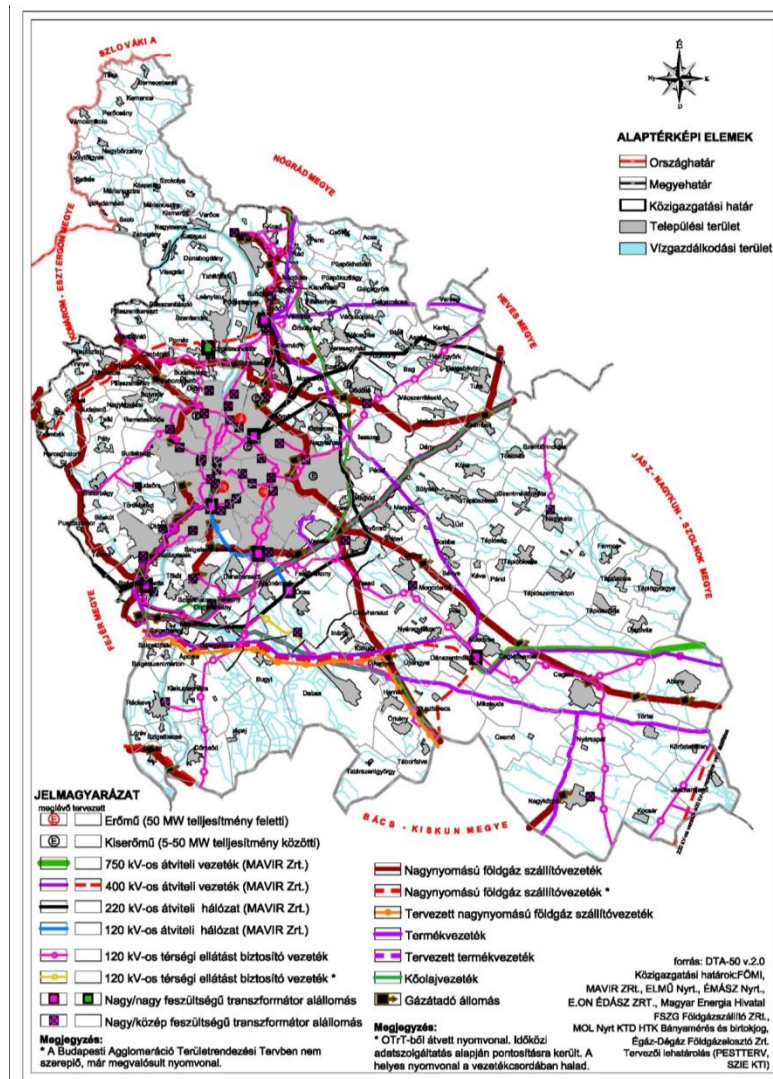
A szennyvíztisztítás egyik végtermékének, a tisztított víznek a befogadói a felszíni vizek. A másik a végterméknek a szennyvíziszapnak az elhelyezése jellemzően még ma is mezőgazdasági területen történik, de biomasszaként feldolgozva az energiatermelési hasznosítása egyre növekvő tendenciájú.

Meg kell említeni, hogy vannak településrészek, amelyeknek jól és gazdaságosan működtethető közhálózati csatornázását pl. alacsony beépítési intenzitás, vagy az ingatlanok időszakos hasznosítása nem teszi lehetővé. Az elmúlt időszakban jelentős kutatások-fejlesztések alapján fejlesztették ki azokat a szakszerű szennyvízkezelő házi berendezéseket, amellyel a szennyvizet, természetesen, ha azt, egyéb helyi, természeti, hidrológiai, geológiai adottság nem akadályozza, lehet helyben kezelni és elhelyezni. Természetesen ennek alkalmazását csak ott szabad megengedni, ahol azt, kockázatmentesen az állampolgárra lehet bízni, a jelenlegi helyi építési szabályzatok ezt többnyire nem teszik lehetővé.

Közcsatornával nem gyűjtött szennyvíz, talajba szikkadó szennyvíz napi mennyisége (m³)

10.4. Energiaellátás

Energiaforrásnak tekinthető gerinchálózatok és létesítmények

szénhidrogén szállító hálózatok. A villamos-energia átviteli hálózati rendszeréhez tartozó 750 kV-os, 400 kV-os és 220 kV-os nagyfeszültségű országos villamos-energia ellátó átviteli hálózatok, valamint a 132 kV-os főelosztó hálózat megye területét érintő szakaszai. A megyében Albertirsán, Százhalombattán és Gödön üzemelnek a magyar villamos-energia rendszer, jelentős csomópontjai. Albertirsán 750/400 kV-os, Százhalombattán 220/10 kV-os, Gödön 400/220/120 kV-os állomás üzemel, amelyek, mint energiaforrások kezelhetők.

Az országos nagynyomású földgáz, valamint szénhidrogén szállító hálózati rendszereknek is vannak a megye területét érintő szakaszai. A megyében Zsámbokon, Vecsésen, Százhalombattán, Dunakeszin üzemelnek a magyar földgáz, és egyéb szénhidrogén alaphálózati rendszer, jelentős csomópontjai. Ezek, mint energiaforrások vehetők figyelembe a megye energiaellátásában.

10.4.1. Energiaközmű infrastruktúra ellátás helyzetértékelése

Pest megye energiaigényeit, primer energiahordozó vonatkozásában, ahogy az országban mindenhol, döntően import és csak részben hazai energiahordozókkal elégítik ki. A megyében egy, közcélú erőmű üzemel Százhalombattán, amely a villamosenergia termelés egyik bázis létesítménye. Az országon

Pest megye területén, mint „művi” energiaforrás, egy jelentősebb közcélú energiatermelő bázis üzemel Százhalombattán. A Dunamenti Hőerőművet a múlt század második felében építettek elsősorban villamos-energia termelésre, de Százhalombatta kommunális hőenergia és az iparterület hőenergia igényeinek kielégítésében is részt vesz, részben a tüzelőolaj, részben földgáz tüzeléssel.

A megyében üzemelő további kisebb teljesítményű, helyi jelentőséggel bíró hő- és energiatermelő bázisok, a helyi kazánházak, fűtőművek, fűtőerőművek, valamint a megújuló energiaforrások közül a nap és a föld energiájának a hasznosításával közvetlen helyi energiaigényeket elégítenek ki.

Bár nem közvetlen a megyében „keletkező” energiaforrás, de az energiaellátás biztosításához forrásként kezelhetők a megye területén áthaladó országos alaphálózati rendszerhez tartozó energiaszállító hálózatok is. Ezek a megye területén áthaladó villamos-energia átviteli hálózatok és a földgáz szállító. Illetve egyéb

belül az energiaszétosztás a kiépített egységes országos alaphálózati rendszerek segítségével megoldott, amelyekhez tartozó hálózati nyomvonalakból Pest megye területén is áthalad néhány.

A megye településeinek korszerű energiaellátására a vezetékes energiahordozók közül a villamos-energia, a földgáz és néhány településen a távhő áll rendelkezésre. A megye településeinek vezetékes energiaellátása a 80-as évektől vált majdnem település szintűvé. A villamos-energia ellátás teljes körű, és a földgázellátás – Pilisszentlászló kivételével – valamennyi településen biztosított. Tíz településen üzemel távhőszolgáltatás. A statisztikai nyilvántartás alapján, a megye lakásállományának 90,6 %-a rendelkezik vezetékes gázellátással és 4,4 %-a rendelkezik távhő-ellátással. A földgázellátás és a távhő-ellátás hasznosításával a megye lakásállományának kb. 95 %-ában az automatikus üzemvitelű összkomfortos, komfortos termikus hőellátás lehetősége biztosított.

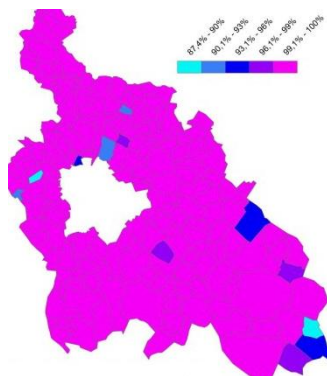
A megye energiaigényeinek a kielégítésére a megújuló energiahordozók is rendelkezésre állnak. Ezek közül a napenergia helyi jelentőséggel bíró természeti adottság. A hasznosítása ma még ugyan nem jelentős, de várhatóan növekedni fog, mivel az ingatlanok fenntartási költségeit csökkenti. A geoenergiát (földenergia), valamint közvetve a biomassza hasznosítása is csak helyi jellegű a megyében.

A vezetékes energiaellátással nem rendelkező és megújuló energiahordozót igénybe nem vevő ingatlanok termikus célú energiaellátásában a nem vezetékes energiahordozók jelenleg is meghatározó szerepet töltenek be.

A kommunális fogyasztók energiafelhasználását az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

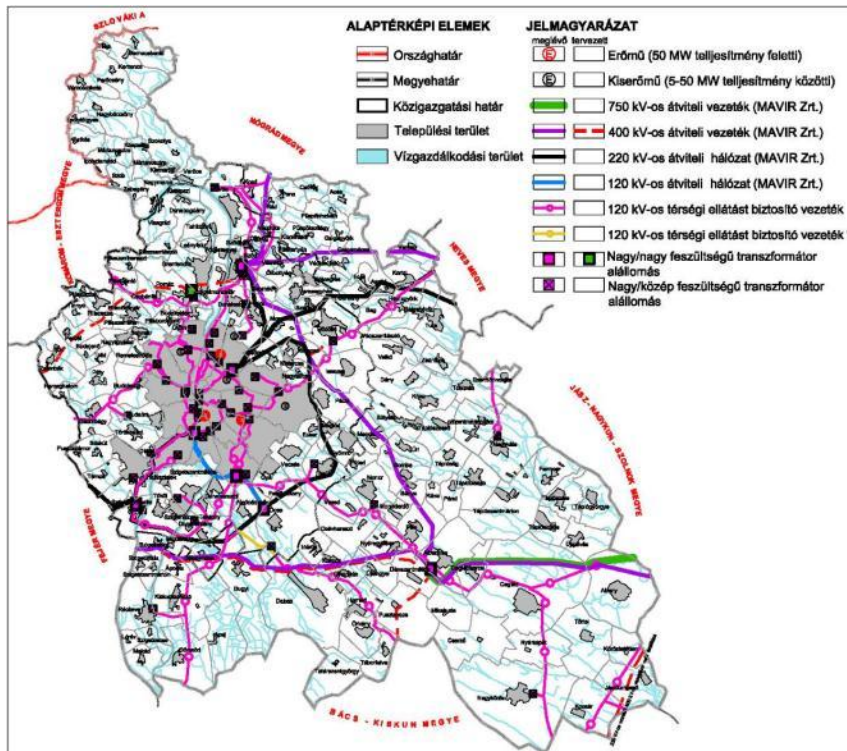
		2000	2010
Villamos fogyasztók száma	db	529 091	611 969
ebből háztartási	db	503 866	579 664
Villamos-energia felhasználás	GWh	2 820	3 404
ebből háztartási	GWh	1 180	1 452
Egy háztartási fogyasztás	kWh/év	2 375	2 575
Gázfogyasztók száma	db	313 545	433 724
ebből háztartási	db	299 666	411 876
Értékesített gáz	em ³	840 074	1 948 088
ebből háztartásnak	em ³	533 430	595 527
Egy háztartási fogyasztó	m ³ /év	1 816	1 462

10.4.2. Villamos-energia ellátás

Villamos-energia ellátottság aránya (TEIR)

A villamos-energia ellátás valamennyi településen, település-szintű kiépítettséggel rendelkezésre áll. Megfelelő számú igény esetén a beépítésre nem szánt, vagy külterületi területeken is kiépítésre került. A kiskertes mezőgazdasági ingatlanok és üdülők ellátása miatt a nyilvántartásban egyes települések ellátottsága meghaladja a 100 %-ot. A valóságban a szolgáltatók jelzése a meghatározó, miszerint minden településen van 1-2 % ellátatlan lakóingatlan, amit a kiskertes ingatlanok és üdülők eltakarnak.

Villamos-energia hálózatok és alépítményeik

hálózat távvezetékei. A MAVIR Zrt. által üzemeltetett csomópontok Albertirsán, Gödön, Ócsán és Százhalombattán üzemelnek; ezek a megye villamosenergia ellátásában bázis, „energiaforrás” szerepet töltenek be. Az innen induló 120 kV-os főelosztó hálózatok képezik a megye villamosenergia ellátásának gerincét.

Az állomásokat és a főelosztó hálózatokat döntő hányadában az ELMŰ-ÉMÁSZ Zrt., a megye délkeleti szélén üzemelő főelosztó hálózatot az EDF-DÉMÁSZ Zrt. üzemelteti. Az állomásokról induló középvezetékű (35, 20, 10 kV-os) gerinchálózat táplálja az egyes településeken belül elhelyezett fogyasztói transzformátor állomásokat, amelyekről induló kisméretű elosztóhálózatról elégítik ki az egyes fogyasztók igényeit.

10.4.3. Földgázellátás

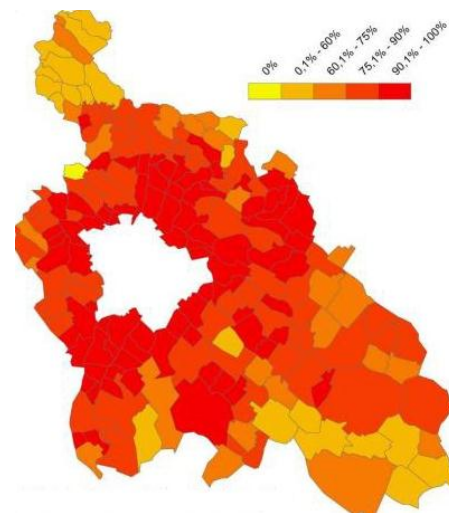
A földgázellátás Pest megyében már a múlt században ki épült, egyetlen település, Pilisszentlászló kivételével. A vezetékkel való gázellátás kiépítésének társadalom-politikai hatása is van, mert az előregedő társadalomban az egyes települések népességmegtartását segíti. A villamosenergia ellátáshoz hasonlóan, a megfelelő igény esetén, a szolgáltató nemcsak a lakóépületek, hanem az üdülők ellátására is kiépítette a hálózatot. Ennek eredményeként mindössze két településen (Mikebuda és Ipolytölgyes) nem érte el az ingatlanok bekötöttsége a 30%-ot, míg 140 településen haladta meg a 75 %-ot.

A megye gázellátását a területén áthaladó országos földgáz szállítóhálózati rendszerről történő vételezéssel, mint bázisról biztosítják. A szénhidrogén szállító hálózatokat a Földgázszállító Zrt. üzemelteti.

A földgáz szállítóhálózati rendszerek közül a következő nagynyomású földgázvezetékek érintik Pest megye területét.

Az ellátottságot műszaki értelemben kell kezelni, mivel a szolgáltatásból kizárt nem fizető fogyasztók ugyanúgy előfordulnak Pest megyében, mint bárhol az országban.

A megye villamosenergia igényét az országos egységes hálózati rendszerről vételezett villamos-energiával elégítik ki, amelyet kis mértékű saját ellátást szolgáló termelés egészít ki. Területén áthaladnak a nagyfeszültségű 750, 400 és 220 kV-os átviteli hálózatok és a 120 kV-os főelosztó

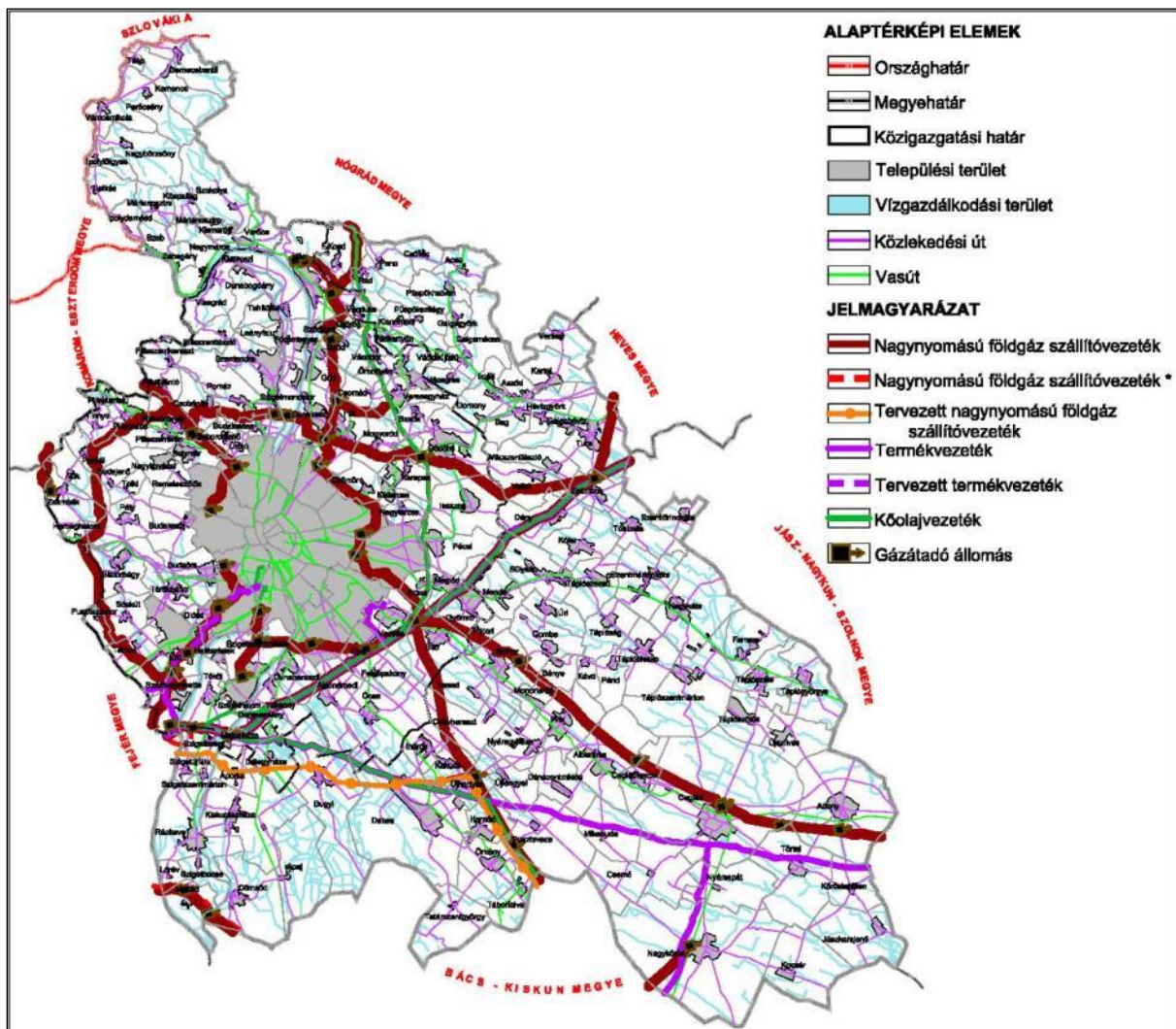

Földgáz ellátottság aránya

A megyében a Százhalombattán üzemelő erőmű primer energiaellátására kiépítésre került olajszállító hálózat is, továbbá jelentősebb olaj- és termékvezeték szállító hálózatok is érintik a megye területét. A megye területén áthaladó jelentősebb országos gázszállító-vezetésekre telepített gázátadók táplálják a gázfogadó nyomáscsökkentő állomásokat, ahonnan indul a megye településeinek ellátását biztosító nagy-középnomású gázelosztó gerinchálózat. A fogyasztók földgázellátása szolgáltatási szempontból a TIGÁZ Zrt. és néhány település vonatkozásában a Fővárosi Gázművek Zrt. szolgáltatási területéhez tartozik.

A megyében a fogyasztók földgázellátására egységes hálózati rendszert építettek ki, amelynek betáplálása az országos nagynyomású szállító távvezeték hálózatról biztosított. A betáplálás több helyen történik, a nagynyomású szállítóvezetésekre telepített átadó állomások segítségével. A gázátadó nyomáscsökkentőkön keresztül nagy-középnomású vezeték szállítja a földgázt a településekre, általában a települések határába telepített gázfogadóig és a nagy-közép/középnomású nyomásszabályozóig.

A megye vezetékes gázellátással nem rendelkező településeinek településrészein az ellátás, igény esetén, egyedi tartályos, vagy palackos gázzal megoldott.

10.4.4. Táv hőellátás

A megyében a hőszolgáltatás részben ipari, részben kommunális célra került kiépítésre. Az ipari célú hőszolgáltatás jellemzően adott iparterületen belüli ellátásként üzemel, főként saját célokat, legfeljebb szomszédos vállalkozások ellátását biztosítja. A lakossági fogyasztók ellátására tíz településen

(Budaörs, Cegléd, Dunakeszi, Érd, Gödöllő, Nagykörös, Százhalombatta, Szentendre, Szigetszentmiklós és Vác) üzemel távhőellátás, amely a megye lakásállományának 4,4%-ának ellátását biztosítja.

A távhőellátás hőbázisai helyi kazánházak-fűtőművek, fűtőerőművek. A kazánházak primer tüzelőanyaga jellemzően a földgáz, néhány közülük korábban olajtüzelésű volt, azonban törekedtek azok földgázra való átállítására. A hőbázistól primer gerincezeték épült, amelyről a helyi hőközpontok ellátása történik. A hőközpontokból induló szekunder hálózatokról történik a közvetlen fogyasztói hőellátás.

10.4.5. Nem vezetékes energiahordozók hasznosítása az energiaellátásban – a megújuló energiahordozók

A nem vezetékes energiahordozók közé tartozik a szén, a fa, az olaj, a PB, valamint a megújuló energiahordozók.

A megyében a közvetlen lakossági célú nem vezetékes energiahordozók használata még meglehetősen általános, és ezek hasznosítása hosszabb távon is fennmarad különösen a vezetékes gázellátással nem rendelkező településeken.

Pest Megye III. Környezetvédelmi Programjában (2009-2013) stratégiai programként szerepelt a megújuló energiaforrások felhasználásának elterjesztése és az energiahatékonyság (MEF) növelése, amihez két fontos intézkedést fogalmazott meg a Program. Az egyik a Megyei Megújuló Energia Stratégia kidolgozása lett volna azzal a céllal, hogy a megújuló energiaforrások hasznosítását elősegítse Pest megyében, valamint a stratégia koncepcionális kereteit, a megújuló energiaforrások stratégiai, jogi, pénzügyi, műszaki, környezetvédelmi feltételrendszerét határozta volna meg annak érdekében, hogy az önkormányzatok és vállalkozások nagyobb figyelmet fordítsanak a megújuló energiaforrások felhasználására. A másik intézkedés a Pest Megyei Bioenergetikai Klaszter létrehozása lett volna az integrált mezőgazdasági termékpályák elvével, a biomassza előállítók, elsődleges feldolgozók és a bioenergia-előállítók között együttműködés felépítésével.

A települési energiagazdálkodás körében elsősorban mitigációs, azaz megelőző jellegű intézkedések szükségesek. Az intézkedéseknek főként az energiahatékonyságra és a megújuló energiák előtérbe helyezésére kell törekedniük. Az adaptációs lehetőségek köre szűkebb a települési energiagazdálkodás esetén. Pest megye települései különböző szinten és mértékben tettek meg intézkedéseket az elmúlt időszakban e téren, elsősorban pályázati lehetőségek kihasználásának ösztönzésére. Többnyire biogáz üzemek, geotermikus energiát vagy föld hőt hasznosító fűtésrendszerek, néhány szélgenerátor, szél erőmű és egy fotovoltaikus naperőmű épült.

Fűtés – melegvíz készítés, hűtés

Az elmúlt évek során az energiatudatos szemlélet leginkább a fűtési energiafogyasztás csökkentéséről és a szoláris hőnyereség nagyfokú hasznosításáról szólt. A felmelegedési folyamat azonban előtérbe helyezte a hűtési igényt is, így fontos hangsúlyozni, hogy mind energetikai, mind hőérzeti szempontból a teljes év időjárási viszonyait figyelembe kell venni ahhoz, hogy az egész év folyamán felhasznált primer energiaigényt csökkenteni lehessen egész éven át kellemes hőkomfort biztosításával.

Meglévő épületek esetében korlátozott számú lehetőség áll rendelkezésre az energia-fogyasztás csökkentésére (épületek hőszigetelése, nyílászáró cserék, homlokzatok hőveszteségének csökkentése érdekében, valamint épületgépészeti korszerűsítés), új épületek esetében azonban számtalan lehetőség közül lehet választani az energiafelhasználás mértékének leszorítására. A tervezés során olyan, a terület adottságaihoz alkalmazkodó megoldást kell keresni, ami a fűtési hőenergia-igény komponenseinek mérlegét (az épület szerkezetétől független fűtési energia mellett egész évben), az állandó melegvíz-igényt (HMV), valamint az épület szerkezetétől és a szoláris terheléstől jelentősen függő hűtési energiaigény is figyelembe veszi.

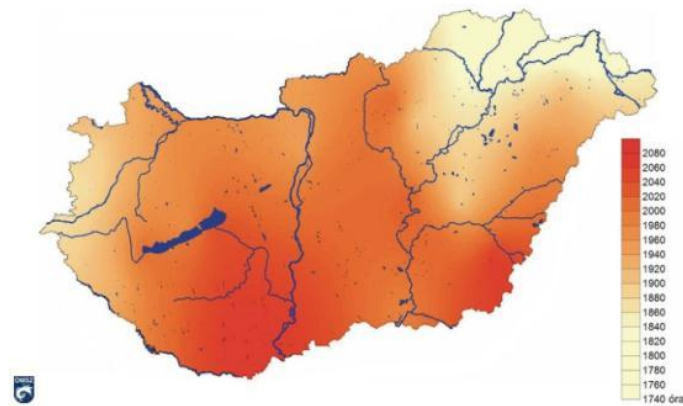

Pest megyében épültek példaértékű passzív házak (PH) (Szada, Isaszeg stb.), alacsony energiafelhasználású házak (AEH) is, de nincs tudomásunk energetikailag önellátó, aktív vagy autonóm házak (AUH) meglétéről. Egyre több a melegvíz-ellátást biztosító napkollektor a házak tetején a fűtési rendszertől függetlenül, és egyre többen hasznosítanak megújuló energiát a fűtési rendszer ellátására is új építésű házak esetében.

Napenergia-hasznosítás

Az országra készített korábbi napenergia hasznosítási tanulmányok Pest megyét a napenergiát gazdaságosan hasznosítható területek közé sorolták. A napsütéses órák száma a kedvező fekvésű területeken, akár az 1900-2000 órát is elérheti, ami a napenergia passzív és aktív hasznosítására is gazdaságos lehetőséget biztosít. Megye szinten 1800-1900 hasznosítható napenergiával lehet számolni.

Az aktív napenergia hasznosítása napkollektor, naperőmű vagy napelem segítségével lehetséges, ami a benapozás mértékétől függően változó kihasználtságú lehet. A magas beruházási költségekből adódó, a termelt napenergia átvételi nehézségei és átvételi ára mellett hosszú megtérülési idő miatt csak nagyon nehezen terjed a napenergia hasznosítása hazánkban. Remélhetőleg a napenergiát termelő berendezések technológiai fejlődésével egyre alacsonyabb lesz a beruházási költség, ami a napenergia hasznosításának elterjedését fogja elősegíteni.

Évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon (OMSZ)

Hasznosítására Budaörsön, a közintézményeknél pozitív példák találhatók. Ceglédbercel Község Önkormányzata is Közép-magyarországi Operatív Program keretében pályázatot nyert megújuló energiahordozó felhasználásra. Ennek keretében három intézményét korszerűsíti. Sikeres naperőmű beruházás valósult meg továbbá Újszilváson, az egyébként nehezen hasznosítható volt hulladéklerakó rekultivált területén, amelynek következtében e beruházás nem csökkenti a termőföld felületét, a biodiverzitást és az állatok életterét. A 470 millió forintos beruházás eredményeként felépült új létesítmény segítségével, a 2700 lakosú település az önkormányzati intézményeinek energiaszükségletét csaknem teljes egészében megújuló forrásokból tudja fedezni.

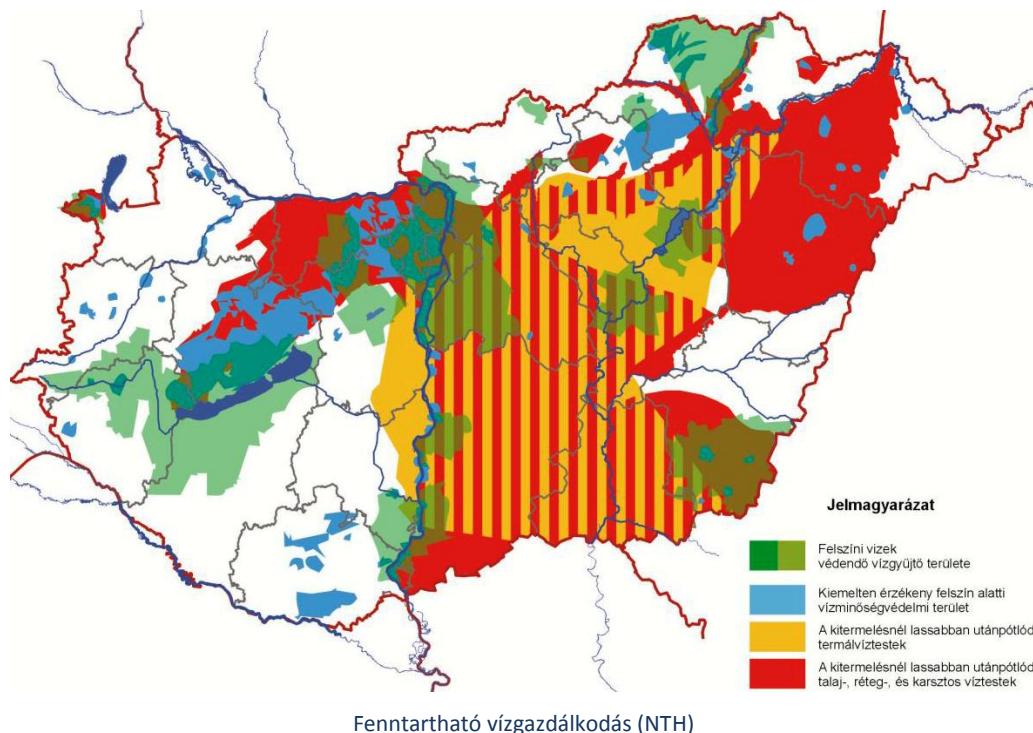
A napenergia hasznosítása – a néhány uniós forrásból támogatott projekten felül – jelenleg csak szórványosan fordul elő, egyedileg hasznosítják az egyes ingatlantulajdonosok. Energetikailag hatékonyabbak azok a napkollektorok, amelyek intenzívebb hasznosítású ingatlanok ellátására létesültek. Az üdülők, kempingben üzemelő, használati melegvíz-termelést szolgáló napkollektorok legintenzívebb hasznosítása egybeesik a létesítmény intenzívebb igénybevételével, mivel mindkettő időjárás függő.

Geotermikus energia-hasznosítás

Pest megye geológiai adottságai lehetővé teszik több településen is a geotermikus energia kihasználását. A geotermikus hőszivattyú a földhő hasznosítás egyik formája, ami egy-egy épület fűtési és melegvíz-igényeinek kielégítésére alkalmas, és kizárólag hőtermelést szolgál a talaj 0,80 -1,0 m mély rétegeiből. A talajszondás hőszivattyú a legelterjedtebb típus annak ellenére, hogy az illetékes bányakapitányságtól engedély szükséges a használatához, mert a rendszer vertikális talajszondákkal 20 m-nél mélyebbről; 80-150 m mélységről biztosítja a hőt. A föld talajvizének hőjét 15-20 m mélyről a víz hőszivattyú rendszer tudja hasznosítani fűtésre.

A geotermikus energia azonban nagyobb léptékben is felhasználható. Annak ellenére, hogy az ország és Pest megye egyes területei is jó földtani adottságokkal bírnak a termálvíz kitermelésének szempontjából – ami alkalmas geotermikus erőmű létesítésére (Veresegyház, Újszilvás, Gödöllő, távhőellátás korszerűsítéseként), egy település távhőellátására, vagy kapcsoltan hő- és villamosenergia termelésre is – Pest megyében jellemzően a kitermelt geotermikus energiát jellemzően nem hasznosítják komplexen, így a pl. fürdésre hasznosított geotermikus energia nagy része elfolyik, és csak töredéke hasznosul.

Továbbra is a turisztikai, termálfürdői hasznosítás az elsődleges, és még a kiegészíthető mezőgazdasági hasznosítása (pl.: fóliasátor) is csak alig valósult meg eddig a tetemes beruházási költségek miatt. Az elmúlt pár évben több ígéretes projekt is megvalósult, így például 2011-ben elkészült a legújabb veresegyházi termálprojekt, így a General Electric, valamint kilenc másik üzem és közintézmény fűthet októbertől az olcsó energiával. A fenntartható fejlődés érdekében azonban a továbbiakban is

meg kell gondolni a geotermikus energiák közül a termálvíz kihasználását annak korlátozott kapacitása miatt. Turán van kezdeményezés fóliasátrak termálvízzel való fűtésére a fürdési célok mellett. A meglévő kút rekonstrukciója és új kút kialakítása már folyamatban van.

A fenntartható fejlődés érdekében azonban a továbbiakban is meg kell gondolni a geotermikus energiák közül a termálvíz kihasználását annak korlátozott kapacitása miatt. Annak ellenére, hogy kedvezőek adottságaink, termálvizeink egy-egy talajrétegben – úgynevezett lencsékben – találhatóak, amelyek adott méretűek. Egy térségben/kistérségben azonos lencse vízkészletét használják a „szomszéd” települések, lecsökkentve ezzel a felhasználás lehetőségét. Sajnos ez ideáig nem törődtek a települések azzal, hogy ezt a csodás lehetőséget összefogva, és nem egymás ellenére kell hasznosítani. Ennél a technológiánál a tisztított vizet kötelező visszasajtolni, de ennek ellenére a felhasználható vízkészlet korlátozott és a visszasajtolt víz a meglévő vízbázis minőségét módosíthatja.

Levegő hőszivattyús rendszerek

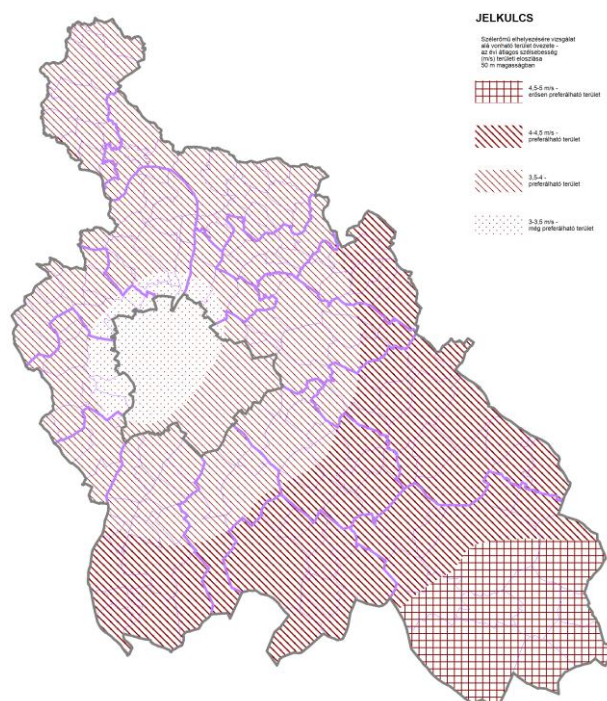
Kevésbé elterjedtek – a kezdeti technológiák alacsony teljesítménye miatt – a levegő hőszivattyús rendszerek, amelyek nem a föld, hanem a nap energiáját hasznosítják, mert a levegőből nyerik ki a fűtéshez szükséges energiát. A beruházási költségek új fűtésrendszer kiépítésénél a földgázrendsze-

rekével csaknem azonosak. A befektetési költsége így a leghamarabb megtérülő és ma már a téli -25 – -30 fok hideg alatt is biztosítani tudják a megfelelő komfortot.

A hőszivattyús rendszerek telepítése különösen ott tudna tért hódítani, ahol a földgáz-hálózat még nincs kiépítve, de villamosenergia rendelkezésre áll. A vezetékes villamosenergia felhasználásban jelentős megtakarítást eredményezhet a napelemek vagy a szélművek alkalmazása.

Sajnos a hőszivattyú rendszerek fenntarthatósági szempontjait és környezetükre gyakorolt hatását kevesen vizsgálják, amikor döntenek a használatukról. A geotermikus hőszivattyú a talaj felszíne alól nagy felületen gyűjti az energiát, ami a talaj felső rétegének lehűlését gyorsíthatja, és ezáltal a felszínen található, illetve a felszín alatti fauna és flóra életfeltételeit módosítja. Hátránya még, hogy csak ott alkalmazható, ahol megfelelő szabad terület áll rendelkezésre a felszín alatt futó csövek számára. Sűrűn beépített területeken nem alkalmazható. A levegős hőszivattyúk kompresszorainak zaja ellen védelmet kell biztosítani. Előny viszont valamennyinél, hogy a nyári hűtési igény is megoldható ezekkel a rendszerekkel.

Szélenergia hasznosítás

Szélkerék elhelyezésére vizsgálat alá vonható terület övezete

Annak ellenére, hogy Pest megyében energetikai szempontból a folyóvölgyek kedvező szélcsatornák, a tájképi és természetvédelmi értékek védelme miatt csak kevés helyen van lehetőség szélkerék elhelyezésére. Pest megye keleti és déli, kevésbé beépített sík területei azonban alkalmasak a szélenergia hasznosítására, mert a szükséges, viszonylag állandó szélesebesség illetve szélirány a 75-100 m-es magasságban biztosított. Feltétele a telepítésnek, hogy a villamosenergia-hálózat képes legyen kiegyensúlyozni a jelentős teljesítmény-ingadozásokat.

Pest megyében, Albertirsán és Ceglédbercelen évek óta tervezik a szélenergia hasznosítását, de a megvalósítás támogatás hiányában ez ideig megghiúsult. Albertirsán egy szélkerék beruházása már megtörtént, de még nem üzemel, Ceglédbercelre évek óta megvannak az engedélyezett tervek.

Kevésbé terjedt el Pest megyében a települések energiaellátásában igen jól hasznosítható, szélfokozóval ellátott függőleges tengelyű szélmű, ami bármilyen irányú szelet tud hasznosítani, szinte tetszőleges helyre telepíthető; magánszemélyek, közösségek, társasházak részére is megfelelő megoldást kínál a biztonságos áramellátás biztosítására.

Nem ismerünk adatot arra vonatkozóan, hogy a szélenergia szélkerekekkel való hasznosítására van-e példa a megyénkben. A szélkerék közvetlenül valamilyen gép (pl.: szivattyú) meghajtására szolgál, egyedi alkalmazásra alkalmas.

Biomassza hasznosítás

Pest megyében is a legjelentősebb megújuló energiaforrásnak tekinthető a szilárd biomassza (pellet, brikett, energianövények, települési szilárd hulladék), amely „az EU teljes megújuló energiatermelésének több mint 63%-át adja. Rendelkezésre álló potenciálját a fenntartható módon előállítható alapanyag mennyisége határozza meg, ami szoros összefüggésben áll egy terület mezőgazdasági potenci-

áljával. A szilárd biomassza a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás vagy a faipar melléktermékeként, hulladékként, továbbá erre a célra természetesen energianövényként áll rendelkezésre, de ide sorolható – és a többi szilárd biomassza fajtához hasonlóan hasznosítható – a települési szilárd hulladék is.” A hagyományos fosszilis energiahordozókhoz leginkább hasonlító energiahasznosítás erős intenzitású, aminek súlyos veszélye, hogy az erdészeti és mezőgazdasági alapanyagok károsodhatnak, csökkenhet a biodiverzitás, sérülhet a természeti környezet, a biztonságos élelmiszertermelés, a termőföld tápanyagtartalma kiürülhet és magas a CO₂ kibocsátása. Ezért csak ott szabad energetikai növénytermesztést folytatni (energiafű, energiaültetvény), ahol a gyengébb minőségű talaj nem teszi lehetővé a megfelelő színvonalú élelmiszernövény termelését, erdő telepítését, nem érintkezik kiemelt természetvédelmi oltalom alatt álló területtel. Hangsúlyozni kell, hogy az energetikai hasznosítás szempontjából a legideálisabb biomassza-források a mezőgazdasági termelés melléktermékei és hulladékai. Ott érdemes ilyen energiaforrást alkalmazni, ahol a beszállítási távolság 20 km-es körzetből megoldható. Előnye abból is származik, hogy hasznosítható közvetlenül égetéssel hőenergia-termelésre, valamint közvetve is. Kémiai átalakítás után alkohollá erjesztéssel bioetanol, vagy növényi olajok észterezésével biodízel gépjármű hajtóanyag, anaerob fermentálással pedig biogáz formában. Pest megyei biogáz üzemek Abonyban, Budaörsön, Dömsödön találhatóak, de kisebb biogáz termelő berendezések szennyvíztisztító telepeknél is előfordulnak, önfogyasztás csökkentésére, a telep gazdaságosságának növelésére.

Pest megye biomassza potenciálja

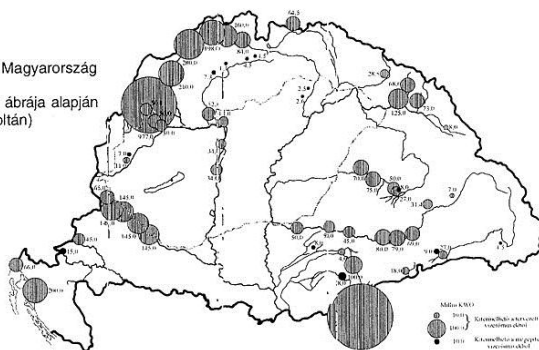
Pest megye	Terület (ha)	Arány (%)	Országos arány (%)
Terület	639.300	100,0	6,9
Termőterület	467.617	73,1	6,0
Mezőgazdasági terület	328.947	51,5	5,7
Erdőterület	128.000	20,0	7,2
Kedvezőtlen adottságú területek	Nincs adat		

Forrás: KSH (2007)

Leggyakrabban a mezőgazdasági és élelmiszeripari üzemek melléktermékeit, illetve hulladékait, valamint szennyvíziszapot használnak fel a biogáz előállításához. A települési energiagazdálkodási rendszerekben főként a különböző kommunális szolgáltatók (szennyvíztelep, hulladékkezelő, kertészet) melléktermékei és hulladékai képezhetik a biogáz-gyártás alapját, de a jelentős mezőgazdasági termeléssel rendelkező területeken a települések környékéről származó mezőgazdasági hulladékok és melléktermékek is hasznosíthatóak. Pest megyében rengeteg szennyvíztisztító épült, amelyek potenciális biogáz termelők, fejleszthetők. Sajnos egyelőre nem kihasználtak, pedig a szilárd biomasszához hasonlóan a biogáz kogenerációs hő- és villamosenergia-termelő erőművekben való felhasználása a legelőnyösebb, ami meghatározó részét képezheti egy autonóm települési energetikai rendszernek, és a fűtés mellett biztosíthatja a melegvíz-igények kielégítését is.

Vízenergia hasznosítás

Kogutowicz K.
Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921
(Kogutowicz két ábrája alapján szerk. Hajdú Zoltán)

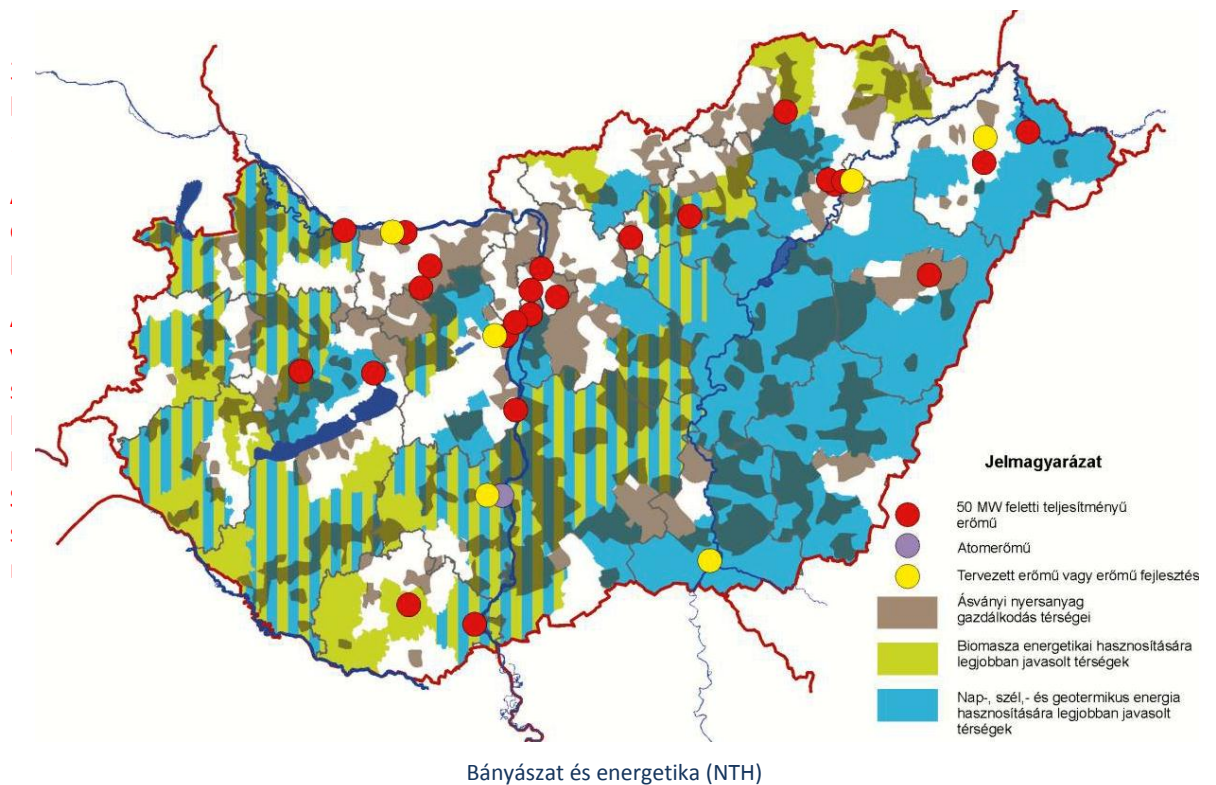
Az EU teljes megújuló energiatermelésének közel 20%-át adó vízenergia-termelésben nem mutatható jelentős bővülés az elmúlt években, pedig a világon a kis- és törpe vízerőművek használata elterjedőben van. Magyarország műszakilag hasznosítható vízerő-potenciálja elméletileg kb. 1000 MW, amely természetesen több, mint az optimálisan hasznosítható energia. A Duna 72%, a Tisza 10%, a Dráva 9%, a Rába, a Hernád 5%, az egyéb folyók 4% potenciális energiatermelésre foghatóak.

Pest megyében sem korábban, sem jelenleg nem üzemel vízerőmű. A korábbi kutatások a megyében csak a Dunát vizsgálták vízerőmű-létesítési szempontból. Egy 1921-ben készített

tanulmány Pest megye területét érintően négy telepítési lehetőséget jelölt, elsődlegesen a Duna kanyarban, a Szentendrei-sziget északi csúcsának környezetében és a Csepel-sziget északi, vagy déli csúcsánál. Későbbi vizsgálatok Pest megye területét érintően Nagymaros térségét jelölték vízlépcső létesítésére alkalmasnak.

Mint tudjuk, Magyarországon a Bős–nagymarosi vízlépcső lett volna a megépítendő legnagyobb víz-erőmű, ami környezet- és ivóvízvédelmi okokból, valamint a dunakanyari települések védelme érdekében nem valósult meg. A Bős–nagymarosi vízlépcsőt a Duna magyarországi és szlovákiai közös szakaszának komplex hasznosítására tervezték. A vízlépcső létesítésének célja az energiatermelés, a hajózhatóság biztosítása, az árvízvédelem és a területfejlesztés volt. A létesítmény tervezett főbb egységei közül Pest megye területét a Nagymaros térségébe tervezett vízlépcső érintette volna. A bósi erőmű első ütemét 1986-ban, a nagymarosi erőmű utolsó egységét pedig 1990-ben tervezték üzembe helyezni. Eredeti formájában a beruházás nem valósult meg, mivel a magyar kormány a környezetvédők és civilek tiltakozásának hatására 1989-ben leállította a magyar oldalon ezt a beruházást. Az északi országhatáron 1992 októberében szlovák területre terelték a Duna vizének 83%-át. Magyarország nemzetközi bírósághoz fordult, a per még mindig folyamatban van.

10.5. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A 2002-ben elfogadott I. Országos Hulladékgazdálkodási Tervre (HGT) alapozva 2003-ban készültek el az ország hét régiójának Területi Hulladékgazdálkodási Tervei. Majd 2009-ben elkészült a II. Országos HGT is. Pest megye 2009-2014-es időszakra szóló Hulladékgazdálkodási Terve elkészült 2009 októberében. A Terv részeként Pest Megye Önkormányzata számára olyan Cselekvési Program is készült, mely konkrétan megfogalmazza a megyei önkormányzat szerepét és lehetőségeit a megyei hulladékgazdálkodási célok megvalósításában és támogatásában.

Szilárd hulladékgazdálkodás helyzete és fejlesztése

Pest megye településeinek többsége csatlakozott egy-egy regionális hulladékgazdálkodási programhoz. Így a térségben keletkező szilárd kommunális hulladék ártalommentes elhelyezése a programokban foglaltak megvalósításával várhatóan megoldódik.

Azonban továbbra is gondot jelent „a szennyező fizet” elv elfogadtatása a hulladékot termelők (gazdasági társaságok, intézmények, lakosság) körében. A fizetési szokások alapvetően befolyásolják a fejlesztések végrehajtását és azok finanszírozását. A lakosság az utóbbi években induló marketing kampány eredményeként hajlandó a szelektív hulladékgyűjtésre, ám az ezzel járó díjakat nem kívánja megfizetni. A csomagolási hulladékok visszagyűjtésének aránya jónak mondható, de még mindig számos település nem rendelkezik szelektív gyűjtési rendszerrel.

Ahogy az egész országban, úgy a megyében is gondot okoz továbbra is a bezárt, elavult hulladéklerakók jogszabály szerinti rekultivációja. A 2013-ig terjedő időszakban a bezárások és rekultivációk nagy hányadának kellene megvalósulnia, hogy a környezeti terhelés csökkenjen ebben a vonatkozásban. A rekultivációk részben már megtörténtek, részben jelenleg folynak, általában a regionális hulladékgazdálkodási rendszerek keretein belül.

További problémaként jelentkezik az illegálisan lerakott hulladékok elterjedése. Az elhanyagolt, szemetes területek (erdők, mezők) mennyisége is növekszik. A szemetes területek általában az önkormányzatok tulajdonai, így azok tisztántartása is a kötelezettségeik közé tartozik.

„Pest megye 2009-2014. évekre szóló Hulladékgazdálkodási Terve az alábbi tendenciákat állapította meg az egyes hulladékfajták gyűjtésének, ártalmatlanításának, hasznosításának helyzetéről.

Szilárd hulladékok

A települési szilárd hulladéklerakók hatalmas lerakó kapacitással üzemelnek a 2006. óta 30%-kal megnőtt hulladékmennyiség mellett is. Tehát az ártalmatlanítási és kezelési kapacitások a hulladéklerakókban megfelelőek, viszont a lerakási arány 30%-kal magasabb a tervezettnél, és a hasznosítási arány pedig csak 10%-a a tervezettnél. Az átrakó és válogató kapacitás viszont alacsony és a szelektív gyűjtések aránya is kevesebb a tervezettnél. Az elmúlt években pedig számos hulladékgyűjtő udvar, hulladékgyűjtő sziget és komposztáló telep épült.

Folyékony hulladékok

A keletkező mennyiség a településeken évről évre csökken. Pozitív tendencia a területen kezelt szennyvíziszap hasznosításának növekedése (50%). Fontos minden település Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programhoz történő csatlakozása. A szennyvíz kezelési mérleg a legnegatívabb, kb. 20%-a az átadott mennyiségnek. Ennek jelentős része is Budapest területének szennyvizét érinti.

Inert hulladékok

Az egy építési engedélyre jutó inert hulladékok mennyisége évről évre fokozatosan nő. Az inert hulladékhasznosító létesítmények száma és hasznosító kapacitása is kevésnek bizonyul. Az inert hulladékok fele Budapestről érkezik a megyei befogadó helyekre és 0%-os hasznosítással kezelik.

Biológiailag lebomló hulladékok

A megyében jelentős hiány mutatkozik biohulladék-kezelő kapacitásból, de az anyagában hasznosított hulladék (komposzt) felvevő piaca is még kialakulatlan.

Hulladékgyűjtő udvarban (is) gyűjthető hulladékok

A „Hulladékgazdálkodási Rendszer Projektek” (HRP) között számos hulladékgyűjtő udvar létesítése történt és várható még. A kezelési mérleg pozitív, többletkapacitással rendelkezik. A közszolgáltatás keretében a hasznosítási és ártalmatlanítási arány közel megegyezik a szilárd hulladékok arányaival.

Hulladékgyűjtő szigeten (is) gyűjthető hulladékok

A közterületen, szelektív gyűjtőedénnyel gyűjtött mennyiség növekszik. Valamennyi szelektív gyűjtő begyűjtési és kapacitási aránya alacsony. A begyűjtött mennyiségből a papír hasznosítási aránya viszonylag magas (19 %), a műanyagé 5 %-os, a kompozit é 0 %-os, az üvegé 0 %-os. A HRP-k keretében nagy begyűjtő és kezelő központok létesítése, fejlesztése várható a megyében és a régióban is az elkövetkezendő években.

Kommunális szilárd hulladéklerakás

Az EU-s szabályozás, kötelezettségvállalás miatt 2009. július 15. óta a hulladéklerakóknak szigorúbb szabályoknak kell megfelelniük, csak az EU normáknak megfelelő, műszakilag korrekt kialakítású hulladéklerakók működhetnek. A követelményeknek való megfelelésre a hulladéklerakók többsége nem tudott felkészülni, így többségüket bezárták. 2009. július 15. után hivatalosan működő – „regionális” kommunális – lerakók a megyében: Cegléd, Csömör, Dabas, Dömsöd, Dunakeszi, Kerepes, Pustazámor, Tura.

A Pest megyét érintő szilárd hulladékgazdálkodási és rekultivációs projektek:

- Észak-Kelet Pest és Nógrád megyei Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer
- Duna-Tisza közti Nagytérség Regionális Települési Szilárd Hulladék Gazdálkodási Rendszer
- Duna-Vértes Közé Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer
- Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Rendszer
- Tura és térsége Települési Szilárdhulladék-gazdálkodási Rendszer
- Szolnok-Törökszentmiklós térségi Hulladékgazdálkodási Rendszer
- Komplex építési és bontási hulladékgazdálkodási rendszer Kecskemét és térsége részére
- Mintaprojekt regionális állati hulladékgyűjtő központ létesítésére és döngutak rekultivációjára

Egyikben sem vesz részt: Cségvaraszt, Dabas, Inárcs, Kakucs, Monorierdő, Örkény, Pusztavacs (kiv. 8.), Táborfalva, Tatárszentgyörgy, Újhartyán, Újlengyel, Verőce, Verseg

A hulladékgazdálkodási és rekultivációs projektek (1-6.) keretében

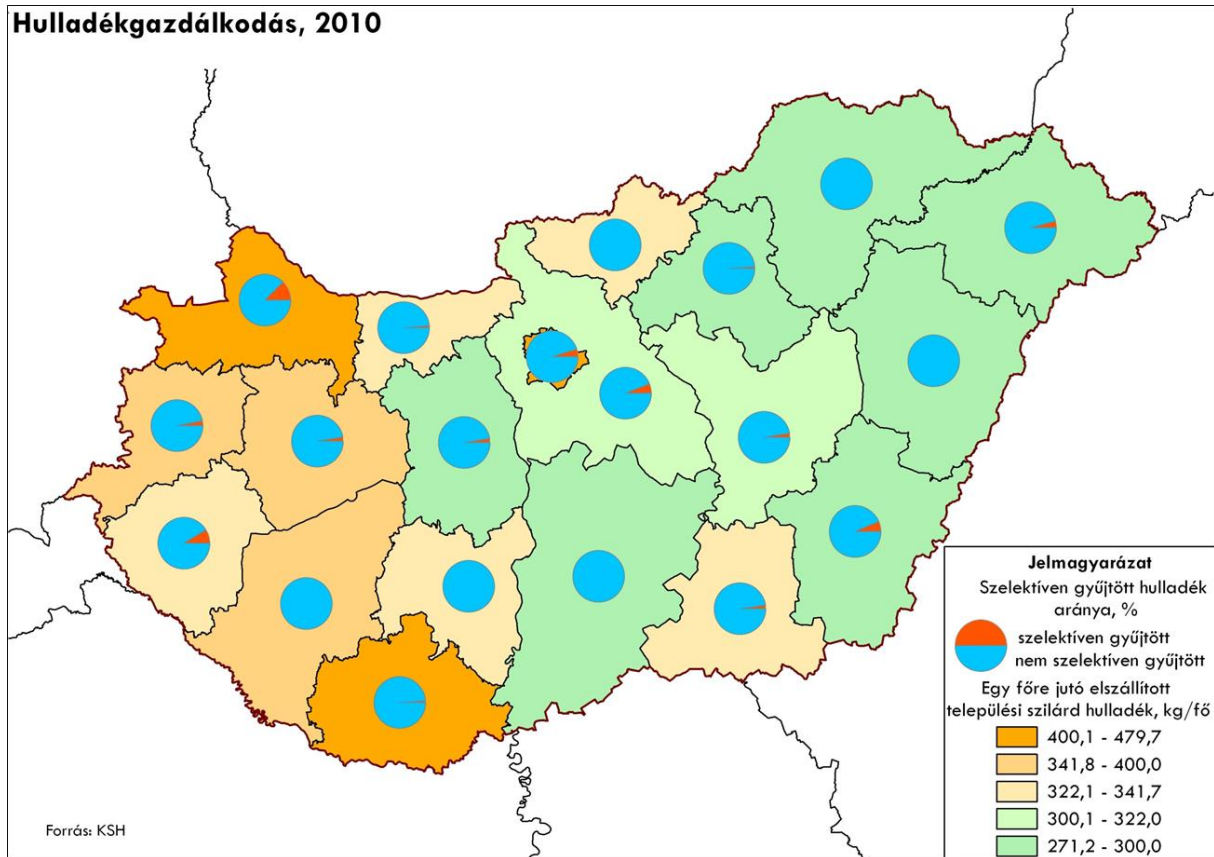
- hulladékátrakó állomások,
- hulladékkezelő művek,
- hulladékválogató létesítmények,
- hulladékgyűjtő udvarok és
- hulladékgyűjtő szigetek kialakítását, valamint
- felhagyott hulladéklerakó telepek rekultivációját (kiv. 5., 7., 8.) végzik.

Illegális hulladéklerakás

Nem áll rendelkezésre naprakész és teljes körű adatbázis a megye területén található illegális lerakóhelyek pontos számáról és helyéről. Amellett, hogy tájképileg, esztétikailag zavaróak, a környezetre is veszélyt jelenthetnek, pl. illegális autóbontók. Több, védett természeti területen lévő illegális lerakó is ismert a megyében, amelyek felszámolásáról és rekultiválásáról gondoskodni kell.

Szelektív hulladékgyűjtés

Az utóbbi évek sok pozitív, de negatív tapasztalatot is hoztak a szelektív gyűjtéssel kapcsolatban. Van, ahol a szelektíven begyűjtött mennyiség változatlan gyűjtőkapacitás mellett nő, de olyan is, ahol csökken. Ezekben a helyeken a hulladék minősége is romlik, mivel a lakosok nem tartják be megfelelően a szelektív jelzéseket a gyűjtőszigeteken. Ezért a szelektív hulladékgyűjtést minden lehetséges módon reklámozni kell és a lakosságot - akár anyagilag, akár erkölcsileg - érdekeltté kell tenni benne. Tapasztalat szerint a problémás helyeken jobban működik az ún. „házhoz menő” szelektív hulladékgyűjtés, vagyis amikor a szemetet a lakosság helyben gyűjti szelektíven és a „lakásokból” a rendszeres városi szemétszállítás keretein belül viszik el, általában a hét különböző napjain a különböző típusú szemetet. Ezért a hulladékgazdálkodás fejlesztésénél ezt a típusú hulladékszállítási rendszert lehetőleg előtérbe kell helyezni.

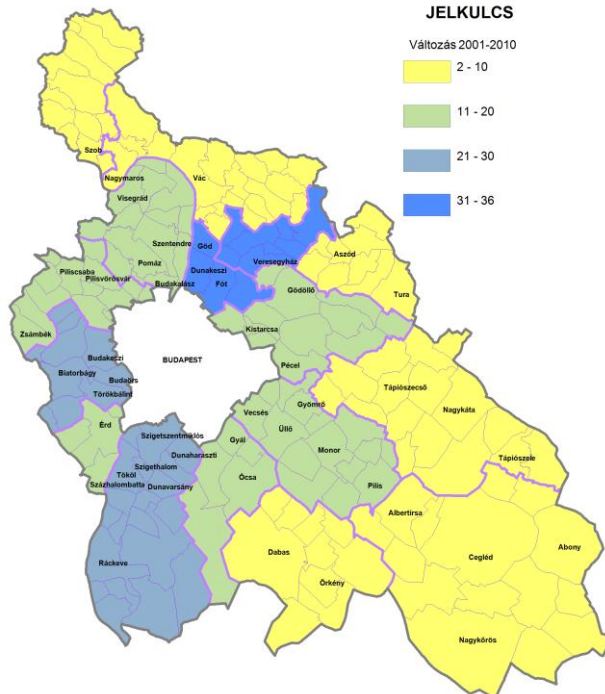
Veszélyes hulladékok elhelyezése

Veszélyes hulladéklerakónak minősített telep van

- Galgamácsán (aszódinak nevezett), ill.
- Püspökszilágyon a Radioaktív Hulladék Feldolgozó és Tároló (RHFT), ahol radioktív hulladékok kezelése is folyik.

10.6. Lakásviszonyok

A kommunális infrastruktúra egyik eleme a lakásállomány, lakásellátottság, amely a megyében – messze meghaladva az országos átlagot – az elmúlt 10 évben évről évre erőteljesen gyarapodott. A lakásállomány növekedése országos viszonylatban a 2001-2012 közötti időszakban 7,2%-os volt, Pest megyében ennek több mint duplája, 16,3%-os. A megyében található 458 ezer lakás az országos lakásszám mintegy 10,5 %-át teszi ki.

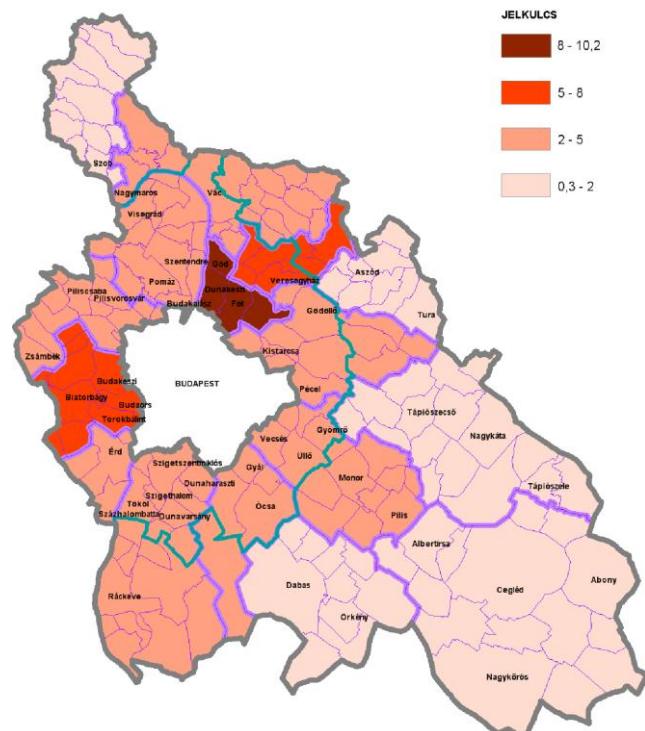
A lakásállomány változása 2001-2010 között (százalék)

vekedés megtorpant, és az időszak végén kevesebb lakás épült, mint 2001-ben. Míg 2001-ben a megyében 5602 db lakás épült, 2010-ben már csak 4690 db, mely csökkenés az országos visszaesésénél (26%) jóval kisebb mértékű.

A népesség lakásellátottságát tekintve az 1000 lakosra jutó épített lakások száma csökkenő tendenciát mutat. 2001-ben – az országos 2,75-ös értékhez képest – a megyében 4,9 volt, 2010-ben – az országos 2,06-os értékhez képest – Pest megyében is már csak 3,5 érték körül alakult, bár ez az érték országos viszonylatban még mindig kimagasló. Legnagyobb változás az Érdi, Pilisvörösvári és Budaörsi kistérségben következett be, ahol az 1000 főre jutó 8 feletti épített lakás értékek a felére estek vissza 2010-re. Ezekben a kistérségekben tehát az évtized első felében lezajlott a nagy lakásépítési időszak, azóta mérséklődés tapasztalható, bár a 2010-ben 4 körüli értékek még mindig jóval magasabbak a többi kistérségben regisztrálnál. A Veresegyházi kistérségben viszont az évtized elején szintén 8

Jelentős eltérések adódnak a megye egyes településeinek lakásállományai között, de az új építkezések jellemzően az agglomerációs településekre összpontosulnak. Kiemelkedő, 50 százaléknál feletti állománynövekedést mutató település Csomád, Herceghalom, Telki, Szada, Veresegyház és Üröm. A települések sorrendjében első nem agglomerációs települések Szigetszentmárton és Vasad 18 illetve 17 százalékos növekedéssel. A megye agglomerációs kistérségei járnak élen a lakásépítések számát tekintve. A Veresegyházi és a Dunakeszi kistérségben a lakásállomány a 10 év alatt egyharmadával nőtt, előbbiben 35,6, utóbbiban 31,6 százalékkal. A Szobi kistérségben 3 százaléknál alatti, a Dabasi és a Nagykátai kistérségben 5 és 6 százaléknál közötti volt csupán a gyarapodás.

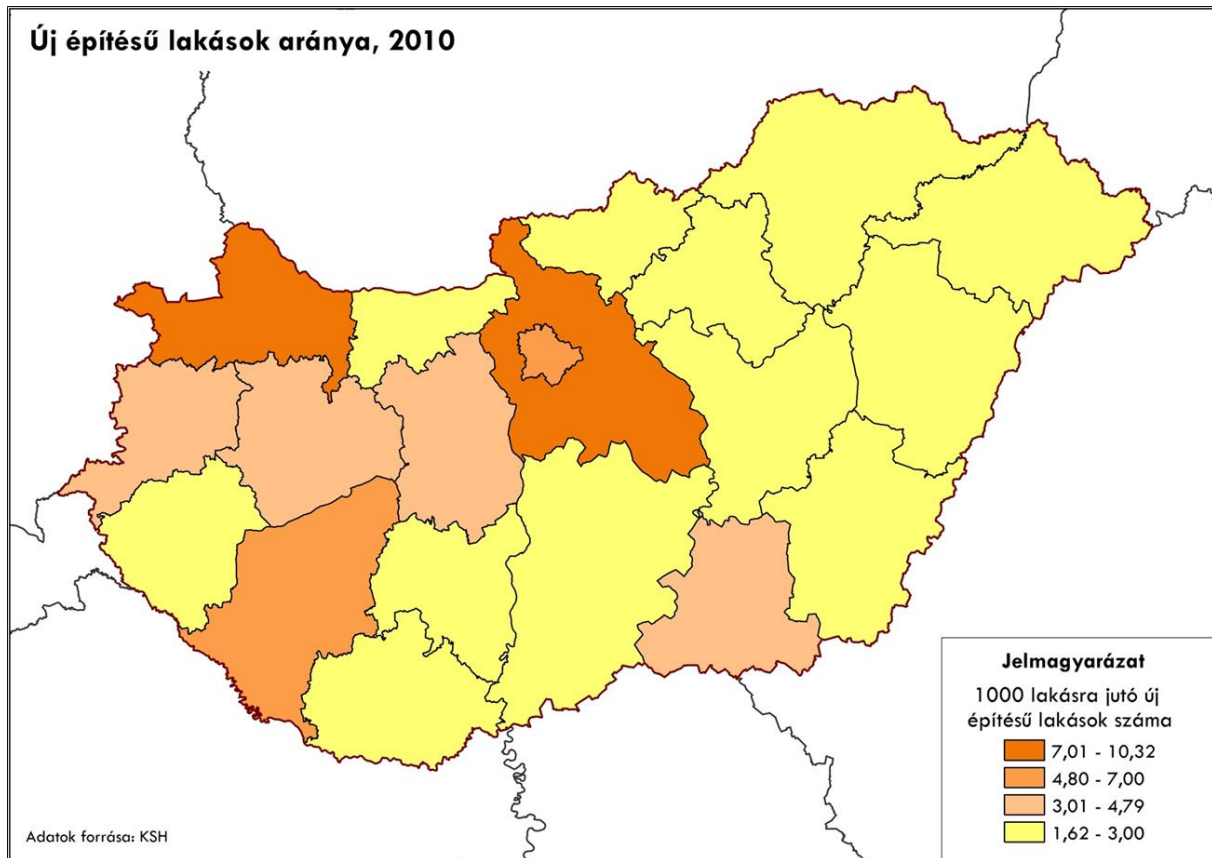
A növekedés mellé társul azonban, hogy az építkezések száma kezdetben évről évre növekedett, a válság hatására viszont a nö-

Az 1000 főre jutó épített lakások száma, 2010 (TEIR adatok alapján)

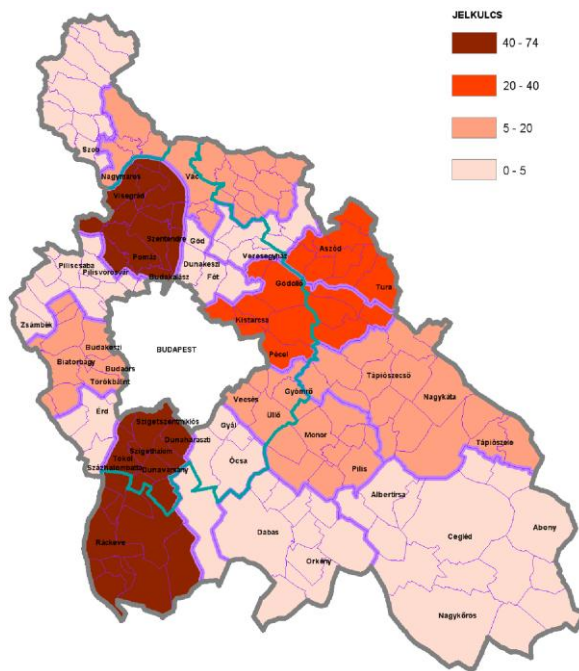

feletti érték 2010-e is csak 7-re esett vissza, vagyis a kistérségben még jelenleg is kitart a lakásépítési hullám. A Dunakeszi kistérségben a legmagasabb az épített lakások lakosságra vetített száma 2010-ben.

A lakások közműekkel való ellátottsága alapján a megye lakásállománya az átlagosnál lényegesen jobb összképet mutat. A vezetékes gázt fogyasztó háztartások arányát tekintve Pest megye 87,8 % -kal az élen jár, az országos átlag 75,9%, míg a megyék átlaga 74,0%. A közüzemi szennyvízgyűjtőhálózatba bekapcsolt lakások aránya a megyében 67,3 %, ami a Közép- és Nyugat-dunántúli megyék mutatójánál rosszabb, de az ország többi régiójánál kedvezőbb képet nyújt. A vízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma az országos átlagnak megfelelő, de a megyén belül egyenetlen eloszlású.

A megye sajátos beépítési formájává váltak a szuburbanizáció intenzív időszakában elterjedt lakópark típusú lakóterületek. Ezek közé tartoznak a meglévő beépítésekhez nem szervesen kapcsolódó, önálló településrészekben kijelölt új lakóterületek, de a sűrű, társasházi típusú új beépítések is. Sok esetben környezeti konfliktusokat és intézményellátottsági problémákat generálnak ezek a típusú fejlesztések, mivel a többletnépesség szükséges műszaki infrastruktúrával való ellátása nem, vagy csak késve épül ki, a befogadó települések közintézményei pedig nem képesek az ugrásszerűen megnövekedett ellátási és férőhely igények kielégítésére. Ezekkel a típusú problémákkal leginkább a megye frekvenciált agglomerációs településeiben találkozni. Az új építésű lakásoknál az energiahatékonyság egyre inkább gyakorlattá válik. Emellett már középtávon is megoldandó probléma a megye meglévő épületállományának felkészítése a klímaváltozás hatásaira.

Az épített üdülőegységek száma, 2010 (TEIR adatok alapján)

Pest megye kiterjedt üdülőterületeinek köszönhetően nagy üdülőállománnyal rendelkezik. A kistelkes üdülésnek több évtizedes hagyománya van a megyében. Az üdülők építése még 2010-ben is a megye hagyományos – Duna-menti – üdülőterületein volt a legintenzívebb. A Dunakanyart és a Ráckevei-Dunaágot magába foglaló Szentendrei és Ráckevei kistérségben épült a legtöbb üdülő 2010-ben. A Gödöllői-dombvidék nagy részét lefedő Gödöllői kistérség következik a sorban.

Az országos átlaghoz hasonlóan, Pest megyében is az épületállomány a legnagyobb energiafogyasztó. A végenergia közel 40%-át az épületek fűtése, használati melegvíz készítése és a villamos-energia ellátás adja. Az épületek több, mint 90%-a igen rossz épületfizi-

kai állaggal jellemezhető, ami a régi épületek esetében 220-260 kWh/m²,év fajlagos energiafogyasztásnak felel meg.

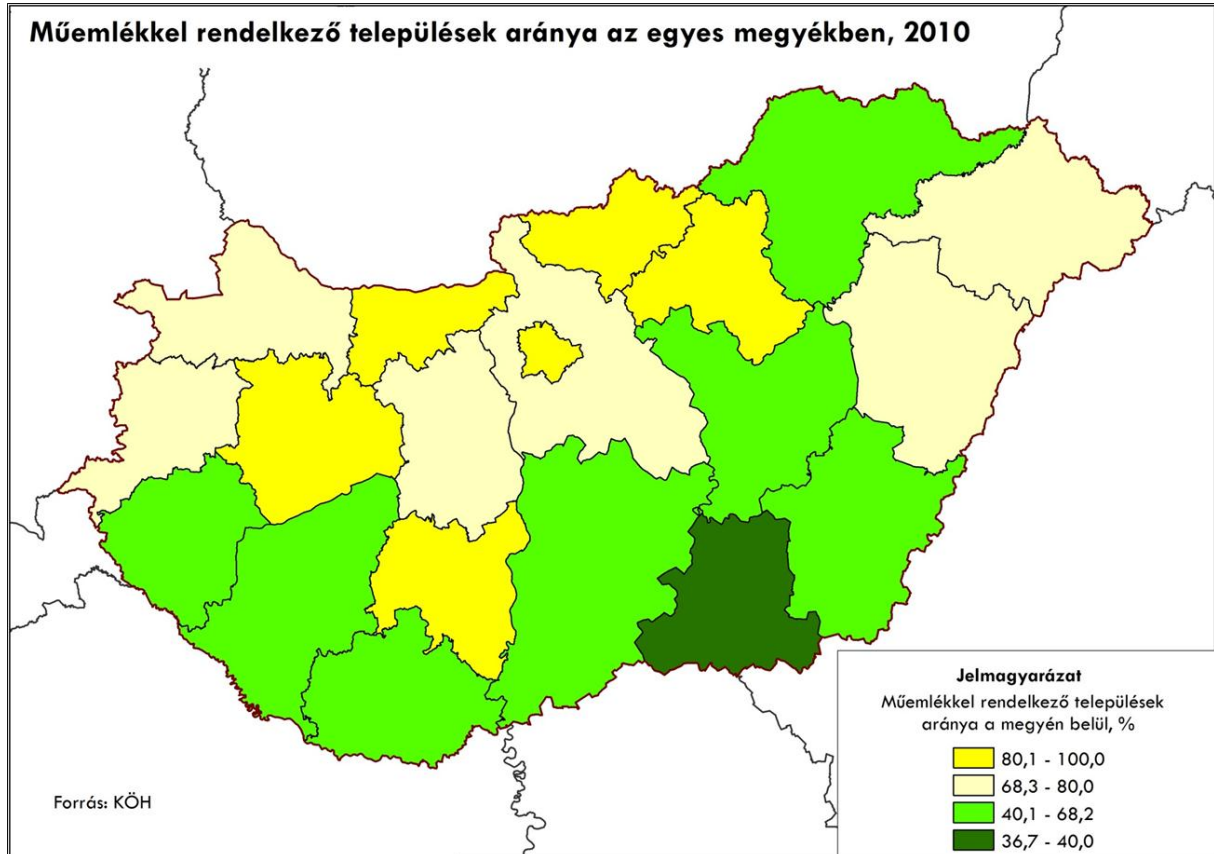
Az új családi házak már részben energiatakarékosak, hőszigetelésük nem elég vastag, a hőátbocsátásuk a mai előírt értékeknél nagyobb. A meglévő épületekben a padlásterek sok esetben nincsenek hőszigetelve és a nyílászárók cseréje is kevés helyen történt meg. Mesterséges szellőzés csak a legelegánsabb irodaházaknál található, az iskolák, középületek nem rendelkeznek hővisszanyerős mesterséges szellőzéssel. Az iparosított technológiával épült lakóházak hőszigetelése csekély mennyiségű, és a javítás, korszerűsítés minősége sokszor nem megfelelő. Kevés ingatlan és épület rendelkezik még épületenergetikai tanúsítással.

A megyében a legnagyobb energia-megtakarítási potenciált az épületek korszerűsítése jelentené, amire cselekvési tervek nem készültek még.

10.7. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme

Pest megye területén a területrendezési terv készítéséhez a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által nyújtott adatszolgáltatás alapján világörökségi, világörökség-várományos és történeti települési terület is található. A területek ismertetésére az alábbiakban kerül sor.

Világörökség és világörökség-várományos területek

A Nemzeti Erőforrás Minisztériumának Koordinációs Főosztálya és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) a megyei területrendezési terv felülvizsgálatának és módosításának megalapozására 2011-ben meghatározta a világörökség és világörökség-várományos, illetve a történeti települési területeket. A KÖH a Pest megyei települések közül a „Világörökség és világörökség-várományos terület övezete” által érintett településként jelölte meg az alábbi településeket: Budakalász, Dunabogdány, Dunakeszi, Göd, Kisoroszi, Leányfalu, Százhalombatta, Szentendre, Szigetmonostor, Szigetújfalu, Szob, Tahitótfalu, Vác, Verőce, Visegrád.

Világörökség várományos területként vizsgálandók a megye területén

- a római LIMES védvonal létesítményei által érintett területek,
- valamint a „Dunakanyar kultúrtáj” területe.

A Dunakanyar kultúrtáj területe

- a Dunakanyar együttlátható és tájképvédelmi területéből,
- valamint az egykori királyi vadászterdők területéből tevődik össze.

A BATrT törvény a lehatárolt területet, mint a világörökségi területek lehatárolása során vizsgálat alá vonható területet határozta meg, amelyen belül kell keresni a távlati világörökség magterület és puffer-terület határait.

A dunai LIMES, mint világörökség várományos terület

A római limes hazánk legnagyobb kiterjedésű, területileg összefüggő kulturális öröksége. A védettségre váró objektumok között katonai létesítmények, erődök, őrtornyok, utak, mesterséges gátak, sáncok és polgári létesítmények lehetnek. Az egyes különálló helyszínek közötti „kohéziós erő” a határvonal mentén haladó limes-út. Ennek ismert szakaszai adják nálunk a világörökségi helyszín nyomvonalát, gerincét. A limes út, illetve a Duna nyomvonalát követve kijelölhetők azok a települések, amelyek kül- vagy belterületei érintettek lehetnek a projektben.

A római limes az UNESCO által kijelölt egységes világörökségi területet fog alkotni, amely 8 országot érint, a Magyarország részvételével jelenleg is folyamatban lévő projektben pedig 5 ország vesz részt. A világörökségi cím egyrészt rangot, elismerést, pezsgő kulturális turizmust és ezzel gazdasági fellendülést hozhat, másrészt azonban olyan kötelezettségeket, megszorításokat is jelent, melyek a világörökségi helyszín megmaradását és fejlesztését szolgálják. A védelem tehát bizonyos költötségeket jelent az ott élők és gazdálkodók számára.

A Duna Stratégia akciótervében és a magyarországi programban is szerepel a Dunai Limes és az azzal összefüggő feladatok (örökségvédelmi és turisztikai).

A Dunakanyar, mint világörökség várományos történeti táj

A történeti táj fogalma már a középkorhoz kötődik. A középkori királyi erdőterületek a királyi birtokok egy speciális csoportját alkották, és ezek minden esetben egy erdőterület és egy királyi rezidencia, vagy rezidenciák együttesét jelentették. A középkori Európában Királyi Erdőnek hívták az ilyen területi egységeket. Európa sok száz királyi erdejéből mára alig néhány maradt meg integráns formában.

A Pilis történeti táj a középkori királyi birtok és erdőterület kiemelkedő jelentőségű, európai viszonylatban is egyedülállóan megmaradt példája. Kialakulása a magyar államszervezés idejére tehető, és a királyi központok (Esztergom, Visegrád) épített örökségével együtt a középkor teljes időszakában egységes szervezeti formával és területi elhatárolással rendelkezett. Középkori település- és tájtörténete a speciális királyi erdőbirtoklás következménye, és a területén létrejött középkori kolostorok is a királyi hatalom különleges megjelenési formájaként jelentkeztek. Újkori története során ez az erdőterület továbbra is speciális védelem és hasznosítás alatt állott, településszerkezetében nem következtek be a modern iparosítás és tömeges betelepülés romboló tényezői. A történeti táj fennmaradása indokolja, hogy a természeti tájban olyan elemek (növényzet és állatvilág) maradtak fenn, amelyek érdemessé tették a legmagasabb szintű természetvédelmi besorolásra (nemzeti park). Ez a védelem azt is biztosította, hogy a történeti tájértékek, a középkorig visszamenően, döntő többségében háborítatlanul megmaradtak, a hozzájuk kapcsolódó királyi műemlék-együttesek pedig reprezentálják a hazai műemlékvédelem és régészeti kutatás minden jelentős fázisát a 19. századtól kezdődően. A királyi központok és a királyi erdőterület egysége a modern örökségvédelemben is indokolt, ezért szükségesnek látszik, hogy az együttes a természeti, épített örökség és régészeti védelem mellett a történeti táj védelmével is rendelkezzen.

A világörökségi védelmet igénylő terület a Duna mentén húzódik. A táj védelmének egyik legfontosabb eleme a feltároló látvány, amit nem lehet a Dunával lehatárolni, az kiterjed a balpartra is. A védendő táj így magában foglalja a Visegrádi hegység nagy részét, az egész Szentendrei-szigetet, valamint a balparti látképet is, a hegyek gerincéig. A térség egésze messze túlnyúlik a budapesti agglomeráció határain. E tervben az agglomeráció területét érintő javaslatok szerepelnek, de a történeti táj védelmére egységes tervet kell kidolgozni, majd egységes egészként is kezelni.

A legtöbb helyszín élvez már valamilyen védettséget – műemléki, régészeti, természeti, helyi, ill. víz-bázis – némelyik egyszerre többfélét is. A térséget a központi előírásokon túl helyi eszközökkel is meg kell őrizni a további tájidegen beavatkozásoktól.

Történeti települési területek és régészeti lelőhelyek Pest megyében

A KÖH a Pest megyei települések közül a „Történeti települési terület övezet” által érintett településként jelölte meg az alábbi településeket a BATrT törvény illetve Pest megye területrendezési terve

készítése során: Abony, Aszód, Biatorbágy, Budakeszi, Cegléd, Dabas, Érd, Fót, Gomba, Göd, Gyömrő, Kiskunlacháza, Márianosztra, Nagyborzsöny, Nagykőrös, Ócsa, Páty, Pécel, Pilis, Pilisszentkereszt, Pomáz, Ráckeve, Süllyás, Százhalombatta, Szentendre, Tápiószéle, Tura, Vác, Visegrád, Zsámbék.

A Budapest – Főváros Kormányhivatala Műemlékvédelmi és Régészeti Örökségvédelmi Szakigazgatási Szerve által üzemeltetett közhiteles régészeti lelőhely nyilvántartásban 4761 azonosított régészeti lelőhely szerepel, melyek ex lege a Kulturális Örökségről szóló a 2001. évi LXIV. törvény alapján általános régészeti védelem alatt állnak. Ezekben belül 84 darab egyedileg, jogszabály által külön védett régészeti lelőhely található. Közel kétszáz lelőhely ezek mellett ex lege természetvédelmi terület hatálya alá esik az 1996. évi LIII természetvédelmi törvény alapján.

Pest megye geográfiai helyzetéből adódóan, annak területén az ország régészeti emlékeinek szinte teljes vertikuma megtalálható az őskortól az újkorig.

A megyében található ismert régészeti lelőhelyek területi számaránya igen eltérő. Pest megye területének több részén az 1970-es évek óta folyik topográfiai kutatás, melyek közül hat korábbi járás emlékei három kötetben meg is jelentek a Magyar Régészeti Topográfia 7., 9., 12. köteteként. Ez a topográfiai kutatás elsősorban a megye Ny-i, É-i és K-i felét fedte le, a déli területén ez sajnos eddig nem valósult meg. Azonban a korábban már kutatott területek is azonban folyamatos felülvizsgálatra szorulnak az elmúlt évek nagyberuházásai és a településrendezések kapcsán készített örökségvédelmi tanulmányok tanulsága miatt. A megye lelőhelyeinek hatósági revíziója sajnos még várat magára.

Legnagyobb számban lelőhelyek a Dunától K-re fekvő alföldi területeken találhatóak, ahol nem ritka, hogy egy-egy településen száznál nagyobb számban is előfordulnak. Ez az alföldi települések egykor gazdag vízhálózatával és a jól művelhető földek gazdagságával indokolhatóak. A megye földrajzilag tagoltabb északi és a Dunától nyugatra fekvő dombvidéki és hegyvidéki, erdőszelvényes területein kevesebb régészeti lelőhelyről van adatunk, ugyanakkor mégis a legtöbb egyedileg védett, illetve a világörökségre felterjesztett régészeti lelőhely ott található. Ennek oka a Duna folyó vonzása. A nagy bronzkori és vaskori erődített települések, valamint a római-kori Limes határvédelmi vonal, a Ripa Pannonica a Duna mentén húzódott végig. Ezekhez hasonlóan a megye jelentősebb középkori történelmi központjai (Visegrád, Nagymaros, Vác, Szentendre, Ráckeve, Érd) is elsősorban a Dunához települtek. A Dunakanyar királyi központjai körül a Budai- és Visegrádi hegységek, valamint a Pilis és a Börzsöny ősi történelmi erdői, és a Duna keleti partján a Gödöllői dombság kisebb-nagyobb összefüggő erdeiben egyedülállóan fennmaradt ősi tájak számos fontos, látványos értéket (földvárakat, várakat, kastélyokat, templomokat, kolostorokat, falvakat, halomsírműveket, halastavakat, malmokat, földművelés nyomokat, bányákat) őriztek meg.

A természetvédelmi terület hatálya alá eső földvárak elsősorban a dombvidéki és hegyvidéki területeken találhatóak, leszámítva a legnagyobb földvárakat, a római-kori szarmata Limest az ún. Csörszárkot, amely Dunakeszi határáról indul a Dunától, és halad végig a megye északi felén a Ny-K-i irányban több párhuzamos sávban. A kunhalmok a Százhalombattán és Érden fekvő vaskori halomsírműveket leszámítva elsősorban a Dunától keletre fekvő alföldi területeken találhatóak meg. A legkevesebb lelőhelyet, meglepő módon, a Csepel-sziget területén és vele szemben a Duna keleti partján ismerünk, melynek oka nem a terület földrajzi jellegzetességeiben, hanem a kutatás hiányában keresendők.

A régészeti lelőhelyek kezelésének lehetősége

Pest megye nagyszámú, és sok kiemelt értéket tartalmazó régészeti öröksége egyszerre jelent nagy feladatot és lehetőséget a területfejlesztés, a településfejlesztés és -rendezés szempontjából. Fontos feladat a régészeti emlékek megóvásának biztosítása, úgy, hogy az egyben ne fojtsa meg a települések fejlődését. Ezt csak a településrendezés és az örökségvédelem eszközeinek kiegyensúlyozott együttműködésével lehet megvalósítani. A hangsúlyt a szakmailag kiemelten értékes, és a turisztikai hasznosítás, valamint az egyes helyi közösségek szempontjából fontos épített, vagy felszín felett látható emlékekkel rendelkező régészeti lelőhelyek megóvására kell helyezni. Az országos szintű egyedi régészeti védelem és a természeti védelem mellett a jelenleg erőtlenebb helyi szintű védelem jövőbeni

lehetőségeit kell megerősíteni, amely esélyt adhat arra, hogy a helyi közösségek a számukra fontos régészeti emlékeket saját igényeik szerint is kezeljék.

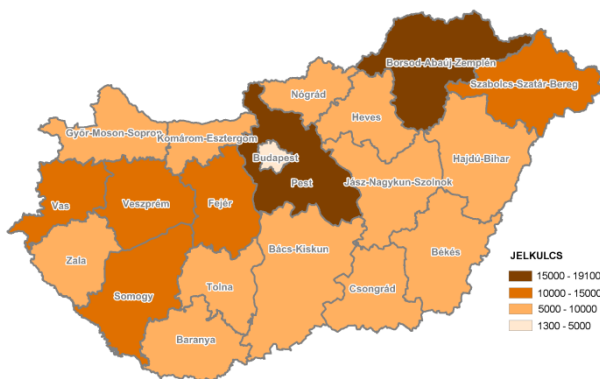
A bemutatásra is alkalmas régészeti emlékek különböző szintű hasznosítása az információs táblától kezdve a tanösvényen és a bemutatóhelyeken át a régészeti parkokig egyszerre járulhat hozzá a régészeti örökség népszerűsítéséhez és az idegenforgalom fejlesztésének lehetőségeihez. Ezek a szemléletalakításra alkalmas megoldások a folyton változó jogszabályok helyett hosszútávon hatékony és értékteremtő módon tudják elősegíteni a régészeti örökség védelmét. Erre igen jó példa a százhalombattai Matrica régészeti park, a közelmúltban Dunakeszin magán-fejlesztésként helyreállított és bemutatott római kikötői erőd és az Érden, a Fundoklia-völgyben kialakított tanösvény. Sajnos ezek a fejlesztések csak kivételes, követendő példákat jelentenek ma még.

A fentebb említett kiemelt jelentőségű régészeti emlékek állapotának fenntartását és hasznosíthatóságát a településrendezési eszközökkel is elő kell segíteni. Ezt elsősorban – a lelőhelyek megóvását és hasznosítását biztosító – megfelelő területhasználati besorolásokkal és azok körültekintő szabályozásával lehet megvalósítani. Ezeket a régészeti emlékeket a természeti értékekkel együtt integráns módon kezelve érdemes fejleszteni a legtöbb esetben. A lelőhelyek folyamatos topográfiai jellegű felmérése és azok állapotának nyomon követése a helyi közösségek és a természetvédelmi hatóságok bevonásával lehetséges, valamint a kiemelt lelőhelyek tervszerű tudományos kutatása is nélkülözhetetlen azok megóvásának biztosításához és megfelelő turisztikai célú hasznosításához.

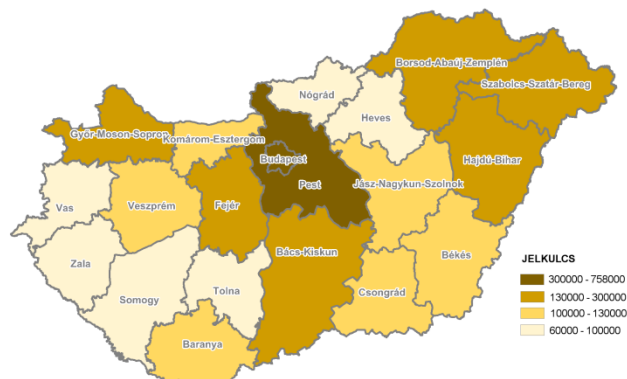
10.8. Infokommunikáció

Pest megyében az infokommunikációs hálózatok ugrásszerű fejlődésen mentek keresztül az elmúlt tíz év során. A még a 90-es évekre is jellemző telefon és internet elérhetőségek terén meglévő szűk keresztmetszetek felszámolódtak. A vezetékes telefon előfizetések száma jelentősen csökkent, ugyanakkor az ezer főre eső mobil előfizetések terén Pest megye Budapestet is megelőzte. A szolgáltatási piacra az éles verseny a jellemző a térségben is, az egyes szolgáltatók esetenként a piacszerzés érdekében irreálisan alacsony szolgáltatási csomagokat is kínálhatnak.

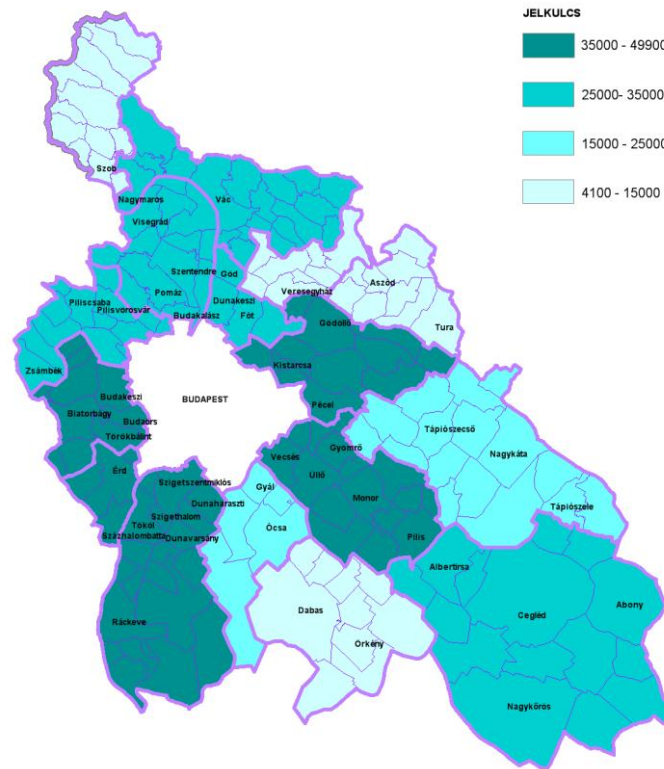
Az internet előfizetések számát tekintve Budapestet követve a második helyen áll a megye, ugyanakkor a kistérségek közötti eloszlásban nagyok a különbségek. Jól kivehető az összefüggés a térségek gazdasági fejlettsége, a vállalkozások száma, a társadalmi összetétel, a jövedelmek és az innovatív tevékenységek, valamint az infokommunikációs hálózatok használata között.

Mobiltelefon-előfizetések száma, 2010 (TEIR adatok alapján)

Internet-előfizetések száma, 2010 (TEIR adatok alapján)

Internet-előfizetések száma Pest megye kistérségeiben, 2010 (TEIR adatok alapján)

11. TELEPÜLÉSHÁLÓZAT, TÉRSZERKEZET

11.1. Településhálózat

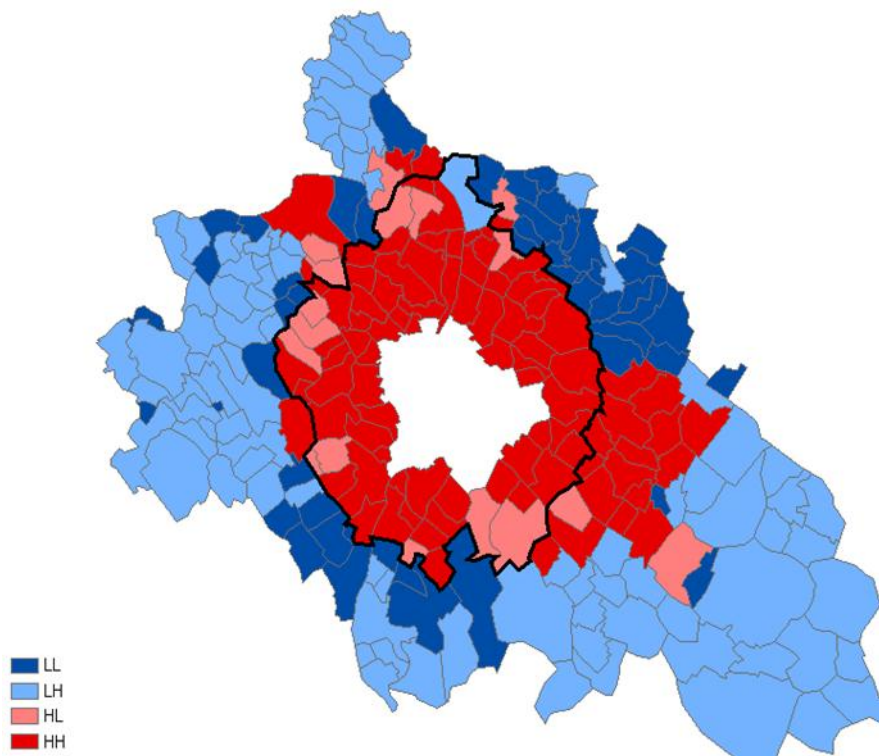
A megye településhálózatának alakulására, fejlődésére a természetföldrajzi adottságok mellett a gazdaságföldrajzi tényezők szerepe – ezen belül is a főváros körüli helyzet, és az ország fővároscentrikus fejlődése, a közutak, vasúthálózat Budapest centrikussága – a meghatározó. Pest megye településhálózata – fenti tényezőkkel összefüggésben – több egyedi jellegzetességgel bír. Az egyik, hogy nincs önálló megye-központja, a megyeközponti intézmények az ország fővárosában vannak, ami viszont nem képezi a megye közigazgatási területének részét.

A másik sajátosság, hogy a főváros közvetlen környezetében található települések a budapesti agglomeráció részét képezik. E terület a megye közigazgatási területének szerves része, fejlődése mégis erősen kapcsolódik Budapesthez. Az agglomeráción belül Budapest körül a várossá nyilvánított településekből egy kertvárosi gyűrű alakult ki.

Az agglomerálódott települések köre (elsősorban délkeleti irányban) már jelentősen túlterjed a hivatalosan lehatárolt agglomeráció határán.

Az elmúlt másfél évtizedben Pest megyében 21 (többségében agglomerációs) település nyerte el a városi rangot. Az újonnan várossá nyilvánított települések még nem mindenütt rendelkeznek regionális szerepkörrel, központi funkciókkal. (Várossá nyilvánításukat, a középfokú ellátást igénylő nagyszámú népességtömörülés, a bővülő települési funkciók regionális szerepkörök nélkül is indokolták).

A budapesti agglomeráció lehatárolásának felülvizsgálata megalapozására 2009-ben a KSH vizsgálatot készített egy a jelenlegi agglomerációs övezetnél jóval tágabb térben.

A komplex fejlettségi mutató eloszlásának lokális hasonlósága a vizsgált térségben, 2009 (KSH)

Fenti ábrán HH jelzi azokat a településeket, ahol a fejlettség átlag fölötti, és ez a szomszéd településekre is igaz, míg az LL mutatja a fejlettség átlag alatti szintjének lokális egymasmellettségét. A HL és

az LH kategóriák esetében ellentétben az adott településen és szomszédaiban a fajlagos jövedelem (a H átlag feletti, míg az L átlag alatti szintet jelöl).

A vizsgálat lényegében igazolja a korábbi szakértői szintű kutatások eredményét, hiszen struktúrájában a HH-val jelzett települések köre az, mely tömbszerűen megjelenve, és szorosan összekapcsolódva alkot összefonódó településstruktúrát. A lehatárolt települések éppen e kör magját képezik. A 90 HH-val jelzett településből 75, míg a 17 HL-lel jelzett közül 10 került be az agglomerációba. Másrészt megállapítható, hogy az agglomerálódás terjedése éppen a HH-val jelzett, de a jelenlegi lehatárolásból egyelőre kimaradó települések körében várható.

Pest megye városai (48):

Érd (megyei jogú város), Abony, Albertirsa, Aszód, Biatorbágy, Budakalász, Budakeszi, Budaörs, Cegléd, Dabas, Dunaharaszti, Dunakeszi, Dunavarsány, Fót, Göd, Gödöllő, Gyál, Gyömrő, Halásztelek, Isaszeg, Kistarcsa, Maglód, Monor, Nagykáta, Nagykőrös, Nagymaros, Ócsa, Örkény, Pécel, Pilis, Pilisvörösvár, Pomáz, Ráckeve, Százhalombatta, Szentendre, Szigethalom, Szigetszentmiklós, Szob, Tápiószéle, Tököl, Törökbálint, Tura, Üllő, Vác, Vecsés, Veresegyház, Visegrád, Zsámbék.

A Budapesttel határos települések összenövése a fővárossal, illetve az agglomerációs övezet településeinek összeépülése növeli az urbanizált tér terjedését. A térség egésze gyorsan urbanizálódó, belső része gyorsan városiasodó.

Pest megyén belül hiányoznak az 50 ezernél nagyobb lélekszámú települések (egyedül Érd haladja meg ezt a lélekszámot), a térséget az 1000-4999 népességszámú települések túlsúlya (122 település) jellemzi, a 10 ezer fő feletti települések száma mindösszesen 38. A régió településeinek 25%-a városi ranggal rendelkezik, szemben az országos átlagnak tekintethető 11%-kal.

A megye egészében érvényesülő fővárosi hatás következtében gyengébb a megye városhálózata, mint amit a népességtömörülés indokolna, emiatt kevésbé fejlettek – és több vonatkozásban funkcióhiányosak – a térségi, kistérségi központok. A népesség egy jelentős hányada nem kielégítő módon jut hozzá a szolgáltatásokhoz, különösen a Budapesttől távolabbi, illetve rosszabbul megközelíthető térségekben.

A megyében számos markánsan eltérő településfajta található meg, mint például az aprófalvak (a Pilisben és a Börzsönyben), a nagy kiterjedésű tanyás térségek (elsősorban Cegléd-Nagykőrös térségében), és az ország más részén ritka óriás községek (a Tápiómentén, illetve az agglomerációban). Az urbanizálódás eredményeként is eltérő karakterű városok fejlődtek ki: mezővárosok (Nagykőrös, Cegléd), ipari újvárosok (Százhalombatta) vagy az agglomerálódási folyamat eredményeként várossá fejlődött települések (korábban Érd, Dunakeszi, Budaörs, azt követően pedig többek között Pécel, Gyál, Pilisvörösvár, Göd, Veresegyház, Dunaharaszti, Pomáz, Visegrád).

A főváros erőteljes központi szerepe már a korábbi századokban is akadályozta igazi városi központok kifejlődését. A XIX. században létrehozott járási székhelyek (pl. Nagykáta, Monor, Ráckeve) – éppen a túlsúlyos központ közelsége miatt – nem váltak sokfunkciós városi központokká. A fővároshoz közeli, illetve a meghatározó infrastrukturális tengelyen fekvő települések fejlődését – bár csökkenő mértékben – de még ma is Budapest határozza meg. Az önálló, regionális szintű városfejlődés lehetősége a fővárostól mintegy 50 km-es körön kívül van meg.

Budapesttől távolodva a településsűrűség csökken. Az erdőszült hegyvidéki területeken és a megye délkeleti síkvidéki térségében elsősorban a fő közlekedési folyosók közé eső területeken a legkisebb a településsűrűség.

A megye legfejlettebb és periférikus területei több helyütt közvetlenül egymás mellett helyezkednek el. Ilyen az északi és észak-keleti agglomerációs szektor és az Ipoly-mente illetve a felső Galga-völgy, továbbá a déli, délkeleti szektor és a megye délkeleti rurális térségeinek találkozása.

A megye központihiányos térségei (pl.: Ipoly-mente, felső Galga-völgy) – ezek közül is főként a rossz közlekedési helyzetben lévő területek települései – nem tudják biztosítani népességük számára a biztonságos, kiegyenlített és elvárt színvonalú, teljes körű ellátást.

Az agglomeráció területén kívüli városok közül Nagykőrös és Cegléd rendelkezik a legtöbb városi funkcióval, illetve tevékenységgel. Pest megye alföldi részén jellemző komplexebb funkciójú városokra jellemző, hogy Dabas, Nagykáta, Ráckeve már az ezredforduló előtt komplex városi funkciójú település volt.

Az Ipoly mente városhiányos volta viszont hangsúlyos maradt, Szob csak jogállását tekintve város, funkcióit tekintve nem az. Ebben a határ-menti térségben a határok „lebontása” után felértékelődnek és bővülnek a külső funkcionális kapcsolatok.

Pest megye településeinek alapellátottsága tartósan jobb, mint az ország más településeié, itt mindig kevesebb volt az alapellátási intézmények mindegyikét nélkülöző funkciószegény falu, mint az ország más területein. A települések igazgatási-irányítási funkcióját a minden településen működő polgármesteri hivatalon kívül igen sok intézmény reprezentálja. Az ellátási intézményekkel ellentétben ezek rendeleti úton lehatárolt vonzáskörzettel rendelkeznek. A lakosság számára kényelmetlenséget és többlet utazásokat jelent, ha ezek az intézmények nem egy-egy központban koncentrálnak, máskor a központokban pedig a szükséges komplexitás hiányát keltik.

Pest megye településeinek döntő többsége olyan méretű, hogy – szemben az ország jelentős kiterjedésű aprófalvas térségeivel – az alapfokú ellátást helyben képes biztosítani lakói számára. Ahol ez nem megoldott, (vagy a magas fenntartási költségek az intézmények racionalizálását teszik szükségessé), ott eddig a többcélú kistérségi társulások, a járásrendszer kiépítésével pedig a járási központok biztosítják majd az intézményellátást.

A funkcionális központok nem minden esetben vannak megfelelésben a területfejlesztés jelenlegi – és 2013 után kialakuló járási – intézményrendszerében a térségi- kistérségi központként meghatározott települések körével. Budakeszi és Vecsés kivételével valamennyi új járás központ egyúttal funkcionális központ is, de vannak olyan központi, vagy társközponti szerepkört betöltő települések, amelyek nem válnak járási központokká.

Pest megye járási székhelyei 2013-tól (18 város): Aszód, Budakeszi, Cegléd, Dabas, Dunakeszi, Érd, Gödöllő, Gyál, Monor, Nagykáta, Nagykőrös, Pilisvörösvár, Ráckeve, Szentendre, Szigetszentmiklós, Szob, Vác, Vecsés.

A megye térszerkezetét is meghatározó településrendszerére (települései fejlődésére) kihatással vannak a főváros körül mintegy 60 kilométeres körben kialakult (már önálló gazdasági térrel rendelkező) középvárosok, „csapágyvárosok”. (Hatvan-Jászberény, Szolnok, Kecskemét, Dunaújváros, Székesfehérvár, Tatabánya).

Pest megye településeiben élők ellátását biztosító település(központok) térbeli rendszere sajátosan – Pest megye főváros körüli elhelyezkedésének figyelembevételével – alakul:

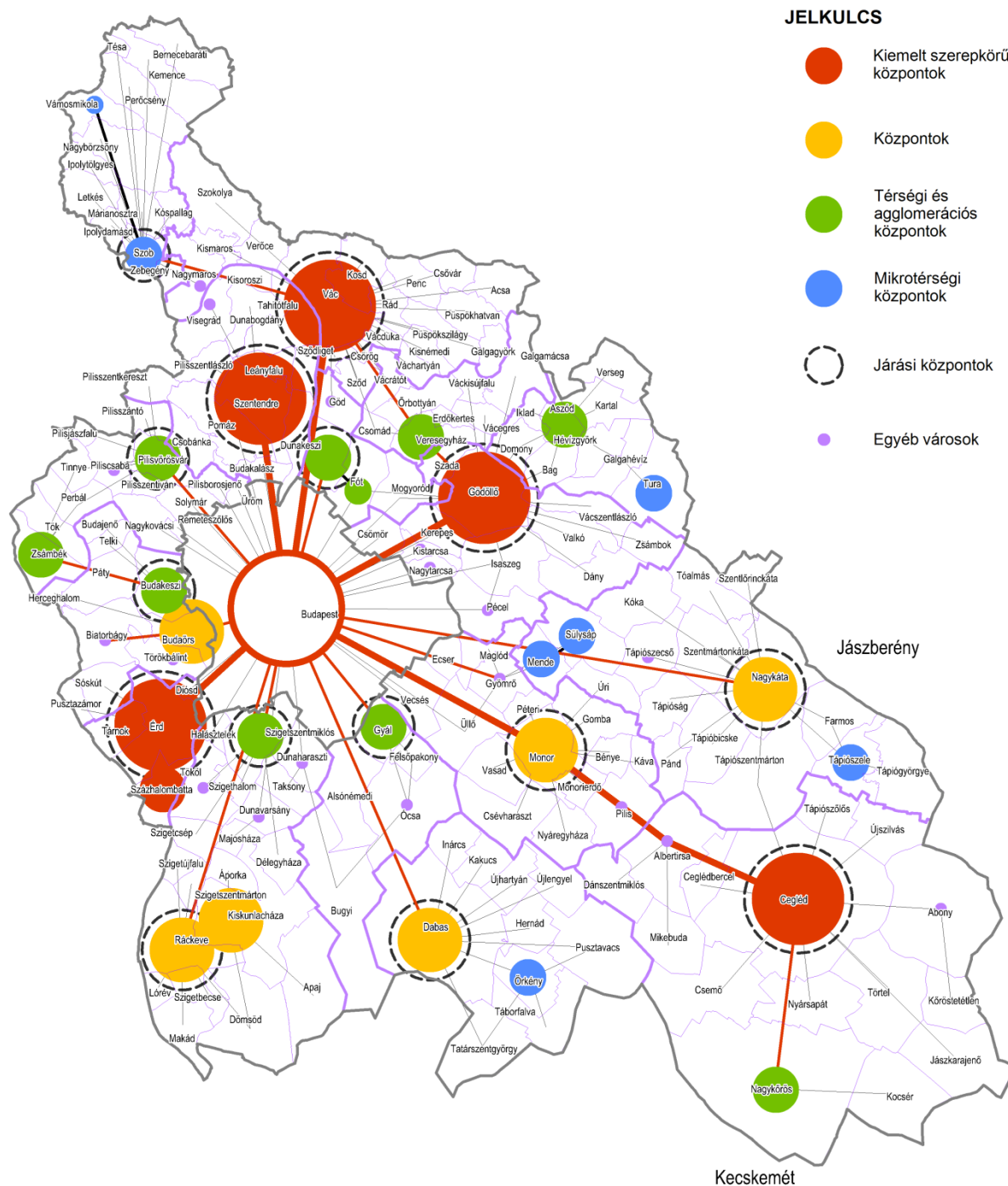
- részt vállalnak – elsősorban az agglomeráció településeiben élők ellátásában – a budapesti városrészközpontok,
- bővülnek és erősödnek az agglomeráció belső ellátó központjai, de az ellátott területek több vonatkozásban átfedésben vannak,
- Vác és Gödöllő központi szerepe és hatása az agglomeráción kívülre is kiterjed,
- városiasodik a megye településhálózata, nő a jó ellátást biztosító városi településekben élők aránya,
- az agglomeráción kívüli térségekben egyértelműbb az ellátó-központok vonzáskörzete,
- erősödnek és funkciókban gazdagodnak a megye tradicionális térségi- és kistérségi központjai,
- funkcióhiányosak a területfejlesztési intézményrendszer fejlesztése keretében létrehozott kistérségi központok

A megye központrendszerének alábbiakban bemutatott szintjeit az egyes központok népességi súlya, foglalkoztatásban betöltött szerepe és térségi ellátó szerepkörei határozzák meg.

Fentiek figyelembevételével **Pest megye funkcionális központjai:**

- kiemelt szerepkörű központok: Cegléd, Érd-(Százhalombatta), Gödöllő, Vác, Szentendre;
- központok: Budaörs, Dabas, Nagykáta, Monor, Ráckeve-(Kiskunlacháza);
- térségi és agglomerációs központok: Aszód, Budakeszi, Dunakeszi-Fót, Gyál, Nagykőrös, Pilisvörösvár, Szigetszentmiklós, Veresegyház, Zsámbék;
- mikrotérségi központok: Mende-Sülysáp, Örkény, Szob-(Vámosmikola), Tápiószéle, Tura.

11.2. Térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása

11.2.1. Általános jellemzés

Az ország centrális szerkezete miatt a műszaki infrastruktúra hálózatok sűrűsége a megye területén, annak is belső, agglomerációs övezetében a legnagyobb. A térszerkezetet meghatározó sugaras elemek mindegyike kiépült, a megye területei ezzel kellően feltártak. A fő sugárirányú elemek közül kivételt az M4 autópálya hiánya jelent. A megye egyes területrészeinek közúthálózata erősen különböző, változatos képet mutat.

A szerkezet jellegzetessége, hogy a kör- és haránt irányú útvonalak hiánya a megye területén fokozottabban jelentkezik. Az M0 autópálya még ma sem alkot teljes gyűrűt, az égetően szükségessé vált keleti szektor is csak a közelmúltban készült el. Az M0-n kívüli második harántirányú elem hatékonyan nem képes betölteni szerepét. A Pest körül kijelölt Kiskunlacháza - Ócsa - Gyömrő - Gödöllő - Vác elkerülő útvonal hossza és kiépítettsége miatt nem alkalmas erre a funkcióra, a hasonlóan rossz vonalvezetésű, de rövidebb szakaszon a fővárost elkerülő forgalom a Dunaharaszti - Gyál - Vecsés - Ecsér, illetve a Fót - Dunakeszi szakaszokon bonyolódik le.

A főváros határán áthaladó 30 országos útvonal közül a 17 autópálya és főút bonyolítja le a kétirányú forgalom háromnegyedét. Az agglomeráció külső határán átlépő forgalom a főváros határát keresztező forgalomnak kb. 60%-a, tehát a megye Fővárostól távolabb fekvő területei már inkább a szomszédos megyék forgalomsűrűségét mutatják. A főváros környéki települések igen jelentős budapesti célú forgalma az országos közutakon kívüli. Helyi szerkezeti kapcsolatok hiányában az agglomerációs forgalom – a távolsági forgalom mellett – szintén elsősorban a főutakat terheli. A közlekedési hálózat alapvetően a legfejlettebb az országban, de a megye egyes részein ennek ellenére (legerőteljesebben a Nagykátai és a Dabasi kistérségekben) a városok és várostérségük (várostérségeik) megfelelő kapcsolatrendszerét lehetővé tevő hálózatok esetenként nem megfelelőek, vagy hiányoznak.

A budapesti agglomeráció térségében erőteljes a biológiailag aktív területek fogyása. A megye agglomeráción kívüli térségeiben még fennáll a biológiailag aktív, és a már beépített urbanizált területek megfelelő aránya.

11.2.2. A megye térszerkezete

A térszerkezet szempontjából meghatározóak a közlekedési hálózat elemei, valamint az ökológiai hálózat területei.

Az Ipoly-völgy és Börzsöny vidék a megye műszaki térszerkezeti elemekkel kevésbé feltárt területe. A művi és az ökológiai szerkezeti elemek aránya a megyében itt a legkedvezőbb. A Börzsöny zárt hegyvidéke a megye legnagyobb összefüggő erdőségeinek egyike. Az Ipoly völgyében vezetett út a kistérség fő ütőerének tekinthető. Az országos mellékút-hálózat fontos szakasza a Letkés és a szlovákiai Ipolyszalka közötti nemzetközi kapcsolatot biztosító elem az Ipolyon közelmúltban megvalósított – visszaállított – közúti híddal.

A térség ökológiai hálózatának markáns eleme a Börzsöny kiterjedt, zárt erdősége, amelyet urbanizált terület csak a hegységperemen szakít meg, a központi térség (Magas-Börzsöny) egységes. A Börzsöny megyébe eső részét rétek, mezőgazdasági területek csak a hegység nyugati és déli előterében tagolják. A hegység túlnyomórészt részét képezi az országos ökológiai hálózatnak, illetve a Natura 2000 területeknek. Az ökológiai térszerkezet másik meghatározó eleme az Ipoly mentét kísérő ligeterdősáv, amely szintén országos ökológiai hálózati elem, másrészt Natura 2000 terület. A mezőgazdasági művelés elsődleges és összefüggő területe az Ipolyt kísérő ligeterdősáv és a hegység zárt erdőségei között elterülő sík-, illetve hegységperemi terület marad továbbra is.

A Gödöllői-dombság, Cserhátalja és a Felső Galga-völgy területén a táj és a kialakult területfelhasználás egyaránt változatos képet mutat. E térség legjelentősebb térszerkezeti eleme az M3 autópálya és a 3. sz főút, továbbá a Budapest-Miskolc vasútvonal alkotta közlekedési folyosó. A Gödöllői illetve Csömöri HÉV-vonal is szerkezetformáló a főváros közelében. A települések közötti összeköttetéseket az alsóbbrendű úthálózat biztosítja. A térség meghatározó térszerkezeti északkeleti

irányú szerkezeti eleme a Galga-völgyben futó Aszód-Balassagyarmat közút és vasútvonal párhuzamosan futó megyei szakasza.

A térség ökológiai hálózatában a Gödöllői-dombság erdőségei meghatározóak. Jelentősek továbbá a Cserhát déli előterének a tájban mozaikszerűen elhelyezkedő erdőterületei. Ökológiai szerkezeti vonalak a vízfolyásokat kísérő völgyek. Az erdőterületek túlnyomó többsége része az országos ökológiai hálózatnak és – az Acsa környéki erdők kivételével – egyben Natura 2000 terület is.

A Gödöllői-dombság vizeit levezető Szilas- és a Rákos-patak, a Cserhát déli előterében a Cselőte-patak, a Kosdi-patak, a Rádi-patak, a Penci-ág, a Gombás-patak, délebbre a Bara- és Hartyán-patakok völgyei és a vízfolyásokat kísérő partmenti ligeterdők, rétek alkotják a térségi ökológiai hálózat összekötő elemeit. A Galga vízgyűjtőterületén a Némedi-patak, a Megyerke-patak, az Egres-patak, a Breda- és az Arany-patak völgyei, valamint a Galga-völgy alkotják az erdők mellett a fontos ökológiai hálózati elemeket.

A térségben a mezőgazdasági hasznosítás és az erdőgazdálkodás hozzávetőlegesen egyező súlyt képvisel a területfelhasználásban. A térség északi, a Cserhát előteréhez tartozó részén az erdők kiterjedtebbek, délebbre Iklad, Aszód, Kartal és Verseg környékén a mezőgazdasági területhasználat az uralgó. A megyei terv a területfelhasználásban ezeknek az arányoknak a jelentős módosítását nem tervezi.

Az Alsó Galga-völgy, a Gödöllői-dombság keleti előtere, a Monor-Irsai dombság és a Tápió-vidék térségét két erőteljes térszerkezeti elem fogja közre, északon az M3 autópálya, délen pedig a 4. sz. főút. A térség jelentős szerkezeti eleme a 31. sz. főút. A térség belső úthálózata fejlett. A vasúti hálózatnak három fővonala, a Budapest – Hatvan – Miskolc, a Budapest – Újszász – Szolnok, illetve a Budapest – Cegléd – Szolnok vonal érinti a térséget.

A térség területfelhasználásában a mezőgazdasági használat és az erdőgazdálkodás egyaránt nagy összefüggő területeket foglal el, a mozaikos jelleg csak kevésbé – elsősorban a Tápió-mentén, illetve a Monor-Irsai-dombság területén – jut kifejezésre. Jelentős kiterjedésű erdőterület húzódik a Gödöllői-dombságtól egészen Abonyig, amely a dombsági területeken inkább egybefüggő, délkeleti irányban pedig mezőgazdasági területekkel tagolt. Az ökológiai hálózat részét képezik az erdőterületek egy részén túl a nagyobb egybefüggő rét-legelő területek is, továbbá a Galga, az Alsó- és Felső-Tápió, a Hajta és mellékágai, a Csincsa- és a Sági-patak völgyének, illetve a Monor-Irsai-dombság vízfolyásainak ligetes és réti területei is. A térségben található több jelentős állóvíz is része az ökológiai hálózatnak, közülük is kiemelkedő a Famosi nádas térségében lévő terület, amely az országos ökológiai hálózatnak is része, és egyben Natura 2000 terület is. A megyei szerkezeti terv elsősorban az országos ökológiai hálózaton kívüli területen tervez új erdőtelepítéseket, legnagyobb területen a Galga-menti településsávtól délre.

A települési területek egyenletesen, egymástól néhány km távolságban, mezőgazdasági, vagy erdőterületekkel tagoltan helyezkednek el. Ez alól a Bagtól Turáig tartó, egymáshoz épült településlánc jelent kivételt. E településeken a kertgazdálkodásnak nagy hagyományai vannak. Kivétel nélkül valamennyi településen tervezett a beépítésre szánt területek bővítése, néhol kifejezetten jelentős mértékben is. A települési térség növekedése Kókán, Süllyápon, Tápiószecsőn, Szentmártonkátán a legszámottevőbb.

Délkelet-Pest megye két legjelentősebb térszerkezeti tengelye a 4. sz főút és M4, illetve az 5. sz. főút és M5 alkotta közlekedési folyosók. Ebben a térségében az M5 autópálya 405. sz. főút és Főváros közötti szakasza jelentős forgalmat bonyolít le, szerepe egyaránt fontos a nemzetközi és a belföldi, agglomerációs forgalom levezetésében. Az M0 keleti szektor megvalósítása a megye egyik legfontosabb szerkezeti fejlesztése volt. Az M4 autópálya hiányában a 4. sz. főút jelenti a megye délkeleti térségének fő szerkezeti elemét. Az átkelési szakaszok túlterheltsége miatt kiépült az Albertirsát, Ceglédet és Abonyt elkerülő nyomvonal. Vecsés és Üllő elkerülését az M4 autópályaként kiépült bevezető szakasza biztosítja.

A térség településsűrűsége kisebb, de azok összekötő utakkal jól feltártak. Két vasútvonal érinti a térséget, délen a Budapest - Cegléd - Kecskemét - Szeged fővonal megyei szakasza és az 5. sz. főúttal közel párhuzamosan a Budapest - Lajosmizse - Kecskemét mellékvonal.

A megye e délkeleti térségében az országos ökológiai hálózatnak is részét képező erdőgazdasági területek túlsúlya jellemző, főként Vasad, Csévharaszt, Nyáregyháza, Pusztavacs, Mikebuda területén. A mezőgazdálkodás területei Cegléd-től délnyugatra, és a Cegléd – Nagykőrös vonaltól keletre összefüggőek. A Kőröstimén, Jászkarajenő, Kocsér térségében lévő füves puszták az ökológiai hálózat értékes elemeit alkotják. A síkvidék kisvízfolyásai is értékes ökológiai hálózati elemek, amelyek a mezőgazdasági térséget színesítik. A Cegléd-től délre nagy területen elterülő tanyás mezőgazdasági térség húzódik. A megyének ezen a részén (az agglomerációs övezet délkeleti településeiben) vannak a legnagyobb kiterjedésű gazdasági és – részben - a településfejlesztésre előkészített (de még nem igénybevett) területek.

A Csepel-sziget és a Pesti-síkság a megye fővárostól délre elterülő, a Duna vonala alkotta megyehatár és az 5. sz. főút közötti térsége. E két nagy szerkezeti vonal mellett a térség jelentős műszaki szerkezeti eleme a Duna irányát követő 51. sz. főút. Dunaharaszti és Taksony belterületének elkerülésére kiépült az 51. sz. főút, forgalma az 510. sz. út forgalmát már meghaladja. Az útvonal további részén az átkelési szakaszok (különösen Kiskunlacháza esetében) már igényelnék az elkerülő nyomvonal kialakítását. A Csepel-sziget forgalmát – az M0-on kívül – Budapest felé a két észak-déli országos közút biztosítja. A Csepel-szigeti települések az Alföld felől a Taksonyi és Ráckevei hídon keresztül megközelíthetők, a Dunántúl felé csak komp-kapcsolat van.

A térség főúthálózatának fejlesztése az M0 déli szektor építésével folyamatban van. A térség sajátos egységét képezi a Csepel-sziget. A településsűrűség a szigeten és az 51-es út vonalában nagyobb, az 51-es-től keletre kisebb. A településközi kapcsolatokat biztosító mellékúthálózat megfelelő. A térséget a Budapest – Kunszentmiklós-Tass vasútvonal szeli át észak-déli irányban, illetve a Ráckevei Hív vonala.

A térség északi – agglomerációhoz tartozó – felében a lakó és gazdasági, továbbá a Ráckevei Duna térségében az üdülési célú hasznosítás, délebbre a mezőgazdasági célú területfelhasználás a domináns, a Csepel-sziget belsejét, valamint a Ráckevei-Soroksári Duna-ágtól keletre eső síkvidéki területet is összefüggő mezőgazdasági területek uralják. Az erdőterületek gyakorlatilag csak a Dunát és a Ráckevei Duna-ágot kísérő galériaerdőkre szorítkoznak, illetve Bugyitól északra, továbbá Dabas térségében jellemzőek az erdőfoltok. A két Duna-menti erdősáv teljes egészében része az országos ökológiai hálózatnak is. A Kiskunsági Nemzeti Park gyepterületei és a Dabas környéki területek ugyancsak ökológiailag értékes területek.

A megye Dunától nyugatra fekvő része teljes egészében a budapesti agglomerációhoz tartozik. A délnyugati agglomerációs terület bonyolítja le a legnagyobb forgalmat, mivel három országos szerkezeti elem, az M1 és M7, valamint az M6 autópálya lép a megye területére. Ezek mindegyike – nemzetközi és országos közlekedésben betöltött szerepe mellett – agglomerációs kapcsolatot is biztosít. A Dunántúl legnagyobb forgalmú vasútvonalai, a Budapest-Győr-Hegyeshalom, a Budapest-Székesfehérvár-Nagykanizsa és a Budapest-Pécs vonalak ebben a térségben érintik a megyét. Az agglomeráció délnyugati térsége a megye legintenzívebben hasznosított közlekedési területe. Az északnyugati agglomerációs térség gyorsforgalmi utakkal nem rendelkezik, két főúti kapcsolata – a 10. sz. és 11. sz. főút – rendkívüli módon túlterhelt. A Pilis illetve a Dunakanyar térségét feltáró főútvonalak alapvetően az agglomerációs kapcsolatokat biztosítják.

A térség ökológiai térszerkezetében a Budai-hegység és a Pilis, Visegrádi-hegység természetvédelmi oltalom alatt álló erdőterületei meghatározóak. A tartósan jelentkező beépítési igények miatt az erdőterületek és az egyéb biológiailag aktív felületek rohamosan fogytak az elmúlt évtizedekben.

Településhálózatát északon és nyugaton a kis- és közepes méretű, döntően lakó illetve üdülő funkciójú települések hálózata jellemzi. A délnyugati térségben a lakófunkció mellett a gazdasági, ezen belül is a kereskedelmi és logisztikai területigénybevételek magas aránya jellemző. Az északnyugati térség

területfelhasználásában a lakóterületek, az üdülők, valamint az erdőterületek dominálnak. A Zsám-béki-medence alapvetően mezőgazdasági hasznosítású térség. A délnyugati agglomerációban a lakó, közlekedési és gazdasági területhasználat mellett szintén a mezőgazdasági hasznosítás uralkodó.

11.2.3. A térszerkezetben közelmúltban bekövetkezett legfontosabb változások

A legjelentősebb térszerkezeti változások a megye gyorsforgalmi úthálózatát érintették. Ez mindenképp nagy jelentőségű és kedvező körülmény, hiszen a megye – annak is elsősorban a fővárost övező belső része – forgalmilag túlterhelt. Ezen enyhítettek a közelmúltban megvalósult fejlesztések.

Pest megye (és Budapest) szempontjából a legjelentősebb fejlesztés az M0 autópálya 4. sz. főút és M3 közötti szakaszának, tehát az M0 keleti szektorának kiépülése. Ezzel párhuzamosan átadásra került az M0 északi szektorában az addig hiányzó Megyeri híd is. A megvalósult új térszerkezeti elemek nyomán az összes sugárirányú autópálya és elsőrendű főút kapcsolata létrejött a települések belterületének elkerülésével.

Az M0 keleti szektorához kapcsolódó új elem, hogy elkészült az M31 autópálya az M3 gödöllői szakaszának és az M0-nak az összekötésével. A megyét érintő tranzitforgalom gyorsabb levezetése érdekében megvalósult új elem az M0 keleti szektor térségében épült ki, lerövidítve a kelet-nyugati irányú fővárost elkerülő útvonalat.

A megye délnyugati térségében átadták az M6 autópályát az V/C európai folyosó részeként. Ezzel megvalósult Budapest és Pécs illetve a Dél-Dunántúl gyorsforgalmi feltárása.

Főúti fejlesztések sorában a közelmúltban egy lényeges fejlesztés valósult meg: a 4. sz. főút Abony belterületét elkerülő szakaszát 2006-ban adták át.

11.3. Pest megye megyehatáron átnyúló kapcsolatai

Pest megye centrális elhelyezkedésénél fogva a szomszédos megyékkel való kapcsolatrendszere téren is speciális helyzetben van.

A Duna az országhoz hasonlóan a megyét is kettéválasztja, és merőben eltérő a dunántúli és a keleti oldal kapcsolódása a tágabb környezethez. Pest megye az egyetlen a megyék között, amely a folyó két partján terül el. A két oldal kapcsolata ma meglehetősen hiányos, a budapesti hidakon kívül egyedül a nemrég megépült M0-ás északi híd jelent közúti kapcsolatot Pest megye két területrésze között, amely nehezíti a szerves fejlődést megyei és országos szinten egyaránt.

- A megye egyetlen országhatárral érintkező térsége az Ipoly folyó mentén elhelyezkedő Szobi kistérség. A kistérségből az átjárhatóság ugyancsak korlátozott a szlovák oldal felé. Bár korábban számos fából készült híd volt található az Ipoly két partja között, lehetővé téve a szerves térségfejlődést, évtizedek óta csak a Letkésnél található közúti Ipoly-híd az egyetlen lehetőség a szlovák oldalra való átjutáshoz. Ennek is köszönhetően az együttműködés, a társadalmi és gazdasági kapcsolatok igen meggyengültek az Ipoly túloldalán lévő településekkel. Mivel a szobi kistérség közlekedési kapcsolatai a megye egészével – és így az ország egyéb területeivel – gyengék, és az elérhetőség csak a 2A út megépítésével javult valamelyest, a térség nem csak a szlovák, hanem a megye déli területeitől is nagyban elkülönülten fejlődik, inkább a Nógrád megyei trendeket követve. Hátrányos helyzete az elmúlt másfél évtized felzárkóztatási törekvései ellenére sem javult. Pest megye országhatáron átnyúló kapcsolatait Szlovákia irányába ez a helyzet alapvetően meghatározza.

A szlovák határral szomszédos térség alacsony népsűrűségű, kis lakosságszámú, előregedő korösszetételű, s páratlan természeti adottságai ellenére hanyatló, és elhanyagolható gazdaságú. Az együttműködés esélyeit rontja, hogy a szlovák oldal települései sincsenek sokkal jobb helyzetben.

Fentiek miatt a szlovák-magyar határon átnyúló kapcsolatok mélyítését szolgáló, a határon átnyúló kezdeményezésekre rendelkezésre álló Uniós forrásokból (CBC) sem tudott igazán a térség illetve a megye profitálni, a megyéből viszonylag kevés, és sokszor még a formai követelmények-

nek sem megfelelő pályázatok érkeztek. Pest megyének megyei szinten sincsenek érdemi szlovák kapcsolatai. Bár a korábbi években Nyitra megyével volt együttműködés, ez azonban döntően megmaradt a protokolláris szinten. Ennél előbb a megye szlovák nemzetséghez tartozó lakosainak kapcsolatrendszere, azonban ez elsődlegesen a kulturális kapcsolatok terén mutatkozik meg.

A határ átjárhatóságának javulásával (a tervezett Ipoly-hidak megépítésével) és általában véve az infrastruktúra javításával a helyzet valószínűleg változni fog. A kistérség helyi gazdaságának célirányos – döntően a Dunára, a turizmusra, a vadászatra, a tradicionális gyümölcstermesztésre és feldolgozásra épített – tudatos fejlesztése meg fogja teremteni a határ másik oldalával való érdemi együttműködések számára is a lehetőséget, ezért a megyei fejlesztési programok tervezésekor erre a térségre kiemelt figyelmet kell fordítani. A térségen belül előremutató kezdeményezések alakulnak, ilyenek az Ipoly-Csarnavölgyi mikrotérségi együttműködés, illetve a határ túloldalán lévő testvér településekkel való együttműködés mélyítése, az Ipoly-Garam menti települések együttműködésének közös Fórum működtetésével való segítése, valamint a Börzsöny-Ipoly völgye (öko) Turisztikai Régió megalapításának kezdeményezése. Feltétlenül említést érdemel az Ister-Granum EGTC, amely több megye településeit és térségeit is érintve jó keretet adhat a Pest megyei kezdeményezéseknek és a megyék közötti párbeszédnek is.

- Szintén érintett a kistérség a felső Galga-mentével, és az Aszódi térséggel közösen a Nógrád megyével való kapcsolatrendszerben. Pest megye ezen kistérségei sok tekintetben a nógrádi adottságokhoz hasonló paraméterekkel bírnak. Ezen kistérségek fejlesztését érdemes a szomszédos Nógrád megyei fejlesztési elképzelésekkel összhangban tervezni. Nógrád és Pest megye viszonylatában az onnan hozzánk áramló munkavállalói kapcsolatok a legjellemzőbbek, naponta ezrek ingáznak a megyébe, döntően Vácra, Dunakeszire dolgozni.
- A legrövidebb közös megyehatár Heves megye irányában alakult ki. Pest megyének Heves megyével alapvetően szintén a munkahelyteremtés, illetve az egészségügyi ellátás terén vannak, és lehetnek szorosabb kapcsolatai a jövőben is.
- Jász-Nagykun-Szolnok megyével a Tápíó-menti kistérségek határain érintkezik Pest megye, s szintén a munkahelyteremtés, az egészségügy, a rekreáció és a természeti értékek védelme lehetnek a közös felületek, az együttműködés területei. Közös probléma a 4-es gyorsforgalmi út lassú fejlesztése. A hosszú idő óta csak a tervekben szereplő Tápíó-menti feltárási út mindkét megye közlekedését, s a kapcsolatrendszert is javíthatná a határ-menti térségekben.
- Megyénknek Bács-Kiskun megyével az átlagosnál szorosabbak a kapcsolatai, a két megye viszonylag nagy, hasonló adottságú és problémákkal küszködő területekkel érintkezik. Kecskeméthez a Ceglédi kistérség települései fizikailag jóval közelebb vannak, mint Pest megye centrális területeihez, ez érvényes a gazdasági és a társadalmi kapcsolatokra egyaránt. Kecskemét, mint „Csapágyváros” gyors fejlődése erőteljes húzó hatást gyakorol Pest megye érintett, Kecskemét vonzáskörébe tartozó települései és az ott lakók életére. Több mint húsz Pest megyei, s közel ötven Bács-Kiskun megyei települést érint a Homokhátság komplex problémaköre, melynek megoldását elősegítendő a két megye és régió már 2004-ben térségi fejlesztési tanácsot hozott létre. Az első évek kezdeti kormányzati támogatása után azonban források hiányában a tervezett programok elakadtak. Nagy reményeket fűzünk közösen a következő tervezési időszakhoz ezen a téren, folyamatban van a Duna-Tisza Közi Homokhátság Térségi Fejlesztési Tanács felállítása, s a közös programozás megkezdése. Nemcsak a vízgazdálkodás, hanem a vidéki térségek megújításának minden vetülete szerepet kap majd az érintett területek közös fejlesztésében.
- A Budapesti Agglomeráció 1996-ban lehatárolt hivatalos kiterjedése az elmúlt évtizedben nem változott, határai nyugaton egybeesnek Pest megye és a Közép-Magyarországi Régió határával. Ez a lehatárolás természetesen már meglehetősen elavult, nem veszi figyelembe az utóbbi évek során a térségünkben megfigyelhető fejlődési folyamatokat, irányokat. Budapest ugyanis jelentős vonzást gyakorol Fejér megye szélső területeire is, ami Székesfehérvár központi pozícióit gyengíti. A főváros hatása már nem csak a statisztikai alapon kijelölt agglomeráció térségére ter-

jed ki, hanem azon messze túlnyúlva kihat a szomszédos megyékre, Pest megye területi kiterjedésének sajátosságaiból adódóan elsősorban a nyugatról határos Fejér illetve Komárom-Esztergom megyére.

A Pest és Fejér megye közötti összefonódások több téren megfigyelhetők. Az elmúlt évek során jelentős volt a fővárosból történő kiköltözések következtében megjelenő lakóterület-fejlesztési igény a budapesti agglomeráció határain kívül is, illetve a főváros közvetlen környezetének telítettsége és az agglomerációs törvény korlátozásai miatt ez a fejlesztési igény folyamatosan jelentkezik a nyugatról határos szomszéd megyék keleti sávjában.

A lakásépítésen túlmenően a gazdasági terjeszkedés is jelentős területigénnyel jelent meg az elmúlt időszakban, elsősorban a Duna menti települések környezetében az M6-os, valamint az M1-es és M7-es autópályák vonzásának „köszönhetően”. E fejlődés ugyan az elmúlt évek gazdasági folyamatainak következtében ugyan lassult, de e fejlődés koordinációja, megfelelő keretek közé szorítása elsőrendű feladat, amelyben elengedhetetlen a megyehatárokon átnyúló kapcsolatok erősítése.

A két megye kapcsolatait alapvetően az úthálózatok, a vasútvonalak és a mindkét megyét érintő hajózási útvonal, a Duna biztosítják. A szoros együttműködés alapja a közlekedési infrastruktúra, amelynek legfőbb összekapcsoló elemei a megyéinken keresztülmenő IV. számú Helsinki Folyosó (Berlin / Nürnberg – Prága – Pozsony / Bécs – Budapest – Kostanca / Szaloniki / Isztambul), az M1-es autópálya, az V és V./B. számú Folyosó (Velence – Trieszt / Koper Ljubljana – Budapest – Ungvár – Lviv), az M7/M70-es gyorsforgalmi út, a V./C. számú Helsinki Folyosó (Plocse – Szarajevó – Eszék – Budapest), az M6/M56 utak, valamint a VII. számú Folyosó, amely maga a Duna. Az autópályákon túlmenően a 6. sz. és a 7. sz. főút jelent fontos közúti összeköttetést a két megye között.

A szinte kizárólag főváros-centrikus úthálózati fejlesztések miatt a két megyében szükséges belső kapcsolatok hiányából adódóan a megyék, kistérségek (járások), települések közötti kapcsolatok alapját képező egyik legfontosabb alapelv, a kohézió szenved csorbát. A két megyére jellemző térszerkezeti megosztottság – amely a fő közlekedési- és a településhálózati rendszerek ellentmondásaiból adódik – enyhítése érdekében fontos, és csak közösen megvalósítható feladat a megyehatárok menti települések közötti összeköttetésének elősegítése.

- Komárom-Esztergom megye vonatkozásában a fent említetteken túlmenően elsősorban a Dunában, és a Dunakanyarban rejlő lehetőségek közös kiaknázása, illetve az egyre inkább nyilvánvalóvá váló, s adatokkal is alátámasztható Győr-Komárom-Pest megye térség – mint gazdasági övezet – egymásra épülő fejlesztése lehet a közös cél.

Ez előbbi vonatkozásában 2004-ben az érintett megyei és regionális fejlesztési tanácsok, illetve kistérségek létrehozták a Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanácsot, források hiányában azonban a Tanács – bár az első években több programot is kidolgozott – érdemi eredményeket, megvalósult fejlesztéseket, programokat nem tudhat maga mögött.

Valamennyi környező megyével kapcsolatban elmondható, hogy a közlekedési kapcsolatok javítása, a Dunán való átkelési lehetőségek számának növelése közös érdek, hiszen a szomszédos megyékből, az ország távolabbi területeiről, valamint a környező országokból jelentős számú gépjármű halad át Pest megyén naponta tranzit forgalomként, ezzel is fokozva a közlekedési és a környezeti terhelést a térségben.

12. PEST MEGYE BELSŐ ADOTTSÁGAI, BELSŐ ERŐFORRÁSOK

12.1. Természeti adottságok

Magyarország földrajzi helyzetének egyik legfőbb jellemvonása az átmeneti jelleg, mivel különböző morfológiájú, éghajlatú, növényzetű és talajú tájak találkoznak ebben a térségben. Ez az összetett táji arculat az ország középső részén fokozottan érvényre jut. A megye területe természeti, táji szempontból rendkívül változatos: megtalálhatók itt a karbonátos és vulkáni eredetű közephegységek, a törések illetve vízfolyások formálta dombvidékek, folyóvízi feltöltésű síkságok. A táj meghatározó eleme a Duna folyó.

12.1.1 Éghajlat, éghajlatváltozás elleni védelem

A megye területére elsődlegesen a mérsékelt hűvös - mérsékelt száraz éghajlati vonások jellemzők. Az éghajlat és a domborzat következtében Pest megyében egyaránt előfordul meleg, mérsékelt meleg és hűvös éghajlatú terület, ami alapján a síksági részek évi középhőmérséklete meghaladja a 10°C-t, a dombos területeken 9-10°C, a legmagasabb részeken már csak 7°C körüli középhőmérséklet a jellemző. A hegységekben a júliusi középhőmérséklet nem éri el a 19°C-t sem, miközben a megye déli területein 21°C-nál is magasabb. A megye déli peremén a napsütéses órák száma évi 2100, az északi és magasabb területeken viszont csak 1950-2000 óra a mutató értéke.

Jelentős különbség van lehullott csapadék mennyiségében a megye egyes részei között. A közep-hegységekben átlagosan 750-800 mm, az alacsonyabb, síksági és dombos területeken már csak 500-600 mm csapadék hull évente. Ennek eredményeként a megye jelentős része aszályos vagy aszályra hajlamos. Az éghajlatot is befolyásoló természetes növényzet és talajtakaró tekintetében a terület erősen differenciált. A városi hatás az agglomeráció sűrűn beépített területein jelentősen módosítja a helyi klimatikus viszonyokat.

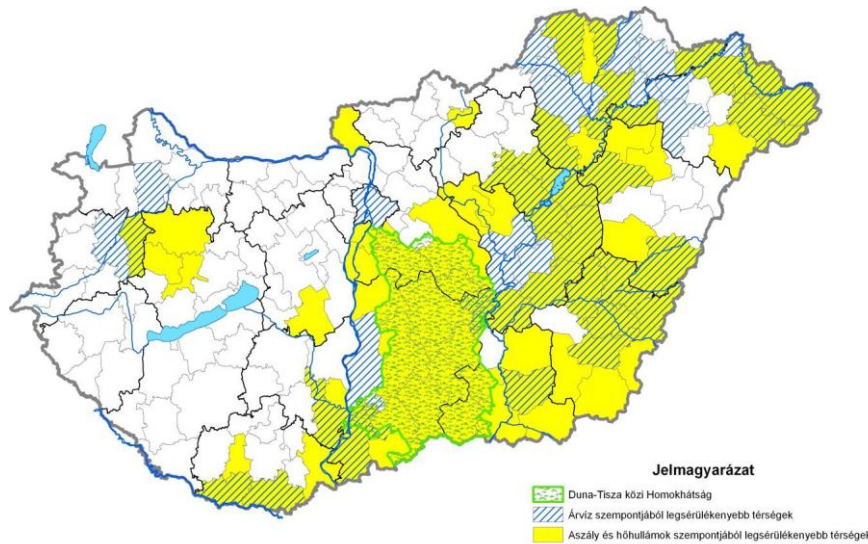
Ma már bizonyított, hogy az éghajlatváltozás az egyik legfontosabb hatás, amely társadalmi és gazdasági életünket befolyásolja, ezért szükség van kidolgozni olyan, a megváltozott éghajlathoz való alkalmazkodási stratégiát, amely lassíthatja a változás előrehaladását, illetve olyan szakmapolitikai feladatokat kell megfogalmazni és végrehajtani, ami minden szinten – egyénileg, települési, járási, megyei szinten és országosan is – az éghajlatváltozás megfékezésének irányába hat.

Ez két nagy területen lehetséges:

1. Energiafelhasználás, energiahasznosítás
2. Környezetgazdálkodás, környezet- és természetvédelem

Ezért az éghajlatváltozás lassítására vonatkozó Pest megyei helyzetértékelés az Energiaellátás és a Környezetgazdálkodás, Környezeti elemek állapota, Felszíni és felszín alatti vizek minősége, valamint a Közlekedés fejezetekben kerül részletezésre.

Pest megye földrajzi helyzetéből és a fővároshoz kötődő kapcsolatából adódóan sajátos helyzetben van a klímaváltozással szembeni érzékenység szempontjából is. A klímaváltozás következtében gyakoribbá és hosszabbá váló nyári hőhullámok az agglomerációban intenzívebben beépített és nagyobb népsűrűséggel bíró területeken fokozottabb hatást fejtenek ki az ország és a megye kevésbé beépített részeihez képest. A csökkenő és rendszertelenebbé váló éves csapadékmennyiség nehezíti a megye mezőgazdasági szerepének megerősödését.

A klímaváltozás hatásaival szemben leginkább sérülékeny térségek (NTH)

dásban új kihívásokat jelent a gazdálkodók számára. Amíg a folyók – általában – csökkenő vízhozama növeli az aszályos időszakok hosszát; addig a hirtelen bekövetkező felhőszakadások következtében az árvizek csúcsmagasságának emelkedése – felkészületlenül – lokális elöntéseket, belvizeket okoz a sűrűn beépített területeken a Duna, az Ipoly és a Tisza vízgyűjtő területén egyaránt. A gyakran változó talajvízszint miatt a talaj teherbírása, tápanyagtartalma csökken. A téli hőmérséklet-emelkedés a hideget kevésbé tűrő élőlények térhódításának kedvez a honos fajokat kiszorítva, ami teljes populációk pusztulásához vezethet mind a növény, mind az állatvilágban.

12.1.2. Felmelegedés elleni védelem

Az egyre melegedő nyarak – különösen a települések központjában, a beépített, nagy burkolt felületekkel rendelkező településrészekben – egyre nehezebben elviselhetők. Az épületek klimatizálása tovább melegíti a beépített területek hőmérsékletét, aminek csökkentéséhez már most lépéseket kell tenni. Sajnos a települések anyagi lehetőségei korlátozottak, és bár az elmúlt évtizedben sok városközpont újjáépült, a klímaváltozás elleni védelemre csak kevés település gondolt, és még kevesebb tudott e nagy költségigényrel rendelkező tevékenységre anyagi forrásokat biztosítani.

A növekvő hőmérséklet ellensúlyozására szükséges minél nagyobb felületek – ezekből minél nagyobb közterületek – árnyékolása (aszfalttal burkolt felületek, házfalak). A friss levegő áramlásának segítése és a helyi mikroklíma javítása érdekében újra kiemelt szerepet kell biztosítani a tereken és utcákon a fáknek, a növényzetnek, ugyanakkor számos építészeti megoldás is használható kiegészítésként. A lombhullató fákkal szembeni, egyre inkább tapasztalható ellenérzés helyett fel kell értékelni a nyári hónapokban nyújtott pozitív szerepüket a napsütés káros hatásainak kiküszöbölése tekintetében. Ezen túlmenően a lehulló falevelek komposztként történő felhasználása a talaj tápanyagutánpótlásban jelentős szerepet kaphat.

A klímaváltozás növeli a víz jelentőségét is. A víz megjelenése a köztereken, játszótereken ivó kutak, mosdók, szökőkutak, nagyobb vízfelületek formájában jelentősen javíthatja a mikroklímát kedvező hűtőhatásával. A zöldfelületek öntözése is elengedhetetlen, mivel a közterületi növények víz nélkül nem képesek feladatukat ellátni, de a vízkészletek védelme érdekében az öntözés során is víztakarékos megoldásokat kell alkalmazni.

A településfejlesztési koncepciókban és településrendezési tervekben sem került hangsúly eddig a zöldfelületek növelésére, és tudatos kialakítására. Jobb esetben papíron ugyan megfogalmazásra kerülnek a védőerdősávok, közparkok és fasorok telepítésének, az összefüggő zöldfelületi rendszer kialakításának szándékai, de a valóságban – mind a település vezetőinek, mind a területfejlesztőknek – csak gondot és akadályt jelent e feladatok teljesítése. A zöldfelületi célra szánt területek beépítése

a felmelegedés megakadályozásának egyik fontos esélyét lehetetleníti el, de rontja a területek vízgazdálkodását és a viharos szelek erejének csökkentési esélyét is.

12.1.3. Viharok elleni védelem

Felkészületlen Pest megye – de az ország is – a hirtelen kitörő, nagy erejű viharokkal, esőzésekkel és szellőkészekkel szemben. Abban a tudatban élünk, hogy a Kárpát-medence mentes az időjárási szélsőségektől. A medence védettsége ellenére egyre erősebb viharok alakulnak ki lokális szinten, amelyekre ugyanúgy tudatosan kell fel készülni, mint a felmelegedés elleni védekezésre. Mind az épületek és burkolatok anyaghasználatának kiválasztásakor, mind a növénytelepítésben a fajok, fajták kiválasztásában tudatosan, előre átgondoltan kell alakítani környezetünket.

12.2. Földtani és talajadottságok

12.2.1. Földtani adottságok

Természetföldrajzi szempontból eltérő arculatú tájak találkoznak a megye területén. Legnagyobb részét az Alföld 100-200 méter tengerszint feletti magasságban fekvő, délkeleti területei teszik ki: a Dunamenti síkság jellemzően sík, folyóvízi feltöltésű, a Duna-Tisza köze döntően szélformálta, homokkal fedett. A Dunai teraszokban felhalmozott kavicsvagyon fontos építési alapanyag. A tengerszint felett 250-900 m magasságban található hegyvidékek közül a Pilis és a Budai-hegység döntően üledékes kőzetekből épül fel, a fiatalabb, vulkáni eredetű Visegrádi-hegység és Börzsöny jelenlegi felszínét döntően eróziós völgyhálózat jellemzi. A 150-300 m tengerszint feletti magasságú Gödöllői dombvidék – a Cserhát folytatásaként – délkeleti irányban fokozatosan alacsonyodó eróziós-deráziós völgyekkel tagolt felszíne mélyen benyúlik az Alföld síkvidékébe.

Ásványkincs-vagyon

A megye ásványkincs-vagyonja jól tükrözi a térség geológiai változatosságát. A kavics és homokbányák a Csepel-szigeten és tőle keletre találhatóak, Délegyháza, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas környékén, míg Abonynál agyagot bányásznak. További jelentős építőanyag előfordulások vannak Zebegényben mészkőből, Szobon, Márianosztrán andezitből, Szokolján andezittufából, ezek kitermelése azonban csak hasznosítás, valamint a természet- és tájvédelem szempontjainak együttes érvényesítésével lehetséges.

Megemlítendő még Nagybörzsönyben a nemes és színesfémérc, Galgagyörk, Püspökszilágy, illetve Szokolya térségében az andezit előfordulása. A szénhidrogén kutatás az egész megyét lefedi, kivéve az Acsa-Püspökszilágy vonaltól északnyugat felé elkeskenyedő nyúlványt.

Bányák Pest megyében

Energiaforrások

Pest megye természeti adottsága, hogy nem rendelkezik energiaforrásként kezelhető, energia-termelésre alkalmas, kitermelhető ásványi nyersanyagokkal.

Természetes energiaforrások közül elsősorban a napenergia hasznosítható, amely a megye természeti adottságaként 1900-2000 hasznosítható napos órát jelent. A napenergia hasznosítása napkollektorok, napelemek alkalmazásával jellemzően azonban csak helyi, házi jelentőségű. A napkollektorok jellemzően ingatlanon belüli energiatermeléssel és energiahasznosítással főként termikus célú, fűtési

és használati melegvíz termelési energiaigények kielégítésében vesznek részt. A napenergiát hasznosító villamos-energia termelésre alkalmas napelemek is főként helyi jelentőségűek, a termelt villamos-energiát, részben saját fogyasztásra hasznosítják, részben az „ad-vesz” módszerrel, elosztóhálózattal kooperálva értékesítik. A megye területének geotermális adottságai jók, amit a számos termálforrás és fúrás bizonyít.

Domborzat

A megye Duna által kettészelt területét a Budai hegység, a Pilis mészkő és dolomit illetve a Börzsöny és a Visegrádi-hegység vulkanikus hegyvidékei, illetve nagyobb részt az alföldi síkságok, a Kiskunság, a Solti síkság, a Mezőföld északi térségei alkotják. Itt található emellett a Duna-ágak által közrezárt, tökéletes sík felszínű két legnagyobb sziget: a Szentendrei- és a Csepel-sziget. A megye keleti felét a Gödöllői-dombság foglalja el, mely délkelet felé mélyen benyúlik az Alföld síkvidékébe.

Talajviszonyok

A középhegységi területeken a változatos mikroklimatikus, kőzet és lejtőkitettségi viszonyoknak megfelelően a talajtakaró nagy heterogenitású. Legjellemzőbb talajféleségek a löszös üledékeken kialakult vályogos mechanikai összetételű, agyagbemosódásos barna erdőtalajok, homokos-vályog barnaföldek és a mészkövön kialakult rendzinák. A Visegrádi-hegységet nagyrészt andeziten, andezittufán kialakult vályog mechanikai összetételű agyagbemosódásos erdőtalajok fedik. A barna erdőtalajok és barnaföldek kedvező vízgazdálkodásuk és termékenységük miatt – ahol a domborzat lehetővé teszi – szántóként hasznosulnak, másutt erdővel borítottak. A rendzinák igen gyenge termőképességűek, nagyrészüket erdősült.

A Duna hordalékán futóhomokok és gyenge termékenységű humuszos homokok képződtek. A talajpusztító tényezők közül a defláció szerepe jelentős. A déli területeket löszös és homokos üledékeken kialakult, szikesedésre hajlamos hidromorf talajok jellemzik. A Dunamenti-síkságon szikes talajok is előfordulnak. Legnagyobb kiterjedésben a homokos-vályog mechanikai összetételű, gyenge termékenységű réti öntés és lápos réti talajok fordulnak elő a terület vízfolyásai mentén, a Duna árterén és a nem szikes, felszín-közeli talajvízű területeken.

A fővárostól délnyugatra löszös üledékeken képződött, vályog mechanikai összetételű, termékeny mészlepedékes csernozjomok alakultak ki. Az agyagos, homokos üledéken főként barna erdőtalajok, a mészkövön rendzinák alakultak ki. A Zsámbéki-medencében leginkább a löszön képződött kedvező víz- és tápanyag-gazdálkodású, jó termékenységű mészlepedékes csernozjom talajok fordulnak elő. Szántóként hasznosulnak, hasonlóan a magasabb, dombsági térszínek vályogos mechanikai összetételű, közepes termékenységű barnaföldjeihez.

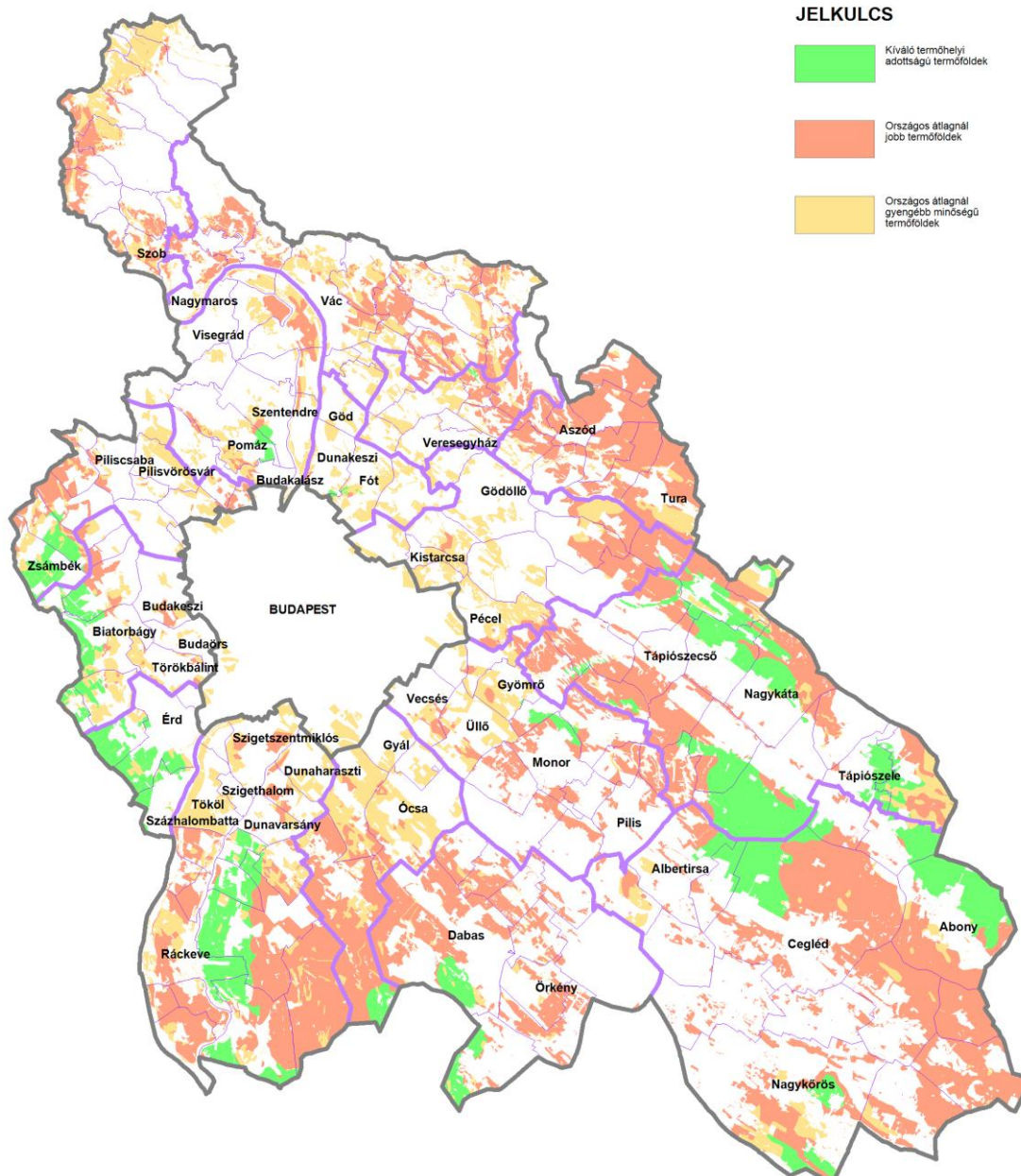
A megye alföldi részein változatosak a talajviszonyok. A két uralkodó talajtípust a gyenge termékenységű homoktalajok és a löszös altalajon képződött kedvező termékenységű és vízháztartású réti csernozjomok alkotják. Mellettük azonban számos egyéb talajtípus fordul elő, így a barnaföldek, a mészlepedékes csernozjomok, a réti talajok, de a futóhomok is nagy területeket foglal el.

Termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

A megye termőföldjei a termőhelyi adottságaik osztályozása alapján kerülnek értékelésre. A megye termőföldjeit három kategóriába sorolva megkülönböztethetők:

- a kiváló termőhelyi adottságú termőföldek,
- az országos átlagnál jobb termőföldek,
- és az országos átlagnál gyengébb minőségű termőföldek.

A megye legjobb termőhelyi adottságú szántóterületei a megye délkeleti, alföldi és alacsony dombsági területein helyezkednek el. Nagyobb összefüggő ilyen területek a Tápió mentén, Cegléd és Abony térségében és a Pesti-síkságon találhatóak.

Termőföldek minőségi jellemzői

A megye dunántúli részén a Mezőföld térsége a legjobb adottságú termőterület. A kiváló termőhelyi adottságú termőföldek összesen 45 857 hektárt tesznek ki, ami a megye területének 7%-a.

A megye igazi potenciálját ezen a téren a legkiválóbbaknál gyengébb, de az országos átlagnál jobb adottságú termőföldek képezik. A megyében gyakorlatilag – az agglomerációs övezetet leszámítva – mindenütt előfordulnak nagy kiterjedésben ezek a területek. A Dunától nyugatra csak a Zsámbéki-medencében fordulnak elő, de a Galga-völgy térsége, a megye délkeleti alföldi vidéke, a Gödöllői-dombság keleti előtere és a Pesti-síkság nagy része országos átlag közeli vagy afeletti adottságú termőföld. Az egyéb, azaz országos átlagnál – különböző okok miatt – gyengébb minőségű termőföldek legnagyobb részt a megye belső, fővárost övező térségében jellemzőek nagyobb kiterjedésben.

12.2.2. Vízrajz és élővilág

A megye legnagyobb felszíni vízfolyása a Duna, amelynek mintegy 100 km-es szakasza esik a megye területére. A Duna egyetlen jelentős Pest megyei mellékfolyója az Ipoly, ami egyúttal a nagy folyam egyetlen baloldali mellékfolyója Magyarországon. A Tisza vízgyűjtő területéhez tartozó megyei vízfolyások közül legjelentősebbek a Galga és a Tápió. A hegyvidéki, dombosági területeken természetes patakok, a síkvidéken csatornák találhatók nagyobb számban. Természetes tavak hiányában nagy a mesterségesen kialakított tavak, tározók száma a megyében. A délegyházai tórendszer, amely közel 50 hektáros területet foglal el, mind közül a legnagyobb.

A Duna-völgy területén a talajvízszint 2-4 m mélyen húzódik, de szoros összefüggésben áll a Duna vízállásával. A talajvíz mennyisége jelentős (a Szentendrei-szigeten 7 l/s.km²), a minőségét a csatornázatlan települések kommunális szennyvizei és mezőgazdasági kemikáliái veszélyeztetik. Különleges adottság a Dunát kísérő nagyszerkezeti vonal, melyhez jelentős hévíz-előfordulás kapcsolódik. A hegyekben számos forrás ered. A Dunától északkeletre fekvő teraszrendszer településeinek a talajvíz kb. 5-6 m mélyen helyezkedik el, mennyisége jelentős (2-3 l/s.km²). A Dunától délkeletre is jelentős talajvízkészletek tárolódnak a kavicsos rétegben, átlagosan 2-4 m mélységben. A Dunai vízbázisok a megye egyik legnagyobb jelentőségű természeti kincsei. Az alföldi területek talajvízben szegényebbek.

A természetes növénytakaró és a talajviszonyok tekintetében a megye középső része erősen differenciált, a délkeleti területen az alföldi flóraelemek viszonylag összefüggő területet foglalnak el. Az északnyugati hegyvidéki terület potenciális erdőtársulásai a cseres kocsánytalan tölgyesek, a gyertyános kocsánytalan tölgyesek, a tölgy-kőris-szil ligeterdők és a karsztbokorerdők. Jelentős felületen találunk sztyeppréteket. Az erdőgazdasági területeken vegyeskorú keménylombos és fenyőerdők díszlenek. Az alföldi területek potenciális erdőtársulásai között a gyöngyvirágos tölgyesek, a borókásnyárasok, az alföldi gyertyános tölgyesek és tölgy-kőris-szil ligeterdők az elterjedtebbek. Jelentős felületeket borítanak nyílt társulások. A Dunától nyugatra sajátos színterületet képviselnek a Tétény-fennsík főbb potenciális erdőtársulásai, a karsztbokorerdők és a tatárjuharos tölgyesek. A nyílt társulások között elterjedtek a sziklagyepek és a pusztafüves lejtős sztyepprétek.

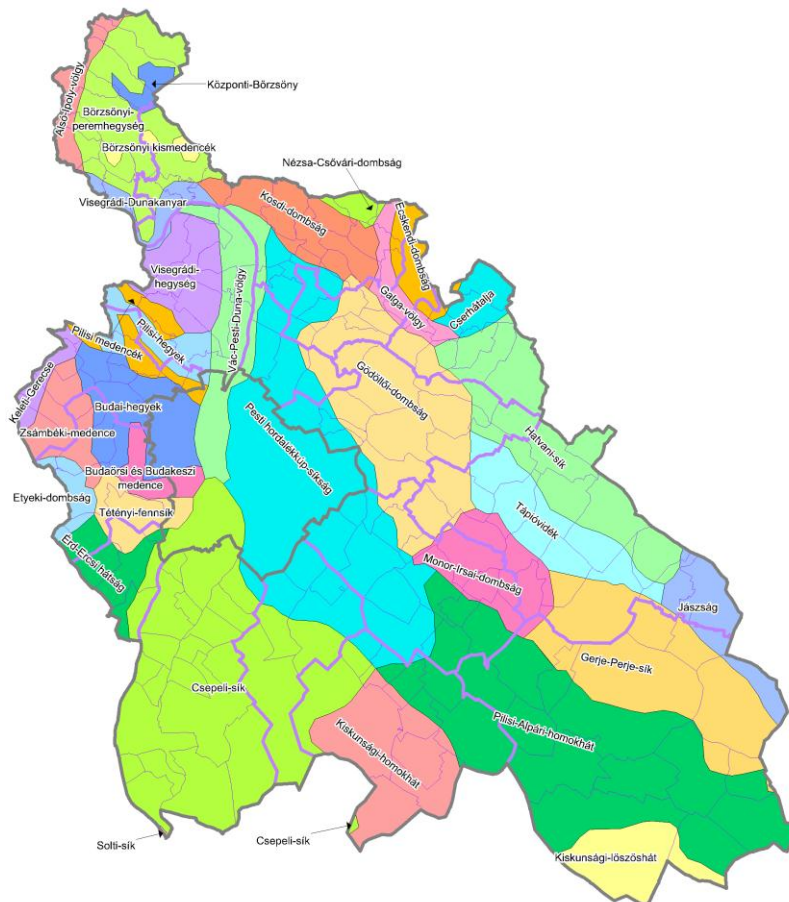
A megye budapesti agglomerációhoz tartozó része az ország legintenzívebben hasznosított és legsűrűbben beépített területe. A mesterséges felszínek – legyenek azok lakóterületek, gazdasági, vagy egyéb különleges területek – nagyrészt kiszorították a természetes vegetációt a területről. Az eredeti növényzet itt foltokban és elsősorban a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken lelhető fel.

Az ország egész területén és Pest megyében is az erdőszéleken, az utak mentén és a parlag területeken különösen elterjedtek, de a gyepterületeket és legelőket is évről évre intenzívebben szennyezik az invazív fajok. Az *Ambrosia artemisiifolia* – ürömlevelű parlagfű, a *Solidago canadensis*-kanadai aranyvessző, a *Solidago gigantea*-magas aranyvessző, az *Asclepias syriaca*-selyemkóró, az *Echinocystis lobata* – süntök, az *Impatiens glandulifera* – bíbor nebánsvirág, az *Ailanthus altissima*-bálványfa, a *Robinia pseudoacacia*-fehér akác, *Amorpha fruticosa*-gyalogakác a *Fraxinus pennsylvanica*-amerikai kőris, az *Acer negundo*-zöld juhar, a *Prunus serotina*-kései meggy jelentősen károsítják a magyarországi erdőket, tisztásokat, réteket, legelőket, vízparti ligetes sávokat. Bírják a szárazságot, a hideget és a szennyezést, kiszorítják az őshonos erdei élővilágot, hatalmas területeken alakítják át az őshonos ligeterdőket. Csaknem kiiríthatatlanok, ráadásul a bálványfa gyökérzete rongálja az árvízvédelmi töltéseket. Idővel mérgező vegyületek halmozódnak fel az általa elfoglalt talajban. Semmilyen kórokozója és kártevője nem ismert Magyarországon és fűtőértéke is csekély. Az invazív fajokkal szennyezett területek elsősorban a Gödöllői domboságban található Pest megyében, de valamennyi település közigazgatási területén megtalálhatók a belterületekhez és utakhoz közelebb fekvő területeken, az új beépítéseknél, vagy a felhagyott gazdálkodású területeken a hegyvidéktől az alföldi területekig.

A megye természetes állatvilága az intenzíven hasznosított területektől távolabb, a zavarással kevésbé terhelt területekre húzódott vissza. A Börzsöny, a Pilis és a Gödöllői-dombvidék erdősegei gazdag nagyvadállománnyal rendelkeznek. A Börzsöny és a Pilis erdeiben az őz, a gímszarvas, a vaddisznó és

a hatvanas években betelepített muflon él nagy számban. Mindkét hegységben előfordul a hiúz és a vadmacska. A Gödöllői-dombságban az egykori kormányzati vadászterület állatvilága is igen gazdag. A Börzsöny belső területeinek zavartalanságát jól jelzi, hogy számos, zavarásra fokozottan érzékeny, a kipusztulás szélén álló madárfajnak nyújt menedéket. A megye ragadozómadarai közül a kékvércse, kabasólyom, az egerészólyv a héja és a karvaly a legelterjedtebb, de a kerecsensólyom is előfordul. Az alföldi szikesek és vizes területek madárvilága gazdag.

12.2.3. A táj jellemzői

Pest megye kistájai

A megye északnyugati része a Pilishez tartozik, ahol a táj felszíne egységesen karbonátos kőzetű, sasbérc vonulatokból álló alacsony középhegység. Az északnyugati tájrészt túlnyomóan erdők borítják, a keleti tájrészen 1/3-os megoszlásban rétek, legelők; cseres tölgyes erdők; valamint szántók, szőlők és kertek osztoznak. A völgyek aljának réti öntéstalajain húzódnak a települések, míg a többi terület rét, legelő, illetve szántó. A terület Budapest és a népességüket, így lakóterületeiket is rohamosan növelő agglomerációs települések lakóterületének és hétvégi kiránduló övezetének része, emiatt jelentős a táj közlekedési igénybevétele. A Pilisi medence a Budai-hegység és a Pilis között húzódik. Nagyobb összefüggő zöldfelületeit a két hegység peremén húzódo, azok jellegzetességét

magukon viselő erdőterületek alkotják. A Pilisi medence meghatározó eleme a 10. sz. út, amely kettészeli a térséget és egyben összeköti a fővárossal. Mára a főút által feltárt térségben a lakóterületek uralják a beépített területek túlnyomó részét.

A Pilisi medencétől kelet felé, a Duna irányába haladva a táj képét a Duna vízparti jellege és a főváros közelsége határozza meg. A Duna-menti sáv a főváros hétvégi vízisport és rekreációs igényeit elégíti ki, míg a kavicsos altalajú háttérterületek az ivóvízbázis funkcióját látják el. A Dunára néző eróziós-deráziós völgyekkel tagolt hegyláb felszín túlnyomóan kertgazdasági, üdülőterületi hasznosítású, a magasabb térszíneken erdőgazdálkodás jellemző. A Pilis keleti vidéke, a Visegrádi-hegység és a Szentendrei-sziget életében a turisztika és az idegenforgalom nagy szerepet játszik.

A Börzsöny a harmadidőszaki vulkáni tevékenység nyomán jött létre. Önálló hegycsúcsok rendszere, amelyek a belőlük kiinduló gerincekkel és "V" alakú völgyekkel együtt adják tájképi értékét. A Börzsöny összefüggő, nagy erdőségeit – a Pilissel, Visegrádi-hegységgel összehasonlítva – kevésbé érték az urbanizációs hatások. Kiránduló turizmusban betöltött szerepe kimagasló. Települési területek a

hegységhez csak annak peremén csatlakoznak, másik csoportjuk az Ipoly mellett fekszik, de ezek is jobbra alacsony lélekszámú kistelepülések.

A Dunától keletre fekvő kavicsteraszk településeinek területén a lakóterületek növekedése mellett a nagy helyigényű gazdasági, kereskedelmi funkciók, az intenzív urbanizálódás és a mezőgazdasági területek magas kihasználtsága a jellemző. Északról dél felé közeledve fokozatosan csökken az erdők, rétek, patakparti fásítások területi részaránya. A településcsoport életében meghatározó szerepű a 2. sz. főút, az M2 gyorsforgalmi út és a Budapest-Vác-Szob vasútvonal. A táj szervesen kapcsolódik a Börzsöny összefüggő erdőterületeihez és a Cserhát-alja erdős vonulataihoz. A táj jelentős részét a főváros és a Duna balparti beépített területek foglalják el. Vác környékén elsősorban a hétvégi, kiskertes üdülési igények realizálódnak. A fővárostól távolodva a táj arculatára a nagy kiterjedésű szántók, a tölgyesek és rétek, legelők jellemzőek. A maradék területen a települések és kertek osztoznak.

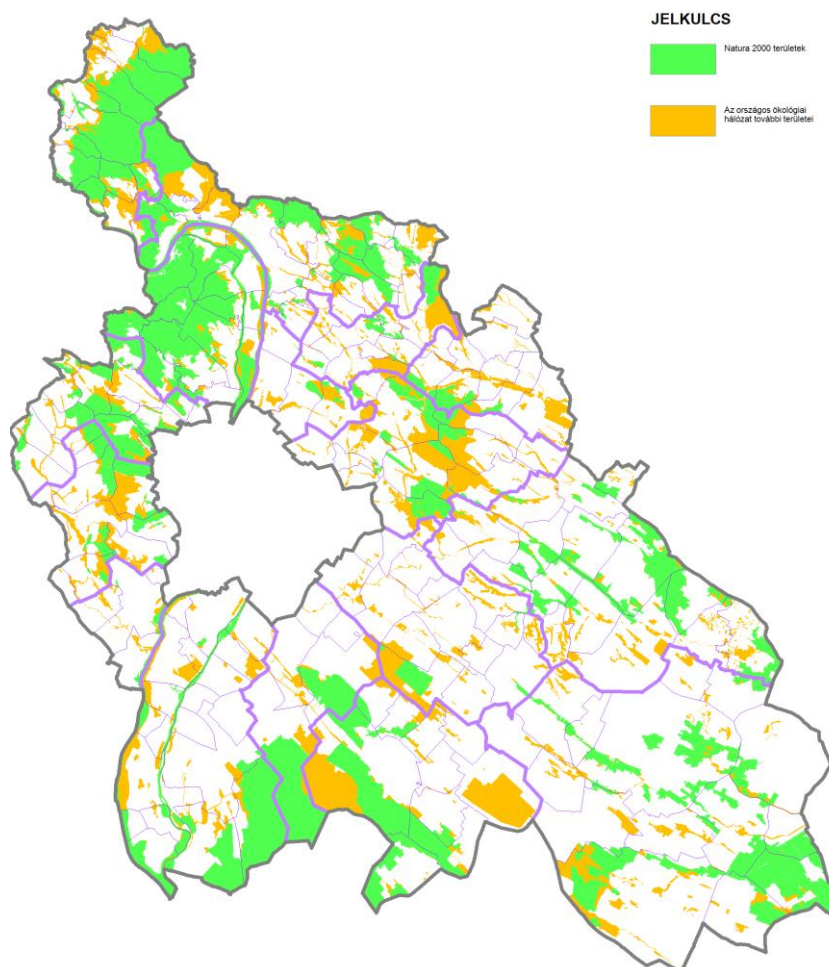
A Gödöllői-dombságot két jelentős főközlekedési útvonal szeli át, az M3 autópálya és a 3. sz. főút. A települések az elmúlt évtizedekben dinamikusabban fejlődtek, mely kezdetben a hétvégi pihenést szolgáló zártkerti területek terjeszkedésében, majd később a fővárosból kitelepülők számának gyarapodásával a lakóterületek növekedésében is megmutatkozott. Ez a folyamat maga után vont az ipar, kereskedelem és szolgáltatások fejlődését is. Gödöllő térsége zöldfelületi szempontból viszonylag kedvező adottságokkal rendelkezik. A Dunától keletre, a pesti oldalon a legjelentősebb, összefüggő erdőterületek találhatóak. A táj legjelentősebb és legértékesebb zöldfelületi állományát a Gödöllő körüli nagy kiterjedésű, korábban elsődlegesen vadászati rendeltetésű erdőterületek alkotják. A térség jó közlekedési adottságokkal rendelkezik, települései jól megközelíthetők. A terület kedvező természeti adottságait elsősorban a mezőgazdaság hasznosítja, de rekreációs potenciálja is jelentős.

A Galga-völgy jellemző tájhasználati módja a mezőgazdaság. A táj alacsony-dombság, gyepek illetve szántók uralják. A települések megélhetésében hagyományosan a kertgazdálkodás szerepe kimagasló. A kertészeti hasznosítás az Alsó Galga-völgy tájképi arculatát is meghatározza a Domonytól Turáig terjedő térségben.

A Gödöllői-dombság Alföldbe mélyen benyúló déli felén az erdők mellett nagyobb teret foglalnak el a szántók, melyet akácos és tatárjuharos tölgyes erdőmozaikok és erdőgazdasági területek tarkítanak. Az itt található települések növekedése az utóbbi néhány évben vált különösen intenzívvé. A területfelhasználásban bekövetkezett változások, átstrukturálódások a mezőgazdasági területek, azon belül is főként a kertgazdálkodási területek és gyümölcsösök rovására mentek végbe. A térség fontos szervezője a Budapest-Újszász-Szolnok vasútvonal és a 31. sz. főút.

A fővárostól délkeletre fekvő Pesti-síkság csekély relatív reliefű hordalékkúp-síkság területén kb. 1/3-1/3 részt foglalnak el a szántók, illetve homoki tölgyesek a humuszos homok talajú területeken. A tájat patakvölgyek ártéri jellegű sávjai tagolják, ahol a szántók, ártéri ligeterdők mellett rétegelt területek is találhatóak. Jelentős és egyre növekvő részt foglalnak el a beépített területek. A Csepel-szigeten, a Ráckevei-Soroksári Duna-ág mindkét partján már évtizedek óta fejlődő üdülési infrastruktúra és üdülőkörzetek alakultak ki. A táj sajátos elemei a kavicsvagyron kitermelését követően visszamaradt bányatavak, amelyek környékei korábban üdülési célú fejlődésnek indultak, az elmúlt években pedig több helyütt új lakóterületek jöttek létre a tavak közelében. Az üdülés környezeti terhelést okoz a településeken.

A megye déli, délkeleti alföldi területeinek legnagyobb része kultúrtáj. A tájhasználatban a síkvidéki jellegnek megfelelően a nagy kiterjedésű szántók, gyepek az uralkodóak, melyeket csak kisebb erdőterületek szakítanak meg. A Felső-Kiskunsági puszta változatos mikro-domborzatú terület, amely összességében "tökéletes" síkság. A térség vizes élőhelyeinek mai arculatát a múlt században kezdődött vízrendezések eredményezték, melyek utolsó fázisa az 1920-as években épített Duna-völgyi Főcsatorna (DVCS) volt. Ez a tájalakító munka a valamikori mocsárvilágot a mai, nagyrészt szikes pusztai gyepre alakította át. A Peszéradacsi rétek területe tipikus kiskunsági mocsár-, láp- és kaszáló rétek, valamint természetközeli erdők együttese.

Natura 2000 és az országos ökológiai hálózat területei

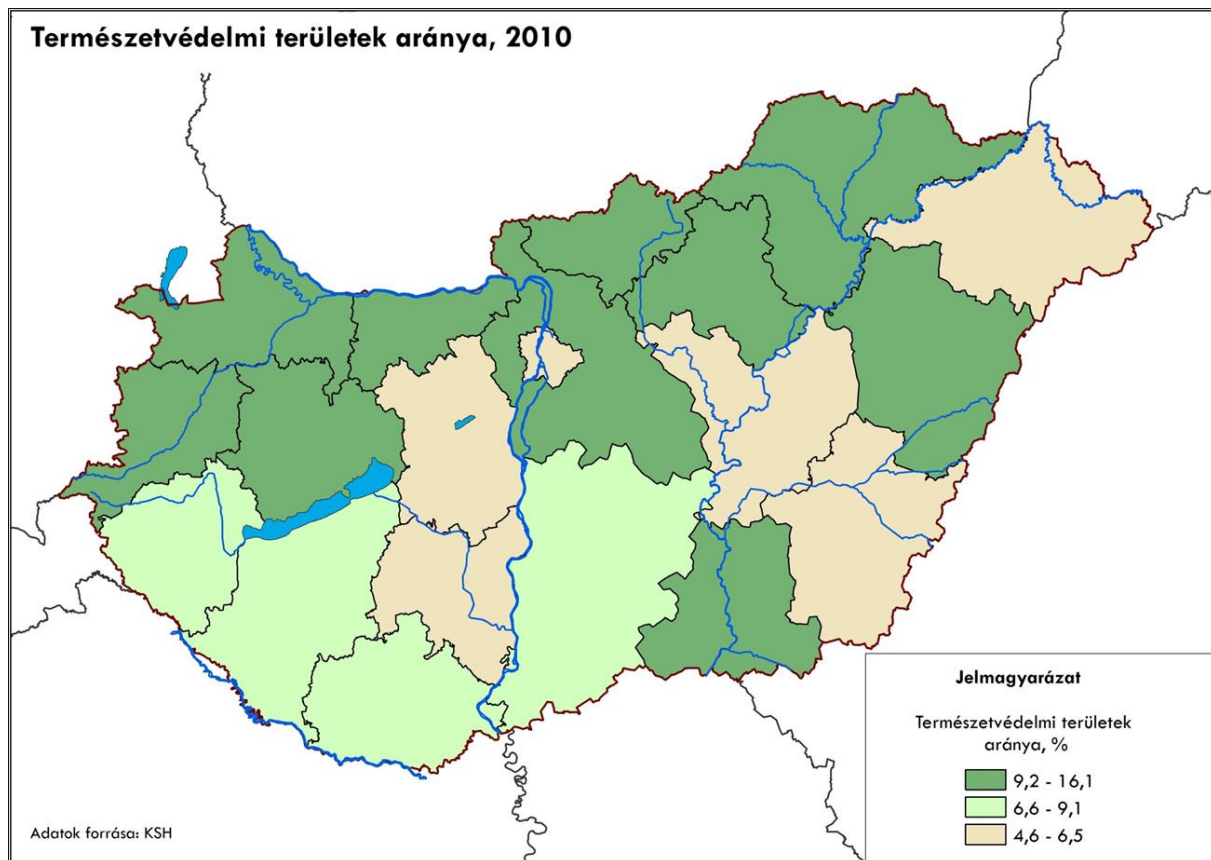
A megye délnyugati térségében a műszakilag igénybe vett művi felületek dominanciája jellemzi a tájat. A térség sűrűn beépült. Meghatározó szerepűek a lakóterületek, a kereskedelmi, gazdasági és logisztikai terület-igénybevétel sajátos beépítési formái és a sűrű közlekedési hálózat. A térség tájkarakteréhez tartoznak a jelentős zártkerti területek. Ökológiailag értékes, helyi védettségű terület is csak elvétve fordul elő.

A Budai-hegység területén a főváros és – kisebb részt – Pest megye osztozik. Főváros közeli, illetve fővároson belüli elhelyezkedéséből adódik, hogy több helyen lakóterületek fogják közre, melyek állandó nyomással nehezdednek a területre. Jelentős természeti értékei a változatos felszíni formák, a ritka fajokban gazdag állat- és növényvilág, valamint a barlangok. A hegység elsősorban a fővárosiak kirándulóterületének számít. A Budai Tájvédelmi Körzet az agglomeráció leglátogatottabb és egyben legterheltebb zöldfelületi eleme.

A Zsámbéki-medencében a jó minőségű talajnak köszönhetően jelentős a mezőgazdasági termelés, azon belül is a szántóföldi növénytermesztés. Erős kultúrhatásnak kitett a terület, sok a volt zártkerti és üdülőterület. Számottevő környezetterhelő tevékenységet a térségben nem folytatnak. A térség nagyobbik részét alapvetően lakófunkciójú, a tájba illeszkedő – agglomerációs mércével mérve – kisebb települések uralják. A települések körül túlnyomóan szántók, illetve erdőfoltok adják a táj változatosságát. Az elmúlt tíz évben a tartósan nagy arányú betelepülés következtében nőtt a művelésből kivett területek nagysága. Az ökológiailag értékes területek (erdő, rét, legelő, nádas) aránya egyharmad körüli.

Természet és tájvédelem

A különböző életközösségek, geológiai, vízrajzi, tájképi értékek megóvásának leghatékonyabb eszközei a természetvédelmi területek. A védettségi kategóriák egyrészt az élővilág táj- és természetvédelem szempontjából legértékesebb területeit jelölik, amelyek a területi érzékenységi kategóriarendszerben a legérzékenyebbek.

A megye területét érintő országos jelentőségű védett természeti területek – kettő nemzeti park és négy tájvédelmi körzet – összes területe 74 ezer hektár, a tizenkettő természetvédelmi területé meghaladja az 1000 hektárt, együttesen a megye területének mintegy 12%-át teszik ki. A 81 helyi jelentőségű védett természeti terület csaknem 12 ezer hektárnyi területe a megye területének 1,8%-át foglalja el. A volt megyei jelentőségű természetvédelmi területek a megyei hatáskörből települési önkormányzati hatáskörbe kerültek át. Az így kialakult helyi jelentőségű védett természeti területek fenntartásáról vagy megszüntetéséről, új területek kialakításáról a helyi önkormányzat rendelkezik.

Országos jelentőségű védett természeti területek:

- Duna-Ipoly Nemzeti Park
- Kiskunsági Nemzeti Park
- Budai Tájvédelmi Körzet
- Gödöllői-dombvidék Tájvédelmi Körzet
- Ócsai Tájvédelmi Körzet
- Tápió-Hajta vidéke Tájvédelmi Körzet
- Budakalászi Kemotaxonómiai Botanikus Kert Természetvédelmi Terület
- Peregri parkerdő Természetvédelmi Terület
- Csévharaszi borókás Természetvédelmi Terület
- Dabasi turjános Természetvédelmi Terület
- Ceglédi-rét Természetvédelmi Terület
- Érdi Kakukk-hegy Természetvédelmi Terület
- Fóti-Somlyó Természetvédelmi Terület

- Gödöllői Királyi Kastélypark Természetvédelmi Terület
- Magyarország Földrajzi Középpontja Természetvédelmi Terület
- Szentendrei rózsza termőhelye Természetvédelmi Terület
- Turai legelő Természetvédelmi Terület
- Vácrátóti Botanikus Kert Természetvédelmi Terület

A megye területén számos védett és fokozottan védett barlang található.

A megye területét érintő nemzeti parkok és tájvédelmi körzeteket az alábbiakban röviden ismertetjük.

Duna-Ipoly Nemzeti Park

A Duna-Ipoly Nemzeti Park térségének egyedi sajátosságát a folyóvölgyek, a hegységek és a síkság találkozási adja, s az ebből eredő nagyfokú változatossága, kiegészülve természeti és kultúrtörténeti értékekkel egyedülálló értéket képvisel. A Pilis-hegység mészkőből és dolomitból álló, tektonikusan formált táj, ahol a meredek és sziklás hegyoldalakat csak néhol borítja erdő, jellegzetesek a kopár mészkő és dolomitletjtők. Vízszegénysége átlagon felüli, kevés az állandó vízfolyás, a karsztosodás nagymértékű. Sok és nevezetes barlang található a hegységben, és jelentős a Pilis karsztvíz-készlete is. A Visegrádi andezit-hegység fiatal endemikus felhalmozódás, fő kitörési központjai Dobogókő, Nagy Csikóvár és Visegrád környéke volt. A vulkáni kőzetből enyhébb formák keletkeztek. A növényvilág nagyon változatos, a Pilisre a karsztbokorerdők, a Visegrádi-hegységre a sztyepprétek jellemzőek. A terület a jégkorszak óta lakott, történelmi eseményekben, értékes középkori (Árpádkori) műemlékekben rendkívül gazdag.

A turisztika és idegenforgalom nagy szerepet játszik a térség életében. A belső pilisi úthálózatot a mindenféle tiltás ellenére elterjedő egyéni autós turizmus jelentős károkat okoz (illegális személtlerakás, védett értékek eltulajdonítása, stb.). A felhagyott bányák tájrendezésére, illetve az engedély nélküli hétvégiházias területek kialakulásának megakadályozására különös figyelmet kell fordítani.

A Szentendrei-sziget jelenlegi tájképi arculatának, a területén lévő növény-, állat-, földtani és kultúrtörténeti értékeknek a megőrzése, valamint a térség vízellátását biztosító vízbázis megóvása indokolja a védettséget. Különösen értékesek a futóhomokok, gyepek, és zátonyvegetációk. A nem megfelelő gazdálkodási gyakorlat, a földhasználat módja veszélyezteteti a területet. A váci Kompkötő-sziget és a Gödi-sziget egyaránt a még nagyrészt természetközeli állapotú folyóparti társulásai miatt élvezendőt.

Kiskunsági Nemzeti Park

A megyét csak kisebb területen érintő mozaikos Kiskunsági Nemzeti Park megyei részén a szikes élőhelyek, és a homokpuszta-gyepek jelentik a fő értéket.

Budai Tájvédelmi Körzet

A Budapestet nyugatról övező erdőborította hegyvidék sajátos táji keretet ad a kétféle városnak. A kiterjedt erdőségek jelentős környezetvédelmi szerepük mellett a főváros lakóinak pihenését és felüdülését szolgálják, a táj szépsége, kedvező természeti tulajdonságai a látogatók százait vonzza.

A Budai-hegység változatos felszíni formái, a dolomithegyek, szurdokvölgyek, sziklaalakzatok jelentős természeti értéket képviselnek. A karsztosodásra alkalmas kőzetekben mintegy 160 barlang ismert. Botanikai szempontból legjelentősebb terület a Szénás csoport, amely a pannon flóra bölcsőjének tekinthető. Népszerű kirándulóhely a Budakeszi Vadaspark, mely számos látogatót vonz.

A főváros és a települések fokozatos terjeszkedése, a hegység beépítése, a javuló közlekedési feltételek, a növekvő autós turizmussal természetszerűen együtt járó zavaró hatások könyörtelenül feldarabolják a tájat, veszélyeztetik a védett értékeket. Káros hatásnak tekinthető – a védetté nyilvánítás előttről – a kiskertek terjedése, illetve a fenyegetés. A parkerdei munkáknál fontos szempont a túl-

zott feltártság elkerülése. Ennek ellenére a látogatottság eléri a 130 ezer fő/napot, ami a közkedvelt kirándulóhelyeken fokozott igénybevételt jelent.

Gödöllői-Dombvidék Tájvédelmi Körzet

A dombság – bár nem túl magas –, a Duna és a Tisza vízválasztója. Völgyei kétfélek. A déliekbe meleg, az északi fekvésűekbe pedig hideg levegő áramlik. Ez adja növény- és állatvilágának változatosságát. A dombság területét a gyakran meredek letörésű löszdombok és az enyhén hullámos homokbuckák teszik változatossá. A növénytakarót az egymást váltó, különböző erdőtársulások élénk mozaikja jellemzi. A térségben évezredekre visszamenőleg megtalálhatók az emberi tevékenység nyomai.

Veszélyt jelent a meredek oldalakon kialakult gyepek feltörése. Ennek következményeként megindul az erózió, a termőtalaj elhordódik, vízmosások keletkeznek. Jellemző folyamat, hogy a terület forrásainak, patakjainak a vízhozama csökken.

Ócsai Tájvédelmi Körzet

A Tájvédelmi Körzet elsődlegesen a Duna-völgye és a homokterületek közé ékelődik. A védett terület a régmúlt idők Alföldjének egy-egy sajátos formációját, a láprétek (turjánok) gazdag növény- és állatvilágát, az Ócsai-medence tájképi és kulturális értékeit őrzi. Természetvédelmi oltalom és műemléki védelem alatt áll a község régi településmagja, a mintegy 60 portából álló öregfalú templom közvetlen környezetében.

A védett értékek fennmaradását leginkább a terület kiszáritása, kiszáradása veszélyezteti a talajvízszint csökkenés hatására. Az öregfalú és a pincesor csak a tulajdonosok és az önkormányzat segítő együttműködésével óvható meg, amely idegenforgalmi vonzerőt jelenthet.

Tápió-Hajta vidéke Tájvédelmi Körzet

A két Tápió és a Hajta által felépített kistáj igen változatos vidék. Alapvetően síkság, jellegzetes alföldi táj, amelyen tavak, halastavak, tározók, mocsarak, vizenyős rétek váltogatják egymást, míg Farnosnál, Tápiógyörgyénél szikes puszták maradványait; Nagykáta és Egreskáta környékén löszpusztafoltokat; Tápiószecsőtől Nagykátáig homokpusztagyepet találunk. A Hajta-patakot kísérő homokbuckavidék a Duna-Tisza közti buckavidék legészakibb, tipikus része. Ez továbbá a Pest megyei sík vidék legjobban erdőszített tája, melynek nagy része telepített, de találhatunk fűz-nyár ligeteket, égeres láperdő foltokat, gyöngyvirágos tölgyeseket is. Az alföldi füves puszták szárazságkedvelő életközösségei, a réti, lápi és vizes élőhelyek hajdani, szabályozások előtti vízivilágot idéző maradványai, a szikes puszták jellegzetes társulásai egyaránt védelem alatt állnak. A mesterséges vízfelületek, nedves és kiszáradó láprétek, bokorfüzesek, ligeterdő és égeres láperdő maradványok, homokpusztagyep foltok komoly botanikai és zoológiai értékeket rejtnek.

Pest megye területén – a korábbiakon kívül – számos érzékeny természeti terület található, mint például a Turjánvidék, a Gerje-perje sík, vagy a Szentendrei-sziget.

Pest megye területén a 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelete az alábbi érzékeny természeti területeket (ÉTT) jelöli ki:

1. Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei: Turjánvidék, Gerje-perje sík, Szentendrei-sziget
2. Fontos ÉTT-ek térségei: Hajta és Tápió-mente, Gerecse és Pilis közti dombvidék
3. Tervezett ÉTT-ek térségei: Ipoly-völgy, Csepel-sziget és környéke, Monor-Irsai halomvidék.

12.2.4. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A tájterhelhetőségi értékelés célja a táji, természeti értékek megőrzése és a szerkezeti változtatások tájbaillesztésének elősegítése, továbbá, hogy iránymutatást nyújtson a területfejlesztés célterületeinek meghatározásához az érzékeny és védendő, illetve a terhelésre nem vagy kevésbé érzékeny területek meghatározásával.

A megye tájhasználati módjai közül elsősorban az ökológiai szempontból alapvető mezőgazdasági és erdőgazdasági használat által érintett területek differenciált értékelése történt meg, a meglévő ökológiai hálózat védelme és fejlesztése érdekében. Ezek közül a legértékesebbek, legérintetlenebbek természetvédelmi oltalom alatt állnak, amelynek területeit a Természet- és tájvédelmi fejezet ismereti. Az ökológiai hálózat ezeken kívül magában foglalja az ezeket összekötő zöldfolyosókat, védett területeken kívüli jelentősebb erdő és nedves-vizes területeket, természetközeli területeket és extenzív hasznosítású mezőgazdasági területeket.

A megye meglévő ökológiai hálózatának alappillérei elsődlegesen a magasan erdősült hegy- és dombvidéki területek, valamint a felszíni vízrendszer elemei, a patak- és folyóvölgyek, a hozzájuk kapcsolódó vizenyős és vízparti területekkel és ártéri erdőterületekkel.

A legkitettebb hegy- és dombvidéki területek nagyrészt a megye agglomerációhoz tartozó területein (Budai-hegység, Pilis, Visegrádi-hegység, Börzsöny, Gödöllői-dombság) vannak. Jelentős táji, természeti értékű területek találhatók az agglomeráció határain túl is: a Börzsöny hegység gerincein és lejtőin, az Ipoly-völgyben, a Duna mentén, az alföldi régióban (Tápióság, Ócsa - Dabas vidéke, stb.) valamint a Gödöllői-dombság és a Cserhát alja területein. Ezek részben a Duna Ipoly Nemzeti Park, részben tájvédelmi körzetek (Budai TK, Gödöllői-dombvidék TK, Tápió-Hajta vidéke TK, Ócsai TK) országos védelem alatt álló területei.

A Duna folyóvölgye és a kapcsolódó kisvízfolyásai a mélyebben fekvő területekkel – ideértve a valamikori dunai vízrendszer táji nyomait, emlékeit is – a megye legkevésbé terhelhető tájai. Ezen egységes, összefüggő hálózatot alkotó természetes és természetközeli zöldfelületi rendszert kiegészíti néhány szigetszerűen fennmaradt, ökofolyosóval már részben összekapcsolt természetközeli terület-egység, jellemzően intenzív mezőgazdasági területek szomszédságában lévő extenzív gyepes területek vagy erdőfoltok. Ezek többsége védett természeti terület.

A tájterhelésre leginkább érzékeny területek az ökohálózat legértékesebb területei, magterületei. Ezek részben országos szintű védelem alatt is állnak, közülük területileg legjelentősebbek a Duna-Ipoly Nemzeti Park nagyrészt összefüggő foltjai (pl. Pilis, Börzsöny) vagy jellemzően sávszerű területei, valamint az országos ökológiai hálózat és a Natura 2000 hálózat jóval nagyobb és kontinuosabb területei. Jellemzően itt a legalacsonyabb szintű a tájterhelés, összhangban e területek terhelhetőségi (érzékenységi) mutatóival.

A megye vegyes mező- és erdőgazdasági jellegének köszönhetően elsődlegesen az intenzív szántóföldi művelés a legfontosabb tájterhelő tényező. A megyét országos átlag körüli termőhelyi mutatói csak a legjobb termőképességű részterületein predesztinálják a nagy területeket igénybevevő és minél hatékonyabb haszonnövény termesztés és élelmiszer előállítás ágazatainak fenntartására és fejlesztésére. Agronómiai szempontból a megye legterhelhetőbb térségei a domborzati és terepadottságok szempontjából is legkedvezőbb, legjobb termőképességű talajadottságokkal és síkvidéki jellemzőkkel rendelkező déli, délkeleti, keleti területei.

Az intenzívebb terhelésre javasolható, belterjes mezőgazdasági térségek területét jórészt átfedik a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek (amelyeket a megyei területrendezési terv lehatárolt). Ezek a legjobb termőképességű szántók, amelyek földvédelmi szempontból kiemelt szabályozás alá esnek, ugyanakkor agrár- tájterhelhetőségi szempontból a leginkább hasznosítható területek. Cél, hogy ezeken a területeken más célú terheléssel járó tájhasználat (pl. beépítés, erdősítés, vízfelület létesítése) ne valósulhasson meg.

A külterjes tájgazdálkodásra elsődlegesen alkalmas, kevésbé terhelhető területek: a mélyebben fekvő, erősebb közvetlen vízhatású területek, - a nád- és gyepgazdálkodás, az extenzív vegyszermentes szántóföldi gazdálkodás, valamint a biogazdálkodás elsődleges területei; továbbá a hegy- és dombvidéki erózióveszélyes területek, elsősorban a talajvédő gyepgazdálkodás és az ökológiai ültetvényművelés (bio gyümölcsös) területei.

A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínek effektív megsemmisítésével és átalakításával, mező- és erdőgazdasági művelés

alóli kivonással járnak. Ezek a megyében jellemzően koncentráltan, urbanizációs övezetekben és sávokban jelennek meg (leginkább az agglomerációban, de azon túl főleg az alföldi és halomvidéki, valamint folyómenti területeken), de szórványban, pontszerűen is előfordulnak (főleg a domb- és hegyvidéki területeken). Az alföldi részeken a kevesebb, nagyobb határú település mellett általában nem jellemző az aprófalvas településszerkezet, míg a tagoltabb domborzati alapokon szórványosabb, kisebb méretű települések alakultak ki, ami megfelel a táji adottságoknak. Ez alól az agglomerációs települések többsége kivételt jelent, mivel az évszázados településhálózat fejlődési folyamat a szuburbanizációval addig nem látott ütemben felgyorsult. Ennek nyomán olyan intenzív és a természetes településszerkezethez nem vagy kevésbé illeszkedő beépítések keletkeztek nagy számban, amelyek veszélyeztetik a környező védett területek megőrzését, és az érintett területek terhelhetőségét meghaladják.

A bányaművelés okozta tájsebek a megye sajátos tájterhelési problémáját jelentik. A bányatáj-rekultivációs problémák /Délegyházi, Szigetszentmiklósi bányató rendszerek, Váci Naszály kő- és agyagbányák/ a megye belső, agglomerációs övezetében jelentkeznek koncentráltan. A megyében meglévő további külszíni fejtések - jellemzően felhagyott homok és kavicsbányák - tájképi megjelenése és környezeti hatásai jellemzően csak helyi szinten okoznak problémát, kiterjedésüknek, sűrűségüknek, jellegüknek köszönhetően.

Jellemzően csak lokális hatásokkal rendelkeznek a műszaki infrastruktúra hálózat elemei illetve ezek együttese. A megye periférikus északi és délkeleti részein az műszaki infrastruktúra hálózatok sűrűsége jóval kisebb, elhelyezkedésük, jellegük következtében kisebb terhelést jelentenek. A terhelési szempontból legkritikusabb autópályával jelenleg több hosszabb szakaszon is rendelkezik a megye, az M0 körgyűrű menti sáv a megye legterheltebb közlekedési területe. Több logisztikai központ is kialakult illetve településrendezési tervekben már kijelölésre került, elsődlegesen az autópálya csomópontok környezetében, amelyek fejlesztését - fejleszthetőségét célszerű terhelhetőségi vizsgálatokkal is megalapozni, csakúgy, mint a tervezett autópálya és gyorsforgalmi úthálózati fejlesztéseket is.

A tájterhelési vizsgálatok összefoglaló értékeléseként megállapítható, hogy a megye táji-környezeti helyzete összességében differenciált. A Budapestet övező agglomerációs települések táji szempontból túlterheltek mind a beépítések, mind a közlekedési hálózatok területfoglalása, mind a fogatkozó természetes felszínnek tekintetében. A megye kevésbé urbanizált és gazdaságilag fejletlenebb térségeiben kevesebb a konfliktus, a táji, környezeti állapot kedvezőbbnek minősíthető, lokális szinten azonban itt is vannak a tájterheléssel összefüggő, rekultivációt illetve tehermentesítést igénylő problémák, de regionális szinten speciális, különös beavatkozást igénylő tájrendezési konfliktusterületek nem határozhatók meg.

12.2.5. Területfelhasználás

A térségi területfelhasználás alakulása szempontjából kiemelkedő jelentőségű az új területek igénybevétele. Ezért a vizsgálat elsődleges szempontja a mezőgazdasági művelésből kivonásra került területek kiterjedésének alakulása az elmúlt évtizedben. E vizsgálat keretében a Pest megyei Földhivaltól származó 1996-2009 közötti időszakot felölelő településsoros adatok alkalmasak

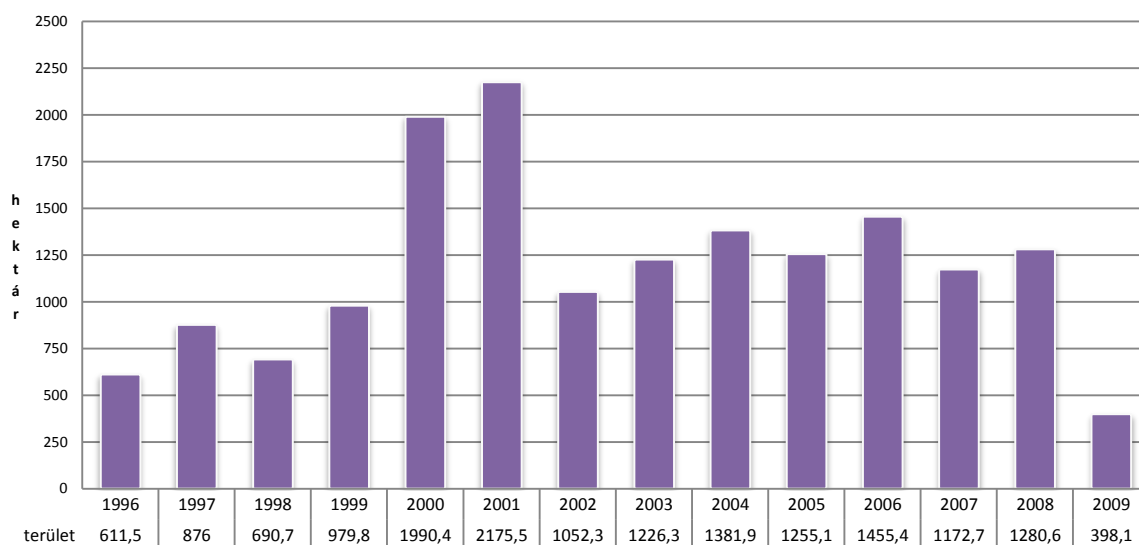
- a lakáscélú fejlesztésre,
- a gazdasági célú fejlesztésre,
- és az egyéb célú fejlesztésre (bányanyitásra, közlekedési hálózat fejlesztésére, stb.)

kivont mezőgazdasági területek kiterjedésének értékelésére.

Az alábbi diagramok pontos képet adnak e területigénybevételek nagyságrendi és időbeli alakulásáról. A területkivonási intenzitás a fővárostól és az agglomeráció belső – intenzíven fejlődő és átalakuló – térségeitől távolodva Pest megye hagyományosan vidéki térségei felé csökken. A térségi területfelhasználás alakulására a mezőgazdasági területek (lassuló mértékű) fogyása és a beépített, illetve a beépítésre szánt területek dinamikus növekedése jellemző.

Területigénybevétel évenkénti bontásban Pest megyében

A vizsgált több mint egy évtizedes időszak során a művelésből kivont területek legnagyobb részét (5885 hektárt) különböző gazdasági funkciók foglaltak el. A legnagyobb terület-igénybevétel gazdasági területfelhasználás céljára sorrendben a Dunakeszi (947 hektár), a Ráckevei (869 hektár), a Budaörsi (830 hektár) és a Gyáli kistérségben (692 hektár) valósult meg. A lakóterületek céljára összesen kivett területek nagysága a megyében 4720 hektár volt. A lakóterület kijelölések terén a Pilisvörösvári kistérség jár az élen (1069 hektár), ezt követi a Budaörsi (855 hektár), a Ráckevei (553 hektár) és a Gödöllői kistérség (458 hektár). Az egyéb célra igénybe vett területek kivonása (4057 ha) a legnagyobb területet a Ráckevei (606 hektár) és a Budaörsi kistérségekben (558 hektár) érintett. Az új igénybevételek legnagyobb része tehát egyértelműen gazdasági célú.

Felhasználatlan települési és gazdasági területek a budapesti agglomerációban

A megye legintenzívebben hasznosított és igénybe vett agglomerációs övezetében az alábbiak szerint alakul a településrendezési tervekben kijelölt lakó illetve gazdasági célú fejlesztési területek tényleges igénybevétele.

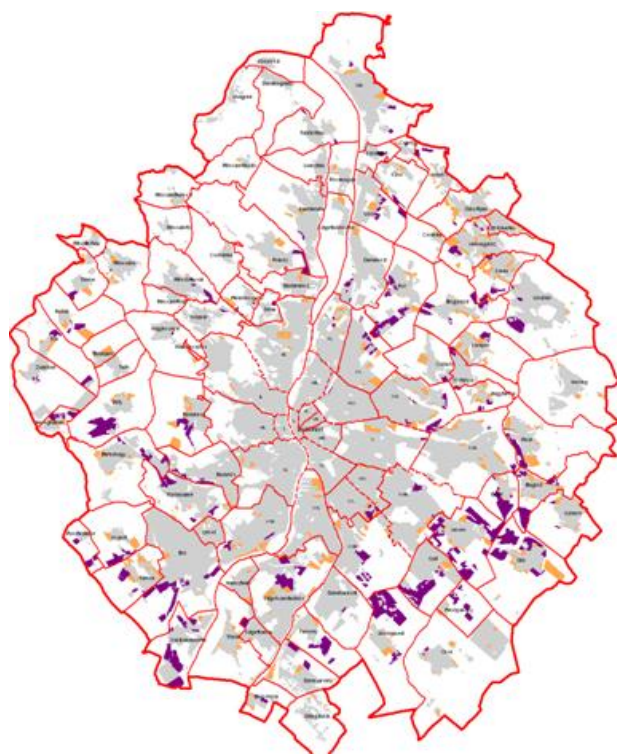
A budapesti agglomeráció településrendezési terveiben kijelölt, de a valóságban még felhasználatlan területei:

Felhasználatlan területek	Kijelölt városi/vidéki térség (ha)	Kijelölt gazdasági térség (ha)	Ebből felhasználatlan városi/vidéki (ha)	Ebből felhasználatlan vár/vid % (a teljes településihez viszonyítva)	Ebből felhasználatlan gazdasági (ha)	Ebből felhasználatlan gazdasági % (a teljes gazdaságihoz viszonyítva)
Budaörsi kistérség	4711,5	2614,3	723,8	15,36%	942,3	36,04%
Budapest	29609,6	4797,8	1533,0	5,18%	653,7	13,63%
Dunakeszi kistérség	3186,0	1291,4	348,5	10,94%	659,9	51,11%
Érdi kistérség	4508,1	1772,1	261,7	5,81%	883,1	49,84%
Gödöllői kistérség	5603,4	1139,5	882,8	15,76%	530,2	46,53%
Gyáli kistérség	2108,8	2330,9	292,1	13,85%	626,2	26,86%

Felhasználatlan területek	Kijelölt városi/vidéki térség (ha)	Kijelölt gazdasági térség (ha)	Ebből felhasználatlan városi/vidéki (ha)	Ebből felhasználatlan vár/vid % (a teljes településihez viszonyítva)	Ebből felhasználatlan gazdasági (ha)	Ebből felhasználatlan gazdasági % (a teljes gazdaságihoz viszonyítva)
Monori kistérség	3127,2	2150,7	629,5	20,13%	1757,2	81,70%
Pilisvörösvári kistérség	4269,1	1007,0	543,0	12,72%	379,1	37,65%
Ráckevei kistérség	5953,0	2029,8	637,9	10,72%	603,2	29,72%
Szentendre kistérség	5146,5	627,2	266,9	5,19%	129,5	20,66%
Váci kistérség	1856,8	713,8	165,7	8,93%	130,5	18,29%
Veresegyházi kistérség	2767,4	263,1	455,3	16,45%	159,2	60,52%
Összesen	72848,0	20738,2	6740,8	9,25%	7454,7	35,95%
	Összes települési terület (ha) (Vár/vid+gazd)	93586,263	Összes felhasználatlan terület (ha) (Vár/vid+gazd)	14195,5436	Összes felhasználatlan terület % (összes települési területhez viszonyítva)	15,17%

Jól látszik az agglomeráció délkeleti szektorában (pl. Monori kistérség) a felhalmozott, de még fel nem használt, főleg gazdasági funkcióra szánt területek nagysága, valamint az északnyugati szektor (pl. Pilisvörösvári kistérség) visszafogott fejlesztési potenciálja. A térképi ábrázoláson szintén nyilvánvalóvá válik, hogy míg a felhasználatlan gazdasági területek tekintetében a délkeleti szektor a vezető, addig a felhasználatlan lakóterületek szempontjából a keleti, északkeleti agglomeráció jár az élen. A pilisi területek ebben a vonatkozásban is kevés fejlesztési lehetőséggel bírnak.

A település-szerkezeti tervekben kijelölt, de még fel nem használt lakóterületek nagysága (barna színnel), illetve gazdasági területek nagysága (lila színnel) (Google Earth alapján, 2009)

12.2.6. A környezeti elemek állapota

A nagyobb városok, illetve nem városi rangú nagyobb települések gazdasági létesítményeitől eltekintve jelenleg szinte nincs a megye területén jelentősebb környezeti terhelésű ipari-kereskedelmi, gazdasági létesítmény. Északnyugaton és északon inkább az erdőgazdálkodás, keleten és délen inkább a mezőgazdasági termelés dominanciája mellett, elsősorban a feldolgozó- és könnyűipar jelenléte jellemző a megyére, és az új termelőkapacitások kialakítása során – köszönhetően az utóbbi években hatályba lépett szabályozók előírásainak – fokozottan érvényre jut a károsanyag-kibocsátás minimálisra szorítása, a környezeti kockázat összességében alacsony szinten tartása. A termelő ipari-gazdasági létesítmények környezeti terhelése az „elérhető legjobb technológia” alkalmazása mellett a megengedett kör-

nyezeti határértékek alatt tartható.

Sajnálatosan megállapítható, hogy a megye agglomeráción kívül eső része környezeti állapotának differenciált értékelésére gyakorlatilag nem állnak rendelkezésre területileg és ágazatilag homogén – mérésekre alapozott – összehasonlítható információk, míg az agglomeráción belül a legveszélyeztetettebb részeken a mérések gyakorisága kielégítő. Ezért a megye környezeti állapot-változásainak bemutatására csak az országos, „régións” környezeti információs rendszerekből nyert adatok, valamint a megyére a közelmúltban készült környezetvédelmi helyzetértékelések felhasználásával van lehetőség.

A környezeti monitoring (pl. vízminőség, levegővédelem, zaj) létrehozása a Pest megye III. Környezetvédelmi Programjának (2009-2013) is kiemelt eleme, a megvalósításhoz szükséges források azonban hiányoznak és a tervezett rendszernek csak egyes elemei vannak kiépülőben.

Levegőtisztaság-védelem

Pest megye területén az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) 6 db automata (3 db Százhalombattán, 1 db Tökölön, 2 db Vácon) és 5 db manuális mérőállomást (1 db Budaörsön, 1 db Cegléden, 1 db Szentendrén, 1 db Vácon, 1 db Százhalombattán) üzemeltetett 2012-ben. Ezek különböző jellegű légszennyezettségeket mérnek: városi háttér, lakó és ipari övezet, illetve olyan területeket, ahol a közlekedés a meghatározó. 2011. évben a mérőállomások értékelése szerint a szállópor (PM10) szennyezettség tekintetében a 24 órás egészségügyi határérték (PM10: 50 Jg/m³) átlépés minden állomáson előfordult. A levegő minősége valamennyi településen kiváló vagy jó, egyedül Százhalombattán „csak” megfelelő az 1. sz. mérőállomás környezetében megfigyelhető szállópor szennyezőanyag jelenléte miatt.

A környezeti levegő tényleges állapotára vonatkozó immissziós adatok hiányában a levegőminőségre vonatkozó vizsgálati megállapításokat csak az emittáló légszennyező-források (pl. ipari, közlekedési, kommunális), valamint a területi adottságok (pl. beépítettség, mezőgazdasági műveltség, térszerkezeti adottságok, klimatikus viszonyok) vizsgálata és értékelése alapján lehet megtenni. A legfontosabb tényezőket összefoglalva: Pest megyében a nagyobb forgalmú útvonalak mellett a nitrogén-oxidok és a szállópor jelent levegőminőség szempontjából immissziós problémát. A megye emissziós légszennyezettségének alakulásában viszont jelentős szerepet játszanak az ipari kibocsátók is. Az agglomerációs övezet fejlett sokrétű gazdaságú, de környezetet terhelő iparral is bíró településeinek levegőjét nagyobb terhelés éri. A megye agglomeráción túli része gazdaságilag kevésbé erős, csak kisebb terheléssel üzemelő gazdasági létesítmények jellemzők rá (feldolgozó, elektronikai, könnyűipar), nem üzemelnek a legnagyobb légszennyező iparok (vegy-, nehézipar ill. hőerőművek), úthálózata országosan tekintve sűrű, erdőszűrségének mértéke pedig rendkívül változó, így levegőminőség szempontjából inkább átlagos légállapotú térségnek tekinthető (bár területrészenként ez rendkívül eltérő lehet).

Magyarország legmagasabb és legalacsonyabb pontja közötti magassági szintkülönbség nem éri el az 1000 métert, sem az országban, sem Pest megyében nincsenek olyan hegyek, hegyláncok, amelyek akadályoznák, lassítanák a szél által hordott por terjedését. A természetes növénytakaróval borított területek alacsony és egyre csökkenő aránya miatt a talaj felső rétege a szélereziónak kevésbé áll ellen, aminek következménye az igen gyakori porképződés. A por lehet talajfelszíni (városi, mezőgazdasági) és növényi eredetű (pollenek) is. A szállópornak 10 µm-nél kisebb frakciója igen nagy távolságról érkezik. Becslések szerint az agglomeráció szállópor szennyezettségének legalább a fele nem helyi, hanem regionális eredetű. A PM10 napi határérték-túllépések nagy része télen, valamint a szárazabb, hűvösebb tavaszi és őszi inverziós időszakokban történik.

A levegő minőségét a kibocsátásokon és az időjáráson kívül a földrajzi fekvés is jelentősen befolyásolja. Kedvező hatású, hogy a területre jellemző északi és nyugati szelek viszonylag tiszta levegőt szállítanak. Az átszellőzést a Duna és a Budai hegység völgyei is elősegítik. Kedvezőtlen hatású, hogy déli légáramlás esetén a szennyezett levegő a budai hegyvidéken feltorlódik. Keleti, dél-keleti szél esetén a Szilas- és a Rákospatak völgyén érkezik a hűvös levegő. A fővárosra jellemző önálló légcirkuláció

azonban gyakran megakadályozza, hogy ezek a légtömegek továbbjussanak a belvárosba, így az átszellőzés ilyen szélirányok mellett a belső területeken általában nem valósul meg, sőt az agglomeráció nyugati oldala is terheltebb ilyenkor.

Mivel az ország teljes lakosságának nagyjából negyede itt él az agglomerációban, a közlekedésből eredő terhelés is jelentős, főleg naponta két időintervallumban. Az agglomeráció központi elhelyezkedése miatt, az úthálózat sugaras szerkezete következtében, a közlekedésből eredő szennyezettség koncentrációja is többnyire sugarasan növekszik a főváros irányába. Ezt növeli a megyében megfigyelhető célforgalom is. Elmondható, hogy az elmúlt 10 évben a gazdasági növekedéssel, majd recesszióval párhuzamosan az agglomerációban a célforgalmi utazások mennyisége is növekedett, illetve csökkent. Ezzel ellentétben a megyében ez a mennyiség állandónak tekinthető.

A megye közúthálózatának sűrűsége a változatos domborzat ill. településszerkezet miatt az országos átlaghoz közeli, az agglomeráció területén viszont az országban a legsűrűbb. A közlekedésből eredő légszennyezés ezért szintén eltérő, mely szennyezés viszont kiemelkedik az országon átmenő forgalmú útvonalak mentén, ott is a városokban, nagyközségekben sűrűsödik, a jelentős (helyi és átmenő) teherforgalom miatt. Ezért ezen utaknak a védendő épített környezet és a természeti értékek területét érintő útszakaszainak kiváltása hosszútávon elkerülhetetlen fejlesztési, illetve rendezési feladat. Ugyanakkor arról sem szabad elfeledkezni, hogy a lakott vagy védett területeket „elkerülő” utak forgalmának szennyezése nem tűnik el, csak máshova „kerül”.

Hiába nő a burkolt utak száma és hossza, még mindig jelentős arányban fordulnak elő Pest megyében burkolatlan utak, amik kis forgalmuk ellenére is – az útfelszínről felferődő por mennyiségének nagysága miatt – jelentősen hozzájárulnak a porterheléshez. Szerencsére a települések központjában a burkolt utak előfordulási aránya közel 100%-os, de a külterületeken, illetve a belterületek külső részein 50-60%-os az előfordulásuk. A megye déli és keleti részein jellemző, hogy a nagyobb agrárterületeket megközelítő/átszelő mezőgazdasági utak nagyarányú burkolatlansága, illetve maga a mezőgazdasági területek deflációja is jelentősen megnöveli a porszennyezést, amely a megye nagy erdőszűrségű területein (pl. Börzsöny, Pilis, Gödöllői-dombság) gyakorlatilag nem jelentkezik.

Az országos jogszabályoknak és adatszolgáltatási kötelezettségeknek köszönhetően Pest megyében is érvényesül a „legjobb technika” (BAT) alkalmazása, aminek látványos eredménye, hogy az emisszió jelentősen csökkent az elmúlt 15 évben. Az országos kén-dioxid és szilárd anyag kibocsátást, a nitrogén-oxid emissziót a növekvő gépjárműforgalom ellenére is sikerült szinten tartani. Ám az is tény, hogy különösen egyes nyári napokon, vagy őszi inverziós időszakokban Budapest határainál, az agglomeráció szélén sokszoros túllépések is előfordulnak a csúcsgalmozgalmi időszakok alatt, különösen nitrogén-monoxid (NO) és kén-dioxid (SO₂) esetében.

A megye levegőminőségéhez jelentősen hozzájárulnak a megyében és a Budapesten működő ipari létesítmények is, bár a jelentős környezeti terhelést okozó ipari létesítmények száma folyamatosan csökken és a meglévő létesítmények egyre korszerűbb technológiát alkalmaznak, részben a fejlesztéseik, részben a jogszabályoknak és ellenőrzéseknek a következtében.

(Pest megyében: Szentendrei Papírgyár Zrt. – Szentendre, FÉG Konvektorgyártó Zrt. – Ócsa, MOL Nyrt. Dunai Finomító – Százhalombatta, Dunamenti Erőmű Zrt. – Százhalombatta, Wienerberger Zrt. – Solymár, DDCM Kft. Váci cementgyár; Budapesten: Főtáv Zrt., Budapesti Erőmű Zrt., Atel Zrt. budapesti erő- és fűtőművei, az FKF Zrt. Rákospalotai hulladékhasznosítója, Euro-Metall Kft. öntöde, Rába Kispesti Öntöde és Gépgyár Kft., Mü-Gu Kft., Eresco Zrt., felszíni kavicsbányászat az agglomeráció déli részén stb.)

Szintén jelentősen hozzájárulnak a porkibocsátásához az építési és bontási hulladékokkal foglalkozó tevékenységek, a különböző hulladéklerakók, valamint az építési alapanyag raktározó és értékesítő telephelyek (Cegléd, Gödöllő, Gyömrő, Nagytarcsa, Ócsa - rekultiválva, Pilisvörösvár, Sósút, Tárnok, Vác).

További jelentős levegőszennyező forrás a fűtés, amelynek két nagy összetevője a lakossági és az intézményi fűtés. Bár még jellemzően földgázalapú fűtési rendszerek üzemelnek, és egyenként cse-

kély mennyiségű a légszennyező-anyag kibocsátásuk, összességében mégis jelentős terhelést eredményeznek a téli hónapokban. Az alacsony kéménymagasság miatt a légzési zónában feldúsulhatnak a légszennyező anyagok. Ezek mértéke az energiaárak emelkedése miatti újra előtérbe kerülő szilárd fosszilis alapú (kiegészítő, vagy helyettesítő) tüzelők használata miatt újra emelkedik. Ezt a lassan növekvő megújuló energiahasználat sem tudja még ellensúlyozni.

Jelentős terhelést eredményeznek a pollenek, amelyek közül elsősorban a parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*) okoz kellemetlen, allergiás tüneteket. Pest megye különösen terhelt az invazív faj által, ami a felhagyott és a nem gondozott mezőgazdasági illetve erdőterületeken jellemző, de laza talajokon természetközeli élőhelyeken is megjelent.

Lokálisan kis mértékben javította a levegőminőséget, hogy sok helyen megújultak a települési központok és növekedett a közparkok zöldfelülete. Továbbá kedvező, hogy a felhagyott mezőgazdasági területek egy részén gyepgazdálkodás folyik és növekedett az erdővel borított felületek száma is. A települések beépítésének megfontolására és korlátozására irányuló jogszabályok, valamint országos és megyei területrendezési tervek alapján készült/készülő településrendezési tervek is hozzájárulnak ahhoz, hogy a védett területek nem csökkenthetők, az erdők, parkok, fásított területek, fasorok hálózata megőrzésre kerül és a fejlesztési területeken magas zöldfelületi arány kerül megvalósításra. Összességében megállapítható, hogy a nagy termelőiparok termelésének csökkenése és a szennyezéseik határérték alá kényszerítése, illetve a közlekedési szennyezéseknek az elkerülő utak miatt a lakott területekről való kiszorítása általánosságban a légállapot javulását eredményezte az utóbbi években. Ugyanakkor nem szabad eltekinteni attól a – ma már egyre inkább kimutatható – energiafelhasználási szerkezetváltásról, mely a gáz- és villamos-energia drágulásának következményeképpen a fosszilis (szén és olaj) energiafelhasználásra tér át (és nemcsak a lakossági, hanem egyes gazdasági felhasználóknál is), főleg a szegényebb kistérségekben. Ez, amennyiben újratérjedését nem tudják gazdasági szabályozókkal elérni, előre vetítheti a levegőminőségnek a közlekedésből eredőkön felüli romlását.

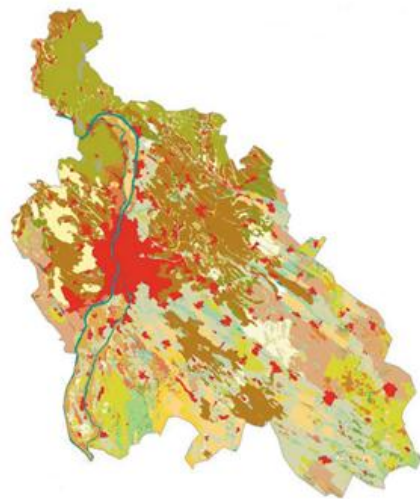
Talaj- és földvédelem

E témakör talán a legszorosabban függ össze a vízvédelem témakörével, hiszen a talajszennyező tevékenységek akár közvetlenül, akár közvetetten is hozzájárulnak mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek szennyezéséhez is.

Pest megye talajadottságai jók. A megye és Budapest hegyvidéki részein elsősorban a barna erdőtalajok jellemzőek. A déli területeken a humuszos homok, a Duna mentén a réti talajok fordulnak elő legnagyobb arányban. Pest megye talajainak 1%-a savanyú, területének 30%-án találhatóak gyengén savanyú talajok. Talajainak 11%-a erősen kedvezőtlen, 26%-a kedvezőtlen és 25%-a kedvező talajminőségű, 38%-a művelés alól kivett, illetve erdő terület.

A talajok mezőgazdasági hasznosíthatóságát számos erendő és „szerzett” talajhiba (kövesség, sekély termőréteg, erős víz-, ill. sóhatás, savanyúság stb.) korlátozza; mindezekhez a lejtős mezőgazdasági területek talajainak – éppen a művelés következtében felgyorsult – lehordása (erózió), valamint a homokvidékek anyagának szél általi mozgatása, folytonos áthalmazása (defláció) társul.

A talajok fizikai és kémiai tulajdonságaira a legnagyobb mértékű, s gyakran regionális kiterjedésű befolyást a nagyüzemi mezőgazdaság gyakorolta. Alig van a megyének olyan mezőgazdasági területe, ahol a nagy gépek, művelő eszközök szerkezetromboló, talajtömörítő, a lejtőkön intenzív talajeróziót indukáló hatása ne lenne észlelhető. Másutt az ésszerűtlen öntözés

Pest megye genetikai tájtérképe
(www.terinformatika-online.hu)

vagy a „luxusműtrágyázás” kedvezőtlen fizikai, kémiai, sőt a környezet más tényezőire is kiható, egyéb következményei is megtapasztalhatók (vizenyősödés, savanyodás, másodlagos szikesedés, a nyílt vizek eutrofizációja, a talajvizek nitrátosodása stb.). A talajok termékenységét gyors ütemben csökkentő talajerózió - kisebb- nagyobb mértékben – Pest megye lejtős mezőgazdasági területét veszélyezteti; a szél okozta erózió (defláció) pedig a homokterületek talajaiban és növényzetében okoz károkat. A csapadék- és lejtőviszonyoktól, valamint a talaj szinttagozódásától, genetikai szintjeinek fizikai, vízgazdálkodási tulajdonságaitól, pillanatnyi nedvességtartalmától, a növényborítás sűrűségétől és egész sor más tényezőtől függő folyamat-együttes tevékenységéről, az erózióveszély országos helyzetéről – éppen e tényezők lehetséges kombinációinak nagy száma miatt – nem könnyű árnyalt képet adni.

Országos probléma, de Pest megyében különösen nagy károkat okoz a csapadékvíz mind belterületen, mind külterületeken. Ennek oka részben az intenzíven beépített területek megnövekedett aránya, a csapadékvíz felvenni növényzettel borított (ligetes-fás területek, erdők, rétek, legelők) területek csökkenése, hiánya; de a csapadékvíz elvezetésének hiánya is, illetve a már meglévő, de a mai csapadékmennyiségekhez képest alulméretezett, nem karbantartott, vagy megszüntetett (betömött) csapadékelvezető rendszerek is. A csapadékvizek elvezetése a vízkárok – vízelöntés, belvizek – megelőzésére és elhárítására hivatott. Az elmúlt időszakban – különösen a hirtelen, nagy mennyiségű esők következtében – gyakran volt tapasztalható, hogy a meglévő rendszerek nem tudták ellátni a feladatukat, és településrészek kerültek víz alá. Ez különösen veszélyes a löszös területeken, ahol nemcsak vagyunk lehet a következménye a csapadékvíz-elvezetési hiányoknak. Gyakran a csapadékvizek azért okoznak elöntéseket, mert a befogadó élővizek, vízfolyások állapotának felülvizsgálata és szükséges karbantartása maradt el. Probléma az is, hogy a csapadékvíz belterületi elvezetése több településen még egyesített rendszerben, a szennyvízcsatorna hálózaton keresztül történik. Ezáltal nemcsak a csatornahálózat méreteit, szállító kapacitását kell megnövelni, hanem a befogadó szennyvíztisztító telepet is fölöslegesen terheli.

Részben a vízvezetési rendszerek hiányosságából adódó részben a gyorsforgalmi utak megépítésével kialakult zárványterületek vízfolyásának lassulásából adódóan növekedtek a belvízzel sújtott területek, amelyek a belvízi károkon túl a talaj szikesedéséhez vezetnek.

A szilárd biomassza növelésére termesztett energianövények (fák, füvek) intenzív növekedésűek, amelyek a talaj tápanyagtartalmát gyorsabban használják fel, mint a „hagyományos” növények. Ez által talaj és a környezet biodiverzitása is csökkenhet.

Pest megye ásványkincsekben szegény. Az építőiparban használatos anyagok közül azonban nagy mennyiségben bányásznak mészkövet, homokot, építési kavicsot. Vácon és környezetében működik az ország egyik legnagyobb cement- és mésztermeléssel foglalkozó gyára. A Duna hordalékkúpjára települő, a kavicssterasz anyagát kitermelő bányák végigkísérik a folyam partját, de legnagyobb kiterjedésben a Pesti-síkság, Dunaharaszti, Dunavarsány, Bugyi, Dabas, Délegyháza, Kiskunlacháza települések által határolt területen található. Jelentős méretűek a Csepel-szigeten, Szigetszentmiklós közigazgatási területén lévő bányatavak is. A bányászat nemcsak a termőföldek méretét csökkenti, hanem megváltoztathatja környezete vízháztartását is. A talajvízáramlás a folyótól a kavicssteraszokon keresztül történik a vízállástól függően. A korábban nagy kavicsos területek kapillárisaiban megtartott vízkészlet a kisebb felületű, de mély tavakban gyűlik össze, csökkentve a Dunától távolabb lévő területek vízellátását. Talajba jutott szennyeződés esetén a bányatavak is jelentősen szennyeződhetnek a vízarámlástól függően. Továbbra sem megoldott a területek összehangolt rekultivációja, tájrendezése. A bányatavak esetében sokkal körültekintőbben és központi irányítással kellene a fenntartást, hasznosítást tervezni, kivitelezni.

Ipari környezetszennyezésből származó talajterhelés és talajszennyezés, elsősorban a nehézipari és energiatermelési technológiák működési körzetében jellemző. A talaj fémekkel, olajjal, vegyi anyagokkal kisebb-nagyobb környezetben – ipari tevékenységtől függő hatásterülettel és intenzitással – történt. Ezeknek a hatásoknak a részletes felmérése és feltárása csak részben történt meg.

A megyében sok felszíni művelésű bányá működik, melyekben túlnyomórészt homokot, kavicsot, de agyagot is bányásznak. A bányaművelés felhagyása után visszamaradó bányatavak további hasznosítása csak horgásztóként vagy csónakázó tóként lehetséges. E tavakban az intenzív haltenyésztés, vízi szárnyas tartás nem engedélyezhető a felszín alatti víz minőségének védelme miatt.

A felszín alatti talajszennyeződések kb. 50%-a szénhidrogén eredetű, kb. 40 %-a állattartási eredetű és a fennmaradó kb. 10% növényvédő-szer, állati hulladék vagy nehézfém tartalmú hulladék, illetve technológiai eredetű szennyvíz szikkasztásból adódik.

A talajba ellenőrizetlenül kerülő – főleg a települések közcsontra hálózatra nem csatlakozó beépített területein keletkező – szennyvíz a megye egyik legjelentősebb szennyező forrása, amely veszélyezteti a megye ivóvíz bázisait. Az engedély nélküli lerakások és az elhagyott hulladékok a megye több településén okoznak talajszennyezést, illetve potenciálisan veszélyeztetik a felszín alatti és a felszíni vizeket is. Jelentős terhelést okoz a mezőgazdasági tevékenység is. A talajszennyezéssel kapcsolatos folyamatok szoros összefüggésben, kölcsönhatásban vannak a vizek állapotával is.

A beépített területek növelése nem járt együtt a zöldfelületek, erdőterületek szisztematikus fejlődésével, ez a térszerkezet tagoltságának csökkenését, a biológiai aktivitásérték romlását, közvetve a települési környezet minőségromlását eredményezi elsősorban a megye délkeleti térségében.

A lakó- és üdülőterületi beépítés terjeszkedése sok esetben hagyta figyelmen kívül az altalaj adottságaiból adódó kötöttségeket. A műszaki létesítmények helytelen kialakítása, a lejtéviszonyok figyelmen kívül hagyása, a rossz útvonalvezetés, a túlzott beavatkozás a felszínbe, domborzatba, a korábbi növényzet kipusztítása/kipusztulása mind visszafordíthatatlan eróziós és/vagy deflációs folyamatokat indít el.

Szennyezett területek

Budapesten és térségében, elsősorban az agglomerációs övezet egyes településein a rendszerváltást megelőző környezetszennyező tevékenységek nyomán több környezeti szempontból erősen terhelt területet tartottak számon a 90-es évek elején. Köszönhetően egyrészt a korszerűbb technológiáknak, a jogszabályi kötelezettségeknek és a környezettudatosság térnyerésének, a környezetkárosítás mértéke mára számottevően csökkent. A korábban kialakult szennyezett területeken a szennyezés felszámolása és a területek rehabilitálása megtörtént.

A megyében három olyan terület emelhető ki, ahol korábban komoly környezetszennyezés folyt: a Tököli volt szovjet katonai repülőtéren történt talajszennyezés, az Ürömön található Csókavár barlangban a gázmassza lerakás, és a Ráckevei/Soroksári Duna-ág környezeti problémája. A tököli repülőtéren a szennyezőanyagok eltávolítása megtörtént. Ürömön a csókavári gázmassza lerakát felszámolása a közelmúltban történt meg Európai Unió források igénybevételével. A Ráckevei Duna-ág vízminőségének javulása terén a néhány éve megvalósult Csepeli szennyvíztisztító eredményezhet javulást.

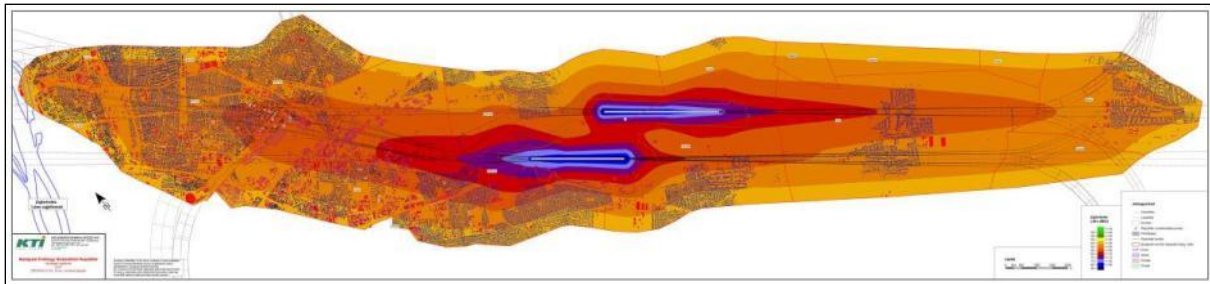
Megyei léptékben is jelentős szennyezett területek jelenleg nincsenek a megyében. Fenti területeken a szennyezések felszámolása és a rehabilitáció megtörtént, illetve folyamatban van. Újabb szennyezett területek az utóbbi években nem alakultak ki.

Zaj és rezgés elleni védelem

Pest megye környezeti zajhelyzetének áttekintésére sajnos nem állnak rendelkezésre tematikusan rendszerezett mérési adatok. A megye környezeti zajhelyzetét alapvetően és folyamatosan a közúti közlekedés (kb. 50-55%-ban) befolyásolja. Bár a közlekedésen kívül az üzemi tevékenységek, illetve az építési tevékenységek is okoznak – olykor határérték feletti – zaj- vagy rezgésszennyezéseket, ezek mégsem relevánsak az összes zajszennyezést tekintve, mert általában csak pontszerűek és időszakosak. A közúti közlekedésből eredő zaj szintje általában a nappali és az éjszakai időszakban is meghaladja a megengedett határértéket a nagyobb városok forgalmasabb területein.

Néhány nagyobb település [Újhartyán, Bugyi, Vecsés, Üllő, Abony, Cegléd, Ceglédbercel, Albertirsa (részben a 4-es út)] belterületi elkerülő szakaszainak átadásai az elmúlt években jelentősen csökkentették a védendő lakóterületeken az átmenő forgalom okozta zaj- és rezgés-terhelést. A megvalósult közúti fejlesztés is bizonyítja, hogy a közúti forgalomból eredő zajterhelés elleni védelemnek egyik leghatékonyabb eszköze, ha a forgalmas utak elkerülnek a védendő területeket.

Zaj- és rezgéskeltő a vasúti közlekedés is, de az ilyen típusú szállítás fokozatos visszaszorulásával egyre kevésbé jelentős a zavaró hatása, és az is csak inkább éjjel érzékelhető. E szennyezésnél a kisebb zavarást az is jelenti, hogy a vasúti hálózat és a közlekedési sűrűség is értelemszerűen ritkább, túlnyomórészt elkerülnek a lakott területek központjait, ugyanakkor a vonalak mentén mégis jelentős konfliktusokat (ritka, viszont erős zaj) okoz.

A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér nappali zajterhelése, 2007

Az országban a legnagyobb, menetrend szerinti nemzetközi járatokat indító/fogadó légitikötő a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér. Az üzemeltetésével együtt járó zajhatások a megye Budapesttel szomszédos, délkeleti agglomerációs térségét érintik elsősorban, ezen belül Üllő, Vecsés környezeti zajhelyzetében meghatározó jelentőségűek. A le- és felszálló repülőgépek zaja – különböző mértékben – a repülőtértől 30-40 km-re is zajterhelés növekedést okoz.

A Budaörsi és Tököli repülőtér – a változó intenzitású repülési manőverektől függően – az érintett települések lakóterületein okoz ugyan zajterhelést, de annak mértéke és hatása nem vehető össze a Ferihegyi repülőtér okozta zajterheléssel. Bár a kiskunlacházi repülőtér az OTTrT 2008. évi módosítása szerint csak térségi jelentőségű ún. „kereskedelmi repülőtér” kategóriába került, működése azért erőteljesen befolyásolja szűkebb és tágabb környezete területfelhasználási lehetőségeit, e területek környezetminőségét.

A közlekedésen kívül az üzemi tevékenységek illetve az építési tevékenységek is okoznak – olykor határérték feletti – zaj- vagy rezgésszennyezéseket, ezek mégsem relevánsak az összes zajszennyezést tekintve, mert általában csak pontszerűek és időszakosak. Az újonnan létesülő telephelyek pedig már csak akkor kapnak engedélyt, ha igazoltan határérték alatt maradnak az általuk keltett zajok.

Egyéb zajforrások közé sorolandók a szabadtéri, kulturális és sport tevékenységek, valamint a szolgáltató és kereskedelmi tevékenységek zajkibocsátásai. Ezeknek a zajforrásoknak a zajterhelése szezonális, inkább a nyári időszakban jelentős. Az egyéb zajforrások szabályozása az önkormányzatok feladata és hatásköre.

12.2.7. Felszíni és felszín alatti vízkészletek, árvízvédelem

Felszíni vizek minősége

Az állóvizek esetében a megyében a túl nagy tápanyag és/vagy szervesanyag-tartalom okozza a legjellemzőbb problémát, aminek egyik oka a kommunális szennyvíz bevezetésének módja. A halászat és horgászat tápanyag-bevitele, valamint a strandok terhelése szintén fontos tényező. Diffúz telephelyi szennyezésként kerül a vizekbe a mezőgazdasági és egyéb eredetű hulladék. Természetesen az állóvizeket tápláló folyóvizek magas szervesanyag-tartalma is rontja a tavak állapotát.

A felszíni vízfolyások állapotának legjellemzőbb kedvezőtlen adata szintén a túl nagy tápanyag és/vagy szervesanyag-tartalom. A problémás állapot okaként megjelölhető tényezők:

- kommunális szennyvíztelepek, szennyvízbevezetések,
- belvízvezetések,
- halastavi vízleeresztések,
- mezőgazdaságból a szántóföldi műtrágya- és trágyahasználat,
- a tápláló vízfolyásokon érkező túl nagy koncentrációjú hozzáfolyások.

A Duna tápanyagtartalma magas és bakteriológiai szempontból is szennyezett, annak ellenére, hogy egyes paraméterei javultak. A megye víz- és szennyeződés elválasztója a Duna folyam. A Duna – Pest megye északkeleti részét leszámítva – begyűjti a térség összes szennyeződését. A dunai vízminőség monitoring adatai szerint a folyó szennyeződése nem a Pest megyei, Dunába befolyó élővizektől származik. A felszíni vizek minőségének vizsgálatánál külön kell választani a vízfolyásokat és az azokhoz csatlakozó tározókat a bányatavaktól. A Duna jobb parti patakok szennyezőanyag szállítása – a patakok vízminőségét tekintve – nem jelentős. A bal parti vízfolyások közül az Ipoly folyó vízminősége nem állandó, mivel jelentős mezőgazdasági/ipari területeken halad keresztül. Pest megyei szakaszán nincs olyan szennyező forrás, ami a vízminőséget alapvetően befolyásolhatná. A Pesti-síkságról érkező patakok vízminősége fokozatosan javuló tendenciát mutat, az ipari termelés hanyatlásának, az újonnan telepített környezetkímélő technológiáknak illetve a műtrágya kihelyezés csökkenésének köszönhetően.

A Ráckevei-Soroksári Duna-ág (RSD) vízminősége messze nem éri el a kívánatos szintet, amiben a legfontosabb szerepet a Duna vízminősége játssza, amely éppen a beömlésnél, a Kvassay-zsilipnél mutatja a legkedvezőtlenebb értékeket. Ugyancsak rontja a vízminőséget a Dél-Pesti Szennyvíztisztító, illetve az RSD budapesti szakaszán települt ipari üzemekből bevezetett tisztított szennyvíz. A mellékág tervszerű kotrása, illetve revitalizációja ennek javítását is célozza.

A bányatavakban a talajvíz felszíni vízként jelenik meg, aminek minősége felülről és a talajon keresztül szennyeződhet. A fürdésre gyakran használt tavak minőségét többnyire rendszeresen ellenőrzik, de összefüggő adatsorok nem ismertek a bányatavak vízminőségére vonatkozóan. A működő bányák vizeinek minőségét is folyamatosan kell vizsgálni, azonban csak havária következtében van beavatkozási lehetőség. A lassú, fokozatos vízminőség romlás eleinte alig észrevehető, és amikor a szennyeződés a kritikus mértéket meghaladja, a rendkívül költséges beavatkozás már nem tud kellő javulást elérni. A bányák területi elhelyezésének, méretének, termelési technológiájának szabályozatlansága eredményezi, hogy a felhagyott bányák helyén visszamaradt tavak nem alkotnak egységes tórendszert és a talajvíztavak öntisztulása főleg a tófelület nagyságától, a vízmélységtől, illetve ezekkel összefüggésben a víztömegtől függ.

A jelentős ipari üzemek közcsatornás kibocsátással rendelkeznek, ill. szennyvízcsatornával nem rendelkező helyeken saját szennyvízkezelővel és tárolóban biztosítják a szennyvíz szennyezőanyagainak határértékek alá csökkentését és annak elszállít(ta)tását. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs. A jelentősebb közlekedési útvonalak csapadékvíz-elvezetése nem tekinthető jelentős veszélyforrásnak a keresztezett vízfolyásokra nézve.

A mezőgazdasági tevékenységek során jelentős terhelést okoz a szántóföldi növénytermesztés a műtrágyák és növényvédő szerek használata miatt. Az állattartó telepeken keletkező híg és almos trágya megfelelő műszaki védelemmel való tárolása EU-s támogatások felhasználásával egyre több helyen megvalósul. Problémát okoz a keletkező trágyának a földekre való kijuttatása is.

A megye településein számos termálstrand is üzemel (Cegléd, Érd, Nagykáta stb.), amelyek használt termálvizét általában valamilyen felszíni vízfolyás fogadja be. A termálvíz kémiai összetétele és hőmérséklete általában jelentősen eltér a felszíni víztől, pl. a sótartalom akár nagyságrendekkel is magasabb lehet, vagy sokszor gond a fenol illetve a policiklikus aromás szénhidrogén (PAH) tartalom.

A vízminőség alakulását tekintve a szennyeződési folyamat kétirányú lehet a bányatavak esetében is: származhat a bányatába közvetlenül bekerülő anyagtól, mely továbbszivárogva a felszín alatti talajvízbe, azt szennyezi, illetve fordítva is, pl. a környező mezőgazdasági területek talajvízbe és általuk a

bányatóba bemosódó káros anyagaiból. Ezért a bányatavak utóhasznosítását különösen szigorúan kell kezelni és ellenőrizni.

Összességében megállapítható, hogy a felszíni vizeket tekintve lassú javulás érzékelhető, különösen kimutatható ez a Dunánál, ahol ez a nemrég üzembe helyezett központi szennyvíztisztító telepnek és a közlemúltban korszerűsített, valamint bővített két pesti tisztítóműnek is köszönhető. Az egyéb felszíni vízfolyások vízminőség-javulása pedig szintén a folyamatosan és viszonylag eredményesen zajló szennyvízkezelés fejlesztési beruházásoknak köszönhető.

Felszín alatti vizek minősége

A megye vízellátását jelentős mértékben a dunai parti szűrősű kutak biztosítják a Szentendrei- és a Csepel-szigetről. A kavicsrétegen átszűrődött víz minősége nagyságrendekkel jobb, mint a vízfolyásé, ugyanakkor a háttérszennyeződés hatása elhanyagolható mértékű. A szennyvíz-csatornázottság meglévő hiányosságai, illetve a védőidomokon belüli nem megfelelő területhasználat következtében azonban e kutak esetében is egyre többször problémát jelent a vas-, a mangán- és az ammónia-tartalom növekedése, valamint az utóbbi időben megjelent nitrát.

A Dunától távolabbi területeken a vízadó rétegeket a mélyebben (100-200 m) lévő, ún. rétegvizek alkotják. E kutakból nyert víz – általában – közvetlenül, előkezelés nélkül használható ivóvízként. A kutak vízminősége ugyanis nem függ a felszíni vizek állapotától, sem a felszíni szennyeződésektől.

Pest megye területén a mélyfúrású kutakból általában termálvíz is nyerhető. A termálvizek egy részét gyógyászati célra hasznosítják, másrészt üdülés, strandolás eszközeként.

A Budai-hegység területén gyakori a karsztvízből táplált kút vagy vízbázis. A karsztvíz kutak vízhozama ingadozó, mivel a csapadékviszonyok is közrejátszanak a víz utánpótlódásában. A karsztvíz magas mésztartalma miatt a vízellátó rendszerek gyakori cseréjére van szükség.

A talajvíz a megye területén – a hegyvidéki területeket leszámítva – szinte egységesen a felszíntől 2-5 m-en belül jelentkezik. A talajvíz magas nitrát szennyezettsége miatt ivóvízként nem használható, de az általában meglévő egyéb szennyeződések sem teszik erre alkalmassá. A települések beépített területén a talajvíz nagyrészt a kommunális szennyvíz-szikkasztások következtében szennyeződött el. A másik jellemző diffúz szennyezési forma a mezőgazdaság terhelése. A műtrágyák, trágyák, valamint a gyom- és rovarirtó szerek felhasználásának módja miatt a művelt területek alatt sok helyen a nitrát, ammónium és peszticid szennyezés határérték feletti, vagy a határérték közelében van.

Ivóvíz-minőség

A Dunától távolabbi területeken helyi vízgazdálkodási társulások alakultak a vezetékes vízálózat kiépítésére és a vízigények kielégítésére. Az ellátást elsősorban a rétegvizek szolgálják. Pest megye településeinek döntő többsége az érzékeny, illetve a fokozottan érzékeny besorolású a felszín alatti vizek védelme szempontjából, amit a tervezés során és a területhasználatkor figyelembe kell venni. A jogszabályi háttéren kívül a víznyerő kutak védelmére vízbázisok kerültek kialakításra, amelyek fizikai védelme is biztosított. A tilalmak egyértelműen a vízbázisok védelmét, a kutak szennyeződésének megakadályozását célozzák. A tilalmak és védelmek ellenére a vízellátó kutak egy részében arzén és ammónium szennyeződés mutatható ki, amelyek közül az utóbbi emberi tevékenység eredménye. A nem megfelelően épített és működtetett házi szennyvízszikkasztók, illetve a mezőgazdasági termelés túlzott nitrogén műtrágya használatából következően szennyezheti az ivóvíz-bázisokat is. Pest megye települései közül 26 település ivóvize nem felel meg a jogszabályi előírásoknak, arzén és ammónium szennyeződés miatt. Ezek közül 18 település (érintett lakosok száma: 87.326 fő) ivóvizében 0,03-0,01 mg/l közötti arzén koncentrációt mutattak ki. Ezek közül néhány településen az arzén szennyeződés mellett ammónium és vas szennyeződést is tartalmaz az ivóvíz. A megengedett 0,5 mg/l koncentrációnál nagyobb ammóniumtartalmú vízzel ellátott települések közé tartozik a megyéből 8 település (Dömsöd, Pilis, Kocsér, Szentlőrincváta, Tápiógyörgye, Tatárszentgyörgy, Újszilvás, Üllő; érintett lako-

sok száma: 40.025 fő), ahol az ammóniumtartalom mellett két településen (Kocsér, Tatárszentgyörgy; érintett lakosok száma: 3.891 fő) még $>0,05\text{g/l}$ koncentrációjú mangán szennyeződést is tapasztaltak.

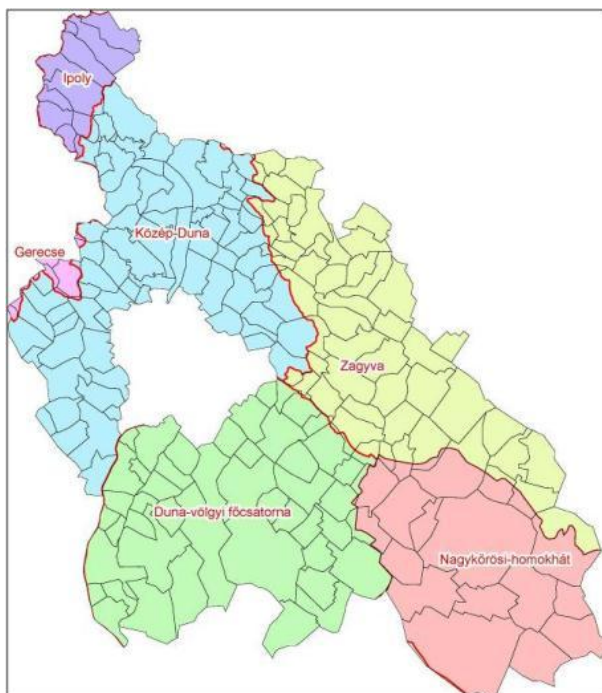
Az ivóvíz szennyezettség problémája négy kistérséget érint a megyében, elsősorban a Ráckevei kistérséget, amelynek 20 települése közül 11 település ivóvize arzénal szennyezett, és egy település (Dömsöd) ivóvizének ammónium tartalma magas. Érintett még a Ceglédi kistérség 6 települése, a Dabasi kistérség 3 települése, valamint a Gyáli és a Nagykátai kistérség 2-2 települése.

A megye településein a szennyvízhálózat kiépült, de a hálózatra való rákötés csak részlegesen valósult meg. Két település van a megyében, ahol a tisztított szennyvíz minősége nem felel meg az előírásoknak: Nagykörös és Ceglédbercel. Ezekon a településeken mechanikai tisztítás után kerül a befogadóba a szennyvíz, illetve a nagykörösi szennyvíztisztító telep biológiai tisztítókapacitása nem megfelelő, rekonstrukcióra szorul.

A feltárt szennyeződések ellenére a megyében egyelőre nincsenek megoldhatatlan ivóvíz-minőségi problémák. Az ivóvízkezelés a szükséges helyeken a vízminőségtől függő módon általában megoldott. A felhasználásra előírányzott talaj-, és parti szűrésű vízkészletek minőségének állandó biztosításához elengedhetetlen a megfelelő hidrogeológiai védőidomok kijelölése és védelme, a hatásterületeken az építési korlátozások elrendelése és szigorú vízminőség-védelmi intézkedések foganatosítása (pl. mentesítés a szennyvizektől, hulladékoktól).

A feltárt szennyeződések ellenére a megyében egyelőre nincsenek megoldhatatlan ivóvíz-minőségi problémák. Az ivóvízkezelés a szükséges helyeken a vízminőségtől függő módon általában megoldott. A felhasználásra előírányzott talaj-, és parti szűrésű vízkészletek minőségének állandó biztosításához elengedhetetlen a megfelelő hidrogeológiai védőidomok kijelölése és védelme, a hatásterületeken az építési korlátozások elrendelése és szigorú vízminőség-védelmi intézkedések foganatosítása (pl. mentesítés a szennyvizektől, hulladékoktól).

A felszín alatti vizek minősége általában jó, mert a szerves anyag szennyezettség mértékét mutató KOIp koncentrációk a térbeni eloszlás tekintetében különbséget nem mutatnak és szignifikáns időbeni változás sem állapítható meg. Az értékek általában 1 mg/l alattiak, ami jó minőségre, vagyis kis-mértékű szerves-anyag szennyezettségre utal. Az ivóvíztermelő kutak vízminőségét továbbra is viszonylag nagyfokú stabilitás jellemzi.

A megye területét érintő tervezési alegységek átnézeti vázlata

Vízkart okozó elemek és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Az Európai Unió 2000/60/EK számmal elfogadott Víz Keretirányelvben (VKI) határozta meg a vízvédelmi politika kereteit, amely a magyar jogrendbe 2003-2004 során került átültetésre. A VKI célkitűzése, hogy a vizek jó állapotát helyreállítsa, megőrizze. Ez a felszíni vizek esetében a kémiai állapoton túlmenően az ökológiai állapotot is jelenti, míg felszín alatti vizeknél a kémiai állapot mellett a mennyiségi állapotot veszi figyelembe. Indokolt esetben a jó állapotnál enyhébb célkitűzés is lehetséges, ekkor a jó potenciál elérése a cél.

VKI szintjén önálló vízgyűjtővel azon vízfelhasználások rendelkeznek, amelyek közvetlenül a tengerbe torkollanak. Így Magyarország teljes területe a Duna vízgyűjtőjén található. Természetesen a tervezési folyamat

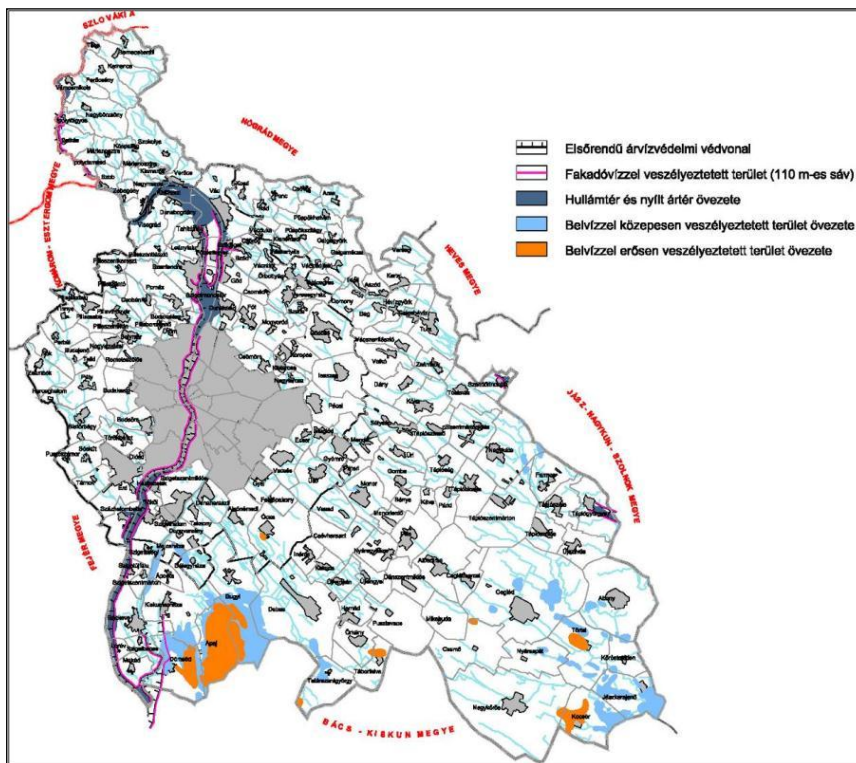
kezelhetőségéhez, az intézkedések végrehajthatóságához a vízgyűjtőt kisebb tervezési alegységekre bontották fel. A problémák, illetve a jelenlegi állapot-felmérése ezeknél a tervezési egységeknél is részletesebb felbontás mellett, úgynevezett víztestenként készült.

A VKI végrehajtásának első lépéseként először az állapot felmérés majd az elérendő állapot meghatározása történt meg minden érintett víztestre. Ezt követően készült el az Országos Vízügytő-gazdálkodási Terv (OVGT), amelyet 2010 májusában kormányhatározattal fogadott el a Kormány (OVGT az 1127/2010. (V.21.) Kormány határozat melléklete).

Pest megye két fő-részvízgyűjtőt (Duna, Tisza), illetve a teljes országot lefedő 42 tervezési alegységből hatot érint:

- 1-7 Gerecse
- 1-8 Ipoly
- 1-9 Közép-Duna vízgyűjtő
- 1-10 Duna-völgyi főcsatorna
- 2-10 Zagyva
- 2-12 Nagykőrösi-homokhát

Vízvár-események, vízrendezés, árvíz- és belvízvédelem

Forrás: KÉSZ Kft.

A Duna és Tisza vízszintje is változó, amely jelentős árhullámokat okoz a hazai folyamszakaszokon. Ezek ellen a szárazföld védelmét biztosítani kell. Ezt részben a természet által kialakított, részben a művi kialakítású védvonal biztosítja. A védvonal a mértékadó árvízszinti árhullámok ellen biztonságos védelmet nyújt a mentett területeknek.

A kisebb folyók-patakok is a vízgyűjtőikről ingadozó terhelést kapnak, amelyek a legkisebb patakon is tudnak árhullámot kialakítani. Az árhullámmal veszélyeztetett vízfolyások menti területek legbiztonságosabb

árvízvédelmét a természet alakította ki, ahol a víz olyan bevágásban halad és akkora a medre, hogy a lefutó vízszint mozgása, az árhullámok nem érik el a terepszintet. Elsőrendű védvonal szerepét töltheti be művi kialakítású, kiépített gát is, amely lehet földgát vagy egyéb vízzáró építmény, melynek korona szintje a mértékadó árvízszint felett van legalább 1-1,3 m-rel.

A Duna vízgyűjtője a budapesti központú KDV-KÖVIZIG-hez, a Tisza, amely közvetlenül nem is halad át a megye területén, csak vízfolyásainak közvetítésével kapcsolódik, annak vízgyűjtője részben a KDV-KÖTIVIZIG, részben a szolnoki központú KÖTI-KÖVIZIG-hez tartozik.

A településeken belüli csapadékvíz elvezetés és a kisebb vízfolyások kezelése a települések Önkormányzati kompetenciájába tartozik, s egyben Önkormányzati feladat a településeken összegyűlő vizek továbbvezetésének a megoldása a VIZIG, illetve a Társulati kezelésben levő befogadókig.

A befogadókba a csapadékvízviszonyok hatására változó vízmennyiségek érkeznek. A változó vízmennyiségek továbbszállításra a megye nagyobb távolságról, nagyobb vízgyűjtőkkel bír, már a megye területére változó vízmennyiséggel érkező vízfolyásokon okoz nagyobb terhelést, így védekezési feladatok is ezen vízfolyásokon jelentkeznek. A tavaszi árhullámok különösen akkor veszélyesek, amikor a tavaszi esők az amúgy is olvadóban lévő hórétegekre esnek, ezzel gyorsítva az olvadást.

Veszélyesebb helyi vízkárok akkor keletkeznek, amikor heves záporokból néhány óra alatt 80-120 mm csapadék esik. A nagyobb vízgyűjtőjű vízfolyásokon komoly vízkárt okozhatnak a kisebb vízhozamú és hosszabb ideig tartó esők is, főleg akkor, ha a vízgyűjtőn a talajrétegek a korábbi esőktől már telítődtek.

A KDV-KÖVIZIG és a KÖTI-KÖVIZIG kezelésű, valamint a Társulati kezelésű befogadók jelentős része korábban – rövidebb szakaszok kivételével – a lezúduló csapadékvizek fogadására, továbbvezetésére megfelelő kiépítettségűek voltak, azonban a karbantartások elmaradása miatt, valamint a növekvő terhelési igények miatt ma már a kiépítettségük elégségesége is vizsgálendő. A KÖVIZIG kezelésű és a társulati kezelésű vízfolyások is a medrének, védművének körülbelül 2/3-a felújításra szorul. A közelmúltban ennek gazdasági háttere hiányzott. A karbantartás elmaradása esetén a lefutó árhullámok időszakában komoly védekezéssel kell az épített környezet védelmét biztosítani.

2005-ben készült el a megye veszély-elhárítási koncepciója és feladatterve, amely foglalkozik a megye víz általi veszélyeztetettségének helyzetével és a vízkárelhárítási feladatok meghatározásával, amely az alábbi három területen határoz meg feladatokat.

Árvízzel való veszélyeztetettség

A megye területén az I. rendű védvonal a mértékadó árvízszint feletti 1,3 m magasságra kiépített védvonal, amelyből az ágazat a megye területén 113,6 km-t tart nyilván. Ebből 94,8 km a Duna menti fővédvonal hossza, amelyből az előírásoknak 9,4 km-nyi hossz nem felel meg az előírásoknak. Az Ipolyt 13,2 km fővédvonal védi, amely megfelel az előírásoknak és a Zagyva megyei szakaszát 5,6 km fővédvonal védi, amely szintén megfelel az előírásoknak.

Árvízvédelmi, belvízvédelmi feladatokkal terhelt területek

Meg kell jegyezni, hogy a Duna mentén II. rendű töltések is vannak, amelyek a kisebb árhullámoknál az árterek, hullámterek egyes részeinek védelmét biztosítják, illetve biztosították. A nyárigátok kezelése elmaradt, üzemelési engedélyük többnyire visszavonásra is került, az egyetlen közülük, amely még kisebb árhullámoknál védelmet biztosít a Fővárosi Vízművek üzemi töltése, amely ugyan megsérült a 2002 évi árvíz alatt, de helyreállították. A többi nyári gát jelenleg nem tölt be védelmi funkciót.

Az árvizektől az épített környezet védelme a védművekkel és megfelelő védekezéssel biztosítható. A vízfolyás medre és védmű hiányában a természetes magaspártokig tartó, a nagy-vízi mederélig nyúló területsáv az ártér, a vízfolyás és az árvízvédelmi mű között elhelyezkedő sáv a hullámtér Ezek magas vízállásnál elöntésre kerülnek.

Az árvízi elöntéssel veszélyeztetett területek, az árterek és hullámterek használatát, azon építési lehetőségét szigorúan korlátozni/szabályozni kell. Az árvízi védekezésre szükséges mentett oldali sávokat a Duna mentén a magaspárt partjától mért 10 m-es sávot, a védművek lábától szintén 10 m-es sávot, a folyók, patakok magas partjától 10 m-es, védművének lábától 10 m-es sávot árvízi védekezésre szabadon kell hagyni.

Fakadóvízzel az elsőrendű védvonal mentett oldali részsűlábától számított 110 méteres sávon belül kell foglalkozni. Ez a sáv kiemelten érzékeny a töltések állékonysága miatt. Magaspárt esetén is figyelembe kell venni, hogy az adott vízfolyás mértékadó árvízszintje alatti műtárgyak, épületek (mélyga-

rázs stb.) az altalaj függvényében fokozzák, illetve kiterjesztik a fakadóvízes veszélyeztetés mértékét. A fakadóvíz veszéllyel a kisebb esésű folyóknál, töltéssel védett vízfolyásoknál, tározók esetében kell foglalkozni. Jelentősége fokozódik az altalaj vízvezető képességének függvényében. Kavicsos, homokos altalaj esetén akár 110 méternél nagyobb távolságban is problémát jelenthet. Az árvízzel együtt mozgó felhagyott vagy üzemelő kavicsbányák esetében ez további védekezést tehet szükségessé.

Árvízi események

A Dunán levonuló árhullámok korábbi évszázadokban is jelentős elöntéseket okoztak Pest megyében is. Az árvizek ellen védelmet nyújtó gátrendszert a XIX. században építették ki, amely a legutóbbi évekig kellő védelmet nyújtott Pest megyében az épített környezet számára. Azóta a nagy árvízi katasztrófák Pest megye területét elkerülték. A nagy dunai árvizek közül az 1954-es a Szigetközt öntötte el katasztrófálisan, az 1965-ös árvíz Mohács térségében okozott katasztrófát. 1991-ben ugyan Súránynál volt gátszakadás, de ott is, és 1999-ben is helyi védekezéssel el tudták kerülni a komolyabb katasztrófát. Így ezeknél a Pest megyén is átfutó árhullámoknál a kiépített védműnek köszönhetően, helyi árvízvédelmi intézkedésekkel a komolyabb károk keletkezését el lehetett kerülni. A 2002-ben és 2006-ban a Pest megyén lefutó árhullámok minden idők mért árhullámainak méretét meghaladták. A 2006-os árhullám mérete a Budapest feletti Duna szakaszon meghaladta a 2002-es mértéket is. Komoly árvízvédekezéssel azonban a katasztrófát el lehetett kerülni. Helyi károk keletkeztek, pl. Sződligeten, de mértéke nem okozott katasztrófát. 2010-ben újabb jelentős árhullám vonult le a Dunán, de ez nem érte el a 2002-es, illetve a 2006-os árhullám méretét. Ezeknél a rendkívüli árvizeknél a védművek kitarlottak, de felülvizsgálatuk igényére felhívták a figyelmet. A töltések legtöbbször az idők során bizonytalan kivitelezési körülmények között épült, még a 40-es évek második felében, azok szerkezetére, építési technológiájára vonatkozó ismeretek nem állnak rendelkezésre. Az elmúlt időszakban a bizonytalan töltés-szakaszokat megerősítették, így megerősítések történtek a Szentendrei és Csepel-szigeten is, amelyek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a nagy árhullámok idején is biztosítani tudták a védelmet.

Az árvízi események azonban újabb, megoldandó gyengeségeket tártak fel. A problémás töltésszakaszok biztonságosabb kiépítése, megerősítése az Új Magyarország Fejlesztési Terv Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Programjának a keretein belül, „Duna Projekt”-ként valósítandó meg. Ezen belül Európai Unió támogatással a Szentendrei-szigeten és a Csepel-szigeten levő védvonal több szakaszán megerősítések épülnek és épülhetnek, a tervek szerint kb. 12 km hosszon. A Projekt keretében az állami tulajdonban levő I. rendű árvízvédelmi védvonalak által nem kellően védett Dunamenti települések számára, a települések árvízvédelmi fejlesztésére vonatkozóan tanulmánytervek készültek, s annak megvalósítása szintén uniós támogatással biztosítható (pl. Sződliget).

Az ezredfordulótól napjainkig tartó időszakban eddig soha nem látott vízkárok sújtották az országot, és benne az Ipoly folyót és vízgyűjtőjét is. A 2000-2010 közötti években az Ipoly folyó vízgyűjtőjén több kisebb-nagyobb árhullám ugyan kialakult, amelyek egy-egy kisebb területet, térséget érintettek (Bernecebaráti, Kemence stb.). A 2010. évben azonban a rekordmennyiségű csapadékokból addig soha nem látott méretű árhullámok sorozata alakult ki a folyón és mellékvízfolyásain. Az Ipoly és a kisvízfolyások vízmércéin szinte mindenhol felülíródtak a korábban mért legnagyobb vízállások, számos helyen súlyos, nehezen kezelhető problémák alakultak ki, a települések kül- és belterületén egyaránt. Letkés térségében a töltéskoronák szintjét meghaladó vízállás alakult ki a 2010. május-júniusi árhullám során. Az ilyen árhullámok elleni védelmet csak a medrek folyamatos karbantartásával, az évszázados gyakorisággal előforduló árhullámok esetén helyi védekezéssel (homokzsákolással) lehet biztosítani.

Belvízzel való veszélyeztetettség

A belvíz a megye síkvidéki jellegű, déli területeit veszélyezteti, ahol a terület topográfiai adottságaiból és geológiai adottságaiból eredően lefolyástalan területek alakulnak ki. A belvízrendszerek vízvezetését nagyrészt mesterségesen épített csatornahálózattal oldják meg. A megye jelentősebb belvízgyűjtő rendszere a KDV-KÖVIZIG területéhez tartozó Gyáli, az Észak-Duna-völgyi, a Ráckevei

Dunamente és az utóbbi időkben a Hajta patak és a Tápió, valamint a KÖTI-KÖVIZIG területéhez tartozó Gerje-Perje és a Körös-éri vízrendszere.

- A Nagykőrösi-homokhát tervezési alegység területén kiterjedt belvív elvezetési csatornahálózat áll rendelkezésre.
- A Körös-éri belvízcsatorna vízgyűjtőjének északnyugati része a Duna-Tisza közti homokhátság nagy esésű területeihez kapcsolódóan már a sík- és dombvidék közötti átmenetet képviseli. A lefolyási viszonyok természetesen, a Tisza magas vízállása idején szivattyúval szabályozott.
- A Gerje és a Körös belvízcsatornák vízgyűjtőjének északi-északnyugati része a Duna-Tisza közti hátságra jellemzően nagy esésű, a többi területen egyértelműen a síkvidéki jelleg dominál.
- A Perje belvízcsatorna vízjárását, a belvizek levonulását elsősorban a Hársas-éri dolinákból kiinduló Perje-felső mellékcsatorna határozza meg, mely a tavaszi hóolvadások, nyári záporok és zivatarok alkalmával a Perjén gondot okozhat.
- A Peitsik-ér vízgyűjtője síkvidéki terület, Tisza-menti öblözetei mélyfekvésűek. Vízjátéka természetes. Az ármentesítések után a belvízvédelem megoldására létrehozott belvízelvezető rendszerek öblözeteket alkotnak.

A Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság által a megyei területrendezési terv számára rendelkezésre bocsátott, belvízzel közepesen, illetve belvízzel erősen veszélyeztetett területek 12 települést érintenek. Ezek a következők: Délegyháza, Majosháza, Ócsa, Csemő, Jászkarajenő, Kocsér, Nagykőrös, Abony, Cegléd, Törtel, Nyársapát, Kőröstetétlen.

Helyi vízkárrendezés

A helyi vízkárrendezés két előfordulási területe a dombvidéki adottságból eredő helyi vízkár és a síkvidéki területen kialakuló vízkár. A jelentősebb hányadot a dombvidéki adottságból kialakuló vízkár jelenti, ahol nagyobb zápor vagy gyors hóolvadás hatására nagy tömegű víz érkezik a vízfolyásba. A hirtelen érkező nagy mennyiségű víz árhullámot okoz olyan vízfolyáson is, amelynek medrében átlagosan alig csordogál a víz.

A vízkár kialakulását a síkvidéki területen is az intenzív csapadék okozza, de levonulása síkvidéken nem gyors, a víz tartósan, mint belvív marad meg a mélyebb fekvésű területen. Úgy a dombvidéki, mint a síkvidéki vízkár előfordulását, illetve előfordulási valószínűségét növeli a beépítés növekedése, a burkolt felületek arányának változása, növekedése. Hatására a lefutó víz mennyisége is nő és a dombvidéki adottságú területen felgyorsul a befogadó vízfolyás eléréséig. A helyi vízkár rendezése az érintett önkormányzat, illetve a befogadót üzemeltető társulat feladata. A patakok-vízfolyások-csatornák döntő hányadának karbantartása hiányos, illetve mederrendezést igényel.

13. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEK ÁTTEKINTÉSE

13.1. Az Európai Unió területfejlesztési elképzelései

13.1.1. EU2020 Stratégia (2010)

Az Európai Tanács 2010 júniusában hagyta jóvá az Európa 2020 stratégiát, amely három, egymást kölcsönösen megerősítő prioritást tart szem előtt: a tudáson es innováción alapuló intelligens növekedést, az erő-forráshatékonyabb, környezetbarátabb es versenyképesebb gazdaságot létrehozó fenntartható növekedést, és a magas foglalkoztatást, valamint szociális és területi kohézió erősödését ösztönző inkluzív növekedést. Az ezek megvalósítását szolgáló kiemelt uniós célok:

- a 20–64 évesek legalább 75%-os foglalkoztatottsága
- EU GDP-je 3%-ának a kutatás-fejlesztésre fordítása
- „20/20/20” éghajlat-változási/energiaügyi célkitűzések (üvegházhatású gázok 20%-os csökkentése, az energiafelhasználáson belül a megújuló erőforrások 20%-os részesedése, az energiahatékonyság 20%-os növekedése)
- az iskolából kimaradók arányának 10% alá csökkentése, ill. az ifjabb generáció 40%-ának felsőfokú végzettsége
- a szegénység kockázatának kitett lakosok számának 20 millióval történő csökkentése.

Magyarország előzetes vállalásai az Európa 2020 stratégia végrehajtására (2020-ig terjedő célkitűzések):

- a 20-64 év közötti népességre vonatkozó foglalkoztatási ráta 75%-ra emelése, vagyis az uniós szintű céllal való teljes konvergencia
- a kutatás-fejlesztési ráfordítások szintjének a bruttó hazai termék 1,8%-ára történő növelése (EU átlag 60%-a), a
- teljes ráfordítási szinten belül a vállalati ráfordítások arányának további növekedésével a megújuló energiaforrások részarányának 14,6 %-os növelése, 10%-os teljes energiamegtakarítás, továbbá az EU emisszió-kereskedelmi rendszeren kívül az üvegházhatású gázok kibocsátásának legfeljebb 10%-os növekedése a 2005-ös szinthez képest
- az oktatással összefüggésben a korai iskolaelhagyók arányának 10%-ra csökkentése, ill. a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának 30,3%-os szintre történő növelése
- a gyermekes családok szegénységi rátájának, a súlyos anyagi nélkülözésben élők, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők számának 20-20%-os csökkentése (az átfedések figyelembevételével,
- a három indikátorral lefedett népesség arányának kb. 5 százalékpontos – mintegy 450-500 ezer fővel, 23,5%-ra történő – csökkentése).

13.1.2. Az Európai Unió Területi Agendája 2020 (2011)

(a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek 2011. május 19-en, Gödöllőn tartott informális ülésen született megállapodás)

„A területi kohézió közös cél egy harmonikusabb es kiegyensúlyozottabb Európa megteremtése érdekében”. A TA2020 célja stratégiai iránymutatások biztosítása a területfejlesztés számára, elősegítve ezáltal azt, hogy a különböző politikákban valamennyi irányítási szinten megjelenjen a területi dimenzió, célja továbbá annak biztosítása, hogy az Európa 2020 stratégia a területi kohéziós elveknek megfelelően valósuljon meg.

Területi kihívások

- a globalizáció erősödő hatásai: a globális gazdasági válságot követő strukturális változások
- az uniós integráció kihívásai es a régiók növekvő kölcsönös függése
- területenként eltérő demográfiai es szociális kihívások, a sérülékeny csoportok szegregációja
- éghajlatváltozás es környezeti kockázatok: földrajzi régióként eltérő hatások

- az energetikai kihívások erősödnek és veszélyeztetik a régiók versenyképességét
- a biodiverzitás csökkenése, a természeti, táji és kulturális örökség veszélybe kerülése

Területi prioritások

- a policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése
- az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, valamint a vidéki és sajátos adottságú régiókban
- a határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja
- a régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása
- a területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében
- a régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása

13.1.3. A területi kohézió Zöld Könyve (2008) és a területi kohézióról szóló 2009. Decemberi konferencia állásfoglalása

- A Zöld Könyv uniós szintű közös gondolkodást indít a területi kohézió kérdéséről, amely a gazdasági és társadalmi kohézió céljainak a területi, földrajzi viszonyok figyelembevételével történő érvényesítése.
- Hozzájárul a gazdaság, a társadalom és a környezet közötti harmonikus, konfliktusmentes kapcsolatok kialakításához a térségeken belül, másrészt az egyes térségek közötti harmonikus és prosperáló gazdasági, társadalmi és környezeti kapcsolatok létrejöttéhez, illetve az anyag-, energia- és tudástránszferencia optimális rendszerének kialakításával az erőforrások hatékonyabb felhasználásához.
- Ösztönzi a térségek belső erőforrásainak feltárását, fenntarthatóságuk megteremtését, helyreállítását, valamint versenyképességük feltételeinek megteremtését, fenntartását.
- Kiemeli az EU egyedülálló településszerkezetéből, vagyis a jellemzően kis- és középvárosi hálózatból adódó sajátos feladatokat, így a gazdasági sűrűségbeli különbségek leküzdését, a távolságok áthidalásával a területek összekapcsolását, együttműködéssel a széttagoltság leküzdését (város-vidék kapcsolat). Ezek megvalósítása többszintű és többszereplős kormányzati tevékenységet tesz szükségessé, horizontális és vertikális koordináció által.

13.2. Országos és térségi stratégiák megyei vonatkozásai

13.2.1. Az Országos Területfejlesztési Konceptió (2005)

A térség egészére, és Pest megyére vonatkozó országos területi célok 2020-ig

A 97/2005 (XII.25.) OGY határozattal elfogadott Országos Területfejlesztési Konceptió célja volt egy olyan harmonikus és fenntartható társadalmi-, gazdasági-, környezeti térszerkezet és területi rendszer kialakítása, amely a helyi adottságokra épülő, saját arculattal és identitással rendelkező térségekben szerveződik, amely szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében nincsenek jelentős területi egyenlőtlenségek. Az OTK kiemelt célja volt a természeti, táji környezet védelme, illetve a közlekedési és egyéb műszaki infrastruktúra fejlesztése a gazdaságfejlesztés, illetve a lakossági igények kielégítése szolgálatában.

A területfejlesztési politika 2005-ben megfogalmazott átfogó céljai 2020-ig

1. Térségi versenyképesség

Hatékony, a növekedés területi terjedését ösztönző térszerkezet kialakítása országos, regionális és egyéb térségi szinteken. A térségi versenyképesség két pillére:

- jelentős gazdasági versenyképességi potenciállal rendelkező, tágabb térségüket dinamizálni képes centrumtérségek megerősítése, a nemzetközi elérhetőség javítása

- valamennyi térség fejlesztésekor adottságaikra, erőforrásaikra és stratégiáikra építve életképes funkcióik megerősítése, erőforrásvonzó képességük javítása.

2. Területi felzárkózás

A kohézió jegyében a társadalmi esélyegyenlőséget sértő, jelentős mértékű és a gazdaság hatékony működését korlátozó legsúlyosabb területi elmaradottságok mérséklése:

- fejlettségükben tartósan leszakadó térségek gazdasági-társadalmi felzárkóztatása, a külső és belső perifériák dinamizálása;
- az alapvető életésélyek feltételeinek biztosítása az ország valamennyi településén;
- a túlzottan egyközpontú térszerkezet oldása.

3. Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem

Régióinknak, térségeinknek olyan fenntartható rendszerekké kell válniuk, amelyek értékeiket, örökségüket, erőforrásaikat és belső összetartozásukat nem csak megőrzik, hanem azokat tovább erősítik, a társadalom, a gazdaság és a természeti-környezeti, kulturális elemek összhangját helyi-térségi rendszereikben az átfogó környezetgazdálkodás és az integrált környezeti tervezés segítségével biztosítják.

4. Területi integrálódás Európába

Az ország európai térbe való integrációjának elmélyítése érdekében szükséges a transznacionális közlekedési hálózatok, a határokon átnyúló gazdasági kapcsolatok, intézményi együttműködések bővítése, Budapest nemzetközi szerepkörének erősítése, valamint gazdasági-innovációs kapuszerep kialakítása Délkelet-Európa felé. A Kárpát-medencébe irányuló kapcsolatok élénkítése érdekében bővíteni kell a határ-menti együttműködések, különös tekintettel a magyarság gazdasági-kulturális integrációjára.

5. Decentralizáció és regionalizmus

A fejlesztéspolitikai és végrehajtási döntések, valamint a fejlesztési források jelentős részét decentralizálni kell. Ennek érdekében fontos a régiók fejlesztéspolitikai szerepének és az ehhez szükséges kompetenciáiknak megerősítése, a regionális identitás erősítésének, a gazdasági és intézményi hálózatok létrejöttének ösztönzése, valamint hosszú távon a regionális demokrácia feltételeinek megteremtése. Ugyanakkor szükséges a kistérségi szint térségszervezési és fejlesztési szerepének megerősítése, ösztönzése.

Az agglomerációra, illetve a térségre vonatkozó országos területi célok 2013-ig

(Mindaz a fejlesztési célrendszer, amelyet az OTK a „versenyképes metropolisz” címen megfogalmaz, nem szűkíthető le pusztán a Budapesti agglomeráció mai területére. Az érvényes Pest megye Budapest kapcsolatrendszerében fejlődő tágabb térségére is, a Börzsönyi, és a Cegléd-Nagykőrös közötti térség kivételével.)

Az OTK megállapítása szerint a budapesti agglomeráció, a fővárossal és az elővárosi gyűrűvel együtt az ország legversenyképesebb területe, az ország legfontosabb kapcsolódási pontja, amely egyedülállóan alkalmas arra, hogy rajta keresztül hazánk egésze bekapcsolódjon az európai, illetve a globális gazdasági, kulturális vérkeringésbe. Az ország egyetlen világvárosaként számos funkciójából adódóan nem a hazai térségekkel, hanem más, elsősorban közép-európai, nagyvárosi térségekkel kell versenyeznie, így versenyképessége, és a többi régióval való együttműködésének hatékonysága alapvetően befolyásolja az ország egészének fejlődési pályáját.

Az alapvető – stratégiai – célkitűzés, hogy ez a nagyvárosi agglomeráció a közép-európai térség meghatározó, a kelet-közép európai térség vezető szervezőközpontja, a Kárpát-medence gazdasági cent-

ruma legyen. Az információmenedzselési és gazdaságszervezési funkciói révén Nyugat-Európa számára a Balkán és részben Kelet-Európa térségének legfontosabb gazdasági értelemben vett kapujává kell válnia. Ehhez elengedhetetlen, hogy nemzetközi téren is vonzó várossá váljon, lakóinak is élhetőbb városi környezetet biztosítson, illetve, hogy képes legyen megosztani a növekedés erőforrásait az ország többi részével.

Az OTK térségre vonatkozó rész céljai voltak

- Budapest gazdaságszervező szerepének megerősítése;
- Budapest kapuvárosi szerepének erősítése;
- a központi szerephez szükséges infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztések ösztönzése;
- a tudás-ipar és a magasan kvalifikált munkaerő megtartó képességének növelése nemzetközi viszonylatban;
- high-tech iparágak és a kiemelkedően magas hozzáadott értéket előállító tevékenységek budapesti koncentrációjának ösztönzése;
- nemzetközi turisztikai és kulturális központ szerepének erősítése;
- az élhető város megteremtése;
- az agglomeráció települései fizikai összenövésének megakadályozása,
- harmonikusan működő agglomerációs rendszer megteremtése;
- közlekedési kapcsolatok modernizációja,
- a fővárosi agglomeráció az országra, annak regionális pólusaira ható kisugárzásának erősítése.

A 2005-ben elfogadott Országos Területfejlesztési Konceptió tartalmát és érvényesülését 2012-ben vizsgálva megállapítható, hogy az OTK érvényesülését – a célok eléréséhez szükséges eszközök meghatározásának hiánya mellett – több tényező nehezítette.

Nem definiálta egyértelműen az OTK az általa használt „téregységeket.” A dokumentum térségünkben tisztázatlanul (és definiálatlanul) keverte a metropolisz térség, és a budapesti agglomeráció fogalmát, amely a későbbiekben nehezítette csapágyvárosokat is magában foglaló nagyobb tér meghatározását – a lényegesen szűkebb tértől (a budapesti agglomerációtól) való elkülönítését – ezek tervezését, illetve a térségi együttműködés kialakítását.

A konceptió célkitűzései között – akkor, az Európai Unióhoz való csatlakozás időszakában – több, olyan mára már irreálisra vált célkitűzést is megfogalmazódott, amelyek elérése még több évtizedes távlatban sem reális (pl. nemzetközi pénzügyi szolgáltató központtá válás).

A térségre vonatkozó célkitűzések között egymásnak ellentmondó célok is szerepelnek (versenyképesség növelése – területi felzárkóztatás) anélkül, hogy azok célterületei differenciáltan és egyértelműen meghatározásra kerültek volna.

Nem alakult ki szoros kapcsolat az OTK illetve az azt követően megfogalmazott és elfogadott regionális és kiemelt térségi koncepcionális célok és a különböző országos és regionális fejlesztési programokban támogatott konkrét fejlesztések között. Ennek következtében a megvalósult fejlesztések csak részben, illetve csak alacsony határfokkal járultak hozzá a hosszú távú stratégiai célkitűzések megközelítéséhez.

A kidolgozás alatt álló új országos területfejlesztési konceptió (Nemzeti Fejlesztés 2020) a Közép-Magyarországi tér megítélése és pozícionálása vonatkozásában nem tartalmaz lényegi változást a hatályban lévő OTK-hoz képest. A térséget – és annak részeként Pest megyét – továbbra is egy Budapest központú gazdasági térként határozza meg.

13.2.2. A Közép-magyarországi régió Stratégiai Terve (2006)

A Közép-magyarországi régió (KMR) fejlesztésének jóváhagyott stratégiai célja:

A Közép-magyarországi régió legyen a minőség elvein nyugvó, élhető, az itt élők számára egészséges, lakó és munkakörnyezetet biztosító, ugyanakkor a fenntarthatósági kritériumokat gazdasági, környe-

zeti és társadalmi vonatkozásban egyaránt teljesítő, kreatív, nemzetközileg is vezető, regionális identitással rendelkező, a Kárpát-medence fő szervező erejét jelentő térség.

Ennek elérését 3 átfogó cél biztosítja.

A Régió gazdasági versenyképességének növelése

A Közép-magyarországi régió vitathatatlan központi helyet foglal el Magyarországon: földrajzi fekvése mellett az élet minden területén vezető pozíció jellemzi. Nagytérségi viszonylatban, a hasonló adottságú nagyvárosi régiókkal összehasonlítva a régió pozíciója már veszélyben van. A régió egésze számára sorsdöntő kérdés, hogy a gazdasági életét meghatározó Budapest milyen szerepet tud betölteni az európai városhálózatban, hiszen a főváros fejlődése az egész régió és az ország jövőjét is meghatározza.

A gazdasági folyamatok kirajzolták azt az érdekeltségi területet, melyben a Régió az ország határain túlnyúlóan regionális funkciókat láthat el elsősorban a vállalati regionális központok letelepedése, az üzleti szolgáltatások, az innováció, kutatás-fejlesztés és logisztikai funkciók terén. A versenyképesség leginkább a tőkevonzó képesség erősödésében, a húzóágazatok kiemelten gyors fejlődésében nyilvánul meg. A versenyképes gazdaság biztosítja azokat az eszközöket, mellyel a gazdasági eredmények ésszerű felhasználásával kialakítható a Stratégia másik átfogó célja az Élhető régió megvalósítása. A régió így alkalmassá válik arra, hogy nemzetközi, európai uniós, politikai, kulturális, gazdasági intézmények települjenek ide, amelyek presztízsükkel és gazdasági, kulturális kisugárzásukkal további fejlődést generálnak.

A társadalmi kohézió erősítése

A társadalom belső békéjének demokratikus eszközökkel történő biztosítása, az igazságosság, a szolidaritás, az esélyegyenlőség és a méltányosság értékeinek érvényesítése a demokráciáról szóló gondolkodás központi kérdése. A Közép-magyarországi régió szuburbanizációs folyamatai olyan népességi változásokat idéztek elő, amelyeket az ellátórendszer nem volt képes maradéktalanul követni. Jelentős hiányok tapasztalhatók a települések és kerületek oktatási intézményi ellátottságában, csakúgy, mint a meglévő intézmények infrastruktúrájának minőségében. A humán közszolgáltatást nyújtó közintézmények (szociális, egészségügyi, foglalkoztatási, kulturális) nem biztosítják kiegyenlítetten, egyenletesen jó minőségben, és a társadalom minden csoportja számára egyformán hozzáférhetően szolgáltatásaikat. A társadalmi kohézió feltételeinek biztosítása egyaránt fontos a másik két átfogó cél a gazdasági versenyképesség és az élhető régió megvalósítása szempontjából.

Az élhető régió megvalósítása

Az élhetőség mindazon tényezők gyűjtőfogalma, amely a régió lakosságának életminőségére kihat. Ezen belül kiemelt összetevők az ember testi és mentális egészségét befolyásoló, környezeti és természeti tényezők. A Stratégia végrehajtásának operatív szintjén a környezetvédelmi szempontok horizontális érvényesítése szükséges. A többpólusú térszerkezet kifejlesztése az egyközpontúsággal szemben, az ehhez szükséges új közlekedési kapcsolatok kiépítése (elsősorban haránt irány), a közösségi közlekedés színvonalának és elérhetőségének nagymérvű javítása, az alternatív közlekedési módok lehetőségeinek megteremtése fontos lépés a Régió lakosságának életminőség javulásához.

13.2.3. Pest megye Területfejlesztési stratégiája és operatív programja (2003)

Pest megye Területfejlesztési Stratégiája és Operatív programja a térség struktúrájának megújítása érdekében az alábbi célokat rögzíti:

Pest megye Budapesttel együtt fejlődő térség, amely a központi helyzetéből fakadó előnyöket maximálisan kihasználja, ezáltal lakossága számára magas színvonalú élet- és munkalehetőségeket nyújt a megye minden térségében egyaránt. A megye tervezési-, tudásbázis-, és partnerség-fejlesztési tevékenységének eredményeképpen a spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés

váltja fel az EU-s elveknek megfelelően, az EU-s támogatási pályázati forrásokat a lehető legnagyobb mértékben hasznosítva.

Pest megye fejlesztésének fő célja csakúgy, mint valamennyi térségi stratégiának, a lakosság életminőségének javítása. Ennek érdekében fel kell oldani a megye fejlődésének fő korlátait, meg kell oldani a fő problémákat.

Pest megye társadalmilag és gazdaságilag heterogén térségében a fő cél eléréséhez hármas út vezet. Egyrészt gyorsítani kell a lemaradó térségek fejlődését, másrészt el kell érni, hogy a szuburbanizáció spontán burjánzása helyett a térség fejlődése tervezetten menjen végbe, ezáltal a jövőben elkerülhető legyen a természeti és települési környezet további degradációja. Ezen túlmenően törekedni kell a megye egésze versenyképességének javítására.

A fenti célok csak akkor érhetők el, ha egyrészt sikerül előbbre lépni a tudásbázis és partnerség fejlesztésében, másrészt külső fejlesztési források igénybevétele válik lehetővé. A tudásbázis erősödésének meg kell jelennie az önkormányzatok vezetési színvonalának javulásában, aminek feltétele a lakosság általános képzettségi szintjének emelkedése. A tudásbázis növekedése megjelenik a gazdaságban, a fejlődés gyorsításában, az innovációban, a piaci rések megtalálásában, azaz a versenyképesség alakulásában. A partnerség erősödése – minden térségi, önkormányzati, intézményi szinten – a feltétele a kiegyenlítésnek, a fejlesztések szétterülésének, azaz hogy ne csak egy-egy hely, személy, intézmény gazdagodjon eredményük segítségével, hanem szélesebb térség, illetve réteg. A partnerség szolgálja továbbá a fejlesztések eredményességét és hatékonyságát. A partnerség révén való előrelépés egyszerre igényel tudati és intézményi fejlesztést.

A megye egészének problémája a forrásszűke. Az EU-s források bevonásával a megye fejlődése meggyorsítható, versenyképessége fokozható, hozzájárul az életminőség javítása átfogó cél eléréséhez. A forrásokhoz való hozzáférés felkészülést igényel, beleértve a tudásbázis fejlesztését és a partnerséget. Az átfogó és speciális célok elérését az ágazati célok megvalósítása szolgálja.

Átfogó cél	Életminőség javítása
Alcélok	Kiegyenlítés – Pest megye periferikus térségeinek felhúzása a fejlettebb kistérségek szintjére Versenyképesség javítása Irányított, tervszerű fejlesztés
Speciális célok	Tudásbázis-fejlesztés Partnerség fejlesztés EU források maximális hasznosítása a fejlődés meggyorsítása érdekében
Ágazati célok	Térségfejlesztés: település, környezet Gazdaságfejlesztés Humán erőforrás-fejlesztés Infrastruktúrafejlesztés

Prioritások/ Intézkedések	Térség- fejlesztés	Gazdaság- fejlesztés	Turizmus- fejlesztés	Humán erőforrás	Infrastruktúrafejlesztés
				Oktatás, egészségügy, szociális	
Speciális fejlesztési programok	Település rehabilitáció	Befektetés ösztönzés	Befektetés ösztönzés, önkormányzati fejlesztés	Fizikai infrastruktúrafejlesztés	Közlekedésfejlesztés
	Térségi zöldterület fejlesztés	KKV fejlesztés	Vállalkozásfejlesztés	Szolgáltatásfejlesztés	Közmű-környezetfejlesztés

Intézményfejlesztés
Tudásbázis fejlesztés
Partnerségi programok

13.2.4. Pest megye Struktúráterve (2002)

Pest megye Struktúráterve a térség struktúrájának megújítása, integrált fejlesztésének megvalósítása érdekében az alábbi fő elveket, célokat rögzíti:

Pest megyének, mint (Budapest) Régió fejlesztésének – mint minden térségfejlesztésnek – a fő célja az, hogy az itt élők számára magasabb szinten újratermelje az életkilátásokat. A Stratégia készítése során kidolgozott forgatókönyvek lehetővé tették az egyes megoldási lehetőségek összehasonlító értékelését. Ezek során kikristályosodtak olyan közös értékek is, amelyek bármely forgatókönyv esetében is meghatározó döntési hátteret, irányelvet jelentenek egyrészt a fejlesztéspolitika kialakításához, a forgatókönyvek közötti választáshoz vagy a hibrid forgatókönyv kidolgozásához illetőleg a megvalósítás során az egyes projektjavaslatokhoz való viszony meghatározáshoz, vagy / és projekt-meghatározáshoz.

- Meghatározó elv a versenysztratégiára való áttérés, a regenerációs vagy átalakítási stratégia bevezetése. Ez azt jelenti, hogy az eddigi konszolidáció mellett (azt meghaladva) be kell vezetni azt a dinamikát, létre kell hozni azokat a struktúrákat, amelyek a térbeli versenyképesség érdekében átalakítják, újjáalakítják, azaz új pályára állítják, a tér belső munkamegosztási viszonyait: a megyei, regionális (térbeli) gazdaságnak az új gazdaság igényei szerinti struktúraváltása, a térgazdaság modernizálása és dinamizálása érdekében.
- A gyors pozícióba kerüléshez ki kell használni az átalakulás impulzusát, annak kioltódása (kb. 6 – 10 év) előtt átfogó térségi innovációra van szükség, a térég "piacra vitelének", összetett és kiszámítható befektetési helyszíneként történő kialakítása érdekében. Tehát az átalakítás nagy programokkal egyszerre és távlatosan kell történnjen, amelybe mint átfogó keretbe kellene illeszkedjenek a mikro-innovációk, megújítási és minőségjavítási akciók. A főcsoport a strukturális regeneráció a jövő érdekében való átfogó szerkezetátalakítás kell, hogy legyen.
- A térségmegújítás alapvetően két pilléren kell nyugodjon: a gazdasági regeneráció, megújulás, fejlesztés illetőleg az életminőség fejlesztése, a társadalmi regeneráció. Ezek között a pillérek között létrehozható együttműködés, interakciók fogják Pest megye, a régió újjászületését lehetővé tenni. A pillérek közötti szerves együttműködés, egymásra épülő és iteratív fejlődés a gazdasági regeneráció igényei által hajtott. A hajtóerőt a tér gazdaságának modernizációja és ezzel párhuzamosan a társadalmi szükségletek kielégítése teremti meg. E dilemmában a koncepció a voksát a gazdasági regeneráció primátusa mellett teszi le. A társadalmi regeneráció igényelte forrásokat a gazdasági regeneráció által látja előteremthetőnek. Ezért a makro-innovációkra fordított struktúra átalakító erők fogják a mikro-innovációk, minőségjavítások forrásait kitermelhetni. (Egyébként a mikro-innovációra, életminőség-javításra fordított forrásfelhasználás okán a nagy strukturális átalakítás elmaradna, megőrződne a régi centrális struktúra, ami a hálózatok iránti igényt nem tudva kielégíteni a térség gazdasági megújulásának korlátját jelentené, fenntartva a korábbi kiszolgáltatottság, függőség (térségi kiszákmányolás) viszonyait.
- A vidék illetve a város fejlesztése közötti dilemmát a koncepció úgy fordítja le, hogy a dilemma a nagytérségi (egyben egyetlen entitásként) vagy a kistérségi (mikro-agglomerációs) kooperációk mentén oldható-e fel sikeresebben. Mivel mindkettőnek vannak előnyei és hátrányai, a koncepció egyértelmű választásra nem kényszerít, mégis az eddigi egyedüli nagytérségi kooperáció (Budapesti Agglomeráció) mellett bevezeti a mikro-agglomerációs kooperációk javaslatát. Ezzel egyben kifejezve, hogy a hibrid, azaz a megyei/régiós fejlődés elősegítése érdekében nagyprogramként a mikro-agglomerációkat helyzetbe hozva kell a nagytérségi

struktúrákat fejleszteni. Ez az új típusú centralizáció (decentralizált koncentráció, vagy monopolcentrikus fejlesztési struktúra) egyszerre hozza helyzetbe a nagyvárost és a régiót (megyét).

- Végül részben a fentiekkel is összhangban irányelvve emelte a koncepció a térségi/regionális munkamegosztást az eddigi konkurencia helyett. Ez annyit jelent, hogy oly módon kell a térség struktúráit meghatározni, hogy azok egy kemény külső nagyvárosi konkurenciaharcban együtt integráltan egymást erősítve jobb eséllyel vegyék fel a versenyt. A belső konkurenciaharcot kiküszöbölve a város (Budapest) is sokkal hatékonyabban vagy költséghatékonyabban fog tudni fejlődni és a térségi munkamegosztás következtében gyorsabban lehet eredményes a befektetési helyszínek közötti versenyben, mint csupán önmagában.

A „trend folytatódik” forgatókönyve

Ez a forgatókönyv abból a feltételezésből indul ki, hogy az elmúlt évtizedben regisztrált folyamatokhoz, változásokhoz (trendekhez) képest a következő (években) évtizedben nem történik olyan alapvető irányváltás, amely a megye térstruktúrájának (településhálózatának, térszerkezetének, terület-felhasználásának) alakulását a jelenleg ismert trendtől és fejlődési iránytól eltérően befolyásolná.

A gazdaságorientált forgatókönyv (a „konszolidáció”)

A gazdaságorientált forgatókönyv a térség fejlesztésének olyan változatát képviseli, amelynek keretében az alapvető cél Budapest és Pest megye nemzetközi versenyképességének biztosítása. Ez a forgatókönyv egy rövid távú (5-10 év) operatív cselekvést jelent, nem elhanyagolható eszköztárral abban az átmenetben, amelyben a mai trendből középtávon (10-15 év) a poli-centrikus gazdaság felé el lehet mozdulni annak érdekében, hogy hosszútávon (15-20 év) a fenntartható fejlesztés realitásai is cselekvés-közelbe kerülhessenek.

Az „információgazdasági átalakulás” forgatókönyve (Policentrikus „új gazdaság” fejlesztés)

Míg az előző elővárosi fejlesztés forgatókönyve elsősorban a meglévő magisztrális infrastruktúrákra és a globális gazdaság felkelhető keresletére alapozza a fejlődést, addig a hozzá egyébként térbeli szervezésében hasonló mono-policentrikus fejlesztési forgatókönyv sokkal inkább a kaleidoszkópszerűen sokszínű tér térrészeiben élő emberekre, munkaerőre, gazdaságra, vállalkozásokra, illetve azoknak – az „új gazdaság”-nak – az információs- és tudástársadalom igényeinek a helyzetbe hozására épül. E forgatókönyv szerint a munkaerőnek a helyben tartására olyan pólusok alakulnak ki, amelyek egy kis-táj népességének, egy mikro-agglomerációnak biztosítanak munkaalkalmat.

A fenntartható struktúra forgatókönyve

A „Pest megye light / fenntartható fejlődés” forgatókönyv alapvető célja egy, az életminőséget, az ehhez tartozó környezeti és szociális stabilitás elérését középpontba állító fejlesztéspolitika felvázolása, ahol a gazdaság fejlesztése a célok elengedhetetlen tartozéka, de egyértelműen az előbb vázolt célok elérésének eszközeként, nem pedig önmagáért való célként megfogalmazva. A belső struktúra aktív fejlesztésével, tanulóképességének fokozásával kell egyensúlyban tartani a térség felszívóképességét, adaptációs képességét a külső változásokkal. A fejlődésnek harmonizálnia kell a környezeti értékek megtartásának az igényével.

13.2.5. A Budapesti agglomeráció területfejlesztési tervei (2007)

A Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Konceptiót a Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács (BAFT) 2007-ben elfogadta, azt egyeztetésre és jóváhagyásra megküldte a Kormánynak, amely azonban nem döntött annak elfogadásáról. A Konceptió célrendszere azért fontos Pest megye számára, mert az tudatosan nem szűkítette le mondanivalóját az agglomeráció mai határai által lehatárolt területre, hanem a budapesti várostérség egészére fogalmazott meg – más ismert területfejlesztési

konceptiók tartalmához képest talán kevésbé konkrét és kevésbé részletesen kimunkált, de iránymutatásában világos – célokat.

A Konceptiója megállapította, hogy a fejlődés egyik legfőbb gátját továbbra is a kiegyensúlyozott térszerkezet hiánya jelenti. Ezért ez a konceptió a területfejlesztésben kiemelkedő jelentőségű feladatnak tekintette a térszerkezet fejlesztését, egy a térség adottságaival, értékeivel, potenciáljával és távlati jövőképével egyaránt harmonizáló kiegyensúlyozott és strukturált térszerkezet kialakítását.

A Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Konceptiójának legfőbb mondanivalója az, hogy Budapest és a körülötte lévő agglomerációs gyűrű együttműködő térségként fejlődhet a legjobban. Ez nem adminisztratív város-kibővítést, vagy egyesítést jelent, hanem arról szól, hogy a Budapestről a budapesti agglomerációra (metropolisz-térségre) való hangsúly-átolódásnak elsősorban a fejlesztés koncepcionális elemeiben kell megjelennie. A gazdaság- és területfejlesztési politika választása, hogy kialakul-e egy modern metropolisz-térség Budapestből és az agglomerációs gyűrűjéből, vagy a nagyváros dinamizmusának visszafogásával a folyamatok egy sokkal decentralizáltabb, strukturálatlanabb, és a nagyvárosi fejlődés konfliktusait feloldani képtelen útra terelődnek.

Ahhoz, hogy a térségnek ezek a szerepei a legnagyobb hatékonysággal működjenek, a konceptió megállapításai szerint az alábbiakra van szükség:

- a várostérségnek koordinált, harmonikus és vonzó kiépítésére, a különböző funkciók optimális elhelyezésével;
- a térséghez a fejlett nyugat-európai térből és a globalizálódó világból közvetlenül idevezető infrastruktúrák, kapcsolatok, intézmények fejlesztésére, a „kapu” szerep optimális kiépítésére;
- a térségből a nagyrégió felé vezető kapcsolatok (és ezeknek az országon belüli városok/régiók felé vezető részletei) kiépítésére, fejlesztésére, a „híd” szerep kiépítésére.

A konceptió célkitűzése volt, hogy ebbe a cseretérbe elsősorban innovatív funkciók, fejlesztéssel foglalkozó stratégiai beruházók/részlegek jöjjenek. A budapesti agglomeráció részleges pénzügyi központ, kereskedelmi centrum, a nagy nemzetközi vállalatok elosztó és piacszerző helye szeretne lenni, ahol erős az információ feldolgozás és közvetítés, jelentős az oktatás és a kultúra szerepe. Mindezen funkciók kielégítésére a metropolisz terének összehangolt, magas szintű életminőséget lehetővé tévő, a természeti környezetet megőrző és a társadalom kiegyensúlyozott átalakulását célzó fejlesztése a cél.

A konceptió kiemelt célként fogalmazta meg 2007-ben a kiegyensúlyozott térszerkezet fejlesztését az alábbi alapelvek szerint:

- mennyiségében és minőségében is megfelelő területkínálat biztosítása
- a fejlesztések területi koncentrációja az urbanizált területekre,
- a szabad területek megfelelő hasznosításának megtalálása és azok ilyen irányú fejlesztése, a Zöldövezet filozófiája szerint.

13.3. Pest megye 20 ezer főnél népesebb városai településfejlesztési célkitűzéseinek összefoglalója

Az összeállítás célja Pest megye legnagyobb városai fejlesztési célkitűzései összefoglalása Pest megye készülő területfejlesztési konceptiója megalapozásához.

A megye hosszú távú területfejlesztési célkitűzései meghatározásához nélkülözhetetlen a legnagyobb – többnyire térségközponti – városokban megfogalmazott, a helyi és térségi érdekeket kifejező, a helyi településfejlesztési célkitűzéseket megfogalmazó dokumentumok ismerete, ezek alapján a közös elemek és a közös érdekek meghatározása. A hivatkozott települések súlyát az is jelzi, hogy ezekben él a megye lakosságának harmada.

Pest megye 20 ezer főt meghaladó népességű települései:

⇒ Érd (65.034 fő)

⇒ Dunakeszi (39.869 Fő)

⇒ Cegléd (37.865 fő)	⇒ Szentendre (26.363 fő)
⇒ Vác (35.158 fő)	⇒ Nagykőrös (24.625 fő)
⇒ Szigetszentmiklós (35.012 fő)	⇒ Gyál (23.714 fő)
⇒ Gödöllő (31.837 fő)	⇒ Dunaharaszti (20.607 fő)
⇒ Budaörs (28.329 fő)	⇒ Vecsés (20.348 fő)

Pest megye 20 000 főnél népesebb településeinek célkitűzései az önkormányzatok által elfogadott – utoljára az elmúlt években, az Integrált Városfejlesztési Stratégiák (IVS) készítése során újrafogalmazott – településfejlesztési célkitűzések összefoglalásával ismerhetők meg. Az összeállítás a jóváhagyott IVS-ek szövegelemeiből építkezik, annak érdekében, hogy hiteles kép rajzolódjon ki az érintett városi települések problémái kezelésének helyben megfogalmazott megoldásairól, valamint a városfejlesztés jóváhagyott stratégiai céljairól és operatív feladatairól.

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
	ÉRD
<p>Érd, mint regionális és lokális szolgáltató és szabadidő központi funkciót ellátó kertváros, egy mikro-regionális információs, szolgáltató-transzfer, szabadidő és turisztikai központ</p> <p>Városi PÓLUS-sá válás, lokális szolgáltatói szerep</p> <ul style="list-style-type: none"> új élettechnológiák elhelyezése, versenyképes kertvárosi, elővárosi milió <p>Minőségi lakókörnyezet</p> <p>Mikrotérségi központ:</p> <ul style="list-style-type: none"> A város mikro-térségi szerepének erősítése és a központi, közvetítő városi szerep 	<p>Erős helyi gazdasággal rendelkező település, mely elsősorban a szolgáltatások, kereskedelem, ipar és logisztika erősítésére törekszik, melynek gazdasága mindenkor kihasználja helyi adottságait és a térségi helyzetéből adódó lehetőségeket, a meglévő és fejlesztendő területi és infrastrukturális adottságokat. A térséggel együttműködő olyan helyi gazdaságra van szükség, amelynek különböző méretű egységei egyaránt képesek alkalmazkodni a változó piaci, kereskedelmi, szolgáltatói és gazdasági, valamint környezeti követelményekhez, ahol jó befektetni.</p> <p>Gazdaságilag, társadalmilag egyaránt fenntartható emberi léptékű kertvárosias település; megfelelő életminőséget biztosító, lakható város. E stratégiai cél elérése érdekében kiemelt feladatok:</p> <p>Érd legyen a térség szabadidő bázisa, alapozva a vízparti és természeti környezet adottságaira, kihasználva az ezzel létrehozható Duna-parti térségi vonzerőt. A stratégiai cél elérése érdekében kiemelt feladat: a tudatos, a vízre alapozott szabadidő fejlesztés a térségben. Hosszútávon egyfajta „kontra-dunakanyar” kialakítására van szükség.</p> <p>A kistérség, térség idegenforgalmi (konferencia-, szolgáltató) és sportközponti szerepe.</p> <p>A kistérség, térség, turisztikai és sportközpontja, a térség mikro-térségi központja.</p> <p>A térség egyik erős intézményi és igazgatási központja, amely kitörési lehetőséget biztosít a város számára, mindenkor kihasználva hagyományait, lehetőségeit, meglévő és fejlesztendő adottságait, a rendelkezésre álló forrásait.</p>
	DUNAKESZI
<p>Agglomerációs alóvárosból váljon élő várossá</p> <p>Legyen fenntartható, szolgáltató város, Budapest északi városkapuja</p> <p>Dunakeszi legyen egy élhető, otthonos, egyedi természeti, környezeti adottságait használó, gazdaságilag stabil, magas szolgáltatói színvonalat nyújtó város.</p>	<p>Infrastruktúra fejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> Közműfejlesztés Közlekedésfejlesztés <p>Gazdaságfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> A gazdasági versenyképesség megőrzése A meglévő vállalkozások megtartása Működésük hosszú távú biztosítása, a feltételrendszer javítása <p>Épített környezet fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> Városcsopontok

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
	<ul style="list-style-type: none"> • Épített értékek védelme • Meglévő lakóterületek minőségi környezeti fejlesztése • Új lakóterület fejlesztés nagy zöldfelülettel • Meglévő lakótelep minőségi fejlesztése <p>Természeti környezet fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kedvező zöldfelületi adottságok megtartása • Kedvezőtlen tendenciák megállítása • Jobb környezeti állapotjellemzőkkel rendelkező települési környezet kialakítása <p>Városlakók identitás-tudatának emelése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Találkozóhelyek, városi közösségi terek fejlesztése <p>Ellátás, szolgáltatás színvonalának emelése</p> <ul style="list-style-type: none"> • bölcsődei és óvodai férőhely fejlesztés • egészségház fejlesztés • uszoda megépítése • városi Művelődési Ház működtetése <p>Turizmus fejlesztése</p>
<p>A városfejlesztés stratégiai céljai:</p> <p>I. Cegléd távlatban legyen Dél-Pest megye erős helyi gazdasággal rendelkező regionális központja, amely a városban és vonzáskörzetében élő mintegy 50 ezer fő számára munkalehetőséget, teljes körű és magas színvonalú városi szolgáltatásokat, a nagyobb térségben élők (mintegy 80 ezer fő) számára pedig – Nagykőrössel, Kecskeméttel munkamegosztásban és együttműködésben – felsőfokú szolgáltatásokat nyújt.</p> <p>II. Cegléd távlatban legyen olyan – szép – alföldi kisváros, amely mintegy 40 ezer ember - XXI. századi követelményeknek megfelelő életminőséget biztosító - vonzó otthona, olyan, ahol jó élni és olyan város, amely egyaránt biztosítja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az egészséges életkörülmények, • a lakás, • a megélhetés, a jövedelemszerzés (a munka lehetősége, elérhetősége illetve haszna), • a városi színvonalú integrált ellátás, • a helyi és térségi gazdaság követelményeinek megfelelő – a munkaerőpiaci igényekhez illeszkedő – képzés és továbbképzés • a kulturálódás, • az egészséges életmód • és a városi biztonság <p>feltételeit és lehetőségét minden polgára számára.</p> <p>III. Cegléd távlatban is legyen hosszútávon is fenntartható, emberi léptékű település, amely táji-, természeti-, települési- és társadalmi környezetével harmóniában fejlődik, ahol a területek urbanizálása és a helyi gazdaság fejlesztése miatt esetenként bekövetkező többletterhelés és a környe-</p>	<p>CEGLÉD</p> <p>Az I. stratégiai cél érdekében cél és kiemelt feladat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a város elérhetőségének javítása: az S-8 megvalósításának támogatása, • az É-D-i tengely várost elkerülő szakaszának megvalósítása, • a vasút fejlesztése, hozzá kapcsolódva a logisztikai funkciók erősítése, • a lakónépesség számának stabilizálása, a csökkenés megállítása a városfejlesztés komplex eszközeivel • a munkahelyteremtés, a térségi foglalkoztatás bővítése, melynek folyamán Cegléd gazdasági és gazdaságszervező központtá, a térség gazdaságának meghatározó gerjesztőjévé, a térségen belüli gazdasági együttműködés egyik szervezőjévé, támogatójává válik. • Cegléd a környék oktatási központja: ennek fenntartásához szükséges a képzés minőségének javítása, az iskolaválasztási lehetőségek további növelése, a „félfelsőfokú” képzés feltételeinek megteremtése. • Cegléd a kórházfejlesztéssel valamint a termál és gyógyfürdőfejlesztéssel váljon a régió egésze meghatározó jelentőségű egészségmegőrző és gyógyító centrumává. • A kereskedelmi-, szolgáltatási ellátás jelentős bővítése. E cél szolgáltatásban kiemelt feladat: a városközpont területi kiterjedésének bővítése, a jelenlegi funkciók továbbfejlesztése, a termálfürdő fejlesztéséhez kapcsolódva a turizmus idegenforgalomhoz kapcsolódó szolgáltatások bővítésének elősegítése. • A városi alközpontok funkcióinak bővítése elsősorban a helyben lakók alapfokú – lakóhelyhez közeli – szolgáltatásainak javítása érdekében. <p>A II. stratégiai cél szolgáltatásban kitűzött célok és feladatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Értéknövelő város és közlekedésfejlesztés: <ul style="list-style-type: none"> - az országos közlekedési rendszereket a város érdekeinek megfelelően formálja - illeszkedik a nagytávú országos fejlesztési elképzelésekbe - a fejlesztést a negatív környezeti hatások minimalizálásával oldja meg - a városi hálózat továbbfejlesztésével szolgálja a differenciált közlekedési igényeket valamint a környezetminőség javítását,

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
<p>zet átfogó fejlesztése során bekövetkező biológiai aktivitás és terhelhetőség növekedése összhangba kerül.</p> <p>IV. Cegléd legyen - a kialakult térszerkezeti adottságok keretei között – korszerű és fejleszthető szerkezetű, tagolt település (kisváros), ahol az egyes építmények és létesítmények – azon túl, hogy beilleszkednek az épített környezetbe – a használati értékükön túl építészeti értéket is képviselnek, hozzájárulnak a települési környezet pozitív irányú formálásához.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - a gyalogos terek bővítésével és a parkolási rend újragondolásával szolgálja a kellemes, élhető, lakható és biztonságos város céljait. • Differenciált – a lakást építők, fejlesztők igényeinek megfelelő – lakóterület-fejlesztést, lakásépítést valósít meg, illetve támogat. • Előnybe részesíti a város belső tartalékának feltárását, a beépítési intenzitás kismértékű növelését mindaddig, amíg az nem jár a város belső részein a kialakult – és megőrzendő – építészeti karakter elvesztésével és ameddig biztosítható a teleknagyság és a beépítés közötti megfelelő arány. • A korábban épült lakótelepek a lakások iránti differenciált igények miatt – várhatóan még évtizedekig szolgálják a bennük lakók igényeit. Ezért revitalizációjuk – az erre vonatkozó országos programokhoz kapcsolódva – támogatott. • A város külterületén ott támogatott a tanyás térségek fejlesztése, új – lakást is tartalmazó – tanyák (gazdaságok) építése, ahol ez a mezőgazdasági művelés és a szorosan hozzá kapcsolódó tevékenységek miatt indokolt, illetve ahol biztosítható a szolgáltatások elérhetősége. <p>A III. stratégiai cél érdekében cél és kiemelt településfejlesztési (és településrendezési) feladat a környezetállapot megóvása, tudatos javítása, az értéknövelő környezetfejlesztés, amely</p> <ul style="list-style-type: none"> • megóvja és továbbfejleszti a természeti környezeti értékeket, • megakadályozza az intenzitás indokolatlan növekedését, • új erdőterületek, mezővédő erdősávok kijelölésével és megvalósításával számol, • megfelelő környezetet biztosít a városlakók, fejlesztők, vállalkozók számára, • az új fejlesztésekhez olyan kiszámítható feltételrendszert állít, amely egyaránt alkalmas a tevékenység gazdaságosságának környezeti terhelésének meghatározására ugyanakkor környezetkímélő megoldások alkalmazására ösztönöz.
VÁC	
<p>Vác város hosszú távú jövőképe és átfogó céljai szerint:</p> <p>Vác hangulatos, nyitott kisváros, a Dunakanyar bal partjának szellemi, ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi központja.</p> <p>A városfejlesztés stratégiai céljai: Vác város lakosága életminőségének javítása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vác fenntartható fejlesztésének elősegítése • Vác kistérségi központ szerepének erősítése • Vác, mint a Dunakanyar és az észak – déli folyosó központi elemének fejlesztése 	<p>Humán erőforrás fejlesztés megvalósítása, az oktatási infrastruktúra fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vác diákvárosi, iskolavárosi funkciójának erősítése, kiteljesítése. • A humán erőforrás-fejlesztés és a foglalkoztatási szint emelése a munkanélküliek és az inaktív népesség munkaerőpiacra való visszatérésének lehetővé tételével, főleg a munkahelyteremtés eszközével. • Felnőttképzés: az egész életen át tartó képzéshez szükséges tárgyi és szellemi infrastruktúra feltételeinek megteremtése. <p>A közlekedési infrastruktúra fejlesztése</p> <p>Vác központi szerepéből adódóan elengedhetetlen a közlekedési infrastruktúra fejlesztése azért, hogy a város a régió szellemi, kereskedelmi és idegenforgalmi központjává nőjön, és ezáltal megtartsa vonzerejét a térségben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vác és Gödöllő közlekedési kapcsolatának fejlesztése • az M2 szélesítése, valamint a Duna-menti nyomvonalhoz kapcsolódva a Vác és Gödöllő közötti regionális kerékpárforgalmi kapcsolat kialakítása • új Duna híd építése. <p>Duna Program huszonöt Duna parti település együttműködésében Elemei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a természeti környezet védelme,

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
	<ul style="list-style-type: none"> • a Dunakanyar turisztikai, kulturális értékének növelése, • a váci Duna-part elhanyagolt területének rendezése, a Duna park koncepció, • a térség természeti-turisztikai vonzerejének növelése egy vízisport centrum fejlesztése. <p>Gazdaságfejlesztés</p> <p>Cél a város földrajzi helyzetéből, közlekedési lehetőségeiből és ipari tradícióiból adódó potenciálok környezetkímélő kihasználása annak érdekében, hogy a város a Dunakanyar egyik ipari centruma maradjon. Eszközei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az ipari és kereskedelmi infrastruktúra fejlesztése, • valamint a távmunka támogatásában határozódtak meg. <p>A közszolgáltatási rendszer fejlesztése</p> <p>Városi közműfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megújító városfejlesztési folyamat részeként a sok tekintetben hiányos közművek fejlesztése, egy infrastrukturális koncepció készítése, amely mérlegeli a megújuló energiafajták felhasználási lehetőségeit. <p>Közlekedésfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • A város megújított fő terének használatát segítő felszín alatti központi parkoló létrehozása, amely lehetővé fogja tenni a gyalogos zóna kiterjesztését, a parkolás kiszorítását a szűk belvárosi utcákból. • A központi pályaudvar és környékének rendezése (intermodális csomópont), a város elővárosi helyzetéből fakadó helyzet megteremtése – peronositás, a P+R rendszer kialakítása, a pályaudvar környezetének rendezése, a pályákkal párhuzamos közlekedési rendszer kialakítása, az új buszállomás elhelyezése. • További helyi közlekedésfejlesztési cél a lokális kerékpárhálózati rendszer kialakítása, amely behálózza az egész várost és több helyen kapcsolódik majd a regionális rendszerhez. <p>A városrészek rehabilitációja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az alulhasznosított és leromlott városrészek felújítása nemcsak az épített környezet minőségének javítása szempontjából fontos, de jelentős hatása lesz szociális téren is. • A város központi közterületei köz terévé – közhasználatú, életeli területté – alakítsa, az „alközpontok fő tereinek” kiépítése. • A várrekonstrukció folytatása összefüggésben a Duna-park fejlesztésével, illetve a városháza tömbjének új funkciókkal való gazdagításával. <p>Panel program</p> <p>Az elmúlt rendszerben épült, mára már elavult építészeti megoldásokat felvonultató panel házak felújítása, az energiateljesítmény racionalizálása.</p> <p>Barnamezős beruházások elősegítése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A barnamezős, jelenleg alulhasznosított területek fejlesztése a helyi gazdaságfejlesztési program keretében. <p>Információs társadalomfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vác célja az elektronikus ügyintézés kialakítása. <p>Városi környezet és életminőség: Vác kulturális és szociális irányultságainak kiteljesítése</p> <ul style="list-style-type: none"> • a városi hagyományok ápolása és újak teremtése a polgári öntudat megőrzése.

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
	<p>Humán és szociális infrastruktúra fejlesztése a biztonságos, jó közérzetet nyújtó városi környezet megteremtése a polgárok számára,</p> <p>A környezet védelme</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fenntartható fejlődés szolgáltatásban a környezet védelme a természeti és épített környezet, valamint a városkép védelme érdekében, • erdő- és zöldprogram véghezvitele, • környezetbarát és hatékony hulladékgazdálkodás kialakítása, • valamint egy hosszabb távú öko-város koncepció kidolgozása.
SZIGETSZENTMIKLÓS	
<p>Központi funkciójú tartalmi elemekkel rendelkező, fejlett humán infrastruktúrára támaszkodva magas színvonalú oktatási, kulturális, és szociális, valamint igazgatási szolgáltatásokat nyújt a város és térségének lakói számára.</p> <p>Szolgáltató intézmények koncentrált jelenléte, a közösségi élet a helyi identitás erősítésének generálására a város lakosságának jelentős része helyben, vagy az agglomerációs hurokban dolgozik, a szolgáltatásokat helyben veszi igénybe.</p>	<p>Komplex társadalmi kommunikáció, erősödő városi identitás pozícionálása, a városlakók kötődésének megteremtése a város, mint áru „értékesítése”. A hagyományokhoz való kötődés ártérkelése a régebb óta itt élők és az új beköltözők számára differenciálható szigetszentmiklói identitástudat kialakítása.</p> <p>Tematikus célok:</p> <p>Szigetszentmiklós gazdasági vezető szerepének megtartása és igazgatási vezető szerepének kialakítása a kistérségben Szigetszentmiklós gazdasági vezető szerepének megtartása és igazgatási vezető szerepének kialakítása a kistérségben</p> <p>Komplex városi arculatfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szigetszentmiklós városi arculatának fejlesztése, szolgáltatási színvonalának növelése, szabadidős, kulturális jellegének erősítése • Élhető kisvárosi környezet – agóra funkció – kialakítása <p>Magasan képzett helyi kötődésű lakosság</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helyi identitás megteremtéséhez alkalmas hardware elemek kialakítása • Identitás-erősítő és versenyképes oktatás-fejlesztési komplex program a jövő nemzedéke számára <p>Természeti környezet emberközpontú fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szigetszentmiklós környezetének védelme • Turisztikai szolgáltatások pozícionálása • Táj-, természeti potenciál fenntartható fejlesztése és kihasználása <p>Minőségi, többpólusú városi közlekedés</p> <p>Szigetszentmiklós külső és belső közlekedési kapcsolatainak fejlesztése, az élhető városközpont megteremtése érdekében</p>
GÖDÖLLŐ	
<p>A városfejlesztés stratégiai célja: Ökovárossá válás, azaz a környezeti (ökológiai), a gazdasági (ökonómiai) és a társadalmi értékek fenntartható egyensúlyának biztosítása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Városi központ funkciók megerősítése, vonzerő növelése • Humán közszolgáltatások fejlesztése • Helyi gazdaság minőségi fejlesztése • Közösségi terek humanizálása • Környezeti értékek fenntartható hasznosítása és gazdagítása
BUDAÖRS	
<p>Budaörs jövőképe, hogy a minőségi szolgáltatások városává váljon a köz- és az egyéb városi szolgáltatások terén egyaránt. A város jövőjét a meglévők</p>	<p>A városfejlesztés kiemelt célkitűzései:</p> <p>Életminőség-javítás</p>

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
<p>mellett a magas hozzáadott értéket termelő vállalkozásokra tervezi alapozni. A város szeretné elérni a „több, mint bevásárlás” megítélést, és a helyi lakosokon túl, részben a környék (főváros) lakosai számára is megfelelő kikapcsolódási, rekreációs lehetőségeket nyújtani, a hozzá tartozó igényes szolgáltatásokkal együtt.</p> <p>A cél tehát a gazdaság, a társadalom és a helyi épített (infrastrukturális) és természeti környezet élhető egyensúlyának megteremtése, fenntartása, ezen belül: az életminőség javítása az infrastrukturális fejlesztések, az intenzív gazdaságfejlesztés együttes, összehangolt és egymást erősítő fejlesztése.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A kiskereskedelmi vállalkozások minőségének javulása • A szociális és közszolgáltatások bővülése ill. minőségjavítása • A kulturális intézményhálózat bővülése • Zöldfelületek bővülése, minőségjavulása • Közbiztonság javulása <p>Infrastruktúra-fejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tudás intenzív vállalkozások számának növekedése • Felsőoktatási intézmény megtelepedése • Idegenforgalmi rendezvények és vállalkozások meghonosítása <p>Intenzív gazdaságfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az utazási idő csökkenése (Budaörs-Bp.) • A gépkocsival ingázók számának csökkenése • A kerékpáros közlekedési hálózat kiépülése • Megújuló energiaforrások használata
SZENTENDRE	
<p>Szentendre legyen egy olyan mikro-regionális központ, mely kulturális gazdagságával, művészeti hagyományával, természeti szépségeivel, a kistérségi együttműködéssel sajátos, mediterrán jellegű városarculatát erősíti, vonzerejét növeli. Szentendre stratégiai célja régi fényének visszaállítása és megőrzése. Másik fogalmazva a páratlan örökség megújítása, fenntartható hasznosítása a 21. század igényeinek megfelelően, annak érdekében, hogy Szentendre egy érdekes, egyben otthonos város legyen.</p> <p>Egy fenntartható, mediterrán hangulatú városi környezet és szolgáltatásrendszer kialakítása, mely egyaránt szolgálja a helyi és kistérségi lakosokat, valamint a turistákat úgy, hogy e három célcsoport igényeit egymással és a természeti-történelmi környezettel összhangban, szinergikusan elégíti ki.</p>	<p>Komplex minőségi turizmusfejlesztés</p> <p>„Látogatóbarát város” – „A kultúra városa”</p> <p>A turizmus Szentendre fontos meghatározó bevételi forrása, különösen a kulturális turizmus terén Szentendre hazánk emblematis város, és nemzetközi szinten is elsősorban öröksége és mai napig élő hagyományai, a szentendrei művészet és művésztelep ismertek. Szentendren a kultúra nem csak a „falakon belül” jelenik meg, az utcákat járva nap, mint nap észlelhető a művészváros hangulata. A sajátos gasztronómiai hagyományok, a sokféle nép konyháját ötvöző konyhaművészete is külön értéke a Dunakanyar gyöngyszemeként ismert város komplex kulturális kínálatának..</p> <p>Élhető és fenntartható városi környezet kialakítása</p> <p>„Megújuló város” – „Zöld város”</p> <p>E tematikus cél keretében arra törekszik a város, hogy a városi infrastruktúrát, és az épített környezetet úgy fejlessze, hogy az a város lakóinak igényeit 21. századi színvonalon, rugalmasan kiszolgálja, de közben a természeti környezetet minél kevésbé terhelje, megőrizze a jövő generációja számára. E komplex tematikus cél részévé kell tenni a lakosság szemléletformálását is.</p> <p>A város szellemi és gazdasági tőkéjének növelése</p> <p>„Kreatív vállalkozóbarát város” – „Okos város”</p> <p>Ez a tematikus cél foglalja össze azokat a tematikus részcélokat, melyek a város gazdasági és kulturális életének szellemi, szervezeti és gazdasági alapját jelentik. Elsősorban az oktatás és a gazdaság fejlődéséhez vezető részcélokat foglalja össze, mert az oktatás a város jövőbeli gazdaságának megalapozója.</p> <p>A város térségi támogató szerepének megerősítése</p> <p>„Kistérségi szolgáltató központ” – „Együttműködő közösség”</p> <p>A minőségi közszolgáltatások, a szabadidős kínálat és a szolgáltatói szektor fejlesztése. Ezeknek mind térben, mind időben könnyen elérhetővé tétele a kistérség és a város lakóinak életminőségét javítja és erősíti a város szerepét, funkciógazdagságát.</p>
NAGYKŐRÖS	

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
<p>„Nagykörös az optimális élettér”</p> <p>A városfejlesztés prioritásai:</p> <p>Működő gazdaság, foglalkoztatás – a megélhetés alapfeltétele</p> <p>Színvonalas városi szolgáltatások, és környezet– a megélhetés minősége</p> <p>Összetartó közösség – kisközépvárosi társadalmi közeg</p>	<p>A városfejlesztés stratégiai céljai és programjai</p> <p>I. Biztonságosan működő gazdaság elősegítése, modern üzleti környezet megteremtése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hagyományos agrárgazdaság sikereinek újjáélesztése, közös termelési, feldolgozási és értékesítési rendszer kidolgozása, termékvédjegy bevezetése • Többfunkciós mezőgazdaság kialakítása, az agrár-környezetgazdálkodás innovatív elemeinek bevezetése • Turisztikai értéklánc kialakítása • Ipari fejlesztések (ipari park, nagy beruházások) és a mikro-, kis- és középvállalkozói szektor megerősödésének elősegítése <p>II. Az emberi erőforrásokkal való gazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A biztonságosan működő gazdaságnak megfelelő munkaerő képzése, aktivizálása • A lakosság rekreálódásának biztosítása a munkaerő megújulásához • Közösségformáló programok <p>III. A környezet és infrastruktúra, mint gazdasági hajtóerő, és a környezet, mint élettér fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktúra javítása a lakosság szolgálatában – sürgős beavatkozást igénylő problémák, ill. tervszerű végrehajtás • Infrastruktúra javítása a gazdasági környezet fejlesztése szolgálatában – kapcsolódva a modern üzleti környezet megteremtéséhez és az innováció átvételéhez • Közlekedési és elérhetőségi feltételek fejlesztése • Épített környezet fejlesztése és megőrzése, tervszerű zöldfelület-gazdálkodás • A természeti környezet megóvása és fejlesztése <p>IV. Az önkormányzati fejlesztések hatékonyságának növelése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fejlesztésorientált vagyongazdálkodási tervezés • Területi kohézió javítása – aktívabb részvétel a térségfejlesztésben, kistérségi szerepkör kialakítása • A város kapcsolatrendszerének aktivizálása – partnerség a fejlesztésekben • Kommunikáció javítása – belső és külső kommunikáció a lakosság szolgálatában és a gazdaság szolgálatában
<p>A városfejlesztési stratégia alapja: a fenntarthatóság elve mentén, dinamikusan fejlődő gazdaságra és helyi identitástudatra alapozott értékteremtő urbanizáció.</p>	<p>GYÁL</p> <p>Urbánus kistérségi központ kialakítása</p> <p>Gyál célja, hogy fenntarthatóan működő, a táji-, természeti-, települési- és társadalmi környezetével harmóniában fejlődő kisvárossá váljon, amelynek egyrészt beépített területei a központban kisvárosi, a lakóterületeken kertvárosi jellegűek; másrészt a gazdasági tevékenységek és a lakófunkciók területileg szeparáltak; továbbá a városközpont irányítási, közszolgáltatási és kereskedelmi funkcióit tekintve megfelel a város és a kistérség lakosai által támasztott igényeknek.</p> <p>Társadalmi egyenlőtlenségek feloldása, társadalmi kohézió megteremtése</p> <p>Gyál mintegy 25 ezer ember otthona. Cél, hogy a város a közép-magyarországi régió hasonló adottságú városaival legalább azonos színvonalon biztosítja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a lakás, • a munka, • az integrált közszolgáltatások, • az egészséges életkörülmények és életmód,

JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉLOK	TEMATIKUS CÉLOK
	<ul style="list-style-type: none"> a kultúra és szabadidő eltöltés feltételeit, és elérhetőségét minden polgára számára. <p>A lakosok igényeivel összhangban történő fejlesztések arra ösztönzik a város lakóit, hogy aktívan, a város további fejlődése iránt elkötelezve vegyenek részt a helyi döntések alakításában.</p> <p>Versenyképes helyi gazdaság fejlesztése: Cél: a gazdaság stabilitásának növelése, a geoföldrajzi helyzetből származó kivételes potenciálok hasznosítása, a fejlesztési területek alulhasznosításának megakadályozása. A város növekvő vonzereje a helyi kötődésű kis- és közepes vállalkozások számának és eredményességének, versenyképességének javulásában is jelentkezzen. A program célja ennek erősítése a város gazdasági fenntarthatóságának biztosításához</p>
<p>Dunaharaszti független, önálló identitással rendelkező, dinamikus és fenntartható módon fejlődő gazdasággal rendelkező sokszínű kisváros.</p>	<p>DUNAHARASZTI</p> <p>A városfejlesztés célkitűzései:</p> <ul style="list-style-type: none"> Térségi szerepkör – a régió kapuja szerep erősítése A városias településszerkezet kialakítása: városrészek megfelelő definiálása A városi főtér és helyi alközpontok kialakítása, zöldfelületek növelése Rekreációs területek megfelelő módozatú kialakítása, természeti területek rehabilitálása, fenntartható turizmus kialakítása Ipari területek vertikális, fenntartható fejlesztése A gazdaság fejlesztéséhez kapcsolódó humánerőforrás-fejlesztés Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése helyi és kistérségi szintű igények kielégítése okán Magas szintű kultúra és közművelődés lehetőségének biztosítása kistérségi együttműködéssel A szociális biztonság megteremtése

A városfejlesztés célrendszereinek és prioritásainak áttekintése alapján meghatározhatók azok a közös elemek, amelyek – más-más megfogalmazásban – szinte valamennyi városfejlesztési dokumentumban fellelhetők. Ezek:

- A városfejlesztés és fenntartás gazdasági bázisának megteremtése, illetve erősítése a helyi gazdaság fejlesztésével;
- A helyi identitás erősítése;
- A városok élhetőségének, a népesség ellátottságának javítása, a szolgáltatások bővítése, az életminőség javítása;
- Az oktatás fejlesztése;
- A közlekedés fejlesztése a munkahelyek és a szolgáltatások elérhetőségének javítása érdekében;
- Funkcióbővítő városrehabilitáció, környezetfejlesztés, közterületrendezés;
- A városok térségi szerepkörének erősítése (különösen azokban a városokban, amelyeknek gyenge a térségi szerepe, kialakulatlanok a térségközponti intézmények);
- A környezet védelme és fenntartható fejlesztése.

13.4. Pest megyét is érintő szomszédos és egyéb kiemelt térségek területfejlesztési terveinek Pest megyére vonatkozó üzenetei

Jelen koncepcióval párhuzamosan készülnek a szomszédos megyék területfejlesztési koncepciói, ezért a Pest megyére vonatkozó célokat az érvényben lévő és a készülő koncepciók ismert anyagai alapján lettek összefoglalva, kiegészítve a megyei területrendezési tervek Pest megyét érintő terveivel.

Nógrád megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A 2011-ben készült Nógrád megyei területrendezési terv hangsúlyozza az OTK 2020-ig megfogalmazott céljait, mely szerint: az ország európai térbe való integrációjának elmélyítése érdekében szükséges a transznacionális közlekedési hálózatok, a határokon átnyúló gazdasági kapcsolatok, intézményi együttműködések bővítése; a Kárpát-medencébe irányuló kapcsolatok élénkítése érdekében bővíteni kell a határ-menti együttműködések, különös tekintettel a magyarság gazdasági-kulturális integrációjára; de nem tervezi a Pest megyével való kapcsolat erősítését.

Továbbra is számít a megye nyugati részén, a Pest megyei Duna-szakaszon kitermelt parti szűrésű vízre, amely biztosítja az ivóvízszükséglet jelentős részét.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban Nógrád megye székhelye, Salgótarján Budapest térszerkezeti összefüggésrendszerének megfelelően csapágyvárosként kap szerepet a főváros körüli belső városgyűrűben. Ettől a szereptől várja – állami segítséggel – a következő évtizedben a budapesti városrégiótól északkeletre eső, határon átnyúló fejletlenebb területekre is ható gazdasági fejlődést.

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„A gyorsforgalmi úthálózat elemei

- M2: Budapest (M0) – Vác – Rétság – Hont – (Szlovákia) (a TEN-T hálózat része),
- M21: Hatvan (M3) – Salgótarján.

A főúthálózat elemei

- 2. sz. főút: Budapest – Dunakeszi – Vác – Rétság – Hont – (Szlovákia),
- 21. sz. főút: Hatvan (3. sz. főút) – Salgótarján – Somoskőújfalu – (Szlovákia),
- 22. sz. főút: Bánk (2. sz. főút) – Balassagyarmat – Salgótarján (M21),
- 23. sz. főút: Bátonyterenye (21. sz. főút) – Tarnalelesz (25. sz. főút).

Az út a TEN-T európai úthálózat Kelet-Európa észak-déli kapcsolatait erősítő Budapest – Besztercebánya – Katowice – Varsó útvonalának része lesz. Tervezett csomópontok Nógrád megye területén (Pest megye közelében):

- 2. sz. főúton Szendehely és Nőtincs között;
- 2. sz. főúton Rétság térségében;
- a tervezett Rétság – Gyöngyös főúton Rétság térségében;
- 22. sz. főúton Rétság térségében;

Országos törzshálózati vasútvonalak:

- Aszód – Balassagyarmat – Ipolytarnóc – (Szlovákia)

Vasúti mellékvonalak

- Vác – Balassagyarmat

Országos kerékpárút törzshálózat Pest- és Nógrád megyét érintő elemei

- 2.A: (Szlovákia)– Szob – Kemence – Balassagyarmat – Szécsény – Salgótarján – Cered – Ózd – Bánréve – Aggtelek – Jósvafő – Szalonna – Hidasnémeti – Gönc – (A 4. sz. Tiszamente kerékpárút Gönc és Sátoraljaújhely közötti szakasza)– Sátoraljaújhely – Pácín – Záhony – Zsurk – Lónya – Vásárosnamény – Tarpa – Szatmárcseke – Tiszacsécse – Tiszabecs – (Ukrajna)

Térségi kerékpárút–hálózat elemei

- Kemence – Hont – Drégelypalánk – Ipolyszög – Balassagyarmat
- Nagymaros – Kóspallag – Diósjenő
- Vác – Szendehely – Berkenye
- Acsa – Kálló – Palotás – Jobbágyi”

Heves megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A 2013-ig tartó időszakra készült Heves megye területfejlesztési koncepciója is a saját gazdasági és természeti adottságaira, valamint a főközlekedési útvonalak mentén gyorsan elérhető régióközpontok piacára, logisztikai bázisára építi fejlődését, erősödését.

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„Nemzetközi – Pest és Heves megyét érintő - közlekedési folyosók

- V. sz. „Helsinki közlekedési folyosó”: M3: M0 Budapest – Hatvan – Füzesabony – Emőd – Tisza-híd – Polgár – Görbeháza – Nyíregyháza – Vásárosnamény – Tisza-híd – Barabás térsége – (Ukrajna)
- Alternatív útvonal a nemzetközi tranzitforgalom számára: M8: M65/M8 kereszteződés – Dunaújváros – Duna-híd – Kecskemét – Szolnok – Füzesabony

Pest és Heves megyét érintő gyorsforgalmi utak

- M8 sz. gyorsforg. út: (Ausztria) – Rábfüzes – Veszprém – M7 keresztezése – (M65 keresztezése – Dunaújváros) – Duna-híd – Szolnok – Füzesabony

Pest és Heves megyét érintő főutak

- 3. sz. főút Budapest – Hatvan – Gyöngyös – Füzesabony – Mezőkövesd – Miskolc – Szikszó – Encs – Tornyosnémeti – (Szlovákia)
- 31. sz. főút Budapest – Nagykáta – Jászberény – 33. sz. főút Dormánd

Nagysebességű vasútvonalak (a „Helsinki folyosók” hazai szakaszai)

- V. sz. folyosó: Murakeresztúr – Budapest – Nyíregyháza térsége – Záhony – (Eperjeske)

Nemzetközi törzshálózati fővonalak (A1)

- Budapest – Hatvan – Miskolc – Nyíregyháza – Záhony”

Jász-Nagykun-Szolnok megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A hatályban lévő koncepció a regionális és térségi együttműködések erősítését célozza meg a gazdaság és közlekedés számtalan területén, mert a korábbi időszak tapasztalata rámutatott arra, hogy a regionális és térségi együttműködések sokkal hatékonyabban tudják az érdekeiket érvényesíteni, kezdeményezéseiket végigvinni, és a hazai illetve EU-s támogatásokat igénybe venni, mint a területileg elszigetelt és magukra utalt közösségek. A regionális és térségi együttműködések erősítését szolgáló – Pest megyét is érintő – legfontosabb feladatokként a következőket sorolja fel:

- A Szolnoki kistérség és a Tiszaug kapcsolatainak fejlesztése Kecskemét és Pest megye felé;
- A Jászágó kapcsolatainak erősítése Heves és Pest megye szomszédos térségei felé;
- Az M4-es és M8-as gyorsforgalmi utak megvalósítása nyomán adódó nagytérségi kapcsolatok kialakítása.

A koncepció szerint a budapesti agglomeráció relatív fejlettsége továbbgyűrűzésének hatása mind a Szolnok-Kecskemét várostérségre, mind pedig Jászberény-Hatvan-Gyöngyös térségére közvetlen hú-

zó hatással lesz. Szolnok-Kecskemét vonzáskörzetében egy versenyképes nagyvárosi agglomerálódó térség alakul ki.

A készülő koncepció helyzetfeltárása elsősorban Budapesttel és a főváros várostérségével, illetve agglomerációjával, az elővárosi térséggel való kapcsolatát elemzi a gyorsforgalmi közlekedési adottságok és lehetőségek szempontjából. Mivel a megyében nincsenek jelentős vonzású, kisugárzó energiájú városok, a szomszédos Pest megye elszívó hatását kivédhetetlennek ítéli meg.

Pest megyével szomszédos – gazdaságilag a legerősebb – Jászberényi kistérséget a budapesti agglomeráció kisugárzás-vonzása eléri, sőt a Pest megyei kapcsolatai is erősek, elsősorban Nagykáta és Aszód felé. Szolnok városi térségének vonzó hatása is átnyúlik Pest megyébe. Amellett, hogy a közlekedési kapcsolatai a budapesti agglomerációval igen kedvezőek, sok évtizede jelen van a térségben a korszerű munkakultúra, a jól képzett munkaerő. Szolnok és térsége versenyképességéhez még mindig (bár csökkenő mértékben) hozzájárul a közlekedés-földrajzi elosztószerep.

A megye elérhetőségének érdekében Pest megyét is érintő – közös – fejlesztési szándékok:

Gyorsforgalmi úthálózat

- A 4. számú főút hiányzó Pest megyei szakaszainak négy-nyomtávosítása és gyorsforgalmi úttá fejlesztése;
- A Szolnokot északról elkerülő M4-es autópálya megépítése az új Tisza-híddal a magyar-román országhatárig, a megyét érintően Abony–Fegyvernek és Fegyvernek–Püspökladány ütemekre bontva;
- Az M8-as gyorsforgalmi út megépítése Szolnok-Veszprém-Ráabafüzes között, először a Szolnok-Kecskemét szakasz megvalósításával;
- A megye északi fele és az M3-as autópálya közvetlen összeköttetésekének bővítése;
- Az M8-as gyorsforgalmi út Szolnok-M3-as közötti szakaszának megvalósítása.

Főúthálózat fejlesztése, elkerülő utak építése

- A 4.-es és a 44.-es számú főutak fejlesztése, hiányzó települési elkerülő szakaszainak megépítése;
- A másodrendű főutak teherbírásának növelése és a települési elkerülő szakaszok kiépítése.

Vasúti fővonalak rekonstrukciója

- A páneurópai IV. számú folyosóhoz kapcsolódó vasútfejlesztés (Budapest-Szolnok-Békéscsaba) és a 100.-as számú (Budapest-Szolnok-Nyíregyháza) vasúti fővonal rekonstrukciója.

Bács-Kiskun megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A megye hatályos területfejlesztési koncepciója az „általános” fejlesztés stratégiai irányát a tranzit szerepkörre építi, azaz a Duna folyam tengelyére, a Bécs-Budapest-Belgrád komplex fejlesztési tengelyre (közút, vasút), valamint a határmentén jelentkező új lehetőségek feltárására. Bács-Kiskun megye számára meghatározó fontosságúak a vízrendszerek (a Duna és a Tisza tengelye, vízváltástójukon a Homokhátság) problémái, amely megoldásához szükség van a komplex vízgazdálkodás új alapjainak megteremtésére, de a táji-történeti határokon átnyúló sokoldalú társadalmi kapcsolatok lehetőségeinek kihasználására is, elsősorban Pest és Csongrád megyével.

A koncepció szükségesnek tartja a megye valamennyi fontos közútjának, vasútvonalának (különösen a Budapest-Kelebia vasúti fővonalnak) a sürgős fejlesztését, a közös közúti-vasúti hidak használati problémáinak megszüntetését és a városok elkerülő útjainak kiépítését.

A turizmus terén is fejleszteni kívánja kapcsolatait a fővárossal és szomszédos megyékkel – különösen Pest megyével – annak érdekében, hogy a korábbi egyoldalú „Budapest-Kecskemét-Bugac csomag” helyett olyan programok kerüljenek kialakításra, amelyekkel a vendégeket több napig, esetleg egy-két hétig is a területen lehet tartani. Az üdülés-idegenforgalom területén a Duna-menti "idegenfor-

galmi folyosó", valamint a szomszédos (Pest megyei) idegenforgalmi attrakciókhoz való kapcsolódást tartja meghatározónak. Ehhez kapcsolódóan a terv a polgári légiforgalomban a Pest megyei Kiskunlacháza repülőtérének kialakítása kapcsán is fellendülést vár.

A megyei rendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„Főúthálózat elemek

- 5 sz. főút: (Budapest – Dabas) – Kecskemét – Kiskunfélegyháza – (Szeged – Röske – Szerbia)
- 441. sz. főút: (Cegléd (4. sz. főút) – Nagykőrös) – Kecskemét (445. sz. főút)
- 51. sz. főút: (Budapest) – Kalocsa – Baja – Hercegszántó – (Szerbia)

Tervezett nagysebességű vasútvonal

- (Ausztria és Szlovákia – Hegyeshalom és Rajka – Budapest [Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér]) – (Röske és Kübekháza – Szerbia és Románia) (IV. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- (Cegléd) – (Szeged)
- (Budapest) – Kelebia – (Szerbia)

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

- (Budapest) – Lajosmizse – Kecskemét

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalakhoz kapcsolódóan:

- Bácsalmás – Csikéria – (Szerbia – Röske és Szeged – Nagylak – Románia) összeköttetés,

Országos kerékpárút törzshálózat

- 6. Alsó-Dunamente kerékpárút (6-os jelű Euro Velo [®]): 6. A: (Budapest – Dunaharaszti – Taksony – Dunavarsány – Majosháza – Ráckeve – Dömsöd) – Dunavecse – Dunaegyháza – Solt – Dunapataj – Ordas – Dunaszentbenedek – Uszód – Foktő – Fajszt – Baja – Szeremle – Dunafalva – (Mohács – Kölked – Horvátország)
- 32. Jászok, kiskunok földje kerékpárút: (Jászberény – Cegléd – Nagykőrös) – Kecskemét – Bugapusztaháza

Térségi kerékpárút-hálózat

- Tass – Kunszentmiklós – Kunpeszér – (Dabas)
- Kiskunfélegyháza – Városföld – Kecskemét – Lajosmizse – Felsőlajos – (Budapest)
- Tiszakécske – (Nagykőrös)

A megyei területrendezési terv javasolja az OTRT felülvizsgálatakor a törvényben rögzíteni a Duna-Tisza csatorna megépítését. Ennek megvalósítása a kapcsolódási pontok miatt jelentős előrelépést jelenthetne az Alföld vízmegtartása és szabályozása, a vidékfejlesztés, az öntözés és a turizmus terén is.

Fejér megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A hatályos megyei koncepció többször hangsúlyozza a külső és belső integrációk és együttműködések fejlesztését. A külső kapcsolatok erősítését a közlekedési, földrajzi adottságokra építi, amelyek a megyét egyfajta „híd” szerepre predesztinálják, és ami a hazai valamint a nemzetközi innovációs tengelyekhez való kapcsolódásának lehetőségeit adják.

A terv támogatja a Budapestet délről elkerülő, a különböző tranzit útirányokat összekötő vasútvonal kiépítését a tranzitszállítások gyorsítása, a budapesti vasúthálózat tehermentesítése érdekében.

A megyei rendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„Gyorsforgalmi utak

- M1: Budaörs (M0) – Győr – Hegyeshalom – (Ausztria) (a TEN-T hálózat része)
- M11: Ercsi térsége (M6) – Zsámbék – Keszthely – Esztergom – (Szlovákia)
- M6: Budapest (M0) – Dunaújváros – Szekszárd – Bóly – Ivándárda térsége – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)
- M7: Törökbálint (M0) – Székesfehérvár – Siófok – Balatonszentgyörgy – Nagykanizsa – Letenye – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)
- M8: (Ausztria) – Szentgotthárd térsége – Veszprém – Enying térsége – Sárbogárd térsége – Dunaújváros – Kecskemét térsége – Szolnok – Füzesabony térsége (M3) (a Szentgotthárd és Szolnok közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

A főúthálózat elemei

- 1. sz. főút: Budapest – Tatabánya – Tata – Komárom – Győr – Mosonmagyaróvár – Hegyeshalom – (Ausztria)
- 6. sz. főút: Budapest – Dunaújváros – Szekszárd – Pécs – Barcs – (Horvátország)
- 7. sz. főút: Budapest – Székesfehérvár – Siófok – Nagykanizsa – Letenye – (Horvátország)

Új főúti kapcsolatok

- Szabadegyháza (62. sz. főút) – Adony – Ráckeve – Dabas – Újhartyán (M5)

Tervezett nagysebességű vasútvonalak

- (Ausztria és Szlovákia) – Hegyeshalom és Rajka – Budapest [Ferihegy] – Röske és Kübekháza – (Szerbia és Románia) (IV. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)
- (Horvátország) – Gyékényes térsége – Budapest [Ferihegy] – Záhony térsége – (Ukrajna) (V. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- Budapest – Hegyeshalom – (Ausztria)
- Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr – (Horvátország)
- Budapest – Pécs

Az országos vasúti törzshálózat tervezett eleme a transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalakhoz kapcsolódóan:

- A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom, Kibbér, Mór, Bodajk, Székesfehérvár, Pustaszabolcs, Ercsi, Szigetújfalu, Áporka, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas, Újhartyán, Pustavacs, Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna-híddal

Országos kerékpárút törzshálózat

- 7. Délnyugat-magyarországi kerékpárút-7. A: Budapest – Biatorbágy – Etyek – Nadap – Sukoró – Pákozdi – Székesfehérvár – Balatonfőkajár – Siófok – Szántód – Balatonföldvár – Balatonlelle – Balatonboglár – Fonyód – Keszthely – Sármellék – Zalakaros – Nagykanizsa – Kaszó – Nagyatád – Berzence – (Horvátország)

Térségi jelentőségű kerékpárutak

- Felcsút – Bicske – Zsámbék (Pest megye),
- Biatorbágy (Pest megye) – Mány – Tata (Komárom–Esztergom megye),
- Budapest – Érd (Pest megye) – Velence,
- Érd (Pest megye) – Dunaújváros – Dunaföldvár (Tolna megye) – Paks (Tolna megye) – Mohács (Baranya megye)“

Komárom-Esztergom megye területfejlesztési koncepciója, területrendezési terve

A 2007-2013 közötti időszakra szóló Területfejlesztési Konceptió általános célként fogalmazta meg, hogy szeretne – a társadalmi és környezeti értékek megóvása mellett a határ-menti helyzetét kihasználva – húzóerejévé válni régiójának, és összekötő kapocsá válni Dél-Szlovákia, a Nyugat-Dunántúl északi része és a Budapest-környék pilisi, dunakanyari tájak felé is.

A terv fontosnak tartja a Budapest-Bécs közlekedési útvonal adta lehetőségeket. A közlekedésből (utazás, áruszállítás) eredő környezeti terhelések mérséklését – együttműködve Pest megyével és a fővárossal – elsősorban az M1 autópálya, az 1-es, 10-es és 81-es főközlekedési utak, valamint a Budapest – Hegyeshalom vasúti fővonal menti települések vonatkozásában tervezi megvalósítani.

A határ menti és régióközi együttműködések fejlesztése érdekében Komárom-Esztergom megye a két előd-vármegye Duna-jobbparti területeiből szervezett közigazgatási egységek felé, a mai Dél-Szlovákiához (Észak-Komárom és Érsekújvár, illetve Párkány és Zseliz térsége) nyit. A „történelem főutcáján”-ak nevezett Buda(pest) – Bécs irányú kapcsolatokat is kitüntettként szerepelteti, mert a győri, pannonhalmi, szigetközi térségek felé, illetve a fővárosi agglomerációhoz (Zsámbéki medence, Pilis, Dunakanyar) a megye legalább egy-egy harmada vonzódik. A Duna elválasztó szerepének leküzdése érdekében újabb nagykapacitású közlekedési átkelők létesítését javasolja. Szándéka erősíteni a szomszédos régiókkal való együttműködést. A közép-magyarországi régióval való együttműködés nélkül megoldhatatlanok a Dunakanyarral kapcsolatos feladatok, mivel a Vág-Duna-Ipoly Eurorégió önmagában nem képes ennek a feladatnak a megvalósítására.

A megyei területrendezési terv szerint Pest megyét is érintő közös országos közlekedési elemek:

„Gyorsforgalmi utak

- M1: Budaörs (M0) – Tatabánya – Tata – Ács – (Győr – Hegyeshalom – (Ausztria)) (TEN-T hálózat része)
- M10: Budapest térsége (M0) – Keszthely térsége (M11)
- M11: (Ercsi térsége (M6) – Zsámbék) – Keszthely – Esztergom – (Szlovákia)

Főutak

- 1. sz. főút: (Budapest) – Tatabánya – Tata – Komárom – Ács-(Győr – Mosonmagyaróvár – Hegyeshalom – (Ausztria))
- 10.sz. főút: (Budapest – Pilisvörösvár) – Nyergesújfaló – Dunaalmás (1.sz. főút)
- 105. sz. főút: (Pilisvörösvár (10. sz. főút) – Piliscsaba) – Dorog – Tát (10. sz. főút)
- 11. sz. főút: (Budapest – Szentendre – Visegrád) – Esztergom (10. sz. főút)

Térségi mellékutak

- (Üröm (M0) – Budakalász - Pomáz - Pilisszentkereszt) - Esztergom - Tokod (új főúti kapcsolat) – Sárissáp – Úny – (M11)

Tervezett település-elkerülő térségi mellékút (főúti paraméterekkel):

- 11. sz. főút: Pilismarót

Tervezett nagysebességű vasútvonal

- (Ausztria és Szlovákia) – Hegyeshalom és Rajka – (Budapest [Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér] – Röske és Kübekháza) – (Szerbia és Románia) (IV. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)

Transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- (Budapest) – Tatabánya – Komárom – (Hegyeshalom) – (Ausztria) - Komárom – Komárom – (Szlovákia)

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

- Budapest – Esztergom

Az országos vasúti törzshálózat tervezett elemei

- A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom – Kisbér – (Mór – Bodajk – Székesfehérvár – Puztaszabolcs – Ercsi – Szigetújfalu – Áporka – Kiskunlacháza – Bugyi – Dabas – Újhartyán – Puztavacs – Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Dunahíddal)

Országos kerékpárút törzshálózat elemei

- 1. sz. Felső-Dunamente kerékpárút (6-os jelű Euro Velo):

- 1.A: ((Szlovákia és Ausztria) – Rajka – Bezenye – Mosonmagyaróvár – Halászi – Darnózseli – Hédervár – Ásványráró – Dunaszeg – Győrladamér – Győrzámoly – Győrújfalú – Győr – Vének – Gönyű) – Ács - Komárom – Almásfüzitő – Dunaalmás – Neszmély – Süttő – Lábatlan – Nyergesújfalú – Tát – Esztergom – Pilismarót – Dömös – (Visegrád – Dunabogdány – Tahitótfalu – Leányfalú – Szentendre – Budapest)
- 1.C: Pilismarót – (Szob – Nagymaros – Verőce – Vác – Göd – Dunakeszi – Budapest)”

Nyitra megye területfejlesztési koncepciója

Nyitra megye kiemelt céljai között a közlekedési kapcsolatok, elsősorban a közösségi közlekedés javítása szerepel.

Erősíteni szeretnék a régiók gazdasági fejlődését elősegítő, települések közti együttműködést a határmenti és a határon átnyúló fejlesztések esetében is, valamint Leader programok kibontakozását, a kistérségek felzárkózási lehetőségeinek javítását.

Lényeges eleme a koncepciójuknak az idegenforgalomban is a határon átnyúló, határközi együttműködés, amelyek fontos elemei az integrációs folyamatoknak, és amelyekhez ki kell használniuk a természeti adottságokból és kulturális értékből adódó lehetőségeiket mind a cseh, mind a magyar és osztrák főváros felé. A határmenti együttműködés egyik legfontosabb feladata a szomszédos országok kölcsönös, jó együttműködésének javítása úgy a gazdasági, mint egyéb területeken, kormányközi, Eurorégiós, önkormányzati és kereskedelmi kamarai szinten egyaránt.

Duna–Tisza közti Homokhátság Fenntartható fejlesztése

A Terra Stúdió-ÁBK SZ Konzorcium által 2007-ben készített tanulmány az Országos Területfejlesztési Konceptióban kiemelt térségként kijelölt Duna–Tisza-közi Homokhátság komplex fejlesztésének megalapozását szolgálja. A tanulmány szerint a Homokhátság legnagyobb kihívása a klímaváltozás, melynek hatására a térségben nemcsak az átlagnál nagyobb lesz a felmelegedés mértéke a nyári időszakban, de közel 10%-kal csökkenni fog a csapadékmennyiség is (évi 470-520 mm-re). Növekedni fog a száraz évek száma, lesznek olyan helyek illetve évek, ahol az éves csapadékmennyiség a 300 mm-t sem fogja elérni. A nyáron ritkábban lehulló esők nagyobb intenzitásúak lesznek.

Az előzetes megvalósíthatósági tanulmány a vidékfejlesztést és a térség motorját jelentő városok fejlesztését, a kis- és nagyléptékű beavatkozásokat, a beruházás típusú fejlesztéseket és a szervezeti-intézményi háttér fejlesztéseit egységes rendszerbe foglalja. A célrendszer megvalósítását 8 prioritás fogalmazza meg:

1. Agrár- és vidékfejlesztés (Agrár- és technológiai termékfejlesztés; Együttműködésben megvalósuló agrár- és élelmiszer-feldolgozó fejlesztések tanyasi térségekben)
2. Településfejlesztés (Tanyás térségek társadalmi kohéziójának és ellátásának fejlesztése; Településközpontok és leszakadó településrészek rehabilitációja)
3. Földhasználat (Környezeti adottságokhoz illetve azok változásához alkalmazkodó földhasználat kialakítása;
4. Természetvédelmi célú földhasználat-váltások védett területeken; Földvásárlás)
5. Vízgazdálkodás (Vízutánpótlás; Vízvisszatartás)
6. Gazdaságfejlesztés (Termelékenység és foglalkoztatás növelése; Élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése; Turizmusfejlesztés; Alternatív gazdasági lehetőségek kihasználásának fejlesztése)
7. Műszaki infrastruktúrafejlesztés (Közlekedés; Elektromos hálózatos infrastruktúrafejlesztések; Megújuló energetikai rendszerek; Információs-technológiai fejlesztések; Települési vízi közmű fejlesztések)
8. Humanerőforrás fejlesztés, Egyéb fejlesztések (intézményi, jogi háttér)

A térség problémáinak megoldása érdekében Pest megye, Bács-Kiskun megye és Csongrád megye közösen térségi fejlesztési tanács létrehozását határozata el (az időközben megszűnt megyei és a regionális fejlesztési tanácsok részvételével ténylegesen nem működő térségi fejlesztési tanács megszüntetése mellett).

13.5. A megye fejlesztése szempontjából releváns egyéb dokumentumok

Új Széchenyi Terv céljai (2011-2013)

Az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) Magyarország gazdaságfejlesztési stratégiája. Az ÚSZT középpontjában a foglalkoztatás dinamikus bővítése, a pénzügyi stabilitás fenntartása, a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtése, valamint hazánk versenyképességének javítása áll. A tízéves gazdaságstratégia kijelöli azokat a kitörési pontokat és a hozzájuk kapcsolódó programokat, amelyek biztosítják Magyarország hosszú távú fejlődését.

Az Új Széchenyi Terv 7 programja a következő:

- Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program
- Zöldgazdaság-fejlesztési Program
- Otthonteremtési Program
- Vállalkozásfejlesztési Program
- Közlekedésfejlesztési Program
- Tudomány – Innováció Program
- Foglalkoztatási Program

A Nemzeti Stratégiai Referencia Keret célkitűzései (2007-2013)

A Nemzeti Stratégiai Referencia Keret (NSRK) 2007-2013 közötti időszak egyik legfontosabb fejlesztési dokumentuma, mivel ez szabályozza az Európai Unió kohéziós politikai forrásainak (22,8 Mrd euró) hazai felhasználását.

Az NSRK átfogó célja: a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés elősegítése.

A célokhoz kapcsolódó tematikus és területi prioritások:

1. prioritás: Gazdaságfejlesztés
2. prioritás: Közlekedésfejlesztés
3. prioritás: Társadalmi megújulás
4. prioritás: Környezeti és energetikai fejlesztés
5. prioritás: Területfejlesztés
6. prioritás: Államreform

A fenti prioritások megvalósítását 15 operatív program szolgálja. Az NSRK deklarálja azt is, hogy a fejlesztési célok megvalósítása során az kiemelt figyelmet kell fordítani az alábbi horizontális politikák érvényesítésére:

- a fenntarthatóság feltételeinek biztosítására
 - környezet fenntartható használata;
 - társadalmi folyamatok fenntarthatósága;
 - gazdasági folyamatok fenntarthatósága;
- a kohézió erősítésére (mind gazdasági, mind területi, mind pedig társadalmi értelemben)
 - a területi kohézió erősítése;
 - az esélyegyenlőség biztosítása, megkülönböztetés tilalma a társadalmi kohézió erősítése érdekében.

Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv céljai (2007-2013)

A stratégiai terv célja a mezőgazdasági és élelmiszeripari szektor valamint a vidéki térségek fenntartható fejlesztésének megalapozása. Ennek érdekében öt nemzeti fejlesztési prioritás került meghatározásra, melyek specifikus beavatkozási akciók révén valósulnak meg.

A fejlesztési stratégiai átfogó- és specifikus céljai a következők:

- Fenntartható és versenyképes agrár- és élelmiszergazdaság megteremtése.
- A mezőgazdaság és az erdészet környezetbarát fejlesztése a terület agro-ökológiai adottságaihoz igazodó földhasználat térnyerésével, a természeti-táji erőforrások védelme, állapotuk javítása.
- A vidéki lakosság életminőségének, jövedelmi és foglalkoztatottsági helyzetének javítása.
- Az integrált szemléletű helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósításán és széleskörű partnerség működtetésén keresztül a belső erőforrások fenntartható és innovatív hasznosításának, a vidéki életminőség helyi megoldásokon alapuló javításának elősegítése.

Nemzeti Vidékstratégia (2012-2020)

A stratégia fő célkitűzése olyan átfogó vidékfejlesztési program megvalósítása, amely a természeti erőforrás gazdálkodás, a mezőgazdaság és a nem mezőgazdasági tevékenységet folytató vidéki vállalkozások együttes fejlesztésén keresztül széles rétegeknek nyújt esélyt a felemelkedésre. Egyúttal lehetőséget teremt természeti és táji értékeink megőrzésére, egy élhető környezet fenntartására, a kistelepüléseken élők életminőségének átfogó javítására, a vidéki élet becsületének és vonzerejének helyreállítására. Ezen fő stratégiai célkitűzés elérése érdekében az alábbi átfogó célokat fogalmazza meg:

- a vidéki munkahelyek megőrzése, gyarapítása;
- a vidéki népesség megtartása, a demográfiai egyensúly helyreállítása;
- az élelmezési és az élelmiszerbiztonság szavatolása, a kiszolgáltatottság megszüntetése;
- agrár és élelmiszergazdaságunk életképességének növelése, piaci pozícióinak javítása, a növénytermesztés és az állattartás egyensúlyi arányának helyreállítása;
- az ivóvízbázisok védelme, a vízkészletek, a talajok továbbá a természetes élővilág és a tájak megőrzése, a környezetbiztonság növelése;
- helyi erőforrásokra és rendszerekre is támaszkodó energiaellátás, energiabiztonság, a kiszolgáltatottság csökkentése;
- a vidéki életminőség javítása, a vidéki gazdaság több lábra állítása;
- a város és vidéke szoros kapcsolatának helyreállítása.

Darányi Ignác Terv (2012-2020)

A Nemzeti Vidékstratégia céljainak eléréséhez, programjainak végrehajtásához szükséges eszközöket és intézkedéseket a Darányi Ignác Terv foglalja keretbe.

A stratégia alappillérei, fő intézkedési területei az alábbiak:

- *A jogszabályi környezet megújítása, életszerűvé tétele*

A vidékstratégiai célok megvalósításához elengedhetetlen a szakmai és támogatáspolitikai célok érvényesülését segítő szabályozási környezet megteremtése, a helyi fejlesztéseket, az életképes agrár- és élelmiszertermelés, a helyi gazdaság, a vidéki közösségek fejlődését gátló szabályok felszámolása.

A Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásának sikerét nagymértékben meghatározó jogalkotási feladatok mindenek előtt a föld- és birtokpolitika, valamint a termelés- és piacpolitika, továbbá a környezetpolitika átfogó szabályozási területeit érintik.

- *Hatékony, ügyfélbarát támogatási és intézményrendszer kialakítása*

A Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásához kiemelten fontos a mezőgazdasági támogatások igénybevételére vonatkozó eljárások ügyfélbaráttá tétele, a pályázatok, támogatási rendszerek egyszerűsítése. A Magyar Tervvel összhangban erősíteni kell a hivatalok és hatóságok szolgáltatásbarát jellegét. A kormányzat egyéb intézkedéseivel összehangoltan kell közreműködni a vállalkozások és a lakosság adminisztrációs terheinek csökkentésére, egyszerűsítésére irányuló kormányzati programban; a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások számára a működést, fejlesztést ösztönző támogatási és intézményi környezetet kell biztosítani. A támogatási rendszer egyszerűsítése, ügyfélbaráttá tétele

- *Szemléletformálási, képzési programok és akciók indítása*

A vidéki települések fennmaradásának és megújításának elengedhetetlen feltétele, hogy mind a vidéken élőknek, mind a városok lakóinak szemléletét áthassák a vidékfejlesztési célkitűzések, ezen értékek tisztelete és ismerete. Az intézkedések a fenntartható fogyasztással és termeléssel, az egészségbarát élelmiszerekkel kapcsolatos ismeretek bővítését, a környezettudatosság terjesztését, a vásárlói tudatosság, annak keretében a magyar termékek, helyi termékek és helyi piacok preferálását, a vidék értékeinek tudatosítását célozzák.

- *Uniós és hazai társfinanszírozású programok kidolgozása és indítása*

Az NVS végrehajtási kereteit adó Darányi Ignác Terv forrásainak jelentős részét az európai uniós támogatások biztosítják. A 2014-ig, az újabb 7 éves uniós pénzügyi tervezési időszak indulásáig a le nem kötött EU források – mintegy 300 milliárd Ft – képezik a Darányi Ignác Terv uniós pénzügyi keretét. Fel kell gyorsítani a pályázati jogcímek meghirdetését és pályázatok lebonyolítását, törekedve a Nemzeti Vidékstratégia szakmai szempontjainak érvényesítésére.

- *Nemzeti finanszírozású programok kidolgozása és indítása*

Nemzeti Vidékstratégia átfogó célkitűzését és céljait hét stratégiai területen, nemzeti és térségi programok keretében kell megvalósítani. A hazai forrásokból megvalósuló nemzeti programok egyrészt meglévő programok folytatását, illetve továbbfejlesztését tartalmazzák (pl. az élhető vidékhez kapcsolódó infrastruktúra – ivóvízellátás, szennyvízelvezetés és -tisztítás – fejlesztése), másrészt új programok indítását jelentik.

A vidékstratégiai célok megvalósításához elsődlegesen az agrár- és vidékfejlesztést, környezet-, természetvédelmet és vízügyet szolgáló, az európai vidékfejlesztési, kohéziós és regionális politikához kapcsolódó uniós, valamint a nemzeti költségvetésben biztosított, hazai források összehangolt felhasználása szükséges. A stratégia megvalósítását segítő központi pénzügyi eszközöket a Közös Agrárpolitika, a Közös Halászati Politika, továbbá a kohéziós és regionális politika keretében Magyarország számára rendelkezésre álló források, egyéb nemzetközi források, valamint a nemzeti források jelentik. Ezeket a központi eszközöket helyi és térségi pénzügyi eszközök a vidéki települési önkormányzatok településfejlesztési, helyi gazdaságfejlesztési forrásai, továbbá az uniós kohéziós és regionális politika, valamint a hazai területfejlesztési politika keretében a vidéki térségek fejlesztését segítő decentralizált fejlesztési források egészítik ki.

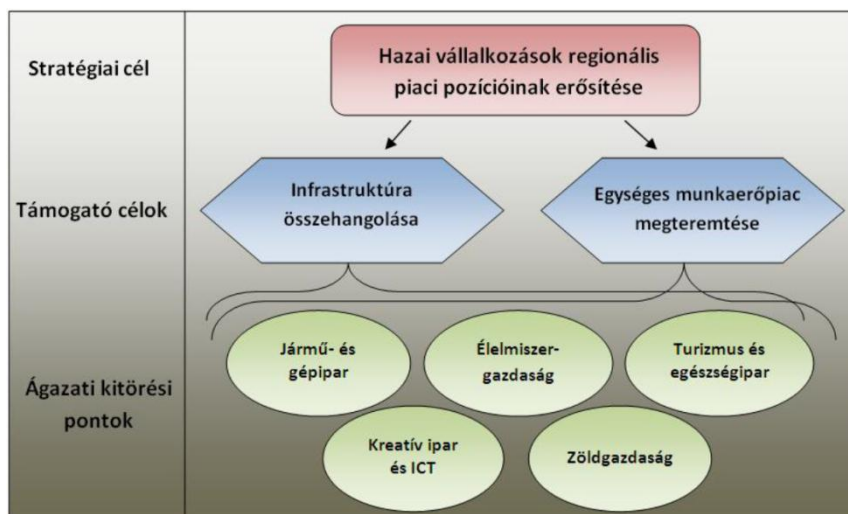
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (NFFS) céljai (2007)

A természeti értékek védelme, (a természetes ökoszisztémák működőképességének megőrzése),

- felkészülés a klímaváltozásra, (az üvegházhatású gázok légkörbe való kibocsátásának csökkentése és a változó időjárási és éghajlati hatásokra való felkészülés),
- a fenntartható vízgazdálkodás (a takarékos, értékvédő gazdálkodás)

Wekerle Terv (2012)

A Wekerle Terv a magyar kormány Kárpát-medencei térséget érintő stratégiai szintű gazdaságfejlesztési dokumentuma 2020-ig jelöli ki céljait, amelyek a magyar gazdaság makroregionális léptékű célkitűzései, és az e célok elérését szolgáló partnerségi, intézményi és finanszírozási keretfeltételek kijelölése.

A Terv elsődleges célja a magyar gazdaság növekedési érdekeinek szolgálata azáltal, hogy hozzájárul annak Kárpát-medencén belüli pozícióinak erősödéséhez.

A Terv elsődleges célja a magyar gazdaság növekedési érdekeinek szolgálata azáltal, hogy hozzájárul annak Kárpát-medencén belüli pozícióinak erősödéséhez.

A cél elérése érdekében törekszik a szomszéd országokkal való partneri viszony kölcsönös előnyök elvén alapuló elmélyítésére és a közösen támogatható és megvalósítható gazdaságfejlesztési programok azonosítására.

A magyar kormány Kárpát-medencei szintű célkitűzéseinek megvalósítása során stratégiai szövetségként tekint a szomszédos országokban élő magyar nemzeti közösségekre, a szomszédos országokkal való kapcsolat szorosabbra fűzésében épít a magyar közösségek helyismeretére, tapasztalataira, a nyelvi akadályok leküzdésében nyújtott segítségére. Ezen a téren Pest megye, mint államhatár menti megye különös feladattal bír a szomszédos Komárom-Esztergom, Nógrád és — határon kívüli — Nyitra megyével együtt.

A Wekerle Tervben testet öltő gazdaságfejlesztési szemlélet megalapozója az Új Széchenyi Terv Vállalkozásfejlesztési Programjának Kárpát-medencei Térség Gazdaságfejlesztési Övezet alprogramja. Szorosan kapcsolódik a kormány Külgazdasági Stratégiájához, és célkitűzései szerves részét képezik mind a Magyar Növekedési Tervnek, mind pedig a fenntartható fejlődéshez vezető növekedés és foglalkoztatás magyar útját kijelölő Nagy Reformkönyvnek.

DUNA stratégia (2011)

A térség fejlesztését érintő kérdés, hogy a Duna fenntartható fejlesztésére vonatkozóan az érintett tagállamok 2009-ben közös együttműködési nyilatkozatot fogadtak el Ulmban. A nyilatkozat célja olyan, a területi, gazdasági, kulturális kohézió fontosságát hangsúlyozó, a Duna-menti országokat érintő stratégia - az Európai Duna Régió Stratégia (a továbbiakban: EDRS) - összeállítása, amelynek alapján a kialakuló "Duna Régió" a 2014-ben induló új költségvetési periódusban közös európai fejlesztési és kutatási térségként kerülhet meghatározásra. Az EDRS magyarországi célrendszere meghatározásra került. Az EDRS nem korlátozódik a Duna folyamra, az egy makroregionális stratégia, különböző prioritásokkal tehát Pest megye az egész térségét is érinti.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (2009-2014)

Az Országgyűlés 96/2009. (XII. 9.) OGY határozattal fogadta el a 2009-2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programot.

A Program szerint annak átfogó célterületei nem valósíthatók meg a társadalom környezettudatosságának erősítése nélkül. Ezáltal biztosítható, hogy az életminőséget közvetlenül érintő tényezők mellett az emberi élet alapjait jelentő természeti erőforrások és értékek védelme és fenntartható használata, valamint az ezekkel szorosan összefüggő életmód, fogyasztási és termelési szokások együttes

sen szolgálják a társadalom hosszú távú jóllétét. A Program átfogó célterületei, illetve a tematikus akcióprogramok keretében meghatározott célok és intézkedések egyaránt arra irányulnak, hogy hidat képezzenek a jelenlegi helyzet és a jövőképben megfogalmazott fő irányok időarányos megvalósításához.

1. A települési élet- és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése
2. Természeti erőforrásaink és értékeink megőrzése
3. A fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése

II. Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2014-ig (2009)

A terv a 2014-re elérendő átfogó hulladékgazdálkodási céljai számszerűsítve a következők:

1. **Megelőzés** - A hulladékképződés mennyiségi növekedésének megállítása, visszafordítása megelőzési intézkedésekkel: az évente képződő hulladék mennyisége 2014-re a 2008 évi mennyiséghez képest 12%-kal, 20 millió tonna alá csökkenjen, az 1000 Ft bruttó hazai termék előállításra jutó hulladék mennyiség 0,7 kg alá, az egy főre jutó hulladék képződés 2000 kg alá csökkenjen.
2. **Hasznosítás** - A képződő hulladék minél nagyobb arányú hasznosítása: a képződő hulladék legalább 50%-ának hasznosítása, ezen belül az újrahasználatra történő előkészítés és az anyagában történő újrafeldolgozás összességében érje el a 40%-ot.
3. **Ártalmatlanítás** - A nem hasznosuló hulladék környezeti és egészségi szempontból biztonságos ártalmatlanítása, ezen belül a lerakásra kerülő hulladék mennyiségének minimalizálása az elkülönített gyűjtés és a hasznosítás növelésével, illetve más ártalmatlanítási módszerek alkalmazásával: a lerakással ártalmatlanításra kerülő hulladék mennyiségének 40% alá, az egyéb ártalmatlanítási módok 10%-ra szorítása.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2008-2025)

A stratégia alapelvei és prioritásai az alábbiak:

1. **Fenntarthatóság elve:** a stratégia intézkedései figyelembe veszik a jövő nemzedékek életfeltételeit, igényeik kielégítésének feltételeit.
2. **Rendszerszemlélet:** a stratégia az éghajlatváltozást a környezeti változást okozó hajtóerők, terhelések, állapot, hatás és válaszok dinamikus rendszerében értelmezi.
3. **Elővigyázatosság elve:** a stratégia az éghajlatváltozás hatásai, emberi, természeti és társadalmi-gazdasági veszteségek realitása esetén, megfelelő óvintézkedések bevezetésével számol akkor is, ha tudományosan még nem bizonyított az egyértelmű ok-okozati összefüggés vagy a várható veszteség mértéke.
4. **Közös, de megkülönböztetett felelősség elve:** az éghajlatváltozás globális természete valamennyi ország lehető legszélesebb együttműködését teszi szükségessé és azok részvételét igényli a hatékony és megfelelő nemzetközi cselekvésben az adott lehetőségeiknek, valamint a társadalmi és gazdasági feltételeiknek megfelelően.
5. **Szolidaritás elve:** azon alapul, hogy az egyes ember és a társadalom lényegük szerint és tevékeny módon egymásra van utalva, és így a kölcsönös kötelezettségvállalás illetve egymás megsegítésének szerepét hangsúlyozza.
6. **Megelőzés elve:** általános érvényű, egyben bizonyított elv, hogy a veszteségekkel fenyegető változások megelőzésének költsége akár több nagyságrenddel is kisebb, mint a bekövetkezett kár helyreállításának várható ráfordításai.
7. **Decentralizáció, regionalizmus elve:** a klímaváltozáshoz kapcsolódó intézkedések megvalósításának, a munka- és hatáskör megosztásának a szubszidiaritás elvén kell alapulnia, vagyis minden döntést azon a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol az optimális infor-

máltság, a döntési felelősség és a döntések hatásainak következményei a legjobban láthatók és érvényesíthetők.

8. **Környezeti igazságosság elve:** korra, nemre, etnikumra és társadalmi-gazdasági helyzetre való tekintet nélkül biztosítani kell az egyenlő hozzáférés jogát a környezeti közjavakhoz és az egészséges környezethez, a környezeti károk terheit és felszámolásának költségeinek pedig méltányos módon kell elosztani a különböző érintettek között.
9. **Környezeti áterhelések kiküszöbölése:** csak olyan intézkedések elfogadhatók, amelyek nem okoznak összemérhető környezeti terheket más környezeti és természeti rendszerekben és térségekben.
10. **Integráció elve:** a környezet megóvása minden ágazati politika szerves részét alkotja. Ennek megfelelően, az éghajlatváltozási stratégia szempontjait és iránymutatásait be kell építeni valamennyi hazai kormányzati stratégiába, tervbe és programba, amelyek tevékenységei a klímaváltozással – közvetlenül vagy közvetve – összefüggésben állnak.

Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terve

A 1127/2010 (V. 21.) számú kormányhatározattal került kihirdetésre Magyarország első vízgyűjtő-gazdálkodási terve. A Víz Keretirányelv (VKI) a felszíni vizekre a következő környezeti célkitűzések elérését tűzi ki:

- A víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- A természetes állapotú felszíni víztestek esetén a jó ökológiai és jó kémiai állapot megőrzése vagy elérése (vagy a kiváló állapot megőrzése);
- Az erősen módosított vagy mesterséges felszíni víztestek esetén a jó ökológiai potenciál (a hatékony javító intézkedések eredményeként elérhető állapot) és jó kémiai állapot elérése;
- Az elsőbbségi anyagok által okozott szennyeződések fokozatos csökkentése és a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos kiiktatása.

A felszín alatti vizekre a VKI-ban előírt célok kiegészülnek a felszín alatti vizek védelmére vonatkozó 2006/118/EK25 irányelvben foglaltakkal:

- A felszín alatti vizek szennyeződésének korlátozása, illetve megakadályozása;
- A víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- A víztestek jó mennyiségi és jó kémiai állapotának elérése;
- A szennyezettség fokozatos csökkentése, a szennyezettségi koncentráció bármely szignifikáns és tartós emelkedő tendenciájának megfordítása.
- Mindezekon túlmenően a vizek állapotától függő, az egyes víztestekhez közvetlenül, vagy csak közvetetten kapcsolódó védett területeken kell a védetté nyilvánításukhoz kapcsolódó speciális követelményekkel összefüggő célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedéseket megtenni a vizeket, illetve a vízgyűjtőket érintően.

A VKI alapkövetelménye szerint a megállapított célokat 2015-ig el kell érni. A környezeti célkitűzés csak akkor érhető el, ha valamennyi intézkedés megvalósul és hatásuk meg is jelenik a vizek állapotában. Ez a gyakorlatban jellemzően így nem valósítható meg. Lehetnek olyan víztestek, ahol a jó állapot/potenciál csak a következő kétszer 6-éves tervciklusban érhető majd el (2021-es vagy 2027-es határidővel), illetve lehetnek olyan sajátos víztestek is, amelyek természetes állapota olyan, hogy hosszútávon is csak enyhébb környezeti célkitűzés megvalósításának van realitása. Emiatt a VKI lehetővé teszi mentességek alkalmazását megfelelő és alapos indoklás alapján.

Pest megyét érintő tervezési alegységek tervei:

- 1-7 Gerecse vízgyűjtő tervezési alegység
- 1-8 Ipoly vízgyűjtő tervezési alegység
- 1-9 Közép-Duna vízgyűjtő tervezési alegység
- 1-10 Duna-völgyi-főcsatorna tervezési alegység

- 2-10 Zagyva vízgyűjtő tervezési alegység
- 2-12 Nagykőrösi-homokhát tervezési alegység

Ezen kívül a megye fejlesztését érintik

- Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság (KDV-KÖVIZIG),
- Közép-Tisza-Vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (KÖTIV-KÖVIZIG),
- Alsó-Duna-Völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (ADV-KÖVIZIG)

egyéb programjai, tervei

A 2014-2020-as felkészülést is szolgáló futó és előkészítés alatt álló nemzeti és ágazati tervezési folyamatok

1. Országos Területrendezési Terv megújítása
2. Nemzeti K+F+I Stratégia
3. Nemzeti Turizmusfejlesztési Konceptió
4. Magyar Iparstratégiák
5. Nemzeti Hajózási Stratégia
6. Magyar Kínai Stratégia
7. Nemzeti Közlekedésfejlesztési Stratégia
8. Nemzeti Logisztikai Stratégia
9. Nemzeti vízgazdálkodási, öntözési és aszálystratégia valamint ennek részletes cselekvési programja
10. ETE – tervezési és programozási előkészítések
11. Európai Duna Régió Stratégiához kapcsolódó előkészítések

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság hatéves fejlesztési terve (2009-2014)

A nemzeti park egy olyan modern, európai követelményeknek megfelelő, a társadalom felé elsősorban szolgáltatásokat nyújtó szervezet, amelynek terve a természeti értékek megóvását táji léptékben megvalósító, az ökológiai rendszereket működésükben és kapcsolataikban megőrző, természetvédelmi tevékenység folytatása. „A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság stratégiájának alapja az ember és a természeti környezete iránt érzett felelősség. Általános célkitűzése, hogy a működési területén egyre inkább térségfejlesztő erővé váljon. Az intézmény érték- és célrendszerének középpontjában a védett természeti értékek, területek, Natura 2000 területek megőrzése, állapotjavítása, fenntartása, kezelése áll, ugyanakkor határozottan lép fel a természetvédelmi értékek veszélyeztetése, károsítása ellen.”

Pest Megye III. Környezetvédelmi Programja (2009-2013)

Pest megye közgyűlése is 2009-ben hagyta jóvá a Pest Megye III. Környezetvédelmi Programját a 2009-2013-as időszakra vonatkozóan. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény a megyei önkormányzatok részére előírja környezetvédelmi program készítését. Pest megye I. Környezetvédelmi Programját az ERM Hungária Kft készítette el és 2001. novemberében nyújtotta be a megyei önkormányzat részére. A 2004-2008 időszakra készült a megye II. Környezetvédelmi Programja, amelyet a Pestterv Kft. dolgozott ki (2004. október). Jelen, a III. Környezetvédelmi Program a 2009-2013 időszakot fogja át. A megyei környezetvédelmi program megújításának céljai a következők:

- a környezet aktuális állapotának és állapotváltozásának részletes feltárása, a környezeti adatok számszerű, valamint Pest megye digitalizált térképén való bemutatása (beleértve a település szintű adatok begyűjtését és rendszerezését is),
- a jelenlegi környezeti állapotnak megfelelően elérni kívánt környezetvédelmi célok és célállapotok meghatározása,

- a célok és célállapotok érdekében végrehajtandó feladatok, azok megvalósítása sorrendjének és határidejének meghatározása,
- a kitűzött célok megvalósítása eszközeinek, ide értve a pénzügyi igények lehetséges forrásának megjelölése is,
- azon területek kijelölése, amelyekhez speciális környezetvédelmi intézkedések szükségesek, valamint az intézkedések tartalmának meghatározása.

Pest Megye Önkormányzatának Hulladékgazdálkodási Terve (2009-2014)

A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény értelmében, 2009-től kezdődött meg a második hatéves tervezési időszak az ország hulladékgazdálkodásában. Pest megye településeinek is feladata volt elkészíteni a hatéves helyi hulladékgazdálkodási tervet, mely az akkor elkészítés alatt álló országos- és területi terveken túl Pest megye tervén alapult, és a hulladékgazdálkodási tervek tartalmi követelményeiről szóló rendelet szerinti tartalmi követelményeknek megfelelően készült.

Az uniós, és az ezeken alapuló hazai jogszabályok minden egyes tagállamtól megkövetelik, hogy több szintű hulladékgazdálkodási tervezést végezzenek. Az uniós irányelvek alapelveinek alkalmazása a nemzeti hulladékgazdálkodási rendszer létrehozása során minden egyes tagállam felelőssége.

13.6. A megye fejlesztése szempontjából releváns jogszabályok

- 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
- 2003. évi XXVI. törvény – az Országos Területrendezési Tervről (OTrT)
- 2005. évi LXIV. törvény a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről (BATrT)
- 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
- 5/2012. (V.10.) számú Pest Megye Önkormányzata Közgyűlésének rendelete Pest Megye Területrendezési Tervéről (PmTrT)
- 19/2012.(IV.27.) számú Pest Megye Önkormányzata Közgyűlésének határozata Pest Megye Területrendezési Tervéhez tartozó mellékletekkel javaslatok, ajánlások és információk a megye összes települése számára.
- 282/2009. (XII. 11.) Korm. rendelet a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek, valamint a településrendezési tervek készítése során az országos, a kiemelt térségi és a megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatosan állásfoglalásra kötelezett államigazgatási szervek köréről és az eljárás részletes szabályairól
- 1997. évi LXXVIII. tv. az épített környezet alakításáról és védelméről (Étv)
- 253/1997. (XII.20.) Kormányrendelet a településrendezési és építési követelményekről (OTÉK)
- 147/2010. (IV. 29.) Korm. rendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról
- 2011. évi CCIX. törvény a víziközmű-szolgáltatásról
- 93/2012. (V. 10.) Korm. rendelet az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről
- 37/2007. (XII. 13.) ÖTM rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról, valamint a telekalakítási és az építészeti-műszaki dokumentációk tartalmáról
- 193/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról és az építésügyi hatósági ellenőrzésről
- 85/2000. (XI. 8.) FVM rendelet a telekalakításról
- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
- 2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről
- 4/2003. (II. 20.) NKÖM rendelet az örökségvédelmi hatástanulmányról
- 10/2006. (V. 9.) NKÖM rendelet a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárásaira vonatkozó szabályokról

- 66/1999. (VIII. 13.) FVM rendelet az építészeti örökség helyi védelmének szakmai szabályairól
- 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról
- 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- 1994. évi LV. törvény a termőföldről
- 21/2001. (II.14.) Korm. rendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról
- 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról
- 240/2000. (XII.23.) Korm. rendelet a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek es vízgyűjtőterületük kijelöléséről (módosította a 93/2007. (IV.26.) Korm. rendelet es a 307/2010. (XII.23.) Korm. rendelet)
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről es az ellenőrzés rendjéről
- 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól
- 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 30/2004. (XII.30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól
- 31/2004. (XII.30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek megfigyelésének es állapotértékelésének egyes szabályairól
- 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről (módosította a 92/2007. (IV.26.) Korm. rendelet es a 302/2008. (XII.17.) Korm. rendelet)
- 27/2004. (XII.25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról
- 6/2009. (IV.14.) KoM-EuM-FVM-KHVM együttes rendelet a földtani közeg es a felszín alatti vízszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről es a szennyezések méréséről 50/2001. (IV.3.) Korm. rendelet a szennyvizek es szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának es kezelésének szabályairól
- 25/2002. (II.27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési es -tisztítási Megvalósítási Programról (módosította a 30/2006. (II.8.)Korm. rendelet)
- 26/2002. (II.27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési es -tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról
- 2000. évi XLIII. törvény a hulladékgazdálkodásról (módosította a 2012. évi XXVIII. törvény)
- 126/2003. (VIII.15.) Korm. rendelet a hulladékgazdálkodási tervek részletes tartalmi követelményeiről
- 15/2003. (XI.7.) KvVM rendelet a területi hulladékgazdálkodási tervekről
- 213/2001. (XI. 14.) Korm. rendelet a települési hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről
- 98/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről
- 16/2001. (VII. 18.) KoM rendelet a hulladékok jegyzékéről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (a természetvédelem es tájvédelem tárgykörét is szabályozza)
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (13. § (1) bek. 11. pontja es a 23. § (4) bek. 14. pontja (a természetvédelmi feladatok ellátásának kötelezettségéről)
- 34/1997. (XI. 20.) KTM rendelet a Duna-Ipoly Nemzeti Park létesítéséről
- 14/2000. (VI. 26.) KöM rendelet a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról
- 6/1990. (III.31.) KVM rendelete természetvédelmi területek es tájvédelmi körzet létesítéséről, valamint természetvédelmi kezelő kijelöléséről

14. PARTNERSÉGI TERV

Pest megye komplex gazdasági és társadalmi fejlődése jelentősen megnehezíti a területfejlesztés alkalmazott eszközeinek, így a közösségi támogatások felhasználásának hatékonysága, eredményessége és hatásossága mérését, értékelését. A partnerség egyben alkalmas eszköz, illetve fórum, a jövőbeni versenyképességet meghatározó tényezők, szereplők és folyamatok megismerésére, továbbá a környezeti és társadalmi kihívások pontosabb megértéséhez, valamint az adekvát intézkedések – akár innovációs értékkel bíró megoldások – meghatározására.

Pest megyében a partnerség súlypontját a társadalmi és gazdasági partnerek, valamint a közösségek aktív szerepvállalása jelenti – amely kiterjed a programok tervezésére, előkészítésére, szakmai és politikai irányítására, a fejlesztési programok nyomon-követésére. A partnerség nem formális konzultáció, hanem a térségi és helyi fejlesztés, az innováció, a befektetés-ösztönzés, közszolgáltatások és a közintézmények fejlesztésének erőforrása.

Célkitűzések

A partnerség általános célja egy megyei szintű stratégiai társadalom- és gazdaságfejlesztés megvalósítása, amelynek hatása kiterjed a területén működő vállalkozások, intézmények és szervezetek, illetve az itt élő emberek és közösségek irányába; amely javítja a megyében megvalósuló fejlesztések és beruházások valamint a fejlesztési források felhasználásának hatékonyságát és eredményességét.

A partnerség konkrét célja a társadalmi és gazdasági partnerség megteremtése a megyében; a megyei fejlesztési koncepció helyzetértékelése, a megye jövőképe, a 2014-2020 fejlesztési ciklus stratégiája és fejlesztési programja közös előkészítése a megye jelenlegi és jövőbeni fejlődését meghatározó, vagy a trendek alakulásáról tájékozott szereplők bevonásával.

További cél: A területfejlesztés középszintjének megjelenítése és pozicionálása, Pest Megye Önkormányzatának tervezési, monitoring és koordinációs képességének – kompetenciáinak – folyamatos bővítése, a térségek és települések együttműködését támogató szerepvállalás.

Elvárt eredmények

A tervezési folyamatban létrejött fórumok, munkacsoportok tevékenységére, valamint más együttműködési platformokra alapozva javítani a tervezés eredményességén, valamint érvényességén, biztosítani a megye társadalmát érintő kihívások és lehetőségek, valamint adottságok széleskörű reprezentációját, és így az egyes területek fejlődési potenciáljának pontosabb megjelenítését, a meghatározásra kerülő területfejlesztési célok és eszközök elfogadottságát.

A scenáriókon alapuló tervezéssel, valamint a partnerség hosszú távú megőrzésével megteremteni a területfejlesztés eredményességének fenntarthatóságát, biztosítani a rugalmas alkalmazkodás lehetőségét úgy a stratégia, mint az operatív működtetése, a fejlesztési tevékenységek megvalósítása tekintetében.

Alkalmazott módszertan

Pest Megye Önkormányzata nyílt és zárt egyeztetési formákat egyaránt alkalmaz a közösségek és a gazdasági, társadalmi szereplők hatékony megszólítására és bevonására. Tekintettel a megye méretére és rétegzettségére, a megfelelő mértékű reprezentáció különleges kihívást jelent.

A partnerség, a párbeszéd módja és eszköze időszakonként eltérő. Az első negyedévben kistérségi fórumok sorozata határozta meg az egyeztetések menetét – zárt, strukturálatlan formában. Ezután a Pest megye gazdasága és társadalma szempontjából fontos trendek és folyamatok bemutatását ösztönző vitaanyag vitája következett – nyílt és strukturálatlan formában, azaz online közzététel és véleményezés útján, amely a visszajelzések gyűjtésén túl lehetővé tette további szakértők, valamint a megyei tervezés közös megalkotásában érdekelt, potenciálisan aktív vállalatok, intézmények és ön-

kormányzatok felkutatását, ezáltal a következő fázisban a szakmai munkacsoport, valamint az érdekeltek fóruma – 'stakeholders' munkacsoport – létrehozását.

A társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek, intézmények és települések körét a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szabályozza; Pest megye sajátosságait figyelembe véve az időszak elején (a Vitaanyag kiküldéséhez) elkészül a lehetséges partnerek adatbázisa.

A munkacsoportok – amelyekben a részvétel együttműködési megállapodás alapján történik – zárt, valamint strukturált módon működnek (kiegészítve a folyamatos és informális szóbeli, valamint írásbeli egyeztetéssel). Meghívásos alapon, a területen dolgozó szakemberek felkutatásával, továbbá a bevont szakértők és érdekeltek ajánlásai (piramis módszer), illetve a megszólított célcsoportok aktivitása alapján kiválasztódott személyek közreműködésével állnak fel.

A tervezés formálisan a Közgyűlés döntésével, a Vitaanyag közzétételével kezdődött, majd mérföldköve a 'stakeholders' munkacsoport megalakulása volt. A szakértői munkacsoport kéthetente ülésezik. A helyzetértékelés elkészítése jelenti a tervezés első időszakának végét.

A jövőkép és a koncepció elkészítése további kidolgozást igényel; így az egyes ágazatok, illetve az ágazati folyamatok területi dimenziójának meghatározását, s nem utolsósorban a Fővárossal közös témák – mélyebb (insight) elemzését teszik szükségessé. Ezért a következő időszakban a szakmai és a 'stakeholders' munkacsoport mellett gazdasági kerekasztal (ajánlás alapján, zárt, strukturálatlan egyeztetés), és kistérségi egyeztető fórumok (nyílt és strukturált egyeztetés) működnek. Különös jelentőséggel bírnak az Érd Megyei Jogú Várossal és a Budapest Fővárossal a jogszabályokban előírt módon létrehozott konzultációs fórumok (zárt, strukturált egyeztetési forma, illetve informális kapcsolattartás, dokumentumok kölcsönös véleményezése). Végül, de nem utolsósorban, a civil egyeztetés (nyílt és strukturálatlan) biztosítja a fenntarthatóság és a társadalmi kohézió szempontjából fontos ügyek megfelelő reprezentációját és képviselőit a partnerségben.

Az informális kapcsolatteremtés és párbeszéd lehetőségét bővíti a folyamatos részvétel konferenciákon, szakmai és társadalmi eseményeken, a területfejlesztés megyei szintjének megjelenítése, pozícionálása, a partnerségben résztvevő társadalmi és gazdasági partnerek számának bővítése és a kapcsolat megerősítése érdekében. Továbbá, mivel Pest Megye Közgyűlésének összetétele megfelelően reprezentálja a megye sokszínűségét, a képviselők révén formálisan és informálisan is érkeznek javaslatok, vélemények, kérdések, amelyek hatással vannak a tervezés menetére és tartalmára.

A tervezés befejező (a jövőkép és a megyei területfejlesztési koncepció elkészítéséig tartó időszakra vonatkozó) fázisának feladatát a koncepció munkaverziójának társadalmi vitája, azaz széleskörű közzététele és véleményezése, illetve annak kimenete határozza meg – így a munkaanyag koncepcionális, tartalmi és formai felülvizsgálata. Tekintettel a résztvevő partnerek nagy számára, a dokumentumok, tartalmak és a feladatokkal kapcsolatos kérdések és teendők megosztása, elérhetősége – valamint a hozzáférés aktív támogatása különös jelentőséggel bír. A nyilvánosan közzétett munkaanyagok és hírek folyamatosan elérhetőek a www.pestmegye.hu honlapon; az aktív résztvevők közötti kapcsolatot, munkamegosztást, közös munkafelületet ftp szerver támogatja; és természetesen az elektronikus levelezés.

Tevékenységek (2013. április 30-ig)

- Részvétel kistérségi társulások üléseiken, beszámoló (16 alkalom)
- Vitaanyag elektronikus közzététele, közvetlen megküldése, írásos véleményezése (1 alkalom)
- Szakmai munkacsoport felállítása, informális és formális ülések (havonta 2x)
- 'Stakeholders' munkacsoport ülései
- Térségi fórum (4 alkalom/ 4 helyszín – Érd, Kistarcsa, Pomáz, Cegléd)
- Gazdasági kerekasztal ülései
- Budapest Főváros Önkormányzata, illetve Érd MJV – Pest Megye Önkormányzata Egyeztetési Fórumok

A partnerségi tervnek nem része, de hatással van rá:

- Regionális fejlesztési ügynökség minőségbiztosítása, megfelelőségi vizsgálat (folyamatos);
- Szakhatósági véleményezések (1 alkalom)

A partnerség szereplői

- Kistérségek és városok képviselői (helyi önkormányzatok); megyei önkormányzatok, Budapest Főváros Önkormányzata, Érd MJV;
- Gazdasági érdekképviseletek és egyéb ernyőszervezetek (munkaadók és munkavállalók); térségben meghatározó vállalatok, vállalkozások;
- Egyetemek, tudomány; szakmai tanácsadó vállalkozások; turizmus ernyőszervezete, szolgáltatók,
- Mezőgazdaság, vidékfejlesztés intézményei, Agrárkamara, LEADER-csoportok;
- Közlekedési vállalatok;
- Egészségügy; oktatás, foglalkoztatás intézményei;
- Szakminisztériumok, Nemzeti Tervezési Hivatal, Fejlesztési ügynökség; Pest Megyei Kormányhivatal;
- Civil szervezetek

Tapasztalatok összegzése

A megszólított célcsoportok nyitottak az együttműködésre.

Az aktív résztvevők részéről határozott igény van a fejlesztési források elosztásán túlmutató, a megye gazdasági és társadalmi szereplőit megszólító stratégia elkészítésére. A partnerek a beruházási, befektetési és fejlesztési tervek kiszámíthatóságán túl a megye vállalkozásainak és közösségeinek hazai és nemzetközi pozíciója, márkaértéke és együttműködési lehetőségeinek megerősítésében bíznak.

Az országos és a megyei tervezéstől elvárják, hogy a belső erőforrásokra alapozott növekedés tényezőinek szisztematikus feltárása megtörténjen. Határozott igény mutatkozik arra is – különösen az OTK készítésével kapcsolatban – hogy a nemzetközi gazdasági és társadalmi folyamatok részletesebben kerüljenek bemutatásokra, különös tekintettel azokra a makro léptékű változásokra, amelyek relevánsak a hazai területfejlesztés céljai és eszközei számára.

A társadalmi, kulturális és környezeti értékek, a természeti erőforrások megőrzése és hasznosítása sajátos feladatot jelent Pest megyében. E sajátosságok, mint ahogy az alulreprezentált társadalmi rétegek, folyamatok és kihívások megjelenítése is, rámutat a civil szervezetek bevonásának értékére.

Különleges kihívást jelent a Budapest és Pest megye, valamint a Pest megye (központi régió) és az ország többi vidéke közötti viszony megfelelő rendezése; a partnerség lehetőségének reprezentációja.

A résztvevők készek a közösen kialakított és elfogadott elvek mentén dolgozni; létrehozni és megosztani egymással a sajátos ágazati és területi megközelítésben készült tartalmaikat. Az ágazati megközelítések dominanciája továbbra is érezhető, a strukturált egyeztetések relatív súlya biztosítja az átjárhatóságot, a résztvevők elfogadása mellett. A helyi közösségek bevonása további kihívást jelent az elkövetkező időszakra (ld. térségi fórumok).

Partnerség a programozásban – kitekintés

A partnerségi terv jelen verziója, külső körülmények miatt, nem tartalmazza a programozás időszakra vonatkozó célokat és menetrendet. Amint lehet, ez elkészítésre kerül, hogy a Pest megyei fejlesztési programok hatékonysága, a majdani végrehajtás eredményessége, és a fejlesztésre fordított források hasznosulása a lehető legnagyobb legyen – a partnerség elvének alkalmazásával. Azaz, megtörténjen az erőfeszítések és erőforrások összpontosítása, a koordináció, a párhuzamosságok elkerülése, a projektgenerálás, és az abszorpciós képesség javítása, különös tekintettel az integrált fejlesztési stratégiák, valamint a funkcionális várostérségek elvének prioritására – a komplex területi fejlesztési programok várható előtérbe kerülésére.

A partnerségi terv várhatóan kiterjed majd a programkészítésre, a program tartalmának egyeztetésére, a projekt kiválasztási kritériumok meghatározására, az ex-ante értékelésre – a későbbiekben a projekt kiválasztás, menedzsment, monitoring és értékelés tevékenységeire.

A partnerség feltételei adottak Pest megyében. A még szorosabb együttműködés, a közös munka feltételeinek megteremtése azonban rámutat arra, hogy az aktív szerepvállalásra történő felkészítés és a közösen végzett munka előkészítése, irányítása – a résztvevők tevékenységének szükség szerinti támogatása – megkerülhetetlen feladat. A résztvevők aktivitása és elkötelezettsége a motorja a partnerségben résztvevők száma bővülésének; e körülmény a munkaszervezet működését, szerkezetét, illetve a dedikált feladatokat is szükségszerűen meghatározza.

15. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2011. évi módosítása alapján jelentősen egyszerűsödött a területfejlesztési középszint intézményrendszere. A törvénymódosítás 2012. január 1-ével megszüntette a regionális fejlesztési tanácsokat és a budapesti agglomerációs fejlesztési tanácsot, a megyei szinten pedig a megyei közgyűlés számára delegálta a területfejlesztéshez kapcsolódó feladatokat. A törvény rendelkezései alapján a közgyűlés feladata a megye fejlődésének elemzése és a megyei tervek (konceptió, stratégiai és operatív program) kidolgozása, illetve a helyi és térségi fejlesztések összehangolása, továbbá a lehetséges fejlesztési források felkutatása, és elosztása.

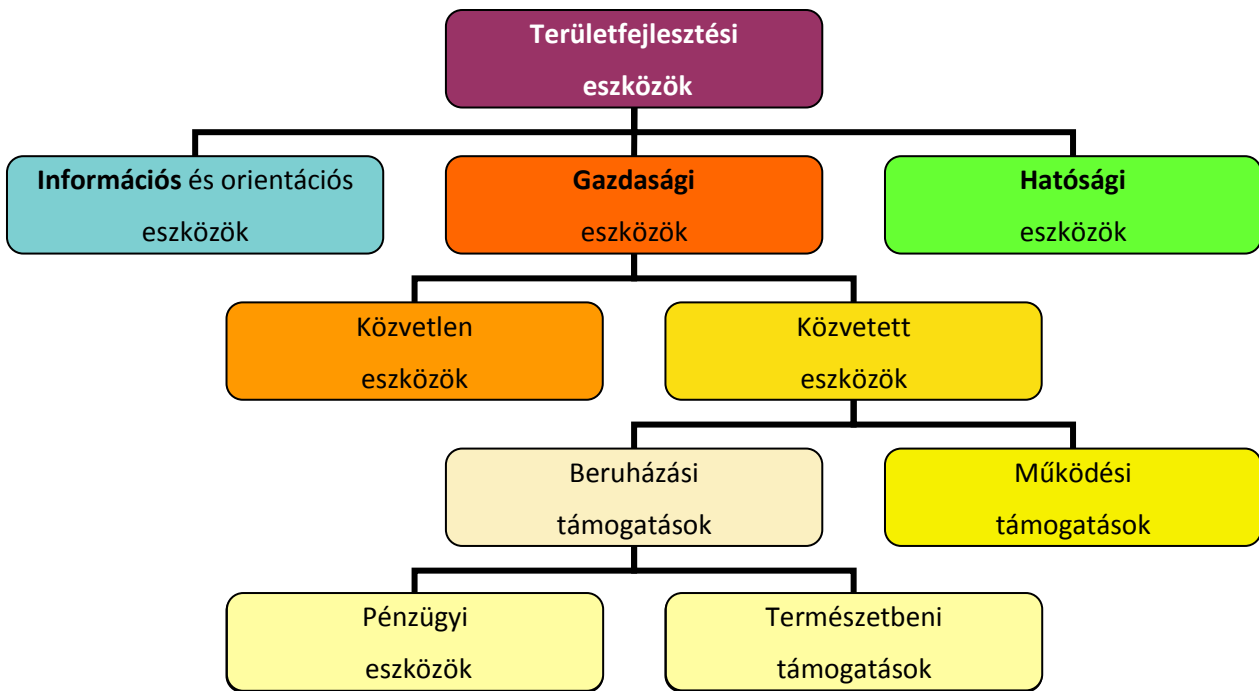
A megyei fejlesztési és tervezési feladatokat – operatív szinten – a megyei Önkormányzat Hivatalán belül létrehozott Területfejlesztési Koordinációs és Irányítási Iroda (TEKI) látja el, amelyet a Pest Megyei Területfejlesztési Kft. segít. A tervezési munkát széles szakértői bázis támogatja. Az átalakuló intézményrendszerben 2013-tól a megyei szint partnere várhatóan a járási és a települési önkormányzati szint lesz.

A NUTS II-es szinten a Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft.-vel, mint regionális fejlesztési ügynökséggel alakított ki a Közgyűlés hivatala szoros együttműködést, míg országos szinten a – területfejlesztési koordinációjáért felelős - Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal. A regionális fejlesztési ügynökség a jövőben várhatóan tanácsadói, és befektetés-ösztönzési, illetve koordinációs feladatokat fog ellátni, amelyet a meglévő pályázatkezelési, közreműködő szervezeti feladatai egészítenek ki.

A területfejlesztési törvény továbbra is lehetővé teszi a települési önkormányzatok számára, hogy területfejlesztési társulásokat hozzanak létre, illetve a különböző ellátási feladatok megvalósítására társulásokat alakítsanak. Tényleges szerepük azonban csak a járási közigazgatási rendszer létrejöttét követően alakul ki.

A területfejlesztés eszközei közül a Pest Megye Önkormányzata jelenleg elsősorban információs és orientációs eszközökkel rendelkezik, amelyek közül a jelenleg készülő hosszú távú megyei területfejlesztési Konceptió és a később ez alapján kidolgozandó stratégiai és operatív program bír meghatározó jelentőséggel. Mivel fenti tervek széleskörű partnerség keretében, a megye gazdasági- és társadalmi szereplőinek, helyi önkormányzatainak bevonásával, részvételével készülnek, a hivatkozott tervek feladata, hogy informálják a fejlesztési szereplőket (önkormányzatok, magánbefektetők, kormányzati szervek) a megye fejlesztési céljairól, valamint térben, időben és tematikusan is orientálják a térségben végbemenő fejlesztéseket a közösen meghatározott szakmai és területi preferenciák mentén. A megye vezetésének deklarált célja, hogy a Konceptió ennek megfelelően, ne csak egy uniós forráslehívási eszköz legyen, hanem a térség fejlődését meghatározó, és a magánbefektetők számára a javasolt fejlesztési irányokat és területeket kijelölő dokumentum.

A megye hatósági eszközei jelenleg csak a területrendezéshez kapcsolódnak. A megyei területrendezési terv révén a megyei közgyűlés közvetett módon befolyásolni tudja a területhasználatot, és a fő infrastruktúra elemek telepítését, azonban a mozgásterét jelentősen behatárolja az országos szinten elfogadott Országos Területrendezési Terv, és a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve, amely Pest megye területének felét lefedi.

A gazdasági eszközök a leggyakrabban alkalmazott fejlesztési eszközök. Ezek közé tartoznak a közvetlen támogatások (ingatlanjuttatások, képzések) és a közvetett juttatások (hitelek, vissza nem térítendő támogatások). A területfejlesztési politikát az elmúlt pár évtizedben a vissza nem térítendő pénzügyi támogatások dominanciája jellemezte, így 1996 és 2006 között a Pest Megyei Területfejlesztési Tanács (Tanács) is több milliárd forint fejlesztési forrás felhasználásáról dönthetett évente.

A gazdasági válság hatására azonban a Kormány 2009-től megszüntette a decentralizált területfejlesztési célirányzatokat, így jelenleg a megyei szint nem rendelkezik – pályázati rendszerben elosztható – fejlesztési forrásokkal. Az EU Strukturális Alapok forrásai azonban jelentős mértékben helyettesíteni tudták ezeket a központi kormányzati forrásokat, azonban ezek felhasználásába a megyének kevés beleszólása volt.

Az elkövetkező pár évben elérhető hazai kormányzati és uniós források nagyságrendjét és felhasználási szabályait illetően nem lehet megalapozott előrejelzéseket tenni. Az azonban valószínűnek látszik, hogy a hazai források nagyságrendje jelentősen nem fog emelkedni, míg az uniós támogatások nagyságrendjében is inkább csökkenés várható, a 2014-2020-as időszak jogszabálytervezetei alapján. Pest megye számára a következő évtizedben komolyan felértékelődnek a magánbefektetők forrásai.

A területfejlesztés hatékonysága - forráshasznosítás

Érdekes tanulságokkal szolgálhat a korábbi időszak megyei és régiós forrás-felhasználásának elemzése, amelyet az alábbiakban foglalunk össze.

A megyei területfejlesztési források elemzésénél alapvetően a megyei szervezetek által kezelt forrásokat érdemes első megközelítésben figyelembe venni. Ezek összege a Tanács 2006-os elemzése alapján egyetlen évben sem haladta meg az 3 milliárd forintot, ez töredékét jelenti a megyében megvalósított összes beruházásnak, amelynek az értéke 2010-ben például a 300 milliárd forintot is meghaladta. A TEIR honlapon elérhető adatbázis szerint az összes hazai támogatást figyelembe véve sem változik alapvetően az összkép: a támogatások a megyei beruházások töredékét tették ki.

Hazai támogatások Pest megyében, 2004-2011 között

Év	Hazai (db)	Hazai támogatás (Mrd Ft)	Összköltség (Mrd Ft)
2004	1 940	7,8	17,6
2005	406	8,8	15,0
2006	282	6,0	11,0
2007	160	1,0	2,0
2008	126	0,6	0,9
2009-2011	0	0,0	0,0
Összesen	2 914	24,1	46,5

Forrás: TEIR

Levonható az a következtetés, hogy a fejlesztések irányát és területi megoszlását alapvetően a piaci folyamatok határozták meg, ahogy országosan is, és a területfejlesztési források szerepe meglehetősen korlátozott volt a megyei térszerkezet, illetve gazdasági szerkezet alakításában. Az országos területfejlesztési politikában 2005-ig a kiegyenlítés, felzárkóztatás célja dominált, amelyet csak kis mértékben módosított a 2005-ben elfogadott új Országos Területfejlesztési Konceptió, amely a térségi versenyképességet is kiemelt céllá tette.

Pest megye számára a területi kiegyenlítő megközelítés – szinte kizárólagos – alkalmazása két szempontból is hátrányosnak bizonyult. Egyrészt a források döntő hányadát a kevésbé fejlett megyékbe koncentrálták, másrészt jelentős mértékben megkötötte a Pest megye kezét a források felhasználásában (a TEKI forrásokat például a megye 3 kistérségében lehetett csak pályáztatni, míg a vele kb. azonos nagyságrendű CÉDE alapokért versenyzett a megye többi 13 kistérsége).

A megyei és később a regionális fejlesztési tanács által kezelt decentralizált források inkább csak nevében tekinthetők decentralizáltak, hiszen az országos végrehajtási rendeletek szabták meg, hogy milyen célokra és mekkora összeget használhatott fel az adott területfejlesztési szervezet. A TEKI és CÉDE források alapvetően az önkormányzatok infrastrukturális fejlesztéseit támogatták, ami a megyében felhasznált támogatások megoszlásában is tükröződik, hiszen ezek adják az összes támogatás ¾-ét. Ezen kötöttségek ellenére számos sikeres fejlesztés valósult meg a megyében, amikről az alábbiakban részletes tájékoztatást adunk.

1996-2006 között a Pest Megyei Területfejlesztési Tanács 3 decentralizált kerettel gazdálkodott. A mindenkorai kormányrendeletek összesen 14,2 milliárd Ft-ot irányoztak elő Pest megye területfejlesztési céljainak megvalósítására és a megyén belüli fejlettségbeli különbségek mérséklésére.

1996-2006. évek (millió Ft)

Keret	Kormányrendelet szerinti keret	Felosztott keret *	Támogatással megvalósult összberuházás
CÉDE+ vis maior	4.260	4.535	20.756
TEKI	7.017	7.205	19.871
TFC	2.889	3.231	35.129
Összesen	14.166	14.971	75.756

* A felosztott keret rovatban szerepelnek a következő 2 évre megítélt támogatások is, mivel a mindenkorai kormányrendelet lehetőséget adott rá, hogy az adott évi keret 30-, illetve 10%-át lehet kiosztani a következő 2 évre.

Az önkormányzatok és gazdasági társaságok számára is nyitott Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC), valamint az elmaradott térségek és települések (Szobi, Nagykátai, Ceglédi) felzárkóztatását segítő Területi Kiegyenlítést célzó fejlesztési keret (TEKI) már 1996-tól hozzájárult a megye infrastrukturális, gazdasági és humánkapacitásainak fejlesztéséhez. 1998-tól a Céljellegű Decentralizált keret (CÉDE) egészítette ki a PMTT pénzügyi eszközeit, nagyobb teret engedve a helyi önkormányzatok által kezdeményezett és társfinanszírozott beruházásoknak.

A diagramból jól látszik, hogy a megyéhez decentralizált fejlesztési keretek nagysága 2003-2004-ig, kisebb hullámmal, de növekvő tendenciát mutat, majd a TFC keret hirtelen 2002-ben zuhan, 2003-ban pedig átkerül regionális kezelésbe a TRFC keretét növelve. 2003-tól a TEKİ, 2005-től pedig a CÉDE keret is drasztikus apadásnak indult. Itt jegyezzük meg, hogy a megyei TFC keret megszüntetését elhibázott döntésnek tartjuk,

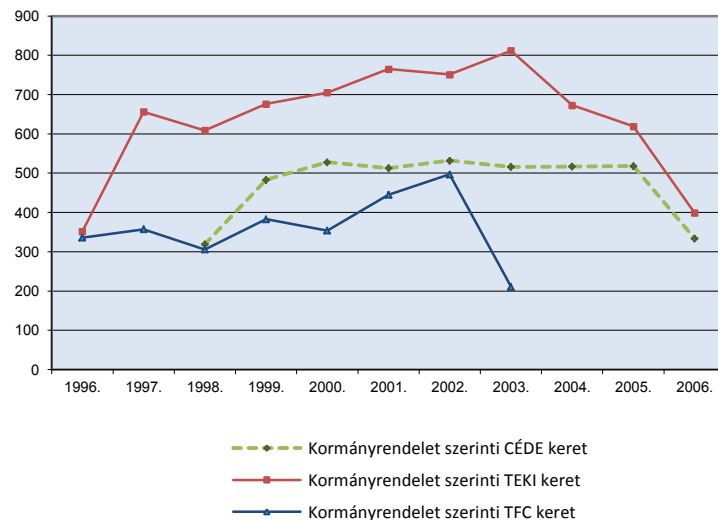
mivel gazdaságfejlesztési szempontból ez egy sikeresen működő fejlesztési forrás volt. A régió kezelésében lévő TRFC ugyan hasonló célokat szolgál, a pályázók köre azonban leszűkült a hátrányos helyzetű kistérségekben működő vállalkozásokra. A CÉDE és TEKİ keretek alakulását az az ellentmondás jellemzi, hogy míg az összes megyei forrás kb. 60%-át kitevő TEKİ keretre a megye kistérségeinek negyede (15 kistérségből 3 kistérség) pályázhat, addig a fennmaradó 40%-nyi CÉDE keret 12 kistérség fejlesztési igényeit kellene, hogy kielégítse.

Hogy a Pest Megyei Területfejlesztési Tanácshoz (és több dunántúli megyéhez) decentralizált keretek mértéke miért csökkent ilyen drasztikusan az utóbbi években? Az Európai Uniónak a területi kiegyenlítést és felzárkóztatást támogató regionális politikája meghatározó iránymutatást adott a hazai fejlesztés-politikának. Az elvek adaptálása természetesen és szükségszerűen az elmaradott régiók irányába hatott. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a gazdaságilag erősebb megyék, régiók országra gyakorolt húzó hatását, amely a Közép-Magyarországi Régió és Pest megye esetében még nyilvánvalóbb. Öröndetes, hogy már az új Országos Területfejlesztési Konceptió átfogó fejlesztéspolitikai céljai között is az első helyen a térségi versenyképesség fokozása áll, ennek megfelelően pedig a tágabb térségüket dinamizálni képes centrumtérségek (pólusok) megerősítése az első helyre került. Minde mellett, sajnos, a fejlesztés-politika régió-preferenciája is a megyei szerepkör szűküléséhez vezetett.

Lássuk tehát, hogy a kereteket milyen célokra és milyen eredménnyel használta fel a Tanács az elmúlt 10 évben.

A beruházások jelentős részét, mintegy felét infrastrukturális fejlesztések tették ki. Kül- és belterületi utak, járdák és kerékpár-utak felújítására és építésére megközelítőleg 2,5 milliárd Ft-ot ítelt meg a Tanács 10 év alatt. Ez hozzávetőlegesen 210 km bel- és külterületi úthálózat megépítését vagy felújítását tette lehetővé. A belterületi termelő infrastruktúra-fejlesztéshez tartozó elektromos hálózat, ivóvíz, szennyvízelvezetés és -tisztítás, valamint a földgáz hálózat rendszereinek kiépítésére szintén közel 2,5 milliárd Ft jutott. Pest megyében – a rendelkezésre álló KSH adatok szerint - 1996. és 2004. között közel 913 km vízvezeték, 3457 km szennyvíz csatorna, 2041 km gázvezeték, közel 1710 km kifesztésű villamoshálózat, 282 km közvilágítást szolgáló villamoshálózat épült ki, amelyhez kétségtelenül hozzájárultak a megyei fejlesztési keretek is. A legfontosabb beruházások között meg kell

Kormányrendeletben meghatározott megyei decentralizált keretek alakulása 1996-2006.

említenünk például Vecsés szennyvízcsatorna-hálózat fejlesztését, a Börzsönyi település-csoport gázvezeték-, valamint a Tápiómenti települések ivóvíz hálózatának kiépítését.

A támogatásoknak köszönhetően megszépülhetett, korszerűsödhetett, vagy éppen bővíthetett közel 430 önkormányzati intézmény: megyei-, városi- vagy községi- fenntartású iskolák, óvodák, szociális otthonok és egészségügyi intézmények. Pest megyében az alapfokú oktatási intézmények alapvetően kétféle problémával küzdöttek, küzdenek. A fővárosból történő nagyarányú kiköltözés miatt az agglomeráció településein működő iskolákban, óvodákban elsősorban a helyhiány okoz gondot, míg a megye távolabbi területein az intézmények leromlott állapota jellemző, az elavult berendezések, eszközök korszerűsítése a legfőbb feladat. A Tanács CÉDE és TEKI kereteinek minden évben közel felét „oktatás” célú beruházásokra, felújításra, bővítésre ítélte meg az infrastrukturális hiányosságok enyhítése érdekében. Támogatásban részesülhetett például a piliscsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetem is, épületegyüttese megépítéséhez.

Az 1996-tól 2003-ig a TFC keretből megítélt mintegy 1,3 milliárd forintos támogatás közel 1500 munkahely megteremtéshez vagy megtartásához járult hozzá. A nyertes pályázók között találunk multinacionális cégeket (pl.: SONY Hungária Kft. üzemcsarnok építése - Gödöllő), közepes méretű gazdasági társaságokat (pl.: Kenguru Gold Kft. bébiruha készítő üzem – Farnos), és kisvállalkozókat (pl.: Klenáncz méhészeti üzem – Dömsöd) egyaránt, amelyek talán éppen a PMTT támogatásnak köszönhetik megerősödésüket, fejlesztéseik révén piacképesé válásukat. Ipari park infrastrukturális beruházásra az összes támogatás 1%-a jutott, sikeres beruházásnak tekinthető többek között a Ceglédi, és Ráckevei Ipari Parkok infrastrukturális előkészítése. Tanácsi támogatással újra elindulhatott a Nagybörzsöny-Márianosztra erdei kisvasút is.

Pest megyében is rendkívüli károkat okoz az ár- és belvíz. A Duna egyre gyakoribb áradása, a rendkívüli esőzések komoly vis maior forrásokat igényeltek az 1996-2006 közötti időszakban. Közel 1,5 milliárd Ft-ot költöttünk kárenyhítésre és kármegelőzésre, amely a megyei és a BM vis maior keretet terhelte. A károk megelőzését szolgálná a felszíni és felszínalatti vízelvezető árkok megépítése, amelyre a vizsgált 10 évben 1,4 milliárd Ft jutott, és amelynél nagyságrendekkel több forrásra lenne szükség. A legnagyobb volumenű beruházások közül a kemencei és a törteli vízelvezető rendszerek megépítését érdemes megemlíteni.

Elmondható tehát, hogy a megyéhez decentralizált források jól hasznosultak, hiszen a támogatásokból megvalósult beruházások összértéke körülbelül ötszöröse a megyei hozzájárulás értékének. Ugyanakkor látnunk kell, hogy az elmúlt 10 évben rendelkezésre álló mintegy 15 Mrd Ft-nyi keret a pályázatokban megjelenő támogatási igények harmadát is alig volt képes kielégíteni. Az önkormányzatok pályázataikban döntően a település életminőséget meghatározó szolgáltatásaihoz kapcsolódó műszaki háttér (épület, berendezés, út, szennyvíztisztító, stb.) szintrehozásához kértek támogatást, azok közül is a legfontosabb, legszükségesebb rekonstrukciókat, felújításokat, bővítést, pótlást tudták megvalósítani. Új iskola, óvoda, új szociális intézmény, új rekreációs-, kulturális létesítmény, településeket összekötő új út építése – mind a saját, mind a fejlesztési források szűkössége miatt – igen ritkán kaphatott támogatást. Az ún. soft fejlesztések közül a rendelkezésre álló forrásokból, sajnos csak a fejlesztési koncepciók, programok, területrendezési tervek dokumentumainak elkészítésére jutott, az azokban megfogalmazott szociális, társadalmi problémákat enyhítő, a lakosság szellemi kapacitását erősítő, közérzetjavító programok, képzések, ösztönző rendszerek, tapasztalatcserék, pilot-projektek megvalósítása - forráshiány miatt - már a pályázati kiírások célkitűzései között sem kaphattak helyet.

Mindezek ellenére a Tanács által megítélt támogatások jelentős mértékben hozzájárulhattak a települések által nyújtott alapszolgáltatások és infrastruktúra minőségének javításához. A források felhasználása során jó és szoros együttműködés alakult ki a Tanács és munkaszervezete valamint a kistérségek és települések között. A források évről-évre történő csökkenése miatt azonban sajnos nem tudjuk kellő mértékben kihasználni a meglévő szaktudást, kapcsolati rendszert, bizalmi tőkét a megye gyorsabb ütemű fejlesztése érdekében.

Az EU csatlakozás után folyamatosan csökkenő tendenciát mutattak a hazai forrású területfejlesztési források. 2007 után a megyei területfejlesztési tanácsok hazai területfejlesztési források forráselosztó szerepe gyakorlatilag megszűnt, majd 2010-től a regionális fejlesztési tanácsok sem írtak ki pályázatot. Mindezek a regionális szint erősödését és az uniós források meghatározóvá válását eredményezték.

A 2004-2006-os időszakban az EU strukturális alapok forrásai 691 milliárd forintot tettek ki, amelyből Pest megyébe összesen 42 Mrd Ft támogatás érkezett, amely alig több mint a keret 6%-a. Mindez elmarad Pest megye ~12%-os népességi részarányától, ami főleg annak tudható be, hogy környezetvédelmi és infrastruktúra operatív program, illetve a regionális fejlesztés operatív program tekintetében a hátrányos helyzetű régiók jelentős preferenciát kaptak. A megyei pályázók azokban a programokban voltak sikeresek, ahol szabadon lehetett versenyezni a forrásokért (gazdasági versenyképesség, és humán infrastruktúra operatív program). Sokatmondó az a tény is, hogy a 42 milliárdnyi támogatással 89 Mrd forintnyi fejlesztést sikerült ebben a térségben megvalósítani.

Operatív program	Projekt száma	Támogatás (m Ft)	Költség (m Ft)	Arány (%)
Gazdasági Versenyképesség OP	872	15 157	47 099	35,5%
Humán Erőforrás Fejlesztés OP	235	8 443	10 866	19,8%
Környezetvédelmi és Infrastruktúra OP	9	7 507	9 453	17,6%
Regionális Fejlesztés OP	34	5 861	7 767	13,7%
Agrár és Vidékfejlesztés OP	297	5 754	14 338	13,5%
Összesen	1 447	42 722	89 523	100,0%

Uniós támogatások 2004-2006 (programok szerint) Pest megyében (TEIR)

A 2007-2013-as uniós programozási időszakban a rendelkezésre álló keret és a megye részesedése is megnőtt az előző tervezési ciklushoz képest. Országosan 6 800 Mrd forint áll rendelkezésre, azonban ennek mintegy 8%-a fordítható a Közép-magyarországi fejlesztésekre, a régió fejlettsége és a 2. célterületi besorolása miatt. A TEIR adatbázisa szerint 2011-ben **összesen 295 Mrd forintnyi forrás** Pest megyei felhasználásáról született döntés, amelynek a zömét a Közép-Magyarországi Operatív Program támogatásai teszik ki (141,9 Mrd Ft). Ez az összeg 2012-ben várhatóan emelkedik, hiszen számos – a megyében megvalósuló – támogatásáról született döntés. A Közlekedés Operatív Programból 61,3 Mrd forintnyi fejlesztés valósul meg a megye területén ebből a legfontosabb a Budapest - Esztergom vasútvonal rekonstrukciójának az I. üteme (59,3 Mrd Ft), és az M0 déli szektorának bővítése. Az utóbbi alapvetően a fővároshoz kapcsolódik, de a megye több települését is érinti. A Környezet és Energia Operatív Program forrásaiból (81 Mrd Ft) főleg szennyvízkezelési projektek kaptak támogatást a megyében, amelyből a legnagyobb összegű az „Érd és térsége szennyvíztisztító telep rekonstrukciója és bővítése” című projekt (24,4 Mrd Ft-tal). Bővebb elemzést 2013-ban érdemes elvégezni, amikor az összes programban megszületnek a támogatási döntések.

A 2004 és 2011. közötti időszakban Pest megyében megítélt **hazai** támogatások **kistérségi eloszlását** vizsgálva a legmagasabb összegű támogatásban a – hátrányos helyzete miatt preferenciát élvező – Ceglédi (4,6 Mrd Ft) és Nagykátai (3,1 Mrd Ft) kistérségek részesültek, amelyeket a Ráckevei és a Monori térség követ. Az itt felhasznált összegek azonban eltörpülnek az uniós források mellett, ahol több tízmilliárd forintnyi támogatás jutott egy-egy kistérségbe a pályázók aktivitása, vagy a központi döntéshozatal eredményeként.

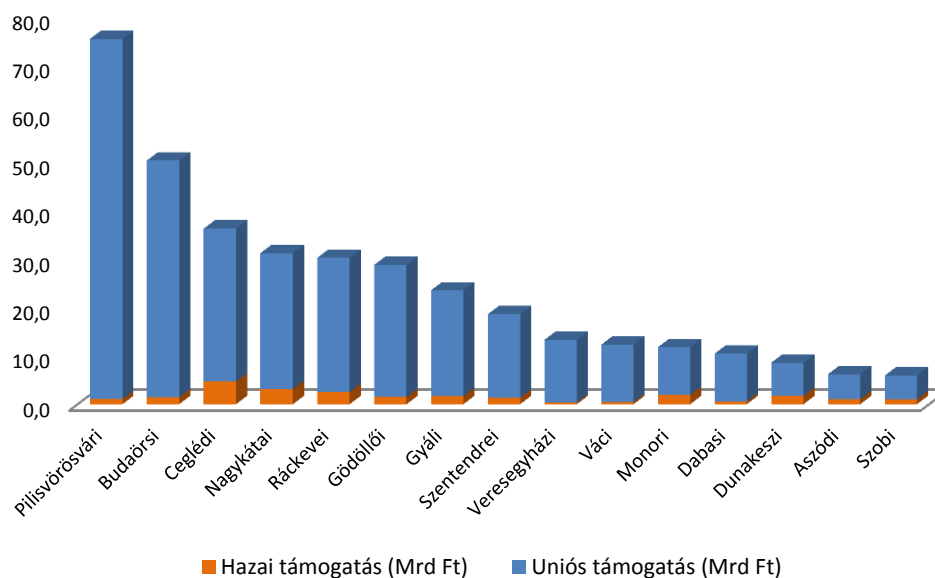
Az **uniós forrásokból** a legmagasabb összegű támogatás Pilisvörösvári (74,3 Mrd Ft) és a Budaörsi (50,2 Mrd Ft) kistérségbe érkezik, azonban az előbbinél a Budapest-Esztergom vasútvonal Piliscsai szakaszának 59 Mrd forintos támogatása torzítja az adatot, míg az utóbbi értékei az érdi adatokat

is tartalmazzák. A 25 Mrd forintnál magasabb támogatású csoportban a Ceglédi, Nagykátai, és Ráckevei kistérségek tartoznak, amelyeket a Gödöllői és Gyáli térség követ. Ezekből az adatokból messze-
menő következtetést nem érdemes levonni, ugyanis erőteljes korrelációt mutatnak a népesség-
számmal, illetve a későbbi nagyprojekt döntések alapján jelentősen átalakulhat a sorrend.

Kistérség	Hazai támo- gatás (Mrd Ft)	Arány (%)	Uniós támo- gatás (Mrd Ft)	Arány (%)	Támogatás (Mrd Ft)	Arány (%)
Aszódi	1,0	4,2%	5,1	1,5%	6,2	1,7%
Budaörsi	1,4	5,9%	48,8	14,4%	50,2	13,9%
Ceglédi	4,6	19,2%	31,5	9,3%	36,2	10,0%
Dabasi	0,6	2,5%	9,8	2,9%	10,4	2,9%
Dunakeszi	1,7	7,1%	6,8	2,0%	8,5	2,4%
Gödöllői	1,5	6,0%	27,2	8,1%	28,7	7,9%
Gyáli	1,6	6,8%	21,8	6,5%	23,4	6,5%
Monori	1,9	8,0%	9,8	2,9%	11,7	3,2%
Nagykátai	3,1	12,8%	28,0	8,3%	31,1	8,6%
Pilisvörösvári	1,0	4,3%	74,3	22,0%	75,3	20,8%
Ráckevei	2,5	10,3%	27,7	8,2%	30,2	8,3%
Szentendrei	1,3	5,5%	17,2	5,1%	18,5	5,1%
Szobi	1,0	4,2%	4,9	1,4%	5,9	1,6%
Váci	0,4	1,8%	11,8	3,5%	12,2	3,4%
Veresegyházi	0,3	1,4%	12,9	3,8%	13,3	3,7%
Összesen	24,1	100,0%	337,8	100,0%	361,9	100,0%

A Pest megyei kistérségekbe jutó támogatások összege, 2004-2011

Össességében elmondható, hogy Pest megye jelentős forrás-adszorpciós potenciállal rendelkezik, amely éles ellentétben áll a hazai (decentralizált) kormányzati és uniós forrásokhoz való hozzáférése-
vel. A megyei pályázók jelentős saját forrást mozgósítottak a támogatási források lehívása érdekében,
ami ugyancsak a források hatékony felhasználására jelenthet garanciát a következő programozási
időszakokban is. Fontos látni azt is, hogy – mindezek mellett – a megye fejlődésében az állami és
közösségi támogatások csak kiegészítő szerepet játszhatnak, ezért meg kell erősíteni a megye tőke-
vonzó képességét (származzon az hazai, vagy külföldi forrásból).

16. HELYZETÉRTÉKELÉS, SWOT ANALÍZIS

A SWOT elemzésekhez alapul vett metodika

A statisztikai adatok és egyéb hozzáférhető információk feldolgozásán túl a helyzetelemzés elkészítése során figyelembe vettünk olyan tényezőket és információkat is, amelyek a fentiekén túlmutatnak, összetettebbek és a valós helyzetet jobban lefestik. Ennek megfelelően a SWOT-elemzéseket (témák: gazdasági állapot, környezeti, természeti állapot, közlekedés, humán erőforrás) tematikusan, módértált fókuszcsoporthoz módszerével számos szakértő bevonásával készítettük el.

A SWOT elemzéseknek számos módszertana létezik, jelen esetben az Európai Unió által alkalmazott módszertant vettük figyelembe, amely a SWOT elemeit belső és külső tényezőkre osztja fel az alábbiak szerint:

Erősségek – Belső tényezők

Pozitív dolgok egy helyzetről, vagy tevékenységről, ami jól működik, és lehet rá (mint Régió) befolyásunk

Gyengeségek – Belső tényezők

Olyan dolgok, amik nem jól működnek, de lehet rá befolyásunk, hogy megváltoztassuk.

Lehetőségek – Külső tényezők

Olyan adottságok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, de rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket.

Veszélyek – Külső tényezők

Olyan korlátok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, és kockázatot jelentenek.

16.1. Gazdasági SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Relatív fejlett gazdasági infrastruktúra • Viszonylag nagy vállalkozás-sűrűség, megkezdődött hálózatosodás • Magas export-orientáltság • Jelentős feldolgozó ipari tradíciók • Erősödő logisztikai és kereskedelmi központi funkciók • Jelentős az info-kommunikációs szektor súlya • 3 milliós belső piac • Erősödő szolgáltató-támogató tevékenységek • Nagyszámú ipari park • A külföldi tőke jelen van • A KKV szektor kompetitív környezetben szerzett tapasztalatokat. <p>Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vonzerőkben gazdag terület – nagyszámú építészeti és történelmi emlék, történelmi városmagok, sokszínű természeti és kulturális adottságok • Kiterjedt tájvédelmi körzetek, megőrzött természeti környezet és biodiverzitás a megye peremvidékein • A Fővárosba érkező több millió látogató, mint potenciális vendég • A megyei szálláshelyek száma az elmúlt 10 évben emelkedett. • Az országos tendenciától függetlenül növekvő vendégérkezés a kereskedelmi szálláshelyeken. • Jelentős fejlődés egyes tematikus turizmus területeken, pl.: lovas-, üzleti-, és konferenciaturizmus • TDM szerveződés megkezdődött több helyszínen, működik regionális marketing szervezet <p>Mezőgazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekintélyes termelési tradíciók a mezőgaz- 	<ul style="list-style-type: none"> • Alacsony K+F ráfordítás, kapacitás és innovációs tevékenység • Alacsony a vállalkozások és a tudomány, az egyetemek közötti kapcsolatok aránya • Kicsi az együttműködés a közszféréval • Alacsony az emberi erőforrásokba történő befektetés • Az európai színvonaltól jelentősen elmaradó jövedelemtermelő képesség és termelékenység. • Magas a nem hatékonyan irányított, kis tőkeerejű mikro-vállalkozások aránya. • A megye KKV-i nem elég felkészültek a tevékenységük nemzetközivé tételére, az egységes piacon való megjelenésre. • Alacsony a beszállítói körbe bekerült hazai tulajdonú vállalkozások aránya • Alacsony tőkefelhalmozási képesség és hajlandóság. • Magas az alacsony teljesítményű, elmaradott technológiai színvonalú vállalati kör aránya. • Alacsony a térség endogén erőforrásaira építő helyi gazdaság súlya <p>Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kevés látnivaló miatt rendkívül nehéz a többnapos tartózkodás elérése • A magánszálláshelyeken a vendégéjszakák száma szezonális és csökken. • Összefüggő kerékpárút hálózat hiánya, kiegészítő szolgáltatások kis száma • Part menti kikötőhelyek és szolgáltatások kis száma és alacsony színvonala • Garantált programok Visegrád és Szentendre orientáltak, hiányoznak a megye más területein • Turisztikai kínálati szereplők összefogásának szintje alacsony <p>Mezőgazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tőkehiány, mezőgazdasági alapanyag terme-

<p>daságban</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jó termőhelyi adottságok • Meglévő, ismert termékek, Hungarikum élelmiszerek • Intenzív kertészeti kultúra, meglévő infrastruktúra • Agrár innovációs központok jelenléte a megyében 	<p>és alacsony jövedelmezőséggel</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korszerűtlen termelési módok, lemaradás a technológiai fejlesztésekben • Elaprózott földbirtokok • Öntözés hiánya • A munkaintenzív kertészeti és gyümölcsstermesztési tevékenységek drasztikusan visszaestek • Alacsony a helyi termékek feldolgozottsági szintje, hiányzik a helyi feldolgozóipar • Nem egyenletes termékminőség • Együttműködés hiánya az élelmiszerlánc mentén • Alacsony termelői részesedés az értéklánc jövedelméből
<p>Lehetőségek</p>	<p>Veszélyek</p>
<ul style="list-style-type: none"> • A Főváros és Pest megye között kialakuló együttműködés és ésszerű munkamegosztás kitérít a lehetőségeket, a térség Közép-Európa vezető gazdasági és kulturális központja lesz. • A megye a megfelelő pozicionálásnak és térség-menedzselésnek köszönhetően újra a befektetők érdeklődési körébe kerül. • Az endogén erőforrások jobb és tudatosabb kihasználása a helyi gazdaság erősödését vonja maga után. • A határon átnyúló gazdasági kapcsolatokban rejlő lehetőségek. • A világgazdaság erősödő globalizációja révén bővül az elérhető erőforrások, piacok és együttműködések köre. • Tudásközpontok + nagy növekedési potenciállal rendelkező hazai KKV-k hálózatainak kialakulása, fejlődése. • A pénzügyi szolgáltatók javuló kínálata, hatékonyabb, olcsóbb kockázatkezelési eljárások terjedése. • Az uniós támogatási politikán belül a vállalkozásfinanszírozási politika megerősödése. • A Duna és Budapest nemzetközileg ismert márkánév 	<ul style="list-style-type: none"> • A recesszív makro-gazdasági környezet, az európai adósságválság elhúzódása. • A magyar gazdaság hosszabb távon sem tud felzárkózási pályára állni. • Dezintegrációs folyamat Budapest gazdaságától. • Kiszámíthatatlan, inkonzisztens szabályozási környezet. • A saját források felhalmozását lassító, nehezítő környezeti változások, pl. növekvő adó- és járulékkerhek, visszafogott vásárlóerő. • A makrogazdasági változásokból eredően a KKV-k hitelképességének romlása, növekvő finanszírozási kockázat és kamatszint. • Elmaradnak a turizmushoz szükséges infrastrukturális fejlesztések (pl. a közlekedésben) • Nem jönnek létre az együttműködés szervezeti feltételei és a szükséges technikák a turisztikai ágazatban • Nem jönnek létre az egyes megyei térségekhez kapcsolható brand-ek, speciális termék kínálatok • A megyei kínálatokhoz hasonló kínálatokkal jelennek meg a szomszédos régiók • A gazdasági válság hatására csökken a ven-

<ul style="list-style-type: none"> • Termál- és gyógyvíz előfordulások, strandok egyedi környezetben • A Duna, és a Ráckeve-Soroksári Duna-ág jó vízi turizmus adottságai • A második és harmadik utazások számának növekedése • Aktív szabadidős tevékenységek iránti kereslet növekedése • A megye a főváros és a régió kedvelt kirándulóterülete. • Kedvező természeti adottságok a különleges minőségű termények előállítására • Jelentős munkaerő- és tapasztalatban meglévő tartalékok vannak a helyi agrár gazdaságban és élelmiszer feldolgozásban • A térség belső élelmiszer piacának visszaszerzése jelentős növekedési potenciált jelenthet • Tudatosabb fogyasztói magatartás kialakulása • A térségben található innovációs központ (SZIE) jobb kihasználása • Klímaváltozásból adódó új agrotechnikai eljárások alkalmazása 	<p>dégforgalom</p> <ul style="list-style-type: none"> • A piac nem ismeri el a GMO mentes termékek hozzáadott értékét • Klímaváltozás, szélsőséges időjárási események gyakoriságának növekedése • Új károsítók és korokozók megjelenése • Romló szakmunkásháttér
---	---

16.2. Természeti és települési környezet állapot SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Viszonylag kis területen nagy táji-, természeti változatosság, sokszínűség • Területfejlesztési-üdülési szempontból jelentős potenciált jelentő tájak, területek (Börzsöny, Dunakanyar, Gödöllői-dombság, Budai hegyek, R/S/D) • A dombsági és középhegységi területek magas erdőszültsége • Jelentős kiterjedésű védett területek változatos táji- természeti értékekkel • Jelentős építőanyagok készletek (kavics, homok, mészkő) • Kárpát-medencei összehasonlításban általában kedvező kiegyenlített éghajlati viszonyok • Több vonatkozásban javuló környezetminőség • A nagy (szennyező) termelőiparok termelésének radikális csökkenése • Tehermentesítő közlekedésfejlesztési beruházásoknak • Javult a hulladékgazdálkodás helyzete, csökkent a környezetterhelés • Nőtt a csatornázott területek és a tisztított szennyvizek aránya, zárult a közműháló • A megye műemlékekben, egyedi értékekben gazdag • A megindult kastélyrekonstrukció (pl. Gödöllő) • Világörökség és várományos területek kiemelt értéket képeznek • A megye közép és kisvárosai többségében megújultak a központok közterületei, zöldterületei • Az intézményhálózatnak helyt adó épületállomány a települések többségében megfelelő • Növekvő számú és korszerűsödő lakóépület • Az 1000 lakosra jutó épített lakások száma másfélszerese az országos átlagnak 	<ul style="list-style-type: none"> • Síkvidéki területek aszályra hajlamosak és kevés az átlagnál jobb, kiváló termőhelyi adottságú terület. • A művelhető területek kiterjedése a beépítések növekedésével csökken. • Területi potenciálokba nem illeszkedő művelés (gazdálkodás) • Erózióknak kitett területek nagy kiterjedése • Az energiefelhasználás szerkezetváltása miatt növekvő környezetterhelés elsősorban a szegényebb térségekben • A közműháló csökkenésének üteme elmarad az országos átlagtól • Hiányzik a környezeti állapot térségileg differenciált bemutatására alapot adó környezeti monitoring rendszer • A megye Budapesti agglomerációhoz tartozó térségében erőteljes a biológiailag aktív területek fogyása • Budapest és Pest megye között kialakult versenyhelyzet rontja a nagytérségi potenciálok kihasználásának lehetőségeit. • Funkcióhiányosak és gyengék a térség térszervező központjai és alközpontjai • Hiányoznak, illetve kis kapacitásúak a hátránt-irányú kapcsolatok • Városok és várostérségük megfelelő kapcsolatrendszerrel lehetővé tevő hálózatok esetenkénti hiánya • A laza beépítettségű területek ellátásának relatíve magas a társadalmi költsége

<ul style="list-style-type: none"> • Villamosenergia ellátás megközelíti a 100 %-ot • A vezetékes gázt fogyasztó háztartások aránya 7 %-kal meghaladja az országos átlagot 	
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Természeti erőforrások fenntartható kihasználását, hasznosítását szem előtt tartó tájgazdálkodás és mezőgazdasági művelés megteremtése • Duna mint kiemelkedő potenciál (turisztikai, vízkészlet, közlekedési) • A fenntarthatósági szemlélet erősödése • Kedvező és változatos adottságú élettér a lakás és a pihenés szempontjából • Uniós támogatások igénybevehetősége a környezetvédelmi beruházásokra • Kihasználatlan alternatív energiaforrások hasznosítása az egyes térségek adottságainak megfelelően • A köz és magánszféra együttműködésének erősítése a terhelések csökkentésében és a környezetminőség javításában • Az ország centrális szerkezete miatt a hálózatok sűrűsége nagyobb • A policentrikus fejlesztés erősítése • Az értékvédelem hatékonyságának növelése és összeegyeztetése a fejlesztési szempontokkal • A helyi karakter erősítése • A városrehabilitációs források fennmaradása, és kiterjesztése a városok alközpontjainak területére • A térszerkezet koordinált fejlesztése (fejlesztési zónák kijelölése és erősítése, zöldövezet kialakítása és védelme) • Területi adottságokba illeszkedő, gazdaságosan fenntartható rendszerek kiépítése 	<ul style="list-style-type: none"> • Természeti erőforrások csökkenése, az urbanizáció kedvezőtlen hatásainak nagyobb területeken való érvényesülése • Meglévő erdőterületek csökkenése, kiváló termőhelyi adottságú erdők fogyása • Éghajlatváltozásból adódó változások érvényesülése (pl. Duna-Tisza köze talajvízszint erőteljes csökkenése) • Árvíz és belvízveszély növekedése • Parlagterületek növekedése • Az ivóvízbázisok elszennyeződése, minőségromlása • A koordinálatlan további szuburbanizáció kapacitásproblémákat és a társadalmi költségek növekedését okozza • Szükséges felújítások elmaradása, háttérbe szorulása • Lakóparkok leromlása, értékcsökkenése • A koordinálatlan szuburbanizáció fennmaradása • Elnagyolt rendszerek kiépítése az EU-s források megszerzése érdekében (pl. hulladékgazdálkodásban)

16.3. Közlekedési SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kifejlesztett kapcsolati infrastruktúra • Kiváló makrohálózati (elérhetőségi) adottságok • Jól kiépített belső – elsősorban sugárirányú – közlekedési hálózat • Sugaras szerkezetű sűrű vasúti vonalak • Kedvező gyorsforgalmi út ellátottság • Nemzetközi súlyú és kapcsolatú repülőtér • A közösségi közlekedés európainál relatíve kedvezőbb részaránya • A közlekedésfejlesztési kutatói és szakmai háttér rendelkezésre áll 	<ul style="list-style-type: none"> • Erőtlen térségi menedzsment, együttműködési hiány • Hálózat és terület nem kommunikál, intézményi koordinátlanság • Különböző közlekedési vonalak nem alkotnak integráns hálózatot • Vasúti szolgáltatások elégtelenek, települések elfordultak a vasúttól • Harántoló, ráhordó mellékúthálózat és belső települési utak rossz minősége • A repülőtér nincs kellően a térség közlekedési rendszerébe ágyazva • A Duna adta lehetőségek kihasználatlanok • Intermodalitás, integrációs tényezők, kapcsolódási pontok fejletlenek
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • A gazdasági fejlődés kikényszeríti, hogy a megye jó földrajzi helyé, üzleti központtá fejlődjön • Európai ösztönzők a kötöttpályás fejlesztés lehetőségeinek kihasználása irányában hatnak • A Duna meghatározó eleme lesz a K-Ny és É-D logisztikának • Uniós támogatások igénybevehetősége a 2014-2020-as időszakban • A repülőtér regionális gyűjtő – elosztó makro elemmé fejlődik 	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyéni (települési) érdekérvényesítések miatt nem alakulnak ki integrált közlekedési rendszerek • A komparatív előnyök elvesznek, a szegregáció növekszik • A tranzitforgalom további erősödése rontja az életminőséget, és csökkenti a hálózat élettartamát • A modal-split tovább romlik • A rossz településközi kapcsolatok akadályozzák a szolgáltatások elérését • A régió üzleti, regionális központi szerepe nem nő, hanem leépül • A megye közlekedési és környezeti minősége tovább romlik

16.4. Társadalmi környezet és humán erőforrás SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Az országosnál kedvezőbb demográfiai helyzet • Munkáltatók jelenléte a térségben (nagyfoglalkoztatók) • Az országosnál magasabb aktivitási ráta • A régió társadalmi-gazdasági helyzete jó háttérrel ad • Viszonylag sűrű az iskolahálózat • Működnek oktatási társulások • Budapest közelsége miatt tág oktatási és képzési kínálat érhető el • Széles spektrumú szociális ellátórendszer • Az országban egyedülállóan fejlett nevelőszülői hálózat épült ki • Vannak komplex szolgáltatás nyújtó kezdeményezések • Járóbeteg ellátás rendszere jól kiépített, területi elosztása biztosítja a gyors és szakszerű ellátás lehetőségét 	<ul style="list-style-type: none"> • Kimerült munkaerő tartalék • Mobilitás hiánya • Munkanélküliek számának növekedése • Romló elhelyezkedési esélyek a pályakezdők számára • Tartós leszakadással sújtott térségek kialakulása • Csökkenő érdeklődés a szakmunkás és szakiskolai képzések iránt • A fejlesztések és a feladat ellátási igények, fenntartási lehetőségek nincsenek összhangban • A hálózatos feladatellátás hiányzik • Nincs minden településen óvodai ellátás • A meglévő óvodai ellátás sem elégíti ki az igényeket • Magas a szakképzettség nélküli, vagy nem piacképes végzettségűek aránya • Az erőforrások szétaprózódtak, iskolacentrumok nem alakultak ki • Rugalmatlanság az oktatásban (fogadókészség és kínálat) • Az agglomeráció alapfokú oktatás igénye kiszámíthatatlan • Önkormányzatok közötti kommunikáció és együttműködések gyengeségei, hiányai • Gyenge a szakképzés kapcsolata a gazdasággal • Relatív kevesen jelentkeznek felsőoktatásba • Alacsony a felnőttképzésben részt vevők száma • A szociális szférával szembeni elvárások elmentmondásosak • Szolgáltatási szemlélet hiánya • A bölcsődei ellátásban óriási a kapacitáshiány (különösen az agglomerációs települé-

	<p>seken)</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fekvőbeteg ellátás területi lefedettsége eltérő, mely kapacitáshiánnyal párosul
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Kereslet van a tudásra: széleskörűek az oktatási-nevelési szükségletek • Járási rendszer kialakítása, egyablakos ügyintézés • Interaktív kereslet-kínálati rendszer alakul ki az oktatásban • Távmunkával javul a foglalkoztatás • TISZK-ek infrastruktúrájának a kihasználtsága javul • Erősödik a verseny és egyben a kooperáció a jó minőségű felsőoktatás és posztgraduális képzés, valamint a K+F területén • Jelentősebb civil szerepvállalás (pl. az idősellátás területén) • Az egészségügy területén a szakdolgozói utánpótlás képzés megerősödése várható, mely csökkenti a jelenlegi létszámhiányt • KMR részére megnyíló európai uniós források az oktatás és az egészségügy területén is 	<ul style="list-style-type: none"> • Főváros – megye különállás, esetleges ellentétek miatt, elveszik a regionális gondolkodás igénye • Nyílik az olló a kereslet és a szolgáltatott képzések között. • Hátrányos térségek még jobban leszakadnak • Diplomások tudása nem hasznosul, elhagyják az országot (egészségügy) • Jelentős területi különbségek kialakulása a szociális alap- és szakellátásokban

16.5. A fejlesztés lehetséges irányai

A jelen fejezet célja, hogy a helyzetfeltárás és a SWOT alapján javaslatot tegyen a fejlesztés lehetséges irányaira, amely a jövőkép meghatározását és az abban foglaltakkal való összevetések alapján a célrendszer kidolgozásának alapjául is szolgálhat.

Pest megye jövőképe

Ahhoz, hogy a megye stratégiai céljait megfogalmazhassa, tisztán kell látni a **távlati célt**; azaz, hogy milyenné kíván válni Pest megye hosszú távon. A **fejlesztési stratégia a hosszú távú cél eléréséhez vezető utakat, részcélokat jelöl ki, középtávra fogalmaz meg feladatokat.**

Pest megye 2030-as jövőjét az alábbiak szerint fogalmaztuk meg, figyelembe véve a helyzetfeltárás eredményeit, építve az egyoldalvas megyei pozicionáló anyag fejlesztési irányaira:

- Pest megye – mint a metropoliszrégió része – a Duna Régió és a Kárpát-medence meghatározó csomópontja, szolgáltató központja, amelynek versenyképessége a földrajzi elhelyezkedésén, valamint sokszínű, innovatív üzleti környezet nyújtotta megkülönböztető erőn alapszik. A térségi ökoszisztéma fontos szereplői a nemzetközi, multinacionális vállalatok, a hazai tulajdonú nagyvállalatok, az exportorientált kis és közepes méretű vállalkozások, az egyetemek és a támogató intézményi környezet. Az egyedi üzleti és partnerségi kapcsolatrendszer, az üzleti és tudásszolgáltatások a koncentrált és széleskörű kínálata fejlett regionális innovációs rendszert hoz létre, amely szorosan és sokrétűen kapcsolódik a megye fejlett kulturális és közösségi életéhez.
- Pest megye önálló tervezési statisztikai régió, de Budapesttel egy fejlesztési térséget alkot. A megye és a főváros együttműködése érdekegyeztetésen alapuló, célja az ésszerű munkamegosztás, nem egymás rovására, hanem a kölcsönös előnyök alapján. Pest megye nem kiszolgálója Budapestnek és nem kiszolgáltatott, hanem együtt fejlődő térség.
- A megye ez által képes a központi helyzetéből fakadó előnyöket maximálisan kihasználni, a területén működő vállalkozások számára vonzó befektetői környezetet, az itt élő emberek számára egészséges és inspiráló lakókörnyezetet, magas színvonalú szolgáltatásokat, kiegyensúlyozott, természet-közeli társadalmi-gazdasági háttérrel biztosít.

GAZDASÁG

- A megye gazdasága több lábon áll. A hagyományos ipari tevékenység visszaszorulóban van, a hangsúly a magas hozzáadott értékű, innovatív tevékenységekre, a kreatív iparra, a szolgáltatásokra és a turizmusra helyeződött.
- A tudatos befektetés-ösztönző politika hatására a megyében jelentős működő-tőke befektetések valósultak meg a gyógyszeriparban, a műszeriparban, az IKT szektorban, a gépgyártásban, a biotechnológia és a zöld-ipar területén, a kreatív iparban. A megye ipari-technológiai parkjai a nemzetközi befektetések kiemelt célpontjai.
- A szolgáltatások aránya a gazdaságban meghatározó, kiemelkedő a fejlett üzleti szolgáltatások, a logisztikai szolgáltatások, az ingatlanforgalmazási és hasznosítási területeken.
- A megye mezőgazdasága és élelmiszer ipara is magára talált az elmúlt két évtizedben, a mezőgazdasági termelés az egyes tájegységek termőhelyi adottságaira és termelési tapasztalataira, hagyományaira építve fejlődik. A mennyiségi termelés helyett a minőségi, magas hozzáadott értékű- és feldolgozottsági fokú, egészséges élelmiszerek előállítása került a fókuszba. Budapest és a megye élelmiszer szükségleteit jelentős mértékben a helyi gazdaságok elégítik ki, ezzel egy időben óriási az igény az export piacokon is a kiváló minőségű megyei termékek, a megyében előállított hungarikumok iránt.
- Jelentősen megerősödött a megye helyi gazdaságának, a magyar tulajdonú kis- és középvállalkozásoknak a szerepe a hozzáadott érték termelésében. A megyei kkv-k egy része szervesen integ-

rálódott beszállítóként a nemzetközi vállalatok rendszerébe. Mások saját útjukat járva találták meg azokat a piaci réseket a hazai és a nemzetközi piacon, ahol kreativitásukat, rugalmasságukat kamatoztatni tudják. Az egyes megyei térségek adottságaikat a legjobban kihasználva egymástól eltérő gazdaságfejlesztési utakat jártak be, de közöttük érdemi munkamegosztás van.

- Az endogén tényezőkre épülő gazdaságfejlesztésnek, valamint a képzési rendszer piaci igényeknek megfelelő átalakításának köszönhetően a megyében mintegy százezer új munkahely teremődött, 20 év alatt a Budapestre ingázók száma 25 %-al csökkent.
- Pest megye a szomszédos megyékkel szoros kapcsolatot tart fenn, számos közös projektet valósít meg, fejlesztési együttműködések élére áll. Ennek is köszönhetően sikerült növekedési pályára állítani a megye három hátrányos helyzetű térségének gazdaságát is.
- Budapest és Pest megye az együttműködésnek köszönhetően kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, nem csupán Európán belül lett a térség megkerülhetetlen tényező, hanem a távol-keleti gazdaságok is sok szálon kötődnek a hozzá.
- A megye az EU-s kohéziós politika forrásait az önálló régióként történő besorolásának köszönhetően ésszerűen meg tudta osztani a fejlődésben elmaradottabb térségek felzárkóztatása és a versenyképes területek fejlesztése céljából. Az Uniós és a hazai költségvetési támogatások döntően a meglévő szűk keresztmetszetek feloldására, illetve a humán erőforrások fejlesztésére lettek felhasználva.
- A gazdaságban megvalósult fejlesztések többsége a piaci szereplők által lett megvalósítva, a támogatáspolitikai inkább orientáló feladatot töltött be, a támogatások nagyobb részt visszatérítendő konstrukciókon keresztül lettek allokálva, így azok többszörösen is ki tudták fejteni pozitív hatásukat.
- A megyei önkormányzat és a települési önkormányzatok is élő és napi kapcsolatban vannak a gazdasági élet meghatározó szereplőivel, azok szakmai szervezeteivel. Annak köszönhetően, hogy a megyei fejlesztési programok széles körű partnerségre épülve kerültek kidolgozásra, mind a gazdaság, mind a társadalom aktívan és konstruktívan vesz részt azok megvalósításában, hiszen a sajátjuknak érzik azt.
- A gazdaságban a tudásalapú ipar és szolgáltatás dominál. A szakemberképzés és a felsőoktatás is jól szolgálja a gazdaság igényeit. A Budapest körüli logisztikai gyűrűt Pest megye dél-keleti részén új ipari övezet egészíti ki, míg a Zsámbéki-medencében, a veresegyházi és a gödöllői térségben a K+F+I kapacitásokra épülő tevékenységek bontakoztak ki.
- A Dunakanyar a folyó mindkét partján kiemelt nemzetközi turisztikai desztinációvá vált, a megye a családi-, a rekreációs-, és a konferencia turizmus kiemelt helyszíne. A megye turizmusára a sokszínűség, a sokféle lehetőség a jellemző, viszonylag koncentrált időbeni és térbeni elérhetőség mellett. A tematikus turizmus szinte minden területe karnyújtásnyi közelségre van a bel- és külföldi turisták részére egyaránt. A Dunakanyar elsősorban a kulturális, a Börzsöny és a Pilis a kiránduló, a déli részek a lovas és falusi turizmus központjai. A Dunán élénk vízi élet zajlik, a hegyekben szanatóriumok, az alföldi térségben gyógyfürdők és gyógyászati–rehabilitációs központok várják a gyógyulni, erősödni vágyókat. A megye korábban fejlődéstől elzárt területei felértékelődnek, a megőrzött természeti értékeknek köszönhetően kiemelt célpontjaivá válnak a vidéki életmódot választó, a nagyvárosi életbe belefáradt magyar és más európai államokból érkezőknek.

TÉRSZERKEZET

- A fővárosi metropolisztérség részeként Pest megye szerves részévé vált a Közép-Európa legmeghatározóbb fordítókorongjaként működő Kárpát-medencei erőternek. Kína világgazdasági nyitásának európai irányultságai jelentős részben Pest megyén keresztül valósulnak meg, így a nemzetközi kapcsolati háló meghatározó és megkerülhetetlen eleme.

- Az országon belüli tudatos térszervezési munka eredményeképpen Pest megye a Budapest és az első körös csapágyvárosok közötti, kisvárosok hálózatával sűrűn átszőtt tér, amely az országban egyedül rendelkezik az innovatív gazdaság szerves kifejlődéséhez szükséges „kritikus tömegű” emberi és szervezeti erőforrásokkal.
- Az agglomeráció „túlépítése” megakadályozásának köszönhetően a térség mégis meg tudta tartani a természeti környezetének jelentős és értékes részét, a főváros környéki „green-belt”-et.
- Az agglomeráció képe megváltozott; a települések rendezettek, a településközpontok agóráként, kellemes találkozóhelyként működnek.
- Az önkormányzatok szigorral és nagy hozzáértéssel irányítják a településeket.
- A járásközpont-települések elsősorban közigazgatási központok, néhány esetben ez egybeesik az egyéb gazdasági, ellátásbeli központi szerepekkel is, sok esetben azonban nem.
- A területfelhasználás szigorú szabályokhoz kötött, a termőföld, a természeti értékek védelme érdekében a gazdaságfejlesztés, a lakóövezetek fejlesztése elsődlegesen csak terület rehabilitációkkal lehetséges, zöldmezős fejlesztésekre csak a megyei fejlesztési és rendezési tervekben kijelölt területeken van lehetőség.
- A spontán szuburbanizációt tervezett, koordinált térségfejlesztés váltja fel, az EU elveknek megfelelően, partnerségi, szolidaritási alapon, érdekegyeztetéssel.
- A tájsebeket begyógyították, a természeti környezet gondozott, nem szemetes, a parlagokat az EU vidékfejlesztési támogatásainak köszönhetően az agglomerációban is újra művelik. A gyomfajokkal fertőzött területek megtisztultak, újra művelés alá lettek vonva, vagy a tájegységre jellemző borítja újra a gyepek és legelő területeket.

TÁRSADALOM

- A megye minden térségében, hasonló színvonalon biztosítottak az életfeltételek, az életszínvonal kiegyenlített a megyén belül.
- A családi értékek előtérbe helyezésének, a gazdasági helyzet javulásának és a családtámogatási rendszernek köszönhetően a fiatalok gyermekvállalási kedve megnőtt, ugyanakkor csökkent a válások száma.
- A megye kulturális élete gazdag, színes, az itt élő nemzetiségek ápolják hagyományait és anyaországi kapcsolataikat.
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, kiemelten a roma etnikum felzárkóztatása érdekében megindult, a roma gyerekek iskolába járnak, a szülők munkalehetőséget kaptak, a munkának újra értéke és becsülete van. A telepek felszámolásra kerültek, a szociális település-rehabilitációs programok keretében minden család egészséges lakókörnyezetbe került.
- Az idősek és a szociálisan rászoruló családok, illetve a fejlett szociális ellátórendszer segítségével emberhez méltó módon élnek életüket.
- A lakosság egészségi és mentális állapot terén felzárkózott a fejlett európai országokban jellemző értékekhez. A hangsúly az egészséges életmódra nevelésre helyeződött, az egészség megtartására, a tömegsport soha nem látott méreteket öltött.
- A közszolgáltatások, az egészségügyi ellátás területi alapon és hierarchikus rendben szerveződnek, az ezekhez való hozzáférés mindenki számára lakóhely közelében biztosított.
- Az atipikus foglalkoztatási formáknak, elsősorban a távmunkának és a részmunkaidős foglalkoztatásnak köszönhetően a korábban a munka világából kiszoruló nők, fogyatékosok, megváltozott munkaképességűek, nyugdíjas korúak is hasznos tagjai a megye gazdaságának is, ezzel az inaktívok száma jelentősen csökkent, a gazdaság pedig komoly emberi erőforrásokra tett szert.

- A lakosság iskolázottabb, a megye minden térségében kiegyenlített színvonalú oktatás folyik a jól felszerelt intézményekben. Minden településen van bölcsőde, ezzel lehetővé téve a fiatal édesanyák munkavállalását is. A fiatalok környezettudatos és szociálisan érzékeny magatartásformát sajátítottak el az óvodától kezdve, s az erkölcsi nevelés ugyanúgy része a tanrendnek, mint az általános műveltség és a szakmai ismeretek megszerzése.
- A megye minden településén jó a közbiztonság, a polgárőrség és a rendőrség együttes erőfeszítéseinek és a közkerkölcs javulásának köszönhetően.
- Mindezeknek köszönhetően toleránsabb, nyugodtabb, egymásra jobban odafigyelő, fejlett morális érzékű és szakmailag is képzett emberek alkotják a megye társadalmát.

KÖZLEKEDÉS, KÖZMŰVEK

- A megyében a vasúti közlekedés bonyolítja a személyforgalom jelentős részét. Az utakon csökkent a zsúfoltság.
- Megépült a teljes körgyűrű, a haránt összekötő utak, a Tápió-mentéhez is megfelelő színvonalú gyorsforgalmi út vezet, a 4-es és 10-es úthoz hasonlóan. A megye forgalmát tehermentesíti, hogy az újabb európai transznacionális utak már nem centrálisan vannak vezetve, azaz nem Budapesten és csak részben a megyén haladnak át. Az M8-as transzverzális út kiépült és jelentősen tehermentesíti a központi térségek forgalmát.
- Ennek, illetve az elővárosi közlekedés összehangolt fejlesztésének köszönhetően a fővárost a megye bármely pontjáról 30 percen belül el lehet érni, akár közösségi, akár egyéni közlekedési módok igénybevételével.
- A településeken kerékpár tárolókkal, pihenőkkel, kerékpár kölcsönzőkkel is ellátott jól kiépített kerékpárút hálózatnak köszönhetően a megye lakosságának jelentős hányada használja a kerékpárt napi közlekedési eszközként.
- A közösségi közlekedés szervezése összehangolt, a járműpark és a kiszolgáló létesítmények utas- és környezetbarát módon megújultak, az egyéni és a közösségi közlekedés összekapcsolódásához jól kiépített, őrzött P+R rendszer áll rendelkezésre az agglomeráció peremén.
- Megépült Vácnál a Duna híd és az M2-es autópálya.
- A Liszt Ferenc repülőtérre épülő Ferihegyi gazdasági övezet az agglomeráció egyik legpezsgőbb, legnagyobb kapcsolatrendszerrel bíró vállalászási övezete. Olyan csomópont, amelyen keresztül a térség a globális gazdaság egészével virágzó kapcsolatot tart fenn.
- A járásokon belüli tömegközlekedés is megoldott, elsősorban helyi buszjáratoknak köszönhetően.
- A települések közötti összekötő utak felújításra kerültek, a hiányzó haránt irányú kapcsolatok megépültek.
- A vízgazdálkodás stratégiai területként történő kezelésének köszönhetően az ivóvízbázisok, illetve a közműcégek kivétel nélkül hazai tulajdonban és megfelelő szakmai kezelésben vannak. Mind a lakossági, mind a közületi fogyasztók környezettudatosan és takarékosan bánnak a vízkészletekkel.
- A megye teljes területén megoldott a felszíni vízvezetés, a csapadékvíz tartalékolás közösségi- és családi szinten is támogatott tevékenység.
- Minden településen megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés. A hulladéklerakás, kezelés és feldolgozás megoldódott, a lerakókba csak a feldolgozásra alkalmatlan anyagok kerülnek. A fémek, üveg, műanyag hulladékok visszaforgatása 90%-os.

- A megye valamennyi településén megoldott a szennyvízelvezetés és a magas technológiai szintű szennyvízkezelés. A kapacitások kiépülésével párhuzamosan a lakások rákötései is megvalósultak, a korábbi, környezetszennyező megoldások mindenhol fel lettek számolva.
- A megye valamennyi lakó- és középülete energetikai auditnak lett alávetve, melynek részeként korszerűsítési javaslatok is készültek. Az épületek 50 %-ánál a munkák el lettek végezve, igénybe véve az uniós forrásokat is.
- A megújuló energiák részaránya a megyében elérte a 20 %-ot, kiemelt hangsúly lett fektetve a napenergia, a termál energia hasznosítására a megye déli és keleti térségeiben. Az erdővel borított területeken a faelgázosító illetve a pellet tüzelésű rendszerek kialakítása élvezett támogatást. A szennyvíztisztító, valamint a hulladék lerakó telepek biogáz hasznosító rendszerei szintén hozzájárulnak a megye energiaellátásához. A gázzal el nem látott településeken tért hódítottak a hőszivattyús fűtésrendszerek.
- Az infokommunikációs hálózatok a megye teljes területén kiépültek és olcsón, mindenki számára hozzáférhetőek.
- A megye városai valódi térségi központként működnek mind gazdaságuk, mind az általuk nyújtott lakossági és közszolgáltatások tekintetében.